

BP1474

تمام حقوق برای ناشر محفوظ است

منشورات کنگره بین المللی گام دوم انقلاب اسلامی از منظر قرآن و حدیث (۳)

نشست ها، کرسی ها و کارگاه های کنگره

زیر نظر: دکتر محمد علی رضایی اصفهانی / به کوشش: سید یوسف موسوی کهنمویی - محمد رضا حقیقت سمنانی

چاپ اول: ۱۴۰۰ ش / ۱۴۴۳ ق

ناشر: مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

● چاپ: چاپخانه دیجیتال المصطفی ﷺ ● قیمت: ۴۴۴ ریال ● شمارگان: ۵۰۰

مراکز پخش

◀ ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸:

تلفن: ۰۲۵ ۳۷۸۳۶۱۳۴ +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۹۳۰۵ / (داخلی ۱۰۵) / تلفکس: (داخلی ۱۰۵) / ۰۲۵ ۳۷۸۳۹۳۰۵

◀ ایران، قم، بلوار محمد امین، سه راه سالاریه. تلفن: ۰۲۵ - ۳۲۱۳۳۱۰۶

✉ pub_almustafa

🌐 <http://buy-pub.miu.ac.ir>

✉ miup@pub.miu.ac.ir

با تشکر از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثریاری رساندند.

● ناظر فنی: سید محمد رضا جعفری

● مدیر انتشارات: مصطفی نوبخت

● ناظر گرافیک: مسعود مهدوی

● مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری

● ناظر چاپ: ایوب جمالی

دبیرخانه حمایت از طرح های پژوهشی

این اثر با حمایت «دبیرخانه حمایت از طرح های پژوهشی»
معاونت پژوهش حوزه های علمیه چاپ شده است.

منشورات کنگره بین المللی گام دوم انقلاب اسلامی از منظر قرآن و حدیث (۳)

نشست ها ، کرسی ها و کارگاه های کنگره

زیر نظر: دکتر محمدعلی رضایی اصفهانی

به کوشش: سیدیوسف موسوی کهنمویی - محمدرضا حقیقت سمنانی

مرکز بین المللی

ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی، فراوری اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پایبندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این‌رو، مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و اندیشه‌های ناب و ژرف، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت بنیان‌گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری علیه السلام می‌باشد.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی، اقتضا دارد که دانش‌پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم، با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند، گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

بالندگی مراکز آموزشی، در گرو نظام آموزشی منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و پژوهشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه، نشاط علمی مراکز آموزشی و پژوهشی را در پی دارد.

«جامعة المصطفی علیه السلام العالمية» به‌عنوان بخشی از این مجموعه، که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیر ایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون درسی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون درسی در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی علیه السلام

کنگره بین المللی گام دوم انقلاب
اسلامی از منظر قرآن و حدیث

امام خامنه‌ای عنه:

انقلاب پُرشکوه ملت ایران که بزرگترین و مردمی‌ترین انقلاب عصر جدید است، تنها انقلابی است که یک چلّه پُرافتخار را بدون خیانت به آرمان‌هایش پشت سر نهاده و در برابر همه وسوسه‌هایی که غیر قابل مقاومت به نظر می‌رسیدند، از کرامت خود و اصالت شعارهایش صیانت کرده و اینک وارد دوّمین مرحله خودسازی و جامعه پردازی و تمدن‌سازی شده است.

بیانیه گام دوم انقلاب، ۱۳۹۷/۱۱/۲۲

<https://farsi.khamenei.ir/message-content?id=41673>

تقدیم به:

روح ملکوتی بنیان گذار تمدن نوین اسلامی حضرت روح الله موسوی خمینی رحمته و شهدای گران قدر راه انقلاب اسلامی که با خون خود نهال انقلاب را آبیاری نموده تا به درخت پربار تمدن نوین اسلامی بدل گشته و مقدمات طلوع خورشید عظمای ولایت فراهم گردد.

فهرست

- مقدمه ریاست کنگره ۱۷
- مقدمه مدیر علمی ۱۹
- مقدمه معاون علمی ۳۳
- مقدمه معاون اجرایی ۳۷
۱. تمدن نوین اسلامی و گام دوم انقلاب ۳۹
۱. بنیان‌های تمدن ساز در بیانیه گام دوم از منظر قرآن و حدیث ۳۹
۲. تحلیل قرآنی الگوسازی انقلاب اسلامی به مثابه دستاورد تمدنی در عرصه فراملی؛ با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی ۴۷
۳. اربعین و تمدن‌سازی در گام دوم انقلاب ۴۹
۴. تمدن نوین اسلامی و بیانیه گام دوم ۵۷
۵. راهبردهای قرآنی و حدیثی تربیتی خانواده در تمدن نوین اسلامی ۶۲
۶. نظام معنایی گفتمان تمدن نوین اسلامی و جایگاه علوم انسانی اسلامی در تحقق آن ۶۴
۷. انقلاب اسلامی و تمدن نوین اسلامی ۶۷
۸. انقلاب اسلامی در چهل سالگی به مثابه انسان کامل با تأکید بر آیات قرآن کریم و بیانیه گام دوم ۷۸
۹. جامعه‌سازی دینی در گام دوم ۸۲
۱۰. نقش امت ولایی در ایجاد تمدن نوین اسلامی ۹۱
۱۱. تمدن‌سازی اسلامی (راهکارهای ترویج معنویت بین جوانان و راهکارهای تحقق تمدن‌سازی اسلامی بر اساس بیانیه گام دوم انقلاب) ۹۴

۱۲. بایسته‌های تمدن نوین اسلامی در قرآن و سنت _____ ۹۶
۱۳. نقش و جایگاه جمهوری اسلامی در گسترش تمدن نوین اسلامی از منظر رهبر معظم انقلاب علیه السلام _____ ۱۰۰
۱۴. حفظ آرمان‌های امام راحل با تکیه بر بیانیه گام دوم انقلاب _____ ۱۰۲
۱۵. مؤلفه‌های تمدن نوین اسلامی از منظر قرآن و حدیث _____ ۱۰۵
۱۶. مبانی، مؤلفه‌ها و فرایند تمدن نوین اسلامی _____ ۱۰۶
۱۷. عوامل تحکیم انقلاب اسلامی از منظر قرآن در بیانیه گام دوم _____ ۱۰۷
۱۸. مؤلفه‌های انقلابی بودن در قرآن و روایات بنا بر بیانیه گام دوم انقلاب _____ ۱۰۸
۱۹. بایسته‌های تحول در باورهای کلامی پشتیبان انقلاب اسلامی برای نیل به تمدن نوین اسلامی _____ ۱۰۹
۲. اخلاق و معنویت و گام دوم انقلاب _____ ۱۱۱
۱. اصول ارزش‌شناختی بیانیه گام دوم انقلاب از منظر قرآن کریم _____ ۱۱۲
۲. تبیین اخلاق و معنویت در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی بر پایه آموزه‌های قرآنی _____ ۱۱۵
۳. جایگاه اخلاق و معنویت در سیره اجتماعی - سیاسی امام سجاد علیه السلام ناظر بر بیانیه گام دوم _____ ۱۱۹
۴. مؤلفه‌های انسان متعالی از منظر تقلین با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی _____ ۱۲۱
۵. ویژگی‌های مردان ربانی و مبارزان انقلابی بر اساس آیه ۱۴۶ آل عمران در بیانیه گام دوم _____ ۱۲۴
۶. مبانی ارزش‌شناختی بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی _____ ۱۳۲
۷. توجه به اخلاق و معنویت در راستای رسیدن به تمدن نوین اسلامی بر اساس بیانیه گام دوم _____ ۱۳۴
۸. آسیب‌شناسی فضای سایبری برای مقابله با سبک زندگی غربی _____ ۱۳۹
۹. پشتوانه‌های قرآنی و حدیثی توصیه‌های مربوط به ساحت اخلاق و معنویت در بیانیه گام دوم _____ ۱۴۲
۱۰. دلالت‌های تربیتی بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی رویارویی تربیت اسلامی و تربیت سکولار _____ ۱۴۷
۳. علم و پژوهش و گام دوم انقلاب _____ ۱۴۹
۱. علم مطلوب قرآنی در گام دوم انقلاب و تمدن نوین اسلامی _____ ۱۵۰
۲. سنجش تحلیلی انتظارات مقام معظم رهبری علیه السلام ناظر به تحول علوم انسانی مبتنی بر باورهای قرآنی با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب _____ ۱۵۲
۳. رهیافت‌های مطالعاتی و پژوهشی در زمینه بیانیه گام دوم _____ ۱۵۵
۴. رابطه علم و دین از منظر قرآن و حدیث _____ ۱۵۹
۵. نقش توسعه دانش در گام دوم انقلاب _____ ۱۶۲
۶. توسعه دانش و چالش‌های پیش رو با محوریت بیانیه گام دوم انقلاب _____ ۱۶۵

۷. جنبش علمی در نگرش اسلامی با تأکید بر بیانیه گام دوم _____ ۱۶۶
۸. جنبش علمی و توسعه دانش با رویکرد گام دوم انقلاب اسلامی _____ ۱۶۹
۹. تبیین بیانیه گام دوم انقلاب با محوریت علم و پژوهش _____ ۱۷۲
۱۰. جنبش علمی؛ توسعه دانش، رویکرد گام دوم انقلاب _____ ۱۷۵
۱۱. شاخصه‌های جنبش علمی و توسعه و بالندگی _____ ۱۷۷
۱۲. ضرورت پژوهش در تحقق بیانیه گام دوم انقلاب و منویات رهبری ﷺ با تأکید بر آیه ۱۲۲ سوره مبارکه توبه _____ ۱۸۰
۱۳. جنبش علمی؛ توسعه دانش، رویکرد گام دوم انقلاب اسلامی _____ ۱۸۱
۱۴. علم و پژوهش در بیانیه گام دوم انقلاب _____ ۱۸۲
۱۵. جنبش علمی و مؤلفه‌های آن از دیدگاه بیانیه گام دوم انقلاب _____ ۱۸۳
۱۶. جنبش علمی؛ توسعه دانش، رویکرد گام دوم انقلاب _____ ۱۸۴
۴. سبک زندگی و گام دوم انقلاب _____ ۱۸۵
۱. پشتوانه‌های قرآنی و حدیثی توصیه‌های مربوط به ساحت عمل در بیانیه گام دوم _____ ۱۸۶
۲. سبک زندگی فاطمی، تمدن نوین اسلامی و بیانیه گام دوم _____ ۲۰۲
۳. بررسی سبک زندگی اسلامی در بیانیه گام دوم انقلاب با توجه به آیات و روایات _____ ۲۰۶
۴. کرونا و سبک زندگی اعتقادی در گام دوم انقلاب _____ ۲۱۱
۵. سبک زندگی اسلامی و تداوم انقلاب با محوریت گام دوم انقلاب اسلامی _____ ۲۱۴
۶. سبک زندگی اسلامی یا غربی در گام دوم انقلاب (پوشش و عفاف) _____ ۲۱۷
۷. جستارهای پژوهشی سبک زندگی و راهبردهای فراگیرسازی بیانیه گام دوم _____ ۲۲۵
۸. تأثیر تمدن غرب بر سبک زندگی و ارتباط آن با بیانیه گام دوم انقلاب _____ ۲۲۸
۹. گام دوم انقلاب، انتخاب تحول و چگونگی اعتقادات و باور فردی و رفتاری جوانان _____ ۲۳۰
۱۰. سبک زندگی حضرت زینب س با موضوع (زینب، مادر انقلاب در زنجیر) _____ ۲۳۲
۱۱. اهمیت سبک صحیح زندگی بر اساس بیانیه گام دوم انقلاب _____ ۲۳۵
۱۲. سبک زندگی توحیدی بر مبنای بیانیه گام دوم _____ ۲۳۸
۱۳. سبک زندگی اسلامی در بیانیه گام دوم _____ ۲۳۹
۱۴. جایگاه سبک زندگی اسلامی در تمدن نوین اسلامی و گام دوم انقلاب _____ ۲۴۰
۱۵. سبک زندگی توحیدی در خانواده با رویکرد بیانیه گام دوم انقلاب _____ ۲۴۱

۵. بانوان و گام دوم انقلاب _____ ۲۴۳
۱. جلوه‌های توجه به آیه ۱۴۱ نساء در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی _____ ۲۴۴
  ۲. نقش بانوان و جوانان در گام دوم _____ ۲۴۶
  ۳. تحلیلی فقهی بر سن ازدواج دختران در افق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی _____ ۲۴۹
  ۴. نقش بانوان در ترویج اخلاق و معنویت در خانواده با توجه به بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی _____ ۲۵۱
  ۵. حفظ کرامت و عزت اجتماعی و خانوادگی زن با محوریت بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی _____ ۲۵۳
  ۶. نقش بصیرت فاطمی در ولایت مداری بانوان در جامعه اسلامی با تأکید بر بیانیه گام دوم _____ ۲۵۶
  ۷. جایگاه زن در سبک زندگی اسلامی با تأکید بر بیانیه گام دوم _____ ۲۵۹
  ۸. مؤلفه‌ها و ویژگی‌های زنان تراز انقلاب اسلامی از دیدگاه بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی _____ ۲۶۲
  ۹. بیانیه گام دوم و بانوی تراز انقلاب اسلامی _____ ۲۶۶
  ۱۰. نشست علمی جایگاه و نقش بانوان در تحقق تمدن نوین اسلامی _____ ۲۶۷
۶. خانواده و گام دوم انقلاب _____ ۲۶۹
۱. مفهوم‌شناسی و صورت‌بندی خانه در نسبت با خانواده _____ ۲۷۰
  ۲. بایسته‌های سیاست‌گذاری برای خانواده در گام دوم انقلاب اسلامی _____ ۲۷۶
  ۳. نقش تربیتی مادر به مثابه تمدن ساز در رویکرد اسلام تمدنی _____ ۲۷۹
  ۴. صورت‌بندی هویتی منزلتی زن در خانه و اجتماع با نگاهی به رفتار معصومین علیهم‌السلام _____ ۲۸۳
  ۵. نقش خانواده در تحقق گام دوم انقلاب _____ ۲۸۶
  ۶. راهبردهای تربیتی نسل چهارم انقلاب اسلامی با محوریت بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی _____ ۲۹۵
  ۷. کارکرد عفاف در خانواده تراز جمهوری اسلامی _____ ۲۹۹
  ۸. نقش خانواده در تحقق گام دوم انقلاب از منظر آیات و روایات _____ ۳۰۱
  ۹. تحکیم بنیان خانواده در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی _____ ۳۰۳
  ۱۰. نقش زن در مدیریت اقتصادی خانواده در راستای تحقق بیانیه گام دوم انقلاب _____ ۳۰۵
  ۱۱. چگونگی مدیریت اقتصادی بانوان در منزل با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب _____ ۳۰۸
  ۱۲. نقش زن در مدیریت اقتصادی خانواده در جهت تحقق بیانیه گام دوم _____ ۳۱۲
  ۱۳. چالش‌های تربیت فرزند در جامعه معاصر با تکیه بر گام دوم انقلاب _____ ۳۱۵
  ۱۴. نقش گفتمان خانواده محور در تمدن‌سازی نوین اسلامی _____ ۳۱۷
  ۱۵. نقش زن در مدیریت اقتصادی خانواده جهت تحقق بیانیه گام دوم انقلاب _____ ۳۱۸

۷. جوانان و گام دوم انقلاب ۳۱۹
۱. ویژگی های جوان مؤمن انقلابی مبارز..... ۳۲۰
۲. نقش جوانان در تحقق گام دوم انقلاب اسلامی از دیدگاه قرآن و حدیث ۳۳۸
۳. جوانان، تمدن نوین اسلامی گام دوم انقلاب اسلامی ۳۴۱
۴. تحول جوانانه (تبیینی از نقشه راه عملیاتی برای تحقق گام دوم انقلاب با تمرکز بر نقش طلاب حوزه های علمیه خواهران) ۳۴۵
۸. حوزه های علمیه و گام دوم انقلاب ۳۴۷
۱. واکاوی نقش طلاب و حوزویان در پیشبرد اهداف گام دوم انقلاب اسلامی ۳۴۸
۲. موفقیت طلبه در معنویت جامعه طبق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی ۳۵۱
۳. ماموریت حوزه های علمیه خواهران عصر انقلاب در راستای تحقق سرفصل جنبش علمی از بیانیه گام دوم ۳۵۴
۴. راهبردهای عملی وحدت حوزه و دانشگاه با تأکید بر نظر مقام معظم رهبری علیه السلام در بیانیه گام دوم انقلاب ۳۵۶
۵. نقش بانوان تمدن ساز حوزوی در پیشبرد اهداف بیانیه گام دوم و تحقق تمدن نوین اسلامی ۳۶۵
۶. رسالت طلاب در تحقق بیانیه گام دوم انقلاب ۳۷۵
۷. فرصت ها و چالش پیش روی حوزه علمیه خواهران در راستای بیانیه گام دوم انقلاب ۳۸۱
۸. وظایف طلاب در راستای ماندگاری انقلاب اسلامی ایران ۳۸۶
۹. رسالت طلبه عصر انقلاب با تأکید بر نقش طلاب خواهر ۳۸۸
۱۰. طلبه انقلابی، بایدها و نبایدها با محوریت بیانیه گام دوم انقلاب ۳۸۹
۱۱. مصادیق وحدت حوزه و دانشگاه در تحقق گام دوم انقلاب ۳۹۱
۱۲. ظرفیت حوزه های علمیه خواهران در تمدن سازی اسلامی ۳۹۲
۱۳. نقش طلاب خواهر در توسعه دانش در راستای توصیه اول بیانیه گام دوم ۳۹۳
۹. عقلانیت و گام دوم انقلاب ۳۹۵
۱. نقش عقلانیت در نظریه مقاومت با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب ۳۹۶
۲. جایگاه عقلانیت در نظریه پیشرفت اسلامی با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب ۴۰۹
۳. تبیین عقلانی نظریه نظام انقلابی بر اساس ساختار وجودی انسان بانگاه به بیانیه گام دوم انقلاب ۴۱۲
۴. حکیم پروری، راهبرد جهش علمی در گام دوم انقلاب اسلامی ۴۱۵

۴۱۹. ۵. پشتوانه‌های قرآنی توصیه‌های مربوط به ساحت علم و عقل در بیانیه گام دوم _____
۴۲۳. ۶. مبانی نظری بیانیه گام دوم از منظر قرآن و حدیث _____
۴۲۷. ۷. جایگاه عقلانیت در بیانیه گام دوم انقلاب _____
۴۲۹. ۱۰. غرب‌شناسی و گام دوم _____
۴۳۰. ۱. نقش ادیان، مذاهب و فرقه‌های انحرافی در جنگ نرم _____
۴۳۲. ۲. تقابل اسلام و غرب بارویکرد بیانیه گام دوم _____
۴۳۳. ۱۱. آینده پژوهی و گام دوم انقلاب _____
۴۳۴. ۱. آینده‌پژوهی خانواده بر اساس روایات آخرالزمان و سیاست‌های تحکیم آن مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب _____
۴۳۹. ۲. مهدویت و ولایت با توجه به بیانیه گام دوم _____
۴۴۱. ۳. مستندات قرآنی مصداق‌های امیدآفرین در بیانات امام خامنه‌ای علیه السلام _____
۴۴۴. ۴. آینده‌پژوهی در بیانیه گام دوم از منظر قرآن و حدیث _____
۴۴۵. ۵. تحلیل آینده نگارانه بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی _____
۴۴۷. ۱۲. سیاست و گام دوم _____
۴۴۸. ۱. پیش نیازها و الزامات بیانیه گام دوم _____
۴۵۲. ۲. سبک زندگی سیاسی در گام دوم انقلاب _____
۴۵۵. ۳. ارتباط استقلال و پیشرفت در انقلاب اسلامی ایران بر اساس بیانیه گام دوم انقلاب _____
۴۵۶. ۴. وحدت اسلامی و گام دوم انقلاب _____
۴۶۱. ۵. حل مشکلات اقتصادی با تکیه بر توان داخلی یا پشتیبانی خارجی با توجه به بیانیه گام دوم _____
۴۶۳. ۶. مبانی بیانیه گام دوم و مکتب حاج قاسم _____
۴۶۵. ۷. رشد و بالندگی و پیشرفت‌های انقلاب اسلامی در گام دوم _____
۴۶۷. ۸. جریان تحریف در گام دوم انقلاب _____
۴۶۸. ۹. مقاومت از منظر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی _____
۴۷۲. ۱۰. جایگاه انتخاب اصلح در گام دوم انقلاب _____
۴۸۰. ۱۱. شاخصه‌های رئیس‌جمهور مطلوب از منظر مقام معظم رهبری علیه السلام _____
۴۸۴. ۱۲. اهمیت حضور در انتخابات از دیدگاه مقام معظم رهبری علیه السلام _____
۴۸۶. ۱۳. انتخابات در مکتب امام خمینی (قدس) _____

۱۴. نقش مشارکت مردم در انتخابات در پایداری نظام مقدس جمهوری اسلامی در گام دوم انقلاب — ۴۹۰
۱۵. مشارکت حداکثری، انتخاب آگاهانه، گام دوم انقلاب اسلامی — ۴۹۲
۱۶. جریان شناسی نفوذ با رویکردی به بیانیه گام دوم انقلاب از منظر قرآن و حدیث — ۴۹۵
۱۷. جریان شناسی انتخابات ریاست جمهوری ۱۴۰۰ و تأثیر آن بر تحقق گام دوم انقلاب — ۴۹۷
۱۸. اهمیت انتخابات در تحقق گام دوم انقلاب — ۵۰۱
۱۹. سنت الهی و انتخابات — ۵۰۳
۲۰. انتخابات و حضور حداکثری — ۵۰۵
۲۱. چرایی و چگونگی تحقق راهبرد مشارکت حداکثری و اصلح‌گزینی — ۵۰۶
۲۲. جریان شناسی گفتمان گام دوم — ۵۰۷
۲۳. تبیین جریان‌های گفتمانی بیانیه گام دوم — ۵۰۹
۲۴. معیارهای عدالت اجتماعی در بیانیه گام دوم انقلاب — ۵۱۰
۲۵. تجلی سیره سیاسی حضرت زهرا علیها السلام در گام دوم انقلاب — ۵۱۱
۲۶. تطبیق خطبه فدکیه با گام دوم انقلاب اسلامی — ۵۱۲
۲۷. راهکارهای تحقق بیانیه گام دوم در حوزه اقتصاد — ۵۱۴
۱۳. نشست‌های بین‌الملل — ۵۱۵
۱. بیان القائیدی الخطوة الثانية للثورة ومبانی نمط الحياة الاسلامی وفقاً لسیرة السيدة الزهراء علیها السلام — ۵۱۶
۲. نقش زنان در راهکارهای تحقق تمدن نوین اسلامی از منظر قرآن و حدیث — ۵۱۹
۳. تأثیر انقلاب اسلامی بر حجاب و عفاف بانوان در آلبانی در گام دوم انقلاب — ۵۲۲
۴. ویژگی‌های حجت خدا در کلام امیرالمؤمنین، علی علیه السلام — ۵۲۶
۵. تفسیر تمدنی قرآن به مثابه رویکرد نوین — ۵۳۴
۶. جوان‌گرایی و تمدن نوین اسلامی — ۵۳۸
۷. قرآن اور معاشرتی ترقی کے اسباب — ۵۴۴
۸. بر صغیر کی قرآنی شخصیات کی نگاہ می اسلامی انقلاب کامقام — ۵۴۵
۹. معاشرتی تبدیلیان قرآن کی نظر می — ۵۴۶
۱۰. علل عروج و زوال جامع‌از دیدگاه قرآن در راستای گام دوم انقلاب اسلامی — ۵۴۷
۱۱. قرآن و اقتصاد در راستای گام دوم انقلاب اسلامی — ۵۴۸

۱۴. شرح بیانیه گام دوم انقلاب _____ ۵۴۹
۱. تبیین بیانیه گام دوم _____ ۵۵۰
  ۲. تحلیل و شرح بیانیه گام دوم _____ ۵۵۳
  ۳. تبیین محورهای بیانیه گام دوم انقلاب _____ ۵۵۷
  ۴. بررسی ابعاد بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی _____ ۵۵۹
  ۵. تبیین ابعاد بیانیه گام دوم _____ ۵۶۴
  ۶. تحلیل بیانیه گام دوم انقلاب _____ ۵۶۶
  ۷. تبیین بیانیه گام دوم انقلاب _____ ۵۶۸
  ۸. تبیین محورهای بیانیه گام دوم انقلاب و تحلیل و ارائه راهکارهای اجرایی مناسب برای طلاب _____ ۵۷۰
  ۹. تبیین بیانیه با رویکرد تشویق و ترغیب طلاب جهت شرکت در کنگره گام دوم _____ ۵۷۲
۱۵. کرسی‌های علمی - ترویجی _____ ۵۷۳
۱. زن مهندسی فرهنگی تمدن نوین اسلامی و گام دوم انقلاب اسلامی _____ ۵۷۴
  ۲. راهکارهای تعالی انسان در قرآن و حدیث با محوریت بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی _____ ۵۸۰
  ۳. نقش تربیتی مادران در تحقق تمدن نوین اسلامی با محوریت بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی _____ ۵۸۵
  ۴. نقش تربیتی مادران در تحقق تمدن نوین اسلامی با محوریت گام دوم انقلاب اسلامی (۲) _____ ۵۹۳
  ۵. شاخصه‌های انتخاب اصلح در نهج البلاغه و بیانات رهبر معظم انقلاب علیه السلام _____ ۶۰۲
  ۶. نقش انتخابات در تحقق تمدن نوین اسلامی و بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی _____ ۶۰۵
  ۷. بایسته‌های اصلح‌گزینی کارگزاران در گام دوم انقلاب اسلامی با تأکید بر آیه ۲۴۷ سوره بقره _____ ۶۱۷
  ۸. محور؛ چیستی، چرایی و چگونگی تحقق تمدن نوین اسلامی _____ ۶۱۸
۱۶. کارگاه‌های شیوه مقاله نویسی کنگره گام دوم انقلاب _____ ۶۲۱
۱. روش‌های تحقیق در بیانیه گام دوم _____ ۶۲۲
  ۲. آشنایی با کنگره گام دوم و روش مقاله نویسی و تحقیق در بیانیه _____ ۶۲۵
  ۳. مهارت‌های پژوهشگری در خصوص نهضت علمی و نقش جوانان در آن از منظر قرآن و حدیث _____ ۶۲۷
  ۴. روش تحقیق با رویکرد بیانیه گام دوم _____ ۶۴۱
  ۵. کاربردی کردن موضوعات پژوهش در راستای تولید علم با تکیه بر بیانیه گام دوم انقلاب _____ ۶۵۹
  ۶. موضوع‌یابی مقاله پایانی مرتبط با بیانیه گام دوم _____ ۶۶۱
  ۷. مقاله نویسی بر اساس بیانیه گام دوم _____ ۶۶۳

۸. روش مقاله‌نویسی برای کنگره گام دوم انقلاب اسلامی _____ ۶۶۴
۹. اصول تدوین مقالات علمی گام دوم انقلاب اسلامی _____ ۶۶۵
۱۰. اصول تدوین مقالات علمی گام دوم انقلاب اسلامی _____ ۶۶۸
۱۱. مقاله‌نویسی بر اساس بیانیه گام دوم انقلاب _____ ۶۶۹
۱۲. اصول ارزیابی و نشر مقالات کنگره گام دوم انقلاب _____ ۶۷۰
۱۳. موضوع‌شناسی مقالات کنگره گام دوم انقلاب _____ ۶۷۱
۱۴. اصول تدوین مقالات نسل چهارم انقلاب و گام دوم انقلاب از منظر قرآن و حدیث _____ ۶۷۲
۱۵. روش مقاله‌نویسی کنگره گام دوم (تحقیق گام به گام تا تحقق گام دوم) _____ ۶۷۳
۱۶. شیوه نگارش چکیده برای کنگره گام دوم _____ ۶۷۴
۱۷. شیوه چکیده‌نویسی مقالات کنگره بین‌المللی گام دوم انقلاب _____ ۶۷۵
۱۸. از نگرش تا نگارش مقاله‌نویسی با رویکرد همایش گام دوم انقلاب اسلامی _____ ۶۷۶
۱۹. منبع‌یابی مقالات کنگره بین‌المللی گام دوم انقلاب اسلامی _____ ۶۷۷

مقدمه ریاست کنگره

بسم الله الرحمن الرحيم

قرآن به عنوان کتاب هدایت، تبیان هر چیزی است که سعادت دنیوی و اخروی انسان در گرو آن است. آموزه‌های وحیانی قرآن، به گونه‌ای است که هر کسی در هر سطحی از ادراک و دانش که باشد می‌تواند نیازهای اندیشه‌ای و انگیزشی خود را از آن تأمین کند.

از طرف دیگر هر انسانی نیازمند الگوهای عینی و ملموسی است که به او نشان دهند که آثار و برکات راه چیست و چگونه می‌توان به سلامت به مقصد و مقصود رسید. از این رو خداوند، پیامبر مکرم ﷺ و عترت طاهره آن حضرت را به عنوان «مبین» و اسوه‌های عینی و عملی حسنه برای مردمان شمرده تا ایشان را سرمشق خویش قرار دهند.

بر اساس بیان قرآن نتیجه تمسک به عروة الوثقی الهی و حبل الله المتین که همان قرآن و عترت است، هدایت در صراط مستقیم و رهایی از گمراهی و گمگشتگی در ظلمت‌ها است. امروز که جهان به شدت گرفتار فتنه‌های گوناگون است، نیاز بشر به این مشعل هدایت برای برون رفت از بحران‌ها بیش از هر زمان دیگر است.

انقلاب اسلامی و گفتمان برآمده از آن در چارچوب و با محوریت اسلام ناب محمدی ﷺ به دنبال ارائه نظام جامع تمدن اسلامی در جهان معاصر است. امامان انقلاب اسلامی بر آن بوده و هستند تا تمدن نوین اسلامی را شکل دهند و الگویی عینی از زیست مؤمنانه در جهان معاصر را به بشریت ارائه کنند.

بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی که مقام معظم رهبری علیه السلام ابلاغ فرمودند، در حقیقت منشوری مبتنی بر آموزه‌های وحیانی قرآن کریم است که شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی را مدنظر قرار داده و بنا دارد جهت‌گیری‌ها را در راستای تحقق آن سامان دهد.

تحلیل بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی و شناسایی و تبیین مبانی و اصول قرآن و حدیثی آن بی‌شک می‌تواند راهگشای تحقق آرمان‌های گفتمان انقلاب اسلامی باشد. جامعه المصطفی‌العالمیه در همین راستا و بر اساس رسالت و مأموریت خویش اقدام به برگزاری همایشی با موضوع تبیین مبانی و اصول قرآنی و حدیثی بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی نمود. ضمن تقدیر و تشکر از برگزارکنندگان این همایش ارزشمند به‌ویژه همکاران گرامی در مجتمع آموزش عالی قرآن و حدیث و همچنین فضلاء و اساتیدی که با ارائه بیش از ۱۰۸۰ مقاله به دبیرخانه دائمی همایش قرآن و حدیث المصطفی در این رویداد بزرگ علمی مشارکت داشته‌اند برای همگان توفیق خدمت به ساحت قرآن کریم را از خدای بزرگ مسألت دارم.

و السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

علی عباسی

آذرماه ۱۴۰۰

مقدمه مدیر علمی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا﴾ (اسراء، آیه ۹).

قرآن کریم نوری در ظلمات جهل و کفر و شرک و خرافات جاهلیت بود جهان را در چهارده قرن پیش روشن ساخت و انقلابی در جهان برپا کرد که گام اول آن در عصر پیامبر اسلام ﷺ برداشته شد و گام دوم آن در عصر امام علی علیه السلام برداشته شد و گام‌های بعدی توسط امامان اهل بیت علیهم السلام پیموده شد و گام آخر آن توسط مهدی آل محمد علیهم السلام برداشته خواهد شد.

یکی از جلوه‌های این انوار الهی در انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۳۵۸ شمسی درخشید و گام اول آن توسط امام خمینی رحمته الله علیه برداشته شد و تا چهل سال ادامه یافت، و اینک گام دوم آن توسط جانشین علی وار ایشان امام خامنه‌ای علیه السلام برداشته می‌شود و می‌رود تا این انقلاب به دست صاحب اصلی آن حضرت بقیه الله عز وجله داده شود تا گام نهایی آن به دست ایشان رقم بخورد (ان شاء الله) حضرت امام خامنه‌ای علیه السلام برای پیمودن گام دوم انقلاب اسلامی بیانیه‌ای گرانسنگ صادر فرمودند و برنامه‌ای راهبردی و آینده پژوهانه را ترسیم نمودند که چراغ راه ایران و امت اسلامی باشد.

از آنجاکه مفاد این بیانیه مستند به آیات قرآن کریم و احادیث اهل بیت علیهم السلام است. دانشوران «مجتمع آموزش عالی قرآن و حدیث جامعه المصطفی العالمیه» بر خود فرض دیدند که بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی از منظر قرآن و حدیث اهل بیت علیهم السلام تبیین کنند تا

مبانی، مستندات و لوازم قرآنی حدیثی محتوای عالی این بیانیه روشن گردد و زیر ساخت فرهنگی جهت عملیاتی شدن بیانیه گام دوم فراهم گردد.

بر این یک ماه بعد از صدور بیانیه گام دوم در ۲۲ بهمن ۱۳۹۷ شمسی یعنی در اسفند ۱۳۹۸ شمسی نخستین جلسات کنگره بین‌المللی گام دوم انقلاب اسلامی از منظر قرآن و حدیث برگزار شد و شروع آن اعلام شد.

لیکن مراحل اداری و مقدمات کار در سال ۱۳۹۸ شمسی انجام و جذب مقالات و نشست‌های علمی آن آغاز شد و با استقبال زیاد قرآن پژوهان و مراکز علمی روبه‌رو شد لیکن به خاطر شیوع بیماری کرونا (اسفند ۱۳۹۸ ش) برگزاری اجلاس نهایی کنگره به تاخیر افتاد تا در زمستان ۱۴۰۰ شمسی این شجره طیبه به بار نشست و به همت همکاران کنگره به ویژه قائم مقام مدیر و معاون علمی کنگره حجت‌الاسلام والمسلمین محمد امینی تهرانی و با حمایت خاص ریاست جامعه المصطفی‌العالمیه حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر عباسی و دیگر مسئولان؛ کاری عظیم سامان یافت که در زمره بزرگترین کنگره‌های تاریخ ایران گشت، والحمد لله رب العالمین.

گزارش اجمالی کنگره

---

۱. اهداف کنگره:

- همایش گام دوم دارای اهدافی است که در ذیل به آن اشاره می‌گردد:
۱. تبیین مبانی گام دوم از منظر قرآن و حدیث
  ۲. تبیین راهکارهای اجرایی گام دوم از منظر قرآن و حدیث
  ۳. تبیین جایگاه قرآن و حدیث در گام دوم انقلاب اسلامی
  ۴. تقویت و تعمیق گام دوم انقلاب اسلامی در اندیشه دینی
  ۵. تبیین الگوی قرآنی و حدیثی انقلاب اسلامی برای جهانیان
  ۶. تبیین نقش نهادهای قرآنی به‌ویژه در جامعه المصطفی‌العالمیه در گام دوم انقلاب اسلامی
  ۷. تبیین مبانی گام دوم انقلاب اسلامی انقلاب با توجه به آموزه‌های قرآنی و حدیثی.

۲. محورهای کنگره:

گام دوم، عقلائییت و قرآن و حدیث	گام دوم، علوم روز و قرآن و حدیث
گام دوم، تمدن و قرآن و حدیث	گام دوم، سبک زندگی قرآنی و حدیثی
گام دوم و غرب و شرق	گام دوم و آینده‌پژوهی
گام دوم و دانش‌های قرآنی و حدیثی	راهکارهای اجرایی‌سازی گام دوم از منظر قرآن و حدیث
مبانی و مستندات قرآنی و حدیثی بیانیه گام دوم	رسالت طلاب جامعه المصطفی‌العالمیه در تحقق بیانیه گام دوم
نقش جوانان در تحقق بیانیه بیانیه گام دوم	نقش بانوان و خانواده در گام دوم انقلاب اسلامی

۳. شورای سیاست‌گذاری کنگره

حضرت آیت‌الله اعرافی رئیس هیئت امنای جامعه المصطفی‌العالمیه و ریاست حوزه‌های علمیه	حضرت حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر عباسی رئیس جامعه المصطفی‌العالمیه
حضرت حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر عبادی معاونت پژوهش جامعه المصطفی‌العالمیه	حضرت حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر قنبری معاونت ارتباطات و بین‌الملل جامعه المصطفی‌العالمیه
حضرت حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر جزایری معاونت آموزش جامعه المصطفی‌العالمیه	حضرت حجت‌الاسلام والمسلمین محمدی عراقی مسئول دفتر مقام معظم رهبری در قم
حضرت حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر رستم نژاد معاونت آموزش حوزه‌های علمیه	حضرت حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر جزایری معاونت آموزش جامعه المصطفی‌العالمیه
حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمد فاکرمی‌بیدی رئیس مدرسه عالی قرآن و علوم	حضرت حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمدعلی رضایی اصفهانی رئیس مجتمع عالی قرآن و حدیث
حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمد امینی تهرانی رئیس مدیر گروه علمی قرائات	حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر حسین علوی مهر رئیس مدرسه عالی تفسیر
حجت‌الاسلام والمسلمین محمد حسن پیرولی معاونت آموزش مجتمع قرآن و حدیث	حجت‌الاسلام والمسلمین سید یوسف موسوی معاونت پژوهش مجتمع قرآن و حدیث
حجت‌الاسلام والمسلمین حسن رضایی رییس پژوهشگاه المصطفی	حجت‌الاسلام والمسلمین مسلم احمدلومعاون فرهنگی تربیتی مجتمع قرآن و حدیث

۴. شورای علمی کنگره

حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمد حسن زمانی معاون اجتماعی حوزه‌های علمیه	حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر رضایی اصفهانی ریاست محترم مجتمع عالی قرآن و حدیث
حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر عبد‌الکریم بهجت پور ریاست حوزه‌های علمیه خواران	حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمد فاکر میبیدی ریاست مدرسه عالی قرآن و علوم
حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر عبد‌الکریم بی‌آزار شیرازی	حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر حسین علوی مهر ریاست مدرسه عالی تفسیر و علوم قرآن
حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمد حسن پیرولی	حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمد امینی

معاون آموزش مجتمع آموزش عالی قرآن و حدیث	تهرانی مدیر گروه علوم و فنون قرائات مجتمع عالی قرآن و حدیث
حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد حسین محمدی عضو هیئت علمی جامعه المصطفی العالمیه	حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید حیدر طباطبائی مدیر گروه علوم حدیث مجتمع عالی قرآن و حدیث
حجت الاسلام والمسلمین دکتر صاعد رازی نماینده انتشارات انقلاب اسلامی و سایت اینترنتی مقام معظم رهبری	حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید یوسف موسوی معاون پژوهش مجتمع عالی قرآن و حدیث
حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد رضا ستوده نیا عضو هیئت علمی دانشگاه اصفهان	حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد جواد اسکندرلو مدیر گروه علوم قرآن مجتمع عالی قرآن و حدیث
حجت الاسلام والمسلمین دکتر روشن ضمیر معاون پژوهش دانشگاه علوم اسلامی رضوی	حجت الاسلام والمسلمین حسین شیرافکن عضو هیئت علمی جامعه المصطفی العالمیه
حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید عیسی مسترحمی مدیر گروه قرآن و علوم طبیعی مجتمع عالی قرآن و حدیث	حجت الاسلام والمسلمین دکتر مهدی رستم نژاد معاون آموزش حوزه های علمیه سراسر کشور
حجت الاسلام دکتر غلام جابر جعفری از کشور پاکستان و نمایندگی روسیه	دکتر حمیدرضا طوسی عضو هیئت علمی جامعه المصطفی
دکتر فائق ولی زاده از کشور روسیه	حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد یعقوب بشوی از کشور پاکستان
دکتر سید علی سید اف از کشور تاجیکستان	دکتر رییس اعظم شاهد از کشور هندوستان

۵. ارکان کنگره

مدیر علمی: حجت الاسلام والمسلمین دکتر رضایی اصفهانی (ریاست مجتمع عالی قرآن و حدیث)

معاونت علمی: حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدا مینی تهرانی

معاونت اجرایی: حجت الاسلام والمسلمین سید یوسف موسوی

مسئول دبیرخانه: حجت الاسلام والمسلمین علیرضا شاهین

۶. کمیته اجرایی کنگره

معاون علمی کنگره و قائم مقام مدیر: حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدامینی تهرانی
 معاون اجرایی کنگره: حجت الاسلام والمسلمین سید یوسف موسوی
 معاون پیشستیانی و منابع انسانی: حجت الاسلام والمسلمین خلیل زاد
 معاون ارتباطات و بین الملل: جناب آقای حسین حیدری
 معاون فرهنگی مجتمع عالی قرآن و حدیث: حجت الاسلام والمسلمین احمدلو

دبیرخانه کنگره

مسئول دبیرخانه: حجت الاسلام والمسلمین علیرضا شاهین
 مسئول ارزیابی: حجت الاسلام والمسلمین مهدی جهانی
 مسئول روابط عمومی: حجت الاسلام والمسلمین عقیل یوسفی
 مسئول سایت و نشست‌های علمی: حجت الاسلام والمسلمین محمدرضا حقیقت سمنانی

۷. کمیته‌های علمی کنگره

اول: کمیته گام دوم، علوم عقلی و قرآن و حدیث

مدیر کمیته: حجت الاسلام والمسلمین دکتر مهدی رستم نژاد	دبیر کمیته: حجت الاسلام دکتر محمد جواد دشتی
--	--

اعضای کمیته:

حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد باقر قیومی	حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد مهدی گرجیان
حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد تقی یوسفی	حجت الاسلام والمسلمین دکتر مصطفی عزیزی علویچه
حجت الاسلام والمسلمین دکتر احمد غفاری	

دوم: کمیته گام دوم، علوم روز و قرآن و حدیث

مدیر کمیته: حجت الاسلام دکتر سید عیسی مسترحمی	دبیر کمیته: حجت الاسلام والمسلمین مهدی جهانی
--	---

اعضای کمیته:

حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد حسین صاعد رازی	حجت الاسلام والمسلمین دکتر عباسعلی واشیان
حجت الاسلام والمسلمین دکتر علی آقاصفری	جناب حجت الاسلام والمسلمین میثم ناظمی
حجت الاسلام والمسلمین دکتر حامد دادسرشت تهرانی	حجت الاسلام والمسلمین دکتر مهدی همتیان
حجت الاسلام والمسلمین دکتر عبدالمومن حکیمی	حجت الاسلام و المسلمین دکتر عبدالله توکلی
حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد حسین رفیعی	

سوم: کمیته گام دوم، تمدن و قرآن و حدیث

مدیر کمیته: حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسین علوی مهر	دبیر کمیته: حجت الاسلام والمسلمین محمدرضا حقیقت
---	--

اعضای کمیته:

حجت الاسلام والمسلمین عباس الهی	حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید حسین شفیعی دارابی
حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدهادی منصوروی	حجت الاسلام والمسلمین سیدرضی زکی مرتضوی

چهارم: کمیته گام دوم، سبک زندگی قرآنی و حدیثی

مدیر کمیته: حجت الاسلام والمسلمین دکتر رضایی آدریانی	دبیر کمیته: جناب آقای محمد زینلی
---	-------------------------------------

اعضای کمیته:

حجت الاسلام والمسلمین حمید الهی دوست	حجت الاسلام والمسلمین سید ابراهیم ملکی
حجت الاسلام والمسلمین محسن جلالی	حجت الاسلام والمسلمین محمد قربانی مقدم
جناب آقای دکتر احمدی فراز	جناب آقای محسن برقی کار
سرکار خانم زهرا سهرابی	سرکار خانم زهرا توکلی

پنجم: کمیته گام دوم، انقلاب اسلامی و غرب و شرق از منظر قرآن و حدیث

مدیر کمیته: حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد حسن زمانی	دبیر کمیته: حجت الاسلام دکتر باقر ریاحی مهر
--	--

اعضای کمیته:

حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد جواد نوروزی	جناب آقای دکتر غلام حسین مقیمی
جناب آقای دکتر حسن رضایی هفتادر	جناب آقای دکتر سید حسین علوی
حجت الاسلام والمسلمین دکتر عباسعلی براتی یزدی	حجت الاسلام والمسلمین دکتر باقر ریاحی مهر

ششم: کمیته گام دوم، و دانش‌های قرآنی و حدیثی

مدیر کمیته: حجت الاسلام والمسلمین دکتر فاکر میبدی	دبیر کمیته: حجت الاسلام دکتر عبدالله جبرئیلی
--	---

اعضای کمیته:

حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدامینی طهرانی	حجت الاسلام والمسلمین دکتر عبدالله حاجلی
حجت الاسلام والمسلمین دکتر سیدحیدر طباطبائی	حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدصادق یوسفی مقدم

هفتم: کمیته گام دوم، آینده‌پژوهی قرآنی و حدیثی

مدیر کمیته: حجت الاسلام دکتر غلامرضا بهروزی لک	دبیر کمیته: حجت الاسلام والمسلمین علیرضا شاهین
---	---

اعضای کمیته:

دکتر اسماعیل شراهی	حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید جعفر رحمان
حجت الاسلام والمسلمین دکتر احمد کوهی	دکتر محمد رحیم عیوضی

هشتم: کمیته تخصصی بانوان

مدیر کمیته: سرکار خانم زینب بهجت پور	دبیر کمیته: سرکار خانم دکتر سمیه کامرانی
--------------------------------------	--

اعضای کمیته:

سرکار خانم دکتر زینب طیبی	سرکار خانم دکتر طاهره ماهرو زاده
سرکار خانم دکتر رقیه جاویدی	سرکار خانم دکتر عاطفه صادقی
سرکار خانم دکتر راضیه زارعی	سرکار خانم دکتر معصومه شریفی

نهم: کمیته بین الملل

مدیر کمیته: حجت الاسلام دکتر محمد یعقوب بشوی از پاکستان	دبیر کمیته: حجت الاسلام والمسلمین محمد عسکری از پاکستان
--	--

اعضای کمیته:

جناب آقای دکتر غلام جابر محمدی از پاکستان	جناب آقای دکتر رئیس اعظم شاهد از پاکستان
جناب آقای سید مجتبی رضوی از هندوستان	دکتر ترلان سیف الله اف از آذربایجان
دکتر منظر بیاتی از عراق	جناب آقای استیفان شفر از آلمان
جناب آقای رحمان دهلان از اندونزی	جناب آقای عبدالقادر محمد بلو از نیجریه
جناب آقای عباس خان فاضل اف از تاجیکستان	

۸. آثار کنگره

۱. شناخت نامه کنگره	۲. منبع شناخت بیانیه گام دوم
۳. نشست‌ها، کرسی‌ها و کارگاه‌های کنگره	۴. چکیده مقالات کنگره (فارسی) (جلد اول)
۵. چکیده مقالات کنگره (فارسی) (جلد دوم)	۶. چکیده مقالات کنگره (غیر فارسی)
۷. علم و عقل در گام دوم انقلاب اسلامی	۸. علوم و بیانیه گام دوم (جلد اول) (علوم اجتماعی. اقتصاد. سیاست. مدیریت)
۹. علوم و بیانیه گام دوم (جلد دوم) (علوم تعلیم و تربیت، روانشناسی و پزشکی)	۱۰. دانش‌های قرآنی در گام دوم (جلد اول)
۱۱. دانش‌های قرآنی در گام دوم (جلد دوم)	۱۲. تمدن نوین اسلامی و گام دوم (جلد اول)
۱۳. تمدن نوین اسلامی و گام دوم (جلد دوم)	۱۴. انقلاب اسلامی و غرب
۱۵. رویکرد قرآنی بانوان به گام دوم	۱۶. آینده‌پژوهی و مهدویت در گام دوم
۱۷. سبک زندگی و گام دوم (جلد اول)	۱۸. سبک زندگی و گام دوم (جلد دوم)
۱۹. مجموعه مقالات غیر فارسی (جلد اول) (زبان اردو)	۲۰. مجموعه مقالات غیر فارسی (جلد دوم) (زبان اردو)
۲۱. مجموعه مقالات غیر فارسی (جلد سوم) (عربی، انگلیسی)	۲۲. مجموعه مقالات غیر فارسی (جلد چهارم) (هندی، آذری، بنگالی، برمه‌ای، آلمانی، اندونیزی، تاجکی، فرانسوی، روسی، ترکی، بلتی و...)

تذکره: تمام آثار در سمیم بررسی و مشابهت‌یابی انجام شد و سه مقاله به خاطر مشابهت

بالا حذف شد.

۹. مجلات منتشرکننده مقالات کنگره:

۱. مجله علمی قرآن و علم
۲. مجله علمی مطالعات قرائت قرآن
۳. مجله علمی قرآن پژوهی خاورشناسان
۴. مجله علمی علوم حدیث تطبیقی
۵. مجله تخصصی مطالعات حدیث پژوهی
۶. مجله تخصصی قرآن و علوم
۷. مجله تخصصی مطالعات قرآن پژوهی نور وحی

۱۰. کنگره در آینه آمار

تعداد کل چکیده‌ها: ۱۶۹۶	مقالات پذیرفته شده: ۹۵۸
مقالات چاپ شده در مجلات: ۴۲	مجموع مقالات رسیده به کنگره: ۱۰۸۲
مقالات چاپ شده در مجلدات: ۲۸۲	مجلدات منتشرشده: ۲۲
تعداد ارزیابان: ۷۱	تعداد نشست‌ها: ۱۶۳
تعداد کرسی‌های علمی و ترویجی: ۸	تعداد کارگاه‌ها: ۴۰

تذکر: دو جلد مجموعه مقالات کنگره به صورت جداگانه توسط مرکز خواهران هرمزگان

منتشر می‌شود.

۱۱. نرم افزارهای کنگره:

مجموعه آثار کنگره بین‌المللی گام دوم انقلاب اسلامی از منظر قرآن و حدیث

۱۲. ارزیابان مقالات:

آقایان: محمدعلی رضایی اصفهانی، محمدفاکر میبیدی، محمدحسن زمانی، مهدی رستم نژاد، غلامرضا بهروزی لک، حسین علوی مهر، سید عیسی مسترحمی، محمد امینی تهرانی، عباس علی واشیان، عباس الهی، محمد حسین صاعد رازی، علی کریم پور قراملکی، عبدالله جبرئیلی، حسن رضا رضایی، علی آقا صفری، محمدرضا حقیقت سمنانی، مهدی جهانی، علی رضا شاهین، محمداقبر ریاحی مهر، محمد جواد دشتی، محمد یعقوب بشوی، محمد عسکری ممتاز، عقیل یوسفی زارمی، سید مجتبی رحمانی، سید مجتبی رضوی اصیل، سیدرضی زکی مرتضوی، میثم ناظمی، علی فرهنگیان، محمد حسین رفیعی، سید علی حسینی، سعید حسنی، حسین مرکزی مقدم، مجتبی انصاری مقدم، کامران اویسی، مهدی سازندگی، نجات یحیی، مجید ابوالقاسم زاده، عباس جوانشیر، علی اصغر کوراوند، محمدهادی منصوری، محمد حسین محمدی، علی محمد راهی، مهدی همتیان، ابوذر رجبی، حمید رضا کاظمی.

بانوان: زینب بهجت پور، زینب طیبی، نسترن بهرمان، منیژه کاشانی، محبوبه جوکار، معصومه حاجی مقصودی، مریم رمضانیان، نرگس رشیدی راوندی، سیده نفیسه حسینی واعظ، فاطمه طائبی، سمیه پاپی، حمیده کرمی، عفت رمضانیان، صدیقه بهرامی، فاطمه حسین آبادی، مریم افشارویگنی، حدیثه سلیمانی، فهیمه ربیعی، فاطمه قنبری، طاهره سادات ضیاء حسینی، فاطمه عطارد، مهدیه علوی فر، طیبه توکلی، سیده معصومه فاطمی، طاهره عبداللهی، زهرا فتحی، الناز جهان پور، راضیه شیرینی، پریش علیزاده، فاطمه درویشی، صدیقه کاویانی.

۱۳. مراکز علمی همکار کنگره

۱. نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها	۲. دانشگاه علوم اسلامی رضوی
۳. مرکز ارتباطات و بین‌الملل حوزه‌های علمیه	۴. مرکز پژوهشی قرآن کریم المهدی <small>عَلَيْهِ السَّلَامُ وَآلِهِ الطَّيِّبِينَ</small>
۵. جامعه مدرسین حوزه علمیه قم	۶. مرکز تخصصی قرآن امام علی بن ابیطالب <small>عَلَيْهِ السَّلَامُ</small>
۷. مؤسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی <small>رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ</small>	۸. مؤسسه پژوهش‌های قرآنی المهدی <small>عَلَيْهِ السَّلَامُ وَآلِهِ الطَّيِّبِينَ</small>
۹. پژوهشکده اعجاز قرآن دانشگاه شهید بهشتی	۱۰. مرکز تخصصی کلام ائمه اطهار <small>عَلَيْهِمُ السَّلَامُ</small>
۱۱. پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی	۱۲. مرکز آموزش تخصصی تفسیر و علوم قرآن
۱۳. دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم قم	۱۴. دانشگاه میبد
۱۵. دانشگاه معارف	۱۶. انجمن‌ها و قطب‌های علمی حوزه علمیه قم
۱۷. رادیو معارف	۱۸. شبکه قرآن و معارف سیمای جمهوری اسلامی ایران
۱۹. مؤسسه مطالعات اسلامی	۲۰. مرکز تخصصی امام خمینی <small>رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ</small>
۲۱. دانشگاه امام صادق <small>عَلَيْهِ السَّلَامُ</small>	۲۲. دانشگاه قم
۲۳. مرکز تخصصی تفسیر ائمه اطهار <small>عَلَيْهِمُ السَّلَامُ</small>	۲۴. دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم اصفهان
۲۵. انجمن قرآن پژوهی حوزه	۲۶. دانشگاه علامه طباطبائی <small>رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ</small>
۲۷. جامعه الزهرا <small>عَلَيْهَا السَّلَامُ</small>	۲۸. مرکز مدیریت حوزه علمیه خواران
۲۹. پژوهشگاه امام صادق <small>عَلَيْهِ السَّلَامُ</small>	۳۰. سیلیویکا
۳۱. مؤسسه فتوح اندیشه	۳۲. دانشگاه آزاد اسلامی
۳۳. دانشکده شهید محلاتی	۳۴. دانشگاه فرهنگیان
۳۵. معاونت پژوهش حوزه‌های علمیه	۳۶. دانشگاه اشرفی اصفهان
۳۷. نمایندگی المصطفی اصفهان	۳۸. پژوهشگاه المصطفی

۱۴. نشانی پایگاه اطلاع رسانی کنگره

<http://hamayesh.miu.ac.ir/hadith/fa>

نشانی کانال کنگره در پیام‌رسان ایتا

<https://eitaa.com/Conferencegam2>

سخن پایانی

در پایان لازم است از همه کارگزاران کنگره به ویژه مدیران محترم کمیته های علمی کنگره، معاونان محترم حجج اسلام دکتر امینی تهرانی و موسوی و اعضای دبیرخانه که با زحمات شبانه روزی و نویسندگان و ارزیابان محترم کتابها و مقالات و نیز همه کسانی که در آماده سازی آثار و برگزاری کنگره زحمت کشیدند به ویژه مسئول محترم انتشارات بین المللی المصطفی حجت الاسلام والمسلمین نویخت و همکاران انتشارات و ریاست امور مشترک مجتمع عالی امام خمینی رحمته الله علیه حجت الاسلام والمسلمین زهادت و به صورت خاص ریاست جامعه المصطفی علیه السلام العالمیه حجت الاسلام والمسلمین دکتر عباسی و معاون پژوهش المصطفی علیه السلام حجت الاسلام والمسلمین عبادی و نیز معاونت پژوهش حوزه های علمیه حجت الاسلام والمسلمین مقیمی که حمایت خاص از این کنگره نموده اند، تشکر کنم. اجرهم علی الله..

والحمد لله رب العالمین

مدیر علمی کنگره بین المللی گام دوم انقلاب اسلامی از منظر قرآن و حدیث

محمد علی رضایی اصفهانی

۱۴۰۰/۸/۲۲

مقدمه معاون علمی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

هر روزی که سپری می‌شود و هر لحظه‌ای که به جلو می‌رویم برگه‌ای زرین از مدیریت داهیانه و حکیمانه ناخدای مدبر انقلاب اسلامی ایران مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله امام خامنه‌ای عنه‌السلام هویدا و آشکار می‌گردد.

یکی از این برگه‌های زرین و جلوه‌های درخشان مدیریتی ایشان «بیانیه گام دوم» انقلاب اسلامی خطاب به ملت ایران است. این بیانیه صحبت‌های بی‌پرده و شفاف یک مدیر و پدر دلسوزی برای فرزندان و ملت خود است که پس از طی زمانی ۴۰ ساله با همه سختی‌ها در حال عبور از مرحله‌ای سخت و ورود به مرحله مهم دیگری هستند که قرار است با پیمودن صحیح آن یک «پیچ تاریخی» در جهان معاصر اتفاق افتد.

بیانیه گام دوم آگاهی بخشی به منظور آماده کرده ملتی بزرگ برای مسئولیت‌های پیش روست. این بیانیه نقش راه انقلاب اسلامی ایران برای رسیدن به یک تمدن نوین اسلامی است. این بیانیه نشان از صداقت مدیری و رهبری فرزانه دارد که بدون تعارف همه خطرهای سختی‌های راه را برای روندگان آن، روشن می‌نماید و علاوه بر بیان نعمت‌ها و رویش‌های انقلاب اسلامی، ضعف‌ها و سختی‌ها را نیز بیان می‌نماید.

روشن و واضح است که بیانات و نوشته‌های رهبر معظم انقلاب اسلامی ایران متأثر از اندیشه‌های ناب ایشان است و این اندیشه‌های ناب در بستر قرآن و احادیث نورانی

اهل بیت علیهم‌السلام شکل یافته است. اندیشه‌هایی که از دوران کودکی و نوجوانی و جوانی تا میان سالی و بزرگ سالی همگی در اثر انس بسیار ایشان با قرآن و عترت شکل گرفته است. به یقین می‌توان گفت که برای همه عبارات ایشان در «بیانیه گام دوم» می‌توان مستندی از قرآن و حدیث یافت و به نوعی آن را با قرآن و حدیث ارتباط داد. وظیفه همه علاقه مندان به انقلاب اسلامی است تا ارتباط این بیانیه ارزشمند را با قرآن کریم بیش از پیش روشن نمایند و این امر مستلزم تلاشی در خور و شایسته است.

بر همین اساس کنگره بین‌المللی گام دوم انقلاب از منظر قرآن و حدیث در مجتمع عالی قرآن و حدیث جامعه المصطفی العالمیه و زیر نظر استاد فرزانه حجت الاسلام والمسلمین دکتر رضایی اصفهانی که خود مفسری انقلابی و نواندیش است، شکل گرفت تا در این راستا به نوعی بیانیه گام دوم را با قرآن و حدیث بسنجد و مبانی و راهکارهای اجرایی این بیانیه را از قرآن و حدیث استخراج نماید.

در بررسی مقالات رسیده به کنگره مراحل متعددی طی شده است تا این کتب به حالت فعلی تبدیل شود. اگر چه ممکن است در رسیدن به این شرائط فعلی همه مقالات یکسان نباشند اما اهم مراحل که برای هر مقاله طی شده است را می‌توان در مراحل زیر معرفی نمود:

۱. ارسال مقاله توسط نویسنده به سایت کنگره
۲. ارزیابی اولیه چکیده توسط مسئول ارزیابی جهت رفع اشکالات اولیه
۳. ارزیابی اولیه مقاله توسط مسئول ارزیابی جهت رفع اشکالات اولیه
۴. ارزیابی ثانویه توسط ارزیاب تخصصی
۵. برخی از مقالات دو یا سه ارزیاب داشته‌اند به خاطر تخصصی بودن
۶. ارسال فایل اصلاحات به نویسنده
۷. ارسال مقاله اصلاح شده توسط نویسنده به دبیرخانه
۸. رویت مقاله اصلاح شده توسط ارزیاب و تأیید نهایی

۹. ارسال مقاله به کمیته مربوطه
  ۱۰. ارزیابی مجدد در کمیته جهت بررسی چاپ در کتاب
  ۱۱. ارسال اصلاحات کمیته به نویسنده
  ۱۲. ارزیابی توسط معاون علمی و دبیر علمی کمیته
  ۱۳. رفع اشکالات و ارسال به دبیر کمیته توسط نویسنده
  ۱۴. تأیید نهایی مقاله توسط کمیته و چاپ در کتاب
  ۱۵. بررسی مقالات در سمیم جهت مشابهت‌یابی
  ۱۶. بررسی مجدد چکیده و یکسان‌سازی چکیده‌ها
  ۱۷. شکل دهی مقالات تأیید نهایی معاون و دبیر علمی
  ۱۸. ارسال برای انتشارات
- امید است تا این فعالیت‌ها گامی در راستای رسیدن به تمدن نوین اسلامی را فراهم سازد و موجبات خشنودی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف باشد.

قائم مقام و معاون علمی کنگره بین‌المللی گام دوم انقلاب اسلامی ایران از منظر قرآن و حدیث

محمد امینی تهرانی

۱۴۰۰/۸/۲۲

مقدمه معاون اجرایی

بسم الله الرحمن الرحيم

پس از صدور بیانیه گام دوم از طرف رهبر حکیم و فرزانه انقلاب حضرت امام خامنه‌ای عنه، تلاش‌های علمی فراوانی برای تبیین زوایای گوناگون این بیانیه صورت گرفته است.

کنگره بین‌المللی گام دوم از منظر قرآن و حدیث، تلاشی علمی از طرف مجتمع عالی قرآن و حدیث جامعه المصطفی العالمیه با همکاری ۴۰ مرکز علمی جهت تبیین مستندات قرآنی و حدیثی این بیانیه می‌باشد.

در این راستا تعداد ۱۶۳ نشست علمی، ۸ کرسی و ۴۰ کارگاه علمی با همکاری دبیرخانه کنگره و مراکز علمی دانشگاهی و حوزوی شکل گرفته که در این کتاب، گزارش، اطلاعات و متن این فعالیت‌های علمی به نوشتار درآمده و در اختیار خوانندگان گرامی قرار می‌گیرد تا بتواند گام موثری در تبیین زوایای قرآنی و حدیثی بیانیه گام دوم باشد.

از یکایک همکاران و مراکز علمی که در به ثمر نشستن این نشست‌ها با دبیرخانه کنگره همکاری داشته‌اند و به‌ویژه از دبیر علمی کنگره جناب حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمدعلی رضایی اصفهانی، معاون علمی کنگره جناب حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمد امینی تهرانی و حجت‌الاسلام والمسلمین محمدرضا حقیقت سمنانی و حجت‌الاسلام والمسلمین مهدی جهانی سپاس و قدردانی فراوان دارم.

سید یوسف موسوی

معاون پژوهش مجتمع عالی قرآن و حدیث و دبیر اجرایی کنگره

۱۴۰۰/۹/۵

تمدن نوین اسلامی و گام دوم انقلاب

۱. بنیان‌های تمدن ساز در بیانیه گام دوم از منظر قرآن و حدیث
 ارائه دهنده: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر حسین علوی مهر
 تاریخ برگزاری: چهارشنبه ۹۹/۲/۱۷ به صورت آنلاین
 برگزارکننده: کمیته تمدن کنگره با همکاری نمایندگی آشتیان
 جامعة المصطفی.

خلاصه بیانات دکتر علوی مهر:

چیستی و مؤلفه‌های تمدن از منظر اسلام و غرب
 بحث تمدن اسلامی از مهم‌ترین مباحثی است که
 در دوران معاصر در صد سال اخیر و نهضت بازگشت به
 قرآن مطرح شده. دانشمندان غربی هم در رابطه با تمدن
 و تمدن اسلامی دیدگاه‌های متعددی رایج نموده‌اند.
 ویل دورانت که بحث تاریخ تمدن را مطرح نموده،
 چهار مؤلفه را به عنوان مؤلفه‌های اساسی یک تمدن
 مطرح نموده است:

۱. قوانین اقتصادی ۲. نظام سیاسی ۳. اخلاق یا سنت‌های اخلاقی ۴. علم و هنر یا

تعالی علم و هنر

ویل دورانت مؤلفه‌های تمدن را این چهار محور می‌داند، چهار محور بسیار مهم در یک نظام و حکومت که یک نظام و حکومت را رقم می‌زند.

در قرآن کریم واژه تمدن و حضاره به کار نرفته اما از منظر معناشناسی می‌توان واژه‌هایی را برای آن در قرآن کریم معادل‌سازی کنیم، امت، امت وسط و خیر امت این واژه‌ها می‌باشند. وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا (البقرة، ۱۴۳) و همان‌گونه [که شما را به راه راست هدایت کردیم] شما را امتی میانه [و معتدل و پیراسته از افراط و تفریط] قرار دادیم تا [در ایمان، عمل، درستی و راستی] بر مردم گواه باشید و پیامبر هم گواه بر شما باشد.

ما شما را امت میانه و معتدل که نه دارای افراط و نه تفریط است قرار دادیم. یکی از ویژگی‌های تمدن هم به کارگیری اعتدال در آن است.

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ (آل عمران، ۱۱۰)
شما بهترین امتی هستید که [برای اصلاح جوامع انسانی] پدیدار شده‌اید، به کار شایسته و پسندیده فرمان می‌دهید و از کار ناپسند و زشت باز می‌دارید، و [از روی تحقیق، معرفت، صدق و اخلاص] به خدا ایمان می‌آورید.

در بیانیه گام دوم در آخر بیانیه که به عنوان وصایای معظم له به تمام جهانیان و ملت ایران است، مؤلفه‌های یک تمدن نوین؛ تمدن و نظامی که بر اساس این مؤلفه‌ها در آینده باید ساخته شود. مطرح شده است.

مقام معظم رهبری در آغاز بیانیه در قسمت اول که نکته‌های متعددی در موضوعات متعدد بیان شده، گاه گاهی به مسئله تمدن اسلامی هم اشاره کرده‌اند، هفت موردی که مقام معظم رهبری به عنوان مؤلفه‌های تمدن اسلامی مطرح نموده‌اند بیان می‌گردد:

۱. علم و پژوهش، ویل دورانت هم تعالی علم و هنر را به عنوان مؤلفه تمدن نوین و تمدن معیار و جامعه برتر و توسعه یافته مطرح کرده است، البته رهبری در الگوی ایرانی اسلامی

پیشرفت، فرمودند واژه توسعه به کار نرود و واژه پیشرفت به کار برده شود، لذا یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های جامعه پیشرفته، مؤلفه علم و پژوهش است.

۲. معنویت و اخلاق، ویل دورانت به عنوان سنت‌های اخلاقی مطرح کرد.

۳. اقتصاد که از مباحث مهم دوران معاصر است و ویل دورانت به عنوان اولین مؤلفه مطرح کرد اما رهبری به عنوان سومین مؤلفه بیان نمودند.

۴. عدالت و مبارزه با فساد، عدالت و مبارزه با فساد هم با سیاست هماهنگ است هم با مباحث اجتماعی هماهنگ است، هم در مسائل قضایی و جزایی و حقوقی قابل طرح است اما در حوزه سیاست و حکومت این مسئله جایگاه ویژه‌ای دارد.

۵. استقلال و آزادی، در ارتباط با این مؤلفه در آیات و روایات نکات مهمی وجود دارد که اگر جامعه‌ای مستق و آزاد عمل کند چه آینده‌ای خواهد داشت.

۶. عزت ملی روابط خارجی و مزبندی آن

۷. سبک زندگی

چیستی و چگونگی مؤلفه‌ها

نگرش دانشمندان اسلامی به دین و قرآن می‌تواند دو گونه باشد، دین اسلام دین زندگی هست یا نیست، ممکن است کسی بگوید دین اسلام فقط دین عبادات فردی و گوشه‌ای از زندگی است، اما می‌گوییم دین اسلام دین زندگی است قرآن دین زندگی است اقتصاد و حکومت اخلاق معاشرت حکومت و حقوق دارد اگر غیر از این بود اثری از قیام‌های پیامبران الهی و تشکیل حکومت توسط پیامبر و ورود به زندگی در قیام‌های پیامبران الهی نبود، دین مجموعه‌ای از قوانین الهی برای زندگی بشر است بنابراین دین با زندگی توامان است و گره خورده دین اسلام مملو از احکام اجتماعی و اقتصادی است، سیاست و حکومت و اخلاق و تربیت و حقوق و... در معارف دین اسلام به شکل‌های مختلفی وجود دارد.

مؤلفه‌ها:

علم و پژوهش

ویل دورانت اولین مؤلفه را اقتصاد قرار داد اما رهبری در بیانیه اولین مؤلفه را علم و پژوهش مطرح نمودند یکی از مسائل اساسی در تمدن پیشرفته علم و پژوهش است، هرآنچه امروزه به عنوان پیشرفت در دنیای پیشرفته دیده می‌شود بر اساس علم است، علم بر اساس نظریه پردازی‌های جدید هم به وجود آمده اما از گذشنگان به ارث رسیده و اکنون معاصرین علم را متناسب با عصر و زمان گسترش داده‌اند.

علم سلطان است، رهبری علم را نه آنچیزی که در غرب مطرح است بلکه آنچه در قرآن و روایات مطرح است بیان می‌کنند. علم و قدرت باعث شد غرب بر بسیاری از کشورهای دنیا مسلط شود، رهبری علم را اساس می‌داند که سیاست و اقتصاد بر آن بنا شده اما در غرب علم از اخلاق و عقاید تهی است چون علم آن‌ها تجربی و پوزیتیویست است. جمهوری اسلامی علم را در سختی‌ها ارائه داد، "لایکون العلم براحه الجسم" علم به سختی به دست می‌آید، تا تمام وجودت را در اختیار علم فقرار ندهی او ذره‌ای از وجودش را در اختیار تو قرار نمی‌دهد. مسئله پیشرفت علمی چیزی است که دنیا روی آن ارزش‌گذاری و سرمایه‌گذاری کرده و کشورهای پیشرفته نخبگان دنیا را شناسایی و می‌خرند و مهم‌ترین نظریات علمی دنیا را می‌خرند و به چنگ می‌آورند.

علم و شناخت‌ها دو قسم است یک قسم مشهود و محسوس است که با حس به دست می‌آید و علوم تجربی بر آن بیان شده اما به اقعیت و حقیقت رسیدن تنها با تجربه و امور مادی ممکن نیست رسیدن به درون و حقیقت اشیاء با ژرف‌نگری و تدبر به دست می‌آید، قرآن کریم به جز قسم اول که در آیه *وَاللّٰهُ اَخْرَجَكُم مِّنْ بُطُوْنِ اُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ شَيْئًا وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْاَبْصَارَ وَالْاَفْئِدَةَ اَعْلَمْتُمْ تَشْكُرُوْنَ* (النحل، ۷۸) مطرح نموده و حس لامسه را مطرح نموده گوش و چشم که نماینده حواس خمسه هستند را بیان کرده اما برای شناخت حقیقت به بیان حس تجربی این اکتفا نموده هر دو قسم را معرفی می‌کند و تاکیدش بیش از سمع و بصر بر علم است

که ۷۰۰ بار مشتقات علم در قرآن آمده تفکر، تدبیر، تعقل، تفقه، نظر، لب اولوالباب و فواد واژه‌هایی در قرآن هستند که برشناخت‌های فراحسی دلالت دارند. واژه‌هایی که بیشتر به تحلیل‌های ذهنی و ژرف‌نگری مرتبط است تا حس‌های پنج‌گانه، قرآن پیروی از ظن و گمان را محکوم می‌کند چراکه خاصیت ظن این است که ما رابه حقیقت نمی‌رساند، و از طرفی رسیدن به واقعیات و حقایق را تشویق می‌کند، همچنین بحث روح و روان کمتر باتجربه قابل دسترسی است مسئله نفس که قرآن بدان بسیاراهمیت داده از مسائلی است که تجربی نیست، در نتیجه علم و دانش در قرآن اعم از آن چیزی است که در غرب مطرح است، غرب لثاریسم را در امور تجربی می‌داند ما رئالیسم را علم حقیقی که علمی که بر اساس تفکر و ژرف اندیشی به دست آید می‌دانیم، پوزیتیویسم معرفت را فقط علوم تجربی می‌داند و به پیام‌های وحی و کشف و شهود توجهی ندارد اما در اسلام تعقل، وحی و شهود نیز منابع معرفت می‌باشند. لذا واقع‌گرایی که ما مطرح می‌کنیم اعم از علوم تجربی و غیر تجربی است.

وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ (المجادلة، ۱۱)

ایمان و دانش را قرآن مطرح نموده ایمان و علم درجات می‌آورد رفع درجات محدود نیست، رسد آدمی به جایی که به جز خدا نبیند، علم و دانش همراه با ایمان در قرآن کریم ارزش قرارداده شده و برایش درجات بیان شده لذا از منظر قرآن علم و تمدن در یک درجه و مرحله نیست و درجاتی دارد، صرف ایمان مقامش بالانگیز است با عمل صالح و علم است که درجات طی می‌شود، اولین پیام قرآن علم است: اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ (العلق، ۱) بخوان به نام پروردگارت که [همه آفریده‌ها را] آفریده؛ ... الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ (العلق، ۴) همان که به وسیله قلم آموخت، عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ (العلق، ۵) [و] به انسان آنچه را نمی‌دانست تعلیم داد.

اما این علم که در قرآن مطرح شده علم تجربی مادی تنها نیست و شامل علم و حیوانی، شهودی و عقلانی نیز می‌گردد.

معنویت و اخلاق

بحث معنویت و اخلاق در دیدگاه ویل دورانت به عنوان سومین مؤلفه مطرح شده ارزش مندی پیشرفت‌ها به اخلاق است و الا صرف تولید و توزیعی که منافع یک طبقه در آن باشد ارزش ندارد چیزی که غرب دنبال آن است، در جامعه امروز ما که بحث کرونا مطرح است ببینید اخلاق و معنویت چه جامعه‌ای می‌سازد در غرب که اخلاق در حکومت مطرح نیست ببینید چه تفاوتی بین جامعه دینی در واکنش به کرونا با غرب وجود دارد.

تَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى (المائدة، ۲)

یکدیگر را بر انجام کارهای خیر و پرهیزکاری یاری نمایید، مشارکت مردمی در کمک رسانی به هم‌نوعان، بسیج عمومی، سبقت در خیرات، انفاق، احسان، بر و نیکی همه مفاهیم اخلاقی قرآنی است که در جامعه دینی وجود دارد. قرآن کریم روحش معنویت و تربیت و اخلاق است و همه آیات جنبه تربیتی دارد. بحث معنویت و اخلاق در دیدگاه ویل دورانت سنت‌های اخلاقی به عنوان سومین مؤلفه مطرح شده.

برجسته کردن ارزش‌ها

همراهی حکومت در اخلاقی کردن جامعه

مبارزه با کاتون‌های فساد

تَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى (المائدة، ۲)

یکدیگر را بر انجام کارهای خیر و پرهیزکاری یاری نمایید،

تعاون، مشارکت مردمی در کمک رسانی به هم‌نوعان، بسیج عمومی، سبقت‌گیری در خیرات

سَابِقُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ (الحديد، ۲۱)

فَاسْتَبِقُوا الْحَيَاتِ (المائدة، ۴۸)

انفاق، احسان، بر و نیکی همه مفاهیم اخلاقی قرآنی است که در جامعه دینی وجود دارد.

بسیج هم‌دلی که در ماه مبارک و در وضعیت کرونا در جامعه ما ایجاد شده موجب

پیشرفت جامعه ما و از بین رفتن کرونا شده است.

مسئله اخلاق و معنویت اقتصاد، سیاست، حقوق، تولید و توزیع را جهت دهی می‌کند، قرآن کریم روحش معنویت، اخلاق و تربیت انسان و همه آیات قرآن جنبه هدایتی و تربیتی دارد. لذا به فرموده رهبری باید مراقب عرفان‌های کاذب و کانون‌های فساد اخلاقی بود. این وظیفه حکومت دینی است.

اقتصاد

مؤلفه دیگر بحث اقتصاد است، اقتصاد برای دنیای مبتنی بر علوم تجربی و مادی در ردیف اول است، چنانچه ویل دورانت به‌عنوان اولین مؤلفه مطرح کرد رهبری سومین مطرح کرد. همانطور که انسان قوی و بیروس در بدن او نفوذ نمی‌کند و انسانی با بدن ضعیف به سرعت بیمار می‌شود اقتصاد قوی نیز مانع سلطه و نفوذ بیگانگان خواهد شد. اقتصاد نقش کلیدی دارد هدف نیست وسیله است

راه‌حل: اقتصاد مقاومتی

نفوذ ناپذیری و ازبین بردن سلطه که نظر رهبری است در روایتی از امیرالمومنین آمده است: «أَمِنْتُ عَلَى مَنْ شِئْتُ تَكُنُّ أَمِيرَهُ وَ اِخْتَجَّ إِلَى مَنْ شِئْتُ تَكُنُّ أَسِيرَهُ وَ اِسْتَعْنِ عَمَّنْ شِئْتُ تَكُنُّ نَظِيرَهُ». (الخصال، ج ۲، ص: ۴۲۰، ح ۱۴) به هر کس که می‌خواهی (با احسان و نیکی) نعمت ده تا سرورش باشی، و به هر کس که خواهی روی نیاز بیاور تا به اسیری اش در آئی و از هر کس که خواهی بی‌نیاز باش تا با او هم‌تراز گردی.

در نتیجه اگر اقتصاد قوی نباشد مجبور است انسان دست به دیگری دراز کند. وقتی کسی این همه منابع دارد چگونه اقتصادش ضعیف باشد؟ لذا خودت محور باش و معدن باش، امیرخواهی شو، و اگر محتاج دیگران شوی اسیر آنان خواهی شد.

مقام معظم رهبری جایگاه بسیار مهمی را برای نظام جمهوری اسلامی ایران در میان سایر نظام‌ها مطرح کرده‌اند و تفاوت این نظام با سایر نظام‌ها و حکومت‌های اسلامی در آغاز بیانیه مطرح شده است.

تفاوت انقلاب اسلامی ایران با سایر حکومت‌ها مثل حکومت عربستان، پاکستان با کشورهای دیگر توسط رهبری متذکر شدند که قابل توجه است.

اقتصاد برای دنیای مبتنی بر علوم تجربی و مادی مهم است و در ردیف اول است، چنانچه ویل دورانت به‌عنوان اولین مؤلفه اقتصاد را مطرح کرد اما رهبری به‌عنوان سومین مؤلفه مطرح کرد.

اقتصاد قوی و ضعیف مانند انسان دارای بنیه قوی و ضعیف است، همانطور که انسان قوی و ویروس در بدن او نفوذ و اثر نمی‌کند و انسانی با بدن ضعیف به سرعت بیمار می‌شود و ویروس در آن اثر می‌کند، اقتصاد قوی نیز مانع سلطه و نفوذ بیگانگان خواهد شد. اقتصاد ضعیف باعث می‌شود انسان از جای دیگر بخواهد تأمین شود که زمینه نفوذ بیگانه را فراهم می‌کند، اقتصاد قوی نقش کلیدی دارد، اقتصاد هدف نیست وسیله است.

راه‌حل: اقتصاد مقاومتی و مردمی کردن اقتصاد و عدم تصدی‌گری دولت

عزت ملی، روابط خارجی و مرزبندی با دشمن

اساس روابط خارجی: عزت، حکمت، مصلحت

اساس روابط خارجی این سه چیز است هرچا مصلحت اقتضاء کند ارتباط برقرار

می‌کنیم با صهیونیست‌ها و آمریکا رابطه برقرار نمی‌کنیم چون مصلحت ندارد

وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ (المنافقون، ۸) عزت مخصوص خدا و

رسول او و مؤمنان است؛ ولی منافقان نمی‌دانند!

جامعه اسلامی نباید تحقیر شود جامعه اسلامی همیشه پیروز، غالب و عزیز است وَلَا

تَهْتُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ (آل عمران، ۱۳۹) و سست نشوید! و غمگین نگردید! و

شما برترید اگر ایمان داشته باشید!

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا

بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ (آل عمران، ۶۴) بگو: «ای اهل کتاب! بیایید

به سوی سخنی که میان ما و شما یکسان است؛ که جز خداوند یگانه را نپرستیم و چیزی را

همتای او قرار ندهیم؛ و بعضی از ما، بعضی دیگر را - غیر از خدای یگانه - به خدایی نپذیرد.»

هرگاه (از این دعوت،) سرباز زنند، بگویند: «گواه باشید که ما مسلمانیم!»

۲. تحلیل قرآنی الگوسازی انقلاب اسلامی به مثابه دستاورد تمدنی در عرصه فراملی؛ با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر

محمدهادی منصوری

تاریخ برگزاری: سه شنبه ۲۴/۱/۱۴۰۰ ساعت ۱۲

برگزارکننده: دانشگاه معارف اسلامی با همکاری

کمیته تخصصی تمدن کنگره گام دوم

به صورت آنلاین.

خلاصه بیانات دکتر محمدهادی منصوری:

«مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم، ابتدا به

دستاوردهای چهل ساله انقلاب اسلامی پرداخته است که بحث پیش رو ناظر به این قسمت از بیانیه است.»

ایشان ضرورت بحث را در لزوم تحلیل قرآنی دستاوردهای انقلاب اسلامی، جهت تأیید ریشه داشتن انقلاب در آموزه‌های اسلام ناب محمدی و بایستگی پاسخ به شبهات دگراندیشان و مخالفان انقلاب اسلامی و تبیین پشتوانه وحیانی داشتن بیانات مقام معظم رهبری و ضرورت تحلیل دقیق تفسیری الگوسازی انقلاب اسلامی دانستند که تاکنون درباره بیانیه گام دوم انجام نشده است.

«تمدن مجموعه مؤلفه‌هایی مبتنی بر اندیشه‌ای بنیادین است که در قالب نظام‌های گوناگون سامان می‌یابد. از آنجاکه انقلاب اسلامی مبتنی بر آموزه‌های قرآن و سنت و با شعار «جمهوری اسلامی» بنا نهاده شده، دارای ظرفیت تمدنی جهانی و ماناست. از این رو مقام معظم رهبری «نظریه نظام انقلابی» را مطرح فرموده‌اند. همزمان با ورود این نظام به دهه پنجم حیات خود،

سکандاران، «یائیه گام دوم انقلاب» را صادر کرد که بخش مهمی از آن، بیان دستاوردهای فراملی گام اول انقلاب اسلامی است. بر اساس یافته‌های پژوهش، ایجاد پیچ تاریخی در تمدن اسلامی، فرابری معنای تمدن، احیای شعارهای جهانی پویا و مانا، مهندسی فرهنگ جهاد و مقاومت، اسوه‌پروری در مقیاس جهانی از مهم‌ترین دستاوردهای تمدنی فراملی انقلاب است که محور همه آن‌ها الگوسازی ایران اسلامی برای جهان اسلام است. تلاش این مقاله بر آن بوده است تا با روش توصیفی تحلیلی محور مذکور را در پرتو هندسه نظام‌مند آیات قرآن بررسی کند. الگوسازی انقلاب اسلامی را می‌توان در ابعادی نظیر «باورپذیر نمودن امکان تقابل اسلام و استکبار، عینی سازی تحقق وعده الهی در نصرت یاوران دین، فرابری مفاهیم و مؤلفه‌های تمدنی از مادی‌نگری به فرامادی، تربیت انسان‌های مکتب سازو...» کیفیت سنجی نمود.

بر پایه آیات قرآن محور همه دستاوردهای فراملی، الگوسازی است. مقام معظم رهبری نیز تأکید ویژه‌ای بر این دستاورد انقلاب اسلامی داشته و در بیانات متعددی بدان اشاره نموده‌اند. نظام جمهوری اسلامی در طرح کلی حرکت انبیاء و امامان، نقشی تمهیدی برای برپایی دولت موعود دارد. الگوسازی انقلاب اسلامی را می‌توان در محورهایی نظیر «باورپذیر نمودن امکان تقابل اسلام و استکبار، عینی‌سازی تحقق وعده الهی در نصرت یاوران دین، فرابری مفاهیم و مؤلفه‌های تمدنی از مادی‌نگری به فرامادی، تربیت انسان‌های مکتب سازو...» کیفیت سنجی نمود. مهم‌ترین کار تمدنی که انقلاب اسلامی ایران انجام داد احیای تقابل اسلام ناب محمدی با استکبار بود. شکستن هیبت پوشالی استکبار جهانی توسط جمهوری اسلامی ایران باعث بیداری سایر کشورهای اسلامی گردید. گام اول انقلاب تحقق وعده نصرت الهی را برای همگان عینی ساخت. از ویژگی‌های تمدنی انقلاب اسلامی تعالی بخشی به مفاهیم و مؤلفه‌های تمدن ساز است که بر پایه باورداشت و عملکردی قرآنی میسر شد. یکی از ابعاد الگوسازی انقلاب اسلامی تربیت انسان‌هایی رشد یافته، متخصص و مهذب است که به عنوان اسوه‌هایی برای جهان اسلام شناخته شده‌اند. انقلاب اسلامی ایران با مقاومت خود در مقابل ظلم و ستمگری سران کفر، به جهان اسلام جرأت بخشید تا برای اجرای خواسته‌های دینی و مذهبی خویش و آزادی خواهی و عدالت مقابل قوانین دولت‌های خود سر تعظیم فرود نیاورند.

۳. اربعین و تمدن سازی در گام دوم انقلاب

ارائه دهندگان:

جناب استاد دکتر رضایی اصفهانی

جناب استاد آقای دکتر علوی مهر

جناب استاد آقای دکتر امینی تهرانی

جناب استاد اصفهانیان از تهران

تاریخ برگزاری: شنبه ۱۳۹۹/۷/۱۲

مکان: قم، مجتمع عالی قرآن و

حدیث، سالن عارف الحسینی

برگزارکننده: دبیرخانه کنگره

حجت الاسلام والمسلمین آقای دکتر رضایی

اصفهانی

ضمن تشکر از کلیه دست اندرکاران کنگره

اربعین خصوصاً آقای دکتر اصفهانیان که هر سال

این کنگره را دنبال می کنند و سال های گذشته در

نجف و کربلا برگزار می شد ولی امسال به خاطر

ویروس منحوس کرونا این مهم در داخل کشور در

شهر مقدس قم برگزار گردید.

در این نشست به مباحث اربعین و ارتباط با تمدن اشاره خواهد شد. در این خصوص

راجب امام حسین از منظر قرآن بحث های متعددی را می توان اشاره کرد. امام حسین

کلمات، نامه ها، مستندات قرآنی زیادی دارد و همچنین تفاسیر متعدد از آیات قرآن و بیش

از یکصد آیه قرآن و روایات در خصوص امام حسین وجود دارد.

در زیارت اربعین ارتباط مسئله اربعین و همچنین هدف قیام امام حسین علیه السلام که یک

هدف علمی بوده است را متذکر می‌شود.

زیارت اربعین همچنین زیرساخت تمدن‌سازی را که علم و رفع جهل است به ما نشان می‌دهد.

هشت نکته در خصوص زیارت اربعین وجود دارد که به شرح ذیل است:

۱. هدیه و بخشش آن خون است که امام حسین با فداکاری خود و یارانش آن را اهدا نمود.
  ۲. خون قلب انسان، که ارزشمندترین اعضای بدن هست را، امام جهت زنده نگه داشتن دین اسلام تقدیم نمودند.
  ۳. رمز پایداری و اثر بخشی قیام و آثار عاشورا، فی سبیل الله بودنش است.
  ۴. قیام هدفمند بوده و اتفاقی و تصادفی نبوده است و به خاطر این که مردم را نجات بدهد، سفینه النجاه است.
  ۵. نجات بندگان خدا برای افرادی است که در مسیر اطاعت حضرت حق قرار گیرند و امام حسین آن‌ها را نجات می‌دهد. در این خصوص قابل ذکر است که قیام امام حسین فرازمانی، فرامکانی و فرامذهبی است. (با هر مردمانی که از هر مذهب و دینی هستند مورد محبت امام قرار خواهند گرفت).
  ۶. قیام امام انسان‌ها را از جهل نجات می‌دهد، گاهی جهل مقابل علم است و گاهی جهل مقابل عقل است. در حقیقت بصیرت بخشی و دانش افزایی و علم، هدف اساسی قیام امام حسین است.
  ۷. قیام امام انسان‌ها را از حیرت و گمراهی نیز رهایی می‌بخشد، گاهی شخص گمراه است و گاهی از گمراهی بی‌هدف و گمراه است. حیرت زده و بی‌هدف که هدف امام حسین نقش نجات دهندگی بشر و دارد.
  ۸. زیرساخت هر تمدنی علم است و عقل است و هدایت و قیام امام حسین در حقیقت برای خروج انسان‌ها از جهل به سوی علم و عقل و به سوی هدایت است.
- نقش اربعین تنها پیاده روی از نجف تا کربلا نیست. این نشان است که ره گم نکنیم والا

حقیقت اربعین تمدن‌سازی است و انسان‌ها را از جهل و گمراهی به سوی هدایت و عقل و بصیرت افزایشی ببرد تا زیرساخت و مقدمه یک تمدن اسلامی شکل بگیرد.

خلاصه بیانات دکتر علوی مهر

یکی از مباحث بسیار مهم در بیانیه گام دوم را مباحث تمدنی عنوان کرد و اظهار داشت: تمدن، از مهم‌ترین مقوله‌ها و فرهنگ شهری و شهرنشینی است و برای همه جوامع اهمیت دارد. وی این موضوع را از بحث‌های کاربردی و قابل پیگیری دانست و بیان کرد: تمدن به پیشرفت انسان و گذر از وضعیت موجود گفته می‌شود. واژه تمدن در قرآن کریم به کار نرفته، بلکه در قرآن، به اصول و بنیان‌های تمدن و ویژگی‌های تمدن نوین اسلامی اشاره شده و در برخی آیات به مباحثی از قبیل شاخصه‌ها و امثال آن و اصل تمدن اشاراتی گشته است.

سخنران این نشست به فرارسیدن ایام تمدن ساز اربعین اشاره کرد و خاطرنشان ساخت: اربعین مقدمه‌ای برای تمدن اسلامی است و یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌ها، که اخلاق و معنویت باشد، در راه‌پیمایی اربعین نمود فراوان دارد.

وی افزود: همه ویژگی‌هایی که مردم عاشق امام حسین علیه السلام از آن برخوردارند و رفتارهایی که در پذیرایی از زوار امام حسین علیه السلام از خود نشان می‌دهند، بر پایه اخلاق و معنویت است که از بنیان‌های تمدن نوین اسلامی به شمار می‌رود.

حجت‌الاسلام علوی مهر، در ادامه، درباره نظر ویل دورانت، نویسنده کتاب تاریخ تمدن، سخن گفت و ابراز کرد: وی چهار مؤلفه را در ایجاد تمدن مؤثر می‌داند: وی مهم‌ترین بنیان‌های تمدن را اقتصاد، سیاست، اخلاق و علم می‌داند.

وی ادامه داد: تمدن زمانی ظهور می‌یابد که امنیت برقرار شود، آشوب‌ها فروکش کند، ترس جانی وجود نداشته و شرایط تولید علم و معرفت و زمینه برای پیشرفت فراهم شده باشد.

سخنران این نشست، با بیان این‌که ارائه تعریف از تمدن اسلامی مشکل است، تصریح کرد: نظر به نیازهای امروزی، بر اساس واقعیت‌ها، می‌توانیم بنیان‌هایی برای تمدن اسلامی تبیین کنیم. تمدن اسلامی چیزی جز فعلیت یافتن همه امکانات نهفته در نصوص دینی ما

نیست. وقتی بتوانیم به همه آرمان‌های دینی فعلیت ببخشیم، تمدن اسلامی پدید می‌آید. وی با اشاره به تمدن‌سازی اسلام، «تمدن» را در قرآن کریم مورد توجه قرار داد و بیان کرد: واژه «حضاره» در قرآن نیامده است و واژه‌های ملت، امت و... در قرآن دیده می‌شود.

حجت‌الاسلام علوی مهر، در ادامه، با اشاره به آیاتی از قرآن کریم، تمدن آفرینی را مورد توجه قرار داد و گفت: تقوا، معیار برتری انسان‌هاست. تقوا یعنی رعایت قوانین دینی و عقلی. وی، در بخش دیگری از سخنانش، با اشاره به دیدگاه‌های مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، تبیین کرد: معظم له برای ایجاد تمدن نوین اسلامی به هفت مؤلفه اشاره دارند: ۱. علم و پژوهش؛ ۲. اخلاق و معنویت؛ ۳. اقتصاد؛ ۴. عدالت و مبارزه با فساد؛ ۵. استقلال و آزادی؛ ۶. عزت ملی در حوزه روابط خارجی و مرزبندی با دشمن؛ ۷. سبک زندگی.

حجت‌الاسلام علوی مهر با بیان این‌که ویل دورانت در چهار مؤلفه با رهبر انقلاب (مدظله العالی) نظر مشترکی دارد، تصریح نمود: مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در کنار اخلاق، معنویت را مطرح می‌کنند.

وی، در ادامه، با تأکید بر این‌که هر ملت متمدن مسلمان نباید زیر بار افکار و اندیشه‌های غیرمسلمانان برود، اظهار داشت: علم آن قدر قدرت دارد که می‌تواند بر سیاست و اقتصاد تأثیرگذار باشد و انسان‌ها به استعمار خود دریاورد. کشورهای اسلامی عقب ماندگی‌هایی در زمینه علم و فناوری داشته‌اند و این نقیصه گریبان گیر جامعه اسلامی شد و به همین دلیل، عقب ماندگی‌هایی را تجربه کرده‌ایم.

وی با بیان این‌که در قرآن، علم، یکی از مهم‌ترین و بنیانی‌ترین مباحث است، تصریح کرد: نخستین پیام خدا در قالب وحی، سخن از دانش است.

حجت‌الاسلام علوی مهر بیان کرد که باید علم آسمانی داشته باشیم و این علم با تقوا همراه باشد و ادامه داد: خدا ابزارهای علم و معرفت را در اختیار انسان قرار داده است تا با استفاده از آن بتواند فکر، ذهن و اندیشه خود را پر بار کند و به اکتشافات و اختراعات دست یابد.

وی، در ادامه، با اشاره به تأکیدات فراوان اسلام در زمینه ارزش دانش‌اندوزی، خاطر نشان ساخت: علمی که اسلام به آن دعوت می‌کند، فراتر از چیزی است که غرب مطرح می‌نماید. آنچه غرب می‌گوید، نفی‌کننده معارف غیرحسی است. اسلام نگاه الهیاتی نیز به علوم دارد و علم در تمدن غرب، ابزاری برای قدرت دنیوی برشمرده می‌شود.

سخنران نشست، در ادامه، افزود: علم در اسلام، ضمن این‌که پیشرفت جامعه را به ودیعه می‌گذارد، جلو چپاول، غارت، سودجویی و اهداف استعمارگری را هم می‌گیرد و آن‌ها را نمی‌پذیرد.

وی با بیان این‌که بنابر بیانیه گام دوم، ایران در پیش از انقلاب، در تولید علم هیچ جایگاهی نداشت، ابراز نمود: بهترین راه شناخت هر تمدن، بررسی میزان پایبندی آن به موازین اخلاقی است.

حجت‌الاسلام علوی مهر افزود: برای این‌که اخلاق در جامعه ایجاد شود، در جوامع نباید از فشار برای ایجاد عادات اخلاقی استفاده شود. همچنین جوشش موازین اخلاقی در مسئولان ضرورت دارد. ترویج معنویت و اخلاق و برخورد با مراکز غیراخلاقی نیز از ملزومات است.

سخنران این نشست با بیان این‌که قرآن نیز اخلاق را به شکل‌های متفاوتی مانند تزکیه مطرح می‌نماید، اذعان داشت: از نظر قرآن، تزکیه، راه سعادت و رهایی بشر است. وی، در ادامه، گفت: از نظر غرب، پایبندی به دین و معنویت شرط نیست. در غرب، هر گونه تقید و تعهد دینی از بین رفته است.

از نظر آن‌ها، مؤلفه اقتصاد، از اصلی‌ترین بنیان‌های تمدنی است و برخی از اندیشمندان غرب، اقتصاد را جزو نخستین بنیان‌های تمدنی مطرح می‌کنند.

حجت‌الاسلام علوی مهر با اشاره به اهمیت اقتصاد در قرآن، از تأکید مقام معظم رهبری علیه السلام بر این مسئله در بیانیه گام دوم نیز سخن به میان آورد و بیان کرد: انسان نباید دنیا را به طور کلی فراموش کند. استفاده از دنیا مطلوب است، ولی دنیا هدف نیست و کسب ثروت باید از راه درست باشد. در بیانیه گام دوم نیز بر برپایی عدالت و مبارزه با فساد تأکید شده است.

وی، در ادامه، با اشاره به تأکید مقام معظم رهبری (مدظله العالی) بر استقلال در بیانیه مزبور، تصریح کرد: استقلال با صبر به دست می‌آید.

حجت‌الاسلام علوی مهر تصریح نمود: دشمن مشغول فعالیت است و استقلال جوامع اسلامی را هدف قرار گرفته است و نباید مسلمانان زیر بار آن بروند. ترویج سبک زندگی غربی در جامعه اسلامی وجود دارد، ولی مسلمانان باید از آن پرهیزند، زیرا ترویج سبک زندگی غربی، زیان‌های جبران‌ناپذیر دینی و اخلاقی به بار می‌آورد.

خلاصه بیانات دکتر امینی

شخصیت مقام معظم رهبری و اربعین

سیره فردی مقام معظم رهبری (عشق به حسین و اربعین، غبطه و دعاگوی زائران اربعین سیره اجتماعی مقام معظم رهبری (حمایت از زائران اربعین) سیره سیاسی مقام معظم رهبری (شجاعت، صداقت رهبری با مردم، دعوت به ایستادگی)

نظام اسلامی و اربعین

شهید بهشتی: نظام جمهوری اسلامی ایران، نظام امت و امامت است
 محرک ایجاد نظام اسلامی، حماسه حسینی است
 از علل موجد و مبقیه نظام اسلامی، حماسه حسینی است
 پیاده روی اربعین، نظام اسلامی را بیمه می‌کند
 برنامه اربعین، ادای دینی به حماسه حسینی است.
 برنامه اربعین، نفوذ نظام اسلامی در قلوب مردم ایران و جهان است و نظام را به مردم جهان نیز معرفی می‌کند.

بلوغ نظام اسلامی و اربعین

حکمت بیانیه گام دو در چهل سالگی انقلاب
 اربعین نشانه بلوغ روح شهدای کربلا و ادامه دادن مسیر انقلاب حسینی است. یعنی ما

حسین را و اهدافش را به یاد داریم. هیچ کسی اربعین ندارد.

سازندگی اربعین و گام دوم

در بیانیه گام دوم: اینک وارد دومین مرحله خودسازی، جامعه پردازی و تمدن سازی شده است

خودسازی: پیاده روی اربعین مسیر خودسازی در اشکال مختلف از دل کندن از خانه و کاشانه گرفته تا ارتباط خالصانه با امام معصوم
جامعه سازی: پیاده روی اربعین مسیری برای ساختن اخلاق اجتماعی است. ایثارها در قالب مختلف، مساوات

تمدن سازی: پیاده روی اربعین مسئولان نظام را در راه حسین همدل می کند. روحیه معنویت، ایستادگی، استقلال را در مردم و مسئولان رشد می دهد.

اربعین و شعارهای انقلاب در گام دوم

اربعین و شعار آزادی = آزادی نفس، آزادی جامعه

اربعین و شعار اخلاق = تجلی کرامت انسانی در اربعین

اربعین و شعار معنویت = توجه به روح و ابدیت و معاد و شهادت

اربعین و شعار عزت = عزت شیعه و نظام را به دنیا نشان می دهد

اربعین و شعار عقلانیت = عاطفه و عقل در اربعین در کنار همدیگرند.

اربعین و شعار برادری = همه مردم از هر زبان و نژادی با هم برادر می شود. از هر استانی

با یکدیگر در یک مسیر هستند.

متن بیانیه گام دوم و اربعین

برنامه اربعین نشان از حضور آگاهانه مردم دارد.

آگاهی تاریخی در نظام اسلامی و در برنامه اربعین

دعای ندبه تجلی یک آگاهی تاریخی است.

متن بیانیه: نگاه به گذشته و شناخت آن سرمایه برای آینده است.

مشارکت مردمی در بیانیه گام دوم و اربعین

متن بیانیه: نظام اسلامی مشارکت مردمی را به اوج رسانید. مسابقه خدمت رسانی اربعین تجلی مسابقه خدمت رسانی در بین مسئولین و مردم است. و این روحیه برای نظام لازم و ضروری است.

توجه به جوانان در اربعین و گام دوم

تکیه ویژه بیانیه گام دوم بر نقش جوانان

تکیه ویژه در برنامه اربعین بر واگذاری مسئولیت‌ها به جوانان و حضور جوانان در پیاده

روی اربعین و ایجاد روحیه دفاع مقدس

۴. تمدن نوین اسلامی و بیانیه گام دوم

ارائه دهندگان:

حجت الاسلام والمسلمین دکتر بشوی با موضوع تغییرات و تحولات اجتماعی از منظر قرآن کریم با رویکرد بیانیه گام دوم

حجت الاسلام والمسلمین عباس الهی با موضوع راهکارهای قرآنی و روایی تحقق تمدن

نوین اسلامی

تاریخ برگزاری: روز یکشنبه ۱۳۹۹/۸/۱۸

به صورت آنلاین برگزار شد.

برگزارکننده: کمیته تمدن کنگره با همکاری دانشگاه مجازی

المصطفی.

خلاصه بیانات دکتر بشوی:

عوامل سقوط جامعه از منظر قرآن

عوامل سقوط جامعه از منظر قرآن مختلف و متنوع است. برخی عوامل فرهنگی و برخی سیاسی و برخی عوامل اقتصادی می باشد. هر کدام از این شاخص ها، عوامل متعدد دیگر را دارند و از منظرهای مختلف قابل بررسی است. سقوط جامعه در صورت انجام دادن نبایدهای قرآنی چون ظلم، فساد اخلاقی، نا سپاسی و... بوجود می آید.

یکی از بزرگترین عامل سقوط در قرآن ظلم معرفی شده است. همه نوع نا هنجاری های رفتاری ریشه در این پدیده دارد، حتی باورهای غلط نیز به نحوی به آن مربوط می شود. ظلم

یک رفتار ناهنجار در جامعه به حساب می‌آید. ظلم باعث محرومی از نعمت‌های مادی و معنوی می‌شود و جامعه را دست‌خوش تغییرات منفی می‌نماید، در آیه ۱۶ سوره نسا آمده: «فَيُظْلَمُ مِنَ الَّذِينَ هَادُوا حَرَمْنَا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ». بسیاری از مفسران «باء» را «سببیه» دانسته یعنی به سبب ظلم، طیبیات بر آنان حرام نموده شد. ظلم منجر به فسق می‌شود و جامعه را از مسیر اعتدال خارج می‌سازد و موجب عذاب خوارکننده و در نتیجه چنین جامعه‌ای سقوط خواهد نمود سوره قصص، آیه ۵۹: «وَمَا كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَىٰ إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ». در این آیه تصریح شده است که جوامع به خاطر ظلم از بین می‌رود. آیه به یک قانون اجتماعی خدا نیز اشاره دارد و آن این که جامعه ظالم دوام ندارد و روزی خدا از آن انتقام خواهد گرفت. مصادیق ظلم مختلف است. امام علی علیه السلام در عهدنامه‌ای که به مالک اشتر نوشت در آن به او چنین خطاب می‌کند: «وَلَيْسَ شَيْءٌ أَدْعَىٰ إِلَىٰ تَغْيِيرِ نِعْمَةِ اللَّهِ، وَ تَعْجِيلِ نِقْمَتِهِ، مِنْ إِقَامَةِ عَلَيٍّ ظُلْمٍ». مالک! هیچ چیزی برای این که نعمتی را که در قومی هست از آن‌ها سلب کند و نعمت الهی را به قومی جلب کند، مانند ظلم نیست. ظلم ارزش‌های یک جامعه را نابود می‌کند و با فاسد نمودن افکار و رفتار درست، موجب تغییرات منفی در جامعه می‌شود و در صورت استمرار و عدم بازگشت به سوی خدا، ساقط می‌شود.

فساد اخلاقی، به تدریج بر جامعه اثر می‌گذارد، باورها را دگرگون و ارزش‌ها را ضد ارزش و ضد ارزش‌ها را ارزش نشان می‌دهد. هنگامی که جامعه درباره این پدیده به چنین باوری رسید، ارزش‌ها از بین خواهند رفت و جامعه به سوی سقوط اخلاقی پیش خواهد رفت انحراف جنسی نه تنها تغییر در روابط زوجین را به دنبال دارد، بلکه موجب تغییرات در حوزه‌ها دیگر هم می‌شود مانند قطع نسل؛ ایجاد دشمنی و امراض دیگر؛ همچون ایدز و غیره. قرآن فساد اخلاقی به‌ویژه رفتار قوم لوط را عامل اصلی، سقوط آن جامعه دانسته که چنین رفتار و باور آن جامعه اثر گذاشت که با وجود هشدار عذاب و دعوت رهبری به توبه، دست از آن بر نداشت و همگی نابود شدند در سوره هود آیه ۸۲: «جَعَلْنَا عَلَيْهَا سَافِلَهَا وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهَا حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ مَنْضُودٍ» بر این مطلب دلالت دارد. امروز در کشورهای اروپائی همجنس

بازی، نمادی از پیشرفت است و به صورت قانونی برگزار می‌شود و کشورهایی که هنوز این عامل سقوط را به رسمیت نشناخته، متهم به نقض حقوق بشر شده، محکوم می‌شوند. جامعه این کشورها به سقوط حتمی نزدیک شده است. بسیاری از جوان‌ها در این کشورها، از ازدواج با زنان دست کشیده‌اند. ازدواج مرد با مرد به صورت دست جمعی هم صورت می‌گیرد، در این کشورها فساد اخلاقی چنین تغییراتی را به وجود آورده که حتی برخی زنان ازدواج با سگ‌ها را به صورت رسمی در ملای عام برگزار می‌نمایند! امروز جوامع پیشرفته غربی از حیث اخلاقی به هزاران سال عقب به عصر قوم لوط برگشته است! و چنین گرفتار این عمل شده که جوامع مذهب حتی نقل آن‌ها شرم سار است.

جامعه در مقابل نعمت و سلب آن از خود حس شکرگزاری یا صبر را نشان دهد، مسیر جامعه در این صورت به تکامل پیش خواهد رفت، اما اگر مسیر کفران را اختیار نماید، مسیر جامعه به انحطاط و سقوط منتهی خواهد شد. کفران نعمت یک ضد ارزش به حساب می‌آید. کفران نعمت در باورها، ارزش‌ها و رفتارها خود را نشان می‌دهد. امتداد نعمت‌های الهی را از بین می‌برد و روحیه انکار را در وجود افراد به وجود می‌آورد و موجب تغییرات رفتاری در جامعه به حساب می‌آید. کفران نعمت را قرآن به‌عنوان یک عامل دگرگون‌کننده جامعه نگاه می‌کند که بر سرنوشت آن تأثیرات فوق‌العاده دارد. در قرآن اقوامی را به‌عنوان نمونه مطرح کرده است که آنان کفران نعمت را به حد آخر رسانده بودند. در آیه ۱۱۲ سوره نحل آمده: «وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ آمِنَةً مُطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللَّهِ فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِبَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ».

یکی دیگر از عوامل منفی که سقوط فرد و جامعه را تسریع می‌بخشد، ارتکاب گناه است. سوره اسرآیه هفده گناه را عامل هلاکت معرفی می‌کند: «وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ بِذُنُوبِ عِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا». گناه آثار متعدد منفی بر روان انسان و جامعه می‌گذارد و انسان و جامعه را به نابودی و سرنوشت مجهولی سوق می‌دهد. یکی دیگر از عوامل سقوط جامعه، ترک فریضه امر به معروف است سوره اعراف آیه ۱۶۵ به این حقیقت

اشاره دارد: «فَلَمَّا نَسُوا مَا دُكِّرُوا بِهِ أَجْنَبْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَدَابِ بَيْتِيسَ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ». یکی دیگر از عامل سقوط جامعه نادیده گرفتن قوانین الهی است سوره اعراف ایه ۱۶۶: «فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَا نُهُوا عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ». یکی دیگر از عامل سقوط جامعه ارتکاب فسق مردم است سوره اسرا ایه ۱۶ «وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاهَا تَدْمِيرًا» همین افراد در جامعه همه نوع خلاف کاری‌ها را انجام می‌دهند. همین‌طور برخی عوامل دیگر هم در سقوط جامعه، نقش دارند و قرآن درباره آنها نیز سخن گفته است.

خلاصه بیانات حجت‌الاسلام عباس الهی

تمدن نوین اسلامی و تحقق آن از منظر آیات و روایات از مسائل مهم و ضروری عصر حاضر است، بدون شک آموزه‌های قرآن کریم و اهل بیت علیهم‌السلام می‌تواند در تحقق آن، نقش مهمی را ایفا کند؛ به همین رو نوشتار پیش رو در پی آن است تا به روش توصیفی - تحلیلی با استفاده از این آموزه‌ها راهکارهایی را ارائه نماید. برخی از مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از:

۱. توحید محوری که اساس و بنیان تمدن اسلامی است.
  ۲. ولایت محوری. هیچ تحول اساسی در تمدن نوین اسلامی خارج از دایره ولایت، رخ نمی‌دهد، چراکه از دیدگاه قرآن کریم، همه موجودات باید تحت ولایت الهی باشند؛ چنان‌که می‌فرماید: «هُنَالِكَ الْوَلَايَةُ لِلَّهِ الْحَقِّ...»؛ (الکهف / ۴۴).
  ۳. قانون مداری. اسلام با ظهورش توانست در مدت کوتاهی با محوریت قانون، تمدنی بزرگ را رقم بزند.
  ۴. مقاومت. اصل استقامت یکی از اصول مهم برای ساختن ساختمان محکم تمدن نوین اسلامی است.
  ۵. تربیت مدیران لایق. تحقق تمدن، به مدیریت کارآمد نیاز مبرم دارد.
- تمدن اسلامی که به مجموعه آداب و رسوم مشترک میان ملت‌های مسلمان برگرفته از قرآن و سنت گفته می‌شود، برای تحقق آن، راه‌های گوناگون قرآنی و حدیثی وجود دارد؛ مانند:

۱. توحید محوری و گرایش به وحدت مبتنی بر توحید، اساس و بنیان تمدن اسلامی است. در اسلام، عقیده توحیدی و توجه به خدای یگانه، به عنوان اساس تمدن، فرهنگ متعالی اسلامی و منشأ احکام شریعت شناخته شده است.
۲. ولایت، از بنیادی ترین مسائل دینی و نیز بالاترین نقطه هرم تمدن اسلامی است که از جایگاه بلند اعتقادی و محتوای عمیق ارزشی برخوردار می باشد. هیچ تحول اساسی در اسلام خارج از فضای ولایی رخ نمی دهد.
۳. اسلام با ظهورش، با نگاهی الهی، اصل مساوات و پیشگیری از تبعیض در اثر رعایت قانون را سرلوحه برنامه های انسان ساز خود قرار داد و توانست در مدت کوتاهی، تمدنی بزرگ را رقم بزند، نمونه کامل و مصداق بارز آن، جامعه نبوی است که رسول گرامی اسلام با شعار قانون گرایی، مساوات و از بین بردن تبعیض در اثر اجرای دقیق قانون، تلاشهای زیادی را به عمل آورد و جامعه ای قانونمند را محقق کرد و آن را الگویی برای تمام جوامع بشری قرارداد.
۴. اصل ثبات قدم، استواری و استقامت یکی از اصول مهم برای ساختن ساختمان محکم تمدن نوین اسلامی است.

۵. راهبردهای قرآنی و حدیثی تربیتی خانواده در تمدن نوین

اسلامی

ارائه دهنده: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمدحسین

صاعد رازی

تاریخ برگزاری: دوشنبه ۱۴۰۰/۰۳/۱۰ ساعت ۱۷-۱۸:۳۰ آنلاین.

برگزارکننده: کمیته علوم کنگره گام دوم با همکاری مدرسه علمیه حضرت معصومه زاهدان

خلاصه بیانات دکتر صاعد رازی:

حجت‌الاسلام دکتر محمد حسین صاعد رازی در مورد، تعریف خانواده از دیدگاه اسلام و همچنین جایگاه خانواده در تربیت اسلامی و راهبردهای تربیتی خانواده در تمدن نوین اسلامی از منظر قرآن و حدیث طبق بیانات مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب مطالبی را عنوان نمودند.

تعریف خانواده از دیدگاه اسلام:

کانون خانواده تشکیل یافته از پدر، مادر و فرزندان است که دارای ارزش و جایگاه مهمی در دین اسلام است.

جایگاه خانواده در تربیت اسلامی: خانواده مهم‌ترین عامل بیرونی تربیت بعد از خداوند

متعالم است.

جایگاه عوامل تربیت در تعلیم و تربیت اسلامی:

مبانی / اهداف / اصول / روش‌ها / ساحت‌ها / مراحل / عوامل و موانع

عوامل تربیت شامل ۲ عامل: عوامل درونی و عوامل بیرونی می باشد

۱. عوامل درونی: فطرت؛ وراثت و اراده است.

۲. عوامل بیرونی: دوستان؛ رسانه‌ها و فضای مجازی؛ علما، دانشمندان، اساتید و خانواده

جایگاه خانواده در بین عوامل تربیت:

اولویت بندی عوامل (ملاک اهمیت و اولویت عوامل)

جایگاه عامل / مستقیم بودن تأثیر / طولانی بودن زمان اثر / تاثیرگذاری در ابعاد مختلف انسان

راهبردهای قرآنی و حدیثی تربیتی خانواده در تمدن نوین اسلامی:

مراقبت مستمر - امر به معروف و نهی از منکر - استمرار و استقامت و صبر در تربیت -

دعا برای خانواده و شکر برای داشتن خانواده خوب - شیر مادر عامل تربیت - آگاهی بخشی

و اعطای بینش از طریق نصیحت، تذکر و وصیت - مشارکت دادن همسر و فرزندان در امور

خیر - نیکو ادب کردن و راهنمایی کردن -

نتیجه نشست: بر اساس ملاکات اولویت بندی، بعد از خداوند متعال در عوامل بیرونی،

خانواده خانواده موثرتر از دیگر عوامل است؛ زیرا خانواده بیشترین ارتباط با فرد را دارد، دوره

کودکی دوره شکل‌گیری شخصیت فرد است و این دوره عمدتاً در اختیار خانواده است،

خانواده عامل تأثیر گذار مستقیم است هم عامل درونی است به لحاظ وراثت و هم جنبه

بیرونی به لحاظ محیط

۶. نظام معنایی گفتمان تمدن نوین اسلامی و جایگاه علوم انسانی اسلامی در تحقق آن

ارائه دهنده: سرکارخانم دکتر نجمه نجم
تاریخ برگزاری: دوشنبه ۱۳۹۹/۱۰/۲۹ ساعت
۱۰ به صورت مجازی

برگزارکننده: جامعه الزهراء ع و کمیته تمدن
خلاصه بیانات خانم دکتر نجم:
این بحث به جایگاه و نقش «نشانه علوم انسانی اسلامی» در تحقق «تمدن نوین اسلامی» که «چشم انداز بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی» است توجه دارد.

این بحث با مرور اجمالی بر نظام معنایی دو

گفتمان اسلام‌گرایی «نوگرا» و «اصل‌گرا» و نحوه معنایابی علم در آن‌ها به طور خاص بر «گفتمان تمدن‌گرایی» متمرکز شده و «جایگاه و نقش نشانه علوم انسانی اسلامی را در نظام معنایی آن و در تحقق تمدن نوین اسلامی» بررسی می‌کند. ضمن آن که گفتمان تمدن‌گرایی و نشانه‌های آن را از منظر «مقام معظم رهبری» در راستای بیانیه مورد عنایت قرار داده است. توجه به تمدن‌گرایی به عنوان یک «گفتمان در جهان اسلام» با قابلیت ایجاد وحدت و ظرفیت‌های دیگر و نیز استفاده از روش تحلیل گفتمان از جمله نوآوری‌های این بحث است. علاوه بر آن در فرایند بحث برای مخاطبان رشته تفسیر و علوم قرآن و علاقه‌مندان به نگارش مقاله پژوهشی مبتنی بر موضوعات کنگره، چندین موضوع پژوهشی را که دارای نوآوری باشند، معرفی می‌کند.

۱. نظام معنایی گفتمان نوگرایی و گفتمان اصل‌گرایی (به طور اجمالی)

۱.۱. معنایابی علم اسلامی در گفتمان نوگرایی

۲.۱. معنایابی علم اسلامی در گفتمان اصل‌گرایی (بنیادگرایی)

۲. نظام معنایی گفتمان تمدن‌گرایی (تمرکز بر این بخش)

۱.۲. معنایابی و جایگاه علوم انسانی اسلامی در گفتمان تمدن‌گرایی (بررسی نظرات در

جهان اسلام؛ مثل بن نبی، علوانی، سردار)

۲.۲. معنایابی و جایگاه علوم انسانی اسلامی در اندیشه رهبر معظم انقلاب اسلامی

پیشنهاد موضوع پژوهشی

جمع‌بندی

روش این تحقیق کیفی است. جمع‌آوری داده به روش اسنادی انجام شد. در ادامه، این بحث مبتنی بر روش تحلیل گفتمان، نظام معنایی چند گفتمان به طور خاص گفتمان تمدن‌گرایی را (با تمرکز بر نظرات صاحب نظران جهان اسلام از جمله مقام معظم رهبری) مفصل‌بندی، نشانه‌گذاری و تحلیل کرد. در این بررسی، جایگاه نشانه علوم انسانی اسلامی نیز تبیین شد.

با توجه به بررسی صورت گرفته می‌توان گفت که علوم انسانی اسلامی جایگاهی برجسته در تحقق تمدن نوین اسلامی دارد. اسلام در این گفتمان در قالب آموزه‌های موجود در اصول و ارزش‌های اسلامی، سنت و نصوص اسلامی (قرآن و حدیث)، تمدن اسلامی، عقلانیت و فلسفه متجلی است. قائلین به گفتمان اسلامی سازی علم، مخالف دانش غربی نیستند ولی آموزه‌های مدرنیته را برای ایجاد تمدن اسلامی نامناسب می‌دانند؛ زیرا آن آموزه‌ها عامل اصلی کنار نهادن دین از حوزه عمومی است. در این گفتمان هرچند غرب دچار جاهلیت است؛ اما این جاهلیت، عمدتاً متأثر از نبود معنویت است نه به خاطر علم مدرن لذا برخلاف اصل‌گرایان قائل به طرد تمامی دانش‌های غربی نیستند و رویکردی دو وجهی را نسبت به علم مدرن اتخاذ کرده‌اند. اینان در حیطه علوم انسانی «رویکردی تعارض‌گرا» و در حیطه علوم تجربی «رویکردی تعامل‌گرا» دارند. بر این می‌توان گفت که در دوگانه سنت و تجدد و گسست یا تداوم، راه میانه و منطقی را با عنایت به قرآن و سنت درپیش گرفته‌اند.

این گفتمان با استفاده از تجارب دو گفتمان اصل‌گرا و نوگرا، معتقد است که برای حلّ

مشکلات جهان اسلام و دستیابی به وحدت و رشد جوامع اسلامی، می‌بایست با نگاهی آینده‌گرا یک تمدن نوین اسلامی را با توجه به نشانه‌های آن از جمله علوم انسانی اسلامی شکل داد. اندیشمندان تمدن‌گرا از جمله مقام معظم رهبری از آنجا که بزرگترین مانع را در تحقق این چشم‌انداز «بحران فکری موجود در جهان اسلام» می‌دانند، ایجاد یک «نهضت علمی و فکری با استفاده از عقلانیت موجود در سنت اسلامی برای دست‌یابی به علوم اسلامی» و یا «اسلامی‌سازی معرفت» را به‌عنوان یک «راهبرد کلان» مطرح می‌کنند. با این وجود برای حلّ بحرانها و مشکلات امروزی، به کارگیری هدفمند از علوم تجربی مدرن را نیز مناسب می‌دانند.

۷. انقلاب اسلامی و تمدن نوین اسلامی

ارائه دهندگان:

حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید حسین

شفیعی دارابی با موضوع: جلوه‌های تمدن نوین

اسلامی در پرتو انقلاب اسلامی

حجت الاسلام والمسلمین عباس الهی با

موضوع: تأثیر ارزش‌های انقلاب اسلامی در تحقق

تمدن نوین اسلامی

حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید رضی

زکی مرتضوی با موضوع: دستاوردهای تمدنی

انقلاب اسلامی از منظر بیانیه گام دوم

تاریخ برگزاری نشست: ۹۹ / ۱۱ / ۲۱ به صورت

آنلاین.

برگزارکننده: جامعه الزهراء (ع) و کمیته تمدن

کنگره.

خلاصه بیانات استاد الهی:

حجت الاسلام والمسلمین عباس الهی در این

نشست به طور خلاصه چنین فرمودند:

واقعیت این است که مردم ایران از دوران مشروطه، به دنبال یک تحول بنیادین در جامعه خود بودند که این تحول نیازمند یک اندیشه متعالی و یک رهبر جامع شرایط برای انقلابی بزرگ بود. این اتفاق شکوهمند با اندیشه و خواست اسلامی به رهبری امام خمینی رحمته الله علیه رقم خورد و حرکت جامعه ایران به سوی ایجاد یک حکومت نوین بر اساس آموزه‌های اسلامی که اسلامیت و جمهوریت را در خود جمع کند، با وزیدن نسیم پیروزی به

رهبری حضرت امام خمینی رحمته‌الله علیه جامه عمل پوشید و مردم ایران با عبور از پل پیروزی فجر، کاخ استبداد و دیکتاتوری را برای همیشه فرو ریختند و به صورت جدی، ارزش‌های بزرگ اسلامی-ایرانی را به‌عنوان آرمان‌های اصلی خود برای تحقق یک تمدن نوین در ایران کهن و جهان به رهبری امام خامنه‌ای عنه‌الله پایه‌ریزی و پیگیری کردند که اگر چه ممکن است آن آرمان‌ها به صورت کامل تحقق پیدا نکرده باشند، اما از آنجایی که آرمان‌ها و ارزش‌های طلوع آفتاب انقلاب متکی به نیازهای فطری انسان‌ها و جهان‌شمول هستند، کماکان به قوت خود باقی بوده و مانیفست گام دوم انقلاب که از الهامات الهی به رهبر معظم انقلاب است که به وسیله ایشان صادر شد، برای تحقق کامل آن‌ها طراحی شده است تا زمینه را برای تحقق تمدن نوین اسلامی فراهم کند که این مهم نیازمند عزم و اراده ملی و حرکت متحدانه در مسیر ارزش‌ها و پیام‌های جهانی انقلاب است.

پیش از تبیین موضوع بحث، برخی از عناوین و اصطلاحات، توضیح داده می‌شود:

تمدن (civilization) در لغت

تمدن به معنای حضارت (شهر آئینی) که در مقابل بدات (بادیه نشینی) قرار دارد] محمد سپهری، تمدن اسلامی در عصر امویان، سازمان تبلیغات اسلامی و سازمان تبلیغات اسلامی (تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، شرکت چاپ و نشر بین‌الملل، ۱۳۸۹)، ص ۱۹، قرار دارد. این واژه در فرهنگنامه‌های فارسی به معنای شهرنشینی و همکاری‌های لازم در جامعه شهری تعریف شده است. (دهخدا، ۱۳۷۷ش، ذیل واژه تمدن؛ عمید، ۱۳۸۹ش، ج ۱، ص ۵۳۰).

در اصطلاح

از متفکرانی که در مورد تمدن به تفکر پرداخته، تایلر (Tylor) است. وی تمدن را این‌گونه تعریف می‌کند: «فرهنگ یا تمدن، مفهوم گسترده‌ای دارد که شامل علم و دانش، اعتقادات، هنر، اخلاقیات، قانون، رسوم، و بسیاری از توانایی‌ها و عاداتی می‌شود که هر انسان به‌عنوان عضوی از جامعه آن‌ها را داراست» (قانع، ۱۳۷۹: ۱۳۲).

متفکر دیگری که به تعریف تمدن پرداخته است، علامه جعفری رحمته الله علیه است، ایشان، آن را تشکّل هماهنگ انسان‌ها در حیات معقول به همراه روابط عادلانه و اشتراک همه افراد و گروه‌ها در پیشبرد اهداف مادی و معنوی انسان‌ها در همه ابعاد مثبت تعریف می‌کند. (ر. ک: جعفری، ۱۳۶۲ش، ۱۶: ۲۳۲-۲۳۳).

تمدن نوین اسلامی

مقام معظم رهبری تعبیر جدیدی علاوه بر تمدن اسلامی، به عنوان تمدن نوین اسلامی دارند. ایشان درباره معنا و چیستی تمدن نوین اسلامی می‌فرمایند: تمدن نوین اسلامی به معنای پیشرفت همه جانبه می‌باشد، اگر ما به دنبال یک مصداق عینی و خارجی برای درک معنای تمدن نوین اسلامی باشیم می‌توانیم بگوییم هدف ملت ایران و هدف انقلاب اسلامی، ایجاد یک تمدن نوین اسلامی می‌باشد (بیانات رهبری در دیدار جوانان خراسان شمالی، ۱۳۹۱/۷/۲۳).

ارزش:

در تعریف ارزش آمده است: «ارزش عبارت از اندیشه‌ها و تصورات است از آنچه یک فرهنگ خاص به آن‌ها به عنوان خوب یا بد، متمایل یا غیر متمایل است» (محسنیان‌راد، ۱۳۷۵: ص ۴).

تأثیر:

اثربخشی و اثرگذاری. [فرهنگ فارسی معین، ماده اثر].

ارزشهای انقلاب اسلامی تأثیرگذار در تحقق تمدن نوین اسلامی:

برخی از این ارزشهای تأثیرگذار چنین است:

۱. آزادی، تکلیف‌گرایی و کرامت انسانی: شعار آزادی یکی از پر تکرارترین شعارهای مردم در دوران انقلاب اسلامی بود. در واقع آزادی و کرامت انسانی یک آموزه اصیل دینی نیز برای مردم ایران و رهبری جامعه ایران اسلامی بوده و هست و ملت ایران نشان داده است که روی این ارزش‌های اصیل خود به هیچ عنوان حاضر به معامله و کوتاه آمدن نیستند؛ و در

مقابل شعار زدگی آزادی در غرب که چیزی جز آنارشی رفتاری در آن دیده نمی‌شود و انسان‌ها را به افول جایگاه فرهنگی و اجتماعی سوق داده، نشان می‌دهد که آزادی در کنار حفظ کرامت انسانی محترم است و در کنار حقوق بشر، انسان در مقابل خود، جامعه و زیست بوم خود تکلیف دارد و این همان نگاه بلند و متعالی انقلاب اسلامی است که نشان از پیام نو برای بشر امروز دارد.

۲. نوع دوستی و خیرخواهی: اسلام دین سلام و برادری است و مسلمانان واقعی خیرخواه همدیگر و همه انسان‌ها هستند. امروز این ارزش انقلابی، تبدیل به یک خواست جهانی در بین همه ملت‌های آزاده شده است، به طوری که در منطقه ملاحظه می‌گردد، به‌رغم سیاسی‌کاری‌های ناجوانمردانه برخی دولت‌ها در برابر مظلومیت ملت فلسطین و یمن، ملت‌ها به‌خصوص ملت نوع دوست ایران از آن‌ها حمایت می‌کند و موضع‌گیری‌های نظام جمهوری اسلامی در این زمینه تحقق خواست ملی است و رفتار منطقی و انسان‌دوستانه ایران به‌رغم فشارهای نظام استکباری و هزینه‌های فراوان، اقدامات بشر دوستانه و خیرخواهانه ایران در مقابل شعارهای بشردوستانه و دروغین بعضی قدرت‌های جهانی موجب شده تا ملت‌ها درک صحیحی از خیرخواهی صادقانه ایران و دروغ‌پردازی‌های صهیونیسم بین‌الملل پیدا کنند.

۳. صلح و عدالت: جهان سال‌هاست در فراق عدالت فریاد می‌کند و نظام استکباری بر طبل صلح‌خواهی دروغین می‌کوبد. صلح یک ارزش جذاب و خواست همه جامعه بشری است، اما نه بدون عدالت. صلح بدون عدالت صلح نیست بلکه یک آرام‌سازی کاذب و جبری است. انقلاب اسلامی با طرح گفتمان صلح عادلانه به جهان نشان داد که صلح و آرامش زمانی پذیرفته و قابل قبول است که ریشه در عدالت داشته باشد و سعادت دنیوی و معنوی انسان‌ها را تضمین کند. این همان گفتمانی است که انقلاب اسلامی از آغاز بر آن تأکید کرده و امروز حتی در خیابان‌های واشنگتن و نیویورک نیز فریاد زده می‌شود.

این ارزش‌های جهان‌شمول نشئت گرفته از روحیه عدالت‌خواهی و معنویت‌گرایی ملت

ایران بوده و هست. ملت ایران هیچ‌گاه اهل تعدی و تجاوز به دیگران نبوده و نیست.

۴. فرهنگ مقاومت و استکبارستیزی: رویه دیگر صلح طلبی و عدالت‌خواهی در انقلاب اسلامی، مبارزه با ظلم و مقاومت در برابر ظالمان است. استکبارستیزی یکی از بارزترین ارزش‌های انقلاب اسلامی است و مقاومت در برابر ظالمان از خصیصه‌های بارز ایرانیان می‌باشد که با وجود تحمل ناملایمت‌های تاریخی و تحمیل توطئه‌های مختلف توسط دشمنان در طول بیش از چهل سال بعد از انقلاب، هیچ‌گاه از ذهن و سبک زندگی مردم ایران پاک نشده است و همچنان محکم ایستاده بر آرمان‌های خود به آینده پر افتخار امید دارند. همین ویژگی، مردم ایران را به حامی بزرگ ملت‌های مظلوم جهان تبدیل کرده و مقاومت را به‌عنوان یک فرهنگ و الگوی عملی و الهام بخش برای رسیدن به ارزش‌ها و اهداف خود برای جهانیان معرفی کرد و امروز ایران اسلامی بارزترین حامی مسلمانان و مظلومان عالم محسوب می‌شود و عملکرد ایران در سال‌های اخیر در مبارزه و مقابله با تروریست و مقاومت در مقابل تحریم‌های ظالمانه آمریکا این ارزش فرهنگ‌ساز و تمدن‌آفرین را بیشتر در منظر جهانیان قرار داده است و دیگران نیز این خصیصه را تحسین می‌کنند و یکی از ظرفیت‌های الهام بخش ایران می‌دانند.

۵. ایثار و از خودگذشتگی: در جهان معاصر که اومانیسم و لذت‌جویی، بسیاری از انسان‌ها را در مسیری قرار داده بود که جز به منافع خود به هیچ چیز دیگری فکر نکنند. ارزش‌های بزرگی، چون ایثار و از خودگذشتگی فراموش شده بود و سعادت نوع بشر رو به افول بود و جامعه انسانی دیگر تصور درستی از این ارزش دیرپای انسانی و اسلامی نداشت. انقلاب اسلامی و حوادث بعد از آن به‌ویژه تحولات سال‌های اخیر در منطقه غرب آسیا نشان داد که فرهنگ و ارزش‌های انقلاب اسلامی، انسان‌هایی را تربیت کرده که حاضرند برای ارزش‌های خود، ملت مسلمان، همسایگان و مظلومان، گرانبهاترین سرمایه خود یعنی جانشان را فدا کنند و از رمز حق، عدالت و انسانیت دفاع نمایند و با رفتار خود تعریف جدیدی از مهربانی و محبت به هم‌نوعان را ارائه دادند و این تصویر همان چیزی است که

امروز نظام استکباری از آن ترسیده و آن را به نشانه نفوذ ایران معرفی می‌کند و آن را برای خود ویرانگر می‌داند، ولی باید بدانند که این محبت ملت‌های آزادیخواه به ایران است نه چیز دیگری. نکته قابل ذکر آن‌که: این ارزش‌ها و پیام‌های جذاب جهانی و رفتار صادقانه که ریشه در فرهنگ انقلاب اسلامی، مردم ایران و مسلمانان دارد، بسترساز اصلی تمدن نوین اسلامی خواهد بود. یادمان نرود هر تمدن روحی دارد و کالبدی که روح آن همین فرهنگ و ارزش‌های جهان‌شمول آن است و کالبد بدون روح جسمی بی‌جان است و از یاد رفته و به باد سپرده می‌شود. بیاییم به آن مهم توجهی در خور کنیم تا قدمی به شایستگی در تحقق کامل گام دوم انقلاب برداریم.

۶. معنویت‌گرایی و ثروت‌آفرینی؛

جهان تحت تسلط غرب و شرق، همه ارزش‌ها را در قدرت، ثروت ظالمانه و منهای معنویت خلاصه کرده بود؛ همه انسان‌ها در نظام دو قطبی، به مثابه ابزاری برای پیشبرد اهداف سودجویانه نظام‌های استکباری بودند.

انسان‌ها، در حال فراموشی ارزش‌های اصیل انسانی بودند و ثروت‌های نامشروع، غالب جوامع را به برده اقتصادی شرکت‌های چند ملیتی تبدیل کرده بود. در چنین شرایطی، ملت ایران راهی خارج از معیارهای پذیرفته‌شده غالب پیش روی جهانیان قرار داد و آن توجه به معنویت و آرامش روحی بر اساس باورهای معنوی و دینی و تلاش برای تجربه زندگی آرام و توأم با معنویت و رفاه توأم با یک اقتصاد مناسب بود.

معنویت‌گرایی در کنار تولید ثروت و رفاه عمومی و پایبندی به اصول اخلاقی از ارزش‌های مهم انقلاب ایران اسلامی بوده و هست، هرچند توطئه‌های فراوان دشمنان و غفلت‌های کارگزاران نظام اسلامی نگذاشته تا این ارزش و خواست اسلامی، جامه عمل بپوشد و در جهان امروز الهام بخشی کند. ولی تحولات بزرگ و پیشرفت‌های چشمگیر ایران در زمینه‌های مختلف نشان می‌دهد که این آرمان بزرگ که مبتنی بر ارزش‌های انقلاب اسلامی تئوریزه شده است، دور از دسترس نیست و مدل مناسبی برای یک تمدن سعادت

ساز انسان است.

۷. اندیشه‌ورزی و خردگرایی؛

در جهان درگیر با آنا‌رشی همه‌جانبه و غرق در افراط و تفریط‌های مختلف و ظهور گروه‌های افراطی و تکفیری از همه ادیان و فرق عالم به‌ویژه گروه‌های افراطی صهیونیسم پنهان در دالان‌های روابط بین‌الملل و گروه‌های تروریسم و افراط‌گرایی‌های شبه ناسیونالیسم و رشد آن در جهان مسیحیت که ریشه در تفکرات فاشیستی صلیبی دارد، جهان را به وحشت انداخته بود و هم اکنون نیز درگیر خود کرده است. در این میان انقلاب اسلامی با رویکردی اندیشه‌مدار و خردورز به دنبال تعادل و ایجاد بستر اجتماعی و فرهنگی بوده و هست تا حکومت عالمان و خادمان شکل گیرد و مردم بر اساس دانایی زندگی کنند و به سعادت خود بیندیشند. ایران در مقابل همه توطئه‌ها، بدگویی‌ها و کج‌اندیشی‌های دشمنان سعی کرده با مقاومت هوشمندانه و خردگرایی حرکت کند و این محبوبیت ایران و انقلاب اسلامی را میان ملت‌ها چند برابر کرده است.

برشماری ارزش‌ها و پیام‌های جذاب جهان‌شمول انقلاب اسلامی که ریشه در فرهنگ و باور مردم ایران و مسلمانان دارد، بشمار است که پرداختن به همه آن‌ها زمانی در خور می‌طلبد که اینک در اختیار نیست، اما همه بدانیم این ارزش‌ها و پیام‌های جذاب جهانی و رفتار صادقانه که ریشه در فرهنگ انقلاب اسلامی، مردم ایران و مسلمانان دارد، بسترساز اصلی تمدن نوین اسلامی خواهد بود. یادمان نرود هر تمدن روحی دارد و کالبدی که روح آن همین فرهنگ و ارزش‌های جهان‌شمول آن است و کالبد بدون روح جسمی بی‌جان است و از یاد رفته و به باد سپرده می‌شود. بیاییم به آن مهم توجهی در خور کنیم تا قدمی به شایستگی در تحقق کامل گام دوم انقلاب برد.

۸. شایسته‌سالاری: شایسته‌سالاری و رعایت اهلیت در مدیریت‌های اجتماعی و مسئولیت‌های مختلفی که به افراد واگذار می‌شود، ازارش‌های اسلامی محسوب می‌گردد که در تحقق تمدن نوین اسلامی مؤثر است. شایسته‌سالاری، یکی از اصول مسلم در صدر

اسلام و در رسالت الهی رسول اکرم به شمار می‌رود که آن حضرت به این مهم توجهی خاصی داشت؛ پس از فتح مکه در انتصاب "عتاب بن اسید" به عنوان فرماندار این شهر و همچنین هنگام انتصاب عمرو بن حزم به فرمانداری نجران، به شایسته سالاری و لیاقت افراد تأکید نمود. آن حضرت، واگذاری "نقش" را به غیر اهلش، خیانت به خدا و رسول خدا و نیز جامعه اسلامی برشمرده و جامعه‌ای را که شایسته سالاری در آن رعایت نمی‌گردد، جامعه‌ای توصیف نموده که پیوسته در حال سقوط و انحطاط قرار دارد. (ر. ک: محمد باقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۱۰، ص ۱۴۳).

نتیجه‌گیری:

ارزشهای گوناگون انقلاب اسلامی در شکل‌گیری و تحقق تمدن نوین اسلامی، مؤثر است که برخی از مهم‌ترین آن‌ها چنین است:

۱. آزادی، تکلیف‌گرایی و کرامت انسانی؛

۲. شایسته سالاری؛

۳. اندیشه‌ورزی و خردگرایی؛

۴. معنویت‌گرایی و ثروت آفرینی

خلاصه بیانات دکتر سید رضی زکی مرتضوی

حجت‌الاسلام سیدرضی زکی در این نشست که به مناسبت دهه فجر انقلاب اسلامی برگذاری شد، درباره تبیین دستاوردهای انقلاب اسلامی ایران در حوزه تمدن‌سازی و پایه‌ریزی تمدن نوین اسلامی و نتایج و محصولات تمدنی انقلاب در آینه بیانیه گام دوم بوده و به رهنمودها و وعده‌های تمدنی قرآن و حدیث سخن گفت.

مسئله اصلی در نشست علمی ارائه شده در موضوع و تاریخ فوق الذکر، این است که با اشاره به مصادیق و واقعیت‌ها ثابت کند: انقلاب شکوهمند اسلامی ایران به رهبری امام خمینی قدس سره، توانست جامعه اسلامی را از زیر چکمه‌های استکبار نجات داده و به آن هویت بخشد و این خود بزرگترین حرکت در جهت ایجاد یک تمدن نوین قلمداد می‌شود،

ضرورت این بحث در آن است که نسل جدید با دستاوردهای انقلاب اسلامی در زمینه تمدن‌سازی و تعالی آن، آگاه نبوده و نسبت به آنچه اکنون به برکت انقلاب در دست دارند شاکر نیستند، اطلاع و تحلیل و بررسی وضعیت اسفناک جامعه اسلامی قبل از تحول تمدنی انقلاب خمینی و مقایسه آن با عزت و اقتدار تمدنی کنونی، نوع نگاه جامعه اسلامی به این سرمایه عظیم را تغییر می‌دهد.

اصول و اجزاء (امهات) بحث را به صورت فشرده:

تعریف تمدن / مؤلفه‌های تمدن (علم، معنویت و اخلاق، اقتصاد، عدالت و مبارزه با فساد، سیاست خارجی، سبک زندگی)
علم:

اهمیت علم: در جهان (لزوم مراجعه جاهل به عالم، سلطه علمی موجب سلطه عملی، سوء استفاده غرب از جهالت ملتهای مسلمان)

در قرآن و حدیث: «هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ، يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ، إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ، العلم سلطان من وجده صال به و من لم يجده صيل عليه، ابواب روایات: وجوب تحصیل علم، صفت علم و فضل علم و علماء، حق عالم، آداب معاشرت با علما و سؤال از آنان، نهی از سخن بدون علم و عمل جاهلانه، طلب العلم فریضه علی کل مسلم و مسلمه، عالم ینتفع بعلمه افضل من سبعین الف عابد»

در گام دوم: «دانش، آشکارترین وسیله عزّت و قدرت یک کشور است. روی دیگر دانایی، توانایی است. دنیای غرب به برکت دانش خود بود که توانست برای خود ثروت و نفوذ و قدرت دویست ساله فراهم کند و با وجود تهیدستی در بنیانهای اخلاقی و اعتقادی، با تحمیل سبک زندگی غربی به جوامع عقب مانده از کاروان علم، اختیار سیاست و اقتصاد آن‌ها را به دست گیرد»

دستاوردهای علمی انقلاب اسلامی: موتور پیشران کشور در عرصه علم و فناوری و ایجاد زیرساخت‌های حیاتی و اقتصادی و عمرانی شد که تا اکنون ثمرات بالنده آن روزبه روز

فراگیرتر می‌شود. هزاران شرکت دانش بنیان، هزاران طرح زیرساختی و ضروری برای کشور در حوزه‌های عمران و حمل و نقل و صنعت و نیرو و معدن و سلامت و کشاورزی و آب و غیره، میلیون‌ها تحصیل کرده دانشگاهی یا در حال تحصیل، هزاران واحد دانشگاهی در سراسر کشور، ده‌ها طرح بزرگ از قبیل چرخه سوخت هسته‌ای، سلول‌های بنیادی، فناوری نانو، زیست فناوری و غیره با رتبه‌های نخستین در کل جهان، شصت برابر شدن صادرات غیرنفتی، نزدیک به ده برابر شدن واحدهای صنعتی، ده‌ها برابر شدن صنایع از نظر کیفی، تبدیل صنعت مونتاژ به فناوری بومی، برجستگی محسوس در رشته‌های گوناگون مهندسی از جمله در صنایع دفاعی، درخشش در رشته‌های مهم و حساس پزشکی و جایگاه مرجعیت در آن و ده‌ها نمونه دیگر از پیشرفت، محصول آن روحیه و آن حضور و آن احساس جمعی است که انقلاب برای کشور به ارمغان آورد. ایران پیش از انقلاب، در تولید علم و فناوری صفر بود، در صنعت به جز مونتاژ و در علم به جز ترجمه هنری نداشت

معنویت و اخلاق

اهمیت اخلاق:

بهترین راه شناخت یک تمدن، نحوه تعامل آن با مسائل معنوی و میزان پابندی‌اش به موازین اخلاقی است، به نحوی که بررسی هر تمدن با این معیار، تصویر کلی نظام‌های فرهنگی و اجتماعی آن تمدن را ترسیم می‌کند

در گام دوم: معنویت به معنی برجسته کردن ارزشهای معنوی از قبیل: اخلاص، ایثار، توکل، ایمان در خود و در جامعه است، و اخلاق به معنی رعایت فضیلت‌هایی چون خیرخواهی، گذشت، کمک به نیازمند، راستگویی، شجاعت، تواضع، اعتماد به نفس و دیگر خلقیات نیکو است. معنویت و اخلاق، جهت دهنده همه حرکت‌ها و فعالیت‌های فردی و اجتماعی و نیاز اصلی جامعه است؛ بودن آن‌ها، محیط زندگی را حتی با کمبودهای مادی، بهشت می‌سازد و نبودن آن حتی با برخورداری مادی، جهنم می‌آفریند»

در تعلیمات اسلامی: اخلاق ناصری نوشته خواجه نصیر طوسی، جامع السعادات و

معراج السعاده نوشته نراقیین، ارشاد القلوب دیلمی، التمحیص ابن شعبه حرانی، محاسبه النفس ابن طاووس، تذکره السالکین بید آبادی، لقاء الله میرزا جواد تبریزی و...»

در قرآن و حدیث: لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ (آل عمران/۱۶۴)؛ «بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ»؛ دستورات اخلاقی فراوان در قرآن: إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ، وليعفوا و ليصلحوا الا تحبون ان يغفر الله لكم، حُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ، تَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى. بِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا

غرب و سقوط اخلاق: لیبرالیسم و بی خدائی، اومانیسیم و انسان محوری، آمار جرم و جنایت و فحشاء، آمار زنازادگی، دنیا پرستی و اصالت نفس، دستاوردهای اخلاقی انقلاب اسلامی

نتیجه گیری

نسل جدید با دستاوردهای انقلاب اسلامی در زمینه تمدن سازی و تعالی آن، آگاه نبوده و نسبت به آنچه اکنون به برکت انقلاب در دست دارند شاکر نیستند، اطلاع و تحلیل و بررسی وضعیت اسفناک جامعه اسلامی قبل از تحول تمدنی انقلاب خمینی و مقایسه آن با عزت و اقتدار تمدنی کنونی، نوع نگاه جامعه اسلامی به این سرمایه عظیم را تغییر می دهد.

نشست تخصصی

عنوان:
"انقلاب اسلامی در چهل سالگی به مثابه انسان کامل با تأکید بر آیات قرآن کریم و بیانیه گام دوم انقلاب"

سخنران:
دکتر فاطمه السادات هاشمیان
(استادیار دانشگاه معارف اسلامی قم)

زمان: جمعه ۱۳ فروردین ۱۴۰۰
ساعت: ۱۸

لینک ورود: <https://bmr.gov.ir/18>
به شرکت کنندگان گواهی حضور در نشست داده می‌شود.

مجازی

مجموعه نشریات
مجمع آموزش عالی و تحقیقات
مجمع تخصصی
مجمع تخصصی
مجمع تخصصی
مجمع تخصصی

۸. انقلاب اسلامی در چهل سالگی به مثابه انسان کامل با تأکید بر آیات قرآن کریم و بیانیه گام دوم

ارائه دهنده: سرکار خانم دکتر هاشمیان

تاریخ برگزاری: جمعه ۱۳/۱/۱۴۰۰ ساعت ۱۸.

برگزارکننده: کمیته بانوان و حوزه علمیه حضرت

ام البنین ع استان هرمزگان

خلاصه بیانات دکتر هاشمیان:

در این بحث، با تبیین ویژگیهای پیامبران در قرآن کریم و نیز بررسی شاخصهای انقلاب اسلامی در بیانیه گام دوم، به تطبیق ویژگیهای پیامبران و ویژگیهای انقلاب اسلامی در چهل سالگی پرداخته شده است.

انقلاب اسلامی ایران در حالی چهلمین سالگرد پیروزی خود را پشت سر گذاشت و به دهه پنجم حیات خود ورود پیدا کرد که گرچه دشمنان مستکبر و مستبد برای محو کردنش هزینه‌های کلان صرف کردند، اما دوستداران انقلاب در سراسر جهان، امیدوارانه این انقلاب را در گذر از چالش‌ها و مشکلات و به دست آوردن پیشرفت‌های خیره‌کننده، همواره سربلند و موفق و پویا دیده‌اند. برای ادامه گام دوم انقلاب در این مسیر و در چنین نقطه عطفی، رهبر حکیم انقلاب اسلامی با صدور راه روشن انقلاب به تبیین دستاوردهای حیرت‌آور و شگرف چهار دهه ابتدایی انقلاب پرداخته و خصوصیات مبنایی انقلاب اسلامی را تبیین نموده و توصیه‌های اساسی به منظور جهاد بزرگ برای ساختن ایران اسلامی بزرگ ارائه فرموده است. ایشان بیانیه گام دوم را تجدید مطلعی با ملت ایران دانسته که به مثابه منشوری، فصل جدید زندگی جمهوری اسلامی را رقم خواهد زد و انقلاب را به آرمان بزرگش که ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی (ارواحنا

فداه) هست، نزدیک خواهد کرد. بر این تبیین و تحلیل ویژگیهای انقلاب اسلامی بعد از چهل سال و چشم انداز پیش روی انقلاب بر اساس بیانیه و معرفی آن به نسل امروز از ضروریات بسیار مهم این پژوهش به شمار می‌رود.

این تحقیق به دنبال بررسی ویژگی‌های انقلاب اسلامی از منظر حضرت آیت‌الله خامنه‌ای علیه السلام هستیم تا با تطبیق آن بر خصوصیات پیامبران الهی در قرآن کریم، انقلاب را در چهل سالگی بسان انسان کامل معرفی نماییم. زیرا پیامبران کامل‌ترین انسان عصر خود به شمار می‌آیند که در حد اعلای کمال انسانی بوده و از جهت ویژگی‌های روحی، دارای والاترین صفات انسانی بوده و الگویی برای مردم جامعه خود محسوب می‌شدند.

تاکنون پژوهش‌های مختلفی در زمینه گام دوم انجام پذیرفته، اما انطباق ویژگی‌های مطرح شده در بیانیه برای انقلاب اسلامی با صفات انسان کامل در قرآن کریم، پژوهشی کاملاً بدیع و نوآورانه است که با توجه به بیانیه گام دوم انقلاب و بیانات مقام معظم رهبری در این زمینه، صورت گرفته و هر یک از محورها و ابعاد شاخص انقلاب اسلامی مطرح و سپس ویژگی‌ها و صفات انبیاء الهی و انقلاب اسلامی در آن محور بررسی و تبیین و تطبیق گردیده است.

این پژوهش با بیان خصوصیات پیامبران الهی در قرآن کریم و بررسی ویژگی‌های شخصیتی ایشان و نیز تحلیل شاخص‌های انقلاب اسلامی از دیدگاه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای علیه السلام در بیانیه گام دوم، به تطبیق ویژگی‌های انقلاب اسلامی با ویژگی‌های پیامبران الهی پرداخته و نشان می‌دهد انقلاب اسلامی بعد از گذراندن یک چله پرافتخار، به مثابه انسان کامل و خصوصیات آن منطبق بر ویژگی‌های انسان کامل است. این تحقیق به روش توصیفی - تطبیقی انجام پذیرفته و یافته‌های آن بیان می‌کند که انقلاب اسلامی در ابعاد توحیدمحوری، اخلاق و معنویت‌گرایی، حرکت مستمر و تکاملی، صبر و استقامت، علم‌گرایی، مردم‌گرایی، جمع‌اضداد، جمع بین دین و دنیا و عدالت‌محوری بسان انسان کامل عمل نموده و از ویژگی‌های انسان کامل برخوردار است و روز به روز بر بالندگی و تکامل خود می‌افزاید و فصل جدید زندگی جمهوری اسلامی را رقم خواهد زد و آرمان حقیقی آن ایجاد

تمدن نوین اسلامی و زمینه‌سازی برای تحقق حکومت عدل جهانی است.

روش انجام این تحقیق توصیفی - تطبیقی است به این صورت که ابتدا صفات پیامبران در قرآن مورد بررسی و تبیین قرار گرفته و سپس ویژگی انقلاب اسلامی در زمینه مرتبط با آن مورد تحلیل و تطبیق قرار گرفته است.

انقلاب اسلامی ایران با گذراندن یک چله پرافتخار و با به دست آوردن پیشرفت‌های خیره‌کننده و افتخارآمیز - با وجود هزینه‌های کلانی که از سوی دشمنان مستکبر برای محوکردنش صورت پذیرفت - سربلند و پویا راه روشن خود را ادامه می‌دهد و به آرمان بزرگش که تحقق تمدن نوین اسلامی و زمینه‌سازی حکومت عدل جهانی است، نزدیک خواهد شد. در این راستا، رهبر فرزانه انقلاب با صدور بیانیه گام دوم، به تبیین دستاوردهای انقلاب اسلامی در این چهار دهه و ترسیم چشم‌انداز آن در ادامه راه پرداختند و توصیه‌ها و دستورالعمل‌های مبنایی را به منظور انجام جهاد وسیع برای ساختن ایران اسلامی بزرگ ارائه فرموده‌اند، به طوری که ویژگی‌های طرح شده در بیانیه، قابلیت تطبیق با خصوصیات ذکر شده برای انبیاء الهی در قرآن کریم را دارد و این نشان می‌دهد که چهل سالگی انقلاب اسلامی بسان نقطه عطفی در تاریخ تکامل انقلاب بزرگ اسلامی ایران است. یکی از مهم‌ترین و مبنایی‌ترین ویژگی‌ها، مسئله توحید محوری است که اساسی‌ترین ویژگی پیامبران و نیز محور اصلی انقلاب اسلامی است که سبب تفاوت عمیق این انقلاب با انقلابهای مطرح دنیا از جمله فرانسه و روسیه و چین شده است. ویژگی اساسی دیگر انقلاب اسلامی بحث معنویت‌گرایی و افزایش چشمگیر معنویت و اخلاق در فضای عمومی جامعه با تحقق انقلاب اسلامی است که از نظر قرآن کریم از خصوصیات بارز و شاخص پیامبران است. علم‌گرایی و توجه به علم و پیشرفت علمی چشمگیر در انقلاب اسلامی، سومین شاخصه انقلاب اسلامی است و از سوی دیگر، مطابق آیات قرآن، پیامبران دارای نیروی فکری و قدرت علمی فوق‌العاده و علم به تمامی مصالح حیات جامعه و مفاسد آن و داناترین فرد زمان خود بودند.

از دیگر ویژگی‌های مبنایی و اساسی انقلاب که قابل تطبیق با خصوصیات انبیاء الهی

است بحث صبر و استقامت است. پیامبران به سبب معرفت و علم لدنی که داشتند از هیچ نیرویی ترس و واهمه نداشته و تنها در برابر آفریدگار جهان خضوع می نمودند. یکی از ویژگی‌های شاخص و فاخر انقلاب اسلامی نیز که رهبر بزرگوار در بیانیه بر آن تأکید فرمودند، مسئله ایستادگی روزافزون در برابر استکبار و استعمار جهانی است که در تمام دوران انقلاب اسلامی برجسته و بارز بوده است. حرکت مستمر و تکاملی از دیگر ویژگی‌های قابل تطبیق انقلاب اسلامی بر انبیاء الهی است؛ بنابر آیات قرآن کریم، دعوت پیامبران دارای اصول مشترکی بوده به نحوی که سبب ایجاد یک حرکت مستمر در مسیر دعوت ایشان گردیده است. انقلاب اسلامی نیز یک حرکت پیش‌رونده و مستمر است که رهبر بزرگوار آن را یک حرکت بزرگ و اثرگذار و مستمر در تاریخ می‌دانند که توسط امام خمینی رحمته الله علیه پایه گذاری شده است. مردم‌گرایی و در رأس قرار دادن و توجه به مردم، از دیگر ویژگی‌های مشترک میان انبیاء الهی و انقلاب اسلامی است. شاخص دیگر، مسئله جمع اضداد است که هم در پیامبران و هم در انقلاب اسلامی چشمگیر است، مانند نرمش پیامبران با دوستان و سختگیری با دشمنان و نیز رأفت و مهربانی انقلاب اسلامی در عین اقتدار. طبق بیان رهبر بزرگوار، انقلاب اسلامی ایران یک انقلاب قدرتمند و در عین حال مهربان و باگذشت بوده و در ضمن این که در برابر مستکبران جهان ایستاده اما حامی و مدافع حقوق مظلومین و مستضعفان عالم است. بحث جمع بین دنیا و آخرت و لوازم آن از جمله عدالت‌محوری و توجه به اقتصاد، از دیگر ویژگی‌های قابل انطباق انقلاب اسلامی بر انبیاء الهی است. به این ترتیب با بیان ویژگی‌های مبنایی و اساسی انقلاب اسلامی و تطبیق آن بر خصوصیات ذکر شده انبیاء الهی در قرآن کریم، می‌توان چنین ادعا نمود که انقلاب اسلامی علی‌رغم تلاش بدخواهانش، در مسیر رشد و تکامل قرار داشته و روز به روز بر بالندگی آن افزوده شده و به آرمان بزرگش که تحقق تمدن نوین اسلامی و زمینه‌سازی حکومت عدل جهانی است نزدیکتر می‌گردد.

۹. جامعه‌سازی دینی در گام دوم

ارائه دهندگان:

حجت الاسلام والمسلمین مهدی جهانی
با موضوع جایگاه صادقین در جامعه‌سازی دینی

حجت الاسلام والمسلمین محمدرضا

حقیقت سمنانی

با موضوع جایگاه مرابطه در جامعه‌سازی

دینی

تاریخ برگزاری: سه شنبه ۱۴۰۰/۴/۲۲

ساعت ۱۱.

برگزارکننده: کمیته تمدن کنگره

خلاصه بیانات حجت الاسلام جهانی:

علامه طباطبائی رحمته الله علیه معتقد است که

صدق در اصل وصف گفتاری است که با

واقعیت خارج مطابقت دارد و کسی را که خبرش مطابق با واقع باشد، «صادق» می‌گویند؛ ولی از آن جا که به خاطر توسعه دادن در معنای قول، بر عقیده، نیت و عزم و اراده نیز «قول» اطلاق می‌شود امور یاد شده نیز به وصف صدق و راستی توصیف می‌گردند، بنابراین کسی که عقیده‌اش با نفس الامر مطابقت داشته باشد، یا ظاهر و باطنش هماهنگ باشد، یا به اراده خویش جامه عمل بپوشاند، در عقیده، نیت و اراده‌اش صادق است. زمخشری «صادقین» را کسانی می‌داند که در دین خدا از نظر عقیده، گفتار و رفتار صادق باشند. «صدیق» کسی است که در صدق و تصدیق در مورد او مبالغه شده است.

براین اساس صدق، وصفی است که تمامی فضائل علم و عمل را در برمی‌گیرد، چون آدمی به غیر از اعتقاد و قول و عمل، چیز دیگری ندارد و وقتی بنا بگذارد که جز راست

نگوید، ناچار می‌شود این سه چیز را باهم مطابق سازد، یعنی انجام ندهد مگر آنچه را که می‌گوید و نگوید مگر آنچه را که معتقد است و اعتقاد او نیز باید مطابق با واقع باشد. پس این معنا مطلق است و به گفتار اختصاص ندارد، بلکه در اعتقاد، خُلق، عمل، احساس و... نیز به کار می‌رود.

به نظر نگارنده شاید بتوان گفت میان همه صفات یاد شده برای انسان، صفت صداقت از گستردگی خاصی برخوردار است، به صورتی که تمام خوبی‌ها را دربر می‌گیرد؛ حتی عدالت نیز زیرمجموعه این صفت است. همچنان‌که ایمان نیز از صداقت سرچشمه می‌گیرد. برخی مفسران با توجه به حدیث «الصِّدْقُ خَيْرٌ مِّنِّي» صداقت را همراه حق مبنای نظام هستی معرفی کردند. چنان‌که آیه (وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدَّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ) نیز به مبنا بودن صدق و عدل اشاره دارد.

به صورت خلاصه می‌توان گفت قرآن برای صادقان و صدیقان جایگاه ویژه و ممتازی را مطرح فرموده است. صادقان کسانی‌اند که در دُوبعد ایمان و عمل شاخص‌اند. آن‌ها اولاً از جهت ایمان کامل هستند و ثانیاً تعهدات خود را در برابر ایمان به پروردگار به خوبی انجام می‌دهند، نه تردیدی به خود راه می‌دهند؛ نه در مقابل انبوه مشکلات عقب‌نشینی می‌کنند و نه می‌هراسند، بلکه با انواع فداکاری‌ها، صدق ایمان خود را ثابت می‌کنند. همان‌گونه که در آیه (رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ) به صورت کلی به آن اشاره شده است.

به خاطر همین شاخص بودن و صدرنشینی در ایمان و عمل و اوصاف، در آیه (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ)، برای همه مؤمنان به صورت مطلق، دستور همراهی با صادقان صادر شده است.

محوریت صدق و صادق

اصلی‌ترین و مهم‌ترین آیه مورد بحث در این نوشتار همین آیه (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ) است. با بررسی آیات مرتبط با «صدق» به نکات زیر دست می‌یابیم. پس از بیان این موارد و تأمل در آن‌ها و ایجاد رابطه معقول میان این موضوعات محور بودن صدق و

صادقین در اتحاد مسلمانان تبیین خواهد شد.

۱. با توجه به خطاب «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا» و جمع بودن دو فعل امر «اتقوا» و «كونوا» این آیه مبارکه برای همه جامعه اسلامی صادر شده است و یک آیه اجتماعی است.

۲. وجود فعل «اتقوا» نشان دهنده این است که شرط حصول معیت و با صادقان بودن رعایت تقواست؛ و این تقوا افزون بر رعایت تقوای فردی، تقوای جمعی و اجتماعی را هم می‌طلبد. همچنین وجود فعل «اتقوا الله» نشان دهنده حساسیت، مهم و دشوار بودن مأموریتی است که بر عهده مؤمنان قرار داده شده است.

۳. واژگانی که از نظر معنایی می‌تواند نزدیک معنای «كونوا» باشد کلماتی از قبیل «أطيعوا»، «اتبعوا» و «أنصروا» است. برخی مفسران نیز «كونوا» را به این معانی دانسته‌اند. نکته مورد توجه این است که در این آیه مبارکه از هیچ‌یک از این واژگان استفاده نشده است، بلکه از «كونوا مع» استفاده شده است پس باید معنای متفاوت با آن‌ها در این جا مراد باشد.

۴. احتمال دارد مراد از «كونوا مع» در این آیه معنایی باشد که جامع و دربردارنده معنای اطاعت و تبعیت و نصرت است که نصرت در آن از دیگر معانی برجسته‌تر است و می‌توان از آن به یک حمایت خاص جمعی و اجتماعی تعبیر کرد. در زیارت عاشورا نیز که سخن از معیت با اهل بیت علیهم‌السلام است، در ادامه سخن از قدم صدق است؛ «فَأَسْأَلُ اللَّهَ الَّذِي أَكْرَمَنِي بِمَعْرِفَتِكُمْ وَ مَعْرِفَةِ أَوْلِيَائِكُمْ وَ رَزَقَنِي الْبِرَاءَةَ مِنْ أَعْدَائِكُمْ أَنْ يَجْعَلَنِي مَعَكُمْ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ وَ أَنْ يُثَبِّتَ لِي عِنْدَكُمْ قَدَمَ صِدْقِي فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ».

۵. در آیه یاد شده طراحی یک حرکت اجتماعی صورت پذیرفته که حمایت همه‌جانبه افراد لازم است و محور این حرکت «صادقین» خوانده شده‌اند. در واقع آنچه محور است «صدق» است؛ ولی چون ظهور آن در صادقان است و در اجتماع آنچه مردم با آن سروکار دارند، صادقان هستند؛ بنابراین ایشان را به‌عنوان محور این حرکت نام برده است.

۶. ظاهراً آنچه در این آیه هدف است، نشان دادن حاکمیت صادقان است و لازمه این حاکمیت یک حرکت جمعی است که در این حرکت اجتماعی آنچه مطلوب و اثر گذار

است، حمایت همه امت اسلامی است تا رهبری و حاکمیت صادقان در جامعه تحقق یابد؛ و این حاکمیت پس از اتحاد امت اسلامی حاصل خواهد شد و محور این اتحاد را صادقان معرفی کرده است.

۷. فعل امر «کونوا» از جهت زمان و مکان و افراد مطلق است؛ یعنی بر همه افراد در همه زمان‌ها و در همه مکان‌ها لازم است با صادقان باشند.

۸. مراد از «صادقین» با توجه به معنای وسیع آن معصوم است. (کسی که معصوم و مصون از خطا و اشتباه است. کسی که واقع و حقیقت را می‌داند و طبق واقع عمل می‌کنند)

۹. برخی این آیه را مانند (وَأَرْكَبُوا مَعَ الرَّاٰكِبِيْنَ) معنا کرده‌اند اما دستور و امر در آیه مورد بحث، با آن‌جا متفاوت است. اولاً در سوره «بقره» امر بر فعل ركوع تعلق گرفته که مراد نماز باشد ثانیاً عَلَّتْ همراهی در آیه مشخص شده است چون آن‌ها ركوع‌کننده هستند. در آیه ۱۱۹ سوره «توبه» عَلَّتْ مشخص است که چون صادق هستند، باید با آن‌ها همراهی کنید؛ اما فعل خاصی (مانند اصدقوا) برای همراهی مشخص نشده است و به صورت مطلق دستور «کونوا مع» صادر شده است.

۱۰. دستور «کونوا مع» با این سیاق و اطلاق در قرآن فقط یک بار صادر شده است. هرچند فعل «کونوا» در آیاتی مثل (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا أَنْصَارَ اللَّهِ) و (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ...) و (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ شُهَدَاءَ لِلَّهِ...) و (... كُونُوا رَبَّانِيِّنَ بِمَا كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ وَبِمَا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ) ذکر شده است اما در این آیات مستقیماً به خدای سبحان مرتبط است یعنی «أَنْصَارَ اللَّهِ» و «قَوَّامِينَ لِلَّهِ» و «شُهَدَاءَ لِلَّهِ» ولی در آیه مورد بحث، صادقان واسطه شده‌اند «كُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ» و با این حال معیت اطلاق دارد و معیت مطلقه با صادقان خواسته شده است. البته ممکن است گفته شود که میان «انصار الله» و «قوامین بالقسط» با «الصادقین» رابطه‌ای برقرار است و مراد این است که راه نصرت و یاری خدای سبحان همراهی و معیت با صادقان است و هدف از همراهی صادقان نصرت خدای سبحان است. همچنین برپایی قسط به واسطه همراهی با صادقان است و همراهی با

صادقان زمانی حاصل است که در مسیر برپایی قسط باشید.

۱۱. برخی مفسران معتقدند که مراد آیه، این است که مؤمنان راستگو و صادق باشند؛ یعنی «مع» در این جا به معنای «مِن» است درحالی‌که اگر این معنا مراد بود، آوردن فعل امر از ماده «صدق» لازم بود، پس در این جا چیزی متفاوت با «مِن الصّادقین» مراد است. البته نهایتِ همراهی با صادقان، صادق شدن نیز است.

در این آیه مبارکه با توجه به این‌که به همه مؤمنان امر شده است و یک محور به‌عنوان صادقان را مشخص کرده، آشکار می‌شود اتحاد امت اسلامی خواسته شده است. وقتی قرار است همه حمایت کنند و همه از یک شخص حمایت کنند معلوم می‌شود که اگر این کار صورت پذیرد، نتیجه آن اتحاد امت اسلامی خواهد بود، پس با توجه به این آیه می‌توانیم نظریه صداقت را در حرکت‌های اجتماعی و جمعی مطرح کنیم و بگوییم صداقت و صادقان محور حرکت هستند. امت اسلامی نیز برای ادامه حیات با عزت و کرامت خود، به سیر برمدار صداقت و همراه صادقان احتیاج دارند.

خلاصه بیانات حجت‌الاسلام حقیقت

یکی از ارکان اساسی جامعه‌سازی دینی، پیوندها و ارتباطات اجتماعی گسترده میان مؤمنین در جامعه دینی است، رابطه در آیه ۲۰۰ آل عمران یکی از کلید واژه‌های مهم قرآنی است که عهده دار تبیین کیفیت این روابط است، دو مفسر بزرگ معاصر شیعه علامه طباطبائی و شاگرد برجسته ایشان آیت‌الله جوادی آملی به بررسی و تبیین رابطه در آیه شریفه پرداخته‌اند. این تحقیق به روش تحلیلی و توصیفی آراء این دو مفسر بزرگ پیرامون رابطه در آیه شریفه را تبیین و نظریه قرآن درباره رابطه در جامعه دینی را استخراج می‌کند.

این موضوع جایگاه ویژه‌ای در مباحث اجتماعی خصوصاً تمدن‌سازی نوین اسلامی دارد و رویکرد اجتماعی این دو مفسر در مباحث تفسیری، اهمیت پرداختن به این موضوع را دوچندان می‌کند.

از جمله بخشی از نتایج به دست آمده در این تحقیق عبارت است از: رابطه مفهومی

واحد اما مصادیق متعددی دارد، ماهیت دین اسلام ماهیتی اجتماعی و قوانین و دستورات آن نیز اجتماعی است، خداوند با امر به مرابطه مؤمنین را مکلف به جامعه‌سازی برمحور دین می‌کند، جامعه‌سازی ترابط فکری و عملی میان مؤمنین با یکدیگر در همه شئون حیات جمعی است که منجر به هم‌افزایی در نیروهای آحاد جامعه جهت نیل به سعادت دنیوی و اخیری جامعه خواهد شد. میان مرابطه با صبر مصابره و تقوا که در آیه شریفه مطرح شده پیوندی وثیق است که نتیجه نهادینه‌سازی چهار ارزش درهم تنیده، حصول فلاح اجتماعی برای جامعه دینی خواهد بود.

آیه شریفه ۲۰۰ آل عمران مؤمنین را امر به مرابطه نموده و این ارزش اجتماعی را قرین صبر و مصابره و تقوا نموده است. مرابطه ایجاد پیوندهای اجتماعی در راستای جامعه‌سازی و برقرار کردن ارتباط و اتصال میان قوا، نیروها و افعال و کارهای آحاد جامعه در همه شئون زندگی است تا با برقراری این روابط همه‌جانبه و هم‌افزایی اجتماعی در ساحت فکر و عمل آحاد جامعه، جامعه‌ای منسجم زیر لوای اولیای دین بر محور قرآن و معارف دینی شکل بگیرد و جامعه به فلاح و سعادت حیات جمعی خود نائل شود.

برای مرابطه مصادیق فراوان نظامی، اجتماعی و... بیان شده، مانند انتظار بعد از نمازی برای فرارسیدن وقت نماز بعدی، آمادگی و پا به رکاب بودن در راه خدا، مرزداری و محافظت از مرزها و آمادگی دائم برای صیانت از حدود و ثغور اسلامی، ایجاد رابطه با آحاد و افراد جامعه و ارتباط با اولیای دین و امامان معصوم علیهم‌السلام، امر به معروف و نهی از منکر اما مفهوم آیه ارتباط مسلمانان با یکدیگر و همکاری‌های اجتماعی در راستای جامعه‌سازی بر محور دین است.

انسان فطرتاً اجتماعی خلق شده و همواره در روی زمین از آغاز تا کنون به صورت اجتماعی زیسته است، اجتماعی بودن انسان ریشه در خصلت استخدام و برای رفع نیازهای یکدیگر است و طبیعت استخدام‌گرای وی او را به سمت زندگی اجتماعی کشانده است اولین نهاد اجتماعی شکل گرفته در جوامع انسانی نهاد خانواده است که با افزایش

نیازها نهادهای بزرگ‌تر نیز به مرور شکل گرفته تا به امروز که جوامع شکل پیچیده‌تر و گسترده‌تری به خود گرفته است.

بعد اجتماعی روح انسان مانند سایر خصلت‌های روحی و ادراکی انسان دارای قابلیت رشد و نمو و تکامل است و هر نوع از انواع موجودات در سیر تکاملی خود متوجه به سوی هدفی است که متناسب با خلقت و وجود او است و نظام خلقت او را به سوی آن هدف سوق می‌دهد طلب سعادت حقیقی در فطرت نوع انسان به ودیعه سپرده شده و رسیدن به آن با تسلط بر حیات اجتماعی با تحقق اجتماعی دین حاصل می‌شود که یکی از بسترهای تحقق آن رابطه در جامعه دینی است.

ماهیت اسلام دینی اجتماعی است و اسلام تنها دینی است که بنیانش بر اجتماع بنا شده، علی‌رغم گستره دامنه اعمال انسان به انواع غیرقابل شمارش دین اسلام همه احکام خود را بر همه آن‌ها گسترش داده و همه این احکام را در قالب‌های اجتماعی ریخته است و روح اجتماع را به نهایت درجه امکان در کالبد احکامش دمیده است. در برخی موارد به صورت مستقیم حکمی اجتماعی تشریح شده و در برخی موارد به صورت غیر مستقیم، قوانین اجتماعی اسلام از بروز اختلاف‌های شدید که مایه تباهی و ویرانی جامعه است جلوگیری می‌کند و تحقق کامل آن با پیاده‌سازی رابطه در جامعه اسلامی تأمین‌کننده سعادت جامعه است. رابطه در جامعه دینی برای تحقق تسلط انسان بر حیات اجتماعی خود در راستای عینیت بخشی به دین و نیل به سعادت است.

تکافل، تقوا، عدالت، تعاون، وقف، انفال، حجر و تفلیس، قضاء، خمس و زکات، تواصی، اخوت، مواسات، ایثار، نصرت و یاری، ولایت، حج، حدود و تعزیرات الهی، امر به معروف و نهی از منکر، جهاد و... از جمله رابطه از معارف و احکام اجتماعی اسلام هستند، تجلی فرمان رابطه در پرتو همکاری و هم‌افزایی اجتماعی مؤمنین است، معارف و احکام اجتماعی اسلام مجموعه‌ای منسجم از حلقات یک سیستم اجتماعی، اقتصادی و سیاسی برای تحقق عینی یک جامعه دینی بر محور احکام و معارف اسلامی‌اند، جایگاه

مربطه در این منظومه، یعنی در سلسله مراتبی که بین این عناوین وجود دارد به منزله نخ تسبیح و وحدت بخش و عینیت بخش به همه آنان است، به واسطه رابطه یعنی ارتباطات منسجم اجتماعی میان مردم با مردم و حاکمیت با مردم و مردم با حاکمیت است که چنانچه به درستی تحقق باید و هم افزایی اجتماعی مطلوب شکل بگیرد، مجموعه معارف اجتماعی اسلام در قالب یک نظام اجتماعی قابل تحقق خواهد بود، این هم افزایی و ارتباطات گسترده مؤمنین با هم و این ارتباط فکری و عملی حول محور قرآن و پیامبر و ولی جامعه در قالبها و ساختارهای منظم اجتماعی تأثیر شگفتی در در بقاء و تحکیم و استمرار کل منظومه احکام اجتماعی اسلام دارد و موجب هم افزایی قوا و کارکرد کل جامعه و تسلط معنوی بر حیات اجتماعی با تحقق اجتماعی دین شده و زمینه برای گذر از نظام اجتماعی اسلام به تمدن اسلامی مهیا می شود.

جامعه سازی دینی هدف فرمان رابطه در قرآن است این فرمان با همکاریها و هم افزایی های اجتماعی تحقق و عینیت پیدا می کند.

آیه شریفه ۲۰۰ آل عمران دستوری برای جامعه سازی بر محور معارف دینی و مبتنی بر هم افزایی و ارتباطات اجتماعی در جمیع شوون دینی است که غایت او امر مطرح شده در آیه شریفه رساندن جامعه به فلاح و سعادت دنیوی و اخروی است (طباطبائی، ۱۳۹۰ش: ۴/۹۱)

عینیت یافتن جامعه دینی و بسط اجتماعی اسلام بر پایه خواست و مشارکت حداکثری جامعه در قالب ساختارهای نظام مند اجتماعی و ارتباطات و همکاریها و هم افزایی های گسترده اجتماعی است، آیت الله جوادی معتقد است بار معنوی فرمان رابطه در پرتو همکاری اجتماعی متجلی است و سعادت و رستگاری جامعه بی روح تعاون و پیوند اجتماعی کامل نخواهد بود، (جوادی آملی، ۱۳۸۹ش: ۲۱۳)

مربطه شامل همه همکاری های اجتماعی از جمله همکاری در زمینه صبر است اعم از صبر اجتماعی (صابروا) و صبر فردی (اصبرو). میان سه ارزش صبر، مصابره و مربوطه ارتباطی تشکیکی در قوت و ضعف است، یعنی صبر فردی مرحله ای پایین تر است و صبر

جمعی قوت بیشتری داشته و مرابطه کمال آن است. طبق فرمان (اصبروا وصابروا) انسان موظف است در کارهای فردی صبر انفرادی پیشه کند و در کارهای اجتماعی نیز با سایر هم‌نوعان خویش صبر کرده و ضعف دیگران را با صبر خود جبران کند صبر گروهی مرحله برتر صبر است که اگر تحقق یابد سبب استواری و قوت نظام اجتماعی می‌گردد و مرابطه سبب اتصال همه قوای جامعه و پایداری جامعه در راستای نیل به فلاح اجتماعی خواهد شد.

نتیجه‌گیری

معارف و احکام اجتماعی اسلام مجموعه‌ای منسجم از حلقات یک سیستم اجتماعی، اقتصادی و سیاسی برای تحقق عینی یک جامعه دینی بر محور احکام و معارف اسلامی‌اند، جایگاه مرابطه در این منظومه، یعنی در سلسله مراتبی که بین این عناوین وجود دارد به منزله نخ تسبیح و وحدت بخش و عینیت بخش به همه آنان است، به واسطه مرابطه یعنی ارتباطات منسجم اجتماعی میان مردم با مردم و حاکمیت با مردم و مردم با حاکمیت است که چنانچه به درستی تحقق یابد و هم‌افزایی اجتماعی مطلوب شکل بگیرد، مجموعه معارف اجتماعی اسلام در قالب یک نظام اجتماعی قابل تحقق خواهد بود، این هم‌افزایی و ارتباطات گسترده مؤمنین با هم و این ارتباط فکری و عملی حول محور قرآن و پیامبر و ولی جامعه در قالب‌ها و ساختارهای منظم اجتماعی تأثیر شگفتی در در بقاء و تحکیم و استمرار کل منظومه احکام اجتماعی اسلام دارد و موجب هم‌افزایی قوا و کارکرد کل جامعه و تسلط معنوی بر حیات اجتماعی با تحقق اجتماعی دین شده و زمینه برای گذر از نظام اجتماعی اسلام به تمدن اسلامی مهیا می‌شود.

۱۰. نقش امت ولایی در ایجاد تمدن نوین اسلامی

ارائه دهنده: دکتر غلامحسین دشتی

تاریخ برگزاری: شروع ۲۹ / ۱۱ / ۹۹ به مدت ۳ هفته و سه

جلسه مجازی.

برگزارکننده: کمیته بانوان با همکاری مدرسه

علمیه ریحانه الرسول یزد

خلاصه بیانات دکتر دشتی:

از منظر قرآن کریم امام و رهبر در جامعه پیرامون

دو محور قابل تبیین است.

الف) تبیین معارف توحیدی و هدایت فکری،

اعتقادی و تعلیم و تزکیه (در بعد نظری) و جلوگیری

از انحرافات سیاسی - اعتقادی

آیات مرتبط با این بحث:

۱. «بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ» (نحل، ۴۴)

۲. «هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ

كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ» (جمعه، ۲)

ب) تشکیل حکومت اسلامی (توحیدی) با جلب مشارکت و حضور مردم با هدف

هدایت عملی و رفتاری فرد و جامعه و در نهایت تحقق قسط

آیات مرتبط با این بحث:

۱. «الَّذِينَ إِنْ مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَلِلَّهِ

عَاقِبَةُ الْأُمُورِ» (حج، ۴۱)

۲. «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيُقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ...» (حدید، ۲۵)

تدوین بیانیه گام دوم رهبر معظم انقلاب اسلامی در راستای تبیین معارف توحیدی

نظام اسلامی شامل تاریخچه، دستاوردها و ظرفیت‌ها، ویژگی‌ها که با هدف روشنگری و بصیرت‌افزایی همگانی به‌ویژه نسل در جوان و دفع تحریف که به‌عنوان تهدید جدی معارف و حقایق انقلاب اسلامی است. همچنین هدایت است به سمت اهداف و آرمان‌ها و آنچه باید در آینده انجام گیرد شامل هفت توصیه پایانی بیانیه شامل علم و پژوهش، معنویت، اخلاق و اقتصاد...

مسئله اصلی، تلاش در جهت تبیین و نیز انتقال پیام اساسی و فلسفه تدوین بیانیه گام دوم از جانب رهبر معظم انقلاب اسلامی به مخاطبان جوان به‌ویژه بانوان فاضل برای افزایش آگاهی و بصیرت است. همچنین به منظور پذیرش رسالت نوین و نقش پیشگامی و مجاهدت همچون نسل نخست انقلاب که رسالت ایجاد، حفظ و تعمیق انقلاب و ارزش‌های اسلامی آن را بر عهده داشت؛ در ساخت و استحکام‌سازی نظام اسلامی و تبدیل آن به یک الگوی عملی از جامعه پیشرفته بر محور ارزشهای توحیدی و انقلابی، در شرایط ویژه کنونی. شرایطی همچون تجربیات گرانسنگ و ارزشمند از مجاهدت و شهادت شهیدان انقلاب اسلامی و مردم فداکار شناخت جامع‌تر از ظرفیت‌های مادی و معنوی به‌ویژه نیروی انسانی جوان.

پیچیدگی و گستردگی تلاش دشمن در مقابله همه‌جانبه با نظام اسلامی، ضرورت ارائه الگو از جامعه اسلامی به دیگر کشورهای اسلامی و نیز جهانیان و اعلان موفقیت نظام سیاسی مستقل از نفوذ قدرتهای استکبار و مبتنی بر دین در اداره جامعه و تولید پیام جهانی مبتنی بر حقانیت امید به ظهور و شکل‌گیری دولت جهانی مهدوی عَلَيْهِ السَّلَامُ وَآلِهِ الطَّيِّبِينَ نوآوری در بحث تأکید در جهت‌گیری عملی و تبدیل اندیشه انقلاب اسلامی به نظام جامع سیاسی اجتماعی اسلام

۳. اصول و اجزاء (امهات) بحث را به صورت فشرده و در قالب بندی مستقل مرقوم فرمایید.

۱. تبیین فلسفه انقلاب اسلامی از منظر بیانیه گام دوم.

۲. تبیین شاخصه‌های ارزیابی پیشرفت‌ها و کاستی بر اساس مبانی اسلامی و نه بر

اساس مبانی و شاخصه‌های غربی

۳. جایگاه و ساحت انقلاب اسلامی در عصر کنونی و این‌که انقلاب اسلامی در تقابل رنسانس و فرهنگ سکولار و امانیسم غرب و نظام فروپاشیده شده کمونیسم است و نه یک حرکت انقلابی محدود برای سرنگونی رژیم وابسته شاه و استراتژیک نظام جدید بلکه مقدمه‌سازی برای مالکیت اسلام در جهان است.

۴. دستاوردهای انقلاب اسلامی بر اساس معیارهای جهانی با تأکید بر شاخص‌ها و معیارها عقلانی و توحیدی و نه صرفاً غربی.

۵. اصول و ویژگی‌های انقلاب اسلامی مانند: نظام انقلابی، نقدپذیری تأکید بر اصول اساسی انقلاب و اسلام، شعارهای جذاب و ماندگار انسانی همچون: عدالت، آزادی، استقلال، استکبار ستیزی، وحدت جهانی

۶. بیان اهداف و آرمانهای هفت‌گانه انقلاب اسلامی

روش تحقیق: روش کتابخانه‌ای و اسنادی شامل:

۱. قرآن کریم - مبانی حکومت، رهبری، قانون و استکبار ستیزی

۲. بهره‌گیری از اندیشه سیاسی حضرت امام خمینی از وصایای سیاسی - الهی و مبانی

نظری آن حضرت.

۳. بهره‌گیری از مبانی فکری و نظری مقام معظم رهبری در آثار مکتوب ایشان

۴. منابع غرب‌شناسی

۵. مبانی انقلاب‌های جهانی و مقایسه با مبانی انقلاب اسلامی

۶. به صورت فشرده نتیجه‌گیری بحث خود را بیان نماید.

بیانیه گام دوم آغاز مرحله نوینی از پایه‌گذاری و شکل‌گیری جامعه اسلامی بر اساس

مبانی توحیدی شامل دولت‌سازی، جامعه‌سازی و تمدن‌سازی است.

۱۱. تمدن‌سازی اسلامی (راهکارهای ترویج

معنویت بین جوانان و راهکارهای تحقق تمدن‌سازی

اسلامی بر اساس بیانیه گام دوم انقلاب)

ارائه دهنده: حجت‌الاسلام والمسلمین جناب

آقای صادق ملکوتی

استاد دانشگاه، معاونت و مدیر امور فرهنگی

دانشجویی دانشگاه آزاد اسلامی

تاریخ برگزاری: ۲۴ / ۹ / ۹۸ آنلاین.

برگزارکننده: کمیته تمدن‌کنگره و حوزه علمیه

الزهراء (ع) شهریارک.

خلاصه بیانات جناب آقای ملکوتی:

آیه ۱۴۱ سوره مبارکه نساء در بردارنده قاعده فقهی نفی سبیل است که مورد اتفاق فریقین است. از آنجاکه در متن بیانیه گام دوم انقلاب، مطالبی وجود دارد که صریح یا ضمنی به این قاعده اشاره دارند یا بر اساس این قاعده بیان گردیده‌اند، می‌توان تحلیلی بر اساس طرح مثلث وار بیانیه گام دوم، قاعده نفی سبیل، آیه ۱۴۱ سوره نساء انجام داد تا مستندسازی قرآنی بیانیه گام دوم بر اساس یک قاعده فقهی در حیطه موضوعات مرتبط با قاعده مذکور شکل بگیرد.»

وی در ادامه بیان نمودند: «بررسی متن پژوهانه بیانیه گام دوم انقلاب با توجه به دلالت آن بر نفی سبیل بر دشمنان اسلام اعم از کافران و مشرکان در سطح دلالت تطابقی، تضمینی، التزامی و نیز مستندسازی آن بر اساس دلیل قرآنی آن قاعده یعنی آیه ۱۴۱ سوره نساء، نوعی مطالعه تطبیقی را می‌طلبد تا مشخص سازد که اسناد بالادستی چون بیانیه گام دوم و نیز منویات الزام‌آور رهبری انقلاب اسلامی، ریشه در کتاب و سنت دارد. در پژوهش حاضر نیز مستندسازی بیانیه در حیطه استقلال، آزادی، عزت‌مندی و دشمن‌شناسی و

ارتقاء کانون‌های قدرت مسلمانان چون ابعاد علم و فناوری، سیاسی و اقتصادی مصادیقی از رعایت قاعده نفی سبیل بر اساس آیه ۱۴۱ سوره نساء است. از این رو اثبات مدرک قرآنی و حتی روایی برای این کلیدواژه‌ها در بیانیه گام دوم، برای اثبات تئوریک قرآن محور بودن ایدئولوژی انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی ایران، اقدامی شایسته و ضروری برای صدور بهتر ارزش‌های انقلاب اسلامی به جهان اسلام با بهره‌گیری از ابزار پژوهش است.»

حجت‌الاسلام ملکوتی در بندهای مختلف بیانیه گام دوم، به خصوص مباحثی چون استقلال و تقویت بنیه داخلی برای مقابله با استکبار در جهان امروز را مورد بحث و بررسی قرارداد. در ادامه نیز راهکارهای ترویج معنویت بین جوانان را بیان نموده و مقالات برتر را هم طلاب ارایه نمودند و نتایجی که با عمل به آن توصیه‌ها و فرامین حاصل می‌گردد را مورد بحث و بررسی قرار داد تا تصویری از آینده‌ای که قرار است در مسیر رسیدن به انقلاب جهانی ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف رقم بخورد؛ تداعی شود.»

۱۲. بایسته‌های تمدن نوین اسلامی در قرآن و سنت

ارائه دهنده: سرکارخانم مریم جعفری

تاریخ برگزاری: ۹۹/۱۲/۴

مکان نشست / لینک مجازی: سامانه سیما

برگزارکننده: کمیته بانوان با همکاری دانشگاه

فرهنگیان

خلاصه بیانات سرکارخانم جعفری:

تمدن و تمدن‌سازی از مقوله‌های قابل توجه

مستمر جوامع انسانی بوده و هست. این واژه تداعی‌کننده مفهوم گسترده‌ای از مجموعه پیشرفت‌ها، علوم، فرهنگ آداب و رسوم و فرهیختگی است. تمدن و تمدن اسلامی از آن‌جا قابل توجه و بررسی است که اسلام داعیه اکمل بودن را دارد و این داعیه توقع و ضمانت کامل تعالی انسان را ایجاد می‌کند. از طرف دیگر ما معاندانی داریم که پیوسته اسلام را عقب مانده و ناکارآمد معرفی می‌کنند و به جای تبادل فرهنگ و تمدن دچار خودباختگی نسبت به فرهنگ غرب و انحطاط فرهنگ و تمدن خود شده‌اند.

تمدن اسلامی از صدر اسلام با بعثت پیامبر اکرم π و هجرت ایشان به مدینه شکل گرفت و تاریخ اسلام گواه این است که مسلمانان با تکیه بر قرآن و اطاعت از آن و اهل بیت β این تمدن را تا قرن ۵ هجری به اوج رساندند. واضح است که اسلام و تمدن اسلامی هم مانند هر حادث و واقعه‌ای در مسیر تاریخ دچار رکودهایی شد. جنگ‌های خواسته و ناخواسته، مشکلات داخلی جهان اسلام و مسئله جانشینی بعد از پیامبر $\text{صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ}$ و تفرق بین مسلمین، تمدن اسلامی را دچار توقف و تحجر کرد. در زمان صفوی و عثمانی تمدن اسلامی دوباره جان تازه‌ای گرفت اما در قرن نوزدهم با حمله مکرر استعمارگران به مسلمین این تمدن بار دیگر دچار توقف و رکود شد.

در سال‌های اخیر روشنفکران و عالمان اسلامی در ایران و دیگر کشورهای اسلامی برای

دفاع از تمدن اسلامی و مقابله با تمدن غرب و برگرداندن خودباوری دینی به مسلمین تلاش‌های فراوانی کردند. امروز بیداری اسلامی در ایران و در ادامه در دیگر کشورهای اسلامی به‌ویژه اعراب نشان دهنده قدرت واقعی اسلام و تمدن راستین و بی‌بدیل اسلامی است. در همین راستا مقام معظم رهبری توسعه تمدن اسلامی و نظریه جدید تمدن نوین اسلامی را مطرح کردند.

واژه تمدن معانی گوناگونی دارد، اما اصلی‌ترین معنایی که محققان بر آن اتفاق نظر دارند، شهرنشین شدن و اقامت در شهر است. از دیدگاه واژه‌شناسان عرب مدینه به معنای اقامت است و شهر را از آن جهت مدینه می‌گویند که مردم در آن اقامت می‌کنند. تمدن در لغت، عکس بدوات (بادیه نشینی) است و معادل آن در عربی حضاره، به معنای اقامت در شهر است. تمدن در نزد ادیبان به معنای تربیت و ادب است و به همین جهت تمدن داشتن یعنی تربیت اجتماعی داشتن معنا شده است. با توجه به این که اصطلاح تمدن به‌عنوان مفهومی که در علوم اجتماعی به‌طور خاص و علوم انسانی به‌طور عام کاربرد وسیعی دارد و واژه‌ای بدیع و جدید است، دانشمندان علوم انسانی و جامعه‌شناسان در تعریف آن یک نظر نیستند و برای آن تعاریف متعددی ارائه شده است. به نظر ویل دورانت ظهور تمدن هنگامی امکان‌پذیر است که هرج و مرج و ناامنی پایان پذیرفته باشد، زیرا تنها هنگامی از بین رفتن هرج و مرج است که کنجکاوی و احتیاج به ابداع و اختراع به کار می‌افتد و انسان خود را تسلیم غریزه‌ای می‌کند که او را به شکل طبیعی به راه کسب علم و معرفت و تهیه وسایل بهبودی زندگی سوق می‌دهد. ابن‌خلدون تمدن را به صورت واژه‌ای هم نشین با اجتماع، عمران و شهرنشینی به کار برده و دانش و هنر، کسب معاش، فرمانروایی و کشورداری را از عوارض و مصادیق تمدن معرفی کرده است. در قرآن کریم، واژه تمدن به‌طور مستقیم نیامده است، اما مفاهیم و واژه‌هایی دیگر وجود دارند که می‌توان از آن تمدن را استنباط کرد. در ۱۲۵ آیه و در مجموع در ۱۶ سوره قرآن کریم، واژه‌هایی آمده که همگی به معنای حضور، وجود و استمرار است، از جمله واژه حاضره در سوره اعراف آیه ۱۶۳.

مراد از تمدن نوین اسلامی نیز عبارت است از پیشرفت همه‌جانبه مظاهر مادی و معنوی مسلمانان در دو بخش نرم افزاری و سخت افزاری از قبیل علم، اختراع، اقتصاد، سیاست، اعتبار بین‌المللی و بخش نرم افزاری تمدن اسلامی به‌عنوان حاکمیت «سبک زندگی اسلامی» در همه مظاهر زندگی بر اساس عقلانیت دینی معرفتی، عقلانیت اخلاقی حقوق و عقلانیت ابزاری، جهت شکوفا کردن مادیات و دنیای مسلمانان در جهت پیشرفت دنیوی و سعادت اُخروی. مقام معظم رهبری در تبیین تمدن نوین اسلامی می‌فرمایند: «ما می‌توانیم تمدن نوین اسلامی را بر پا کنیم و دنیایی بسازیم که سرشار باشد از معنویت و با کمک معنویت و هدایت، معنویت راه برود».

رهبر معظم انقلاب اسلامی شاخصه تمدن اسلامی را بهره‌مندی انسان‌ها از همه ظرفیت‌های مادی و معنوی می‌دانند و معتقدند که گسترش تمدن اسلامی نیازمند همت و خرد جمعی است که آن هم در سایه کار و ایمان و عقلانیت و بالا بردن توان علمی و داشتن برنامه‌های دقیق و رسانه‌های قوی برای انتقال و تبلیغ و دوری از تحجّر و تعصب و قشرگرایی است. نظریه تمدن نوین اسلامی بدون توجه به مشترکات دینی مسلمین امکان ظهور ندارد. توجه به محوریت قرآن کریم و توأم کردن عقل و نقل اعتماد به مردم و امت اسلامی، کار و تلاش همراه با اعتقاد و ایمان، بسط و پایبندی به معنویت و توجه به نیازهای امروز و قدرت پاسخ‌گویی به آن تمدن نوین اسلامی و قدرت و برتری آن را نمایان می‌کند. روشن است که برای رسیدن به این هدف همه مسلمین بایستی با تقویت شاخصه‌های این تمدن و خودباوری فکری فرهنگی در سایه وحدن و همدلی همدیگر را یاری کنند تا قدرت توأم با عزت و عدالت اسلام جهانگیر شود به امید آن روز.

از بررسی و تحلیل بیانات معظم له، استفاده می‌شود که اهم شاخصه‌های اختصاصی تمدن نوین اسلامی عبارت است از: محوریت قوانین قرآنی، خردورزی، توجه به علم و تولید علم، اخلاق، مجاهدت در راه خدا، حکومت مردمی دینی، پرهیز از تحجّر، ایجاد رفاه عمومی و استقرار عدالت در همه ابعاد جامعه. مقام معظم رهبری برآنند که در تحقق تمدن

نوین اسلامی، توجه به مسائل نوین از جمله ابتکار و خلاقیت، توجه به رسانه‌های مدرن، هنر، بهبود روابط بین‌الملل و صدور احکام فقهی مناسب با نیازهای جدید بشری، باید مورد توجه قرار گیرد. ایشان تمدن اسلامی را فضایی می‌داند که انسان در آن فضا به لحاظ معنوی و مادی می‌تواند رشد کند و به غایات مطلوبی که خدای متعال برای او مقدر کرده است برسد.

۱۳. نقش و جایگاه جمهوری اسلامی در گسترش

تمدن نوین اسلامی از منظر رهبر معظم انقلاب علیه السلام

ارائه دهنده: سرکار خانم شهره پوررمضان

(سطح دو علوم حوزوی و کارشناسی ارشد)

علوم سیاسی و روابط بین‌الملل)

تاریخ برگزاری: ۴ / ۱۱ / ۱۳۹۹

برگزارکننده: حوزه علمیه زینبیه علیه السلام رشت و

کمیته تمدن.

مجازی.

خلاصه بیانات سرکار خانم پوررمضان:

پس از پیروزی انقلاب اسلامی مهم‌ترین بحثی که در جامعه ایرانی مطرح شد مفهوم‌سازی دقیقی از تدوین تمدن نوین اسلامی بود که در زمان پیامبر گرامی اسلام پایه‌گذاری و پس از رحلت ایشان بنا به ادله‌های تاریخی دچار گسست و معضلاتی شد. انقلاب سال ۵۷ در ایران اولین حکومت اسلامی در چند سده اخیر بود که با رسالت قرص کردن پایه‌های تمدن اسلامی شکل گرفت. در بیانیه گام دوم انقلاب نقش جمهوری اسلامی پس از انقلاب، به کرسی نشاندن آرمان‌های اسلامی و در گام دوم، جامعه پردازی و گسترش تمدن‌سازی اسلامی معرفی شده است. در نشست پژوهشی مدرسه، تلاش شد تا نقش ایران به‌عنوان محور تبیین تمدن اسلامی در جهان، بررسی و واکاوی شود. همچنین معرفی جمهوری اسلامی به‌عنوان بزرگترین منادی تمدن اسلامی از منظر رهبر انقلاب.

با توجه به اشاره رهبر انقلاب در بیانیه گام دوم مبنی بر این‌که ایران آغازگر عصر جدیدی در عالم است، تلاش شد نقش و جایگاه جمهوری اسلامی به‌عنوان ارایه دهنده اسلام در سطح منطقه و جهان، نه صرفاً به‌عنوان یک دین که محصور به طرفدارانش باشد بلکه به‌عنوان یک تمدن جهانی مورد تحلیل قرار گیرد.

ضرورت این بحث در واکاوی رسالت و جایگاه ایران در چهل سال اول انقلاب و گسترش تمدن سازی در گام دوم آن است.

الف) معرفی و شناسایی اهداف جمهوری اسلامی ایران به عنوان بزرگترین معرف تمدن اسلامی به جهان.

ب) نقش متعالی ملت ایران و رهبران و نخبگان مسلمان به عنوان اصلی ترین عامل پیروزی انقلاب اسلامی پس از حکومت اسلامی رسول خدا و معرفی آن به عنوان یک تمدن جهانی.

پ) ارایه راهکارهایی برای شناسایی نظریات غربی ضد اسلامی به عنوان رقیب برای تمدن اسلام.

این تحقیق شامل مطالعه کتبی بود که اسلام را به عنوان یک تمدن جهانی از منظر اندیشمندان مطرح مسلمان از جمله آیت الله مصباح یزدی و شهید مطهری معرفی کردند. این امر مهم به ویژه با مطالعه بیانیه گام دوم انقلاب از منظر رهبری جامعیت بیشتری به خود گرفت. همچنین مباحثه و ارایه نظر با برخی فعالین اجتماعی و سیاسی استان.

نتایج مهم این نشست را می توان در دو گزاره تقسیم بندی کرد:

۱. بیانیه گام دوم انقلاب یک معرفت شناسی مهم از ابعاد تمدن نوین اسلامی است که نمی تواند محصور به زمان و مکان خاصی باشد. هدف آن تربیت افسران جنگ نرمی است که بتوانند با شناخت جامع از اسلام و حقایق جهان، ابعاد این بیانیه را در سطح بین المللی معرفی نمایند.

۲. معرفی جمهوری اسلامی ایران به عنوان بزرگترین منادی تمدن اسلامی و شناخت ابعاد جامع این تمدن با معرفی چهره های شاخصی که در این زمینه نظریه پردازی کردند.

۱۴. حفظ آرمان‌های امام راحل با تکیه بر بیانیه گام دوم انقلاب

ارائه دهنده: سرکار خانم حاجیه شورابی

تاریخ برگزاری: ۱۴۰۰/۳/۱۵

برگزارکننده: کمیته علمی خواهران و

مدرسه علمیه زینبیه علیها السلام

خلاصه بیانات خانم شورابی:

مقام معظم رهبری که می‌فرماید: من

احساس می‌کنم که انقلاب اسلامی یک ضرورت بود برای اسلام. یک نیاز بود برای مسلمین. سنت الهی بود برای حفظ دین و حفظ احکام الهی. مطلب بعدی این است که انقلاب اسلامی یک حادثه تاریخی است نه یک حادثه منطقه‌ای. اساساً انقلاب، هر انقلابی در جغرافیای انسانی مثل زلزله و آتشفشان در جغرافیای طبیعی است. زلزله و آتشفشان از لحاظ اصل بروز ناشی از تکاتف انرژی‌های مختلف طبیعی است. انقلاب هم در جغرافیای انسانی، ناشی از انباشته شدن انرژی‌های انسانی و انفجار این انرژی‌هاست.

امام می‌فرماید:

ما مکلفیم تا علاوه بر این که وضع فعلی را حفظ کنیم، نگهبان آینده نظام و اسلام باشیم. ما باید پایه گذار خوب آینده باشیم. (صحیفه امام، ج ۱۹، ص ۴۲) ما باید همه چیز را به همان قوتی که امروز دارد، تحویل دسته بعد بدهیم، و آن‌ها هم کوشش کنند که به همان قوت تحویل دسته بعد دهند. ما باید بنیان را محکم کنیم و به دسته بعد بدهیم تا پیش خدا مقصر نباشیم.

از دیدگاه امام، نظام اسلامی یک امانت الهی است و مردم، کارگزاران و سیاستمداران

باید امانت دار خوبی برای آیندگان باشند:

شما الان امانت بزرگی از دست این ملت تحویل گرفتید و مقتضای امانتداری این است که آن را به طور شایسته حفظ کنید و به طور شایسته به نسل آینده و دولت های آینده تحویل بدهید.

بر همین اساس مقام معظم رهبری دستور تدوین و تصویب سند چشم انداز بیست ساله را به مجمع تشخیص مصلحت نظام صادر کردند و پس از آن اصول سند تنظیم و ابلاغ شد. تا جهت کلی مسیر انقلاب برای توسعه در حوزه های داخلی و بین المللی برای آیندگان ترسیم گردد:

انقلاب اسلامی بر مبنا و اصول کلی پایه ریزی شده و استحکام یافته است، بنابراین پای بندی به این اصول باید به گونه ای باشد که سایر قوانین و مقررات و آیین نامه ها از این اصول سرچشمه بگیرد. امام ضمن بیان بخشی از محورهای اصلی این اصول کلی، تداوم آن ها را در قالب عدم وابستگی سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و نظامی ضامن استمرار و بقای نظام می داند.

این کشور ما که قیام کرد، از اول هم که قیام کرد جمهوری اسلامی و استقلال کامل و نه شرقی و نه غربی را اعلام به دنیا کرد و از اول اعلام کرد به دنیا که ما نه تحت حمایت آمریکا و نه تحت حمایت شوروی و نه تحت حمایت هیچ قدرتی نیستیم، ماییم و تحت عنایات خدای تبارک و تعالی و پرچم توحید که همان پرچم امام حسین علیه السلام است.

مقام معظم رهبری نیز برای تداوم خطوط کلی و سیاست های کلان نظام اسلامی تاءکید خاصی دارند:

باید تصمیم بگیریم که خط انقلاب را به معنای حقیقی کلمه و بدون هیچ گونه کمبود و کسری و پذیرش ساییدگی در گوشه ای از این هدف ها با قاطعیت و قدرت به سمت هدف های انقلاب ادامه دهیم روال کار بایستی تداوم و استمرار سیاست های کلی باشد که مجموعه نظام آن را برای آینده کشور تصویر کرده است

احیای دین مهم ترین انگیزه پیدایش انقلاب اسلامی و حضور مردم قهرمان و مبارز در

عرصه‌های مختلف انقلاب بود. اجرای احکام اسلام در همه سطوح جامعه نیز برجسته‌ترین خواسته آنان به شمار می‌رفت.

نقش انقلاب در بسترسازی احیای احکام و ارزش‌های اسلام ناب و جایگزینی ضد ارزش‌های دینی را امام چنین بیان می‌نماید:

این نهضت و انقلاب، همه این‌ها مقدمه این است از برای این که اسلام پیاده بشود ما دنبال این هستیم که اسلام تحقق پیدا بکند، دنبال اسم نیستیم که حالا ما اسم جمهوری اسلامی پیدا کردیم کافی است برای ما مقصد این است که کشور ما یک کشور اسلامی باشد، کشور ما در تحت رهبری قرآن، تحت رهبری پیغمبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و سایر اولیاء عظام اداره بشود.

مقام معظم رهبری و موفقیت در مسیر انقلاب را تحقق هویت دینی می‌داند:

انقلاب کبیر اسلامی ایران در پایان چهلمین سالگرد پیروزی خود و قدم نهادن به دهه پنجم حیات خود اگرچه دشمنان مستکبرش گمان‌های باطلی در سر داشتند اما دوستانش در سراسر جهان، امیدوارانه آن را در گذر از چالش‌ها و به دست آوردن پیشرفت‌های خیره‌کننده، همواره سربلند دیده‌اند.

در چنین نقطه عطفی، رهبر حکیم انقلاب اسلامی با صدور «بیانیه گام دوم انقلاب» و برای ادامه این راه روشن، به تبیین دستاوردهای شگرف چهار دهه گذشته پرداخته و توصیه‌هایی اساسی به منظور «جهاد بزرگ برای ساختن ایران اسلامی بزرگ» ارائه فرموده‌اند.

بیانیه «گام دوم انقلاب» تجدید مطلعی است خطاب به ملت ایران و به‌ویژه جوانان که به‌مثابه منشوری برای «دومین مرحله خودسازی، جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی» خواهد بود و «فصل جدید زندگی جمهوری اسلامی» را رقم خواهد زد.

این گام دوم، انقلاب را «به آرمان بزرگش که ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی ارواح‌نافداه» هست» نزدیک خواهد کرد.

۱۵. مؤلفه های تمدن نوین اسلامی از منظر قرآن و

حدیث

ارائه دهندگان:

حجت الاسلام والمسلمین دکتر علوی مهر
با موضوع جایگاه وحدت و همبستگی در
تمدن نوین اسلامی
حجت الاسلام والمسلمین دکتر سیدحسین
شفیعی دارابی

با موضوع جایگاه امنیت در تمدن نوین اسلامی

تاریخ برگزاری: دوشنبه ۱۳۹۹/۱۰/۰۱ ساعت ۸ الی ۱۰

به صورت مجازی

برگزارکننده: جامعه الزهراء علیها السلام با همکاری کمیته تمدن

۱۶. مبانی، مؤلفه‌ها و فرایند تمدن نوین اسلامی

ارائه دهندگان:

جناب آقای دکتر جمال پور

با موضوع: تبیین عناصر تمدن نوین اسلامی

جناب آقای دکتر عزیزی

با موضوع: مبانی و فرایند تمدن‌سازی نوین اسلامی

جناب حاجت الاسلام والمسلمین دکتر خدیوی

با موضوع: راهکارهای تحقق تمدن نوین اسلامی

زمان برگزاری: روز چهارشنبه ۱۵ / ۱۱ / ۱۳۹۹،

ساعت ۹ صبح

مکان / لینک مجازی: سالن اجتماعات مدرسه علمیه معصومیه تبریز و به صورت

برخط در سامانه سیما.

برگزارکننده: کمیته بانوان و مدرسه معصومیه ع.ا.س. تبریز

۱۷. عوامل تحکیم انقلاب اسلامی از منظر قرآن در بیانیه گام دوم

ارائه دهندگان:

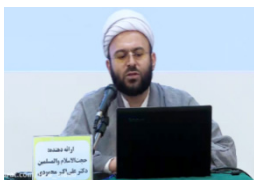
حجت الاسلام والمسلمین دکتر اکبر محمودی

حجت الاسلام والمسلمین دکتر حسن رضا رضایی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۱۱/۳۰

مکان: سالن شهید صدر مجتمع قرآن و حدیث.

برگزارکننده: دبیرخانه کنگره

۱۸. مؤلفه‌های انقلابی بودن در قرآن و روایات بنا

بر بیانیه گام دوم انقلاب

ارائه دهنده: سرکار خانم محمدی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۹/۳۰، ۱۲-۱۰

آنلاین از طریق سامانه سیما

برگزارکننده: کمیته علمی خواهران با همکاری

مدرسه علمیه جلالیه معصومیه آستانه اشرفیه

استان گیلان.

۱۹. بایسته‌های تحول در باورهای کلامی پشتیبان انقلاب اسلامی برای نیل به تمدن

نوین اسلامی

ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر احمد رهدار

رئیس مؤسسه فتوح اندیشه

تاریخ برگزاری: ۲۰/۱۱/۱۳۹۹، ۲۲-۲۱:۳۰

آنلاین.

برگزارکننده: معاونت پژوهش حوزه علمیه

خواهران استان همدان با همکاری مؤسسه

کلامی احیاء و کمیته بانوان

بایسته های تحول در باورهای کلامی
پشتیبان انقلاب اسلامی
برای نیل به تمدن نوین اسلامی

آنلاین

۲۰ بهمن ماه
۱۳۹۹

سخرافان

حجت الاسلام و المسلمین دکتر احمد رهدار

کمیته بانوان کنگره بین المللی گام دوم انقلاب
اسلامی از منظر قرآن و حدیث با همکاری
معاونت پژوهش حوزه علمیه خواهران
استان همدان و مؤسسه کلامی احیاء
سامانه سیما حوزه علمیه خواهران

اخلاق و معنویت و گام دوم انقلاب

---

۱. اصول ارزش‌شناختی بیانیه گام دوم انقلاب از منظر قرآن کریم ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر مجید ابوالقاسم‌زاده

تاریخ برگزاری: ۲۸ / ۲ / ۱۴۰۰، ساعت ۱۲

برگزارکننده: دانشگاه معارف اسلامی با
همکاری کمیته عقلانیت کنگره
خلاصه بیانات دکتر ابوالقاسم‌زاده:
اصول اخلاقی و ارزش‌شناختی که در بیانیه

گام دوم انقلاب به آن‌ها اشاره شده است، با
استناد به قرآن بیان می‌شود.

بخشی از آموزه‌های دین اسلام که در قرآن و
روایات مورد تأکید فراوان قرار گرفته است، اخلاق
است. به طوری که اگر دین اسلام شامل احکام و
عقائد بود و از اخلاق بهره‌ای نداشت، دین کامل،
جهان‌شمول و جاودانی نبود. بیانیه گام دوم
انقلاب اسلامی که کاملاً مبتنی بر تعالیم و آموزه
های دین اسلامی تدوین یافته است، بی‌بهره از
اخلاق نیست و برخی از توصیه‌ها و دستورالعمل

های آن مبتنی بر اصول و بایدها و نبایدهای اخلاقی در همه حوزه‌های آن؛ یعنی اخلاق
فردی، اخلاق اجتماعی، اخلاق بندگی و اخلاق زیست‌محیطی است. اگر چه درباره اصول
اخلاقی، آیات دال بر اصول اخلاقی و نیز بیانیه گام دوم (به‌رغم این‌که اندک زمانی از تدوین
و اعلام آن می‌گذرد) آثاری نوشته شده است اما اثری که هر سه را در کنار هم داشته باشد
اعم از نوشتاری و گفتاری، صورت‌نپذیرفته است. پرداختن به این بحث از آن جهت

اهمیت دارد که دین اسلام، نظام اخلاقی اسلام، نظام جمهوری اسلامی ایران و آینده آن اهمیت فراوان دارد. همچنین بیانیه گام دوم از این جهت اهمیت دارد که افق‌های آینده انقلاب را تبیین و آینده نظام و توفیقات آن را تضمین می‌کند. اما جهت رسیدن به نقشه راه عملیاتی شدن این بیانیه که نقشه جامع پیشرفت و اقتدار کشور و نیز نسخه جهانی شدن انقلاب اسلامی در ساحت تمدنی است، باید محتوای آن را به صورت تخصصی تحلیل و دسته‌بندی کرد. یکی از مباحث مهم در بیانیه، اصول و دستورالعمل‌های اخلاقی است که در این نشست در سه مرحله مورد تحلیل قرار می‌گیرد:

ابتدا برخی از مهم‌ترین اصول و باید و نبایدهای ارزششناختی به طور مختصر تبیین می‌گردد؛ همچون ایمان، تقوا، توکل، عدالت، انصاف، صبر، مسئولیت‌پذیری، خودباوری. سپس عبارات و فرازهایی از بیانیه گام دوم که مبتنی بر اصول مذکور است، بیان می‌گردد. مانند «آزادی، اخلاق، معنویت، عدالت، استقلال، عزت، عقلانیت، برادری، هیچ یک به یک نسل و یک جامعه مربوط نیست تا در دوره‌های بدرخشد و در دوره دیگر افول کند.» و یا مانند «انقلاب اسلامی... به هیچ بهانه‌ای از ارزشهایش که بحمدالله با ایمان دینی مردم آمیخته است، فاصله نمی‌گیرد.»

در پایان، ضمن توضیح فرازهای مرتبط با بیانیه، برخی مستندات قرآنی آن مورد بحث قرار می‌گیرد. در قرآن، سعادت، فلاح، فوز و تقوا به عنوان مطلوب‌های اصلی و دارای ارزش به کار رفته‌اند. (هود: ۱۰۵ - ۱۰۸، آل عمران: ۳۰، حج: ۷۷، مؤمنون: ۱، نساء: ۱۳ - ۱۴، زمر: ۶۱، حجرات: ۱۳ و...) تقوا صفتی است که نشانگر کمال و ارزشمندی انسان است. و...

الف) مقدمه (شامل بیان مسئله، اهمیت و ضرورت بحث، نوآوری بحث)

ب) اصول اخلاق فردی و مستندات قرآنی آن

ج) اصول اخلاق اجتماعی و مستندات قرآنی آن

د) اصول اخلاق بندگی و مستندات قرآنی آن

ه) اصول اخلاق زیستی و مستندات قرآنی آن

و) نتیجه‌گیری

بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، یکی از مهم‌ترین اسناد بالادستی جمهوری اسلامی و انقلاب اسلامی است که افق‌های آینده انقلاب را تبیین و مشخص می‌کند. جهت رسیدن به نقشه راه عملیاتی شدن این بیانیه که نقشه جامع پیشرفت و اقتدار کشور و نیز نسخه جهانی شدن انقلاب اسلامی در ساحت تمدنی است، نه تنها نیازمند شناسایی نظام مسائل و ارائه راهکارهایی برای عملیاتی کردن آن هستیم؛ بلکه قبل از آن باید به اصول نظری بیانیه پردازیم تا اتقان و اعتبار کامل آن معلوم گردد. یکی از این اصول، اصول ارزش‌شناختی است که اصول اخلاق در چهار حوزه فردی، اجتماعی، بندگی یا الهی و زیست‌محیطی را شامل می‌شود. ما در صددیم فرازهایی از بیانیه گام دوم را که مبتنی بر این دسته از اصول است، آن هم با استناد به قرآن مطرح می‌کنیم تا علاوه بر اثبات عقلانیت ارزشهای مطرح شده در بیانیه، خاستگاه وحیانی و قرآنی آن‌ها نیز معلوم گردد.

۲. تبیین اخلاق و معنویت در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی بر پایه آموزه‌های قرآنی
ارائه‌کننده: دکتر محمد جواد فلاح
تاریخ برگزاری: پنج شنبه ۱۴۰۰/۲/۹
ساعت ۱۲.

برگزارکننده: دانشگاه معارف اسلامی با همکاری کمیته سبک زندگی.

به صورت مجازی:

خلاصه بیانات دکتر فلاح:

مقاله ایشان با عنوان «تبیین اخلاق و معنویت در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی بر پایه آموزه‌های قرآنی» نگارش یافته است.

دکتر فلاح در ابتدا درباره تبیین چیستی معنویت و اخلاق گفتند: «اولین گام در تبیین قرآنی بحث ارائه تعریف معنویت و اخلاق است. مقام معظم رهبری با توجه به معنویت که آن را در ظهور ویژگی‌هایی چون ایمان و توکل

و یقین بیان کرده‌اند و نیز اخلاق که در ویژگی‌های اخلاق درون شخصی و بین شخصی ارائه نموده‌اند؛ این دو را در کنار یکدیگر و به عنوان مکمل هم مطرح می‌کنند. ایشان در تفسیرشان از معنویت و اخلاق آورده‌اند: «معنویت و اخلاق: معنویت به معنی برجسته کردن ارزش‌های معنوی از قبیل: اخلاص، ایثار، توکل، ایمان در خود و در جامعه است، و اخلاق به معنی رعایت فضیلت‌هایی چون خیرخواهی، گذشت، کمک به نیازمندان، راستگویی، شجاعت، تواضع، اعتماد به نفس و دیگر خلقیات نیکو است.»

ایشان درباره پیوند معنویت و اخلاق خاطر نشان شدند: «آنچه در پیوند اخلاقی انسان با خداوند شکل می‌گیرد را مقام معظم رهبری تحت عنوان ارزش‌های معنوی از آن یاد می‌کنند و آنچه در ارتباط با دیگران ظهور می‌یابد تحت عنوان اخلاق؛ آن چنان که مشهود است ویژگی‌های دیگرگرایانه‌ای مثل خیرخواهی، گذشت، کمک به نیازمند، تواضع و... در گرو بهره‌مندی از ویژگی‌هایی چون اخلاص، ایثار، توکل و ایمان است. البته تفکیک ابعاد درونی و بیرونی و نمودهای اخلاق فردی و اجتماعی به هم پیوسته است، همانطور که در مجموعه صفات فردی برخی ویژگی‌های اجتماعی و در مجموعه صفات اجتماعی برخی اوصاف فردی در بیانیه طرح شده است، ولی این‌جا سخن از اولویت اخلاق درون فردی و اوصاف درونی نسبت به ظهور اخلاقیات در پیوند با دیگران است گو این‌که تا معنویت به تعبیر و تفسیری که مقام معظم رهبری در بیانیه مطرح کرده‌اند، شکل نگیرد، نمی‌توان تجلی آن را در اوصاف دیگرگرایانه به شکل ناب و خالص دریافت کرد.

اخلاق که مجموعه صفات و رفتارهای اخلاقی است و مصادیقش را ایشان ذیل اخلاق بیان کرده‌اند با معنویت که در ارتباط انسان با خدا و مربوط به حیطه عاطفی و درونی شخص است، پیوند عمیقی دارد از این جهت ایشان مصادیق این دو را از یکدیگر به شکل مجزا بیان کرده‌اند. این دیدگاه بر اساس آیات قرآن مانند آیاتی که ایمان با عمل صالح گره خورده و روایاتی مانند حکمت ۳۱ نهج‌البلاغه قابل اصطیاد است.

تفکیک بین اخلاق و معنویت از یکسو و تهی دانستن معنویت از رابطه مستحکم با خداوند و ظهور ویژگی‌هایی چون ایمان، اخلاص و توکل خطایی انحرافی است. ایشان در پیوند معنویت و اخلاق تحصیل کمالات معنوی را بیشتر از تحصیل علم برای نسل جوان حائز اهمیت می‌دانند و می‌فرمایند: «ما ارزش‌های اخلاقی و معنوی را برای جوان ضرورتی می‌دانیم که اهمیت آن بیشتر از علم است و معتقدیم انقلاب ما به خاطر همین ارزش‌ها بوده است.» نمونه‌های پیوند ویژگی‌های معنوی و اخلاقی در آیات قرآن را می‌توان در آیه ۹ حشر و ۱۰۹ توبه نیز ملاحظه نمود.»

عضو هیئت علمی دانشگاه معارف اسلامی درباره ضرورت و جایگاه وجود عنصر معنویت و اخلاق گفتند: «نکته مهم دیگری که در بیانیه گام دوم مطرح شده اهمیت و ضرورت عنصر معنویت و اخلاق است که در همه ابعاد زندگی فردی و اجتماعی تاثیرگذار است ایشان ضمن بیان این مطلب که دو ویژگی اخلاقی توأمان و درکنار یکدیگر می‌توانند در همه حیطه‌های زندگی فردی و تاثیرگذار باشد فرمودند: «معنویت و اخلاق، جهت‌دهنده همه حرکت‌ها و فعالیت‌های فردی و اجتماعی و نیاز اصلی جامعه است؛ بودن آن‌ها، محیط زندگی را حتی با کمبودهای مادی، بهشت می‌سازد و نبودن آن حتی با برخورداری مادی، جهنم می‌آفریند.»

این جایگاه و ضرورت اخلاق همواره مورد توجه ایشان است تا جایی که در سخنرانی‌های خود فرمودند: «به اخلاق خودمان برسیم؛ اخلاق اهمیتش از عمل هم بیشتر است». (۱۳۸۸/۰۶/۲۹ خطبه‌های نماز عید سعید فطر)

در جای جای آیات قرآن اهمیت و جایگاه اخلاق در بعد فردی و اجتماعی؛ دنیوی و اخروی بیان شده است و اساس بعثت انبیا و پیامبر خاتم بر اخلاق استوار شده و به‌عنوان غایت بعثت بیان شده است.»

دکتر فلاح درباره عناصر و عوامل تحقق معنویت و اخلاق گفتند: «مقام معظم رهبری تحقق معنویت و اخلاق را وابسته به سه عنصر مهم تک‌تک افراد، جامعه و حکومت دانسته اند.»

دانشیار دانشگاه معارف اسلامی در ادامه در تبیین عنصر حکومت افزودند: «مقام معظم رهبری روش حکومت در اخلاقی‌سازی را مبتنی بر یک امر آگاهی و اختیاری می‌دانند نه زور و تحکم: «اخلاق و معنویت، البته با دستور و فرمان به دست نمی‌آید، پس حکومت‌ها نمی‌توانند آن را با قدرت قاهره ایجاد کنند» ایشان به توجه حکومت به این مسئله تذکر می‌دهند و زبان معاشرت اسلام را زبان نرم و لین می‌دانند: «اسلام درباره معاشرت و اخلاق فردی پیامبر ﷺ می‌فرماید: «فبما رحمة من الله لنت لهم ولو كنت فظا غليظ القلب

لانفضوا من حولک». پیامبر را به خاطر نرمش او و به خاطر لینتتش در برخورد با مردم، ستایش می‌کند و می‌گوید تو غلیظ و خشن نیستی. ایشان در بیان حرکت اخلاقی حکومت شروع حاکمان و دولتمردان و خودسازی آن‌ها را مهم می‌دانند و بیان می‌کنند: «اما اولاً خود باید منش و رفتار اخلاقی و معنوی داشته باشند».

مقام معظم رهبری وظیفه حکومت را زمینه‌سازی برای ظهور اخلاقیات و تعالی معنوی و اخلاقی جامعه و سوق دادن به سمت بهشت و رهانیدن از آتش دوزخ می‌داند لذا در بیانیه آورده‌اند «و ثانیاً زمینه را برای رواج آن در جامعه فراهم کنند و به نهادهای اجتماعی در این باره میدان دهند و کمک برسانند» این زمینه‌سازی در آیات قرآن مورد توجه قرار گرفته است، مانند آیه ۲ مائده و ۴۱-۴۰ سوره حج. همچنین حضرت امیر علیه السلام به عنوان حاکم در دولت اسلامی، وظیفه خود می‌داند که به هدایت معنوی و اخلاقی مردم پردازد و آن‌ها را به بهشت، رهنمون سازد: «فَإِنْ أَطَعْتُمُونِي فَأَنْتُمْ حَامِلِكُمْ إِنْ شَاءَ اللَّهُ عَلَى سَبِيلِ الْحَبَّةِ وَ إِنْ كَانَ ذَا مَسْقَئِهِ شَدِيدِهِ وَ مَذَاقِهِ مَرِيرَهُ (نهج البلاغه، خطبه ۱۵۶) اگر فرمان مرا بُردید، إِنْ شَاءَ اللَّهُ، شما را به راه بهشت می‌برم، هرچند سخت، دشوار باشد، و تلخ کامی آن پدیدار».

مقام معظم رهبری ضمن زمینه‌سازی حکومت به مانع‌زدایی هم اشاره و تذکر می‌دهند که حکومت‌ها بایستی این موانع را از پیش‌روی خود بردارند: «با کانون‌های ضد معنویت و اخلاق، به شیوه معقول بستیزند و خلاصه اجازه ندهند که جهتمی‌ها مردم را با زور و فریب، جهتمی کنند.» این نکته نیز در آیات قرآن مشهود است به عنوان نمونه مقام معظم رهبری با توجه به این نکته به شواهد قرآنی هم اشاره می‌کنند: «قرآن در جای دیگر به پیامبر صلی الله علیه و آله می‌گوید: «يا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ و اغلظ عليهم»؛ با کفار و منافقان با خشونت رفتار کن. همان ماده غلظ که در آیهی قبلی بود، در این جا هم هست؛ منتها آن جا با مؤمنین است، در معاشرت است، در رفتار فردی است؛ اما این جا در اجرای قانون و اداره جامعه و ایجاد نظم است؛ آن جا غلظت بد است؛ این جا غلظت خوب است. آن جا خشونت بد است؛ این جا خشونت خوب است.» (بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران)

۳. جایگاه اخلاق و معنویت در سیره اجتماعی - سیاسی امام سجاد علیه السلام ناظر بر بیانیه گام دوم

ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر اسماعیل نیا (امام جمعه شهرستان بندرلنگه)

تاریخ برگزاری: چهارشنبه ۱۴۰۰/۴/۱۰

ساعت ده صبح.

برگزارکننده: کمیته علمی بانوان کنگره.

مجازی: سامانه سیما.

خلاصه بیانات دکتر اسماعیل نیا:

مبحث اخلاق مداری و معنویت یکی از عناصر مهم در خودسازی و تزکیه نفس است که در بیانیه گام دوم انقلاب مقام معظم رهبری یکی از شاخصه‌های اصلی جهت رسیدن به پیشرفت در بعد فردی و اجتماعی همین مسئله است.

اخلاق‌گرایی و معنویت‌گرایی مسئله اصلی است. دنیای منهای معنویت و اخلاق نتیجه‌ای جز فرو رفتن در قعر گمراهی و بیچارگی نیست. گرفتن کدهای معنوی و اخلاقی از حضرت سجاد علیه السلام می‌تواند نوآوری بحث مورد نظر باشد.

وجود شاخصه‌های افراد اخلاق‌مدار و معنویت‌گرا همانند معادباوری و عمل‌گرا بودن و کمک و مساعدت به دیگران و بحث بعدی چله دوم انقلاب افراد عمل‌گرا و انقلابی وارد عرصه فعالیت شده‌اند. دلیل الگوبرداری از انقلاب همان اخلاق‌گرایی و معنویت‌گرایی آن است. اخلاق‌مداری و معنویت‌گرایی، معادباوری و عمل‌گرا بودن و کمک و مساعدت از جمله

شاخصه‌های افراد اخلاق‌گرا است همچنین می‌توان گفت چله دوم انقلاب افراد عمل‌گرا و انقلابی وارد عرصه فعالیت شده‌اند. نتیجه بعدی این که دلیل الگوبرداری از انقلاب همان اخلاق‌گرایی و معنویت‌گرایی آن است. یکی دیگر از شاخصه‌های اخلاق‌گرایی عدالت‌گرایی در سیاست است که در رساله حقوق امام سجاد بیان شده است.

۴. مؤلفه‌های انسان متعالی از منظر ثقلین با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

ارائه دهنده: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمد اکبری

تاریخ برگزاری: دوشنبه ۳۰ / ۱ / ۱۴۰۰
ساعت ۱۷

به صورت مجازی.

برگزارکننده: کمیته بانوان کنگره.

خلاصه بیانات حجت‌الاسلام اکبری:

در بیانیه گام دوم موضوعاتی مانند: سبک زندگی، تمدن نوین اسلامی، آرمان‌گرایی واقع بینانه، نظام انقلابی، انقلابیگری، مؤمن انقلابی آمده و هدف نهایی و خروجی تمام این مفاهیم انسان متعالی است. در این نشست مؤلفه‌های انسان متعالی که از محورهای بیانیه گام دوم

The poster features a green and blue background with a central circular graphic containing the number '۱۶۱۰' and the Iranian flag. Text on the poster includes: 'نشست تخصصی بااستادعالی', 'عنوان: "مؤلفه‌های انسان متعالی از منظر ثقلین با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی"', 'سخنران: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمد اکبری (عضو هیئت علمی دانشگاه علوم و معارف اسلامی قم)', 'زمان: دوشنبه ۳۰ فوروردین ۱۴۰۰ ساعت ۱۷ بهازظهر', 'لینک ورود: <https://bfa.ir/95166>', and logos of various Islamic organizations at the bottom.

مقام معظم رهبری است از منظر قرآن و حدیث تبیین شده است. ۲. مسئله اصلی بحث نشست بیان چهار مؤلفه انسان متعالی: معرفت و آگاهی، عبادت، طهارت و جهاد بیان شده است که بدون این چهار مقدمه و چهار عنصر انسان به کمال علمی و عملی نمی‌رسد و در نتیجه جامعه و فرهنگ و تمدن اسلامی به تعالی نخواهد رسید، پس بالضروره چهار رکن اصلی انسان متعالی و جامعه متمدن و تمدن ساز معرفت و بصیرت، عبادت و بندگی و پاکی و طهارت و جهاد و دفاع همه جانبه و همیشگی است و این چهار ستون اصلی همه معارف الهی و اسلامی و نیز روح بیانیه گام دوم انقلاب توسط مقام معظم رهبری است.

اولاً حقیقت مفاهیم چهارگانه معرفت، عبادت، طهارت و جهاد بیان شده و ثانیاً راه نیل و رسیدن به واقعیت و حقیقت این مفاهیم که از راه ولایت مداری دائمی و همه‌جانبه در حکمت نظر و حکمت عملی یعنی به حقیقت معرفت و بصیرت رسیدن. مثلاً خداشناسی انسان نائل نمی‌آید مگر از مصدر و مجرای امام معصوم به حقیقت عبادت و طهارت و جهاد. بیان این مطلب که ولایت فقیه در واقع در امتداد و دامنه تولی امام معصوم است نه در عرض آن و گام دوم و اهدافش تحقق پیدا نمی‌کند مگر از بستر و مجرای امام‌شناسی و تبعیت از ولایت فقیه و الا در مکاتب دیگر هم علم و آگاهی و جهاد و حتی عبادت هم هست اما موجب تعالی انسان نمی‌شود.

ویژگی‌های انسان متعالی، انسان انقلابی، انسان تمدن ساز عبارتند از معرفت و آگاهی، عبادت و بندگی، طهارت و پاکی و جهاد و تلاش همیشگی و همه‌جانبه.

روح بیانیه گام دوم، انسان و جامعه متعالی قرآنی است و راه رسیدن به انسان و جامعه متعالی چهار راهکار اساسی معرفت، عبادت، طهارت و جهاد است. البته از بستر و مجرای امام‌شناسی و ولایت مداری و ولایت فقیه امکان‌پذیر است.

تعالی معنوی از اساسی‌ترین مباحث مطرح شده در حوزه علوم اسلامی است و آیات و روایات متعددی در این مورد وجود دارد. این نشست، به دنبال آشکارسازی مؤلفه‌ها و راهکارهای «تعالی معنوی» بر اساس آموزه‌های قرآن و سنت و تبیین چیستی و چگونگی رخداد آن است. در این راستا، با استفاده از مستندات نقلی، بر ذممراتب بودن سه آیه عظیم الهی: انسان، قرآن و جهان استدلال شده و نیز به تناظر آیات آفاقی و انفسی اشاره شد و بر اساس مبانی مذکور، تعریفی از «تعالی معنوی» ارائه گردید. تعالی معنوی به معنای حرکت صعودی و ارتقای درجه وجودی و حرکت از سطح وجودی ضعیف‌تر به سوی «بودن» در سطح وجودی قوی‌تر است. تعالی معنوی، حرکتی وجودی و صیوروتی به سوی مبدأ هستی (شدیدترین مرتبه وجود) در مراتب نفس انسان و مراتب عالم هستی است که البته با «رشد» و توسعه و بسط وجودی سالک همراه می‌شود و ملازم با «توبه» و عروج انسان به مراتب والای

آیات انفسی و آفاقی و «بهشتی شدن» است. «علم و بصیرت»، «ایمان و تقوا» و «آراستگی به ویژگی‌های بهشتیان» مؤلفه‌هایی قرآنی و حدیثی برای تعالی معنوی هستند و «خودشناسی و خداشناسی»، «عبادت خدا»، «طهارت» و «جهاد و مجاهده» از جمله راهکارهای «تعالی معنوی» در گام دوم انقلاب اسلامی هستند.

۵. ویژگی‌های مردان ربانی و مبارزان انقلابی بر اساس آیه ۱۴۶ آل

عمران در بیانیه گام دوم

ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین عباس الهی

دبیر: حجت الاسلام حامد علیزاده

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹ / ۱۱ / ۱۹، ساعت ۱۷

به صورت حضوری

برگزارکننده: کمیته تمدن کنگره با همکاری

مرکز تخصصی تفسیر ائمه اطهار (ع)

خلاصه بیانات حجت الاسلام الهی:

آیه ۱۴۶ سوره آل عمران و ترجمه آن:

«وَكَايِنٌ مِّنْ نَّبِيٍّ قَاتَلَ مَعَهُ رِبِّيُونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ

الصَّابِرِينَ»؛ چه بسیار رخ داده که پیغمبری جمعیت

بسیار (از پیروانش) همراه او جنگیدند و با این

حال، اهل ایمان با سختی‌هایی که در راه خدا به

آن‌ها رسید هرگز بیمناک و زبون نشدند و سر زیر بار دشمن فرو نیاوردند و (صبر و ثبات

پیش گرفتند، که) خدا صابران را دوست می‌دارد.

تفسیر کوتاه آیه:

وَ كَايِنٌ مِّنْ نَّبِيٍّ قَاتَلَ مَعَهُ رِبِّيُونَ كَثِيرٌ...

کلمه "کَايِنٌ" کلمه‌ای است که برای افاده کثرت به کار می‌رود، و در فارسی به معنای "

چه بسا" است و کلمه "مِّنْ" در این جا بیانیه است، «رِبِّيُونَ» جمع «رَبِّي» نظیر کلمه "رَبَّانِي" "

به معنای کسی است که مختص برای رب العالمین باشد، یعنی جز به کار خدا به هیچ کار

دیگر مشغول نباشد، و کلمه (استکانت) که مصدر فعل (استکانوا) است، به معنای تضرع و

زاری است؛ [طباطبائی، ترجمه المیزان، ج ۴، ص ۶۲].

به دنبال حوادث جنگ اُحُد، آیه فوق، با یادآوری شجاعت و ایمان و استقامت مجاهدان و یاران پیامبران گذشته مسلمانان را به شجاعت و فداکاری و پایداری تشویق می کند و ضمناً آن دسته‌ای را که از میدان احد فرار کردند سرزنش می نماید و می گوید: پیامبران بسیاری بودند که خدا پرستان مبارزی در صف یاران آن‌ها قرار داشتند. سپس رفتار و گفتار آن‌ها را چنین شرح می دهد:

آنان به یاری پیامبران خود برخاستند و از تلفات سنگین و جراحات سخت و مشکلات طاقتفرسایی که در راه خدا دیدند هرگز سست و ناتوان نشدند، آن‌ها در مقابل دشمن، هیچگاه تضرع و زاری و خضوع و کرنش نکردند و تسلیم نشدند (مَا ضَعُفُوا وَ مَا اسْتَكَاثُوا) بدیهی است خداوند همچنین افرادی را دوست دارد که دست از مقاومت بر نمی دارند (وَاللَّهِ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ). آن‌ها به هنگامی که احیانا بر اثر اشتباهات یا سستیها، یا لغزشهایی گرفتار مشکلاتی در برابر دشمن می شدند به جای این که میدان را به او بسپارند و یا تسلیم شوند و یا فکر ارتداد و بازگشت به کفر در مغز آن‌ها پیدا شود، روی به درگاه خدا می آوردند و ضمن تقاضای عفو و بخشش از گناهان خود از پیشگاه خداوند تقاضای صبر و استقامت و پایداری می کردند و می گفتند: «وَمَا كَانَ قَوْلُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَتَبَّتْ أَعْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ»؛ [آل عمران / ۱۴۷]، بار پروردگارا گناهان ما را بیامرز و از تندرویهای ما درگذر، و ما را ثابت قدم بدار و بر کافران پیروز بگردان. آن‌ها با این طرز تفکر و عمل به زودی پاداش خود را از خدا می گرفتند، هم پاداش این جهان که فتح و پیروزی بر دشمن بود و هم پاداش جهان دیگر. [تفسیر نمونه، ج ۳، ص: ۱۲۲].

علامه طباطبائی در تفسیر آیه فوق می نویسد: «و در این آیه، موعظتی و اعتباری آمیخته با عتاب، و نیز تشویقی برای مؤمنین است، تا به این ربیون اقتدا کنند، و در نتیجه، خدای تعالی هم ثواب دنیا و حسن ثواب آخرت به ایشان بدهد همانطور که به ربیون داد، و ایشان را به خاطر احسانشان دوست بدارد، همانطور که آنان را بدین جهت دوست داشت. و خدای

تعالی از فعل و قول آنان چیزهایی را برای مؤمنین حکایت کرد، که مایه عبرت آنان باشد، و آن را شعار خود سازند تا مبتلا به کردار و گفتاری نشوند که آنان در جنگ احد، بدان گرفتار شدند، گرفتار و کرداری که مرضی خدای تعالی نبود، که تا در نتیجه خدا نیز هم ثواب دنیا را و هم ثواب آخرت را به ایشان بدهد؛ همانطور که نسبت به آن ربیون، میان ثواب دنیا و ثواب آخرت را جمع کرد.

و خدای تعالی در این آیه، بین ثواب دنیا و ثواب آخرت در تعبیر، فرقی قائل شد، به این معنا که درباره ثواب دنیا تعبیر کرد به ثواب دنیا، ولی درباره آخرت تعبیر کرد به "حسن ثواب آخرت" تا اشاره کرده باشد به این که ثواب آخرت قابل مقایسه با ثواب دنیا نیست بلکه منزلتی رفیع‌تر دارد.» [ر. ک: طباطبائی، ترجمه المیزان، ج ۴، ص: ۶۳].

ویژگی‌های یاران پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

برخی از مهم‌ترین خصوصیات اصحاب رسول الله در آیات قرآن و احادیث:
۱. درشتی و شدت با دشمن؛

قرآن در این باره چنین می‌فرماید: «مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ...» [فتح/۲۹]

محمد صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرستاده خداست؛ و کسانی که با او هستند در برابر کفار سرسخت و شدید هستند.

این آیه، پس از اشاره به رسالت پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ به توصیف یارانش پرداخته و اوصاف ظاهر، باطن، عواطف، افکار و اعمال آن‌ها را طی صفاتی چند، چنین بیان می‌کند: "کسانی که با او هستند در برابر کفار شدید و محکم هستند" (وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ).

علی عَلِيٌّ درباره سرسختی نسبت به دشمنان، می‌فرماید:

«وَلَقَدْ كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَقُتِلُ آبَاءَنَا وَ أَبْنَاءَنَا وَ إِخْوَانَنَا وَ أَعْمَامَنَا مَا يَزِيدُنَا ذَلِكَ إِلَّا إِيْمَانًا وَ تَسْلِيمًا وَ مُضِيًّا عَلَى اللَّقْمِ وَ صَبْرًا عَلَى مَضَضِ الْأَلَمِ وَ جِدًّا فِي جِهَادِ الْعَدُوِّ ... لَعَمْرِي لَوْ كُنَّا نَأْتِي مَا أَتَيْتُمْ مَا قَامَ لِلدِّينِ عَمُودٌ وَ لَا اخْضَرَّ لِلإِيْمَانِ عُودٌ وَ إِيْمُ اللَّهِ لَتَخْتَلِبُنَهَا دَمًا وَ لَتُسْبِعُنَهَا

نَدَمًا؛ [نهج البلاغة للصبحی صالح، ص ۹۲]؛ ما، در میدان کارزار، با رسول خدا بودیم، پدران، پسران، برادران، و عموهای خویش را می‌کشتیم و در خون می‌آلودیم. این خویشاوندکشی، ما را ناخوش نمی‌نمود، بلکه بر ایمانمان می‌افزود که در راه راست پا برجا و در سختیها، شکیبایا، و در جهاد با دشمن، کوشا بودیم... به جانم سوگند که اگر رفتار ما همانند شما بود نه ستون دین برجا بود و نه درخت ایمان، شاداب و خوشنما. سوگند به خدا که از این پس، خون خواهید خورد و پشیمانی خواهید برد.

امام خمینی به‌عنوان یکی از پیروان و مخلصان نسبت به رسول الله، در پیامی به مناسبت نخستین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی می‌نویسد: «دست آمریکا تا مرفق به خون جوانان ما و سایر مردم مظلوم و رزمنده جهان فرو رفته است. ما تا آخرین قطره خون با آنها شدیداً می‌جنگیم». [صحیفه امام خمینی، ۱۲، ص ۴۸].

رهبر معظم انقلاب در بیانیه گام دوم، سرسختی و ایستادگی روزافزون در برابر قلدران و زورگویان و مستکبران جهان را از برکات بزرگ انقلاب اسلامی دانسته، می‌فرماید: در تمام این چهل سال، تسلیم‌ناپذیری و صیانت و پاسداری از انقلاب و عظمت و هیبت الهی آن و گردن‌برافراشته آن در مقابل دولتهای متکبر و مستکبر، خصوصیت شناخته‌شده ایران و ایرانی به‌ویژه جوانان این مرز و بوم به‌شمار می‌رفته است.

در انقلاب شکوهمند اسلامی ایران، مبارزان انقلابی و یاران امام خمینی نیز زاهدان شب‌زنده‌دار و شیران روز بودند. از مبارزه با ظالمان و ستمکاران خسته نشدند و ایستادگی و مقاومت کردند و آنان را به نابودی کشاندند. و انقلابشان را به پیروزی رساندند..

۲. مهربانی نسبت به یکدیگر؛

خداوند متعال در آیه فوق در دومین وصف می‌فرماید: " اما در میان خود رحیم و مهربانند" (رُحَمَاءٌ بَيْنَهُمْ).

آری آنان، کانونی از عواطف و محبت نسبت به برادران و دوستان و همکیشان، و آتشی سخت و سوزان، و سدی محکم و پولادین در مقابل دشمنان، هستند.

در حقیقت، عواطف آن‌ها در این "مهر" و "قهر" خلاصه می‌شود، اما نه جمع میان این دو در وجود آن‌ها تضادی دارد، و نه قهر آن‌ها در برابر دشمن و مهر آن‌ها در برابر دوست سبب می‌شود که از جاده حق و عدالت قدمی بیرون نهند. [تفسیر نمونه، ج ۲۲، ص: ۱۲۱].

در احادیث گوناگونی نیز آمده است:

- رسول اکرم فرمود: «خِيَارُكُمْ أَحْسَنُكُمْ أَخْلَاقًا الَّذِينَ يَأْلِفُونَ وَ يُؤْلَفُونَ»؛ [بحارالانوار، ج ۷۴، ص ۱۵۱؛ تُحْفَ الْعُقُول، حکمت ۷۳]:

بهترین شما، خوش‌خلق‌ترین شما هستند، آنان که با مردم الفت می‌گیرند و مردم هم با آن‌ها الفت می‌گیرند. و می‌جوشند.

- از امام صادق علیه السلام پرسیدند: «مَا حَدُّ حُسْنِ الْخَلْقِ؟ قَالَ: ثَلَاثٌ جَانِبَكَ وَ تُطَيِّبُ كَلَامَكَ وَ تَلْقَى أَحَاكَ بِيَشْرٍ حَسَنٍ»، [معانی الاخبار صدوق، ص ۲۵۳]؛ حد و مرز اخلاق نیک چیست؟ فرمود: آن است که اخلاقت را نرم کنی، کلامت را پاکیزه‌سازی، و با چهره‌ای باز و گشاده با برادران دینیت رو به رو شوی».

نمونه این مهربانی و محبت یاران امام خمینی و مبارزان انقلابی نسبت به یکدیگر را در انقلاب اسلامی با چشم خود دیدیم و لمس کردیم. و اگر نبود این همدلی‌ها و اتحاد معلوم نبود هم اکنون زیر یوغ کدامیک از استعمارگران بودیم.

۳. صبر به معنی استقامت که در آیه مورد بحث (آل عمران/ ۱۴۶)، در برابر "ضعف" و "تسلیم" قرار گرفته و ضمناً صابران و نیکوکاران در یک ردیف قرار گرفته‌اند؛ زیرا در آخر آیه می‌فرماید "وَ اللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ" و در آیه دیگر می‌فرماید "وَ اللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ" [آل عمران/ ۱۳۴] اشاره به این‌که نیکوکاری بدون استقامت ممکن نیست، زیرا در برابر هر شخص نیکوکار، هزاران مشکل وجود دارد که اگر فاقد استقامت باشد به زودی کار خود را رها خواهد ساخت. [تفسیر نمونه، ج ۲۲، ص: ۱۲۲].

صبر در روایات:

رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «عَلَامَةُ الصَّابِرِ فِي ثَلَاثٍ أُولَٰهَا أَنْ لَا يَكْسَلَ وَ الثَّانِيَةُ أَنْ لَا

يُضَجِرُّوْا التَّالِثَةَ اَنْ لَا يَشْكُوْا مِنْ رَبِّهِ تَعَالَى لِاِنَّهُ اِذَا كَسَلَ اِذَا كَسِلَ فَقَدْ ضَيَّعَ الْحَقَّ وَ اِذَا ضَجِرَ لَمْ يُوَدِّ الشُّكْرَ وَ اِذَا شَكَا مِنْ رَبِّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَقَدْ عَصَاهُ؛ [علل الشرايع، ج ۲، ص ۴۹۸، ح ۱۹]؛ صبور سه نشانه دارد: اول آن که سستی نمی‌کند، دوم آن که افسرده و دل‌تنگ نمی‌شود و سوم آن که از پروردگار خود شکوه نمی‌کند؛ زیرا اگر سستی کند، حق را ضایع کرده، و اگر افسرده و دل‌تنگ باشد شکر نمی‌گذارد و اگر از پروردگارش شکوه کند او را معصیت کرده است.

انقلابیون چه زجرها و شکنجه‌ها از طاغوت و طاغوتیان که تحمل نکردند؛ اما عنان از کف ندادند و ایستادگی و مقاومت کردند تا این که پیروز شدند.

۴. نهایت خضوع در مقابل پروردگار عالم هستی، «تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا» که در رکوع و سجده متجلی می‌شود.

در انقلاب اسلامی مبارزان و مجاهدان مانند برخی از مبارزان در انقلابهای دیگر به بیراهه نرفتند و ارتباط خویش را با خداوند متعال محکم کردند و قوت و قدرت لازم را کسب کردند و طاغوت را سرنگون کردند.

۵. نمایان شدن اثر سجده در صورت. «سَيَمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ اَثْرِ السُّجُوْدِ»؛ به تعبیری دیگر، قیافه آن‌ها به خوبی نشان می‌دهد که آن‌ها انسانهایی خاضع در برابر خداوند، حق و قانون و عدالتند، نه تنها در صورت آن‌ها که در تمام وجود و زندگی آنان این علامت منعکس است. گرچه بعضی از مفسران آن را به اثر ظاهری سجده در پیشانی، و یا اثر خاک در محل سجده گاه تفسیر کرده‌اند، ولی ظاهراً آیه مفهوم گسترده‌تری دارد که چهره این مردان الهی را به طور کامل ترسیم می‌کند.

بعضی نیز گفته‌اند: این آیه اشاره به سجده گاه آن‌ها در قیامت است که همچون ماه به هنگام بدر می‌درخشد! البته ممکن است پیشانی آن‌ها در قیامت چنین باشد ولی آیه از وضع ظاهری آن‌ها در دنیا خبر می‌دهد. [ر. ک: مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، ج ۲۲، ص ۱۱۳؛ فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی، تفسیر الصافی، ج ۶، ص ۵۰۹].

مقام معظم رهبری جوانان را مخاطب سخنان خویش قرار داده، آنان را به رعایت

معنویت و اخلاق، توصیه کرده چنین می‌فرماید: معنویت به معنی برجسته کردن ارزش‌های معنوی از قبیل: اخلاص، ایثار، توکل، ایمان در خود و در جامعه است، و اخلاق به معنی رعایت فضیلت‌هایی چون خیرخواهی، گذشت، کمک به نیازمند، راستگویی، شجاعت، تواضع، اعتماد به نفس و دیگر خلقیات نیکو است. معنویت و اخلاق، جهت‌دهنده همه حرکتها و فعالیت‌های فردی و اجتماعی و نیاز اصلی جامعه است؛ بودن آن‌ها، محیط زندگی را حتی با کمبودهای مادی، بهشت می‌سازد و نبودن آن حتی با برخورداری مادی، جهنم.

در انقلاب اسلامی یاران امام خمینی اهل سجده و تواضع در مقابل خداوند بودند؛ لذا در برابر دشمنان داخلی و خارجی کرنش نکردند و موفق و پیروز شدند.

۶. روحیه استقلال طلبی، از ویژگی‌های دیگر یاران پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ استقلال آن‌ها است. آن‌ها مانند درخت بر پای خود ایستاده و به شرق و غرب وابستگی ندارند؛ چنان چه در آیه مورد بحث، این‌گونه اشاره شده است: «فَأَسْتَوِي عَلَى سَوْفِهِ»، بر پای خود ایستاده است؛ بنابراین کسانی که به بیگانگان تکیه می‌کنند، از دستورات آسمانی اسلام ناب محمدی صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فاصله گرفته‌اند.

این ویژگی‌ها نه تنها در قرآن کریم، بلکه در کتب آسمانی قبل از آن مانند تورات و انجیل نیز ذکر شده است. «ذَلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنْجِيلِ؛ این توصیف آن‌ها در تورات و توصیف آن‌ها در انجیل است».

رهبری معظم همچنین در بیانیه مذکور، جوانان را به دو ارزش و عطیه الهی استقلال و آزادی توجه داده می‌فرماید: و این هر دو از جمله ارزش‌های اسلامی‌اند و این هر دو عطیه الهی به انسان‌هاست و هیچ کدام تفضل حکومتها به مردم نیستند. حکومتها موظف به تأمین این دواند. منزلت آزادی و استقلال را کسانی بیشتر می‌دانند که برای آن جنگیده‌اند. ملت ایران با جهاد چهل ساله خود از جمله آن‌ها است. استقلال و آزادی کنونی ایران اسلامی، دستاورد، بلکه خون‌آورد صدها هزار انسان والا و شجاع و فداکار است؛ غالباً جوان، ولی همه در رتبه‌های رفیع انسانیت. این ثمر شجره طیبه انقلاب را با تأویل و توجیه‌های ساده

لوحانه و بعضاً مغرضانه، نمیتوان در خطر قرار داد. همه -مخصوصاً دولت جمهوری اسلامی- موظف به حراست از آن با همه وجودند. بدیهی است که «استقلال» نباید به معنی زندانی کردن سیاست و اقتصاد کشور در میان مرزهای خود، و «آزادی» نباید در تقابل با اخلاق و قانون و ارزشهای الهی و حقوق عمومی تعریف شود.

یاران امام از ایشان آموختند که تنها راه رهایی از ظلم و بیداد و استعمار شدن، ایستادگی و مقاومت است و چنین کردند و موفق شدند.

نتیجه‌گیری

برای پیروزی هر انقلابی به مردان ربّانی، انقلابیون راستین و مجاهدان دارای برخی از ویژگی‌های زیر نیاز است:

۱. درشتی و شدت با دشمن؛ ۲. مهربانی نسبت به یکدیگر؛ ۳. صبر و استقامت؛
۴. نهایت خضوع در مقابل پروردگار عالم هستی؛

..(و)

۶. مبانی ارزش شناختی بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

ارائه‌کننده:

حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر مجید

ابوالقاسم زاده

تاریخ برگزاری: دوشنبه ۱۳۹۹/۱۱/۱۳

ساعت ۱۰ تا ۱۲

برگزارکننده: کمیته تخصصی بانوان با

همکاری جامعه الزهراء.

خلاصه بیانات دکتر ابوالقاسم زاده:

بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، یکی از مهم‌ترین اسناد بالادستی جمهوری اسلامی و انقلاب اسلامی است که افق‌های آینده انقلاب را تبیین و مشخص می‌کند. جهت

مبانی ارزش شناختی
بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی از منظر قرآن

کنگره بین‌المللی گام دوم انقلاب اسلامی از منظر قرآن و حدیث

دوشنبه ۱۳ بهمن ۱۴۰۰

مجتبی ابوالقاسم زاده

با همکاری کمیته بانوان

<http://live.mou.ir/mquran>

رسیدن به نقشه راه عملیاتی شدن این بیانیه که نقشه جامع پیشرفت و اقتدار کشور و نیز نسخه جهانی شدن انقلاب اسلامی در ساحت تمدنی است، نه تنها نیازمند شناسایی نظام مسائل و ارائه راهکارهایی برای عملیاتی کردن آن هستیم؛ بلکه قبل از آن باید به مبانی فلسفی و بنیان‌های نظری بیانیه پردازیم تا اتقان و اعتبار کامل آن معلوم گردد. یکی از این مبانی، مبانی ارزش شناختی است. ما فرازهایی از بیانیه گام دوم را که مبتنی بر این دسته از مبانی است، آن هم با استناد به قرآن مطرح می‌کنیم تا علاوه بر اثبات عقلانیت ارزش‌های مطرح شده در بیانیه، خاستگاه وحیانی و قرآنی آن‌ها نیز معلوم گردد.

در این باره به سه مبحث اشاره شد: ابتدا به برخی مبانی ارزش‌شناختی پرداخته شد همچون معناشناسی ارزش، واقعی بودن ارزش، ارزش ذاتی و غیره، وابستگی همه ارزش‌ها به ارزش هدف نهایی (که قرب الهی است)، ثبات و اطلاق اصول ارزشی، حد نصاب ارزش و راه‌های تشخیص ارزش. سپس عبارات و فرازهایی از بیانیه گام دوم که مبتنی بر مبانی مذکور است، بیان گردید. مانند عبارت «فاصله میان بایدها و واقعیت‌ها، همواره وجدان‌های آرمانخواه را عذاب داده و می‌دهد» که دلالت بر واقع‌گرایی اخلاقی یا واقعی بودن ارزش دارد. و یا مانند «آزادی، اخلاق، معنویت، عدالت، استقلال، عزت، عقلانیت، برادری، هیچ‌یک به یک نسل و یک جامعه مربوط نیست تا در دوره‌ای بدرخشد و در دوره دیگر افول کند.» که دلالت بر ثبات و مطلق بودن ارزش‌ها دارد. همچنین عبارت «انقلاب اسلامی... به هیچ بهانه‌ای از ارزش‌هایش که بحمدالله با ایمان دینی مردم آمیخته است، فاصله نمی‌گیرد.» که بیان‌گر حد نصاب ارزش است؛ یعنی اگر رفتاری از روی ایمان و اعتقاد به خدا و دین الهی نباشد، ارزشی ندارد.

در پایان به برخی مستندات قرآنی فرازهایی از بیانیه که مبتنی بر بنیان‌های ارزش‌شناختی است، اشاره شد. در قرآن، سعادت، فلاح، فوز و تقوا به عنوان مطلوب‌های اصلی و دارای ارزش ذاتی به کار رفته‌اند و قرآن برای این امور، غایت دیگری ذکر نمی‌کند. (هود: ۱۰۵ - ۱۰۸، آل عمران: ۳۰، حج: ۷۷، مؤمنون: ۱، نساء: ۱۳ - ۱۴، زمر: ۶۱، حجرات: ۱۳ و...). تقوا صفتی است که نشانگر کمال انسان به طور کلی است. افراد با تقوا به فوز، فلاح، بهشت و قرب الهی دست می‌یابند. انسان‌ها بر حسب درجه تقوای‌شان نزد خدا گرامی‌اند. بنابراین درجه تقوای هر کس همان درجه قرب او به خداست. آیاتی نظیر ۹۷ سوره نحل، ۴۶ سوره فصلت، ۳۹ تا ۴۱ سوره نجم، ۷ و ۸ سوره زلزله، ۱۵۷ سوره اعراف، ۲۱۶ سوره بقره، ۱۴ سوره محمد و ۱۱۶ سوره انعام بر واقع‌گرایی اخلاقی دلالت دارند.

۷. توجه به اخلاق و معنویت در راستای رسیدن به تمدن نوین اسلامی بر اساس بیانیه گام دوم ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام دکتر محمدجواد قائمی

تاریخ نشست: ۱۱/۱۱/۹۹ ساعت ۱۰-۱۱

به صورت مجازی

برگزارکننده: کمیته تخصصی بانوان با همکاری معاونت پژوهش حوزه علمیه خواران مازندران. خلاصه بیانات حجت‌الاسلام قائمی:

در بیانیه گام دوم موضوع اخلاق و معنویت به‌عنوان توصیه عملیاتی و راهبرد اصلی برای رسیدن به تمدن نوین اسلامی مطرح شد و نشان می‌دهد که این موضوع از اولویت‌های خاص است که ایشان در سطوح عالی نظام به آن رسیده‌اند.

در بیانیه نگاه رهبری به اخلاق و معنویت یک

نگاه جهانی است که از ابتدای بیانیه خود را نشان می‌دهد. اگر این بیانیه را از جنبه اخلاق و معنویت بررسی کنیم می‌بینیم که در حقیقت تماماً یک بیانیه مبتنی بر اخلاق و معنویت است.

از همان ابتدای بیانیه تأکید می‌کنند: گام دوم یک فرایند بزرگ و جهانی چهل ساله دوم انقلاب است. به همین دلیل اخلاق و معنویت نیز باید در این گستره بررسی شود.

برای بررسی اخلاق و معنویت در بیانیه گام دوم باید به دو سؤال پاسخ بدهیم؛

۱. نوع رویکرد خود را نسبت به صدور بیانیه دوم انقلاب از سوی رهبر معظم انقلاب علیه‌السلام در

آستانه چله دوم انقلاب و بعد از فراز و نشیب‌های سخت و شکننده چله اول انقلاب از جنگ خارجی و داخلی، ترور شخصیت‌های سیاسی، دینی از مردم تا نخبگان، تحریم‌های نظامی و صنعتی، فتنه‌های سیاسی و اجتماعی که هر کدام به تنهایی می‌توانستند یک انقلاب نوپا را زمین گیر کنند مشخص و معلوم کنیم.

این سؤال از آن حیث مطرح می‌شود که همه ما باید بر اساس آن پیشینه و فرضیه اولی که از مطلب تولید می‌کنیم مواجه شویم، خواسته یا ناخواسته پیش فرض‌ها در تصمیم‌گیریها و توجهات انسان‌ها مهم و تأثیرگذار است، لذا باید پرسیم آیا این بیانیه صرفاً یک سخنرانی معمولی برای جشن پایانی مرحله اول و ورود به مرحله دوم انقلاب بوده که عمدتاً توسط رهبران و افراد دخیل در هر ایده‌ای انجام می‌گیرد، یا این که نکته مهم‌تر از این است، چرا که خود این رویکرد به نوع ورود ما تأثیرگذار خواهد بود.

هرچند این بیانیه می‌تواند به نوعی یادداشت پایان مرحله‌ای و ورود به مرحله دیگر هم از باب بشارت به وعده‌های تحقق یافته و قابل تحقق باشد، ولی نگاه مهم و مورد انتظار رهبر معظم انقلاب (حفظه الله) از ما در برخورد با این بیانیه نگرش راهبردی و توجه به بیانیه گام دوم انقلاب به عنوان مانیفست و مرامنامه حرکت جمهوری اسلامی ایران و مردم انقلابی آن در چله دوم برای تحقق آرمانها از طریق واقعیت‌های موجود به واقعیت‌های مطلوب است.

۲. اخلاق و معنویت در بیانیه گام دوم دارای چه جایگاه و منزلتی است؟

با توجه به کلام امام خمینی رحمته الله علیه که فرمودند تا انسان درست نشود، جامعه درست نمی‌شود در کنار نگرش مقام معظم رهبری (حفظه الله) از فرایند پنجگانه انقلاب اسلامی که از شروع انقلاب تا نظام‌سازی و دولت‌سازی و جامعه‌سازی و در نهایت امت‌سازی است که هنوز به فرموده ایشان در میان دانشجویان کرمانشاه در سال ۱۳۹۰، مرحله سوم هستیم و به جامعه‌سازی نرسیدیم، باید بگوئیم توجه به اخلاق و معنویت از باب ایجاد زیرساخت‌های معنوی و رفتاری برای حرکت به گام‌های نهایی فرایند انقلاب یعنی جامعه‌سازی و امت‌سازی و در نتیجه تحقق تمدن نوین اسلامی بعد از یک دوره عقب‌داشت توسط

مستکبران و استعمارگران است.

باید توجه داشته باشیم بیانیه گام دوم را از نگاه نوع برخورد به عنوان یک مرامنامه طی طریق بدانیم و از حیث منزلت مؤلفه اخلاق و معنویت در بیانیه گام دوم به عنوان یک زیرساخت نگاه کنیم، به عنوان چیزیکه اگر ما نتوانیم در این حوزه موفقیتی داشته باشیم شاید در دیگر دستاوردها هم دچار موفقیت نشویم.

بر اساس این دو مؤلفه در بررسی اخلاق و معنویت در بیانیه گام دوم سه نکته مهم را باید مورد توجه خودمان قرار دهیم.

۱. تعریف واژگان اخلاق و معنویت:

مقام معظم رهبری (حفظه الله) در بیانیه گام دوم بعد از تبیین و تحلیل در حوزه انتظارات وقتی به بحث ترویج اخلاق و معنویت می‌رسند، اخلاق و معنویت را این چنین تعریف می‌کنند:

اخلاق عبارت است از رعایت فضیلت‌ها که عبارت است از خیرخواهی، گذشت، راستگویی، کمک به نیازمندان از نگاه بیانیه گام دوم مراد از معنویت برجسته‌سازی ارزشهای معنوی و غیرمادی در انسان و جامعه است، هم در بُعد فردی و هم در بُعد اجتماعی که عبارت است از اخلاص، ایثار، توکل و ایمان به خداوند

نکته‌ای را باید در گام اول در حوزه معرفت‌شناسی و مفهوم‌شناسی به آن توجه کرد تعریفی است که مقام معظم رهبری (حفظه الله) از دو واژه اخلاق و معنویت ارائه کردند از امورات متناسب با فطرت انسانی است که سبب می‌شود به جهت عدم تخصیص به قومیت یا دین خاصی مرحله جامعه‌پذیری و پذیرش عمومی را برای رسیدن به بسیج توده‌ها در مسیر گام دوم تأثیر و تسریع بکند.

۲. توجه به نقش حاکمیت اسلامی در محقق‌سازی اخلاق و معنویت در جامعه به عنوان یک وظیفه است و در عین حال به نقش خودپذیری این مؤلفه از سوی افراد نیز توجه شده است.

یکی از نکاتی که مقام معظم رهبری (حفظه الله) اشاره دارد این است که دولت و حاکم اسلامی نسبت به حاکمیت اخلاق و معنویت در جامعه دارای وظیفه است، دولت نمی‌تواند بگوید من متولی این امر نیستم چون این بُعد فردی دارد.

حاکمیت موظف است بسترسازی لازم را جهت حاکم شدن اخلاق و معنویت در سطح نظام اجتماعی ایجاد کند.

۳. توجه به اخلاق و معنویت به عنوان موتور محرکه و پیشران جامعه و ایجاد تحولات سیاسی و اجتماعی در زیست انسانی، رهبر معظم انقلاب (حفظه الله) توجهی که به اخلاق و معنویت در بیانیه گام دوم کرده است متأثر از همان شناخت تمدنی است که ایشان داشته و دقیقاً اخلاق و معنویت را یک نیرو محرکه می‌داند که اگر قرار است جامعه‌ای به آن تحولات لازم برسد، این تحولات زمانی رخ خواهد داد که اخلاق و معنویت در جامعه حاکم شده باشد و این یک امر کاملاً واضح و مورد پذیرش همه اندیشمندان است.

وقتی به تعاریف نظریه پردازان مختلف اسلامی و غیر اسلامی نسبت به تمدن توجه میکنیم به این نتیجه می‌رسیم که تمدن صرفاً رشد مادی نیست بلکه درکنار رشد مادی آنچه که مهم است رشد اخلاقی و مناسبات رفتاری هست که بین مردم جامعه، حاکمیت و محیط اجتماعی آن‌ها برقرار می‌کنند.

ویل دورانت: تمدن نظم اجتماعی که نتیجه آن خلاقیت فرهنگی امکان پذیر می‌گردد و جریان پیدا می‌کند.

نظریه پرداز عرب (جرجی زیدان): آنچه اهمیت بسزایی دارد آن است که هر تمدن ظاهر و باطنی دارد، ظاهر تمدن را به چشم میبینیم و آن عبارت از ثروت، قدرت، صنعت، علم، تجارت، قوانین و آداب و رسوم است. حقیقت و باطن تمدن در راستای خوبی و بدی، خوشبختی و تیره بختی است.

ماهیت اصلی تمدن را در باب باطنی آن باید توجه کرد.

علامه محمد تقی جعفری رحمته الله علیه: تمدن عبارت است از اصول هماهنگ انسان‌ها در

حیات معقول با روابط عادلانه و اشتراک همه افراد در پیشبرد اهداف مادی معنوی انسان‌ها در همه ابعاد مثبت آن هر سه نظریه در تعریف تمدن به بخش روابط فرهنگی و اخلاق و معنویت اشاره دارند، این تعابیر گویای نکات مهم هست:

۱. عناصر تمدن‌سازی در حقیقت همان عناصر حیات بخش نظام‌سازی از طریق تقویت و تمرکز جامعه است که از طریق جامعه‌پذیری در بستر اخلاق و معنویت شکل می‌گیرد، تمدن عامل خلاقیت فرهنگی در بستر تولید نظم و نظام اجتماعی است.

۲. ارکان یک تمدن که عبارت است از نظم و انتظام اجتماعی، حکومت و همبستگی میان مردم با یکدیگر در اخلاق و معنویت که در بستر دین تجلی پیدامیکند، شکل می‌گیرد، تمرکز بر وحدت‌گرایی بهترین عامل برای یکپارچگی است.

۳. تفاوت اخلاق و معنویت و نوع اثرگذاری آن متأثر از منبع منبعه از آن است. متوجه شدیم که اخلاق و معنویت نقش محرکه در حوزه تمدن‌سازی دارند، اما اخلاق و معنویت و مدل توسعه را چطور کسب کنیم.

با توجه به نقش مهم مؤلفه‌های فرهنگی در شکل‌گیری فرایند توسعه، مدل توسعه باید تناسب‌سازی شود.

اخلاق و معنویت در جهان حاضر را از دو منبع می‌توانیم بگیریم، یک منبع منبعه از نگرش‌های لیبرالیسمی است که عمده مؤلفه‌های آن تمرکز بر انسان محوری، مصرف‌گرایی، لذت‌جویی و اصالت‌فرد است که نتیجه آن تفکیک بُعد فردی و اجتماعی و به دنبال آن تفکیک دین از سیاست متأثر از اندیشه‌های آگوستین دو شرع و دو خدا است و در حوزه نظام اجتماعی تمرکز بر حیات مادی است، حتی در حوزه معنویت هم تمرکز بر لذت‌جویی جنسی است.

اما اخلاق و معنویت در حوزه دین یعنی خدامحوری، تکلیف‌محوری، اصالت‌الجمع و برابری انسان‌ها و خردگرایی که نتیجه آن در حوزه سیاست تعامل دین و سیاست در راستای یکدیگر است و در حوزه جامعه انسانی و تحولات و توسعه‌های انسانی توجه به بُعد مادی در کنار بُعد معنوی است و در حوزه معنویت هم توجه به خدامحوری می‌شود.

۸. آسیب شناسی فضای سایبری برای مقابله با سبک زندگی غربی

ارائه کننده: دکتر علی موجودی، عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد دزفول

تاریخ برگزاری: پنج شنبه ۹ / ۲ / ۱۴۰۰،

ساعت ۱۰ تا ۱۲

برگزارکننده: معاونت پژوهش مرکز تخصصی الزهراء (س) دزفول با همکاری کمیته تخصصی بانوان کنگره بین المللی گام دوم انقلاب از دیدگاه قرآن و حدیث.

به صورت مجازی.

خلاصه بیانات دکتر موجودی:

در فرایند پنج گانه تحقق تمدن اسلامی، انقلاب اسلامی به عنوان اولین گام مطرح است و باید پس از انقلاب اسلامی گام های نظام سازی، دولت سازی و جامعه سازی برداشته شده و در تراز جمهوری اسلامی حرکت نمود. پیمودن همین طریق در فضای مجازی برای رسیدن به تمدن نوین اسلامی ضروری است.

انقلاب سایبری در تراز جمهوری اسلامی باید دارای اهداف جهانی بوده و تجدیدنظرپذیر و اهل انفعال نباشد. مرزبندی با رقیبان و دشمنان اسلام و حامی مظلومان و مستضعفان از ویژگی های انقلاب سایبری است.

از آثار و نتایج تحقق انقلاب سایبری می توان به ثبات و امنیت سایبری جهان، جهش در عرصه های پژوهش و تحقیقاتی و ایجاد زیست بوم های سایبری، افزایش مشارکت مردمی در عرصه های مختلف، ارتقاء بینش سیاسی، توسعه عدالت، افزایش معنویت و اخلاق

سایبری و انزوای مستکبران جهان در فضای مجازی اشاره نمود.

علت این‌که موضوع نشست فضای سایبری و ترویج سبک زندگی غربی انتخاب شد این مسئله است که، فضای مجازی بستری جهت تبیین و تسری سبک زندگی اسلامی و مقابله با سبک زندگی غربی است. در همین راستا جهاد همه‌جانبه و هوشمندانه توسط جوانان متناسب با شرایط آن‌ها ضرورت دارد.

شناخت درست از گذشته، عدم اعتماد به دشمنان و پیاده نظام آن‌ها، گسترش عدالت در جامعه، عدم غفلت از جریان انقلابی و امید صادق و متکی به واقعیت‌های عینی مهم‌ترین ویژگی‌هایی است که می‌تواند تمدن اسلامی در فضای مجازی را محقق سازد. جوان ایرانی، پایداری ایرانی و ابتکارهای ایرانی در بسیاری از عرصه‌ها مورد تکریم و احترام همگان است. از این فرصت باید استفاده شود و به‌سوی آینده روشن خیز برداشته و حماسه آفرید. انتظار می‌رود بعد از انقلاب سایبری بتوان نظام و دولت اسلامی در فضای مجازی تشکیل داده و با استفاده از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های جامعه اسلامی، به‌سوی تمدن اسلامی گام برداشت. روش گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای و روش تحقیق توصیفی - تحلیلی بوده است. به نظر می‌رسد یکی از راه‌های مقابله با سبک زندگی غربی پذیرش بدون قید و شرط جوانان و نوجوانان در گام اول و بعد آشنایی با زندگینامه شهدا و سبک زندگی این بزرگواران است.

پذیرش جنگ نرم
از سوی مخاطبان

- شگردها
- ابزارها

شگرد های
اجتماعی

- تغییر سبک زندگی

مقابله با سبک
زندگی غربی

- ایجاد دوستی و الفت
میان جوانان و شهدا
- پذیرش بی قید و شرط
نوجوانان و جوانان

پشتوانه‌های قرآنی و حدیثی، توصیه‌های مربوط
به ساحت اخلاق و معنویت در بیانیه گام دوم

کنگره بین‌المللی گام دوم انقلاب اسلامی از منظر قرآن و حدیث

مجلای
پنج‌شنبه
۱۶ اردیبهشت
۱۳-۱۱

سخنران: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر
محمد حسین صاعد رازی

کمیته علوم کنگره

لینک ورود: vc.miu.ac.ir/enghelab

۹. پشتوانه‌های قرآنی و حدیثی توصیه‌های مربوط به ساحت اخلاق و معنویت در بیانیه گام دوم

ارائه دهنده: حجت‌الاسلام والمسلمین
دکتر محمد حسین صاعد رازی
تاریخ برگزاری: پنج‌شنبه ۱۴۰۰/۲/۱۶
ساعت ۱۱

خلاصه بیانات دکتر صاعد رازی:
پشتوانه‌های قرآنی توصیه‌های ناظر به
اخلاق و معنویت:
الف) معنویت

در فرهنگ اسلامی و متون روایی بحث از ایمان و معنویت و یاد خدا اهمیت ویژه‌ای داشته و در دستوره‌های عبادی و غیر عبادی ادیان الهی مخصوصاً اسلام، آمده است تا انسان‌ها را از مسیر بی‌راهه باز دارد (مطهری، مجموعه آثار، ۴/۴۴۳). در اسلام خبری از گناه ازلی و آلودگی مادرزادی نیست؛ بلکه او دارای فطرت پاک الهی است و با اعمال اختیاری خود به روح یا نفس خود شکل می‌دهد.

از نظر اسلام معنویت جدا از زندگی و تنها متعلق به جهان آخرت نیست. با عنایت به این‌که مبنای توجیه معنویت، ایمان به غیب و باور به خدا است، از این‌جا معلوم می‌شود ماتریالیسم ریشه در ضد معنویت داشته و مکاتب مادی، مکاتب معنویت‌گریز و معنویت ستیزند (مطهری، مجموعه آثار، ۱/۵۷۹).^۱

۱. (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار روحانیون و ائمه‌ی جمعه و جماعات استان مازندران، ۲۲/۲/۱۳۶۹، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2307>)

در جهان بینی اسلامی معنویت یکی از فضائل و ارزش های عالی و والای انسانی به شمار می رود که زمینه اصلاح برون و گسترش ارزش های انسانی در محیط زندگی و جوامع بشری را فراهم می کند. (ر. ک: مطهری، مجموعه آثار، ۲۴ / ۱۵۰) در این گونه جهان بینی، انسان از موقعیت ممتازی برخوردار است در منطق اسلام انسان هم مسئول تربیت، تعالی، تزکیه و تطهیر خود بوده و هم مسئول ساختن دنیا است. انسان در الگو و نگاه اسلامی موجودی است دو بعدی (طبیعی و الهی)؛ اما در نگاه غربی، انسان مادی محض است و هدف او لذت جویی و بهره مندی از لذات زندگی دنیاست، براین اساس انسان شناسی اسلام با انسان شناسی مکاتب غربی اختلاف بنیادین دارند. مکتب «نیپیلیسم» و پوچ گرایی جزو آثار و نتایج زندگی مادی در غرب است؛ که از جمله آن فقر معنویت است که عمدتاً جوانها را به پوچی می کشاند.^۱

اما در جهان بینی اسلام، ثروت و قدرت و علم، وسیله اند برای تعالی انسان.^۲
ایمان به عنوان اساس معنویت:

ایمان در اصطلاح آیات و روایات عبارت است از معرفت و اعتقاد قلبی به خداوند متعال، فرشتگان، آخرت، وحی و کتاب های آسمانی، انبیاء، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اهل بیت آن حضرت: آیات و روایات متعدد متعلق ایمان را بیان نموده اند؛ از جمله آن که قرآن کریم متعلق ایمان را وجود خداوند، فرشتگان، کتاب های آسمانی و پیامبران دانسته و می فرماید:

(أَمِنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ، كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ...)^۳

افزون بر آن، قرآن مجید ایمان به آخرت را از حقیقت ایمان برشمرده است:

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا، آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالَّذِي نَزَّلَ مِنْ قَبْلُ، وَمَنْ

۱. (امام خامنه ای، بیانات در جلسه پرسش و پاسخ دانشجویان دانشگاه صنعتی امیرکبیر، ۱۳۷۹/۱۲/۲۲، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=7585>)

۲. (امام خامنه ای، بیانات در دیدار اساتید دانشگاه های استان خراسان در دانشگاه فردوسی، ۱۳۸۶/۲/۲۵، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3382>)

۳. بقره: ۲۸۵.

يَكْفُرُ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا^۱.

قرآن حکیم از ایمان به این حقایق با عنوان «ایمان به غیب» نیز تعبیر نموده و می‌فرماید:

(ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ * الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ...)^۲.

همچنین در روایات فراوان ایمان به ولایت اهل بیت: بخشی از متعلق ایمان معرفی شده

است؛ از جمله در زیارت جامعه کبیره. که از امام هادی ۷ روایت گردیده. آمده است:

«أَشْهَدُ اللَّهَ وَ أَشْهَدُكُمْ أَنِّي مُؤْمِنٌ بِكُمْ وَ بِمَا آمَنْتُمْ بِهِ، كَافِرٌ بَعْدُوكُمْ وَ بِمَا كَفَرْتُمْ بِهِ ... مُؤْمِنٌ بِسِرِّكُمْ وَ عَلَانِيَتِكُمْ، وَ شَاهِدُكُمْ وَ غَائِبِكُمْ، وَ أَوْلَاكُمْ وَ آخِرِكُمْ، وَ مَفْوُضٌ فِي ذَلِكَ كُلِّهِ إِلَيْكُمْ وَ مُسَلِّمٌ فِيهِ مَعَكُمْ. وَ قَلْبِي لَكُمْ سَلَمٌ، وَ رَأْيِي لَكُمْ تَبَعٌ وَ نُصْرَتِي لَكُمْ مُعَدَّةٌ...»^۳.

مهم‌ترین موانع معنویت

با توجه به اهمیت معنویت، در قرآن و روایات بر موانع آن و لزوم رفع موانع هم تأکید شده است:

۱. تبعیت از هوای نفس: در متون دینی یکی از موانع معنویت تبعیت از هوای نفس معرفی

شده است قرآن کریم در آیه ۱۰ سوره شمس فرموده است آن کس که نفس خویش را با معصیت

و گناه آلوده ساخته، نومید و محروم گشته است «وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا». دنبال کردن هوای

نفس انسان را از پیمودن راه الهی نگه می‌دارد و مقابله با آن انسان را سعادتمند می‌کند.^۴

قرآن کریم در آیه ۲۳ سوره نجم هوای نفس را مانند تکیه بر ظن و گمان یکی از عوامل لغزش

می‌داند «إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ» (ر. ک: مطهری، مجموعه آثار، ۶۷/۲؛ ۴/ ۴۹۳)

همچنین تبعیت از تمایلات نفسانی اسارت و بردگی و بندگی نفس «أَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ»

(فرقان، ۴۳) تلقی می‌شود. (مطهری، مجموعه آثار، ۱۵/ ۲۴۳) پیروی از شهوات و اطاعت از

۱. نساء: ۱۳۶.

۲. بقره: ۲ و ۳.

۳. کتاب من لا یحضره الفقیه: ج ۲، ص ۶۱۴، شیخ صدوق.

۴. (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار فرماندهان سپاه، ۱۳۷۳/۶/۲۹،

هوای نفس موجب محرومیت انسان از دست‌یابی به مقامات معنوی و ملکوتی می‌گردد.^۱

۲. حب دنیا: در متون دینی حب دنیا مورد مذمت واقع شده است (آل عمران، ۱۵۲؛ نحل، ۱۰۷) و دل بستن به دنیا در رأس همه خطاها و گناهان بیان گردیده است (کلینی، ۱۴۰۷، ۱۳۱/۲) و کسی که در دنیا خدا را نشناخته و از حب خدا و رضا و خشنودی حق تعالی چیزی درک نکرده در آخرت نیر محجوب است؛ چنان‌که خداوند گمراهان و نابینایان در دنیا را گمراه در آخرت معرفی فرموده است «وَمَنْ كَانَ فِي هَذِهِ أَعْمَىٰ فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ أَعْمَىٰ وَ أَضَلُّ سَبِيلًا» (اسراء، ۷۲؛ ر. ک: مطهری، مجموعه آثار، ۷۵/۲۷) حب دنیا و دل‌بستگی های شخصی موجب می‌شود که انسان حقیقت را آن‌چنان‌که هست ادراک نکند.^۲

۳. غفلت و فراموشی آخرت: قرآن کریم غفلت از یاد خداوند را از ویژگی‌های کفار برمی‌شمارد (ق، ۲۲) و آن را سبب نسیان (حشر، ۱۹) و سختی در معیشت دنیا می‌داند (طه، ۱۲۴) در روایات نیز غفلت سبب خسران، کور شدن چشم بصیرت، فساد اعمال، گمراهی نفس و مردن قلب، معرفی شده است (آمدی، ۱۳۶۶، ۲۶۶)

ب) اخلاق:

اسلام اخلاق و آموزه‌های اخلاقی توجه ویژه‌ای داشته و در قرآن کریم بر آن تأکید شده است، که از مهم‌ترین آن‌ها، ستایش پیامبر اسلام بر وصف اخلاقی بودن: «وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ». (قلم، ۴؛ ر. ک: آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۸۵/۵/۳۱) در موارد متعددی نیز از صفات اخلاقی برخی از انبیاء و بندگان خالص نام برده است. از آن جمله: حضرت نوح علیه السلام را شکرگزار، (اسراء، ۳) ابراهیم علیه السلام را تسلیم، (بقره، ۱۳۱) شکرگزار نعمت‌های الهی، (نحل، ۱۲۱) راستگو (مریم، ۴۱) و وفادار به پیمان‌ها (نجم، ۳۷)، ادریس را راستگو (مریم، ۵۶)، اسماعیل را صابر، (انبیاء، ۸۵؛ صافات، ۱۰۲) یوسف را به اخلاص در بندگی (یوسف، ۲۳ -

۱. (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار کارگزاران نظام، ۱۳۷۲/۱/۴،

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=11684>)

۲. (امام خامنه‌ای، بیانات در جلسه بیست و سوم تفسیر سوره بقره، ۱۳۷۱/۲/۲،

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=17178>)

۲۴) ایوب را صابر و اواب (ص، ۴۴) معرفی می‌کند. و در مواردی از فساد اخلاقی برخی از امت‌ها و ملل یاد کرده‌است؛ از آن جمله: ظلم و ستم قوم نوح، (نجم، ۵۲) نسبت‌های خلاف اخلاق قوم عاد از قبیل سفاهت و دروغ به هود عليه السلام (اعراف، ۶۶) فحشاء و کارهای ناشایست قوم لوط (اعراف، ۸۰-۸۱) کم‌فروشی و تبه‌کاری قوم شعیب (شعراء، ۱۸۱-۱۸۳) و شماری از انحراف‌های اخلاقی بنی‌اسرائیل مانند: حرص، (بقره، ۹۶) حب دنیا (بقره، ۸۵-۸۶) و پیمان شکنی (بقره، ۶۳-۶۴) همچنین در آیاتی به بیان سعادت و شقاوت، (هود، ۱۰۵؛ شمس، ۹-۱۰) هدایت و گمراهی، (تغابن، ۶) اصلاح و افساد، (انفال، ۱؛ شعراء، ۱۸۱-۱۸۳) تزکیه نفس (شمس، ۹) پرداخته و آیاتی دیگر برخی از مصادیق اخلاقی را بیان نموده‌اند مانند: تقوا، (بقره، ۲، ۲۱، ۱۰۳؛ آل عمران، ۱۵، ۱۰۲؛ حجرات، ۱۳) توکل، (آل عمران، ۱۲۲، ۱۵۹-۱۶۰؛ نساء، ۸۱؛ مائده، ۱۱، ۲۳) شکر، (بقره، ۱۵۲، ۱۷۲؛ آل عمران، ۱۴۵؛ نساء، ۱۴۷) صبر (بقره، ۴۵، ۱۵۳، ۱۵۵؛ آل عمران، ۱۲۰) و ایثار (بقره، ۲۰۷؛ حشر، ۹؛ انسان، ۸).

در روایات نیز این موضوع دارای اهمیت ویژه‌ای بوده و افزون بر کتاب‌هایی که با نام «مکارم الاخلاق»؛ مانند مکارم الاخلاق طبرسی و مکارم الاخلاق ابن‌ابی‌الدینیا، نگارش یافته، در بسیاری از متون روایی بابی بدان اختصاص یافته؛ چنان‌که کلینی علاوه بر آن‌که جلد دوم از کتاب الکافی را به این موضوع اختصاص داده به‌طور اختصاصی ذیل «باب المکارم» (کلینی، ۱۴۰۷، ۲/۵۵)، محمد ابن‌همام اسکافی ذیل «باب فی اخلاق المؤمنین و علامات الموحدین» (ر. ک: اسکافی، ۱۴۰۴، ۶۶) شیخ صدوق ذیل باب «معنی مکارم الاخلاق» (صدوق، ۱۳۶۱، ۱۹۱) به طرح و بیان این موضوع پرداخته‌اند. افزون بر موارد یاد شده می‌توان گفت در همه متون روایی به تناسب مباحث، روایات متعددی در بیان و اهمیت مسائل اخلاقی بیان شده؛ هرچند بابی ذیل این موضوع تدوین نگردیده است. (ر. ک: صدوق، ۱۴۱۷، ۲۹۰؛ ۳۵۵؛ همو، ۱۴۰۳، ۱۲۵، ۴۳۱؛ ابن‌شعبه حرانی، ۱۴۰۴، ۶-۸، ۲۱۵؛ خزاز قمی، ۱۴۰۱، ۲۵۱؛ مفید، ۱۴۱۴، ۲۲۵)

۱۰. دلالت‌های تربیتی بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی رویارویی تربیت اسلامی و تربیت سکولار

ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر

سید نقی موسوی

تاریخ برگزاری: دوشنبه ۱۳۹۹/۱۱/۲۷

به صورت مجازی

برگزارکننده: کمیته تخصصی بانوان با همکاری

دانشگاه فرهنگیان.

علم و پژوهش و گام دوم انقلاب

---

۱. علم مطلوب قرآنی در گام دوم انقلاب و تمدن نوین اسلامی

ارائه دهندگان:

حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمدعلی

رضایی اصفهانی

حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر حسین علوی مهر

مکان: مجتمع آموزش عالی گرگان

تاریخ برگزاری: ۹۸/۳/۲۱

برگزارکننده: نمایندگی گرگان المصطفی

خلاصه بیانات دکتر رضایی اصفهانی:

در این جلسه حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر رضایی اصفهانی، عضو هیئت علمی جامعه المصطفی سَلَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، اظهار داشت: اصل بحث من این است که بالاخره جامعه اسلامی به معنای عام، در تحول جدی قرار گرفته است و اکنون بعد از سید جمال جامعه ما در تمدن زایی قرار گرفته است. یعنی باید دانش و جهت‌گیری‌های خودش را در صنعت، اقتصاد و معماری مشخص کند.

باید مشخص کند که بعد از گذشت چند دهه، کشور می‌خواهد به کجا برسد؟ آیا می‌خواهد همین وضع را حفظ کند؟ یا ارتقاء پیدا کند؟ نشود که یک برج پیزا تشکیل شده باشد، اصل بحث این است که دانشگاه‌ها، حوزه، مظاهر مختلف فرهنگ به کدام سویی پیش می‌رود.

ایشان افزود: زیر ساخت تمدن‌ها، دانش است، دانش با چه مختصات‌های شکل بگیرد. با توجه به رشته تحصیل من که قرآن و حدیث بوده است، به کدام سمت و سویی به پیش می‌روم. به عبارت دیگر دانش که در آن هستیم، دانش جدید، یک سری امکانات برای ما به وجود آورده است. معماری، فرهنگ، صنعت، و... آیا این دانش آسیب‌های داشته یا نداشته است. و اگر داشته است چگونه می‌توانیم آسیب‌ها را برطرف کنیم این مباحث ملیتی هم نیست، فرا ملیتی است و متفکرین کشورهای مختلف مسلمان هم این مباحث را داشته‌اند. نظریه پردازی‌ها خوب و زیبا هم در این زمینه صورت گرفته است. این که علم مطلوب چگونه علمی باشد. مباحث تک رشته‌ای برویم، یا مباحث میان رشته‌ای را رشد دهیم؟

در ادامه این بحث حجت الاسلام والمسلمین دکتر رضایی اصفهانی بر اساس ادله قرآنی، علم مطلوب قرآنی در آینده پژوهی تمدن اسلامی را تبیین نمودند.

شایان ذکر است که پایان این جلسه فاخر نیز به پرسش و پاسخ دانش پژوهان اختصاص داشت.

۲. سنجش تحلیلی انتظارات مقام معظم رهبری علیه السلام ناظر به تحول علوم انسانی مبتنی بر باورهای قرآنی با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب
ارائه‌کننده: دکتر ابوذر رجیبی

تاریخ برگزاری: پنج‌شنبه ۲ اردیبهشت ساعت ۱۲.

برگزارکننده: دانشگاه معارف اسلامی با همکاری کمیته تمدن.

خلاصه بیانات دکتر رجیبی:

دکتر رجیبی درباره ارتباط بحث ارائه شده با بیانیه گام دوم از منظر قرآن و حدیث گفتند: «در بیانیه گام دوم جوشاندن چشمه دانش توسط عالمان کشور مورد تأکید قرار گرفته است. عزت و قدرت کشور در گرو رشد علمی است. در میان علوم، علوم انسانی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. علوم انسانی به‌عنوان نرم‌افزار جمهوری

اسلامی ایران باید مبتنی بر قرآن کریم باشد؛ به همین جهت در موضوع مقاله به «علوم انسانی قرآن‌محور، با تأکید بر بیانیه گام دوم» اشاره شده است.»

ایشان در ادامه درباره مسئله پژوهش، ضرورت و نوآوری آن افزودند: «مسئله اصلی موضوع نشست ناظر به انتظاراتی است که از منظر مقام معظم رهبری در تحول علوم انسانی باید دنبال شود.

ضرورت مسئله نیز کاملاً روشن است. از نظر مقام معظم رهبری علوم انسانی کنونی دارای مشکلات و آسیب‌های متعددی از جمله ابتدای بر انسان‌شناسی غربی، فلسفه‌های مادی و ماتریالیسم، متعارض با مبانی دینی، فلسفی و فرهنگ بومی جامعه اسلامی است.

علوم انسانی جایگزین باید بر فلسفه و جهان بینی اصیل اسلامی استوار و پایه گذاری شود، تا ضمن دوری از مشکلات علوم موجود، هم در صدد تأمین نیازهای جامعه بوده و هم با فرهنگ اصیل و بومی جامعه اسلامی کاملاً سازگار باشد. این مهم، تنها با به کار بستن منابع معرفتی اسلام قابل تحقق و امکان پذیر است. مهم ترین منبع معرفتی ما نیز قرآن کریم است.

نوآوری مسئله نیز در بیان انتظاراتی است که در ابتدای علوم انسانی اسلامی قرآن محور از نظر مقام معظم رهبری در این مقاله مورد بحث قرار می گیرد.»

دکتر رجبی مهم ترین عناوین مورد بحث در این مقاله را بدین شرح تبیین نمودند:

«چیستی علوم انسانی

علوم انسانی از منظر مقام معظم رهبری، نقش علوم انسانی در مدیریت کشور، آسیب های علوم انسانی موجود، وجه توجه به علوم انسانی قرآن محور و در نهایت انتظارات مقام معظم رهبری در تأسیس علوم انسانی اسلامی مبتنی بر قرآن کریم.»

استادیار دانشگاه معارف اسلامی درباره روش تحقیق مقاله ارائه شده خاطر نشان شدند: «روش تحقیق ما در این مقاله توصیفی - تحلیلی است. با این توضیح که ابتدا دیدگاه رهبر معظم انقلاب اسلامی مبتنی بر بیانیه گام دوم و آثار بیانی و بنانی ایشان درباره علوم انسانی و آسیب های علوم انسانی موجود بیان و بعد با توجه به مبانی دیدگاه معظم له به علوم انسانی تأسیسی مدنظر ایشان اشاره و تحلیل می گردد.»

ایشان در پایان به نتایج مقاله اشاره و گفتند: «انقلاب اسلامی که داعیه مقابله با مبانی فکری غرب مدرن را دارد، در عرصه علم و مبانی حاکم بر علم نیز دیدگاه هایی متفاوت و تازه ای نسبت به جریان های حاکم بر فضا های علمی جهان دارد که از حالت کلیشه ای و کهنگی فاصله گرفته و مدعای حضور دین و مبانی دینی در عرصه های علمی نیز است. رهبر معظم انقلاب ناظر به همین امر بر ایجاد تمدن نوین اسلامی در بیانیه بیان می داند: «دهه های آینده، دهه های شماسست و شما باید کارآزموده و پیرانگیزه از انقلاب حراست کنید و آن را هرچه بیشتر به آرمان بزرگش که ایجاد تمدن نوین اسلامی... نزدیک کنید.»

اما تقابل جدی نگاه علم در انقلاب با آنچه در غرب می‌گذرد، بیان‌گر طرح و پذیرش علم دینی است. «دانش، آشکارترین وسیله عزت و قدرت یک کشور است. روی دیگر دانایی، توانایی است. دنیای غرب به برکت دانش خود بود که توانست برای خود ثروت و نفوذ و قدرت دو‌بیست‌ساله فراهم کند و با وجود تهیدستی در بنیان‌های اخلاقی و اعتقادی، با تحمیل سبک زندگی غربی به جوامع عقب‌مانده از کاروان علم، اختیار سیاست و اقتصاد آن‌ها را به دست گیرد. ما به سوءاستفاده از دانش مانند آنچه غرب کرد، توصیه نمی‌کنیم، اما مؤکداً به نیاز کشور به جوشاندن چشمه دانش در میان خود اصرار می‌ورزیم.»

این امر به خصوص خود را در علوم انسانی نشان می‌دهد: «علوم انسانی، دو سه قرن است که در دنیا ابداع شده و اشخاصی روی آن فکر کرده‌اند، مسائلی را به وجود آورده‌اند؛ بعضی هم که [ابداع آن‌ها] به قرن نمی‌رسد، چندین دهه است که دارند روی آن کار می‌کنند؛ یعنی به اصطلاح چیزهایی جزو علوم مختلف انسانی هستند که برای ما حکم واردات را پیدا می‌کند؛ حالا غیر از فلسفه و ادبیات و... که مربوط به خود ماست، سرفصل‌هایی تولید شده، روی آن کار شده، فکر شده، نقد شده، چند لایه ردوبدل شده؛ این کارها انجام گرفته، ما حالا می‌خواهیم وارد بشویم و این مسائل را از آن ریشه به اصطلاح غیردینی یا بعضاً ضد‌دینی آن جدا کنیم و به یک منشأ قرآنی و یک منشأ دینی و وحیانی متصل کنیم.»

بنابراین می‌توان بر اساس راهبرد رهبر انقلاب در بیانیه گام دوم که انقلاب اسلامی را تعبیر به معجزه قرن نمودند، عصر جدیدی را با انقلاب پیش‌رو داریم که در عرصه علوم به شکل عام و به خصوص در حوزه علوم انسانی می‌خواهد طرحی نو در جهان بیاندازد. این طرح نو ناظر به منابع معرفتی اسلام است که در راس آن قرآن کریم قرار دارد.»

لازم به یادآوری است که این نشست، سومین نشست علمی ویژه استادان دانشگاه معارف اسلامی در «کنگره بین‌المللی گام دوم انقلاب اسلامی از منظر قرآن و حدیث» است و نشست‌های ارائه مقالات استادان دانشگاه معارف اسلامی در هفته‌های دیگر نیز ادامه خواهد داشت.

۳. رهیافت‌های مطالعاتی و پژوهشی در زمینه بیانیه گام دوم

ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر

ابراهیم رضایی آدریانی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۹/۲۲

برگزارکننده: کمیته سبک زندگی

خلاصه بیانات دکتر رضایی آدریانی:

چنانچه مستحضرید در بهمن ماه سال ۹۷ و پس از گذشت چهل سال (گام اول) از انقلاب اسلامی، مقام معظم رهبری متن راهبردی و مهمی منتشر کردند. در اهمیت بیانیه گام دوم همین بس که خود ایشان به‌عنوان یک فقیه آشنا با همه امور سیاسی، اجتماعی و بین‌الملل، در جمعی (به نقل از آیه الله

شب زنده دار) فرموده‌اند بنده بنا ندارم از دیگران بخواهم روی نوشته‌ها یا سخنرانی‌هایم کار کنند اما درباره این بیانیه می‌گویم روی آن کار کنید.

گرچه در دو سال اخیر اقدامات سودمندی در این رابطه انجام شده اما به نظر می‌رسد هنوز حق آن ادا نشده و یکایک اقشار جامعه موظفند در حیطه کاری خود به آن بپردازند.

در این نشست علمی هشت رهیافت پژوهشی در خصوص بیانیه و جهت بهره‌برداری

طلاب و دانشجویان گرامی پیشنهاد می‌گردد:

۱. تحلیل درون دینی (قرآنی و حدیثی)

در بیانیه، ۷ محور اساسی وجود دارد، که هرکدام زیر مجموعه‌های فراوانی دارد. مثلاً اقتصاد، بحث اسراف، بهره‌گیری از امکانات.. سبک زندگی که بسیار زیر مجموعه دارد و هر کدام ظرفیت تحقیق فراوان دارد. باز همان محورها را در جزئیات می‌توانید بررسی کنید. مبانی اقتصاد از منظر قرآن، اسلام و مبانی سبک زندگی و یا در حوزه اهداف، روشهای این مسائل. هرکدام از مبانی خود به چند دسته می‌تواند تقسیم شود: مبانی عام و خاص، مبانی انسان شناختی، تفسیر شناختی.. می‌توان مورد تحقیق قرار بگیرد. این که منابع دینی در این زمینه چه مطالبی دارند. چه راهنمایی‌هایی دارند محور این نوع پژوهش‌هاست.

۲. مطالعات تطبیقی:

به معنای مقایسه‌ای. هر یک از محورهای بیانیه را از منظر اندیشه‌های رقیب بررسی کنید. بیانیه گام دوم از منظر اسلام و متون مقدس، قران و مکاتب دیگر از منظر فریقین.... البته باید روش‌شناسی مطالعات تطبیقی در این زمینه اعمال شود. یا از منظر یک کتاب یا یک مکتب، مثلاً اخباریون... یا یک شخصیت رقیب... مواضع نظام و طرف مقابل.

۳. ایده پردازی

آرمانهای مطرح شده در این بیانیه، نیازمند ایده پردازی برای تحقق خارجی است. در عرصه فعالیت‌های اقتصادی، رسانه‌ای، فضای مجازی، رسالت ارگانها مثل صدا و سیما آموزش و پرورش، نیروهای مسلح، و... پیشنهادات و راهکارهای اجرایی و معیارهای معتبر مطرح شود. مراکز دینی باید فراخوان ایده پردازی برگزار کنند. هرکسی با توان خودش، مهندس، پزشک، اقتصاد دان... مزیت این کار این است که از منظر میدانی و تحقق‌پذیری است نه فقط عرصه نظری باشد.

۴. آسیب‌شناسی

شما می‌توانید تمامی محورها و ریز موضوعات بیانیه را با نگاه آسیب شناسانه بررسی کنید. مثلاً عدالت محوری، اخلاق و معنویت مبارزه بافساد، چه آسیب‌هایی داشته چه

موانعی داشته است، که با حل آن بهتر حرکت می‌کنیم. خلاصه آسیب‌شناسی تحقق بیانیه گام دوم را انجام دهید تا موانع را بشناسیم برای حل آن راهکار بدهیم.

۵. بومی‌سازی بیانیه گام دوم

این بیانیه را بر اساس فضای بومی خود بومی‌سازی کنید. قطعاً یک سری از مطالب با توجه به شرائط ایران اسلامی مطرح کرده‌اند. اما بسیاری مطالب هم مشکلات و نیازهای جوامع گوناگون اسلامی و غیر اسلامی است. بر اساس نیاز ملیتی و جوامع خود بررسی کنید. ببینید چه قسمت‌هایی را می‌توانید با اولویت بندی‌های نیاز جامعه خودتان ارائه دهید. نویسندگان این بیانیه فردی جامع‌الاطراف است که با تجربه بسیار قوی آن را نگاشته است و قطعاً منحصر به ایران اسلامی نیست و می‌تواند برای کشورهای دیگر هم مفید باشد.

۶. بررسی بر اساس تفکیک رشته‌ها و مشاغل

مثلاً جامعه پزشکی و هنرمندان، اهل رسانه، اهل فضای و تولیدات هنری الکترونیکی در این زمینه ایده پردازی شود، یعنی نگاه رشته‌ها و تخصص‌های گوناگون به این بیانیه مد نظر قرار بگیرد.

۷. مطالعات بین رشته‌ای

مثلاً علوم انسانی مانند: اقتصاد، تربیتی، اجتماعی و سیاست، با این نگاه بیانیه را مورد بررسی قرار داده و با نگاه قرآنی و اسلامی تلفیق کنید. مثلاً اقتصاد در بیانیه گام دوم از منظر اسلام و علم اقتصاد، در عرصه‌های تولید توزیع مصرف این هم محوری سودمند خواهد بود. ۸. مطالعات آماری.

مردم ما که در فضای مجازی بیشتر هستند فضای شایعه‌پراکنی بسیار قوی انجام می‌شود. هم آمار غلط بر علیه نظام داده می‌شود و هم بهره برداری نادرست از اطلاعات آماری می‌شود. گاهی نیز آمار کشورهای دیگر پنهان کاری می‌شود تا برای ایران سیاه نمایی شود. مثلاً در موضوعات اعتیاد، فقر، بیکاری، آمارهای این موضوعات با کشورهای رقیب که مدعی پیشرفتگی است را بررسی کنید و واقعیت را عرضه کنید برای حل آن راهکار

بدهید. مثلاً اخلاق و معنویت، یا پیشرفتهای علمی، که می‌توان با ارائه مستندات آماری صحیح نتیجه صحیح از آن گرفته شود. یا مقایسه شود با کشورهای به ظاهر پیشرفته، تا رسانه‌های معاند به راحتی تأثیرات منفی بر ذهن مخاطبان فضای مجازی نگذارند.

تذکر پایانی: مقام معظم رهبری، محور هفتم سبک زندگی را زیاد توضیح نمی‌دهند و گویا ناراضی هستند از شرایط موجود و نهادهایی که می‌توانند تاثیرگذار باشند ولی کاری نمی‌کنند.

در بیانیه فقط ذکر شده که غفلت از سبک زندگی اسلامی، زیانهای فراوانی این عرصه به انقلاب اسلامی وارد کرده است. که نیازمند همت بلند ارگانها و مسئولین است.

۴. رابطه علم و دین از منظر قرآن و حدیث

ارائه کننده: سرکار خانم دکتر لاله افتخاری

تاریخ برگزاری: ۴ / ۱۲ / ۱۳۹۹

به صورت مجازی

برگزارکننده: کمیته بانوان کنگره

خلاصه بیانات دکتر افتخاری:

رابطه علم و دین از منظر قرآن و حدیث به عنوان مقدمه‌ای برای گام دوم انقلاب می‌باشد. این ارتباط بدان جهت است که بیانیه گام دوم، نقشه راه عملکرد

مسئولان برای آینده این نظام مقدس و تداوم بخش و کامل کننده گام اول می‌باشد که میزان قابل توجهی از آن به علم، پژوهش و فناوری اختصاص داده شده است. دقیق تر آن است که بیانیه گام دوم از دولایه تشکیل شده است.

لایه بنیادین، مبتنی بر توحید و مکتب وحی)

(لایه راهبردی با محوریت تمدن)

برای دستیابی به نتایج بهتر و برای رسیدن به اهدافی که مقام معظم رهبری آن را در ۵ گام، شامل انقلاب اسلامی، نظام اسلامی، دولت اسلامی کشور اسلامی و تمدن اسلامی مطرح کرده‌اند. لذا برای دستیابی بدان، بررسی رابطه میان علم و دین ضروری می‌نماید. از این رو این پژوهش برآن است تا با بهره‌گیری از روش توصیفی - تحلیلی رابطه علم و دین از منظر قرآن و روایات را مورد بررسی قرار دهد.

کلیدواژگان: قرآن، روایات، علم، دین و گام دوم.

بحث:

از یک سو در بیانیه گام دوم موضوع علم و فناوری مورد توجه ویژه قرار گرفته است. از طرفی آیات بسیاری مردم را به صورت مستقیم و یا غیر مستقیم به علم و علم آموزی دعوت می‌کنند. در روایات نیز مطالبی به همین نحو آمده است برای مثال امام علی علیه السلام درباره آیه شریفه (فَلَا أُقْسِمُ بِرَبِّ الْمَشَارِقِ وَالْمَغَارِبِ) می‌فرماید: این آیه به کروی بودن زمین اشاره دارد. شایان ذکر است به جهت اهمیت علم یکی از وجوه اعجاز قرآن را اعجاز علمی دانسته‌اند. برخی همچون آیت‌الله جوادی آملی نیز برآنند که ما علم غیر دینی نداریم. چون در حقیقت مفسرحوزوی تفسیر قول خداوند را انجام می‌دهد و پژوهشگری که در آزمایشگاه است به تفسیر فعل خدا می‌پردازد. در نتیجه از صدر اسلام در فرمایشات اهل بیت علیهم السلام به علم و علم آموزی توجه شده است.

تعاریف شامل: دین: که در واقع عبارت است از اطاعت از یک امر قدسی یا ایمان به یک یا چند نیروی فوق بشر و به معنای آن است که آنچه انسان را به کمال می‌رساند و منظور همان خلیفه الله می‌باشد. (حائری شیرازی)

علم: علم به معنای دانش است و در قرآن به معنای حاکمیت فطرت است و در مقابل آن جهل حاکمیت طبیعت قرار دارد و رسالت انبیاء حاکمیت فطرت است و کار آن‌ها زدودن جهل و ایجاد علم در بشر می‌باشد. بر اساس حدیث شریف: العلم علمان علم الادیان و علم الابدان. زیرا بشر دو بعد الهی و مادی دارد همچنان که خداوند در آیات ۷۱ و ۷۲ سوره ص می‌فرماید. از آن جهت که اگر انسان پایبند بعد مادی باشد می‌شود (وَلَكِنَّهُ أَخْلَتْ إِلَى الْأَرْضِ). که این انسان از بعد مادی جدا نخواهد شد و در حقیقت دچار تبعیت از هوای نفس شده، اما اگر به فطرت خداجوی خودش برگردد از زمین فاصله می‌گیرد و رنگ الهی پیدا می‌کند و قداست خلیفه الله شدن در وجود او پدیدار می‌شود. بنابراین قرآن، پاسخگوی همه نیازهای مادی و معنوی است.

قرآن کتاب خداوندعلیم وخبیر است و در نتیجه کلام خدا مانند صاحبش سراسر علم ودانش است لذا آیات آن در ابتدا با "اقرا" شروع شد. علاوه برآن که آیات قرآن سراسر درباره

اهمیت علم و عالم سخن گفته است. در روایات هم تشویق زیاد به علم آموزی و برکات آن سخن به میان آورده شده است.

درباره ضرورت طرح این موضوع می‌توان گفت هم بیانیه گام دوم به‌عنوان بسترساز تمدن اسلامی تبیین رابطه علم و دین را اقتضا می‌کند و هم شبهاتی که در مورد تقابل علم و دین و در نتیجه ناتوانی و ناکارآمدی دین در اداره زندگی بشر وجود دارد، پاسخ داده شود.

از نظر نوآوری بحث، در عرصه پیوند دین و علم در بعض پژوهش‌ها توجیهی صورت گرفته است اما در این پژوهش به رابطه علم و دین از منظر قرآن و روایات پرداخته شده است. که تبیین این موضوع برای همگان به‌ویژه مسوولینی که باید در جهت اجرا و تحقق اهداف بیانیه گام دوم نقش آفرینی کنند علاوه بر آنکه باور آن‌ها به قداست و اهمیت کار را تقویت می‌کند بر غنای فکری آن‌ها می‌افزاید و احساس تکلیف مضاعف در آنها ایجاد می‌کند.

نتیجه بحث آن است که نه تنها دین با علم مخالفت ندارد بلکه دین خردمندان و بلکه همگان را به علم دعوت کرده و کدهایی را در رابطه با علم به آنان نشان داده است؛ وعده‌هایی نیز برای کسانی که با تقوا باشند و برای این‌که بتوانند به سرچشمه‌های دانش‌های جدید دست پیدا کنند داده است و همراه با این هدایتگری برای دانشمندان کمک‌های معنوی نیز لحاظ شده است تا آن‌جا که برخی از دانشمندان تربیت شده این مکتب همچون شهید مطهری، شهید احمدی روشن، شهید بهشتی و شهید فخری زاده به مقام والای شهادت دست یافتند. حاصل آن‌که میان علم و دین پیوندی ناگسستنی وجود دارد که منشأ آن نگاه مکتب وحی است.

بنابراین تحقق بیانیه گام دوم فارغ از این نخواهد بود و در نهایت با توجه به این‌که مقام معظم رهبری (حفظه الله) در علوم دینی متخصص هستند و از طرفی مسئولیت راهبری و رهبری نظام را بر عهده دارند و با توجه به این‌که بیانیه گام دوم بر همین نگاه تدوین شده است، برای درک دقیق‌تر آن و نیز رساندن جمهوری اسلامی به تمدن اسلامی این آگاهی ضروری می‌نماید.

۵. نقش توسعه دانش در گام دوم انقلاب

ارائه‌کننده: سرکارخانم بی‌بی معصومه

میر خلیلی

تاریخ برگزاری: پنجشنبه ۱۴۰۰/۱/۱۹

ساعت ۱۹

برگزارکننده: مدرسه علمیه حضرت

زینب علیها السلام.

خلاصه بیانات سرکارخانم بی‌بی

معصومه میر خلیلی:

علم و پژوهش در بیانیه گام دوم

به‌عنوان اولین راهبرد کلانی است که مقام

معظم رهبری بیان کرده‌اند. در پاسخ به این

پرسش که چرا اولین راهبرد در این بیانیه علم و دانش است؟ باید بگوییم که تفاوت انسان با همه جانداران، در همین مسئله است که بشر برخوردار از علم است و هیچ دینی به اندازه اسلام به علم اهمیت نداده است. به قدری اسلام به علم و دانش اندوزی اهمیت داده است که در قرآن کریم می‌فرماید: «...يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ...» (مجادله/۱۱)؛ تا خداوند مومنان از شما را به درجه‌ای و دانشمندانان را به درجاتی (عظیم و با ارزش) بلند گرداند. هرچه جامعه ما در گام دوم انقلاب ارتقای علمی داشته باشد، رتبه او در جهان بالاتر خواهد رفت. این وعده خداوند است. رتبه علمی همانطور که بالا می‌رود، رابطه مستقیم با اقتدار نظامی، معنوی، فرهنگی و تفوق بر کل جهان دارد. بیانیه گام دوم انقلاب را باید سندی بر خاسته از معارف اسلام ناب محمدی صلی الله علیه و آله دانست. این سند راهبردی نظام مقدس جمهوری اسلامی، ریشه در بلوغ فکری، پیشرفت، عدالت، عقلانیت، معنویت و آرمان‌گرایی انقلاب اسلامی دارد. این بیانیه را نباید صرفاً پیامی از سوی رهبر

انقلاب دید و برخورد رهنمودی صرف با آن کرد، بلکه باید با آن معامله یک سند توسعه و پیشرفت نمود که حوزه‌های علمیه و روحانیت وظیفه تبیین و صیانت آن را عهده دار است. در بیانیه، دانش آشکارترین وسیله عزت برای تحقق گام دوم انقلاب است. رهبر انقلاب اسلامی در بیانیه گام دوم فرمودند: «مدیریت‌های جهادی الهام گرفته از ایمان اسلامی و اعتقاد به اصل «ما می‌توانیم» که امام بزرگوار به همه ما آموخت، ایران را به عزت و پیشرفت در همه عرصه‌ها رسانید». آن بزرگوار در قسمت دیگری از این بیانیه فرمودند: «عزت ملی، روابط خارجی، مرزبندی با دشمن این هر سه، شاخه‌هایی از اصل «عزت»، حکمت، و مصلحت» در روابط بین‌المللی اند. صحنه جهانی، امروز شاهد پدیده‌هایی است که تحقق یافته یا در آستانه ظهورند: تحرک جدید نهضت بیداری اسلامی بر اساس الگوی مقاومت در برابر سلطه آمریکا و صهیونیسم؛ شکست سیاست‌های آمریکا در منطقه غرب آسیا و زمین‌گیر شدن همکاران خاین آن‌ها در منطقه؛ گسترش حضور قدرتمندانه سیاسی جمهوری اسلامی در غرب آسیا و بازتاب وسیع آن در سراسر جهان سلطه. امروز ملت ایران علاوه بر آمریکای جنایتکار، تعدادی از دولت‌های اروپایی را نیز خدعه گرو غیر قابل اعتماد می‌داند. به فرمایش حضرت علی (عیه السلام)، «دانش باعث عزت انسان می‌شود». عزت در لغت به معنی، ارجمندگشتن، گرمی شدن، ارجمندی، کرام داشتن، سرافرازی، عزیزی آمده است. با توجه به معنای صلابت و حالت شکست ناپذیری، این واژه، در معانی دیگری، از جمله: غلبه، صعوبت، سختی، غیرت، حمیت به کار رفته است. در قرآن کریم نیز واژه عزت به همان معنای لغوی به کار رفته است؛ یعنی شکست ناپذیری، توانایی و مغلوب نشدن. واژه «العزه» ده بار و عزیز ۹۲ بار و مشتقات دیگر آن، در قرآن آمده و هر جا به معنای خاصی که به گونه‌ای ارتباط با شکست ناپذیری دارد، اشاره دارد. چنان‌که این تعبیر، غالباً در معنای نیک و شایسته استعمال شده و ذات الهی را به «العزیز» یا عزیز توصیف می‌نماید: «والله عزیز حکیم» (توبه/۴۰). حضرت علی علیه السلام می‌فرمایند: «علموا العلم فان تعلمه حسنه، مدارسته تسبیح، والبحت جهاد، وتعلیمه لمن لایعلمه صدقه؛ دانش را بیاموزید؛ چرا که یادگیری دانش

حسنة است؛ یعنی ثواب دارد و تدریس و یاد دادن آن به کسانی که نمی‌دانند صدقه است». بحث و گفتگوی علمی، جایگاه و ارزش جهاد در راه خدا را دارد. نکته قابل تامل این است که حضرت برای کسانی که ارتقای مقام معنوی و رسیدن به فیوضات اخروی را در سایه تعبدات جست‌وجو می‌کنند و به حسنات، صدقات و این قبیل امور اهتمام دارند، دانش را با آن معیارها می‌سنجد و علم را هم رتبه این امور قرار می‌دهند که مورد قبول همه انسان‌های مؤمن است. ایشان اشاره می‌کنند: شما همانگونه که به دنبال تحصیل حسنات و رسیدن به مراتب معنوی دنیوی و اخروی در سایه تسبیح، صدقه و جهاد در راه خدا هستید، همین مراتب را با تحصیل علم می‌توانید کسب کنید.

۶. توسعه دانش و چالش‌های پیش رو با محوریت بیانیه گام دوم انقلاب ارائه دهندگان:

دکتر مهدی آتشی، حجت‌الاسلام
والمسلمین دکتر علی ملاک‌زاده
زمان برگزاری: ۹۹/۹/۲۳
به صورت مجازی.
خلاصه نشست:

باتوجه به مبانی قرآنی و روایی بیانیه گام دوم کارشناس کرسی به بیان راهکارهای تحقق توسعه دانش و چالش‌های پیش روی آن پرداختند.

با توجه به عدم توسعه و پیشرفت علمی به دلیل ضعف در علوم مختلف و سرعت پیشرفت علمی روز دنیا بررسی این مسئله ضروری است.

درآوردن علوم از جنبه نظری و کاربردی کردن علوم سند راهبردی دانشگاه‌ها در این زمینه که در بیانات مقام معظم رهبری به آن اهتمام شده در نظام تعلیم و تربیت حتی در حوزه باید این مسئله به‌طور ویژه مورد توجه قرار گیرد ضعف ما بیشتر در علوم پایه است و نخبگان ما باید در آن ورود کنند نگاه برنامه ریزان و مسئولین نظام در این مسئله تغییر کند نخبگان علمی و علمای جریان ساز باید دین را به‌درستی به مردم بشناسانند و در متن جامعه قرار دهند بررسی سیر تاریخی تحول علوم بشری برای ترسیم راه بسیار راهگشااست ما در برخی رشته‌ها جزء ۱۰ کشور اول دنیا قرار داریم ولی اینها در علوم است که خلاقیت فردی در آن دخیل است ولی علی‌رغم تمام پیشرفتهایی که داریم فاصله ما با دنیای پیشرفته زیاد است ولیکن وقتی نقطه شروع و وضعیت فعلی را ملاحظه می‌کنیم به تلاش بیشتر امیدوار می‌شویم این مقوله با روی کار آمدن دولت جوان و انقلابی که اهتمام بر این داشته باشد امکان‌پذیر است.

۷. جنبش علمی در نگرش اسلامی با تاکید بر بیانیه گام دوم

ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام والمسلمین

دکتر رضا میرزایی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۰۹/۲۲

به صورت مجازی.

برگزارکننده: کمیته بانوان و حوزه علمیه

الزهراء ع

خلاصه بیانات دکتر میرزایی:

از جمله شاخصه‌های تمدن علم و

عقلانیت می‌باشد. که هم جز مبانی لیبرالیسم وهم مبانی سکولاریسم هستند که پایه تمدن بعد از رنسانس می‌باشد. وچنین مبانی دربرابر تقابلات کلی با علم و عقل بوده است بر این نجاتبخش انسان نیست بلکه نگاهش به انسان، حیوان دارای ابزار پیشرفته صنعتی است که بالای جان بشریت شده است.

براین اساس مقام معظم رهبری در تبیین شاخصه‌های تمدن نوین اسلامی دربیانیه گام دوم یکی از مهم‌ترین محورها را درکنار علم و عقلانیت، اخلاق و معنویت معرفی کردند و فرمودند جهت دهنده همه حرکت‌ها و فعالیت‌های فردی و اجتماعی و نیاز اصلی جامعه است.

اولین شاخصه و محوری که برای تمدن‌سازی نیاز به آن است علم و پژوهش می‌باشد که در رابطه با آن چند بحث می‌توان ارائه کرد:

۱. جایگاه علم از نظر اسلام

بر خلاف تبلیغات دشمنان، تاکیداتی که اسلام دارد، در هیچ مکتبی نمیتوان یافت.

به عنوان نمونه؛ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ یا حضرت رسول، شرط آزادی اسراء را آموختن علم به انصار قرارداد.

۲. جایگاه علم در بیانیه گام دوم انقلاب

مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب می‌فرمایند که بدون تحقیق و بدون نوآوری و بدون ژرف‌یابی در هیچ مقوله انسانی نمی‌تواند به هدف‌های والا دست یابد. اگر شرف‌یابی و پژوهش نباشد نتیجه‌اش یکجا ایستادن، درجا زدن و با دنیای پیرامون خود به تدریج یگانه شدن است.

۳. اصول و اجزاء (امهات) بحث را به صورت فشرده و در قالب بندی مستقل مرقوم فرمایید.

علم و پژوهش؛ دانش آشکارترین وسیله عزت و قدرت یک کشور است. روی دانایی، توانایی است. دنیای غرب به برکت دانش خود بود که توانست برای خود ثروت و نفوذ و قدرت دوپست ساله فراهم کند و با وجود تهی دستی در بنیان‌های اخلاقی و اعتقادی، با تحمیل سبک زندگی غربی به جوامع عقب مانده از کاروان علم، اختیار سیاست و اقتصاد آن‌ها را به دست گیرد.

ما به سوء استفاده از دانشمانند آنچه غرب کرده توصیه نمی‌کنیم اما موکداً به نیاز کشور به جوشاندن چشمه دانش در میان خود اصرار می‌ورزیم.

- رستاخیز علمی در دهه گذشته با سرعت غافلگیرکننده برای ناظران جهانی (یازده برابر شتاب متوسط علم در جهان، ایران رازرتبه بالای ۵۰ به رتبه ۱۶ رسانده است. علی‌رغم تحریم‌های مالی و علمی ما از صفر شروع کردیم هنوز از قله‌های دانش جهان بسیار عقبیم باید به قله‌ها دست یابیم. باید از مرزهای کنونی دانش در مهم‌ترین رشته‌ها عبور کنیم.

اینجانب همواره به دانشگاه و دانشگاه‌های و مراکز پژوهش و پژوهندگان قاطع و جدی در این باره تذکر و هشدار و فراخوان داده ام ولی این که مطالبه عمومی من از شما جوانان این است که این راه را با احساس مسئولیت بیشتری در پیش بگیرید.

روش تحقیق به صورت گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه و پردازش آن تحلیلی می‌باشد.

در نتیجه جوانان باید این انقلاب علمی را با احساس مسئولیت بیشتر مانند یک جهاد علمی پیش ببرند و تلاش ما بر عبور از مرزهایی کنونی دانش در مهم‌ترین رشته عبور کنیم.

۸. جنبش علمی و توسعه دانش با رویکرد گام دوم انقلاب اسلامی

ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام والمسلمین غفار

شاهدی

تاریخ برگزاری: ۱۴۰۰/۹/۲۳

برگزارکننده: کمیته بانوان و مرکز تخصصی

زینب کبری علیها السلام تنکابن

خلاصه بیانات حجت‌الاسلام والمسلمین

غفار شاهدی:

ساختار بیانیه گام دوم انقلاب را می‌توان در

۴ محور خلاصه کرد محور اول: برشمردن

ویژگی‌های انقلاب، محور دوم: دستاوردهای

انقلاب در گام اول، محور سوم: اشاره به

ظرفیت‌های انقلاب در حال حاضر، محور

چهارم: بیان ماموریت‌های هفتگانه. یکی از محورهای هفتگانه علم و پژوهش است با توجه به روح بیانیه ما نیاز به یک جنبش علمی گسترده در همه عرصه‌ها داریم تا بتوانیم اهدافی که در بیانیه بیان شده را تأمین کنیم و این تحول بنیادی در چهارچوب معارف قرآن و اهل بیت صورت می‌گیرد.

جنبش علمی و توسعه دانش با توجه به بیانیه گام دوم انقلاب چگونه صورت می‌گیرد؟ این مسئله اصلی است. در بیانیه گام دوم یک راه طی شده داریم و یک راه پیش رو که در هردو بخش نقش جنبش علمی و توسعه دانش بسیار راه گشاست. تصریح عبارات‌های بیانیه بیشتر به علوم طبیعی اشاره دارد اما با توجه به روح بیانیه ما نیاز به یک جنبش علمی

گسترده در همه عرصه‌ها داریم تا بتوانیم به تمدن نوین اسلامی که هدف نهایی است دست پیدا کنیم.

تبیین و تعریف جنبش علمی، بیان سخنان مقام معظم رهبری در مورد جنبش نرم افزاری، بیان محورهای بیانیه گام دوم انقلاب، نقشه راه رسیدن به تمدن نوین اسلامی، رسالتهای حوزه‌های علمیه با توجه به جهش علمی

حجت‌الاسلام شاهی جنبش علمی را حرکتی همگانی، بنیادی، دائمی و مستمر بیان کردند که در همه عرصه‌های علم می‌تواند وجود داشته باشد. با توجه به مقتضیات زمان و مکان این تحول بنیادی در چهارچوب معارف قرآن و اهل بیت صورت می‌گیرد. ساختار کلی بیانیه گام دوم انقلاب را می‌توان در ۴ محور خلاصه کرد: محور اول ویژگی‌های انقلاب را برمی‌شمرد. محور دوم دستاوردهای انقلاب اسلامی در گام اول، در محور سوم به ظرفیت‌های انقلاب در حال حاضر اشاره می‌کند و در محور چهارم مأموریت‌های هفت‌گانه‌ای که باید در گام دوم برداشته شود را بیان می‌کند از جمله علم و پژوهش، اخلاق و معنویت و... ما نیاز به یک جنبش علمی گسترده در همه عرصه‌ها داریم تا بتوانیم به اهدافی که در بیانیه گام دوم آمده برسیم. برای رسیدن به تمدن نوین اسلامی باید به روح بیانیه توجه کنیم و مجموعه بیانیه را مد نظر قرار دهیم. مقام معظم رهبری علیه‌السلام برای رسیدن به تمدن نوین اسلامی نقشه راه را ترسیم کردند. اگر زنجیره پنج‌گانه (انقلاب اسلامی، تشکیل نظام اسلامی، تشکیل دولت اسلامی، تشکیل جامعه اسلامی، تشکیل امت اسلامی) را طی کنیم به تمدن نوین اسلامی می‌رسیم اما ما برای طی کردن آن نیاز به یک جنبش علمی گسترده داریم. راهبرد رسیدن به تمدن نوین اسلامی جنبش علمی است جنبش علمی باید فراگیر باشد. رکن تمدن نوین اسلامی، خلاقیت است و خلاقیت هم مبتنی بر جنبش علمی و تولید فکر است. منابع اسلام غنی از آموزه‌هاست ولی لازم است با یک جنبش علمی و خلاقیت این منابع را استخراج کنیم و برای پاسخگویی به مسائل جدید از این منابع استفاده کنیم و یک حرکت رو به جلو داشته باشیم. حوزه‌های علمیه خواهران با توجه به

رسالتی که دارد می‌تواند با یک جنبش علمی تحول ایجاد کند لازمه این کار این است که در نظام آموزشی اش تحول ایجاد کند. حوزه‌های علمیه در زمینه نخبه‌پروری تلاش بیشتری کند تا در نهایت دانش پژوهان حوزوی را به پژوهشگرانی با نشاط تبدیل کند پژوهشگرانی مسئله یاب، آشنا با نیازها و مقتضیات زمان، پژوهشگرانی که بتوانند با درک ضرورت‌های جامعه شبهات مطرح شده در حوزه دین را پاسخ دهند. حوزه‌های علمیه باید متون درسی خود را مرتب به روز کند، مراکز تخصصی را تقویت کنند. طلاب جوان و نخبه را به‌عنوان هیئت علمی در مراکز تخصصی به کار بگیرند باید از آموزش محوری به سمت پژوهش محوری برود تا بتواند اندیشمندانی را تربیت کند که آن‌ها بتوانند تحول آفرین باشند بنابراین زیر ساخت‌های اندیشه اسلامی را باید حوزه‌های علمیه با پرورش نخبگان و دانش پژوهان خود فراهم کند.

۹. تبیین بیانیه گام دوم انقلاب با محوریت علم و

پژوهش

ارائه‌کننده: دکتر مهدی تقوی رفسنجانی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۸/۶/۲۰

برگزارکننده: کمیته علمی بانوان

خلاصه بیانات دکتر رفسنجانی:

در این نشست به بیان مسئله علم و پژوهش مذکور در بیانیه گام دوم انقلاب پرداخته شد. ابتدا مطرح شد که بیانیه گام دوم انقلاب چیست و در ادامه به بررسی مسئله علم و پژوهش و منظور رهبر عظیم‌الشان انقلاب از آن پرداخته شد.

مسئله اصلی در این جا تبیین جایگاه پژوهش در تحقق تبیین گام دوم انقلاب است. همانطور که می‌دانیم، رهبر انقلاب تأکید فرمودند که حتماً بیانیه گام دوم تبیین و بررسی شود. لذا لازم است که محورهای مختلف آن از جمله محور علم و

پژوهش به‌طور جداگانه مطرح گردد. نوآوری بحث مذکور نیز تبیین گام دوم با محوریت علم و پژوهش می‌باشد.

۱. تبیین بیانیه گام دوم انقلاب ۲. تبیین مسئله علم و پژوهش در این بیانیه

رهبر معظم انقلاب علیه السلام تأکید داشتند که روی مسئله بیانیه گام دوم انقلاب کار شده و

تبیین گام دوم انقلاب با محوریت علم و پژوهش

آنلاین

۲۰ مرداد
۱۳۹۸

سخنرانان

دکتر مهدی تقوی رفسنجانی

کمیته دانش‌های قرآنی و حدیثی، کنگره بین‌المللی گام دوم انقلاب
اسلامی از منظر قرآن و حدیث با همکاری
حوزه علمیه خواران

<https://ac.whc.ir/rs5sdm61vd8t>

تبیین شود. بزرگترین هدف انبیای الهی، تشکیل حکومت اسلامی بوده و امروزه به برکت انقلاب اسلامی، این هدف محقق شده است. از این رو طبق فرموده امام راحل رحمته الله علیه، حفظ این نظام از اوجب واجبات است. انقلاب اسلامی، عصر جدیدی را آغاز کرده و در دنیایی که میان شرق و غرب تقسیم شده بود، حکومت دینی را ایجاد نمود. البته ما الان جمهوری اسلامی داریم که رشحه‌ای از رشحات حکومت اسلامی است و هنوز تا رسیدن به حکومت اسلامی راه داریم. همچنان که پیامبر صلوات الله علیه و امام علی علیه السلام نیز در طول حکومتشان به همه اهداف حکومت دست نیافتند.

این انقلاب، اسلامی بوده و شعارهای آن، جهانی، فطری، درخشان و همیشه زنده‌اند. طوری که هیچگاه بی‌مصرف و بی‌فایده نخواهند شد. بی‌شک فاصله میان بایدها و واقعیتهای، همواره وجدانهای آرمان خواه را عذاب داده و می‌دهد، اما این، فاصله‌ای طی شدنی است و در چهل سال گذشته در مواردی بارها طی شده است و بی‌شک در آینده، با حضور نسل جوان مؤمن و دانا و پُرانگیزه، با قدرت بیشتر طی خواهد شد. برای رسیدن به تمدن اسلامی، طی کردن پنج مرحله لازم است: ۱. انقلاب اسلامی ۲. نظام اسلامی ۳. دولت اسلامی ۴. جامعه اسلامی ۵. امت اسلامی

در گام دوم انقلاب، خطاب اصلی رهبر انقلاب به جوانان بوده و به آنان توصیه می‌کند که برای برداشتن گام‌های سالم در آینده، باید گذشته را به درستی شناخت و از آن درس گرفت. ایران با اقتدار و پیشرفته و آزاد امروز، محصول چهل سال گذشته است. چالش با استکبار همچنان ادامه دارد ولی به شکل جدید؛ آن روز چالش با آمریکا بر سر کوتاه کردن دست عمّال بیگانه یا تعطیلی سفارت رژیم صهیونیستی در تهران یا رسوا کردن لانه جاسوسی بود، امروز چالش بر سر حضور ایران مقتدر در مرزهای رژیم صهیونیستی و برچیدن بساط نفوذ نامشروع آمریکا از منطقه غرب آسیا و حمایت جمهوری اسلامی از مبارزات مجاهدان فلسطینی در قلب سرزمین‌های اشغالی و دفاع از پرچم برافراشته حزب الله و مقاومت در سراسر این منطقه است. این تغییر چالش، نشان از قدرت رو به افزایش

ایران عزیز در این چهل سال دارد. البته یک سری مشکلاتی در کشور وجود دارد که علل مختلفی دارد. اما راه حل اصلی آن، حاکمیت تفکر انقلابی و جهادی در مدیریت کشور است. دو توصیه جدی به نسل جوان برای ادامه مسیر پر افتخار انقلاب چنین است: ۱. شناخت ظرفیت‌های عظیم مادی و معنوی کشور - کلید حل مشکلات در داخل کشور است. ۲. نگاه امیدوارانه و خوشبینانه به آینده کشور - بدون این کلید اساسی همه قفلها، هیچ گامی نمی‌توان برداشت.

نقشه راه آینده کشور در گرو تلاش در ۷ حوزه اساسی است: ۱. علم و پژوهش ۲. معنویت و اخلاق ۳. اقتصاد قوی ۴. عدالت و مبارزه با فساد ۵. استقلال و آزادی ۶. عزت ملی، روابط خارجی، مرزبندی با دشمن ۷. سبک زندگی اسلامی

۱۰. جنبش علمی؛ توسعه دانش، رویکرد گام دوم انقلاب

ارائه کننده: دکتر یوسف فرجی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۹/۲۷

برگزارکننده: کمیته بانوان و حوزه های

علمیه نقده و میانداوب

خلاصه بیانات دکتر فرجی:

با توجه به این که یکی از چشم اندازهای وسیع در رابطه با تولید علم و فرهنگ است، پس لازم است برای شکل گیری تمدن علمی جدید، زیر ساخت های علمی کشور را تقویت کنیم.

جنبش علمی، نقش بسیار مهمی در مقابله با فساد دارد. و در این راستا باید به جوانان هم اعتماد کرد و هم بها داد؛ چرا که اعتماد به جوانان همانند اوایل انقلاب، از جمله اقدامات مهم برای تولیدات علمی است. و لازم است تحصیلات بر اساس نیاز جامعه و اقتصاد مقاوتی صورت گیرد.

استاد در ابتدا به ضرورت نهضت علمی برای رسیدن به تمدن نوین اسلامی که یکی از مؤلفه های بسیار مهم دارا بودن علوم برتر در دنیا می باشد، اشاره کردند. امروزه هر کشوری جز کشورهای پیشرفته در دنیا به حساب می شود که دارای ۴ فاکتور باشد، که این چهار فاکتور عبارت است از: استقلال، امنیت، اقتصاد قوی علم به روز داشتن.

و در ادامه استاد در خصوص امنیت در بیانیه گام دوم انقلاب بیان کردند؛ کشور ما الحمدالله در امنیت و استقلال مشکلی نداشته و در علم در رتبه ۱۶ دنیا بوده و متأسفانه از

لحاظ اقتصادی وضعیت قابل قبولی ندارد و امروزه برای رسیدن به اقتصاد برتر شرکت‌های دانش بنیان کاملاً ضروری می‌نماید. موفقیت‌های حاصل در امنیت استقلال و علم همگی برگرفته از ایمان و باورهای مردم بوده است. ووظایف مراکز فرهنگی به خصوص حوزه‌های علمیه امروزه تربیت اعتقادات مردم و تقویت خانواده‌های متعالی می‌باشد و جلوگیری از فروپاشی خانواده با آموزش سبک زندگی اسلامی است. اما چالش‌های پیش روی توسعه علم در طول ۴۰ سال انقلاب فشارهای همه‌جانبه استکبار جهانی از قبیل فشار اقتصادی، امنیتی، تهاجم فرهنگ و تحریم علمی و اقتصادی می‌باشد که به تعبیر مقام معظم رهبری برای غلبه بر این مشکلات نیاز به قوی شدن داریم و قوی شدن مقدر نخواهد شد مگر با توسعه علم و اقتصاد و برخورداری از امنیت و استقلال محقق می‌شود.

استاد در پایان و از باب نتیجه‌گیری بیان داشتند: شهدای هسته‌ای و دانشمندان با اعتقاد و برای تقویت پیشبرد علم و برای تحقق بخشیدن به آرمانهای نظام مقدس جمهوری اسلامی برای توسعه و گسترش علم از همه چیز خود گذشتند و ما جامعه روحانیت بایستی قدر بدانیم و گام‌های اساسی در راستای پیشبرد علم داشته باشیم.

شهدای هسته‌ای و دانشمندان با اعتقاد و برای تقویت پیشبرد علم و برای تحقق بخشیدن به آرمانهای نظام مقدس جمهوری اسلامی برای توسعه و گسترش علم از همه چیز خود گذشتند و ما جامعه روحانیت بایستی قدر بدانیم و گام‌های اساسی در راستای پیشبرد علم داشته باشیم.

۱۱. شاخصه‌های جنبش علمی وتوسعه وبالنسبه

ارائه‌کننده: سرکارخانم دکترنیره قوی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۹/۲۲

برگزارکننده: کمیته بانوان و حوزه

علمیه الغدیر تهران

خلاصه بیانات دکترنیره قوی:

توسعه مادی و پیشرفت در مظاهر
مادی قالب تفکر امروزه جوامع
محسوب می‌شود. انقلاب در ایران با
شاخص‌های اسلامی عامل اصلی

جنبش علمی است. پس از دوره گذار ۴۰ ساله انقلاب دوره ثبات نظام فرارسیده است. در این دوره اهدافی که به‌عنوان ارمان انقلاب وبر آمده از مبانی قرآنی وحديث مطرح بود در مسیر پیگیری قرار دارد.

انقلاب توانست یک تحول زیر بنایی در زمینه باورمندی دنیا در زمینه توانمندی دین در توسعه و پیشرفت فراهم سازد وهمچنین زمینه ساز تحول اندیشه‌ای وزیر بنای معرفتی در دنیا شد لکن برخی اشکالات وچالشها که در اثر ناکارآمدی‌ها وعدم بارمندی برخی به توان علمی واجرایبی در داخل کشوررخ داده است که لازم است ضمن آسیب‌شناسی، راههای برون رفت از این مشکلات با اتکا بر نیروی جوانان نخبه وتوانمند در جهت تسریع در رشد علمی وتوسعه همه جانبه کشور بررسی گردد.

نسخه شفا بخش انقلاب در ایران اسلامیت وجمهوریت است که اولین عامل در توسعه وپیشرفت جامعه می‌باشد. دومین علت توسعه وپیشرفت بدون توقف مقوله رهبری در نظام

و همچنین باورمندی مردم و همراهی ایشان است. بالندگی نظام اسلامی وابسته به نگاه و بینش رهبری آن است این نوع نگاه راهبردی از ویژگیهای مهم انقلاب اسلامی است. سومین ویژگی اراده مردم است. که در نگاه آخرت محوری این ملت خلاصه می‌شود که برای بقای اسلام و نگه داشتن انقلاب اسلامی در تلاش و ایستادگی هستند. توانمندی انقلاب اسلامی توانسته است اقتدار علمی دفاعی جبهه مقاومت را بالا برد. چهارمین ویژگی ظرفیت‌های بالا ی کشور است. برخی از این ظرفیت‌ها انسانی برخی تمدنی و برخی تقنینی است. عامل اصلی پیشرفت علم که مقدمات آن کشف علم و توسعه فناوری است را نیروی انسانی باورمند فراهم نموده است. بزرگترین سرمایه کشور نیروی جوان آماده است که رهبری در بیانیه گام دوم مرتب بر جوانان تأکید دارند. رهبری توصیه می‌کنند به شناسایی و قدرت مند کردن نیروی جوان که متعهد و خلاق و پر استعداد است. ظرفیت بعدی ظرفیت مادی ظرفیت تمدنی است که این ظرفیت عظیم در بخشهایی خاص و ویژه این کشور است. بهر مندی از این ظرفیت‌ها با بکارگیری علم و فناوری زمینه توسعه و بالنگی ایران اسلامی را فراهم خواهد نمود.

انقلاب ما بر محور توحید محوری است و در این شکی نیست. بروز احزاب و اندیشه‌ها و تفکرات گوناگون پس از انقلاب، بعضاً معارض با تداوم توانمندی اسلام در پرداخت ایدئولوژی در عرصه اجتماعی سیاسی و اقتصادی بود. قران کریم به کرات توصیه بر تعقل، تفکر و تدبیر که از عوامل مهم در توسعه و پیشرفت است نموده است. دین اسلام علاوه بر حس و تجربه گرایی ویژگی دیگری را مطرح می‌کند که منبع شناختی - وحیانی است. همه علوم که تحت علوم تجربی مطرح است در قران کریم به آن اشاره شده است و همچنین انسان را بر تفکر در خود و چگونگی هستی خویش توجه می‌دهد. ابزار علوم را خداوند در اختیار بندگان قرار داده است.

ایران با انباشته تمدنی کهن قبل و بعد از اسلام است (هرچند ایرانی بودن مهم است اما اسلامیت سبب غنای ایرانیت شد) که ویل دورانت می‌گوید: " در بررسی‌هایی که من داشتم

به این نتیجه رسیدم که مهم‌ترین تمدن بین‌النهرین و مرکزیت آن منطقه کیش بوده است "دارای ظرفیت تمدنی عظیم است که بخشی برمی‌گردد به تمدن باستانی و بخشی آموزه‌های دینی اسلام. عقل بشر با همه توان خود دارای ظرفیتی محدود است و در بسیاری موارد عاجز از پاسخگویی به نیاز بشر می‌باشد در این‌گونه موارد اتصال به منبع عظیم و حیانی (قرآن کریم) و ارشادات ائمه معصومین علیهم‌السلام و نگاه آخرت محوری و رهبری مدبر که جمهوریت نظام به ایران اسلامی هبه کرده است در کنار برخورداری از ظرفیت‌های عظیم مادی و تمدنی و بهره‌مندی از آن می‌تواند ایران اسلامی را به تمدنی فراگیر و جهانی مبدل سازد.

۱۲. ضرورت پژوهش در تحقق بیانیه گام دوم انقلاب و منویات رهبری عَلَيْهِ السَّلَام با تأکید بر آیه ۱۲۲ سوره مبارکه توبه

برگزارکننده: سرکارخانم دکتر فاطمه سلطان محمدی

تاریخ برگزاری: ۹۹/۹/۲۶

برگزارکننده: کمیته علمی بانوان و حوزه

علمیه الزهراء عَلَيْهَا السَّلَام میاندوآب

خلاصه بیانات دکتر محمدی:

با توجه به این‌که پژوهش یکی از اصول و

توصیه‌های رهبری در بیانیه گام دوم است

این نشست برای تبیین ضرورت پژوهش در تحقق بیانیه گام دوم و منویات رهبری برگزار گردیده است.

استاد محترم تأکید داشتند که طلاب بایست در ابتدا درس‌های خود را به صورت پژوهش محور مطالعه کنند و مانند ضبط صوت نباشند به این صورت که هرچه را از استاد تحویل می‌گیرند فردا همان را به استاد تحویل دهند؛ بلکه باید فراتر از آن چیزی باشد که آموخته‌اند و با مطالعه پیرامون مطالب درسی و با استفاده از منابع مختلف آموخته‌های خود را تعمیق ببخشند.

جنبش علمی؛ توسعه دانش
رویکرد گام دوم انقلاب اسلامی

مرکز تخصصی تفسیر و علوم قرآن برجس خاتون سلمه الله علیها شاهین شهر
با همکاری کمیته تخصصی بانوان

مجازی

پنجشنبه ۲۷ آذر ۱۴۰۳

حجت الاسلام دکتر امینی تهرانی

مراکز تخصصی و آموزش عالی استان اصفهان

کنگره بین المللی گام دوم انقلاب

<https://b2n.ir/031716>

۱۳. جنبش علمی؛ توسعه دانش، رویکرد گام دوم انقلاب اسلامی

ارائه کننده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمدامینی تهرانی

تاریخ برگزاری: ۹۹/۹/۲۷، ساعت: ۱۰:۳۰

به صورت مجازی

برگزارکننده: مرکز تخصصی تفسیر و علوم قرآنی برجس خاتون سلمه الله علیها شاهین شهر با همکاری مراکز تخصصی و آموزش عالی استان اصفهان و کمیته بانوان کنگره بین المللی گام دوم.

۱۴. علم و پژوهش در بیانیه گام دوم انقلاب

ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام والمسلمین
آقای گلایری
تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۹/۲۳، ۱۲ -
۱۰

آنلاین از طریق سامانه سیمان
برگزارکننده: کمیته علمی بانوان و
مؤسسه آموزش عالی عصمتیه سمنان.

۱۵. جنبش علمی و مؤلفه‌های آن از دیدگاه بیانیه گام دوم انقلاب

ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام والمسلمین
آقای دکتر غفاری
تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹ / ۸ / ۲۹، ساعت:
۱۵ - ۱۶

آنلاین از طریق سامانه سیما
برگزارکننده: کمیته علمی بانوان با
همکاری مدرسه علمیه فاطمه الزهراء ع.ا.س.
تنکابن - شیرود استان مازندران.

۱۶. جنبش علمی؛ توسعه دانش، رویکرد

گام دوم انقلاب

برگزارکننده: حجت‌الاسلام والمسلمین

آقای عزیزی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۹/۲۳، ۱۰:۳۰-۹

آنلاین از طریق سامانه سیما

برگزارکننده: کمیته بانوان و مؤسسه آموزش

عالی حوزوی نرجس زاهدان استان سیستان

سبک زندگی و گام دوم انقلاب

---

۱. پشتوانه‌های قرآنی و حدیثی توصیه‌های مربوط به ساحت عمل در بیانیه گام دوم

ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمدحسین صاعد رازی

تاریخ برگزاری: پنج شنبه ۲۰ / ۳ / ۱۴۰۰ ساعت ۱۱.

برگزارکننده: کمیته علوم و گام دوم خلاصه بیانات دکتر صاعد رازی:

پشتوانه‌های قرآنی توصیه‌های ناظر به عمل و فعالیت:

در این ساحت یک بحث عام قرآنی و حدیثی نسبت به عمل می‌توان انجام داد و یک بحث خاص مربوط به عناوین عملی ذکر شده در بیانیه یعنی:

۱. اقتصاد
۲. عدالت و مبارزه با فساد
۳. استقلال و آزادی
۴. عزت ملی، روابط خارجی و مرزبندی با دشمن
۵. سبک زندگی

الف) عمل به معنای عام در قرآن و حدیث:

۱. عمل به معنای فعالیت و کار

در قرآن کریم بیش از ۱۰۰ آیه (البته برخی تا ۴۰۰ آیه هم برشمرده‌اند) در تشویق به کار و تلاش و بیان ارزش و اهمیت کار و تلاش وارد شده است. و همچنین تعدادی از آیات به مشاغل پیامبران بزرگوار الهی پرداخته که آن‌ها در کنار رسالت‌مندی و هدایت‌گری برای

جامعه اسلامی اشتغال به کار و فعالیت داشته تا هم معاش خویش را تأمین نمایند و همدیگران را در این مسیر تشویق به کار و تلاش کنند به همین جهت به مشاغل برخی از آنان اشاره می‌شود. بر اساس برخی از آیات از جمله سوره هود آیه ۳۷، سوره قصص آیه ۲۷، سوره انبیاء ۸۰ و... شغل حضرت نوح علیه السلام را نجاری و شغل حضرت شعیب علیه السلام را دامداری و کارگری و شغل حضرت موسی علیه السلام را شبانی و کارگری و شغل حضرت داود را زره‌سازی و آهنگری و شغل حضرت آدم علیه السلام را کشاورزی و شغل حضرت ابراهیم علیه السلام را کشاورزی و دامداری، شغل حضرت ادریس علیه السلام خیاطی و حضرت یعقوب و ایوب به زراعت و دامداری و شغل حضرت هود و صالح تجارت و حضرت سلیمان حصیربافی و حضرت عیسی صیادی و نجاری و حضرت محمد صلی الله علیه و آله تجارت و صیادی و شبانی بوده است.

قرآن کریم در آیات ذیل انسان را تشویق و ترغیب به کار و تلاش نموده است: «إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّى» (لیل ۴)

«وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى» (نجم ۳۹) و این که برای انسان جز سعی و کوشش او نیست و سعیش بزودی دیده می‌شود او به نتیجه‌اش می‌رسد. سپس به او جزای کافی داده خواهد شد. «كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِيْنَةٌ...»

۲. عمل به معنای عمل صالح

پس از کسب ایمان، مهم‌ترین اصل تربیت اخلاقی که قرآن کریم و روایات معصومان: بر آن بسیار تأکید کرده‌اند، بایستگی مبادرت به عمل صالح است.

از دیدگاه قرآن و سنت همان‌گونه که ایمان در شکل‌گیری و انجام عمل صالح مؤثر است، عمل صالح نیز در تثبیت و تقویت ایمان نقشی اساسی دارد. از این رو قرآن مجید عمل صالح را موجب بالا رفتن اعتقاد. یعنی ایمان دانسته و می‌فرماید:

(... إِيَّاهُ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ، وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ...)

نیز در روایتی از امام صادق ۷ آمده است:

(... لَا يَثْبُتُ لَهُ الْإِيْمَانُ إِلَّا بِالْعَمَلِ، وَ الْعَمَلُ مِنْهُ...)

ایمان برای مؤمن محقق نمی‌شود مگر با عمل، و عمل نیز ناشی از ایمان است.

همچنین درباره رابطه ایمان و عمل صالح از امیر مؤمنان ۷ روایت شده:

«... فَبِالْإِيمَانِ يُسْتَدَلُّ عَلَى الصَّالِحَاتِ، وَبِالصَّالِحَاتِ يُسْتَدَلُّ عَلَى الْإِيمَانِ».

آدمی با ایمان بر امور صالح - از جمله اعمال صالح - رهنمون می‌شود، و با امور صالح بر ایمان رهنمون می‌گردد.

به عبارت دیگر معیار «صدق ایمان»، بندگی خداوند در مقام عمل و انجام اعمال صالح است. قرآن کریم از این امر با عنوان امتحان الهی یاد کرده است:

(أَحْسِبَ النَّاسَ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا: «آمَنَّا» وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ؟).

نیز هدف از مرگ و زندگی انسان را امتحان او برای انجام اعمال نیکوتر ذکر کرده است:

(الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا، وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ).

همچنین در روایتی، امیر مؤمنان ۷ رابطه واقعی بین «اعتقاد به آخرت و عمل به مقتضای آن» و نیز بین «محبت به صالحان و عمل آنان» را بیان نموده، و ما را به عمل صالح برای آخرت، دل‌کنندن از زخارف دنیا و رسیدن به مقام صالحان موعظه کرده‌اند:

«لَا تَكُنْ مِمَّنْ يَرْجُو الْآخِرَةَ بِغَيْرِ عَمَلٍ وَ يَرْجِي التَّوْبَةَ بِطُولِ الْأَمَلِ، يَقُولُ فِي الدُّنْيَا بِقَوْلِ الرَّاهِدِينَ وَ يَعْمَلُ فِيهَا بِعَمَلِ الرَّاعِبِينَ... يُحِبُّ الصَّالِحِينَ وَ لَا يَعْمَلُ عَمَلَهُمْ».

و بنابر روایت زیر امام صادق ۷ ضمن آن‌که ایمان را صرف آراستگی ظاهری به اعمال خوب و یا آرزوی بدون عمل ندانسته‌اند، ایمان را به امری (اعتقاد) خالص در قلب‌ها تعریف نموده‌اند که اعمال صالح آن را تصدیق می‌کند:

«لَيْسَ الْإِيمَانُ بِالتَّحَلِّيِّ وَ لَا بِالتَّمَتِّيِّ، وَ لَكِنَّ الْإِيمَانَ مَا خَلَصَ فِي الْقُلُوبِ وَ صَدَّقَتْهُ الْأَعْمَالُ».

در نقطه مقابل، اعمال کسانی که از نور ایمان الهی بهره‌ای نبرده‌اند و درگمراهی دنیا رکون یافته‌اند، ارزش نداشته و ضایع و تباه می‌باشد:

(قُلْ: هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا؟ * الَّذِينَ ضَلَّ سَعِيَّهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ

صُنْعًا. * وَأُولَئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِ، فَحَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ، فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزْنًا).

نیز آنان که در دنیا ایمان نداشته و یا همراه ایمان خود عمل صالح و خیری کسب نکرده اند، در آخرت از نعمت های بی پایان الهی بهره ای نخواهند داشت:

(... يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيْمَانِهَا خَيْرًا...).

۳. پرهیز از عمل سیئی

در کنار عمل صالح، پرهیز از عمل سیئی (بد و زشت) از مهم ترین اصول تربیت اخلاقی به شمار می رود؛ زیرا همان گونه که عمل صالح در ارتقای ایمان و کسب اخلاق نیک مؤثر است، عمل سیئی نیز در آلودگی روح، ضعف و از دست دادن ایمان و سقوط آدمی به ورطه هلاکت بسیار تأثیرگذار است. روایت زیر از امام صادق ۷ شدت زخم و جراحت روح در اثر کار زشت را بیان می نماید:

«... وَإِنَّ الْعَمَلَ السَّيِّئَ أَسْرَعُ فِي صَاحِبِهِ مِنَ السِّكِّينِ فِي اللَّحْمِ».

نیز بنابر روایتی امام باقر ۷ ضمن هشدار به تأثیر شدید گناه بر جان انسان، ضرورت حفظ طهارت قلب را برای بهشتی شدن این گونه بیان نموده اند:

«الدُّنُوبُ كُلُّهَا شَدِيدَةٌ، وَ أَشَدُّهَا مَا نَبَتَ عَلَيْهِ اللَّحْمُ وَ الدَّمُ... وَ الْجَبْتَةُ لَا يَدْخُلُهَا إِلَّا طَيْبٌ».

همچنین بنابر روایت دیگر، آن حضرت ۷ پیدایش زنگار دل (رین قلب) را اثر تکرار گناه و توبه نکردن از آن دانسته و فرموده اند:

«مَا مِنْ عَبْدٍ إِلَّا وَ فِي قَلْبِهِ نُكْتَةٌ بَيْضَاءُ، فَإِذَا أَذْنَبَ ذَنْبًا حَرَجَ فِي التُّكْتَةِ نُكْتَةٌ سَوْدَاءُ؛ فَإِنْ تَابَ ذَهَبَ ذَلِكَ السَّوَادُ، وَإِنْ تَمَادَى فِي الدُّنُوبِ زَادَ ذَلِكَ السَّوَادَ حَتَّى يُعْطِيَ الْبَيَاضَ، فَإِذَا عَطَى الْبَيَاضَ لَمْ يَرْجِعْ صَاحِبُهُ إِلَى خَيْرٍ أَبَدًا، وَ هُوَ قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ: (كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ)».

بنابر این آنان که پی در پی به کارهای زشت پرداخته و از آن توبه نمی کنند، فطرت الهی

خویش را مدفون کرده و در نتیجه، رفتاری جز تکذیب آیات و نشانه‌های الهی، کفر و تکبر در برابر حق نخواهند داشت:

(مُمْ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ أَسَاءُوا السُّوْأَىٰ أَنْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَ كَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِئُونَ).

ب) عمل به معنای امور خاصی که در بیانیه در عرصه عملی تأکید شده، در قرآن و حدیث:

۱. اقتصاد

اسلام همانند دیگر مکاتب از نظام و مکتب اقتصادی برخوردار است (صدر سیدمحمد باقر، اقتصادنا ۱۴۰۸ق، ص ۳۱ و ۳۳۰-۳۳۱؛ همو، ۱۹۷۳ م: ص ۱۴۰؛ نامه مفید، ص ۵۷؛ مطهری، ۱۳۶۸ «ب»: ص ۳۷). اسلام از بدو ظهور متعرض نظام‌های حاکم در جامعه بوده و خود دارای سیستم و نظام خاص اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی است و برای تمامی ابعاد و شؤون زندگی فردی و اجتماعی قوانین خاصی دارد و جز آن را برای سعادت جامعه نمی‌پذیرد (صحیفه امام، ج ۵، ۳۸۹). شاهد بر این ادعا آموزه‌های اقتصادی قرآن است که ابعاد زندگی انسان را فرا گرفته و خطوط اصلی روابط اقتصادی و حقوق اقتصادی افراد را تبیین نموده است. (ر. ک: ادامه مقاله)

در آیات ۵۸ تا ۶۲ سوره بقره به زندگی شهرنشینی بنی اسرائیل و ضرورت آشنائی آنان با اقتصاد مطرح شده است. آنان وقتی اجازه ورود به بیت‌المقدس را یافتند ملزم به مراعات شرایط و ضوابط زندگی شهری و قوانین اقتصادی شدند. (طباطبائی، ۱۳۶۳، ج ۱، ص ۲۴۹) و در آیات ۴۰ سوره غافر و ۱۰ سوره اعراف به رابطه میان مکاتب اقتصادی و جهان بینی پرداخته شده است. همچنین در آیه ۲۰ سوری، تفاوت اقتصاد اسلامی با دیگر مکاتب اقتصادی، در رویکرد (دنیاگرایانه یا آخرت‌گرایانه) ترسیم شده است.

به سبب شدت اهتمام اسلام به مسئله اقتصاد برخی از قواعد شرعی اقتصادی مانند قاعده نفی سبیل (نساء / ۴ / ۱۴۱)، قاعده نفی عسر و حرج (حج / ۲۲ / ۷۸)، قاعده اتلاف (۵) (بقره / ۲ / ۱۹۵) قاعده دولة (حشر، ۷) و برخی عقود اسلامی جاری در اقتصاد مانند

عقد مضاربه (بقره / ۲ / ۱۸۸)، عقد جعاله (یوسف / ۱۲ / ۷۲)، عقد بیع (بقره / ۲ / ۲۷۵)، عقد قرض (بقره / ۲ / ۲۴۵) و عقود دیگر در قرآن بیان شده است؛ همچنین در آیاتی به اهداف اقتصادی اسلام، استقلال اقتصادی (نساء / ۴ / ۱۴۱ و آل عمران / ۳ / ۱۳۹)، حفظ حاکمیت و اقتدار سیاسی (انفال / ۸ / ۶۰ و هود / ۱۱ / ۱۱۳)، تأمین رفاه عمومی و مبارزه با فقر (اعراف / ۷ / ۳۲ و توبه / ۹ / ۶۰)، برقراری عدالت اقتصادی و اجتماعی (بقره / ۲ / ۲۶۸) اشاره گردیده است. در جوامع حدیثی نیز ابواب فقهی مختلفی مانند تجارت، مکاسب، معاملات و سایر مباحث مربوط به اقتصاد مطرح شده که همه شاهدی بر جایگاه اقتصاد در اسلام است. رسول خدا ﷺ سعی و تلاش انسان برای تأمین معاش زندگی را با جهاد مجاهد مساوی دانسته است: «الکاد علی عیاله کالمجاهد فی سبیل الله» اهمیت کار در مکتب اسلام به حدی است که بعد از نماز که ستون دین است از طلب روزی و در پی کسب بودن یاد شده و بر فریضه بودن آن تصریح شده است: «طلب الکسب فریضة بعد الفریضة». این روایات حاکی از اهمیت مقوله اقتصاد و جایگاه ویژه آن در آموزه‌های اسلامی است؛

چنان‌که شروع اسلام و تبلیغ آن توسط پیامبر اکرم ﷺ به پشتوانه ثروت حضرت خدیجه علیها السلام بود آن حضرت بدون هیچ‌گونه چشم‌داشتی، همه اموال خویش را در راه اقامه توحید در جامعه شرک‌آلود بعثت، در اختیار پیامبر ﷺ گذاشت. (صدوق، امالی، ۴۶۸) اموال خدیجه علیها السلام به قدری زیاد بود که تا هجرت رسول خدا ﷺ به مدینه، توسط آن حضرت صرف تقویت اسلام شد رسول خدا ﷺ در واپسین روزهای خود در مکه، به حضرت علی علیه السلام دستور داد به کمک اموال باقی مانده خدیجه علیها السلام برای هجرت خود و همراهانش، چند شتر بخرد؛ تا زمانی که رسول خدا ﷺ در مکه بود، با مال خدیجه علیها السلام بدهکار و اسیر را آزاد و از ناتوان دست‌گیری می‌کرد و به نیازمندان می‌بخشید و فقرای اصحاب خود را مهمان می‌کرد و هزینه آنان را که می‌خواستند هجرت کنند، می‌پرداخت. (مجلسی، بحارالانوار، پیشین، ج ۱۹، ص ۶۳)

چنان‌که امیرمؤمنان علی علیه السلام نیز علاوه بر احداث باغات متعدد در اطراف مدینه، با

خرید زمین درخود مدینه، باغهای متعددی ایجاد کرد، چاه‌های پرآبی را حفر و وقف نمود (حسینی، ۱۳۸۰، ۷ / ۲۵۳ - ۲۵۷) و می‌فرمود هرکس آب و خاک در اختیار داشته باشد و فقیربماند خداوند او را از رحمت خویش دور می‌سازد. (مجلسی، ۶۵ / ۱۰۳).

در اندیشه انقلاب اسلامی نیز به تبع آیات و روایات یادشده، بر این باور تأکید می‌شود که اسلام در ابعاد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی نیازهای مردم را برای ترقی واقعی برآورده کرده (صحیفه امام، ج ۴، ۱۴۵) و تمام آرزوهای بشری را به‌طور شایسته در دسترس آن‌ها قرار داده است و قوانین اسلام اعم از قوانین اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و معنوی قوانین غنی‌ای است. (صحیفه امام، ج ۵، ۴۰۵) نگاه گسترده اسلام به عدالت اجتماعی و بحث درباره نظام مالی در حوزه عدالت اجتماعی و دیدگاه‌های مربوط به آن و رعایت مصالح فردی و اجتماعی به گونه‌ای که به هیچ یک از فرد و اجتماع آسیبی نرساند (سیدقطب، عدالت اجتماعی در اسلام، ۱۷۱). دیدگاهی است که شاید تا کنون در هیچ یک از جوامع اسلامی تحقق نیافته و حمایت نشده است. اما نظام اسلامی ایران که مبتنی بر اصل ولایت فقیه است. تمام توان و تلاش خود را به کار گرفته است که این نظریه ارائه شده در شریعت مقدس اسلامی را در فضای جامعه و مدل حکومتی الهی خود محقق سازد و آن را به مثابه مسئولیتی عظیم برای خود قلمداد می‌کند (آیت الله خامنه‌ای، حدیث ولایت، ۱۳۶۹، ۳). بنابراین اسلام اقتصاد را به صورتی سالم و بدون وابستگی و برای رفاه همه مردم و با اهمیت به مستمندان و ضعیفان بارور می‌کند (صحیفه امام، ج ۱، ۳۴۳). و بهبود معیشت از جمله چیزهایی است که مردم را به بهشت نزدیک می‌کند جامعه‌ای که در آن فقر، بیکاری، مشکلات معیشتی غیر قابل حل، اختلاف طبقاتی، تبعیض وجود داشته باشد، حالت آرامش ایمانی پیدا نمی‌کند. فقر، انسان‌ها را به فساد و کفر میکشاند (كَادَ الْفَقْرُ أَنْ يَكُونَ كُفْرًا). (کلینی، الکافی، ج ۲، ص ۳۰۷)؛ ازاین‌رو برای ریشه کنی فقر باید فعّالیت اقتصادی به‌طور جدّی در برنامه‌های مسئولین قرار بگیرد.^۱

۱. (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار مردم استان ایلام در سالروز ولادت امیرالمؤمنین علیه السلام، ۱۳۹۳/۲/۲۳، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=26388>)

۲. عدالت و مبارزه با فساد

خداوند به صراحت، مسلمانان و مومنان را به قیام به قسط و عدل فرامی خواند و می فرماید، به عدالت، صلح برقرار سازید و دادورزی پیشه کنید. و عدل در هیچ موقعیتی نباید ترک شود: در روایات اسلامی و کلام معصومین نیز بحث از عدالت و وجوه گوناگون آن مطرح بوده است، عدالت میزان و ترازوی خداوند در زمین است، هر که آن را دریابد به بهشت، او را سوق دهد و هر که آن را رها سازد، توسط آن به دوزخ کشیده می شود. (وسائل الشیعه، ج ۱۱، ص ۳۱۰) عدالت از فضایل بزرگ انسانیت است، عدالت جزئی از فضیلت نیست بلکه همه فضیلتها است. و جور جزئی از رذیلت نیست، بلکه همه رذیلتها می باشد. (ر. ک. امام خمینی، شرح حدیث جنود عقل و جهل، ص ۱۵۰) مقام قداست عدالت تا آن جا بالا رفته که پیامبران الهی به خاطر آن مبعوث شده اند. (مطهری؛ سیری در نهج البلاغه، ص ۱۰۲) فلسفه وجودی (نظام اسلامی و کارگزاران آن)، عدالت است.^۱

عرصه زندگی میدان گسترده ای برای طرح عدالت فراهم می آورد. شهید مطهری آنچه در قرآن کریم راجع به عدل اجتماعی آمده است را به چهار قسم تقسیم می کند:

۱. عدل خانوادگی ۲. عدل قضایی مثل ۶۲ و ۱۳۵ نساء، ۴۵ و ۸۰ مائده ۳. عدل اصلاحی و اجتماعی، ۷۶ نمل، ۲۱ آل عمران ۴. عدل سیاسی، ۶۰ نساء، ۲، ۸ و ۴۸ مائده (مطهری، ۱۳۷۹، جلد ۶: ۲۱۵)

واقعیت این است که عرصه زندگی و حیات جمعی به عنوان اصلی ترین و گسترده ترین حوزه عدالت اقسام متعددی از عدالت را در خود جای می دهد.

عدالت توزیعی، عدالت تشریحی و تقنینی، عدالت کیفری و قضایی، عدالت سیاسی، عدالت خانوادگی (رعایت عدالت در محیط خانواده نسبت به فرزندان و همسر)، عدالت اجرایی و تدبیری، عدالت صیانتی و حفظی (رعایت عدالت در حفظ مال و جان و آبروی

۱. (امام خامنه ای، بیانات در دیدار مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی، ۱۳۸۵/۳/۲۹،

افراد) از زمره زیر شاخه‌های عدالت در عرصه زندگی و حیات جمعی محسوب می‌شوند. امر الهی به عدالت ورزی «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ» (۹۰ النحل) تمامی عرصه‌های متصور عدالت را پوشش می‌دهد همچنان که این خطاب آحاد جامعه و حاکمان و صاحبان مناصب را به یکسان به عدالت ورزی مکلف می‌کند.

بر خلاف لیبرالیسم کلاسیک و جریان اصلی لیبرالیسم که ایدۀ عدالت اجتماعی را بر نمی‌تابند و دولت را نسبت به حمایت از اقشار آسیب‌پذیر و نابرابری‌های اقتصادی و اجتماعی مکلف نمی‌دانند، در تعالیم اسلامی تأکید خاصی بر رعایت افراد ضعیف و فقیر و آسیب دیده وجود دارد که بخشی از این تأکید گرچه متوجه آحاد مؤمنان است که از طریق پرداخت مالیات‌های اسلامی (خمس، زکات و صدقات واجبه) و احسان و نیکوکاری به رفع آن اقدام کنند اما وظیفه خاصی متوجه دولت و حاکمان جامعه اسلامی است. امام علی علیه السلام در عهدنامه خویش به مالک اشتر چنین می‌نویسد:

الله في الطبقة السفلى من الذين لا حيلة لهم من المساكين و المحتاجين و أهل البؤسى و الزمنى فإن في هذه الطبقة قانعا و معترا و احفظ لله ما استحفظك من حقه فيهم و اجعل لهم قسما من بيت مالک و قسما من غلات صوافي الإسلام في كل بلد فإن للأقصى منهم مثل ما للأدنى و كل قد استرعيت حقه (نهج البلاغه نامه ۵۳)

«پس از خدا بترس، از خدا بترس درباره دستۀ زیردستان درمانده بیچاره و بی چیز و نیازمند و گرفتار در سختی و رنجوری در این طبقه گروهی خویشتن داری کرده و گروهی دست به گدایی دراز می‌کنند پس برای خدا پاسدار حقی باش که خداوند برای آنان معین فرموده است. قسمتی از بیت‌المال را که در دست داری و قسمتی از غلات و بهره‌هایی که از زمین‌های غنیمت اسلام به دست آمده، در هر شهری برای ایشان مقرر دار، زیرا دورترین ایشان را همان نصیب و بهره‌ای است که نزدیکترین آن‌ها دارد و رعایت حق هر یک از آن‌ها از تو خواسته شده است.»

حضرت علی علیه السلام هنگامی که پیرمرد فقیری را مشاهده کرد از احوال وی جويا شد و پس

از اطلاع از این که پیرمردی مسیحی و از کار افتاده است، ضمن انتقاد از بی‌توجهی مردم نسبت به او، دستور داد که از بیت‌المال برای رفع حوائج او مستمری تعیین کنند. (شیخ حرّ عاملی، جلد ۱۱ باب ۱۹ صفحه ۴۹)

در منطق اسلامی فقرا در اموال غنیاء صاحب حق هستند و سهمی از اموال آنان برای فقراء در نظر گرفته شده است؛ «وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ» (ذاریات: ۱۹) امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَشْرَكَ بَيْنَ الْاَغْنِيَاءِ وَ الْفُقَرَاءِ فِي الْاَمْوَالِ فَلَيْسَ لَهُمْ أَنْ يَصْرِفُوا اِلَى غَيْرِ شُرَكَائِهِمْ». (شیخ حرّ عاملی، جلد ۶ باب ۴ صفحه ۱۵۰) فقراء نه تنها در اموال توانگران سهم و شریک و ذی حق هستند بلکه از برخی روایات استفاده می‌شود که این لزوم برخورداری فقرا از اموال صاحبان ثروت در جامعه اسلامی به حدّی است که رفع کننده نیاز آنان باشد. امام صادق علیه السلام از جدّ بزرگوار خویش مولی الموحّدين علی علیه السلام نقل می‌کند: «إِنَّ اللَّهَ فَرَضَ عَلَى اَغْنِيَاءِ النَّاسِ فِي اَمْوَالِهِمْ قَدْرَ الَّذِي يَسَعُ فُقَرَاءَهُمْ». (قاضی نعمان مغربی، ۱۳۸۳ق: جلد ۱: ۲۴۵)

گرچه واجبات مالی و حقوقی که اسلام به نفع فقراء بر ثروتمندان جامعه نهاده است وظیفه‌ای فردی بردوش آحاد اغنیاء مسلمان تصور می‌شود اما این به معنای آن نیست که دولت اسلامی و حاکمان جامعه مسئولیتی در امر فقرزدایی بر عهده ندارند زیرا مدیریت کلان دریافت و توزیع صدقات واجبه نظیر زکات بر عهده حاکم جامعه اسلامی است.

۳. استقلال و آزادی

آیات زیادی در قرآن، مبتنی بر آزادی و اختیار انسان است (مطهری، مجموعه آثار، ۱/ ۳۶۰؛ ۳/ ۸۲) و اولین دعوت اسلام، نفخه آزادی می‌باشد: «قُولُوا لَا اِلَهَ اِلَّا اللَّهُ تَفْلِحُوا». (مطهری، ۱۳۸۲، ج ۱، ص ۶۸) «حریت» در متن ارزش‌های اسلامی است و اسلام، دین آزادی و حریت و مخالف با هرگونه تبعیض طبقاتی است. (مطهری، مجموعه آثار، ۲۵/ ۱۵۰) آزادی عقیده و مذهب در تاریخ صدر اسلام نیز، مشهود می‌باشد؛ (مطهری، مجموعه آثار، ۲۴/ ۱۲۸ - ۱۲۹، ۱۸۸، ۲۶۷ - ۲۶۹، ۳۷۵ - ۳۷۷) در جایی که آزادی عقیده در هیچ

محیط مادی‌گرایی در جهان، سابقه ندارد. (مطهری، مجموعه آثار، ۱/ ۴۴۴، ۴۸۷) در قرآن کریم از آزادی اجتماعی نیز سخن به میان آمده و حریت را، از مقاصد انبیا در نجات بشریت از چنگال اسارت و بندگی معرفی می‌کند. (مطهری، مجموعه آثار، ۲۳/ ۴۳۸ - ۴۴۰) در این مورد، دانشمندان اروپایی براین عقیده‌اند که ایمان و اعتقاد به خدا، آزادی فردی را نفی می‌کند و این در حالی است که اسلام، به حکم «فطرت» آزادی و اختیار را مساوی با ایمان و اعتقاد به خدا می‌داند. (مطهری، مجموعه آثار، ۱/ ۵۲۶ - ۵۲۷) و همین‌طور است که هر چه تاریخ، تکامل می‌یابد؛ آزادی‌های غیر منطقی و دیکتاتورها، جای خود را به آزادی می‌دهند. (مطهری، مجموعه آثار، ۱۵/ ۲۴۲ - ۲۴۴)

آزادی در کالبد قوانین اسلام جریان دارد و این در حالی است که در تمدن غرب که مدافع حقوق بشر و طرفدار آزادی می‌باشند، آزادی به معنای اصیل آن وجود ندارد و مردم در هیچ یک از شئون زندگی خود نه‌تنها آزادی نداشته، بلکه در باطن امر با دیکتاتوری و استبداد سردمداران حکومت مواجه می‌شوند.^۱

از آیه «...وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا» (سوره نساء آیه ۱۴۱) نیز در جهت تأمین و حفظ استقلال تام مسلمین در مقابل سلطه کفار استفاده کرده و قاعده فقهی «نفی سبیل» را از آن انتزاع نموده‌اند. بنابراین نفی سبیل چه در فقه و چه در بیان غالب مفسرین از وجوهی مترادف با استقلال می‌باشد. امام خمینی رحمته‌الله علیه نیز در پیامی به روحانیون و ملت ایران در جهت مخالفت با لایحه کاپیتولاسیون که در ۴ آبان ۱۳۴۳ نگاشتند، پس از بسم الله همین بخش از آیه را نوشتند و در این پیام عیناً دوبار از واژه استقلال کشور سخن به میان آوردند.

۴. عزت ملی، روابط خارجی و مرزبندی با دشمن

قرآن، سنت و عقل از منابع مبانی نظری سیاست و روابط خارجی اسلام محسوب می

۱. (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار کارگزاران نظام، ۱۳۸۰/۱۲/۲۷،

شود. و از آنجاکه مخاطبان قرآن، همه ملت‌ها می‌باشند، از روابط مابین ملت‌ها سخن می‌گوید. اگرچه آیات مربوط به مسائل سیاست خارجی و روابط بین‌الملل به وضوح مشخص نشده است؛ اما قرآن، احکام و مقررات خدا را بر جامعه بشری عرضه می‌کند و اصول و قواعدی را در رابطه با جامعه، بین‌الملل و روابط مابین ملت‌ها مطرح می‌سازد. این نکته در روایات که -گفتار ائمه معصومین علیهم‌السلام و برگرفته از قرآن و سنت پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم است - نیز صادق می‌باشد و مسائلی در باب حقوق بین‌الملل و اصول آن نیز در سنت پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و ائمه معصومین علیهم‌السلام آمده است (عمید زنجانی، ۱۳۷۷، ۳/ ۱۰۵ - ۱۰۷).

تشکیل حکومت، از احکام جدایی‌ناپذیر اسلام و نیاز ضروری جامعه بشریت است و مبنای سیاست خارجی نبی اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم با تأسیس دولت اسلامی شکل گرفت (امام خمینی، بی تا "ج"، ۲۰ - ۲۶). پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم، پس از دیدارهایی با اهل یثرب و عقد پیمان‌هایی با آن‌ها (ابن هشام، بی تا، ۱/ ۴۲۸ - ۴۳۸، ۴۵۴ - ۴۶۶) و به خاطر توسعه اسلام در آن سرزمین، دستور هجرت به یثرب را صادر فرمودند و پس از مدتی به مدینه هجرت نموده و دولت اسلامی را تأسیس کردند (ابن هشام، بی تا، ۱/ ۴۶۸، ۴۸۰). و مواجهه سیاسی میان سران سایر مجامع در عرصه بین‌الملل، از صدر اسلام و در حکومت نبوی آغاز شد. از این رو می‌توان حکومت حضرت رسول صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم را، عالی‌ترین و اصیل‌ترین نمونه عینی حاکمیت و نظام سیاسی برشمرد که بنیان‌ها و اصول آن از دین اسلام و آیات قرآن سرچشمه می‌گیرد. این بنیان‌ها عبارتند از:

توحید: اعتقاد به یگانگی خدا، زیربنا و اساس دین اسلام و ادیان آسمانی است و قرآن کریم زیباترین سخن را سخنی می‌داند که بشر را به خدای یگانه دعوت می‌کند (فصلت، ۳۳) این اصل در دولت نبوی نیز مشهود بوده و محور اصلی دیپلماسی اسلامی است و مبنای دعوت پیامبر از سران بزرگ جهان آن روز نیز قرار گرفته است (احمدی میانجی، ۱۴۱۹، ۲/ ۳۱۶).

دعوت: دعوت، درخواست پذیرش اسلام از غیرمسلمانان به دست مسلمانان است که

در سیاست خارجی انبیای الهی از جمله پیامبر اکرم ﷺ نیز مشهود است (ر. ک: متقی هندی، ۱۴۰۹، ۴ / ۴۸۳) که به تناسب اوضاع و مقتضیات زمانی و مکانی تحقق می‌یابد. به همین دلیل قرآن کریم، پیامبران را دعوت‌کنندگان دین معرفی می‌کند که بشر را به تعالیم و ارزش‌های وحیانی دعوت می‌کنند (نحل، ۱۲۵؛ شوری، ۱۵).

ازاین‌رو پیش از بعثت حضرت رسول ﷺ، جامعه جاهلی و بدوی عرب - که در توحش، جنگ و خونریزی و تفاخر و تعصبات قبیله‌ای به سر می‌بردند - از هسته مرکزی و حکومت قدرتمندی برخوردار نبودند (علیخانی، ۱۳۸۶، ۵۴۳؛ عمید زنجانی، ۱۳۷۷، ۳ / ۱۲۸ - ۱۳۰) با بعثت حضرت رسول ﷺ و تشکیل حکومت در مدینه، در چنین محیطی که آکنده از خشونت و قبیله‌سالاری بود؛ انقلابی بنیادین در نظام اجتماعی، انسانی، اخلاقی و معنوی عرب پدید آمد و مبانی نژاد پرستی آن‌ها تخریب و معنویت ارتقا پیدا کرد و تلاش نبی اکرم در به وجود آمدن امت واحده، فراتر از مرزهای جغرافیایی تحت حاکمیت قانون الهی صورت پذیرفت (علیخانی، ۱۳۸۶، ۵۷۹ - ۵۸۱).

مصادف با بعثت نبی اکرم ﷺ، دولت‌های همسایه جزیره العرب، به دلیل اختلاف داخلی، عدم ثبات و سیطره دو امپراطوری بزرگ ایران و روم، روابط خوبی با هم نداشتند و همواره در رقابت و درگیری سیاسی و نظامی بودند و روابط منازعه‌آمیزی بر آن‌ها حکمفرما بود (عمید زنجانی، ۱۳۷۷، ۳ / ۱۳۰ - ۱۳۲). ازاین‌رو پس از صلح حدیبیه و آسودگی پیامبر از ناحیه مشرکین و در شرایطی که جنگ و سلطه جویی بر روابط دولت‌ها حاکم بود، پیامبر تلاش کرد با فرستادن سفیر و پیام به سران حکومت‌ها و ملت‌ها، از جمله دوامپراطوری بزرگ آن زمان، روابط گسترده‌ای با آن‌ها آغاز کند (احمدی میانجی، ۱۴۱۹، ۲ / ۳۱۵ - ۵۰۸).

عدالت: از دیدگاه اسلام، نظام هستی بر اساس حق و بر محور عدل استوار است و به‌عنوان یک واقعیت جاودانه، قرآن کریم فلسفه بعثت و انبیای الهی را این اصل کلی بیان می‌کند که پیامبران آمدند تا عدل و دادگری را در زندگی انسان‌ها بگسترانند (حدید، ۲۵). سیاست خارجی دولت اسلامی بر مبنای قرآن کریم ضمن مشروع دانستن روابط بین‌المللی،

مسلمانان را به داشتن روابط حسنه بر اساس قسط و عدل نسبت به کفاری که ستم پیشه و تجاوزکار نباشند، سفارش می‌کند (ممتحنه، ۸).

نفی سبیل: در روایات اسلامی، دفاع از مظلوم و مقابله با ظالم، یک فریضه دینی است (حر عاملی، ۱۴۰۳، ۱۸ / ۵۹۰). این اصل بر تمامی روابط خارجی مسلمانان در زمینه‌های گوناگون سیاسی، نظامی، اقتصادی و فرهنگی حاکمیت دارد و هر نوع نفوذ و سلطه کفار در جوامع اسلامی می‌بایستی مسدود شود و دولت اسلامی، استقلال و عزت خود را حفظ کنند که این نپذیرفتن سلطه، برگرفته از آیات قرآن است که می‌فرماید: «خداوند هیچ راه سلطه‌ای را برای کافران بر مؤمنان قرار نداده است» (نساء، ۱۴۱). قرآن کریم، پیامبر و مسلمانان را دارای عزت معرفی می‌کند (منافقون، ۸) و به همین جهت تأکید دارد که سلطه کفار بر مسلمانان موجب حقارت و پستی مسلمانان در برابر غیر مسلمانان خواهد شد و این امر با اهداف عالی اسلام و رسالت نبوی مغایرت دارد.

جهاد: اصل جهاد و دفاع در برابر دشمن، از ضروریات عقلی و سیاسی هر عصری از جمله جامعه نبوی است. در این مسیر، شناخت ماهیت دشمنان خدا که دشمنان خلق او نیز هستند و ستیز و مبارزه مداوم با آن‌ها و هوشیاری در برابر توطئه‌های آنان، از جمله مسائل مؤکدی است که قرآن در آیات متعددی بدان اشاره نموده است (انفال، ۶۰؛ منافقون، ۴؛ ممتحنه، ۱). بر اساس قرآن کریم، اگر جهاد، برای رضای خدا باشد؛ نفع آن در حیات سیاسی، به خود مؤمنان و جامعه اسلامی باز می‌گردد و مؤمنان مورد رحمت خداوند واقع می‌شوند (بقره، ۲۱۸؛ عنکبوت، ۶).

وفای به عهد و تعهدات: آیات قرآن با تأکید بر ضرورت پایبندی به تعهدات و پیمان‌ها، تنها در صورت تخلف طرف مقابل، نقض تعهد را جایز دانسته و در غیر آن، وفای به عهد را لازم می‌داند (بقره، ۱۷۷؛ مائده، ۱؛ رعد، ۲۰؛ اسراء، ۳۴؛ مؤمنون، ۸). در روایات نیز، وفای به عهد پناهگاهی برای مردم، برای دوری از مکر و فریب است که می‌بایستی محترم شمرده شود (نهج البلاغه، نامه ۵۳ (۳۳۹)). در آیین اسلام، مسلمانان باید به عهد و قراردادهای

خود وفادار باشند، چون در برابر خدا مسئول هستند و شکستن عهد و پیمان آن‌ها؛ نقض عهد خدا تلقی می‌گردد. فلسفه تأکید اسلام بر لزوم وفاداری بر عهد و پیمان، ایجاد زمینه توافق بر همزیستی و زندگی مسالمت‌آمیز است تا انسان‌ها با آزادی و صلح و امنیت با یکدیگر زندگی کنند و اصول و قواعد حاکم بر زندگی مشترک بر اساس توافق و اراده مشترک تنظیم گردد (عمید زنجانی، ۱۳۷۷، ۳/ ۵۰۰-۵۰۱).

۵. سبک زندگی

ترسیم سبک زندگی اسلامی از مواردی است که مورد اهتمام قرآن و سنت است و از دیدگاه این دو منبع گرانقدر چند ویژگی دارد:

۴.۱. و حیانی بودن

خداوند با فرستادن قرآن و معرفی پیامبر خود به عنوان بهترین الگو (احزاب، ۲۱)، در واقع راه و روش صحیح زندگی را به انسان‌ها آموخت.

۴.۲. جهان شمولی، جاودانگی و جامعیت

بررسی سبک زندگی اسلامی در واقع بررسی شناخت این موضوع است که دین اسلام چه قوانین و احکام و برنامه‌های را برای زندگی انسان‌ها به تصویر کشیده است. اسلام از حیث قلمرو مکانی و زمانی، جهانی و جاودانه و از جهت قلمرو موضوعی جامع است. آیاتی که اسلام را دینی جهانی معرفی می‌کند (انبیاء، ۱۰۷ / سبأ، ۲۸ / فرقان، ۱)، دستوراتش را جاودانه و کامل می‌داند (انعام، ۵۹) و همچنین تبیان بودن قرآن برای هر چیزی را بیان می‌دارد (نحل، ۸۹ / یوسف، ۱۱۱)، ناظر به سه قلمرو یاد شده است.

پاسخ‌گویی به تمام نیازها یا نیازهای هدایتی بشر در همه اعصار، به معنای عدم توجه به تغییراتی که در انسان‌ها و جوامع پدید می‌آید، نیست؛ زیرا اسلام از دو بعد ثابت و متغیر (عناصر جهان‌شمول و موقعیتی) برخوردار است و تغییرات پدید آمده، بعد ثابت اسلام را دستخوش تغییر نمی‌کند، اگرچه عناصر موقعیتی اسلام به تناسب تغییر در جوامع، تغییر خواهند کرد.

البته راز ثبات و همیشگی بودن اصول و قواعد کلی سبک زندگی اسلامی را باید در این نکته جست‌وجو کرد که این الگو یک الگوی برخاسته از فطرت انسان (روم، ۳۰) است.

۳. ۴. شیوه‌ای مبتنی بر عبودیت

بر اساس آموزه‌های قرآن، هدف پیامبران الهی کشاندن مردم به صراط مستقیم است و صراط مستقیم یعنی عبودیت: «وَأَنْ اَعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ» (یس، ۶۱). از این رو سبک زندگی اسلامی، شیوه‌ای مبتنی بر عبودیت و بندگی خداست.

۲. سبک زندگی فاطمی، تمدن نوین اسلامی و

بیانیه گام دوم

ارائه‌کننده: سرکار خانم دکتر زینب طیبی

تاریخ برگزاری: ۲۸/۱۰/۹۹

به صورت مجازی برگزار شد

برگزارکننده: بسیج اساتید خواران دانشگاه

فرهنگیان قم با همکاری کمیته تخصصی بانوان.

خلاصه بیانات دکتر طیبی:

رهبر انقلاب در تبیین ماهیت تمدن و لوازم

تحقق «تمدن اسلامی» در دیدار با جوانان استان

خراسان شمالی به مقوله «سبک زندگی» و مصادیق گوناگون آن به‌عنوان عنصر متنی و حقیقی یک تمدن اشاره کرده‌اند و فرموده‌اند که هدف ملت ایران و هدف انقلاب اسلامی، ایجاد یک تمدن نوین اسلامی است؛ این تمدن نوین دو بخش دارد: یک بخش، بخش ابزاری است؛ یک بخش دیگر، بخش متنی و اصلی و اساسی است. بخش حقیقی تمدن نوین اسلامی، آن چیزهایی است که متن زندگی ما را تشکیل می‌دهد؛ که همان سبک زندگی است؛ مانند مسئله خانواده، سبک ازدواج، نوع مسکن، نوع لباس، الگوی مصرف، نوع خوراک، نوع آشپزی، تفریحات، مسئله خط، مسئله زبان، مسئله کسب و کار، رفتار ما در محل کار، رفتار ما در دانشگاه، رفتار ما در مدرسه، رفتار ما در فعالیت سیاسی، رفتار ما در ورزش، رفتار ما در رسانه‌ای که در اختیار ماست، رفتار ما با پدر و مادر، رفتار ما با همسر، رفتار ما با فرزند، رفتار ما با رئیس، رفتار ما با مرئوس، رفتار ما با پلیس، رفتار ما با مأمور دولت، سفرهای ما، نظافت و طهارت ما، رفتار ما با دوست، رفتار ما با دشمن، رفتار ما با بیگانه. دغدغه رهبر معظم انقلاب نسبت به این مقوله مهم و متنی ایجاد تمدن اسلامی در دهه‌های پیشین و از آغاز زعامت ایشان در جایگاه ولایت فقیه و رهبری نظام اسلامی کاملاً

مشهود است. دقت در اسناد بالادستی نظام اسلامی که توسط معظم له تنظیم و ابلاغ گردیده، نشانگر توجه جدی ایشان به موضوع «سبک زندگی» در پیشرفت کشور است؛ «سیاست‌های کلی جمعیت»، «سیاست‌های کلی خانواده» و «بیانیه گام دوم انقلاب» از موارد مهم این اسناد راهبردی به شمار می‌آیند. نکته قابل توجه در این دغدغه تمدنی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، تأکید مکرر ایشان بر نقش جوانان کشور در تحقق سبک زندگی اسلامی و حرکت به سوی ایجاد عنصر متنی تمدن اسلامی است. ایشان در سال ۱۳۹۱ در جمع «جوانان استان خراسان شمالی» عنصر تمدنی «سبک زندگی» را برای اولین بار مطرح و تبیین کردند و بعد از آن نیز تاکنون، بارها در دیدار با جوانان بسیجی و یا دانشجوی بر روی مسئله اساسی فرهنگی تأکید داشته‌اند. حکمت این توجه ویژه به نقش «جوانان» در تحقق بخش حقیقی تمدن‌سازی یعنی «سبک زندگی اسلامی»، جایگاه و کارکرد این قشر مهم اجتماعی در تحول و پیشرفت جوامع است. این نکته، همواره مرکز توجه رهبر فرزانه انقلاب در هدایت و راهبری نظام مقدس جمهوری اسلامی بوده است و در بیانات، سیاست‌گذاری‌ها و سیره اجتماعی و رهبرانه معظم له موج می‌زند که نقطه اوج آن را می‌توان در بیانیه تاریخی «گام دوم» مشاهده نمود؛ جان کلام ایشان در این بیانیه تاریخی، سپردن کامل فرمان انقلاب در گام دوم خود، به «جوانان» کشور و امیدبخشی به آن‌ها برای به دوش کشیدن این مسئولیت تمدنی است. در محورهای هفت‌گانه مورد توصیه رهبر معظم انقلاب در بیانیه، «سبک زندگی» به عنوان یکی از عرصه‌های حرکت جهادی جوانان، گنجانده شده است: «تلاش غرب در ترویج سبک زندگی غربی در ایران، زیان‌های بی‌جبران اخلاقی و اقتصادی و دینی و سیاسی به کشور و ملت ما زده است؛ مقابله با آن، جهادی همه‌جانبه و هوشمندانه می‌طلبد که باز چشم امید در آن به شما جوان‌ها است». در این بیان معظم له، چند نکته در خور توجه است: نخست آن که مقام معظم رهبری پیش از این به مقوله سبک زندگی پرداخته بودند. به خصوص از سال ۹۱ که به طور جدی این مقوله را با ریز عناوین و جزئیات مطرح کردند. در عین حال در این بیانیه فرمودند «در آینده بیشتر سخن خواهیم گفت». دوم

آن‌که، تذکر مهم ایشان است که سبک زندگی غربی، زیان‌هایی جبران‌ناپذیری به کشور و ملت ما زده است، یعنی برخی از زیان‌ها و آسیب‌ها غیر قابل جبران است؛ «هزینه‌ها و فرصت‌هایی که از دست رفته، حداقل آسیب‌هاست». و نکته سوم تعبیر «جهاد همه‌جانبه و هوشمندانه» از سوی معظم له است که نسبت به موارد قبلی چنین تعبیری را به کار نبرده بودند، گرچه در این بیانیه حدود بیست مرتبه کلمه «جهاد» به کار رفته و اساساً روح این بیانیه، جهادی است، اما نسبت به سبک زندگی تصریح می‌کنند که برای مقابله با سبک زندگی غرب، اولاً، نیازمند جهادی همه‌جانبه هستیم. همه‌جانبه یعنی در همه ابعاد فردی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، علمی و... و ثانیاً، این جهاد همه‌جانبه باید هوشمندانه هم باشد؛ یعنی بسیار حساب‌شده، عالمانه و محققانه و بدون عجله و به دور از شعار و احساسات محض.

از جمله شاخصه‌های سبک زندگی اسلامی برای دستیابی به تمدن نوین اسلامی آن است که تغییر در سبک زندگی چه تغییرات مثبت و چه تغییرات منفی، امری تدریجی است. نمونه قرآنی این مسئله، نحوه مواجهه با شراب‌خواری است که در چهار مرحله تحریم شُرب خمر صورت گرفت. مقوله سبک زندگی امری نیست که بخواهیم یک شبه ایجاد یا تغییر دهیم. باید در محیط‌های آموزشی و تربیتی، به تدریج و به آرامی با تقویت باورهای اسلامی و تعمیق ارزش‌ها و نیز جهت‌دهی امیال و غرایز و معرفی الگوهای حسنه، سبک زندگی اسلامی را در عرصه‌های مختلف فردی و اجتماعی مانند تغذیه، پوشش، معماری، اقتصاد، کسب و کار، مصرف و... حتی جنبه‌های عبادی نهادینه کنیم. از منظر مقام معظم رهبری، در فرهنگ‌سازی و تحقق سبک زندگی اسلامی در «جوانان» کشور و کنش فعال جامعه «زنان مسلمان ایرانی» در این مهم، بازخوانی و ترجمان فاخر و هنرمندانه ابعاد شخصیت متعالی حضرت زهرا علیها السلام و سبک زندگی ایشان از اهمیتی ویژه برخوردار است. رهبر فرزانه انقلاب اسلامی در بیانات مختلف، ابعاد مهمی از «سبک زندگی فاطمی» مانند ایثار، عبودیت، ولایت‌مداری، استقامت و ایستادگی در برابر ظالمان، ازدواج و زندگی

خانوادگی، زندگی حماسی و جهادی را مورد تأکید قرار داده‌اند. ایشان در معرفی سبک زندگی فاطمه علیها السلام به جوانان می‌فرمایند: «فاطمه زهرا علیها السلام را که می‌خواهید معرفی کنید، آن چنان معرفی کنید که یک انسان مسلمان، یک زن مسلمان، یک جوان مسلمان از آن زندگی درس بگیرد؛ در دل خود نسبت به آن مجسمه قداست و طهارت و حکمت و معنویت و جهاد، احساس خشوع و خضوع و وابستگی کند. این، طبیعت انسان است. ما انسان‌ها تابع و متمایل به کمالیم. اگر بتوانیم کمال را در خودمان ایجاد کنیم، می‌کنیم؛ اگر نه، آن کسی که صاحب کمال است، به‌طور طبیعی انسان به او گرایش دارد». معظم له در بیان این الگوی نمونه سبک زندگی اسلامی می‌فرمایند: اسلام، فاطمه - آن عنصر برجسته و ممتاز ملکوتی - را به‌عنوان نمونه و اسوه زن معرفی می‌کند. آن، زندگی ظاهری و جهاد و مبارزه و دانش و سخنوری و فداکاری و شوهرداری و مادری و همسری و مهاجرت و حضور در همه میدان‌های سیاسی و نظامی و انقلابی و برجستگی همه‌جانبه او که مردهای بزرگ را در مقابلش به خضوع و اداری می‌کرد، این هم مقام معنوی و رکوع و سجود و محراب عبادت و دعا و صحیفه و تضرع و ذات ملکوتی و درخشندگی عنصر معنوی و همپایه و هم وزن و همسنگ امیرالمؤمنین و پیامبر بودن اوست. زن، این است. الگوی زنی که اسلام می‌خواهد بسازد، این است.

۳. بررسی سبک زندگی اسلامی در بیانیه گام دوم انقلاب با توجه به آیات و روایات

ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام والمسلمین

محمد حسین محمدی

تاریخ برگزاری: یکشنبه ۳۰/۳/۱۴۰۰

ساعت ۱۸

به صورت مجازی

خلاصه بیانات حجت‌الاسلام محمدی

امام خامنه‌ای حفظه الله که نایب عام

امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف است قطعاً با توجه به

جایگاه و مرتبه علمی و دینی که دارند

مسلط و مسلح به تقلین می‌باشند و حتماً اگر جملات و عباراتی را بیان می‌فرمایند برگرفته از ثقل اکبر و ثقل اضغر می‌باشد. لذا سبک زندگی اسلامی که ایشان مورد اشاره قرار داده و اصرار و تأکید بر آن دارند قطعاً از بطن قرآن و روایات استفاده کرده است که ان شاء الله کوتاه و مختصر اما مفید به بررسی آن موضوع از منظر آیات و روایات پرداخته شد.

امام خامنه‌ای حفظه الله در بیانیه گام دوم انقلاب، اشاره‌ای به سبک زندگی اسلامی داشتند. امروز در راستای احیای تفکر دینی و با توجه به این که فرهنگ یکی از عوامل بسیار مهم و تأثیرگذار در اقدامات اجتماعی است، مبانی اعتقادی و عملی زندگی مسالمت آمیز و داشتن سبک زندگی اسلامی و آموزه‌های فراوانی که در فرهنگ اسلامی وجود دارد می‌تواند سرلوحه تلاشهای فرهنگی قرار گیرد. در نظام هستی رابطه انسان با محیط زندگیش واقعی و جدایی ناپذیر است، اسلام در کلیه جنبه‌های زندگی و روابط انسانی دخالت کرده و برای آن‌ها مقرراتی وضع کرده است و در مواردی که موضوعات جدیدی مطرح شده، فقها بر

اساس کلیات و قواعد اصلی، حکم موضوع را استخراج کرده‌اند. در جهان بینی اسلامی هر حرکت و عمل مثبت انسان، اگر از انگیزه و نیت الهی برخوردار باشد، عبادت محسوب می‌شود. بنابراین تلاش هر انسان مسلمان در جهت بهزیستی اسلامی حتی اگر به ظاهر کوچک به نظر برسد ولی با انگیزه الهی باشد، عبادت محسوب شده و او را به سوی تعالی و کمال رهنمون می‌سازد.. در این مطالعه آیات قرآنی و روایات مرتبط با سبک زندگی اسلامی مورد بررسی قرار گرفته است.

منظور از سبک زندگی اسلامی چیست و چه ابعادی را در بر می‌گیرد؟ آیا تعریف جامعی از سبک زندگی اسلامی وجود دارد؟

سبک زندگی اسلامی چه نوع تصویر و نمایی را ارائه می‌دهد؟ فرصت‌ها و چالش‌های پیش روی سبک زندگی اسلامی چیست؟

آیا سبک زندگی اسلامی نافی سبک زندگی مبتنی بر فرهنگ‌های دیگر است یا آن‌ها را هم می‌پذیرد؟

چالش‌ها و فرصت‌هایی که زندگی امروز پیش رو دارد چیست؟

سبک زندگی دینی و شیعی از نگاه قرآن و اهل بین علیهم‌السلام چیست؟

این مطالعه یک بررسی توصیفی و اسنادی است که با استفاده از منابع موجود شامل قرآن و تفاسیر و کتابهای معتبر حدیث انجام شده است. مطالب ابتدا فیش برداری و سپس جمع‌بندی و به صورت موضوعی ارائه شده است.

مقوله مهم و اساسی دین، سابقه‌ای به امتداد تاریخ بشر و لاحق‌ه‌ای به استمرار پایان جهان دارد. طول و عرض زمان را همراهی کرده، به گونه‌ای که هیچ دورانی و هیچ مکانی نبوده که حقیقت دین حضور و ظهور نداشته باشد. دین با انسان متولد شده و تا همه جا با انسان می‌ماند و دمی او را رها نکرده و انزوا و خلوتی جز جان و نفس انسانی ندارد.

او همانند پدیده‌های طبیعی گاهی در اوج و علو، و گاهی در حضيض و دنوّ است. با قیام انبیا و اولیا قایم و ایستا، و با غروب و افول آنان آفل و زایل می‌شود. در روزگاری که حق

مداران و خداپرستان فایق و فاتحند، دین رقص‌کنان و هلهله‌زنان در ذهن‌ها و زبان‌ها، در عقل‌ها و قلب‌ها و در بیان‌ها و بنان‌ها در حرکت و حضور است و هر زمان که طاغوتیان و شیطان‌مداران جولان می‌دهند و توهم فتح و ظفر دارند، دین زانوی غم در بغل گرفته، به کناری پناه می‌گیرد و تازیانه‌های جهل و گمراهی، بدن لطیف و ظریفش را نوازش می‌کند.

در روزگار ما نیز دین از این سنت مستمر، جدا و مستثنا نیست؛ تا پیش از تحوّل و انقلاب شگرف اسلامی، به دلیل حضور طاغوتیان و منکران و جاحدان، دین می‌رفت که از صحنه بشری به کلی خارج شده و بساط آن برچیده شود، ولی با قیام و اقدام شجاعانه و قدرت‌مندانه حق‌مداران، دوباره به صحنه اجتماع بازگشت و با لباسی نو و تازه، و با طراوتی خاص و ویژه در عرصه‌های گوناگون حضور یافت. آمد تا با طراوت و لطافت ذاتی اش جامعه را با همه شؤوناتش و نفس انسانی را با همه ظهوراتش روشن و منور کند و با طهارت و پاکی اش شست و شودهنده همه تیرگی‌ها و کدورت‌ها باشد.

اما دو جریان مهم، همواره مانع این حرکت بوده و هست و تا این دو زدوده نشود، حضور دین با قوت و صلابت نیست، و چه بسا موجب پس‌رفت دین و حرکت فردی و اجتماعی باشد.

مانع اول، درونی است؛ دین حقیقتی مجرد و روحانی است (نه مادی و جرمانی)، لذا تا دیده مجرّدیین حاصل نشود و با سلاح تجرّد و عقل و قلب سلیم به او نگریسته نشود، حجاب طبیعت و غبار مادیت فرصت شهود محض و نگاه خالص به آن را نمی‌دهد. تنها هجرت از رجز طبیعت و مهاجرت از رجس مادیت است که امکان حضور در خدمت دین را می‌دهد تا آن‌گونه که هست شناخته شود. آنان که می‌خواهند از روزنه حس و تجربه یا از پنجره محدود طبیعت، به حقیقت ماورای طبیعت دین دست یابند، مقدورشان نیست، لذا همیشه آن را در هاله‌ای از ابهام و تیرگی دیده، بر همین مبنا قضاوت می‌کنند؛ گاهی به ناتمامی و نارسایی دین فتوا می‌دهند و سعی در برکناری این حقیقت ناقص و غیرضروری دارند و گاهی به قدسی بودن و استحاله نزول آن حکم کرده و او را محترم و با حرمت‌تر از آن

می‌دانند که به عالم طبیعت تنزل کند.

در روزگار ما این جریان فکری و این منظر تنگ و تاریک بر شرق و غرب طبیعت سایه افکنده و فضای غالب فکری و ذهنی جوامع، خصوصاً اجتماعات غربی را به خود مشغول داشته است؛ گرچه سایه‌های آن، ذهن عده‌ای از روشن‌فکران جامعه ما را نیز آلوده و تیره کرده است.

مانع دوم، بیرونی است؛ آنان که به قدرت و توان‌مندی دین پی برده و متوجه شدند که دین ماهیتی قدرت‌مند و با صلابت دارد یعنی هم در متن دین، همه فتنه‌گری‌ها تعریف شده و هم بر مبارزه با فتنه‌گران به صورت صریح و قطعی تأکید شده است و از طرفی خود نیز به دنبال تأمین آرزوها و خواسته‌های کاذب نفسانی در پی استعمار جهان و استثمار عالمیان هستند، به اتکای قدرت نظامی، سیاسی، صنعتی و الکترونیکی خود، اراده اجحاف و سلطه بر جوامع را دارند و می‌خواهند دین را به هر شکل ممکن از عرصه بشری به کناری زده و انسان را هم از درون و هم از بیرون از سلاح دین سلخ کنند: (لَا يَزَالُونَ يُقَاتِلُونَكُمْ حَتَّى يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَاعُوا) تا بتوانند با خلع سلاح بشر بر او بتازند و از مغز تا معدن او را در تحت سیطره خویش درآورند.

این جاست که این دو گروه خواسته یا ناخواسته هدف مشترک پیدا کرده و هر دو، تا براندازی ساختار دین و برکندن ریشه‌های دین، دست در دست یکدیگر به پیش می‌روند. از این جایگاه، رسالت دین‌مداران و آنان که دین را به مثابه آب حیات دانسته و با او زنده و بدون او مرده‌اند، خطیرتر و ضروری‌تر می‌شود؛ با دستی باید مانع اول را کنار زد تا درون روشن دین، قربانی ظاهر ساخته شده اذهان و افکار غیرحرفه‌ای و نامحرمانه نشود، و با دستی دیگر، مانع دوم را برکنند و با او به مقابله برخاست. این جاست که سلاح اجتهاد و جهاد به صورت مشترک به سمت دشمن نشانه می‌رود و مداد علما با دماء شهدا سیلی بنیان‌کن برای رفع هرگونه فتنه علمی و آشوب عملی است.

نوشتار حاضر که برگرفته از بیانیه گام دوم انقلاب مبنی بر سبک زندگی اسلامی است،

در جهت تبیین و تحلیل و روشن کردن چراغ دین و سراج هدایت اسلام با تأکید بر قرآن و روایات تدوین شد.

دین، همزاد انسان است و بشر از آغاز آفرینش خود، نیاز به دین را همواره در خویشتن می‌یافت و با عطش فطری در پی آن می‌رفت تا با رسیدن به زلال آن، این عطش را برطرف، و خود را سیراب کند. از این رو جامعه‌شناسان و مردم‌شناسان با این‌که در قرون گذشته از انسان به موجود «مستوی القامة» و ابزار ساز و سیاست‌ورز تعبیر می‌کردند، اما امروزه از او به‌عنوان موجود دین‌ورز سخن می‌گویند؛ زیرا محققان با پژوهش‌های تاریخی خویش، هیچ قومی از اقوام بشری را نیافته‌اند که صاحب نوعی دین نبوده باشند؛ چنان‌که جدیدترین پژوهش‌های جامعه‌شناختی، بیش از نود و پنج درصد انسان‌ها را معتقد به خداوند، و متدین به دینی از ادیان می‌داند و این واقعیت، مُبطل این نظریه است که با پیش‌رفت اجتماعی و افزایش رفاه مادی، دین و اندیشه دینی انحطاط می‌یابد. سرّش این است که انسان، دارای سرشت و فطرت دینی است و هویت بافت وجودی او در متن خلقت با دین عجین شده است.

در پایان می‌شود گفت که محال است یک انقلاب بهزیستی بدون راه و روش اسلامی در سبک زندگی صورت بگیرد.

۴. کرونا و سبک زندگی اعتقادی در گام دوم انقلاب

ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر حسن

رضایای

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۹/۲۶ ساعت

۱۰:۳۰ - ۱۲ به صورت آنلاین

برگزارکننده: حوزه علمیه نرجس خاتون

شهریار و با همکاری کمیته تخصصی

بانوان کنگره بین‌المللی گام دوم انقلاب

اسلامی از منظر قرآن و حدیث

خلاصه بیانات دکتر رضایی:

با توجه به گسترش بیماریها مخصوصاً

بیماری واگیردار و دغدغه اعتقادی مرد،

لازم است در گام دوم انقلاب به مسئله

اعتقادات و رابطه آن با بیماریها توجه لازم

شود.

بیماری کرونا تغییراتی در سبک زندگی مردم ایجاد کرد از جمله تغییرات در عبادات و

اعتقادات و فرهنگ. از این رو سؤال اصلی این نشست این بود. سبک زندگی اعتقادی مردم

در گام دوم انقلاب چگونه است؟ این نشست به این شبهه اصلی پاسخ می‌گوید که برخی از

مردم در پی آن هستند که بیماری به خدا نسبت بدهند و برخی دیگر به شیطان و برخی به

خود انسان. لذا ضرورت بحث در این زمینه دو چندان است

انتساب بیماری به خدا

انتساب بیماری به شیطان

انتساب بیماری به انسان

بررسی انتساب بیماری‌ها (کرونا) به خدا

در آیات مربوط به قوم بنی اسرائیل، شاهد انتساب بیماری‌ها به خدا بوده‌ایم. در ابتداء امر به نظر می‌رسد انسان در ایجاد این بیماری نقشی ندارد و خداوند این بیماری را به عنوان عذاب تحمیل نموده است. برای بررسی و حل آن، لازم است برخی از اصطلاحات روشن گردد:

الف) حسنات و سیئات: از منظر علامه طباطبائی⁶ هر حادثه‌ای که برای فرد یا اجتماع پیش می‌آید، یا موافق میل و آرزوی انسان و با سعادت فردی و یا اجتماعی سازگار است؛ نظیر عافیت و سلامتی و فراخی رزق و امثال آن، که آن را «حسنات» (خوبی‌ها) می‌نامد و یا ناسازگار است مانند بلا، محنت، فقر، بیماری، ذلت، اسارت و امثال آن که آن را «سیئات» می‌خواند (طباطبائی، ۱۴۱۲ق، ج ۵، ص ۹). اما از مفهوم برخی از آیات قرآن استفاده می‌شود که قرآن بعضی بیماری‌ها را برای انسان خیر می‌داند و برخی را شر: II وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ O (بقره: ۱۹۶). در نتیجه وجود بیماری در میان قوم، نمی‌توان برداشت منفی نمود؛ شاید آن بیماری سبب بیداری و رشد و ترقی مردم شود.

۱. ب) علل مُعَدَّة: آیت‌الله شهید مطهری⁶ در مورد «علل معدّه» و «علل موجدّه» چنین

می‌فرماید:

از نظر فلاسفه، ما دو نوع علت و معلول داریم که نوع اول را اِبا دارند علت و معلول بنامند؛ اگر هم احياناً به‌آن‌ها علت و معلول می‌گویند، با نوعی تسامح است. اینها را بیشتر «معدّات» می‌نامند و گاهی «علل معدّه» یا «علل اعدادی» و به تعبیر بوعلی «مهیئه» می‌گویند.

پس علل معدّه در واقع زمینه‌ساز و فراهم‌کننده شرایط لازم برای تحقق معلول هستند و در واقع، علت اصلی و واقعی چیز دیگری است، نه آن‌ها؛ اما چون زمینه‌ساز پیدایش معلول هستند، می‌توان پیدایش معلول را به آن‌ها نسبت داد و مثلاً گفت: علت پیدایش گندم

باغبان، آب، خاک یا... می باشد و هم این جا می توان گفت علت اصلی به وجود آورنده گندم، خداوند است و همه این گفته ها درست است. اگر وجود گندم را به باغبان یا آب یا... نسبت می دهیم به خاطر آن است که آن ها زمینه ساز (علل معده) هستند، نه علت واقعی و اگر وجود گندم را به خدا نسبت می دهیم، از باب این است که او علت اصلی به وجود آورنده (علت موجهه) همه اشیا است.

ج) مفهوم «علل طولی»: حوادث، همان طور که با اسباب نزدیک و متصل به خود نسبتی دارند، به اسباب دور، یعنی اسبابی که سبب وجود اسباب نزدیکند نیز نسبتی دارند و حوادث، چنان که افعال و آثار این اسبابند، افعال و آثار آن ها نیز هستند. در پاسخ به کسانی که مطرح کرده اند، چطور قرآن بیماری واگیردار وبا و طاعون را به خدا نسبت داده و حال آن که بشر امروز به عوامل و اسباب طبیعی آن ها دست یافته است؛ باید گفت آن ها علل عرضی و اسباب طولی را خلط کرده و پنداشته اند که اگر فعل و یا حادثه ای به علل طبیعی مستند شد، دلیل بر این است که ادعای قرآن مبنی بر این که همه حوادث به خدا مستند است؛ باطل است (همان، ص ۱۹۴).

علاوه بر آن، قرآن پیدایش همه چیز (حسنات و سیئات) را به خدا نسبت می دهد: قُلْ كُلُّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ (نساء: ۷۸)؛ «بگو: همه [اینها] از طرف خداست»؛ چون ایجادکننده همه عالم و وقایع آن، خداوند متعال است و همه حوادث عالم؛ خوب یا بد، به اذن و اراده و قدرت او صورت می پذیرد و تا او نخواهد و قدرت ندهد، نه شیطان می توان وسوسه کند و نه انسان می تواند بر صفحه هستی وجود داشته باشد تا انتخاب و اراده ای صورت دهد و حسنه یا سیئه ای به او برسد. پس همه افعالی که در عالم رخ می دهد، به فاعلیت و علیت خداوند است.

۵. سبک زندگی اسلامی و تداوم انقلاب با

محوریت گام دوم انقلاب اسلامی

ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام والمسلمین

حسین عبداللهی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۱۱/۱۹

مکان نشست/لینک مجازی: سامانه

سیما

خلاصه بیانات حجت‌الاسلام عبداللهی:

توجه به سبک زندگی اسلامی ایرانی و

مقابله جهادی با سبک زندگی غربی باید با

اهتمام ویژه در قالب مهارت‌های زندگی

ترویج داده شود. آموزش مهارت‌های زندگی،

توانایی اجتماعی و روحی فرد را افزایش می‌دهد و باعث می‌شود تا فرد بتواند به نحوی بهتر و مؤثرتر با مشکلات و دشواری‌های زندگی مواجه شود. هر قدر مهارت‌های زندگی فردی بالاتر باشد، او بهتر می‌تواند سلامت روان و رفتار خود را حفظ کند و به شیوه‌ای منطقی و کارآمد مشکلات پیش‌آمده را برطرف کند. رهبر انقلاب اسلامی در بیانیه گام دوم انقلاب بیان کردند که تلاش غرب در ترویج سبک زندگی غربی در ایران، زیان‌های بی‌جبران اخلاقی و اقتصادی و دینی و سیاسی به کشور و ملت ما زده است؛ مقابله با آن، جهادی همه‌جانبه و هوشمندانه می‌طلبد که باز چشم امید در آن به جوان‌ها است. امروز جنگ نرم به‌عنوان ابزاری نوین برای تجاوز و سلطه ابرقدرت‌های جهان بر کشورهای دیگر است. یکی از اهداف عمده این جنگ، از بین بردن سبک زندگی اسلامی - ایرانی و نهادینه نمودن سبک زندگی غربی در کشورهای هدف می‌باشد. امروزه جنگ نرم به‌عنوان بهترین روش برای تسخیر فرهنگ، تمدن، باورها و تصمیمات کشور مقابل از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. دولت

های غربی، ساده‌ترین راه یعنی غلبه بر افکار و اندیشه‌های ملت‌ها را برگزیده‌اند تا با ایجاد جنگ‌های فرهنگی و روانی بتوانند ضمن تهی نمودن مردم از آرمان‌ها و ارزش‌های شناخته شده دینی، تاریخی و موارث گران‌بهای فرهنگی، وام‌دار فرهنگ و اندیشه‌های مبتذل و بعضاً غیرقابل دفاع خود نمایند و با نفوذ در عرصه‌های فرهنگی و اجتماعی، همچون موریانه ای به قطع ریشه‌های کهن تاریخی ملت‌ها پردازند و حمله‌ای نرم و خاموش و بی‌صدایی داشته باشند. بانیان این جنگ، در تلاش‌اند با استحاله تدریجی فکری و روانی مردم و بدون استفاده از حمله نظامی، به تسخیر اذهان و افکار عمومی پردازند. دشمنان می‌خواهند از بین بردن فرهنگ، هویت، باورها و نمادهای دینی - مذهبی و شیوه‌های زندگی اسلامی به جایگزینی فرهنگ، نمادها، باورها و سبک زندگی غربی پردازند. مهم‌ترین و اساسی‌ترین راهبرد و استراتژی مقابله با تهدیدات جنگ نرم در حوزه سبک احیاء و حفظ هویت دینی جامعه است و ترویج اندیشه نهادینه کردن سبک زندگی اسلامی نیازمند اقداماتی علمی و علمی‌درازمدت و برنامه‌ریزی شده‌ای است که می‌توان ارزش‌های دینی و ملی خود را حفظ و به تعمیم سبک زندگی اسلامی کمک کرد. بدون تردید، عمل به رهنمودهای مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم، انقلاب را به ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای ظهور حضرت حجت عجل الله تعالی فرجه الشریف نزدیک می‌کند.

نکته مهم این‌که سبک زندگی محصول و معلول باورها و ارزش‌های فرد است. سبک تغذیه ما ایرانی‌ها، سبک خاصی است. به‌عنوان مثال ما خورشید قورباغه و سالاد سوسک نداریم؛ برخلاف فرانسوی‌ها و چینی‌ها! در همان چین، حداقل صد میلیون نفر از چینی‌ها نیز چنین غذاهایی را نمی‌خورند. نه گوشت سگ می‌خورند، نه گوشت گربه! اما عامه مردم چین از تغذیه با مار و خرچنگ و سگ و گربه هیچ ابایی ندارند. و این نشان می‌دهد که سبک تغذیه، متأثر از باورها و ارزش‌هاست. مسلمانان باوری به‌عنوان حلال و حرام دارند. اعتقاد به نبوت و وحی دارند و طبیعی است که دستور العمل تغذیه خود را از دین می‌گیرد. مسئله مهم دیگر این‌که متقابلاً سبک زندگی نیز در باورها و ارزش‌ها اثرگذار است. به

عبارت دیگر باورها و رفتارها در یکدیگر اثر متقابل دارند و رابطه طرفینی دارند. گاه رفتار، باورها و ارزش‌ها را تغییر می‌دهد؛ و گاهی ارزش‌ها و باورهاست که رفتار را تغییر می‌دهد. دلیل تأثیر رفتارها در باورها را می‌توان آیه دهم سوره روم ذکر کرد که می‌فرماید: «ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةَ الَّذِينَ أَسَاءُوا السُّؤَىٰ أَنْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَكَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِئُونَ». این آیه نشان می‌دهد کسانی که گناه می‌کنند، و سبک‌های منحرف در زندگی دارند، باورها و ارزشهایشان دگرگون می‌شود. این‌که اسلام بر عمل و رفتار تأکید دارد، چون باورساز است و موجب تقویت یا تضعیف ارزش‌ها می‌شود. خداوند متعال چند مرتبه تأکید می‌کند از گام‌های شیطان پیروی نکنید: «لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ» شیطان گام به گام به سراغ ما می‌آید. یکبار دروغ، یکبار نگاه حرام، یکبار غذای حرام، ... آرام آرام برای فرد عادی می‌شود و اساس آن ارزش اسلامی و آورنده آن زیر سؤال می‌رود و باورها دگرگون می‌شود. تحکیم باورها و ارزش‌های اسلامی از عوامل حفظ و تداوم انقلاب است. همانگونه که خداوند متعال پیامبر خویش را از یک سو، با نصرت و مدد‌های غیبی خود و از سوی دیگر، به وسیله مؤمنان به پیروزی رساند، در این عصر نیز امام خمینی رحمته الله علیه را، از یک سو، با مدد‌های غیبی، نصرت الهی و عوامل روحی و معنوی و از سوی دیگر، به دست ملت مسلمانی که ایمان واقعی به اسلام و انقلاب داشتند و طالب رضایت خداوند و برقراری حکومت عدل اسلامی به دست امام زمان عجل الله تعالی فرجه بودند، تقویت و تأیید فرمود. مادامی که این ایمان، و نه اظهار ایمان، باقی باشد، به انقلاب هیچ گزندی نخواهد رسید.

بنابراین، در صورتی که ملت ایران، پایه‌های ایمان خود را محکم و عقاید برحق خود را تقویت کند، هرگز تحت تأثیر تبلیغات سوء واقع نخواهد شد و به خود سستی راه نخواهد داد.

۶. سبک زندگی اسلامی یا غربی در گام دوم انقلاب (پوشش و عفاف)

ارائه‌کننده: سرکار خانم دکتر نفیسه

مرادی

تاریخ برگزاری: ۹۹/۹/۲۷

برگزارکننده: مدیریت حوزه علمیه

خواران استان قم با همکاری مدرسه علمیه

فاطمه الزهراء علیها السلام

خلاصه بیانات دکتر مرادی:

وقتی سخن از سبک زندگی اسلامی و

مقایسه آن با سبک غربی می‌شود و وقتی می

خواهیم به مطالعاتی در غرب و شرق بپردازیم، باید یک نگاه پدیدارشناسانه به موضوع داشته باشیم؛ منظور از این نگاه این است که بدون پیش‌فرض ذهنی، قضاوت، ارزش‌گذاری و دشمن‌انگاره؛ و فقط عالمانه بررسی کنیم و بلکه در مواقعی همدلانه، تا فهم درستی از موضوع داشته باشیم؛ چون وجود پیش‌فرض‌های مختلف و نگاه ارزشی مانع از درک صحیح موضوع می‌شود؛ و اگر موضوع به خوبی درک نشود، نمی‌توان راهکار خوبی از آن ارائه داد.

پس در مرحله اول سعی می‌کنیم فارغ از قضاوت‌ها، فقط با نگاه پدیدارشناسانه به توصیف موضوع بپردازیم؛ و مرحله دوم تبیین لایه‌های فرهنگی است؛ هر فردی در بعد فردی، خانوادگی و اجتماعی دارای چهار لایه است؛ که لایه باورها و ارزش‌ها به‌عنوان لایه‌های درونی و هنجارها و نمادها لایه‌های بیرونی هر فرهنگی هستند؛ بر این می‌توان گفت لایه بیرونی، پوسته و قشر زندگی است و لایه درونی هسته و مرکز زندگی؛ وقتی می‌خواهیم سبک زندگی را در این دو مقوله جا بدهیم سبک زندگی مربوط به پوسته، یعنی بخش

هنجارها و نمادهای زندگی می‌شود؛ بین لایه درونی که باورها و ارزش‌هاست و لایه بیرونی که هنجارها و نمادهاست رابطه‌ای برقرار است به نام رابطه دوری؛ به این صورت که هم لایه درون بر لایه بیرون اثر می‌گذارد و هم لایه بیرون بر لایه درون؛ تأثیر لایه درونی بر بیرونی در بعد مثبت، همچون توصیف خداوند از عبادالرحمن در سوره فرقان که می‌فرماید: «وَعِبَادُ الرَّحْمَنِ الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا» بندگانی هستند که با تواضع روی زمین گام برمی‌دارند؛ در این آیه اولین خصوصیتی که برای آن‌ها ذکر شده عبد خدا بودن است یعنی باورها و ارزش‌های آن‌ها خدامحور است؛ که نمود بیرونی این باور، رفتار متواضعانه آن‌ها در لایه بیرونی است؛ و در ادامه می‌فرماید: «وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا» شب را درحالی که برای خدا سجده و قیام می‌کنند، به روز می‌رسانند؛ یعنی باورهای درونی باعث می‌شود از خواب که رفتاری بیرونی است به خاطر خدا بگذرند؛ در بعد منفی نیز در توصیف منافقین می‌فرماید: «وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَارِهُونَ» این‌ها انفاق نمی‌کنند مگر با اکراه؛ یعنی فعلی که در لایه بیرونی انجام می‌شود همراه با رضایت خاطر نیست چرا که پشتوانه و باور محکمی ندارد.

نمونه تأثیر لایه بیرونی بر لایه درونی همچون سخن پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ است که می‌فرماید: «خود را به کار خیر مکلف کنید.» چرا که انسان مجموعه‌ای از خوبی‌ها و بدی‌ها را در وجود خود دارد و اگر خود را در بیرون مکلف به خوبی‌ها نکند بدی‌ها در درون او قوت پیدا می‌کنند؛ همنشینی نمونه دیگری از این تأثیرگذاری است؛ چنانچه در قرآن در آیه ۱۴۰ سوره نساء می‌فرماید: «فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّىٰ يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِنَّكُمْ إِذَا مِنْتَلُهُمْ» یعنی ای مومنان با کسانی که آیات را به تمسخر می‌گیرند، همنشینی نکنید؛ مگر این‌که رویه سخن‌گفتن‌شان را تغییر دهند؛ چرا که این همنشینی منجر می‌شود که شما هم مانند آن‌ها شوید؛ در ادبیات ما و ضرب‌المثل‌ها نیز متعدد به تأثیر همنشینی اشاره شده است.

با توجه به این مقدمات روشن می‌شود که وقتی صحبت از سبک زندگی اسلامی می‌شود در واقع باید در حیطه لایه‌های بیرونی زندگی فعالیت داشته باشیم.

برای سبک زندگی (لایف استایل / نمت الحیاه) تعاریف مختلفی بیان شده است که گستره آن جنبه‌های مختلف زندگی: پوشش، آرایش، تفریح، شغل، هنر، دکوراسیون منزل و... را در بر می‌گیرد؛ اولین بار یک روانشناس اتریشی از این اصطلاح استفاده کرد؛ و کم‌کم برای آن برنامه‌ها و سبک‌های مختلفی چیده شد؛ به‌طور کلی هر چیزی که با ظاهر زندگی در ارتباط است سبک زندگی در آن دیدگاهی را ارائه کرده است و ما در عرصه‌های مختلف، سبک‌های زیادی را شاهد هستیم.

بعد از بحران اقتصادی آمریکا در سال‌های ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۲ در مقابل سبک زندگی مصرف‌گرایانه‌ای که در جهان به راه افتاده بود (که همچنان هم ادامه دارد)، سبک زندگی مینی‌مالیسم شکل گرفت؛ این سبک زندگی، ابتدا جنبشی بین هنرمندان بود (که برای نقاشی کردن صرفاً خطی را روی بوم می‌کشیدند)؛ بعد کم‌کم وارد عرصه‌ها و مشاغل دیگر شد؛ و به‌عنوان سبک زندگی تعریف شد.

فرد مینی‌مالیست کسی است که در هر عرصه‌ای از حداقل امکانات استفاده کند؛ با این شعار: که در جهت مثبت تغییری ایجاد شود تا فرد، زندگی بدون بدهی و سرشار از فرصت‌های بیشتر برای رشد فردی داشته باشد.

مروّجان این سبک، (در غرب که خاستگاهش آمریکاست و امروز در کل جهان و حتی ایران طرفدارانی دارد) به این می‌پردازند که هر چیزی را در کمترین آن داشته باشند؛ و در تمام عرصه‌های زندگی چون سفر، خرید لوازم زندگی و... به این امر توجه دارند؛ امروزه چگونگی دست یافتن به زندگی مینی‌مال در سایت‌ها و وبلاگ‌های مختلف بیان شده است و با کارهای دقیق و ظریف به‌طور عینی و گام به گام این نوع سبک زندگی را نشان می‌دهند.

در این بخش پذیرش دو اصل مهم را مطرح می‌کنیم که این دو اصل در نگاه‌های فرهنگی، تبلیغی و دینی بسیار مهم است: اصل اول پذیرش تأثیر و تأثر فرهنگی است؛ در فیزیک اصلی به نام دمای تعادل گرمایی وجود دارد؛ یعنی اگر دو جسم را با تفاوت دمایی

مختلف در کنار هم بگذاریم، جسم گرم‌تر دمای خود را به جسم سرد منتقل می‌کند تا هر دو به یک تعادل دمایی برسند؛ این اصل فیزیک، در تعاملات فرهنگی نیز وجود دارد؛ یعنی تعاملات فرهنگی آن قدر ادامه دارد و از هم تأثیر می‌گیرند، تا به یک شکل درآیند.

دو نوع فرهنگ در جامعه وجود دارد: فرهنگ گرم که فرهنگ تأثیرگذار است و فرهنگ سرد که بیشتر تأثیرپذیر است؛ البته این تأثیرگذاری و تأثیرپذیری لزوماً به معنای خوب بودن فرهنگ گرم و بد بودن فرهنگ سرد نیست؛ چرا که در طول تاریخ، بت پرستی فرهنگ غالب بود و موحدان در اقلیت به سر می‌بردند و قربانی آن فرهنگ بودند.

اگر انسان بخواهد در جریان تبادل فرهنگی مداخله کند، صرفاً می‌تواند آن را تندتر یا کندتر کند؛ اما نمی‌تواند آن را متوقف کند؛ بنابراین در سرزمینی که زندگی می‌کنیم حتی اگر مرادات حضوری نداشته باشیم، تبادلات فرهنگی اتفاق می‌افتد؛ هم بر جهان اثر می‌گذاریم و هم تأثیر می‌پذیریم؛ اما میزان اثرگذاری و اثرپذیری به چگونگی رفتار ما بستگی دارد.

اصل دوم تغییر ابزارهای جذب مخاطب در بستر زمان و مکان است؛ شاید سالیان طولانی به اندازه کل تاریخ، شیوه سخنرانی، بهترین شیوه جذب مخاطب در عرصه فرهنگی بود؛ اما در حال حاضر می‌بینیم که ابزارها به طور کلی متفاوت شده و تأثیر سخنرانی، درجه خود را از دست داده است؛ به قول آیت‌الله جوادی آملی: در عصر حاضر اگر پیامبری قرار بود مبعوث شود مطمئناً معجزه‌اش رسانه بود.

امروزه رسانه به عنوان ابزاری قوی برای جذب مخاطب است؛ به خصوص در فضای مجازی؛ که کیفیت استفاده از آن باید با توجه به نوع مخاطب، زمان و مکان تغییر کند؛ پس سه مؤلفه مخاطب‌شناسی، محیط‌شناسی و زمان‌شناسی در استفاده از ابزارها بسیار مهم است.

با این دو اصل و این که اسلام صرفاً دینی که شامل مجموعه از آئین‌ها و باورها و مناسک باشد، نیست، بلکه در رفتار و سبک زندگی مسلمان خود را نشان می‌دهد (مانند پوشش زنان یا نخوردن گوشت خوک) به سراغ تبیین سبک زندگی اسلامی می‌رویم؛ سبک زندگی اسلامی دو بخش است: بخش اول هسته اصلی و اولیه، بخش دوم فرعی و ثانویه

است در هسته اولیه و اصلی، موارد مشترکی بین تمام مسلمانان وجود دارد مانند: نخوردن گوشت حرام، ذبح شرعی، نگه داشتن حریم بین زن و مرد؛ اما قسمت دوم که ثانویه است وابسته به فرهنگ و عرف هر جامعه‌ای است؛ ورود اسلام به هر سرزمینی و مواجهه با فرهنگ آن سرزمین، موجب شد بخشی از آن فرهنگ، اصلاح یا رد شود و در مواردی هم تغییری نکند؛ این امر تبادل فرهنگی را نشان می‌دهد؛ دین اسلام فراتر از دین، بلکه سبک است؛ که در عرصه‌های مختلف زندگی ورود کرده، راهکار ارائه داده و گاه شاخص‌هایی را بیان کرده تا بر اساس آن بتوانیم در هر عصری سبکی را ابداع کنیم.

پس سبک زندگی اسلامی بر اساس فرهنگ جوامع می‌تواند متفاوت باشد؛ مانند این که پوشش زنان خاورمیانه مشکی است اما در شرق آسیا کشورهای مثل مالزی و اندونزی از رنگ‌هایی مثل نارنجی، قرمز و سبز استفاده می‌کنند و در کشورهای اروپایی زنان مسلمان پوشش بلوز، شلوار و روسری دارند؛ همه آن‌ها مسلمان هستند و هیچ‌کدام به رفتار غیر عقیفانه متهم نمی‌شوند؛ چرا که بر اساس موقعیت زمانی و مکانی نوع پوشش خود را که مربوط به لایه بیرونی است، انتخاب می‌کنند.

موضوع بعدی این است که: در سبک زندگی اسلامی جایگاه عفاف و پوشش کجا قرار می‌گیرد؟ با توجه به تقسیم‌بندی لایه‌های فرهنگی، مشخص می‌شود که عفاف امری درونی و پوشش مربوط به لایه بیرونی است؛ چرا که عفاف از آنجاکه مربوط به فطرت انسان است، فراتر از باورها و دین است؛ هر زن و مردی به‌طور طبیعی عقیف بودن را درک می‌کند و نسبت به آن حس مثبتی دارد؛ همچنان‌که از دروغ بیزار است و راسگویی را می‌پسندد.

خداوند برای انسان هم رسول باطنی یعنی عقل و فطرت را قرار داده تا لایه‌های درونی را کنترل کند و هم انبیاء و رسولان را فرستاده تا لایه‌های بیرونی را بسازد؛ یعنی از درون و بیرون به هدایت انسان پرداخته است؛ در آیات بسیاری مکرر می‌فرماید: «وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ»؛ یزکیهم به بخش لایه‌های درونی و یعلّمهم به بخش لایه‌های بیرونی می‌پردازد؛ و این دو در هم اثر می‌گذارند تا فرد به هدایت و رستگاری برسد؛ پس عفاف یکی از امور فطری

و فرا دینی است که به عنوان رسول باطنی در همه انسان‌ها وجود دارد.

بررسی و مقایسه عفاف در اندیشه اسلامی و غربی: گفتیم عفاف و پوشش متأثر از زمان، مکان، هنجارها و نمادهایی است که در هر جامعه وجود دارد؛ با بررسی روایت به دست می‌آید: عفاف که به معنی دوری از کارهای ناپسند و ناروا است: ۱. فضیلتی انسانی است ۲. فرا جنسیتی است و مختص زنان نمی‌باشد ۳. مختص به امر جنسی نیست؛ چرا که در اندیشه اسلام، شهوت تحت عنوان شهوت شکمی و شهوت جنسی مطرح شده؛ (میان مخلوقات خداوند، فرشتگان تنها دارای عقل هستند بدون شهوت و غریزه، حیوانات دارای شهوت و غریزه بدون عقل؛ اما انسان‌ها و جنیان دارای عقل، شهوت و غریزه هستند به همین دلیل است که انسان می‌تواند هم از فرشتگان برتر شود و هم از حیوانات پست‌تر.)

برای نمونه: آیه ۳۳ سوره نور فردی را که توان مالی برای ازدواج ندارد، دعوت به عفت می‌کند و آیه ۶ سوره نساء فردی را که سرپرستی مال یتیمی را به عهده دارد نیز دعوت به عفت و کنترل زیاده‌خواهی می‌کند؛ و امام باقر می‌فرمایند: محبوب‌ترین عبادت نزد خداوند عفت شکم و شرمگاه است؛ در روایات هرگاه صحبت از شهوت به میان آمد، هردو شهوت در کنار هم ذکر شدند؛ انسان دارای عقل که قدرت تمیز صحیح از نا صحیح را دارد، می‌تواند با عفت این دو شهوت را کنترل کند. پس جامعه‌ای عقیف و اسلامی است که بسترساز کسب و کار حلال باشد و فساد اقتصادی و جنسی در آن نباشد.

نماد بیرونی عفت شکمی: کسب و کار حلال و اقتصاد سالم و پاک است؛ عفت جنسی نیز چهار بعد بیرونی دارد: ۱. عفت در پوشش (آیه ۳۱ نور) ۲. عفت در کلام (آیه ۳۲ احزاب) ۳. عفت در نگاه (آیه ۳۰ و ۳۱ نور) ۴. عفت در رفتار (آیه ۳۱ نور)؛

عفت در پوشش را حجاب می‌نامیم؛ بنابراین به کار بردن کلمه عفاف و حجاب در کنار هم به معنای مساوی بودن آن دو نیست؛ بلکه عفاف معنایی فراتر از حجاب دارد؛ عفاف فضیلتی درونی، فرا دینی و فرا جنسیتی است.

عفاف در تمدن غربی، امتناع جنسی قبل از ازدواج برای زن و مرد است؛ و به فردی

عقیف می‌گویند که رابطه جنسی با غیر همسرش نداشته باشد؛ از آنجاکه مسیحیت و یهودیت ادیان آسمانی هستند، بحث عفاف بسیار اهمیت داشته و در زندگی مردم جاری بود، آن‌ها نیز در انتخاب پوشش با شاخصه‌های خود تعریفی از عفاف داشتند.

در ۳۰۰ سال اخیر استفاده از واژه عفاف، بسیار کم بوده است، این ۳۰۰ سال طوفانی اخیر، تأثیرات زیادی در لایه‌های مختلف فرهنگی انسان‌ها داشته است، تحولاتی اتفاق افتاد که از سبک زندگی سنتی، جهان مدرن متولد شد؛ و همه ابعاد زندگی را در برگرفت؛ از دهه ۶۰ تا ۸۰ یک جنبش اجتماعی در غرب اتفاق افتاد جهت اعتراض به نظام سنتی محدود کردن رابطه زن و مرد، که از آن به عنوان انقلاب جنسی یاد می‌کنند؛ آن‌ها به دنبال محدود کردن نقش دولت، کلیسا و مذاهب در این مقوله بودند؛ و آن را یک امر شخصی قلمداد کردند؛ که مذهب حق مداخله در آن را ندارد؛ و در نتیجه جنبش عشق آزاد به راه افتاد که ادعا داشت: ازدواج یک اسارت اجتماعی و مالی در بردارد؛ چنین مسائلی دغدغه شخصی است؛ و ربطی به دیگران ندارد؛ و حتی رابطه با محارم را آزاد می‌دانستند؛ و می‌گفتند مذهب مانع از عشق آزاد است.

در شکل‌گیری انقلاب جنسی سه نفر نقش مؤثری داشتند: ۱. روانکاو به نام ویلهم رایش بود که تفکراتش را به صورت کتاب در آورد که پایه‌های این جنبش را تشکیل داد: ۲. فردی به نام کیم زی پدر علم سکسولوژی که از مسائل جنسی تاب‌زدایی کرد و جنجال‌های زیادی را در آمریکا بوجود آورد ۳. مارکوزه فیلسوف آلمانی - آمریکایی است که تعریف اخلاقی متفاوتی را در زمینه جنسی ترسیم کرد.

لازم به ذکر است دو مسئله دیگر نیز در این امر دخیل بودند: ۱. تولید قرص‌های ضد بارداری که موجب شد بدون نگرانی از بارداری و رسوایی به این آزادی جنسی بپیوندند؛ ۲. درآمیختن انقلاب ۱۹۶۸ که علیه ارزش‌ها و ساختارهای فرهنگی متسلف شده پدران قیام کردند؛ و این هم‌زمانی انقلاب‌ها باعث شکل‌گیری این آزادی جنسی شد که قدمتی حدوداً ۶۰ ساله دارد.

پس واژه عفاف از دهه ۶۰ به بعد کاملاً منسوخ شد؛ و دختران قبل از ازدواج باکره بودن را از دست داده، و هر سال نیمی از دختران تجربه جنسی داشتند؛ (درحالی که تا قبل از این حتی رابطه با همسر را قبل ازدواج امری ناپسند می‌دانستند.) و این فرهنگ دامنگیر جهان شد و دنیا را متأثر از خود کرد؛ اما در این اواخر شاهد بازگشت دختران و زنان غربی به عفاف هستیم؛ و حتی در آثاری این موضوع را به خوبی بیان کردند و عفیف بودن را به عنوان یک ارزش نشان می‌دهند؛ و سلامت جامعه را در عفاف بیان می‌کنند؛ بازگشت عفاف در غرب جریانی است که می‌تواند فراگیر شود.

دامنه عفاف در اندیشه اسلامی بسیار گسترده است؛ اما در فرهنگ غرب صرفاً پرهیز از رابطه جنسی خارج از چارچوب ازدواج است؛ پس محصور کردن عفاف برای زنان و صرفاً در روابط جنسی یک تفکر غربی است؛ آنچه جامعه امروز نیاز دارد: ۱. طراحی نقشه کاربردی و عملیاتی سبک زندگی، مبتنی بر فهم صحیح اندیشه‌های اسلامی ۲. تبیین عفاف در سطح جامعه به عنوان فضیلتی فراجنسیتی و فرادینی ۳. بسیج مردمی در کنترل شهوت شکمی و جنسی و پروراندن روحیه تقوای جنسی و اقتصادی؛ اگر این نقشه تبیین شود، بسیاری از مشکلات حل می‌شود.

بنابراین بحث پوشش، ناشی از عرف و جامعه است؛ که باید افراد با توجه به نوع فرهنگ شان به انتخاب درست هدایت شوند؛ نه این که پوشش خاصی را به همه جوامع تحمیل کنیم.

۷. جستارهای پژوهشی سبک زندگی و راهبردهای فراگیرسازی بیانیه گام دوم

ارائه‌کننده: دکتر راضیه میر علی ملک
(دکتری تخصصی مطالعات زنان گرایش حقوق زن در اسلام)

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۸/۸/۱

برگزارکننده: مدیریت حوزه علمیه خاوران، با همکاری مؤسسه آموزش عالی حوزوی ریحانه النبی "سلام الله" اراک.

خلاصه بیانات دکتر میرعلی ملک:

تعریف سبک زندگی: در سطح دیپلماسی مجموعه‌ای از رفتارهای سازمان یافته که متأثر از باورها و ارزش‌های فکری فرد است. این دیدگاه دین‌شناسانه است که مورد نظر آقا می‌باشد فیش‌های سبک زندگی رو از سایت مقام معظم رهبری (زید عزه) دریافت نمایید. مثلاً در مورد حجاب اگر باور عمیق وجود نداشته باشد اصلاح نمیشود. پیشینه تحقیقات در مورد سبک زندگی از سالهای قبل وجود داشته ام از سال ۱۳۹۱ بیشتر شده است. تحقیقات دکتر کاویانی و دکتر آذربایجانی در این زمینه بسیار موفق بوده است و روشهایی مهمی را برای تحقیق ارائه داده‌اند. اما به جای علوم انسانی بیشتر در علوم پزشکی به آن پرداخته‌اند. این به معنای این نیست که پیشینه ما قوی نیست بلکه ما از این پیشینه قوی به صورت کاربردی استفاده نکرده‌ایم در واقع از زمان رسول الله ﷺ در احادیث و منابع بیان شده است. در سال‌های اخیر کتابهای بسیاری هست که الگوی صحیح زندگی رو نشان می‌دهد. تمام منابع اسلامی ما رویکرد سبک زندگی را دارد. ام متأسفانه ما بر اساس الگوهای اسلامی خودمان سبک زندگی رو ارائه نداده‌ایم. کاربردی کردن منابع برای زندگی

مردم صورت نگرفته است. مثلاً سبک زندگی مطالعه قبل از خواب و تنظیم ساعت خواب برای تنظیم برنامه بندگی.

واژگان سبک زندگی:

فرهنگ: مجموعه کنش‌ها در یک جامعه است مثل پیاده روی اربعین کنشی هست که همه می‌پذیرند.

منش، عادت واره، سیره: سبک زندگی وقتی کاربردی می‌شود که منش در آن فرهنگ نهادینه شود.

دلیل اصلاح سبک زندگی:

رسیدن به تمدن اسلامی که رهبر معظم نیز به آن پرداخته‌اند.

سبک زندگی به معنای یکسان‌سازی سلاقی نیست اما باید با یک مبنای اسلامی باشد. نقش عالمان و نخبگان:

رهبر معظم انقلاب می‌فرمایند: ای طلاب و دانشگاہیان شما باید این خلاء را پر کنید و این معنویت‌ها رو پر رنگ کنید

افراد تأثیرگذار در جامعه نقش بسیار مهمی در این تمدن دارند.

در پیاده کردن سبک زندگی نقش مهم رسانه‌ها مورد تأکید است.

طلاب باید در جهت اصلاح این سبک زندگی در رسانه با استفاده از آیات و روایات برنامه داشته باشند.

مؤلفه‌های فردی سبک زندگی: ایمان و تسلیم، علم، عمل صالح، استفاده از الگوی مناسب، کنترل خویشتن

مؤلفه‌های اجتماعی:

فرهنگ و رفتارهای اجتماعی افراد، روشها و ابزارهای مناسب با فراخور حال و مخاطب می‌باشند.

حضرت آقا می‌فرمایند با بهترین ابزار مردم رابه امانت تقوا و امر به معروف و سبک زندگی

صحیح هدایت کنید.

عواطف مردم را اصلاح کنید که می شود آن را به الگوی مناسب تبدیل کرد.

درگیر کردن عواطف مردم خیلی مناسب هست.

مدیریت زمان نیز مهم ترین عامل تأثیر گذار در ترویج سبک زندگی می باشد.

بنابر تعاریف، شاخصه اصلی هر تمدن، فکرو اندیشه است. به لطف الهی، انقلاب اسلامی با بهره گیری از قران و آموزه های اهل بیت و اسلام توانست با نیروی محرکه اجتهاد و اسلام شناسی در راه احقاق این تمدن قدم بردارد.

آمادگی برای ظهور و تمدن سازی آرمان بزرگ انقلاب اسلامی است.

رهبر معظم انقلاب جوانان را به ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید

ولایت عظمی ارواحنا فداه ترغیب می فرمایند.

نقش عمیق جوانان در رسیدن به آرمان بزرگ اسلامی و قدم نهادن در راه مهدویت حائز

اهمیت است.

۸. تأثیر تمدن غرب بر سبک زندگی و ارتباط آن با بیانیه گام دوم انقلاب

ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام سید قاسم
هاشمی امین

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۱۲/۱۳

برگزارکننده: کمیته سبک زندگی با
همکاری حوزه علمیه فاطمیه
خلاصه بیانات حجت‌الاسلام هاشمی
امین:

در بیانیه مهم گام دوم، حرف از سبک

زندگی و تأثیر آن در نحوه زندگی ایرانیان به میان آمده با تأکید بر بحث سبک زندگی است که باید به معرفی شاخصه‌های الگوی ایرانی اسلامی بر مبنای سبک زندگی جهت نهادینه کردن در جامعه اسلامی پرداخته شود.

در جوامع اسلامی بالاخص کشور ما از آن جهت که دارای یک طرز تفکر متفاوت از غرب نسبت به هستی دارد و مهم‌ترین مؤلفه بررسی جایگاه میان تمدن‌ها و شکل‌گیری و اعتلای تمدن در دیگر نقاط جغرافیا است. که حضرت آقا در بیانیه گام دوم انقلاب پیرامون این قضیه فرمودند: تلاش غرب در ترویج سبک زندگی غربی در ایران، زیانهای بی‌جبران اخلاقی و اقتصادی و دینی و سیاسی به کشور و ملت ما زده است؛ مقابله با آن، جهادی همه‌جانبه و هوشمندانه می‌طلبد که باز چشم امید در آن به جوان‌ها است. لذا ضروریست به این امر توجه فراوان گردد. و طرح «سبک زندگی» به‌عنوان توصیه هفتم حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در بیانیه گام دوم انقلاب، تفاوت محسوسی با سایر توصیه‌ها داشت.

تاریخ تمدن اروپا از جنبه ریشه‌یابی و نخستین دوره اعتلای آن نشان دهنده تأثیرپذیری

این تمدن از جوامع شرقی به خصوص جهان اسلام است. امروزه تمدن منحنی سرگشته غرب در صدد برآمد تا برای ترویج «انسان محوری» در برابر «خدا محوری» با استفاده از رسانه‌ها و ابزارهای نوین جنگ نرم، ملت‌های مستقل جهان به ویژه جمهوری اسلامی ایران را در زیر سلطه فرهنگی خود قرار بدهد. عصری که در آن قرار داریم عصر فرا ارتباطات و عصر سلطه رسانه‌ها بر زندگی انسان‌هاست.

برخورداری مردم از سبک زندگی دینی و رواج ارزش‌های اخلاقی اسلام در جامعه به نحوی که ارزش‌های اصلی جامعه محسوب شود، یکی از ارکان تداوم انقلاب اسلامی است. خطر ترویج سبک زندگی غربی در توصیه هفتم از بیانیه گام دوم انقلاب گوشزد شد. آیت‌الله خامنه‌ای قبلاً تصریح کرده بودند که عده‌ای در داخل کشور در صدد ترویج اخلاق و سبک زندگی غربی با هدف به انحراف کشاندن انقلاب اسلامی هستند. آن‌ها با هدف پیوستن به جهانی شدن به عنوان یک فرایند غربی، آمریکایی، در صدد اصلاح حاکمیت ایران و تغییر مسیر انقلاب هستند. معتقدند راه اصلاح حاکمیت از تغییر باورها و تغییر باورها از طریق تغییر سبک زندگی و مطابقت نظم رفتاری مردم با نظم غربی می‌گذرد. واقعیت این است که دشمن فهمیده که راه اثرگذاری بر باورهای مردم، تغییر نظم رفتاری ظاهری و به اصطلاح تغییر سبک زندگی است.

راه مقابله با این تهاجم نیز از ترویج سبک زندگی دینی و تعمیق و گسترش آن در متن جامعه می‌گذرد. علمای دینی در حوزه تربیت نیز بر همین شیوه تأکید دارند.

۹. گام دوم انقلاب، انتخاب تحول و چگونگی اعتقادات و باور فردی و رفتاری جوانان

ارائه‌کننده: جناب آقای مصیب نصیری

تاریخ برگزاری: ۱۴۰۰/۰۳/۲۶

برگزارکننده: کمیته بانوان و مدرسه علمیه

الزهراء ع خرم بید

خلاصه بیانات آقای نصیری:

قدرت موضوعی هست که در عام به نام نفوذ شناخته می‌شود و از طریق تحمیل اراده و سلب آن اتفاق می‌افتد. ابزار قدرت از طریق تبلیغات، تسلیحات، اطلاعات حاصل می‌شود.

تبلیغات نفوذ نرم در مخاطب تاکتیک‌ها، تسلیحات نفوذ سخت در مخاطب همان قوه قهری، اطلاعات بحث عام و خاص هوشمند است؛ در عملیات روانی هر اقدامی که ما یک سری باید و نبایدها داریم و باید به این سه ابزار توجه ویژه داشته باشیم در پایان با اشاره به گام دوم، انقلاب را مایه سربلندی و اقتدار کشور دانست وظیفه ما این است که با انتخاب شخص اصلح در استحکام و حفظ نظام گام مؤثر برداریم. بر اساس عزت، حکمت و مصلحت در دنیا وارد شویم و به عنوان عنصر مؤثر در لیلۃ القدر انقلاب که همان انتخابات هست حضور حداکثری داشته باشیم اصل گام دوم انقلاب و با تکیه بر شناخت نقاط قوت و پذیرش نقاط ضعف در راستای رشد انقلاب و دین شناخت و اهمیت گام دوم انقلاب و شناخت مفاهیم اصل انقلاب در شرایط جنگ روانی و جنگ شناختی دشمن ضرورت بحث را به ذهن میرساند.

کلیت گام دوم انقلاب، نقش جوانان و شناخت گذشته انقلاب، استفاده از ظرفیت عملیات روانی و جنگ شناختی جهت ترویج و اثر بخشی گام دوم انقلاب با توجه به اهمیت این گام به عنوان چراغ راه آینده لذا در امتداد شناخت و عملیات روانی به چرایی این گام اهداف و خروجی بیانیه به صورت کاربردی و برنامه‌ای باشد.

۱۰. سبک زندگی حضرت زینب س با موضوع (زینب، مادر انقلاب در زنجیر)

ارائه‌کننده: جناب آقای نجف محمدیان

تاریخ برگزاری: ۱۴۰۰/۵/۳۱

برگزارکننده: کمیته سبک زندگی با همکاری

مدرسه علمیه الزهرا س خرم بید

به صورت مجازی.

خلاصه بیانات آقای محمدیان:

زینب علیها السلام معلم همه زنان مجاهد و مبارز و بلکه همه مردان و زنان فداکار در طول تاریخ است.

در انقلاب و دفاع مقدس ما زنانی چون *طاهره دباغ* با وجود چندین فرزند همانند یک چریک نظامی اسلحه به دست گرفتند و در کوه‌ها و تپه‌ها با دشمن جنگیدند. در دفاع از حرم، در این جنگ جهانی که در سوریه راه انداختند آمریکای‌ها، وهابیت، و همه استکبار از زینب شکست خوردند! از زینب دیروز و زینب‌های امروز! و این است راز آن فرموده زینب به یزید و یزیدیان که: **وَلله لا تمحوا ذکرها!** تو نخواهی توانست نام را از تاریخ حذف کنی! پروژه الهی عاشورا با نقش آفرینی امام حسین علیه السلام گذشت و عاشورای دیگری با محوریت حسین دوم کربلا یعنی حضرت #زینب علیها السلام به وسعت تاریخ آغاز شد.

زینبی که نشان داد می‌توان:

اسیر بود اما ذلیل نبود

در زنجیر بود اما مبارزه کرد.

هنر زینب علیها السلام زینب بودن است! و این شخصیت، شجاعت و شکوه را می‌توان در کاخ یزید آن‌گاه که این امپراتور مست از شراب و قدرت را مورد خطاب قرار داد و بر او نهیب زد دید.

او در برابر یزید که مست از پیروزی است، و در اوج عزت ظاهری است؛ درحالی که زینب در اوج ذلت ظاهری است این چنین با کلمات به صورت یزید سیلی می‌زند که: «اظننت یا یزید . حیث اخذت علینا اقطار الارض و آفاق السماء فاصبحنا نساق کما تساق الاماء . ان بناء علی الله هواناً و بک علیه کرامة؟» آیا گمان میکنی این که ما را به اسارت گرفته‌ای و همانند اسیران به این طرف و آن طرف می‌گردانی؛ تحقیر کردن ما و کرامت توست؟! «

فمهلا مهلا آرام باش آرام

«والله ما فریت الاجلدک و لا حززت الا لحمک»

بخدا قسم تو پوست خود را دریدی و گوشت خود را جویدی!

«انی لا استصغر قدرک ، و استعظم تقریبعک و استکثر توبیخک» من تو را کوچک

می‌شمارم! تو ارزش سرزنش مرا نداری! حتی لیاقت این که بخوایم تو را توبیخ کنم!

«هَلْ رَأَيْكَ إِلَّا فَنَدٌ وَ أَيْامُكَ إِلَّا عَدَدٌ» آیا کار تو جز حماقت بود؟ و ایام باقیمانده از عمر

و شوکتت جز چند روز انگشت شمار است؟

«فَكَيْدٌ كَيْدُكَ وَ اسْعَ سَعْيُكَ وَ نَاصِبٌ جُهْدُكَ فَوَ اللَّهُ لَا تَمْنَحُو ذِكْرَنَا وَ لَا تُمَيِّتُ وَحِينَنَا» پس هر

غلطی می‌توانی بکن! تمام تلاشت را به کار ببند تو نمی‌توانی نام ما را حذف کنی! و وحی

الهی و تکلیف مقدس ما محو شدنی نیست!

نقش آفرینی زنان در جامعه با حفظ کرامت و ارزش‌های اخلاقی حضور سیاسی و مبارزه

با صد ارزش‌ها هوشیاری و موضع‌گیری انقلابی با توجه به سیره زینب علیها السلام به عنوان الگوی زن

امروز

نوآوری موجود در این بحث ارائه زینب کبری علیها السلام به عنوان زن انقلابی و فعالی که هم

ارزش‌های زنانه را پاس داشته و هم به مسئولیت دینی و اجتماعی خود درقبال حق و باطل، عدالت و ظلم، عمل کرده است.

جامعه‌شناسی کوفه با توجه به خطبه حضرت زینب در شهر کوفه دو: پاسخ به شبهه مخالفت حضور زن در جامعه با تأکید بسیار بر خانواده

تبیین شخصیت حضرت زینب علیها السلام با توجه به خطبه ایشان در شام ارائه مطالب به صورت شفاهی تحلیلی و روش جمع‌آوری مطالب به صورت کتابخانه‌ای بوده است.

از این جلسه می‌توان نتیجه گرفت که زینب علیها السلام اثبات کرد می‌توان در سخت‌ترین شرایط بر ایمان و عقیده پافشاری و به وظیفه خود عمل نمود.

مواضع اجتماعی و سخنان زینب علیها السلام نشان می‌دهد که می‌توان با حفظ خانواده، رسالت اجتماعی خود به عنوان زن انجام داد.

زینب علیها السلام معلم همه زنان مجاهد و مبارز و بلکه همه مردان و زنان فداکار در طول تاریخ است.

در انقلاب و دفاع مقدس ما زنانی چون *طاهره دباغ* باوجود چندین فرزند همانند یک چریک نظامی اسلحه به دست گرفتند و در کوه‌ها و تپه‌ها با دشمن جنگیدند.

در دفاع از حرم، در این جنگ جهانی که در سوریه راه انداختند آمریکای‌ها، وهابیت، و

همه استکبار از زینب *شکست خوردند! از *زینب *دیروز و *زینب *های امروز!

و این است راز آن فرموده زینب به یزید و یزیدیان که: **وَللّٰهِ لَا تَمَحُّوْا ذِكْرَنَا!**

تو نخواهی توانست نام را از تاریخ حذف کنی!

۱۱. اهمیت سبک صحیح زندگی بر اساس

بیانیه گام دوم انقلاب

ارائه کننده: سرکارخانم اعظم جانپور

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۱۱/۱۳

برگزارکننده: حوزه علمیه الزهراء ع

به صورت مجازی.

خلاصه بیانات خانم جانپور:

سبک زندگی لایه بیرونی انسان است چرا که هویت انسان صدا دارد. یکی باورها و ارزش‌ها و هویت ولایه رویی و نمادین که مشاهده می‌شود در کل زندگی ما است.

سبک زندگی که انسان خودجوش به باور برسد یعنی یک سری باورها را درخود نهادینه کند، تا بتواند بر اساس آن باورها، رفتار کند و مسئله دیگر این که سبک زندگی تدریجی حاصل می‌شود. مثلاً ما یک رفتاری را در یک برهه‌ای از زندگی مان داریم که بعد هم ممکن است که متوجه شویم اشتباه است و آن را اصلاح می‌کنیم سبک زندگی ما تغییر می‌کند. مصداق واقعی آن را درآیات قران می‌بینیم که سبک زندگی تدریجی اتفاق می‌افتد.

یکی از ویژگی‌های سبک زندگی باورها و ارزش‌های ما است. یکی از دلایلی که تأثیر بر روی باورها و رفتارها ندارند آیه ۱۰ سوره روم است که گناه می‌کنند و گناه عمل و رفتار است چون عملشان انحرافی و اعتقاد و رفتارشان هم انحرافی می‌شود و دین را مسخره می‌کنند یعنی عمل و رفتار در باورهایمان تأثیری می‌گذارد و باورهایمان بر روی عمل مان تأثیر می‌گذارد اگر باورهای درستی داشته باشیم عمل درستی هم انجام می‌دهیم و اگر عمل درستی داشته باشیم باورهای محکم و درستی داریم.

خداوند می‌فرماید که لا تتبعوا خطوات شیطان؛ شیطان تدریجی به سوی انسان می‌آید

یک بار با دروغ یک بار بر نگاه حرام و غیره و آرام آرام می‌شود برای فرد و ارزش‌ها و آرزوهایش زیر سؤال می‌رود و باورهایش دگرگون می‌شود یعنی چون عمل و رفتار اشتباه بوده و باورهایش نیز به انحراف کشیده می‌شود.

یکی از ویژگی‌های سبک زندگی ما باورها و ارزش‌های ما است. دومین عامل تأثیر گذار رفتارها و عمل ما است و اثر متقابل با باورها و ارزش‌هایی که دارد. رهبر در بیانیه شان فرمودند اصلاح سبک زندگی، مواجهه هوشمندانه نیاز دارد شاید به خاطر همین است که اساس آن سبک زندگی تدریجی حاصل می‌شود و شکل می‌گیرد و آرام آرام هم شاید از بین برود و تغییر کند. سبک زندگی لایه بیرونی انسان است، سبک زندگی، تدریجی حاصل می‌شود. خیلی از خانواده‌های ما دچار زندگی غربی شده‌اند. غربی‌ها معتقدند اخلاق مسئله عرفی است و اصلاً ربطی به دین ندارد و این را از دین جدا می‌کنند، اما اسلام معتقد است که خداوند اخلاق را می‌سازد و وقتی بررسی می‌کنیم در سبک زندگی غربی و سبک زندگی دینی را می‌بینیم کدام سبک متعالی‌اند و می‌بینیم کدام سبک انسان را به کدام راهی می‌کشد بنابراین باید دقت کنیم که ما سبک زندگی اسلامی را اشاعه بدهیم و متأسفانه بسیاری از مسائل در جامعه ما باعث شده سبک زندگی اسلامی خیلی کم رنگ‌تر شده باشد. سبک زندگی غرب مصرف‌گرایی است که گفتیم سبک زندگی اسلامی ساده زیستی و سبک زندگی غرب تک جنسی می‌باشد که با یک زن یا یک مرد اداره می‌شود عوامل متعددی نقش دارند در این مسئله و ما به این وضعیت رسیده‌ایم یکی از مهم‌ترین مسائل این است که امر به معروف و نهی از منکر نکرده‌ایم. مسئله اصلی این است که سبک صحیح زندگی بر اساس بیانیه گام دوم انقلاب چه اهمیتی دارد؟ و هدف کلی این نشست طرح سبک زندگی به عنوان توصیه هفتم رهبر معظم انقلاب که در بیانیه گام دوم انقلاب به آن توصیه کردند.

سبک زندگی هیچ کس را نمی‌شود به هیچ کس دیگر تحمیل کرد. هر کس باید خودش قبول کند و قانع شود که چه رفتاری را مرتکب شود و باورها را خودش باید درست کند؛ البته

مسئولین فرهنگی بسیار مسئول هستند و باید حتماً کار فرهنگی انجام شود و کسانی که در جهل هستند متوجه اشتباهشان بشوند و آن را درست کنند. بهترین سبک زندگی سبک زندگی حضرت فاطمه علیها السلام است. حضرت آقا درباره سبک زندگی فرمودند: زندگی فاطمی با تلاش بودن زیبایی پر مغز بودن عالم بودن و همسرداری و حقیر دیدن لذت دنیا ایثار و فداکاری برای تحقق اهداف اسلام تسلیم در برابر حکم الهی پیش بردن زندگی و خانواده در کمال سرافرازی اینها از برجسته‌ترین صفات حضرت فاطمه است برای سبک زندگی اسلامی و ایرانی اینها کافی است و باید پردازد. خلاصه مباحث این نشست در قالب جزوه در کانال پژوهشی مدرسه جهت استفاده بهتر طلاب قرار داده شده است.

۱۲. سبک زندگی توحیدی بر مبنای بیانیه

گام دوم

ارائه‌کننده: سرکار خانم طاهره راهزانی

تاریخ برگزاری: ۱۴۰۰/۲/۲۱

به صورت مجازی.

برگزارکننده: کمیته بانوان و مدرسه علمیه

حضرت زهرا علیها السلام سنجان.

خلاصه بیانات خانم راهزانی:

بیانیه گام دوم خطوط اصلی و

راهبردهای سبک زندگی ما در این برهه از

زمان می‌باشد و درس عقاید مبانی اصلی سبک زندگی، که این دو مبحث ارتباط کاملاً دو سویه با یکدیگر دارند چراکه در بیانیه گام دوم فرمایشات حضرت آقا بر مبنای قواعد و اصول دین اسلام بوده و خارج از آن نمی‌باشد.

با توجه به استفاده از امکانات فضای مجازی در این مبحث از سخنان حضرت آقا و برخی عکس نوشته‌ها و... استفاده شد. مسئله اصلی مبانی و اصول دین خصوصاً تبیین مسئله توحید می‌باشد و با توجه به دور شدن خانواده‌ها به صورت تدریجی از این مباحث تبیین و توضیح مبانی در قالب مباحث ضروری به نظر می‌رسد.

اصل اولیه مهم مبحث توحید بوده، که با توجه به سرفصل‌های درس در عناوین شناخت خداوند و صفات الهی و تأثیر هر کدام از این عناوین در سبک زندگی مورد توجه قرار گرفته است.

با توجه به سرفصل‌های مورد نظر نتایج مختلف و با توجه به استعدادها و ظرفیت‌های افراد به دست دست می‌آید ولی آنچه اهمیت بیشتری دارند ارتباط ویژه میان موضوعات بیانیه گام دوم و اصول عقاید می‌باشند که حضرت آقا آن‌ها توجه خاصی داشته‌اند.

سبک زندگی اسلامی در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

حضرت الاسلام والمسلمین دکتر محمدحسن زمانی
حضرت الاسلام والمسلمین دکتر ابراهیم رضایی آدریانی

زمان: سه شنبه ۱۵ مهر ۹۹
از ساعت ۱۰:۳۰ تا ۱۲

VC.MIU.AC.IR/ISFAHAN

پیش نشست مجازی کمیته تخصصی گام دوم و سبک زندگی کنگره
بین المللی گام دوم انقلاب اسلامی از منظر قرآن و حدیث

۱۳. سبک زندگی اسلامی در بیانیه گام دوم

ارائه دهندگان: حجت الاسلام و المسلمین

دکتر محمد حسن زمانی

حجت الاسلام والمسلمین دکتر ابراهیم

رضایی آدریانی

تاریخ برگزاری: روز سه شنبه ۱۵ / ۷ / ۹۹

به صورت آنلاین برگزار گردید.

برگزارکننده: کمیته تخصصی سبک زندگی

اسلامی کنگره با همکاری نمایندگی المصطفی

در اصفهان

۱۴. جایگاه سبک زندگی اسلامی در تمدن نوین اسلامی و گام دوم انقلاب

ارائه دهندگان:

سرکار خانم دکتر مریم یوسفی: نقش زنان در ایجاد سبک زندگی اسلامی در تحقق تمدن نوین اسلامی
سرکار خانم الناز خانی: نقش حوزه‌های علمیه در ایجاد سبک زندگی اسلامی در تحقق تمدن نوین اسلامی
سرکارخانم سمیه عاقل نهند: موانع و آسیب‌شناسی سبک زندگی اسلامی

تاریخ برگزاری: زمان: ۲۱ / ۱۱ / ۹۹ ساعت ۱۰ صبح

برگزارکننده: کمیته بانوان و مدرسه علمیه معصومیه ع.ا.ج.ت تبریز
به صورت برخط در سامانه سیما.

۱۵. سبک زندگی توحیدی در خانواده با رویکرد بیانیه گام دوم انقلاب

ارائه کننده: آقای دکتر سیدضیاء
الدین میرمحمدی
تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۹/۲۴،
ساعت: ۱۰-۱۲

آنلاین از طریق سامانه سیما.
برگزارکننده: معاونت پژوهش حوزه
علمیه خواجهان استان تهران

۵

بانوان و گام دوم انقلاب

---

۱. جلوه‌های توجه به آیه ۱۴۱ نساء در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

ارائه دهنده: حجت‌الاسلام والمسلمین
دکتر کامران اویسی
تاریخ برگزاری: چهارشنبه ۱۴۰۰/۱/۲۵،
ساعت ۱۲ - ۱۳
برگزارکننده: دانشگاه معارف اسلامی با
همکاری کمیته علوم کنگره گام دوم
خلاصه بیانات دکتر اویسی:

آیه ۱۴۱ سوره مبارکه نساء در بردارنده قاعده فقهی نفی سبیل است که مورد اتفاق فریقین است. از آنجاکه در متن بیانیه گام دوم انقلاب، مطالبی وجود دارد که صریح یا ضمنی به این قاعده اشاره دارند یا بر اساس این قاعده بیان گردیده‌اند، می‌توان تحلیلی بر اساس طرح مثلث وار بیانیه گام دوم، قاعده نفی سبیل، آیه ۱۴۱ سوره نساء انجام داد تا مستندسازی قرآنی بیانیه گام دوم بر اساس یک قاعده فقهی در حیطه موضوعات مرتبط با قاعده مذکور شکل بگیرد.

بررسی متن پژوهانه بیانیه گام دوم انقلاب با توجه به دلالت آن بر نفی سبیل بر دشمنان اسلام اعم از کافران و مشرکان در سطح دلالت تطابقی، تضمینی، التزامی و نیز مستندسازی آن بر اساس دلیل قرآنی آن قاعده یعنی آیه ۱۴۱ سوره نساء، نوعی مطالعه تطبیقی را می‌طلبد تا مشخص سازد که اسناد بالادستی چون بیانیه گام دوم و نیز منویات الزام‌آور رهبری انقلاب اسلامی، ریشه در کتاب و سنت دارد. در پژوهش حاضر نیز مستندسازی بیانیه در حیطه استقلال، آزادی، عزت‌مندی و دشمن‌شناسی و ارتقاء کانون‌های قدرت مسلمانان چون ابعاد علم و فناوری، سیاسی و اقتصادی مصادیقی از رعایت قاعده نفی سبیل بر

اساس آیه ۱۴۱ سوره نساء است. از این رو اثبات مدرک قرآنی و حتی روایی برای این کلیدواژه‌ها در بیانیه گام دوم، برای اثبات تئوریک قرآن محور بودن ایدئولوژی انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی ایران، اقدامی شایسته و ضروری برای صدور بهتر ارزش‌های انقلاب اسلامی به جهان اسلام با بهره‌گیری از ابزار پژوهش است.

در این نوشتار، بعد از پرداختن به مقدماتی چون چیستی قاعده نفی سبیل و پیشینه مباحث مربوط به آن، توجه به قاعده در حیطه سلبی به دو صورت تطبیقی و التزامی، در بندهای مختلف بیانیه گام دوم، به خصوص مباحثی چون استقلال و تقویت بنیه داخلی برای مقابله با هژمونی استکبار در جهان امروز را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. در ادامه نتایجی که با عمل به آن توصیه‌ها و فرامین فرضاً حاصل می‌شود؛ مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد تا تصویری از آینده‌ای که قرار است در مسیر رسیدن به انقلاب جهانی ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف رقم بخورد؛ تداعی شود.

روش پژوهش حاضر، در عین استفاده از روش تحلیلی و توصیفی بر اساس متن پژوهی بیانیه گام دوم و استفاده از داده‌های کتابخانه‌ای و اسنادی، تطبیقی نیز هست؛ زیرا بر اساس مثلث مسئله محور متن بیانیه گام دوم، قاعده نفی سبیل و آیه ۱۴۱ سوره نساء حرکت پژوهشی خود را پیش برده است.

این بیانیه، بر اساس دلالت‌های تطابقی، تضمینی و التزامی، حاوی اصل قرآنی و قاعده فقهی نفی سبیل و حافظ استقلال و استیلای امت اسلامی در مقابل زورگویی مستکبران عالم خواهد بود. رهبر معظم انقلاب در قالب یک نقشه راه مدون، با در نظر گرفتن این قاعده فقهی در بند بند آن، درصدد است که با مفاهیم بلند اسلام ناب، جامعه اسلامی و امت اسلام را، به ساحل امن آن، که همان تشکیل دولت ولی عصر ارواحنا له فداء است؛ برساند.

۲. نقش بانوان و جوانان در گام دوم
ارائه دهندگان: حجت‌الاسلام
والمسلمین عباس الهی
با موضوع نقش جوانان در گام دوم
انقلاب
حجت‌الاسلام والمسلمین سید
رضی مرتضوی
با موضوع نقش بانوان در گام دوم
انقلاب
تاریخ برگزاری: پنج شنبه ۱/۸/۱
۱۳۹۹

به صورت آنلاین برگزار شد.

برگزارکننده: کمیته تخصصی تمدن کنگره با همکاری حوزه علمیه حضرت خدیجه
کبری.

خلاصه بیانات دکتر مرتضوی:

بحث در تبیین نقش بانوان جامعه اسلامی در هرچه بهتر عملی شدن دستورات مطرح
شده در بیانیه گام دوم و خصوصاً اهداف تمدنی بیانیه گام دوم از منظر قرآن و حدیث بوده
است.

مسئله اصلی در نشست علمی ارائه شده در موضوع و تاریخ فوق الذکر، مسئله
فرزندآوری و تبیین ضرورت و اهمیت آن در شکل‌گیری جامعه اسلامی و معلق بودن آینده
وجودی جامعه اسلامی به این مسئله است. در این بحث با تکیه بر آیات و روایات، پس از
اشاره به وضعیت اسفناک مسئله فرزندآوری در جامعه اسلامی ایران، به آثار و نتایج و عوامل
این آفت اشاره کرده و نقش عوامل شیطانی استکبار و دشمنان انقلاب اسلامی در بوجود

آمدن این وضعیت خطرناک برجسته‌سازی شده است.

سرفصل مطالب مطرح شده:

برجسته‌سازی همایش گام دوم در قرآن و حدیث

تبیین دغدغه رهبری درباره فرزندآوری و ازدیاد نسل در گام دوم

فرزندآوری مهم‌ترین رکن برنامه‌ریزی آینده جامعه اسلامی

وجود جامعه در آینده وابسته به خانواده و فرزندآوری

افت و حتی پسرفت زاد و ولد در بررسی آماری

آمار خطرناک سقط جنین

اهمیت ازدیاد نسل در قرآن = حضرت ابراهیم ع / حضرت زکریا ع / حضرت مریم

س / فواید فرزندآوری در قرآن، تشویق به ازدیاد نسل و فرزندآوری در روایات اهل بیت:

■ مباهات پیامبر به فراوانی امت در روز قیامت /

■ زنان فرزندآور بهترین بانوان / ■ فرزند یکی از بهترین یاوران والدین / ■ ازدیاد فرزند برابر

ازدیاد موحدین / ■ فرزند صالح خدوم موجب خیرات و صدقه جاریه ■ فرزندان و نسل نشانه

نظر لطف الهی

■ جایگاه مهم و خطیر زن در عرصه فرزندآوری و ازدیاد نسل

■ مسئولیت اصلی بر عهده زن (حمل، فصال، تربیت روح و جسم)

■ پافشاری و استقامت زن موجب همراهی مردان

■ علل عبارت جامعه اسلامی در پروسه فرزندآوری

■ دلیل درونی: تنبلی و راحت طلبی، غفلت از وظایف

■ دلایل محیطی: فرهنگ و سبک زندگی غلط

■ عوامل بیرونی: توطئه‌های دشمنان، تفکر فمینیستی

■ لزوم بالا بردن سقف اهداف و تغییر نگاه به سمت بالا و حرکت مجاهدانه برای نیل به

اهداف بزرگ برای رسیدن به آینده‌ای مهدوی

فرزندآوری یکی از مهم‌ترین دستورات دینی و واجب شرعی بر هر بانوی مسلمان ایرانی است که برای پیشبرد اهداف کلان نظام مقدس اسلامی و ایجاد جامعه آینده مؤمن و متدین و معتقد به گفتمان انقلاب اسلامی که در جهت عملی شدن گام دوم انقلاب تلاش می‌کنند، امری ضروری و غیرقابل استنکاف است که با تاسی به سیره اولیاء و انبیاء و اهل بیت علیهم‌السلام و مسئولیت‌پذیری و غلبه بر محیط و تبلیغات منفی استکبار و عوامل درونی باید به این وظیفه خطیر دینی

معاونت خواهران موسسه فتوح با همکاری کمیته تخصصی بانوان کنکره برگزار می‌کنند
پیش نشست کنکره بین المللی گام دوم انقلاب از منظر قرآن و حدیث
تحلیلی فقهی بر سن ازدواج دختران در افق بیانه گام دوم

سخنران: سرکار خانم راد
پژوهشگر حوزه خانواده

دبیر علمی: سرکار خانم کنعانی
دانشجوی دکتری دانشگاه باقرالعلوم

زمان: شنبه ۲۴ آبان ماه ۱۳۹۹ ساعت ۱۵:۳۰ - ۱۷:۳۰
مکان: پردیسان بلوار شهوند - خیابان البرز - پلاک ۶
ساختمان پردیس حکمت - موسسه فتوح اندیشه
بصورت آنلاین و حضوری برگزار می‌گردد
لینک آدرس مجازی
<https://daneh.ir/demo2/mod/newmodule/view.php?id=3930>

حاجه آصفه
امامیه

۳. تحلیلی فقهی بر سن ازدواج دختران در افق بیانه گام دوم انقلاب اسلامی

ارائه دهنده: سرکار خانم راد (پژوهشگر حوزه خانواده)

دبیر علمی: سرکار خانم کنعانی (دانشجوی دکتری دانشگاه باقرالعلوم)

تاریخ برگزاری: شنبه ۲۴ / ۸ / ۱۳۹۹ ساعت ۳:۳۰ - ۵:۳۰

برگزارکننده: معاونت خواهران مؤسسه فتوح اندیشه با همکاری کمیته تخصصی بانوان.

خلاصه بیانات سرکار خانم راد:

سؤال مهم: فقه امامیه ازدواج دختران را از چه سنی مجاز می‌شمرد؟
به اجماع فقها معیار آن سن کمتر از ۹ برای دختر و کمتر از ۱۵ سال برای پسران است و بالغ می‌شود بلوغ نیز قرار گرفتن در آستانه آمادگی ازدواج است.

ادله جواز ازدواج صغار:

آیات قرآن: آیه ۲۳۷ سوره بقره - آیه ۴ سوره طلاق
روایات مستفیضه:

اول: روایاتی که حرمت آمیزش با دختر صغیره‌ای که به عقد نکاح درآمده است
دوم: روایاتی که دلالت دارد بر این که هرکس با دختری قبل از ۹ سالگی آمیزش کند و به او آسیب بزند، ضامن است.

سوم: روایاتی که بر جواز نکاح دختر صغیر توسط پدر و جد پدری و نفوذ این عقد، دلالت دارد و دختر نمی‌تواند بعد از بلوغ این عقد را فسخ نماید.

چهارم: روایاتی که از آن استفاده می‌شود، اگر عقد ازدواج که توسط پدر و جد پدری بر

دختر صغیر وارد شده متعارض باشند، یعنی هریک دختر را به عقد فرد خاصی درآورند، نکاح جد مقدم است و دختر باید به عقد با فرد مورد تزویج جدی پدری گردن نهد. پنجم: روایاتی که بر ارث بردن دختر و پسری که قبل از بلوغ به نکاح یکدیگر در می‌آیند، دلالت دارند.

ششم: روایاتی که دلالت دارد اگر عقدی میان دختر و پسر صغیر رخ دهد، در صورت داشتن اموال، مهریه توسط پدر به کودک پرداخت شود و ثبوت مهریه، جواز تزویج صغار را اثبات می‌کند.

اجماع: برخی فقهاء در جواز ازدواج صغار به ولایت پدر و جد پدری ادعای اجماع کردند.

شرایط ولی و مصلحت مولی علیه:

اسلام، بلوغ، عقل، رشد و کمال

مهم‌ترین ویژگی چنین ازدواجی تأکید بر رعایت مصلحت است.

سن ازدواج دختران و حکم ثانوی: ازدواج دختران در هر سنی که رخ دهد در صورت اثبات ضرر و مفسده و یا عناوین ثانوی ضرر و یا حرج به موجب آن عقد زن باطل می‌شود. الزام قانونی برای ازدواج نکردن بعد از سن بلوغ شرعی: این فاصله‌گذاری میان بلوغ و ازدواج، مقدمه‌ای برای غلتیدن افراد در روابط آزاد و بی‌مسئولیت است که به نوبه خود تشکیل خانواده را با چالش جدی مواجه کرده و سال‌ها به تأخیر می‌اندازد. ارضای غرایز در بیرون خانواده مهم‌ترین معارض خانواده است که تأخیر موالید و پس‌از آن کثرت موالید و رشد جمعیت را به دنبال خواهد داشت.

کلام آخر این‌که گویا تعارض در این مسئله اجتماعی، بیشتر ناشی از عقلانیت متزلزل و ناتمام برخی عقلاء در فهم مصالح و مفاسد شریعت در کشاکش سنت و مدرنیسم است تا نقصان شریعت محض در قوس نزول یا ادراک اجتهادی فاخر فقهای عظام شیعه از آن.

۴. نقش بانوان در ترویج اخلاق و معنویت در خانواده با توجه به بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

ارائه کننده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر اسماعیل نیا
تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۱۱/۱۶ ساعت ۱۰
از طریق سامانه سیمما
برگزارکننده: کمیته تخصصی بانوان با همکاری مرکز مدیریت خواهران.

خلاصه بیانات دکتر اسماعیل نیا:

با توجه به این که بانوان نقش مهمی در تربیت در خانواده بر عهده دارند و از سوی دیگر یکی از مباحث مهم در بیانیه گام دوم، موضوع خانواده و معنویت‌گرایی در خانواده‌ها است، به نظر می‌رسد لازم است در این خصوص سلسله نشست‌هایی با این موضوعات برگزار شود.

موضوع اصلی نقش بانوان در معنویت‌گرایی خانواده و فرزندان است. ضرورت بحث این است که بانوان به عنوان نیمی از جامعه نقش کلیدی و تعیین کننده‌ای در تربیت و خصوصاً تربیت معنوی بر عهده دارند.

حاکم نبودن اخلاق و معنویت در خانواده عامل بحران‌های روحی روانی اعضای آن کم شدن ارزش‌های انسانی و اسلامی و آداب اجتماعی در آن، تزلزل جایگاه والدین، سست شدن پایه‌های خانواده، افزایش مشاجرات و بالا بردن التهاب‌ها اضطراب‌ها تشویش خاطرها به دل مشغولی‌ها، عدم وفاداری زوجین به یکدیگر و فاصله گرفتن آن دو از فرزندان، بالا رفتن آمار طلاق و بزه‌های اجتماعی و فرزندان فرار از خانه و روی آوردن افراطی اعضای خانواده

خصوصاً فرزندان به فضای مجازی یکدیگر به فاصله گرفتن آن دو از فرزندان، بالا رفتن آمار طلاق و بزه‌های اجتماعی و فرزندان فرار از خانه و روی آوردن افراطی اعضای خانواده خصوصاً فرزندان به فضای مجازی و افتادن در دام سبک زندگی غربی و تبعات آن است اینها برخی از دستاوردهای شوم حاکم نبودن اخلاق در خانواده است. در گام دوم انقلاب خانواده بناست احیاگر این نیاز بشری باشد.

معنویت و اخلاق با گام اول انقلاب در جهان احیا شد و در عصر حاضر که بشر در حال غرق شدن در اقیانوس انواع آسیب‌های عقیدتی و فکری و رفتاری است باز هم انقلاب شکوهمند اسلامی ایران است که در گام دوم برای احیای مجدد اخلاق و تربیت طرحی نو در خواهد انداخت. ضرورت احیای اخلاق و تربیت در جامعه معلوم شد و مشخص شد که بنای اول احیا و اصلاح خانواده هست. بانوان هستند که بیشترین تأثیرگذاری را در اصلاح خانواده و نهادینه کردن فرهنگ اخلاق و تربیت و معنویت در خانواده دارند پس با این وجود باید معمار اصلی بنای جامعه اخلاقی معنوی را بانوان بدانیم کلیدی‌ترین نقش را در اصلاح جامعه در احیای اخلاق و تربیت و معنویت در خانواده و جامعه دارند خود را دست‌کم نگیرند که بانوان گرامی تأثیرگذارترین عنصر در احیای جامعه و نشر فضائل اخلاقی و تربیتی در جامعه دارند.

۵. حفظ کرامت و عزت اجتماعی و خانوادگی
زن با محوریت بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی
ارائه کننده: حجت الاسلام والمسلمین حسین
عبداللهی

تاریخ برگزاری: ۱۹ / ۱۱ / ۱۳۹۹. ساعت ۱۱ -

۱۲

به صورت مجازی از طریق سامانه سیما
برگزارکننده: کمیته تخصصی بانوان با
همکاری مرکز مدیریت خواهران.

خلاصه بیانات حجت الاسلام عبداللهی:

زنان نیمی از جمعیت بشر را تشکیل می دهند. نقش این نیم، حساس ترین، ظریف ترین، ماندگارترین و مؤثرترین نقش ها در حرکت تاریخ انسان و در مسیر بشریت به سوی کمال است. در طبیعت الهی زن، آن چنان لطافت و زیبایی و گرمای محبتی وجود دارد که می تواند هم خود را و هم محیط پیرامون خود را - چه در داخل خانه، چه در هر محیطی که باشد - به طرف معنویت و پیشرفت و علو مقامات علمی و عملی سوق دهد و پیش برد. عظمت زن آن است که بتواند حجب و حیا و عفاف زنانه خود را که خدا در جبلت او به ودیعه نهاده است، حفظ کند؛ این را بیامیزد با عزت مؤمنانه، بیامیزد با احساس تکلیف و وظیفه؛ آن لطافت را در جای خود به کار ببرد، آن تیزی و برندگی ایمان را هم در جای خود به کار ببرد. این ترکیب ظریف فقط مال زن هاست. این امتیازی است که خدای متعال به زن داده است. زن با قوت زنانه خود - که خدای متعال در وجود او به ودیعه گذاشته و مخصوص زن است - همراه با ایمان عمیق، همراه با استقرار ناشی از اتکاء به خداوند و همراه با عفت و پاکدامنی می تواند در جامعه یک نقش استثنایی این گونه ایفا کند. انسان ها در چنین آغوش پربرکتی می توانند تربیت شوند. اگر زن با این خصوصیات در عالم وجود

نبود، انسانیت معنا پیدا نمی‌کرد. زن یک چنین عظمت، کرامت و نقش بی‌بدیلی در جامعه دارد.

زن مسلمان زنی است که هم دین خود را، حجاب خود را، زنانگی خود را، ظرافت‌ها و رقت‌ها و لطافت‌های خود را حفظ می‌کند؛ هم از حق خود دفاع می‌کند؛ هم در میدان معنویت و علم و تحقیق و تقرب به خدا پیشروی می‌کند؛ هم در میدان سیاسی حضور دارد. این می‌شود الگویی برای زنان. ما زن را به عفت، به عصمت، به حجاب، به عدم اختلاط و آمیزش بی‌حد و مرز میان زن و مرد، به حفظ کرامت انسانی، به آرایش نکردن در مقابل مرد بیگانه دعوت می‌کنیم. و این کرامت زن مسلمان است. هویت اسلامی این است که زن در عین این که هویت و خصوصیت زنانه خود را حفظ می‌کند، در عین حال، هم باید در میدان ارزش‌های معنوی - مثل علم، مثل عبادت، مثل تقرب به خدا پیشروی کند. هم در عرصه مسائل اجتماعی و سیاسی و ایستادگی و صبر و مقاومت و حضور سیاسی و خواست سیاسی و درک سیاسی، شناخت کشور خود، شناخت آینده خود، شناخت هدف‌های علمی و بزرگ و اهداف اسلامی مربوط به کشورهای اسلامی و ملت‌های اسلامی، شناخت توطئه‌های دشمن، شناخت روش‌های دشمن باید روزبه‌روز پیشرفت کند، و هم در زمینه ایجاد عدل و انصاف و محیط آرامش و سکونت در داخل خانواده باید پیشرفت کند. بنابراین سه عرصه برای هنرنمایی زن نمایان می‌گردد. که عبارتند از عرصه فردی، خانوادگی و اجتماعی که در هر کدام، وظایفی مخصوص بر عهده اوست.

فرزندآوری یکی از مهم‌ترین مجاهدت‌های زنان و وظایف آنان است؛ چون فرزندآوری در حقیقت هنر زن است؛ مادر می‌تواند فرزندان را به بهترین وجه تربیت کند. تربیت فرزند به وسیله مادر، مثل تربیت در کلاس درس نیست؛ با رفتار است، با گفتار است، با عاطفه است. زن اگر به خانواده پایبند شد، علاقه نشان داد، به تربیت فرزند اهمیت داد، به بچه‌های خود رسید، برای آن‌ها آذوقه‌های فرهنگی - قصص، احکام، حکایت‌های قرآنی، ماجراهای آموزنده - فراهم کرد و در هر فرصتی به فرزندان خود مثل غذای جسمانی چشاند،

نسل‌ها در جامعه بالنده و رشید خواهند شد. نقش بی‌بدیل زن در حفظ کیان خانواده است. گویا میدان اصلی هنرنمایی زن، این عرصه است که اگر توانست مجاهدت در این عرصه را به نحو احسن به انجام رساند خدمت بی‌نظیری به جامعه داشته است. بنابراین زن می‌تواند در اجتماع حضور یابد ولی به شرط این‌که این دو امر محقق شود یعنی اولاً با زندگی خانوادگی تعارض نداشته باشد، دوماً مسئله اختلاط محرم نامحرم پیش نیاید و آن حدودی که اسلام زن و مرد را به رعایت آن‌ها موظف کرده است، رعایت گردد. در مکتب و نهضت اسلامی بانوان دارای جایگاهی مهمی هستند و زن مهم‌ترین رکن جامعه اسلامی است زن‌ها همیشه در خط مقدم بوده‌اند مقام معظم رهبری در گام دوم انقلاب به این مهم تأکید کردند. زنان به‌عنوان یکی از ارکان پایه‌ای و زمینه ساز در بسترسازی جامعه نقش بسیار مهمی دارند. برای تحقق این تمدن عظیم که پار گذار آن زنان هستند، دو مورد باید مورد بررسی قرار گیرد: اول تولید فکر؛ این‌که زنان چه افقی برای آینده، اجتماعی، خانوادگی و تربیت فرزند باید داشته باشند؛ دوم بحث پرورش انسان است، یک زن مسلمان باید به این مهم توجه داشته باشد که چه شخصیت‌هایی از دامن زن قرار هست تحویل جامعه و کشور بدهد و چه نقش مهمی در این زمینه دارد. بعضی زنان فرزندان را تربیت می‌کنند که یک جامعه و یک کشور به دست آن‌ها متحول می‌شود، فرزندان وارسته چون امام راحل رحمته الله علیه. اگر این زنان نباشند، جامعه به انحطاط کشیده می‌شود.

اولین و مهم‌ترین مؤلفه حفظ کرامت که خداوند به انسان بخشیده حیا است که سرچشمه زندگی دنیوی و اخروی زن است. مبانی کرامت در اسلام و انقلاب دامنه آن وسیع است و باید از توانمندی‌های زن نهایت استفاده بشود. زن همچون مرد از آزادی و کرامت ذاتی برخوردار است. اگر بخواهیم برای تحقق بیانیه گام دوم انقلاب موانع را برداریم و شاهد حرکتی روبه‌رشد و آرمان‌گر باشیم، باید مسائل آموزشی را به بانوان واگذار کرده و مرحله خودسازی، جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی را با آموزش به‌موقع و درست مورد ملاک قرار دهیم تا با ارتقای سطح مفاهیم و الگوگیری عقیدتی، شاهد رویش نسل انقلابی مؤمن و پای‌کار و با اعتماد به نفس و تاب‌آور در

مقابل مشکلات باشیم. سپس تحقق تک‌تک آرمان‌های بیانیه گام دوم محقق خواهد شد.

۶. نقش بصیرت فاطمی در ولایت مداری بانوان در جامعه اسلامی با تأکید بر بیانیه گام دوم ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر جعفر پور

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۱۱/۱۵، ساعت ۹-۱۰
برگزارکننده: کمیته تخصصی بانوان با همکاری مرکز مدیریت خاوران.

خلاصه بیانات دکتر جعفر پور:

شخصیت آسمانی حضرت زهرا علیها السلام در واقع باید به صورت یک الگوی کامل و جامع برای تمام زنان جهان معرفی گردد. این امر برعهده بانوان فرهیخته این سرزمین می‌باشد. بیانیه گام دوم که در واقع تحقق انقلاب جهانی دیگری را مدنظر دارد، بصیرت بانوان می‌تواند در این تحقق تسریع بخش این امر باشد.

نقش و بصیرت زنان در تحقق بصیرت فاطمه در ولایت مداری با توجه به بیانیه گام دوم انقلاب

از جلوه‌های ولایت مداری دفاع حضرت زهرا علیها السلام از ولی الهی حضرت امیرالمومنین در زمانی که پس از رحلت پیامبر گرامی اسلام، تعداد یاران وفادار امیرالمومنین اندک بود جذب حضرت زهرا علیها السلام در ولایت حجت خدا که در این مسیر برای احقاق حقانیت تا پای جای ایستادگی کردند.

ولایت مداری حضرت زهرا علیها السلام و دفاع از ولایت از جمله جلوه‌های این ولایت مداری است؛ آن هم در زمانی که پس از رحلت پیامبر گرامی اسلام، تعداد یاران وفادار امیرالمومنین به تعداد انگشتان دست نمی‌رسید. حضرت مجذوب و ذوب در ولایت حجت خدا بود و تا

پایان عمر شریف خود همواره در مسیر پاسداشت ارزش‌های ولایی تلاش کرد. آن حضرت در جریان نادیده گرفته شدن ولایت امیر مؤمنان علی علیه السلام از هر شرایطی برای احقاق حقانیت ایشان استفاده کرد و تا پای جان ایستاد. و نهایتاً در مسیر دفاع از ولایت جان شریف خویش را فدای دفاع از ولایت کرده و به شهادت رسید. حضرت زهرا علیها السلام در ملاقات با زنان مومنه‌ای که اهل مدینه بودند و به ملاقاتشان می‌آمدند با وجود کسالت و جراحت‌ها در بدن از اوضاع و احوال مسلمانان آگاهی داده و ولایت امیرالمومنین علی علیه السلام را یادآوری می‌کردند. همچنین به همراه حضرت علی علیه السلام به خانه انصار برای بیعت رفت و آمد می‌کردند، غدیر خم را یادآور می‌شدند و تقاضا داشتند که انصار باید از ولایت حضرت علی علیه السلام دفاع کنند. این اقدامات برخی دیگر از اقدامات ایشان در حوادث بعد از پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بود. شخصیت آسمانی این بانوی مطهره در واقع بایستی به صورت یک الگوی کامل و جامع برای تمام زنان جهان معرفی گردد و این برعهده بانوان فرهیخته این سرزمین می‌باشد.

حضرت فاطمه زهرا علیها السلام است که سبک زندگی ایشان برای همه ما درس آموز است. الگو بودن حضرت در فرمایش معصومین قابل مشاهده است: امام حسن عسگری علیه السلام می‌فرماید: «نحن حجج الله على الخلق و فاطمه حجة الله علينا» حضرت ولی عصر، امام زمان عجل الله تعالی فرجه و آتاه الفیق، نیز درباره اسوه بودن حضرت فاطمه علیها السلام چنین بیان می‌فرماید: «و فی ابنة رسول الله لی أسوة حسنة».

یکی از جلوه‌های اجتماعی سبک زندگی حضرت زهرا علیها السلام ولایت مداری است، حضرت در فاصله کوتاه پس از رحلت پیامبر یعنی در مدت زمان ۷۵ روز یا ۹۵ روز، نقش پررنگ خویش را در حمایت از ولایت از خود نشان داد.

از جمله جلوه‌های این ولایت مداری می‌توان به دفاع حضرت از ولی الهی حضرت امیرالمومنین اشاره کرد، آن هم در زمانی که پس از رحلت پیامبر گرامی اسلام، تعداد یاران وفادار امیرالمومنین به تعداد انگشتان دست نمی‌رسید. حضرت چنان مجذوب و ذوب در ولایت حجت خدا بود و تا پایان عمر شریف خود همواره در مسیر پاسداشت ارزش‌های ولایی تلاش کرد، آن حضرت در جریان نادیده گرفته شدن ولایت امیر مؤمنان علی علیه السلام از هر

شرایطی برای احقاق حقانیت ایشان استفاده کرد و تا پای جان ایستاد. و نهایتاً در مسیر دفاع از ولایت جان شریف خویش را فدای دفاع از ولایت کرده و به شهادت رسید. حضرت زهرا علیها السلام در ملاقات با زنان مومنه‌ای که اهل مدینه بودند و به ملاقاتشان می‌آمدند با وجود کسالت و جراحت‌ها در بدن از اوضاع و احوال مسلمانان آگاهی داده و ولایت امیرالمومنین علی علیه السلام را یادآوری می‌کردند. همچنین به همراه حضرت علی علیه السلام به خانه انصار برای بیعت رفت و آمد می‌کردند، غدیر خم را یادآور می‌شدند و تقاضا داشتند که انصار باید از ولایت حضرت علی علیه السلام دفاع کنند. این اقدامات برخی دیگر از اقدامات ایشان در حوادث بعد از پیامبر صلی الله علیه و آله بود. شخصیت آسمانی این بانوی مطهره در واقع بایستی به صورت یک الکوی کامل و جامع برای تمام زنان جهان معرفی گردد و این برعهده بانوان فرهیخته این سرزمین می‌باشد. بیانیه گام دوم که درواقع تحقق انقلاب جهانی دیگری را مد نظر دارد، بصیرت شما بانوان می‌تواند در این تحقق تسریع ببخشد. این تحقیق به صورت کتابخانه‌ای بوده. زمانی که بصیرت نباشد باعث می‌شود که انسان در مواقع حساس مسیر خود را درست انتخاب نکند و این شاید منجر به خسارات جبران ناپذیری شود.

۷. جایگاه زن در سبک زندگی اسلامی با

تأکید بر بیانیه گام دوم

ارائه‌کننده: خانم دکتر فاطمه سادات

هاشمیان

تاریخ برگزاری: پنج شنبه ۱۴۰۰ / ۱۱ / ۲۶

ساعت ۱۱.

به صورت مجازی.

برگزارکننده: حوزه علمیه حضرت آمنه و

حوزه علمیه حضرت خدیجه (سلام الله

علیهما) استان هرمزگان

خلاصه بیانات خانم دکتر هاشمیان:

با کمک بیانیه گام دوم، انواع سبک زندگی و نیز عرصه‌های مهم سبک زندگی اسلامی، استخراج گردید و نقش تمدن غرب و ضربه‌ای که این تمدن به سبک زندگی ایرانی - اسلامی وارد کرده مطرح گردید.

یکی از اثرات مهم سبک زندگی اسلامی، سلامت معنوی جامعه است. در شرایطی که در جنگ نرم، دشمنان به دنبال تزلزل بنیان خانواده و ایجاد فاصله بین خانواده‌ها و سبک زندگی اسلامی هستند رهبر بزرگوار با رهنمودهای حکیمانه خود این مسئله را مطرح کردند و آسیب‌شناسی در مورد آن را ضروری دانستند. یکی از مباحثی که در این زمینه مطرح هست بحث زن و سبک زندگی است و تأثیری که زنان در سبک زندگی اسلامی و سلامت معنوی جامعه دارند. چراکه زنان نیمی از جمعیت جامعه هستند و به فرموده مقام معظم رهبری تأثیر این نیم در کشور آن وقت که بخواهند در سرنوشت دخالت کنند، بیش از پنجاه درصد است.

از سوی دیگر در همه کشورها و مسئولین فرهنگی همه کشورها به بحث سبک زندگی و

تطابق زندگی افراد جامعه با فرهنگ تعریف شده برای کشور اهمیت قایلند و معتقدند که بحث سبک زندگی بر پیشبرد اهداف یک کشور مؤثر است. حتی در جوامع سکولار هم بحث سبک زندگی مطرح هست. به عنوان مثال نظریه پردازان معاصر تمدن غرب، بر روی ترویج سبک زندگی غربی میان مردمی که ساکن این تمدن هستند و حتی جوامعی که خارج از این تمدن هستند، تأکید دارند و تقویت این مسئله را سبب ماندگاری طولانی‌تر تمدن غرب می‌دانند. پس در میان تمام ملتها بحث سبک زندگی حائز اهمیت است، لکن این مسئله در نظام اسلامی اهمیت بیشتری دارد و بیشتر خودش را نشان می‌دهد چراکه

۱. انقلاب اسلامی یک انقلاب مردمی و بر پایه مردم است و قوام و دوام آن وابسته به مردم و بنیان مردمی است و اگر سبک زندگی مردم دگرگون شود انقلاب و نظام اسلامی نیز دچار چالش خواهد شد.

۲. از طرف دیگر به فرموده رهبر بزرگوار، سبک زندگی یکی از عرصه‌های مهم پیشرفت است و ایشان تأکید دارند که وقتی پیشرفت حقیقی در ایران محقق خواهد شد که سبک زندگی ایرانی اسلامی در کشور تحقق پیدا کند.

به این ترتیب هم ضرورت طرح بحث سبک زندگی مشخص می‌گردد و هم ضرورت بررسی تأثیری که زنان در این مقوله دارند روشن می‌شود.

مسئله اصلی: سؤالاتی هم که در زمینه سبک زندگی مطرح می‌شود این است که اساساً اهمیت سبک زندگی در چیست و ارتباط آن با مقوله پیشرفت و تحقق تمدن نوین چگونه برآورد می‌شود و زنان چگونه می‌توانند در مقوله سبک زندگی مؤثر باشند و وظیفه و رسالت زنان در این زمینه چیست؟

برای تبیین سبک زندگی اسلامی و بررسی اثر و نقش زنان در این مقوله، باید به عرصه‌های مختلف سبک زندگی توجه نمود. سبک زندگی عرصه‌های متعددی دارد و شامل مسائل متعددی است از جمله بحث نظام تربیتی، الگوهای رفتاری، الگوی مصرف، نمادهای دینی، ازدواج، پوشش، تغذیه، تفریح و سفر، رفتارهای اجتماعی و مانند اینها که

در همه این موارد و عناصر، زن به عنوان عضو موثری از خانواده و اجتماع تأثیر قابل توجهی دارد و بانوان برای اجرایی کردن سبک زندگی اسلامی نقش مهمی را برعهده دارند. چون محور هر نوع تربیت و تفکری خانواده است؛ و باورها که شامل پذیرفتن یا نپذیرفتن یک تفکر است منشأ گرفته از خانواده است. در واقع عنصر زن علاوه بر این که وسیله خلق یک انسان است، محور خلق تفکر فرزند نیز هست و منشأ ایجاد سبکی برای تفکر و متعاقب آن سبکی برای زیستن فرزند خود خواهد بود و چون موثرترین و مهم ترین نقش برای زن در فرهنگ ایرانی اسلامی، «مادری» و «همسری» است بنابراین این زنان هستند که می توانند سبک زندگی اسلامی را در خانواده پایه گذاری کنند و توسعه دهند. در این پژوهش به آن عرصه هایی از سبک زندگی می پردازیم که بانوان در آن نقش مستقیم و موثری دارند و با توجه به بیانات مقام معظم رهبری، جایگاه زن در این امور را مورد بررسی قرار میدهم. این عرصه ها عبارتند از پرهیز از تقلید از غرب، توجه به نمادهای دینی، نظام تربیتی خانواده، اصلاح الگوی مصرف، پوشش و لباس، ازدواج و فرزندآوری، تغذیه، تفریح و اوقات فراغت. به تفکیک به نقش زن در هر یک از این عرصه ها پرداخته و با توجه به بیانات مقام معظم رهبری تأثیر زن در این ابعاد مشخص می گردد.

در همه موارد هشت گانه ای که در ایجاد سبک زندگی اسلامی مطرح است، زن به عنوان نیمی از جمعیت اجتماع و مهم تر از آن به عنوان پایه و ستون خانواده نقش بسیار موثری می تواند ایفا کند و از جمله در بحث پرهیز از تقلید الگوی غرب و توجه به نمادهای دینی و الگوگیری از اهل بیت مؤثر باشد. مسئله لباس و پوشش و تغذیه و تفریح و اصلاح الگوی مصرف نیز مستقیماً با بانوان در ارتباط است و بحث ازدواج و فرزندآوری نیز متأثر از نگاه زن و دیدگاه زن به این مقوله است. به این ترتیب جایگاه زنان در ایجاد سبک زندگی اسلامی تبیین و تأثیر والای بانوان در عرصه های مختلف سبک زندگی اسلامی اثبات می گردد.

۸. مؤلفه‌ها و ویژگی‌های زنان تراز انقلاب اسلامی از دیدگاه بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام والمسلمین محمود ابوترابی ایندانسری

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۱۱/۲۰

برگزارکننده: حوزه علمیه خواهران استان مازندران و مدرسه علمیه فاطمه الزهرا ع تنکابن

خلاصه بیانات حجت‌الاسلام ابوترابی:

زنان نیمی از جامعه و پرورش دهنده

نیم دیگر جامعه هستند و دارای جایگاه مهم و منحصر به فردی در اجتماع هستند،

در جامعه عصر نزول و فرهنگ حاکم بر آن هیچ ارزش و اهمیتی به زنان داده نمیشد و در اجتماع هم هیچ حقی برای او قائل نبودند لذا با ورود اسلام و رسالت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله جایگاه واقعی زنان و حقوق و امتیازاتی که مختص به زنان بوده از طرف خدای بزرگ به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله ابلاغ گردید و او را تا سرحد جایگاه انسانی و الایش و همپایه مرد در عرصه بلند انسانیت بالا برد، و برای او در همه عرصه‌های زندگی ارزش قائل شد. و در بیانیه گام دوم یعنی زنان در متن و نه در حاشیه گام دوم هستند. در تمام متن گام دوم یعنی از کلمه اول تا کلمه آخر نقش زنانه را باید جست و جو کرد.

یعنی این اعتماد، بصیرت و خودآگاهی به جامعه زنان وجود داشته که آن‌ها بدون آن که به طور مستقیم مورد خطاب قرار بگیرند می‌توانند یک خوانش زنانه از متن بیانیه داشته باشند و راه خودشان را در بیانیه گام دوم پیدا کنند.

به طور نمونه در جایی از بیانیه حضرت آقا اشاره می‌کنند که مهم‌ترین ظرفیت

امیدبخش جامعه نیروی انسانی است و این نیروی انسانی مستعد و کارآمد جمعیت جوان زیر ۴۰ سال است. ۳۶ میلیون در سنین ۱۵ تا ۴۰ سالگی و ۱۶ میلیون دارای تحصیلات عالی، انبوه جوانانی است که آماده تلاش جهادی برای کشورند. خب در عمل نیمی از این جمعیت خانم‌ها هستند. به هیچ وجه در ارائه آمارها زنان و مردان جدا نشده‌اند و اصلاً شکی نبوده و پیشفرض گرفته شده که زنان هم در همه عرصه‌ها می‌توانند و باید تلاش جهادی برای ارتقای کشور داشته باشند.

جایگاه و کارکردهای علمی اجتماعی و فرهنگی زنان در جامعه و اثرگذاری فعالیت‌های آنان در تمامی بخش‌های مختلف از قبیل خانواده و اجتماع و نقش آفرینی زنان در ابعاد مختلف بر اساس بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در بیانیه گام دوم انقلاب.

۱. رسالت‌شناسی زنان

۲. شناخت مسئولیت‌ها و حقوق فردی، خانوادگی و اجتماعی زنان مسلمان

۳. آینده‌سازان کشور به عنوان "تولید فکر" و "پرورش انسان"

۴. جایگاه برجسته زنان و بانوان در چهل سال ابتدایی انقلاب اسلامی

۵. نقش زنان در حوزه علمی و پژوهشی کشور

۶. نقش تاثیرگذار زنان به عنوان بخش مهمی از جامعه در تحقق اهداف اقتصاد

مقاومتی

۷. کارآمدی زنان در حوزه‌های گوناگون اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، علمی

...و

۸. توجه زنان انقلابی به نقش کلیدی در بیداری ملت به ردپای دشمن در حرکات

تضعیف‌کننده خانواده و تخریب جایگاه زنان و خنثی‌سازی آن‌ها

۹. گام دوم انقلاب با مطلع تمدن نوین اسلامی، زن مسلمان را به عنوان یک فعال و

اثرگذار در حوزه‌های فردی، خانوادگی و اجتماعی وارد عرصه فعالیت کرده است.

۱۰. انقلاب اسلامی ایران انقلابی مردانه نبود. زنان از نخستین سنگ بنای انقلاب در

سال‌های حکومت پهلوی اول و ماجرای فرمان کشف حجاب به شکلی جدی نقش‌آفرینی خود را آغاز کردند و با حضور و رهبری امام شکل جدی‌تری به خود گرفت، حضور زنان نیز جدی‌تر و تأثیرگذارتر شد

در موضوع زنان رهبر انقلاب هم می‌فرمایند: ما باید نگاهی به گام اول داشته باشیم چه از منظر آسیب‌شناسی و چه از منظر این‌که تابلویی باشد برای ترسیم ادامه مسیر و جهت‌یابی. - در مجموع می‌توان گفت در گام اول انقلاب دستاوردهایی را در حوزه زنان به دست آمده که بعدها در آن تغییر و تبدیل صورت گرفت و در گام دوم باید یک نگاه الگوبردارانه و بازگشت به گذشته برای زنی که در ابتدای انقلاب بود را داشته باشیم و یک نگاه آسیب‌شناسانه درباره زنی که بعد از دوران دفاع مقدس شکل گرفت.

- گفتمان انقلاب توانست زنان را از محکومیت به دو نگاه مصلح شرقی و غربی یا به عبارتی دیگر دو نگاه سنتی و تحجرگرا و نگاه حداقلی و فرودستی به زن و نگاهی که معتقد است تنها راه نجات زن از دیدگاه اول، رقابت مداوم مردانه در عرصه اجتماعی با مردان برای کسب موقعیت‌های اقتصادی - اجتماعی است، نجات دهد.

در دنیا زنان محکومند یا با تبرج جنسی و جلب نظر مردان یکسری منافعی را کسب کنند یا اصلاً جاذبه‌های جنسی‌شان را کنار بگذارند و اساساً مرد شوند و پا به پای مردان رقابت کنند که این مسیر هم آسیب‌های خاص خودش را داشت، چون با روح و فطرت زنانه در تناقض بود و زنان باید بخشی از وجود خودشان را برای گام گذاشتن در چنین عرصه‌ای جدا می‌کردند.

- انقلاب اسلامی راهی را برای برون‌رفت از این بن‌بست نشان داد و آن، این‌که هم زن بود و مطابق روح و هویت زنانه زندگی کرد و هم در عرصه‌های مختلف مؤثر بود و این فرمولی دارد. انقلاب اسلامی نه تنها راه نجات انسان را به سوی اسلام به این افراد نشان داده بلکه راه نجات زنانگی آن‌ها را هم نشان داده است. این یعنی هنوز فاصله‌ای بین واقعیت و آرمان‌ها وجود دارد، اما گام دوم، شروع این گام و بیانیه گام دوم بدین معناست که ما امید داریم این

فاصله طی شدنی است.

جوشش و انگیزشی در اول انقلاب بود و زنانی در عرصه‌های انقلاب ظهور پیدا کردند که با دو مدل زن شرقی و زن غربی متفاوت بود. این زنان حماسه‌هایی را خلق کردند و نقش آفرینی داشتند: مصادیق:

همسر شهیدی که او را برای رفتن به جبهه بدرقه می‌کرد با وجودی که می‌دانست همه عشقش، همه هستی‌اش ممکن است در عرصه جنگ آسیب ببیند یا کشته شود،

۹. بیانیه گام دوم و بانوی تراز انقلاب اسلامی

ارائه‌کننده: سرکار خانم دکتر درویشی

تاریخ برگزاری: ۹۹/۱۱/۱۸ ساعت ۱۸

برگزارکننده: حوزه علمیه خواهران مازندران

استاد در سلسله مباحث این کارگاه شمای قرآنی و روایی زن در اسلام، و نقش اصلاح‌گرا و در نظام خانواده و اجتماع را بیان کرده و نقشه‌های شوم دشمن و آسیب‌هایی که زن را تهدید می‌کند را برشمردند. فرامین مقام رهبری در بیانیه را به عنوان نقشه راه زن مسلمان تبیین نمودند.

انلاین
 ۲۲ آذرماه
 ۱۳۹۹
 سخنران
 سرکار خانم داورپناه
 کمیته بانوان کنگره بین المللی گام دوم انقلاب
 اسلامی از منظر قرآن و حدیث با همکاری
 معاونت پژوهش حوزه علمیه خواران استان تهران
 سامانه سیما حوزه علمیه خواران

جایگاه و نقش بانوان
 در تحقق تمدن نوین اسلامی

مجلس شورای اسلامی استان تهران
 معاونت پژوهش و توسعه

۱۰. نشست علمی جایگاه و نقش بانوان در تحقق تمدن نوین اسلامی

برگزارکننده: سرکار خانم داورپناه

تاریخ برگزاری: ۲۲/۹/۱۳۹۹ ، ۱۱:

۳۰-۱۰:۳۰

جلسه live (پخش زنده)

برگزارکننده: معاونت پژوهش حوزه

علمیه خواران استان تهران

۶

خانواده و گام دوم انقلاب

---

۱. مفهوم‌شناسی و صورت‌بندی خانه در نسبت با خانواده

ارائه‌کننده: سرکارخانم عاطفه صادقی

دبیر علمی: خانم دکتر زارعی

تاریخ برگزاری: روز شنبه ۱۳۹۹/۸/۱۷

مکان: مؤسسه فتوح اندیشه

برگزارکننده: مؤسسه فتوح اندیشه با

همکاری کمیته تخصصی بانوان کنگره

خلاصه بیانات دکتر صادقی:

موضوع «صورت‌بندی و مفهوم‌شناسی خانه در نسبت با خانواده» توسط خانم عاطفه صادقی، دانشجوی دکتری مطالعات سیاسی انقلاب اسلامی، از مدرسان مجتمع آموزش عالی بنت‌الهدی و پژوهشگر خانواده در پیش‌نشست کنگره بین‌المللی بیانیه گام دوم طرح گردید که در ادامه خلاصه‌ای از آن ارائه خواهد شد.

بررسی مفهوم‌شناسانه «خانه»

پژوهش «صورت‌بندی و مفهوم‌شناسی خانه در نسبت با خانواده» به این پرسش پاسخ می‌دهد که تطورات معنایی خانه چه تأثیری بر نظام معنایی خانواده داشته است و آیا می‌توان معنای خانه را در وضعیت کنونی بازتولید نمود؟

این پژوهشگر در ابتدا با بررسی مفهوم‌شناسانه «خانه»، وجوه کارکردگرایانه آن را که در ساحت فردی و اجتماعی اثرگذار بر شبکه معانی خانواده است مورد شناسایی قرار داده و به تعریف خانه می‌پردازد.

وجوه کارکردگرایانه خانه در ساحت فردی عبارت است از: خانه به مثابه خوابگاه، خانه به مثابه آشپزخانه، خانه به مثابه زادگاه و حافظه تاریخی، خانه به مثابه سکونت‌گاه و محل

تأمین سکینه، خانه به مثابه حریم، خانه به مثابه عبادتگاه و خانه به مثابه نمایشگاه.

وجوه اجتماعی و فرهنگی خانه

وجوه اجتماعی و فرهنگی خانه نیز که در دانش‌های مختلف متجلی می‌شود عبارت است از؛ خانه به مثابه نهاد برای جامعه‌شناسان، خانه به مثابه کالا برای بنگاه‌های اقتصادی و سرمایه‌داران، خانه به مثابه فرهنگ برای رویکردهای انسان‌شناختی، خانه به مثابه اثر برای هنرمندان، خانه به مثابه بنا برای دانش معماری، خانه به مثابه پناهگاه در اپیدمی‌های فراگیر و جنگ و خانه به مثابه کوچک‌ترین واحد حکمرانی در رویکردهای دولت‌محور.

در ادامه با توجه به نظریات نسبت فرهنگ و جغرافیا، خانه به یک معنا و برساخت اجتماعی و فرهنگی و در پیوند با حیث هستی‌شناسانه از این آدمی تعریف شد که ارتباطی دیالکتیک با شبکه معانی دینی و عرفی خانواده دارد. بدون خانواده فهم معانی همسایگی، مهمان‌داری، محرمیت و... مقدور نیست و حتی فهم معنایی چون لزوم پاسداری از خاک وقتی در واحد کوچک تر تحفظ بر حریم خانه فهم نشود در مقیاس وطن فهمیده نخواهد شد. بنابراین «خانه» مرتبط با کلیت وجود آدمی دانسته شده و نه فقط پاسخگوی نیازهای مادی که تأمین‌کننده و بازنمای هویت و هستی اجتماعی آدمی است. نشست «صورت‌بندی و مفهوم‌شناسی خانه در نسبت با خانواده»

چهار دوره طرح تطورات تاریخی خانه

بخش سوم این پژوهش به طرح تطورات تاریخی خانه می‌پردازد که چهار دوره را مورد شناسایی قرار می‌دهد. دوره اول دوران تناسب خانه با طبیعت و جغرافیاست. در این دوران خانه بیشتر معنای پناهگاه و خوابگاه داشته و بیشترین تناسب را با اجزای طبیعت داراست.

دوران دوم علاوه بر تناسب با جغرافیا، تناسب خانه با فرهنگ نیز بدان اضافه شده و وجوه زیبایی‌شناسانه و دینی به آن منضم می‌شود. در این دوران اهالی فرهنگ مانند شیخ بهایی، معماران خانه محسوب شده و خانه محل تحصیل، کار و فراغت، تأمین سکینه و

حافظه تاریخی خانواده محسوب می‌شود و حیاط به عنوان پیونددهنده آدمی به آسمان جزء لاینفک خانه است. در این دوران خانه، نسبت به بازنمایی تشخص و هویت افراد متعهد است و لذا خانه انسان مسلمان ایرانی از خانه انسان مسیحی انگلیسی متفاوت بوده و حتی آن‌جا که در زندگی عشایر، «معماری» و تفاوت‌های اندرونی، بیرونی، دهلیز، کوبه درب زنانه و مردانه و ... لحاظ نمی‌شود این «فرش» است که به عنوان اصلی‌ترین نماد خانه انسان ایرانی او را از یک سو به خاک و از سوی دیگر به افلاک و ملکوت پیوند می‌دهد. در این دوران خانه علاوه بر «حریم فرهنگی»، عهده‌دار معنای «خانه پدری» است و بازنمایی حافظه تاریخی خانواده بر عهده خانه است. بنابراین هم آدمی نسبت به خانه عاملیت دارد و هم خانه سوژگی دارد.

در دوران صنعتی و مدرن اما خانه به کالا تبدیل شده و با تمرکزگرایی، زندگی شهری و ساخت خانه‌های طولی و آپارتمانی به جای خانه‌های عرضی و حیاط دار باب می‌شود. با کوچک و متمرکز شدن خانه‌ها فردگرایی تشدید و خانواده هسته‌ای شده و سکونت در «خانه» با دو قید گره می‌خورد؛ اضطراب و مصرفی شدن. بنابراین در این دوران آدمی از سر اضطراب در «واحد» یا «سوئیتی» ساکن می‌شود تا صرفاً بی‌خانمان نباشد و عموم افراد جامعه، عاملیت خویش را نسبت به خانه از دست می‌دهند. خانه نیز تبدیل به ابژه اهالی قدرت و ثروت می‌شود و مدیریت و ساخت آن به دست بنگاه‌های اقتصادی، تکنیسین‌ها و دولت می‌افتد. در شرایط سرمایه‌شدگی است که یک سوئیت پنجاه متری در خیابان سعادت‌آباد تهران، هزار برابر ارزشمندتر از یک خانه بزرگ شهرستانی شده و افراد ترجیح می‌دهند رنج زندگی در آپارتمانی کوچک در قسمت اعیان‌نشین شهر را به زندگی در فضایی بزرگ‌تر و راحت‌تر ترجیح دهند. در چنین وضعیتی افراد شهر به دو دسته تقسیم می‌شوند مستأجر و صاحب‌خانه.

در وضعیت شیء‌شدگی خانه آنچه اهمیت دارد صاحب‌خانه شدن افراد بیشتر برای دولت‌مردان و پر شدن جیب بنگاه‌های اقتصادی و سرمایه‌دار است، بنابراین خانه‌ها

کوچک‌تر شده و در طراحی خانه دیگر امکانی برای توجه به روح قدسی و فرهنگی آن باقی نمی‌ماند و خانه به مثابه کالا عرفی و سکولار می‌شود.

نکته قابل توجه در این دوران هم‌شکلی آپارتمان‌ها و هم‌گن‌سازی خانه است به نحوی که امکان تشخیص خانه انسان موحد از غیر موحد مقدور نیست. از آن جا که خانه صرفاً به خوابگاهی برای برآورده‌سازی نیازهای اولیه ساکنان آن تبدیل می‌شود لذا گردشگری و تفریح خانواده، خارج از «خانه» موضوعیت می‌یابد و یک سری از کارکردهای خانه مانند دوره‌می‌ها، تهیه خوراک و... با تأسیس پارک‌ها، رستوران‌ها و کافه‌ها به بیرون از خانه منتقل و بخشی از شبکه معانی مرتبط با خانه مانند مهمانی، همسایگی، توجه به اقتضائات محرمیت و... به مرور کمرنگ می‌شوند.

دوران چهارم که به دلیل غلبه شبکه‌های اجتماعی و جهانی‌شدن مسامحتاً با قید پست‌مدرن نام‌گذاری می‌شود؛ قید مکان‌مند خانه کمرنگ و تبدیل به «فضا» می‌شود. با گسترش شبکه‌های اجتماعی، خانه در بستری نمایشی، تعریف و درعین حال مانند یک تابلویی نقاشی امکان ظهور سلیقه‌ها و نظرات مختلف متناسب با جیب صاحب‌خانه تعیین‌کننده دیزاین خانه‌اند.

خانه در ادامه وضعیت مدرن به ابژه نمایش افراد سرشناسی تبدیل می‌شود که با انتخاب سبک‌های مختلف، آن را هر چه بیشتر به یک تابلوی نقاشی شبیه می‌کنند یا واضح سبکی جدید در طراحی خانه و زندگی‌اند، به‌عنوان مثال استیو جابز به‌عنوان مدیر ارشد شرکت اپل، از مروجان اصلی ایده مینی‌مالیسم در طراحی خانه است. مینی‌مالیسم نه فقط یک نوع دیزاین بلکه سبکی برای زندگی است که با سادگی و بی‌آلایشی مورد تأکید اسلام در طراحی خانه کاملاً متفاوت بوده و حاکی از نوعی بی‌تعلقی و لاقیدی است. در حقیقت می‌توان گفت این لاقیدی با شکل‌گیری معنای خانه، نه در دنیای واقعی و حقیقی بلکه در جهان صفر و یک‌های مجازی مرتبط است، وقتی قرار نیست در دنیای واقعی خانه ای داشته باشید وقتی دوره‌می، آرامش و تحصیل شما در فضای مجازی شکل می‌گیرد و

تغذیه و میل جنسی شما در خیابان تأمین می‌شود پس خانه به یک تابلوی نقاشی ساده ولی هنری و قابل نمایش مانند می‌شود، لذا سازندگان آن اینفلوئنسرها و برنامه‌نویس‌های حرفه‌ای‌اند؛ این وضعیت خصوصاً در دوران کرونا بیش از پیش قابل فهم است.

توجه به معنای خانه به مثابه فضا از این حیث مهم است که با از بین رفتن معنای مکانی و جغرافیایی مرز در جهان بدون مرز مجازی، به مرور معنای وطن و سرزمین دچار دگردیسی شده و معانی جدیدی چون جهان وطن ارزشمند می‌شوند. برای انسان کنونی دیگر حریمی باقی نمی‌ماند که به حریمی نیاز باشد؛ «دردا که راز پنهان خواهد شد آشکارا» همه چیز بعد از کالاشدگی، نمایشی می‌شود و چون نمایش با «چشم» در ارتباط است، معنای ای چون مستوری و پوشیدگی در گفتمان اسلامی و رازورزی حکمت ایرانی کم‌رمق می‌شوند. حافظ نیز رازمندی را به تحفظ بر امر پنهان نسبت داده و میان چشم و فاش شدن راز نسبت برقرار می‌کند؛

سرسودای تو در سینه بماندی پنهان

چشم‌تر دامن اگر فاش نکردی رازم

قطعاً تطور صورت گرفته در معنای خانه، نه تنها بر خانواده اثرگذار است و پروژه فردگرایی و نمایشی شدن خانواده را تشدید می‌کند که عالم انسان مسلمان ایرانی را در دوران معاصر با چالش روبه‌رو ساخته و مناسبات دین‌داری را به هم می‌ریزد.

مشکلات صورت گرفته در خانه با توجه به بیانیه گام دوم

اکنون با توجه به دگردیسی صورت گرفته در معنای خانه، ناظر به توصیه‌های بیانیه گام دوم و افق‌های مد نظر آن به عنوان سندی بالادستی، چطور می‌توان به مفاد این توصیه‌ها مانند برجسته‌کردن ارزش‌های معنوی و فضیلت‌های اخلاقی دست یافت و سبک زندگی صحیح مبتنی بر مبانی اعتقادی اسلام را برای اهل خانه محقق کرد؟

در وضعیت خانه‌های کالا شده و سکولار که فضای مجازی دیوار و حریمی برای آن باقی نگذاشته و تن‌نمایی و خودنمایی رونق بازار شده است چگونه می‌توان انسانی‌هایی

موحد و مؤمن به غیب تربیت نمود و فضایی ایمانی رقم زد؟

طبیعتاً با توجه به آن که ما در وضعیت اضطرار نسبت به خانه قرار داریم و چندان قدرت انتخاب خانه‌های ایده‌آل یا طراحی ایده‌آل خویش را از حیث فرهنگی و اعتقادی نداریم آن کس که می‌تواند در همین وضعیت، احیاگر معنا و کارکردهای خانه در سنت تاریخی و دینی ما باشد «بانوی خانه‌دار» است. در چنین وضعیتی، بازنشاسایی معنای خانه‌داری است که می‌تواند مانع شیء‌شدگی و ابژگی انسان مسلمان ایرانی در جهان کنونی باشد. بانوی خانه‌دار در حقیقت با تحفظ بر دارایی و تجربیات مادر و مادر بزرگان خویش، دانش و مهارت خانه‌داری را در نقش‌های همسری و مادری و در چارچوب خانه و مدیریت بهره‌ور خویش پیاده می‌سازد.

از آن جا که انسان توحیدی به نسبت اتصال با ولایت توحیدی امکان تصرف یافته و مدیریت محدودیت‌ها برایش مقدور می‌شود، بانوی خانه‌دار نیز در وضعیت اضطرار خانه، متوقف نشده و با آگاهی میراث‌دار معنای خانه و پاسدار روح خانه و توجه به کارکردهای مدنظر آن است. بدین سان او با هنر زنانه خویش بر محدودیت‌های ساختمانی و مالی غالب شده و احیاگر معنای فرهنگی و قدسی خانه برای خانواده خویش می‌شود.

بدون شک تا معنای دقیق «خانه» منقح نشده و جایگاه اصلی آن در شبکه معنای خانواده بازنمایی نشود نمی‌توان اهمیت و اولویت نقش «خانه‌داری» را شناسایی نموده و به مادران و همسران جامعه ارزشمندی و اهمیت آن را بازنشاساند.

معاونت خواهران مؤسسه فتوح با همکاری کمیته تخصصی بانوان کنگره برگزار می‌کند
پیش نشست کنگره بین المللی کام دوم انقلاب از منظر قرآن و حدیث
بایسته های سیاست گذاری برای خانواده در کام دوم انقلاب اسلامی

ارائه دهنده
حجت الاسلام والمسلمین دکتر احمد رهدار
هیأت علمی دانشگاه باقرالعلوم (ع)
رئیس مؤسسه فتوح اندیشه

دبیر علمی
سرکار خانم صادقی
پژوهشگر حوزه خانواده

زمان: شنبه ۱ آذر ماه ۱۳۹۹ ساعت ۱۵:۳۰ - ۱۷:۳۰
مکان: پردیسان بلوار شهروند - خیابان البرز - پلاک ۶
ساختمان پردیس حکمت - مؤسسه فتوح اندیشه
بصورت آنلاین و حضوری برگزار می‌گردد
لینک آدرس مجازی
<https://daneh.ir/demo2/mod/newmodule/view.php?id=3930>

۲. بایسته‌های سیاست‌گذاری برای خانواده در گام دوم انقلاب اسلامی

ارائه دهنده: آقای دکتر رهدار (هیئت علمی دانشگاه باقرالعلوم - رئیس مؤسسه فتوح)

دبیر علمی: سرکار خانم صادقی (پژوهشگر حوزه خانواده)

زمان: شنبه ۱۳۹۹/۹/۰۱ ساعت ۱۵:۳۰ - ۱۷:۳۰

مکان: پردیسان بلوار شهروند - خیابان البرز - پلاک ۶ ساختمان پردیس حکمت - مؤسسه فتوح اندیشه

برگزارکننده: معاونت خواهران مؤسسه فتوح با همکاری کمیته تخصصی بانوان کنگره
خلاصه بیانات دکتر رهدار:

چهار نکته مفروض و چتر معنایی و مفهومی بحث:

در اسلام زن و خانواده در جایگاه متفاوتی از جایگاهی که دیگر ادیان برای این‌ها تعریف کردند، تعریف شده. برای زن مسلمان شایسته نیست که رفتار و سبک زندگی خود را با نظام هنجار دیگر ادیان تنظیم کند.

الگوی زن و خانواده در غرب یک الگوی شکست خورده است. هم از منظر نظام ارزش ما و هم از منظر اعتراف‌های بی‌شمار خود اندیشمندان و محققان و جامعه‌شناسان غربی در این خصوص.

موضوع زن و خانواده یکی از موضوعات شایع در تحقیقات شرق‌شناسی است. یعنی اگر مسئله کم‌اهمیتی بود، علی‌القاعده به آن توجه نمی‌کردند.

کمیت و جمعیت قابل توجه زنان در عصر ما (و احتمالاً حتی در عصرهای گذشته) باعث شده که لااقل در عصر ما موضوع زن تبدیل به یک مسئله سیاسی شود. در گام اول انقلاب اسلامی؛ به نظرم به لحاظ سیاسی ما دو مرحله و دو اقدام را انجام دادیم. تبدیل جمهوری اسلامی به قدرت نقطه‌ای. در مرحله دوم، جمهوری اسلامی خود را از قدرت نقطه‌ای به قدرت منطقه‌ای ارتقاء داد.

بایسته‌های سیاست‌گذاری جمهوری اسلامی در موضوع زن و خانواده در بیانیه گام دوم در گام دوم انقلاب، مرحله بین‌المللی کردن انقلاب یا ارتقاء از قدرت منطقه‌ای به قدرت بین‌المللی.

منظور از قدرت بین‌المللی یعنی امکان کنش‌گری و تأثیرگذاری فعال در سطح بین‌الملل هست.

محتوای فقه بین‌الملل

جانمایی فقه در ساختارهای حقوق بین‌الملل

طرح چند سیاست متناسب با عرصه بین‌الملل راجع به موضوع زن:

تبیین و تقدیم و تقویم نظریه زن مطلوب متناسب با عرصه بین‌الملل؛ الگوی مطلوب زن مسلمان حضرت آقا در عصر ما، آن نظریه باید تبیین شود.

سه محور در الگوی حضرت آقا را درباره تبیین آن باید دقت کنیم.

اصالت فعالیت اجتماعی زن از منظر اسلام

گستره حضور اجتماعی زن: زن سنتی، زن غربی و زن الگوی سوم.

الگویی خانه پسند و نه خانه پسند و برون‌گراست.

در مقیاس جهانی تبیین الگوی زن مطلوب به انحاء مختلف با رویکرد تطبیقی: هم اندیشی‌های نخبگانه درباره مسائل زنان توسط خود زنان در ایران با محوریت انقلاب اسلامی

(زن چریکی، زنان داعش، زن ایرانی در تجربه دفاع مقدس)

برای مسئله زن در اسلام باید سناریو دهیم، گزاره دهیم. به شبهات پاسخ دهیم.

نکته دیگر نقد سناریوهای کلان جهان اسلام برای زنان است.

رویکرد پاسخ به شبهات

بحث‌های تطبیقی با جهان اسلام

نظام حقوقی زن در کشورهای جهان اسلام به خصوص در کشورهای عرب نظام حقوقی زن رعایت نشده است. در بحث‌های تطبیقی با این کشورها امکان این‌که این حقوق به نفع زنان تغییر کند زیاد است.

نکته بعدی نقد سناریوهای کلان غربی در خصوص زنان است.

یکی رویکرد پاسخ به شبهات غربی‌ها.

رویکرد ایجاد شبهه علیه الگوی زن غربی.

مطرح کردن بحث‌ها و چالش‌هایی که امروز زن غربی در دنیای غرب دارد.

پیشنهاد یک الگویی از نظام اداره و قوانین. حاکم کردن ذهنیات زنانه بر الگوی

تعاملات اجتماعی.

الگوی زن مطلوب رقیب زن سنتی نیست بلکه امتداد و تکامل یافته آن است و باید

بیشترین ظرفیت عملیاتی خود را از جانب زن سنتی بگیرد. مخاطب این الگو عامه مردم

هست.

جمله آخر بنده این‌که به دلیل این‌که مسئله زن و خانواده به طور حتم و قاطع تبدیل

شده به یک پاشنه آشیل برای فرهنگ غربی، هرگونه الگوی عملیاتی موجز و درعین حال

سالم و کارآمد از زن و خانواده از منظر اسلام ارائه کردند، می‌تواند به عنوان یک نرم‌افزار

تصرف و حتی رفتن در عمق فرهنگ و تمدنی دنیای غرب باشد.

۳. نقش تربیتی مادر به مثابه تمدن ساز در رویکرد اسلام تمدنی

ارائه دهنده: سرکار خانم عطارد

مدیر علمی: سرکار خانم راد

تاریخ برگزاری: شنبه ۱۳۹۹/۹/۱۸ ساعت ۱۵

مکان: مؤسسه فتوح اندیشه

برگزارکننده: مؤسسه فتوح اندیشه با همکاری

کمیته تخصصی بانوان کنکده

خلاصه بیانات سرکار خانم عطارد:

هدف بحث: عنایت بیش از پیش بر نقش تربیتی «مادر» در تحقق تمدن نوین اسلامی است؛ مضافاً بر این که در بیانیه گام دوم انقلاب بر تحقق تمدن نوین اسلامی به عنوان آرمان انقلاب اسلامی تأکید شده است.

ضرورت بحث: انحراف مادران به عنوان محور اصلی خانواده از مسیر صحیح تربیت منجر به ایفای نقش تمدن سوزی به جای تمدن سازی خواهد شد.

مسئله اصلی پژوهش: نقش تربیتی «مادر» در نهاد خانواده به عنوان یکی از نهادهای تمدن سازی در رویکرد اسلام تمدنی چیست؟

نقش تربیتی «مادر» در قالب کارکردهای هفت گانه مادرانه عبارت اند از: ظرفیت های تمدن سازی مادر شامل ظرفیت باروری، حمایت عاطفی، حمایت تحصیلی - علمی، تربیت عقلانی، تربیت دینی - اخلاقی، تربیت اجتماعی و تربیت بهداشتی است.

در تبیین و تحلیل کارکردهای مادرانه به آموزه های دینی (به ویژه روایات) استناد خواهد شد.

ارکان تمدن سازی عبارت اند از:

امنیت و آرامش، غرور و همبستگی ملی، اصل همکاری و تعاون، عامل اخلاق، اصل تحمل و بردباری، حفظ وحدت و یکپارچگی، دین، رفاه نسبی و فشار اقتصادی و اجتماعی.

طرح مباحث تاریخی اسلام و ایران از صدر اسلام تا سلسله‌های پادشاهی در ایران و جنگ‌های صلیبی تا جمهوری اسلامی ایران و ارائه نظریه تمدن نوین اسلامی در جمهوری اسلامی ایران توسط رهبری

معتقدیم که مادر، نقش محوری در تکثیر و تربیت نیروی انسانی مسلمانِ متمدن دارد. با آموزش و مهارت دادن به مادران آینده می‌توان به این هدف نائل آمد

در بیانیه مذکور، جوانان، محور تحقق نظام پیشرفته اسلامی مطرح شده‌اند. بدون تردید این جوانان در دامن مادرانی عالمه و دین‌مدار، مذهب و متخلق به اخلاق نیکو باید تربیت شوند. لذا ضروری است که نقش مادر به‌عنوان محور تربیتی خانواده و اجتماع، مورد مذاقه و بررسی قرار گیرد.

با توجه به نقش محوری «مادر» در خانواده، به‌عنوان یکی از نهادهای تمدن‌ساز و با توجه به مؤلفه‌های مطرح شده در بیانیه گام دوم انقلاب؛ بر آن شدید تا نقش تربیتی «مادر» به‌مثابه عاملی مهم در تمدن‌سازی را در رویکرد اسلام تمدنی بررسی کنیم. هدف از پژوهش حاضر، عنایت بیش‌ازپیش بر نقش تربیتی «مادر» در تحقق تمدن نوین اسلامی است؛ مضافاً بر این که در بیانیه گام دوم انقلاب بر تحقق تمدن نوین اسلامی به‌عنوان آرمان انقلاب اسلامی تأکید شده است. ضرورت بحث حاضر از این جهت است که انحراف مادران از مسیر صحیح تربیت به‌عنوان محور اصلی خانواده منجر به تمدن‌سوزی به‌جای تمدن‌سازی خواهد شد. مسئله اصلی در پژوهش حاضر این است که نقش تربیتی «مادر» در نهاد خانواده به‌عنوان یکی از نهادهای تمدن‌سازی در رویکرد اسلام تمدنی چیست؟ نگارنده معتقد است که نقش تربیتی «مادر» در قالب کارکردهای هفت‌گانه مادرانه تحت عنوان ظرفیت‌های تمدن‌سازی مادر شامل ظرفیت باروری، حمایت عاطفی، حمایت تحصیلی.

علمی، تربیت عقلانی، دینی، اجتماعی و تربیت بهداشتی است. در تبیین و تحلیل کارکردهای مادرانه به آموزه‌های دینی. به‌ویژه روایات. استناد خواهد شد.

تمدن، حاصل تعالی فرهنگی و پذیرش نظم اجتماعی است. تمدن خروج از بادیه نشینی و عمران یافتن است. عواملی در کنار هم می‌توانند شکل‌دهنده اصلی تمدن باشند که در فرایند تمدن‌سازی باید به آن توجه شود. ارکان تمدن‌سازی عبارت است از: امنیت و آرامش، غرور و همبستگی ملی، اصل همکاری و تعاون، عامل اخلاق، اصل تحمل و بردباری، حفظ وحدت و یکپارچگی، دین، رفاه نسبی و فشار اقتصادی و اجتماعی.

با مروری بر جامعه تشکل یافته اسلامی مدینه‌النبی در صدر اسلام، درمی‌یابیم که جامعه نبوی همه صفات لازم را برای حرکت تمدنی خود داشته است. دین توحیدی همواره ظرفیت فرهنگ‌سازی داشته است و این ظرفیت نیز همواره به تمدن‌سازی منجر شده است. تمدن عبارت است از نظم اجتماعی که در نتیجه وجود آن خلاقیت فرهنگی امکان پذیر می‌شود و جریان پیدا می‌کند که این پدیده، در جهان اسلام شکوفا شد. اوج شکوفایی تمدن اسلامی در قرن سوم تا پنجم هجری است؛ اما در دوره بعد دچار رکود شد.

دوره بعدی، دوران خیزش دوباره جهان اسلام است، اوضاع سیاسی جهان اسلام سامانی گرفت. با انتقال میراث باقی‌مانده فرهنگ و تمدن اسلامی، امپراتوری عثمانی، سلسله صفوی در ایران و پادشاهی گورکانی در هند سر برآوردند؛ بنابراین سده دهم تا سیزدهم هجری را باید دوران دوباره تحقق تمدن اسلامی نامید. بعد از این دوره، شاهد هجوم استعمار به جهان اسلام هستیم که در واقع دومین دوره رکود تمدن اسلامی است. پس از رنسانس، کشورهای قدرتمندی در اروپا سر برآوردند و به دنبال مواد خام ارزان و پیدا کردن بازار مصرف برای کالاهای صنعتی خود، هجوم به جهان اسلام را آغاز کردند. این پدیده از سده ۱۵ م آغاز شد ولی نقطه اوج سلطه غرب، سده ۱۹ م بود. یورش دوم فرنگی‌ها را باید جنگ صلیبی دوم نامید که این بار به جای شمشیر از تفنگ استفاده کردند و از آن بدتر تلاش برای استحاله فرهنگی مسلمانان و دیگر ملل تحت سلطه بود. حمله فکری غرب برای

استحاله فرهنگی مسلمانان، موجب پدید آمدن امواج سازنده‌ای شد که از آن به «بیداری اسلامی» یا دعوت برای بازگشت به اسلام یاد می‌شود.

با توجه به ارائه نظریه تمدن نوین اسلامی در جمهوری اسلامی ایران توسط رهبری و نخبگان؛ باید به خانواده به‌عنوان یکی از نهادهای تمدن‌ساز در کنار دیگر نهادها - مسجد، مدرسه، دانشگاه، حوزه، رسانه و غیره - توجهی جدی لحاظ شود. معتقدیم که مادر، نقش محوری در تکثیر و تربیت نیروی انسانی مسلمانِ متمدن دارد. با آموزش و مهارت دادن به مادران آینده می‌توان به این هدف نائل آمد. «مادر آگاهانه یا ناآگاهانه، فرهنگ و تمدن، معرفت و ویژگی‌های اخلاقی یک قوم و جامعه را با جسم، روح، خُلق و رفتار خود به نسل بعد منتقل می‌کند و از این راه همه افراد جامعه تحت تأثیر مادران هستند». (بیانات رهبری ۱۳۸۴/۵/۵)^۱

دین مبین اسلام یکی از حقوق فرزند را تربیت نیکو می‌داند. «اکرموا اولادکم و احسنوا آدابهم؛ کودکان را گرامی دارید و آنان را نیکو تربیت کنید». مقام معظم رهبری فرمودند: «گام دوم، انقلاب را به آرمانش که تحقق تمدن نوین اسلامی است نزدیک خواهد کرد». در بیانیه مذکور، جوانان، محور تحقق نظام پیشرفته اسلامی مطرح شده‌اند. بدون تردید این جوانان در دامن مادرانی عالمه و دین‌مدار، مذهب و متخلق به اخلاق نیکو باید تربیت شوند. لذا ضروری است که نقش مادر به‌عنوان محور تربیتی خانواده و اجتماع، مورد مذاقه و بررسی قرار گیرد.

۱. (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار جمعی از مداحان، ۱۳۸۴/۵/۵،

معاونت خواران مؤسسه فتوح با همکاری کمیته تخصصی بانوان کنکره برگزار می کنند
پیش نشست کنکره بین المللی گام دوم انقلاب از منظر قرآن و حدیث

صورت‌بندی هویتی منزلی زن در خانه و اجتماع با نگاهی به رفتار معصومین علیهم‌السلام

ارائه دهنده
سرکار خانم رحیمی
پژوهشگر حوزه خانواده

دبیر علمی
سرکار خانم شریعت‌جو
پژوهشگر حوزه خانواده

زمان: شنبه ۱۵ آذرماه ۱۳۹۹ ساعت ۱۵:۳۰ - ۱۷:۳۰
مکان: پردیسان بلوار شهروند - خیابان البرز - پلاک ۶
ساختمان پردیس حکمت - مؤسسه فتوح اندیشه
به صورت آنلاین و حضوری برگزار می گردد
لینک آدرس مجازی
<https://danehir/demo9/mod/newmodule/view.php?id=3930>

پایگاه
اطلاعات
انسانیت

۴. صورت‌بندی هویتی منزلی زن در خانه و اجتماع با نگاهی به رفتار معصومین علیهم‌السلام

ارائه دهنده: سرکار خانم رحیمی (پژوهشگر حوزه خانواده)

دبیر علمی: سرکار خانم شریعت جو (پژوهشگر حوزه خانواده)

تاریخ برگزاری: شنبه ۱۵ / ۹ / ۱۳۹۹
ساعت ۱۵:۳۰ - ۱۷:۳۰

مکان: پردیسان بلوار شهروند - خیابان البرز - البرزا پلاک ۶ ساختمان پردیس حکمت -

مؤسسه فتوح اندیشه

به صورت آنلاین و حضوری

برگزارکننده: معاونت خواران مؤسسه فتوح با همکاری کمیته تخصصی بانوان کنکره.

خلاصه بیانات سرکار خانم شریعت جو:

انقلاب اسلامی ایران، الگویی متعالی از شخصیت زن مسلمان پیش روی دنیا نهاد که کنشگری فعال زن در عرصه اجتماع رقم می‌زد ضمن آن که اقتضائات و نقشهای زنانگی و خانوادگی در جایگاه خود محفوظ بماند. با پدید آمدن نمونه‌های عینی در عرصه انقلاب و دفاع مقدس، عنوان «زن الگویی سوم» مطرح شد ولی در حوزه معرفتی این موضوع، خلأ نظریه پردازی پدیدار گشت. لذا رهبر انقلاب، اندیشه‌ورزی بانوان در استخراج الگوهای مترقی اسلام در موضوع زن و خانواده و نشان دادن هویت والای زن مسلمان به دنیا را رسالت انقلابی بانوان دانستند. پژوهش حاضر نگاهی به تعاملات منزلت ساز ائمه علیهم‌السلام با بانوان پیرامونشان دارد و جایگاه عاطفه و پیونددهندگی زن را در دو مفهوم رحامت و ولایت طرح

می‌کند؛ با توجه به این قرابت مفهومی، کارویژه زن در خانه و اجتماع «پیوند دهندگی» است؛ زن، عامل اتصال قلبی و روحی پیوندهای اجتماعی و همگرایی جامعه حول محور ولایت و امام امت است. بررسی تحلیلی توصیفی رفتار بانوان پیرامون ائمه در عصر ایشان علیهم‌السلام گویای یک حرکت همگرایانه متصل به امام معصوم است که تبلوری از نقش رحامتی زن در اجتماع و نقش ولایی (در مفهوم پیوستگی) را نشان می‌دهد. بانوان عصر انقلاب اسلامی و دفاع مقدس همچنین نقشی را عملاً ترسیم کردند که تطبیق و تکمیل آن در گام دوم انقلاب نیازمند بنیان‌های نظری است تا نقش خانوادگی و اجتماعی زنان بر مبنای مفهوم پیوستگی رحامت و ولایت به روشنی ترسیم شود.

اهم موارد مطرح شده در این نشست به قرار ذیل است:

در ابتدا دو مفهوم به‌عنوان پیش‌فرض: ۱. حقیقت ذومراتب خانواده و مفهوم رحم ۲.

ولایت از منظر رهبری

مواردی از حضور شبکه‌ای و گاهی سازمان‌یافته زنان شیعه به‌ویژه بانوان پیرامونی خانه

امامت:

شبکه علمی زنان عصر امام صادق علیه‌السلام: ام‌فروه، حمیده و سیده نفیسه

شبکه زنان عصر موسی بن جعفر علیه‌السلام به زعامت فاطمه معصومه و ام‌احمد

شبکه بانوان عصر پایانی امامت به زعامت بانو حدیث و بانو حکیمه

شبکه حفاظتی بانوان برای محافظت از جان امام خردسال شیعه

از نقش تاریخی زن در اسلام و شبکه ارتباطی او در جامعه شیعی دو ثمره عمده دارد:

الگوگیری و هویت‌بخشی نکته مهم فهم دقیق، درست و همه‌جانبه زنان جامعه ما از اهداف و ابعاد انقلاب اسلامی و رهبران نهضت خمینی است که سبب اتصالشان با امام جامعه بوده است: نقش‌های گوناگون بانوان در انقلاب و دفاع مقدس قابل مطالعه و بازناندیشی است.

نکته بعدی این است که حضور زنان در فعالیت‌هایی در اجتماع پرننگ باشد که ذات

آن در پیوستگی آحاد جامعه در خدمت اهداف و طرح امام جامعه است. در این راستا می‌توان این جا قالب‌هایی را هم طراحی یا تئوریزه کرد: هیئت‌های مذهبی، فعالیت‌های بسیجی وار مسجد محور، فعالیت‌های مدرسه محور، فعالیت‌های انتخاباتی، نقش تمدنی نکته آخر این که لازم است ابتدا کارویژه زنان در پیوندهای اجتماعی به خوبی تبیین شود و در گام بعد به ایده پردازی برای ساختارهای جامعه در حوزه‌های فعالیت زنان بر محور روحیه زنانه و نقش پیونددهندگی آنان پردازیم. حفظ روحیه زنانه از اصلی‌ترین ملاحظات فعالیت آنان است و ذات لطیف و عاطفی زن سرمایه‌ایست که می‌تواند در ساخت جامعه دینی و تمدن اسلامی مؤثر افتد و هویت اصلی بانوی مسلمان در این بستر به بالندگی و تعالی مطلوب رسد.

۵. نقش خانواده در تحقق گام دوم انقلاب

ارائه توسط: سرکار خانم دکتر ظهیری و

سرکارخانم دکتر اردبیلی

زمان: پنج شنبه ۸/۸/۱۳۹۹ ساعت ۱۰

مکان: سالن جلسات مرکز مدیریت

حوزه‌های علمیه خواران

نهادهمکار: کمیته خواران کنگره

بهمکاری مرکز مدیریت خواران.

خلاصه نشست:

در این نشست به نقش خانواده و اهمیت آن در گام دوم انقلاب با استعانت از آیات و

احادیث مرتبط و شناخت نکات طلایی بیانیه گام دوم پرداخته می‌شود.

خانواده مهم‌ترین خاستگاه بیانیه گام دوم انقلاب و مورد طمع دشمنان است. عدم کسب آموزش‌های لازم زندگی مشترک و فقدان مهارت‌های لازم زوجین عامل اصلی اختلافات و تنش‌ها در خانواده‌هاست. هرچقدر آسیب‌های خانواده‌ها بیشتر باشد آسیب‌های اجتماعی هم افزایش پیدا خواهد کرد و این نشان دهنده رابطه مستقیم وضعیت کارکرد خانواده و جامعه است. از وارد شدن جامعه انقلاب اسلامی به دهه پنجم و صدور بیانیه گام دوم توسط رهبر معظم انقلاب مدتی می‌گذرد اما وقتی نقش کلیدی خانواده و ربط آن را به این بیانیه حقیقتاً درک می‌کنیم که دونکته اساسی را مد نظر داشته باشیم؛

۱. مخاطبان اصلی این بیانیه جوانان هستند و طبعاً برای تحقق آرمان بزرگی چون ایجاد

تمدن نوین اسلامی، جوانانی مدنظر هستند که مومنانه و متعهدانه در تحقق این تمدن بزرگ

حرکت کنند و به تعبیر رهبر انقلاب نگاه و روحیه انقلابی و عمل جهادی را به کار بندند.

۲. اگرچه محیط‌های آموزشی، رفاقتی و شغلی هرکدام به سهم خودشان تأثیر مهمی بر روحيات و عقاید مهم انسان دارند اما از جهت تربیتی اولین و قوی‌ترین محیطی که نقش سازندگی برای انسان دارد محیط خانواده است. لذا خانواده نقش بسیار طلایی در این جا پیدا می‌کند.

برای افزایش شعور معنوی و وجدان اخلاقی جامعه ابتدا باید محقق شدن این هدف عظیم را در خانواده‌ها دنبال کنیم و در این میان تک تک خانواده‌ها نقش مستقل و مهمی دارند.

محوری‌ترین آیه مرتبط با بحث می‌توان به آیه ۱۷ سوره لقمان اشاره کرد. یا بنی اقم الصلوه و امر بالمعروف و نهی عن المنکر و اصبر علی ما اصابک ان فی ذلک من عزم الامور: صلاه وقتی به صورت مطلق می‌آید به معنای دعا و نیایش، ارتباط بین زمین و آسمان، ارتباط بین درون و برون است. یعنی انسانی که خواسته‌های خودش را در قالب دعا و نیایش بیان می‌کند؛ به آن‌ها اعتقاد دارد، هدف‌گذاری می‌کند و در آن مسیر تلاش می‌کند و ثبات قدم دارد. اینها عواملی بود که انقلاب اسلامی بر این مبنا مفهوم و معنا پیدا کرد. یعنی هر جا کاستی بود دعا کردیم، آن‌جا که نیاز به ثبات قدم داشتیم هدفمان را بزرگ دیدیم و در این مسیر یک وحدت جمعی - به فرمایش حضرت امام - وحدت کلمه داشتیم. معروف‌هایی که برای رسیدن به آن‌ها هدف‌گذاری کرده بودیم را بزرگ دیدیم. و فضایل را درون و بیرون خودمان متجلی کردیم. محور همه این‌ها بحث تربیتی - اخلاقی بود. لذا گام اول تربیت در خانواده شکل می‌گرفت. انرژی مثبت مادرانه، لطف و محبت مادرانه، دعای مادرانه، استقامت ریشه دار مادرانه شجره طیبه انقلاب اسلامی را غرس نمود و در بالندگی آن‌ها نقش موثری داشت. خوب فهمیدن منکرات و زشتی‌ها و مقاومت در برابر منکرات نیز در تربیت شکل می‌گیرد.

همچنین روایت من حفظ اربعین حدیثا.. و آیه ما محمد الا رسول.. (آیه ۱۴۴ سوره آل عمران) نیز از جمله مواردی است که ارتباط ویژه‌ای با بحث سبک زندگی اسلامی به عنوان

هفتمین و آخرین توصیه رهبر معظم انقلاب اسلامی به خانواده‌ها که در بخش دوم بیانیه آمده است، دارد.

خانواده مهم‌ترین خاستگاه بیانیه گام دوم انقلاب و مورد طمع دشمنان است. عدم کسب آموزش‌های لازم زندگی مشترک و فقدان مهارت‌های لازم زوجین عامل اصلی اختلافات و تنش‌ها در خانواده‌هاست. هرچقدر آسیب‌های خانواده‌ها بیشتر باشد آسیب‌های اجتماعی هم افزایش پیدا خواهد کرد و این نشان دهنده رابطه مستقیم وضعیت کارکرد خانواده و جامعه است. لذا از طرفی برای ایجاد تمدن نوین و طلوع خورشید ولایت عظمی ارواحنا له الفداء که آرمان بزرگ انقلاب جمهوری اسلامی است، باید توجه داشت اولاً جوانی به کار می‌آید که برای تحقق این آرمان عظیم از جمیع جهات آماده باشد و به معنای واقعی کلمه مؤمن انقلابی باشد ثانیاً عمده تربیت چنین جوانانی در بستر خانواده‌ها شکل می‌گیرد. برای افزایش شعور معنوی و وجدان اخلاقی جامعه نیز ابتدا باید محقق شدن این هدف عظیم را در خانواده‌ها دنبال کنیم و در این میان تک تک خانواده‌ها نقش مستقل و مهمی دارند.

با نگاه به بیانیه، نقش بی‌بدیل خانواده مشخص می‌شود و به این نتیجه می‌رسیم که بعضی از توصیه‌های مطرح در بیانیه گام دوم انقلاب بدون یاری خانواده‌ها و توجه به این مهم به بار نخواهد نشست.

گام دوم انقلاب بدون خانواده گام دومی تحقق پیدا نخواهد کرد و خانواده گام اول نیز در معرض آسیب خواهد بود. این که فقط نهادهایی داشته باشیم و دنبال کارهایی از بیرون باشیم که خانواده را استحکام بخشد، این مهم اتفاق نخواهد افتاد.

در گام دوم، خانواده با سه چیز محفوظ خواهد ماند: شناخت معروف، پرهیز از منکر، مراقبت درون گروهی.

به علاوه خانواده‌ها نیاز به الگو و نماد دارند که با الگو گرفتن به نتیجه می‌رسند. پس قدم اول از خود طلاب خواهر و از خانواده‌های خودشان باید شروع شود. یعنی هر نفر خودش یک

عَلَم برای محقق شدن خانواده گام دومی باشد. اگر این اتفاق بیفتد دیگر بدنبال مسئله پژوهشی در کتاب‌ها نمی‌گردند. مسأله‌های پژوهشی را از دل این انقلاب بزرگ پیدا می‌کنند. اول باید جرقه این تحول و انقلاب زده شود بعد تبدیل به مسئله شماره یک طلاب شود. و در مراحل بعدی به این فکر کنند که چگونه می‌توان آن را رقم زد، جایگاهش کجاست و مبانی آن‌ها چه چیزهایی است و کدام اولویت دارد؟ در خانواده چه معنایی پیدا می‌کند، تصویر بیرونی آن چه شکلی است؟ و در آینده چه خواهد شد؟ باید توجه داشت که پس از شناخت تغییر، از چه اصولی در این فضا باید استفاده کرد؟ منابع زیادی برای این کار داریم ولی به زبان روز ترجمه نشده است. اینها همه مستلزم کار سنگین و زنده پژوهشی است. این قضیه بهترین فرصت برای حوزه‌های خواهران است که اگر توجهی به آن نشود تبدیل به تهدید خواهد شد.

خانم دکتر مریم اردبیلی با اشاره به اقتضائات خانواده در گام دوم انقلاب گفت: جایگاه صحیح خانواده در گام دوم انقلاب نیازمند درک عمیق مادران از تحولات و استقبال از تحولات مثبت است.

وی با بیان این‌که مادران به‌عنوان محور خانواده باید با توجه به تحولات به بازشناسی تکلیف‌ها، آرمان‌ها و ارزش‌ها بپردازند، افزود: فقدان شناخت کافی نسبت به تحولات موجب ایجاد فاصله نسل جدید با تکلیف‌ها، آرمان‌ها و ارزش‌ها از سوی خانواده‌ها شده است.

دکتر اردبیلی اضافه کرد: اگر مادران تغییرها را درک کنند، از نقش منفعل به نقش فعال حرکت می‌کنند و به استقبال تحولات می‌روند.

وی با اشاره به ضرورت شناخت نسبت به تحولات آینده گفت: در صورت شناخت خانواده نسبت به تحولات آینده، نسلی تربیت می‌شود که مثلاً نسبت به هوش مصنوعی رویکرد صحیحی خواهد داشت.

پژوهشگر حوزه زن و خانواده این شناخت را موجب تبدیل شدن مقاومت نسبت به همه

تحولات به مقاومت برای حفظ ارزش‌ها در فضای جدید دانست و خاطرنشان کرد: این حرکت زمانی شکل می‌گیرد که تفاوت‌ها و تحولات را درک کنیم.

وی افزود: اگر خانواده می‌خواهد زنده باشد و نسل آینده را تربیت کند باید در شناخت خود انقلاب ایجاد کند.

دکتر اردبیلی با اشاره به ضرورت بازفهم مبانی و اصول و معاصرسازی فهم از تربیت نسل و درک از خانواده اضافه کرد: برای این کار باید بتوانیم درک عمیقی از ارزش‌ها داشته باشیم و ارزش‌ها را صرفاً مناسک یا وجوه قدیمی بیرونی تبلور ارزش‌ها قلمداد نکنیم.

وی با بیان این‌که در دنیای جدید با مفاهیم و مناسک جدیدی مواجه هستیم، یادآور شد: خانواده باید این مناسک را پیدا کند یا آن‌ها را تولید کند.

پژوهشگر حوزه زن و خانواده با اشاره به ضرورت جان‌نشین‌سازی تغییر نسلی با شکاف نسلی گفت: نسل جدید نباید عیناً مشابه نسل قدیم باشد چنان‌که پیامبران هم در طول تاریخ نماد تحول بوده‌اند و بسیاری از دشمنانشان به آداب و روش آبا و اجدادشان تمسک می‌جستند.

وی با اشاره به این‌که انقلاب اسلامی یک انقلاب تحول‌گرا در مسیر انبیا بوده است، افزود: اگر می‌خواهیم انقلاب حفظ شود نباید به کلیشه‌ها و سنت‌های آبا و اجدادی خود اکتفا کنیم.

دکتر اردبیلی با انتقاد از عدم شناخت ظرفیت‌های عظیم نسل جدید اظهار کرد: پیامبران پیش‌ران تحول‌ها و حرکت‌های تاریخی بوده‌اند، اکنون چه می‌شود که ما به نماد عدم درک تحول تبدیل می‌شویم؛ البته بسیاری از تغییرات برگرفته از نظامات غربی هستند که باید آن‌ها را درک کنیم و مواجهه صحیحی نسبت به آن داشته باشیم.

وی با اشاره به نیاز خانواده‌ها به الگو برای تربیت نسل گفت: اگر طلاب خواهر بخواهند الگویی برای تربیت نسل در گام دوم انقلاب باشند جرقه‌های بزرگی پدید می‌آید که مساله‌های پژوهشی طلاب را شکل می‌دهد.

دکتر اردبیلی اضافه کرد: در این چارچوب باید ابتدا تغییر را درک کنیم و سپس بدانیم ارزش‌ها را چگونه همراه خود بیاوریم تا مقاومت تنها به معنای تعصب نباشد.

در این نشست هم‌چنین خانم معصومه ظهیری معاون فرهنگی تبلیغی مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران با اشاره به ریشه‌های شکل‌گیری انقلاب در خانواده‌ها گفت: چهار دهه ابتدای انقلاب فصل مقاومت بود و علم‌داران این مقاومت زنان بودند اما نسل تربیت یافته برای گام دوم انقلاب باید قوی‌تر باشند تا با اتکا به خودباوری، تاب‌آوری اسلامی اجتماعی مناسبی داشته باشند.

ما با یک بیانیه دقیق و هوشمندانه مواجه هستیم که علاوه بر این‌که ادبیات و شاکله نویی دارد، در بسیاری از عرصه‌ها برای نخستین‌بار به سمت پاسخگویی به سوالات نسل‌های جدید حرکت کرده است.

بیانیه در واقع تجمیعی از اهم رویکردها و راهبردهایی است که رهبری در طول زمان در عرصه انقلاب و سیاست داشتند؛ آنچه به این متن امتیاز می‌بخشد، این است که در یک حجم کوتاه، پنج محور اصلی دارد:

- اول این‌که مشتمل بر تفسیری از انقلاب است؛
  - دوم این‌که دشواریهای انقلاب را بیان کرده؛
  - سوم تحلیلی از راه طی شده و داوری از آنچه انجام گرفته، ارائه می‌کند؛
  - چهارم تصویرسازی از آینده و امیدآفرینی است
  - پنجم این‌که مشتمل بر توصیه‌های کلیدی و راهبردی برای مسیر آینده انقلاب است.
- چهار مورد از این محورها از جنس اندیشه و تحلیل است و آنچه که از جنس اندیشه و تحلیل باشد، نیازمند ترویج، گفتمان‌سازی و تبیین است. اما در مورد محور پنجم که در واقع توصیه‌هایی نسبت به طی مسیر آینده انقلاب است، تبیین کاری از پیش نمی‌برد، بلکه جای عملیات و اجرایی کردن این توصیه‌ها است.
- دشواریترین بخش و بزنگاه است. نهادها، ظرفیتهای علمی کشور و بدنه مدیریت و کارشناسی کشور باید ببینند چگونه می‌توانند این توصیه‌ها را عملیاتی کنند.
- به‌طور کلی، این بیانیه بر وجه هدایتگری در ساحت امامت و رهبری امت اسلامی

عینیت بخشی کرده است.

ما باید به سمت فهم عمیق این بیانیه حرکت کنیم و از برخوردهای سطحی با بیانیه پرهیز بکنیم. این بیانیه به هیچ وجه یک بیانیه تشریفاتی نیست. جلساتی هم که برای آن برگزار می‌شود، جلسات تشریفاتی نیست.

باید نگاهمان را با نگاه مقام معظم رهبری تنظیم کنیم، برای آن که بتوانیم در گام دوم انقلاب اسلامی، نقشی تعیین‌کننده و سرنوشت ساز داشته باشیم. همه ما در این راستا نقش داریم. هر کسی می‌تواند نقش خودش را در قبال مفاد این بیانیه مشخص کند و به پیش برود. این طور نیست که مخاطبان این بیانیه صرفاً دستگاه‌های حکومتی باشند. همه مردم ایران در قبال این بیانیه مسئولیت دارند و باید جای خودشان را در نقشه راهی که مقام معظم رهبری ترسیم می‌کنند، مشخص کنند. شناخت نکات طلایی بیانیه از اهمیت بسیاری برخوردار است. به نظر میرسد جوانان نقطه کانونی بیانیه هستند. ما در حال یک گذار نسلی هستیم. نسل‌های جدید دارند انقلاب اسلامی را از نسل‌های قبل تحویل می‌گیرند و این بیانیه دارد به طرق مختلف، نحوه دریافت این امانت را توضیح می‌دهد و ریلگذاری لازم را برای این تحول انجام می‌دهد.

خانواده مهم‌ترین خواستگاه بیانیه گام دوم انقلاب و مورد طمع دشمنان است و عدم کسب آموزش‌های لازم زندگی مشترک و فقدان مهارت در زوجین عامل اصلی اختلافات و تنش‌ها در خانواده است. هر قدر آسیب‌های خانواده بیشتر می‌شود، آسیب‌های اجتماعی هم افزایش می‌یابد و این نشان دهنده رابطه مستقیم وضعیت کارکرد خانواده و جامعه است.

از وارد شدن انقلاب شکوهمند اسلامی به دهه پنجم عمر خود و صدور بیانیه مهم گام دوم توسط رهبری معظم چندی می‌گذرد. هنگامی نقش کلیدی خانواده و ربط آن به این بیانیه را حقیقتاً درک خواهیم کرد که دو نکته اساسی را مد نظر داشته باشیم: اول آن که مخاطب اصلی این بیانیه جوانان‌اند و طبعاً برای محقق در جهت «مؤمنانه و متعهدانه» شدن آرمان بزرگی چون ایجاد تمدن نوین اسلامی، جوانانی می‌خواهیم که محقق شدن این

تمدن بزرگ حرکت کنند و به تعبیر رهبری حکیم «نگاه انقلابی و روحیه انقلابی و عمل جهادی را به کار بندند». و دوم آن که اگرچه محیطهای آموزشی، رفاقتی و شغلی هر یک تأثیرات بسیار مهم و شگرفی بر روحیات و عقاید انسان می‌گذارند ولی از جهت تربیتی اولین و قویترین محیطی که نقش سازندگی برای انسان دارد، محیط خانوادگی است. اساساً در تربیت انسان، خانواده و خصوصاً رابطه پدر و مادر با فرزند است که مؤثرترین نقش را ایفا می‌کند زیرا دوران کودکی مقطعی است که ساختار وجودی انسان در آن شکل می‌گیرد و همچنین در محیط خانوادگی غالباً روابط بر مدار شدیدترین محبتها است و محبت هرچقدر بیشتر باشد اثرپذیری انسان نیز بیشتر خواهد بود. نتیجه این که تربیت در این محیط اگر تربیت عمیق و همه جانبه‌ای باشد تا حد زیادی می‌تواند تأثیرات مخرب محیطهای بعدی را خنثی و یا حداقل کم کند. ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی «پس از طرفی برای که آرمان بزرگ جمهوری اسلامی است، هر جوانی به کار نمی‌آید بلکه جوانی کارآیی دارد که»)) ارواحنا فداه مؤمن «برای محقق کردن این آرمان عظیم از جمیع جهات آماده شده باشد و به معنای واقعی کلمه باشد و از طرفی عمده تربیت چنین جوانانی باید در بستر خانواده شکل بگیرد. به این جهت است» انقلابی که می‌گوئیم خانواده نقش محوری دارد. از اینها گذشته، اگر به خود بیانیه بنگریم خواهیم یافت که برخی توصیههای مطروحه در آن به هیچ وجه بی‌یاری خانواده‌ها به بار نخواهد نشست. در این جا به دو مورد اشاره می‌کنم: اولاً؛ برای افزایش شعور معنوی و وجدان اخلاقی در جامعه، باید ابتدا محقق شدن این هدف عظیم را در خانواده‌ها دنبال کنیم و در این میان تک تک خانواده‌ها نقش مستقلی دارند. زیرا این خانواده‌ها هستند که با وجود آن‌ها جامعه تشکیل شده است؛

پس نباید هریک از آن‌ها نقش و جایگاه خویش را در تحقق اهداف بزرگ جامعه فراموش و یا کم بشمرند و بنیادپترین واحد تشکیل دهنده جامعه، «: همان طور که در سند الگوی پایه اسلامی ایرانی پیشرفت آمده خانواده است که نقشی بی‌بدیل در تولید، حفظ و ارتقای

فرهنگ جامعه دارد». ثانیاً: نقش بسیار خطیر خانواده برای پیاده کردن سبک زندگی اسلامی ایرانی در محدوده خویش است. در این که حکومت وظیفه برجسته‌ای دارد برای مقابله همه‌جانبه با تهاجمات فرهنگی دشمنان که هدفشان ضربه زدن به انقلاب و تهی کردن آن از عقبه‌های دینی و ایمانی است، شکی نیست ولی وظیفه حکومت چیزی از وظیفه خانواده‌ها نمی‌کاهد و آن‌ها باید با روشهای ظریف و دقیقی که به کار می‌بندد جوانان خود را تا حد زیادی از ضربه خوردن از این تهاجمات مصون نگه دارند و نگذارند سبک زندگی غربی درون خانواده رخنه کند. نمی‌خواهم مدعی شوم که در درون خانواده همه باید یک جور بیاندیشند و یک طور عمل کنند؛ خیر! سخنم این است که ارزشهای اسلامی، انقلابی و ملی بالاخره یک سری اصول ثابت دارند که مطلق است و محدود به زمان و مکان و مختص به این نسل و یا آن نسل نمی‌باشد. این خانواده است که در وهله اول باید از این ارزشها پاسداری کرده و آن را به نسل جوان منتقل کند و هر جا که کاستی‌ای در این زمینه مشاهده کردیم باید پیش و بیش از آن که منشأ آن را در عوامل بیرونی جست‌وجو کنیم، آن را در درون خانواده بیابیم. همچنین خانواده در اجرایی شدن سیاستهای اقتصاد مقاومتی که به فرموده رهبری معزز تنها راه حل مشکلات موجود اقتصادی می‌باشد نیز نقش دارد.

مروری بر کنگره به همت جامعه المصطفی العالمیه و نهادهای علمی همسو دارای ۷ کمیته تمدن و عقلانیت، علوم تجربی، سبک زندگی، غرب‌شناسی و شرق‌شناسی، آینده‌پژوهی و دانش‌های قرآنی و حدیثی است. این نشست هم به همت کمیته بانوان برگزار شده است. محورهای ویژه زن و خانواده مقاله بدهند

۱. مروری بر گام اول انقلاب و تحولاتی که در آن ایجاد شد داشته باشید و استراتژی حفظ ارزش‌های کسب شده را در خانواده چه می‌دانید.

۲. نقش خانواده‌ها در پاسداشت این نهاد مقدس از آسیب‌ها را چه می‌بینید. نقش خانواده در تربیت رویش‌های انقلاب اسلامی و تربیت نسلی که محقق‌کنندگان بیانیه باشند چیست؟

۶. راهبردهای تربیتی نسل چهارم انقلاب اسلامی با محوریت بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

ارائه دهنده: سرکار خانم دکتر طیبی

تاریخ برگزاری: ۹۹/۱۲/۶

مکان نشست/لینک مجازی: سامانه

سیما

برگزارکننده: کمیته بانوان با همکاری

دانشگاه فرهنگیان

خلاصه بیانات دکتر طیبی:

مسئله تربیت دینی نوجوانان به منزله

نسل چهارم انقلاب اسلامی تا جایی است

که مقام معظم رهبری، بخشی قابل توجه از

بیانیه راهبردی «گام دوم» را به این قشر از

جامعه به عنوان آینده سازان این مرز و بوم

اختصاص داده‌اند. از آنجاکه به فرموده مقام معظم رهبری، معنویت هدف تمدن نوین اسلامی است و ما می‌توانیم تمدن نوین اسلامی را برپا کنیم و دنیایی بسازیم که سرشار از معنویت باشد و با کمک معنویت و هدایت معنویت راه برود، شناسایی موانع و راهکارهای تربیت دینی نسل چهارم انقلاب اسلامی برای ایجاد تمدن نوین اسلامی از اولویت‌های برنامه‌های تربیتی است. مسئولین، خانواده‌ها، مدارس و اصحاب رسانه ملی باید هوشیارانه با اتخاذ تدابیر متناسب و برخورد صحیح، اقدامات دقیق و عملی را در راستای تحقق بخشیدن به اصول راهبردی مدنظر رهبر معظم انقلاب اسلامی انجام دهند.

برخی پژوهشگران عوامل آسیب‌زا و موانع تربیت دینی نوجوانان را به دو دسته عوامل درونی (مربوط به خود نوجوانان) و عوامل بیرونی (مربوط به خارج از نوجوانان شامل خانواده، جامعه و نظام آموزش و پرورش) تقسیم کرده‌اند و معتقدند امروز تربیت دینی این نسل با

چالش‌هایی مانند ضعف باورهای دینی، ضعف ارتباط والدین با فرزندان، مسائل خاص دوره نوجوانی، ناهماهنگی اصول تربیت دینی در خانه و مدرسه، مشکلات اقتصادی خانواده‌ها، آسیب‌های فردی و اجتماعی خانواده‌ها و پدیده جدایی والدین مواجه است.

تأکیدات مقام معظم رهبری در بیانیه راهبردی «گام دوم انقلاب اسلامی» درباره اهمیت «حضور نسل جوان مؤمن، دانا و پرانگیزه» در مسیر حرکت به سوی «چشم اندازهای مبارک انقلاب اسلامی ایران» نشان می‌دهد که ضرورت توجه به راهکارهای مؤثر در تربیت دینی نسل چهارم انقلاب اسلامی به‌عنوان آینده‌سازان این مرز و بوم، بیش از پیش است. به فرموده معظم له: «مهم‌ترین ظرفیت امیدبخش کشور، نیروی انسانی مستعد و کارآمد با زیربنای عمیق و اصیل ایمانی و دینی است» که باید «با شعور معنوی و وجدان اخلاقی هرچه بیشتر رشد کن» این مهم با «قدرت قاهره» به دست نمی‌آید، بلکه حکومت‌ها باید اولاً خود، منش و رفتار اخلاقی و معنوی داشته باشند و ثانیاً، زمینه را برای رواج آن در جامعه، فراهم کنند و به نهادهای اجتماعی در این باره میدان دهند؛ با کانون‌های ضد معنویت و اخلاق، به شیوه‌ای معقول بستیزند و با تهاجم روزافزون دشمنان به دل‌های پاک جوان و نوجوانان مقابله کنند. چنان‌که در این بیانیه تأکید شده است در دوره پیشروی انقلاب اسلامی ایران باید برای نسل جوان و نوجوان انقلاب، برنامه‌های کوتاه مدت و میان مدت جامعی تنظیم و اجرا شود.

صاحب‌نظران معتقدند که نیاز به خودشناسی و خداشناسی و نیاز به مذهب از مهم‌ترین نیازهای غیر جسمی نوجوانان است. فرایند شکل‌گیری مذهب، از کودکی تا بزرگسالی، دارای مراحل است که در دوران نوجوانی، تحت تأثیر تفکر صوری و شناختی، تغییرات بسیار در آن رخ می‌دهد. نوجوان می‌خواهد باورها و اعتقاداتش را از نو بسازد، ارتباط خود را با مبدأ هستی تنظیم کند، از تقلید کورکورانه خارج شود و با استدلال‌های عقلی در باورهای خود تجدید نظر کند. گاهی ممکن است در انجام دادن تکالیف مذهبی، سهل‌انگاری کند و گاهی حتی باورها و اعمال مذهبی را زیر سؤال ببرد. از این رو دوران نوجوانی را دوران «تردید دینی» نام نهاده‌اند. از آنجاکه به فرموده حضرت علی علیه السلام: «ظَنُّ الْاِنْسَانِ مِيزَانُ عَقْلِهِ؛ ظن و

گمان انسان، ترازوی عقل و خرد اوست»، این شک و تردید در دوران نوجوانی می‌تواند نشانه میزان رشد عقلی فرد و تلاشش برای رسیدن به یقین باشد. در جهت تربیت دینی نوجوان، جایگاه دو نهاد خانواده و مدرسه در شکل دهی به هویت دینی و باورهای مذهبی نوجوانان انکارناپذیر است. گروه همسالان و جامعه نیز نقشی اساسی در ایجاد و تثبیت باورها و ارزش‌های هویتی و اعتقادی نوجوانان دارند. ناتوانی این نهادها در ارائه الگوهای صحیح و وجود هرگونه ناهماهنگی میان آموزه‌های تربیتی آن‌ها، می‌تواند در کمرنگ شدن باورهای دینی نوجوانان و بروز رفتارهای آسیب‌زا و پیامدهای ناگوار آن‌ها مؤثر باشد. ضرورت آگاه‌سازی هرچه بیشتر خانواده‌ها درباره نیازهای نوجوانان، ارتباط سطح فکری و فرهنگی خانواده‌ها، تقویت ارتباطات صمیمی درون خانوادگی با توجه به الگوسازی و ارائه دانش و مهارت‌های مورد نیاز نوجوانان برای مقابله با تهدیدهای احتمالی از جمله راهکارهای تربیت نسل چهارم انقلاب اسلامی است.

در مجموع به منظور مقابله با چالش‌ها و موانع تربیت دینی نوجوانان در گام دوم انقلاب اسلامی، افزایش توجه به نهاد مقدس خانواده و اتخاذ تدابیر کارآمد برای افزایش صمیمیت و ارتباطات سازنده خانوادگی به‌ویژه تقویت ارتباط والدین با فرزندان، اطلاع‌رسانی به خانواده‌ها و نوجوانان درباره فرصت‌ها و آسیب‌های فضای مجازی، ارتقای سطح سواد رسانه‌ای خانواده، ارائه‌کردن الگوهای عملی در زمینه روابط خانوادگی و اجتماعی سالم میان والدین و فرزندان، آموزش اصول و مبانی اعتقادی و احکام دینی در انواع و قالب‌های جدید و جذاب برنامه‌ای برای گروه سنی نوجوان و پرهیز از رویکردهای تکراری و کلیشه‌ای، توجه به موضوعات و مشکلات خاص کودکان و نوجوانان بی‌سرپرست یا بدسرپرست و فرزندان طلاق، تأکید بیشتر بر مقوله حیا و عفاف با تبیین مصادیق آن برای نوجوانان به شیوه‌هایی جذاب و اثرگذار، افزایش توجه به فریضه نماز و تلاش برای معرفی آثار و برکات آن به نوجوانان با روش‌های متنوع و جذاب، تأکید بر اهمیت فضائل اخلاقی نظیر تقوا، تهذیب نفس و صداقت، توجه به ایجاد امید و نشاط در میان خانواده‌ها و نوجوانان، تقویت ارتباط

خانواده‌ها با مدارس، معرفی و اطلاع‌رسانی در مورد انواع محصولات و فعالیت‌های فرهنگی مربوط به تربیت دینی نوجوانان از جمله راهکارهای مواجهه با موانع تربیت دینی نسل چهارم انقلاب اسلامی با تکیه بر بیانات مقام معظم رهبری است.

۷. کارکرد عفاف در خانواده تراز جمهوری

اسلامی

ارائه‌کننده: دکتر ندا ملکی

(دکترای روانشناسی، پژوهشگر حوزه

خانواده، مدرس دانشگاه و مجری برتر رسانه

ملی)

تاریخ برگزاری: چهارشنبه ۲۳/۴/۱۴۰۰،

ساعت ۱۱ صبح.

برگزارکننده: کمیته علمی بانوان

خلاصه بیانات دکتر ملکی:

بحث خانواده یکی از مباحث مهم در سبک زندگی اسلامی است. همچنین یکی از مباحث مورد تأکید در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی موضوع سبک زندگی اسلامی است. بنابراین ارتباط موضوع خانواده با بیانیه گام دوم اثبات می‌شود.

خانواده یکی از عناصر تاثیرگذار در جامعه اسلامی است؛ و از آنجایی که رسیدن به تمدن نوین اسلامی که شعار کلیدی مقام معظم رهبری است در گرو تشکیل خانواده اصیل ایرانی-اسلامی است، ضرورت این بحث آشکار می‌شود.

مهم‌ترین کارکرد خانواده تراز اسلامی، کارکرد کنترل اجتماعی است که روابط میان زن و شوهر، روابط والدین با فرزندان و برعکس و روابط اجتماعی را شامل می‌شود.

پیش زمینه‌های خانواده تراز عبارتند از: انتخاب همسر، مدیریت خانواده، شکل خانواده و نوع تعاملات خانواده و کارکردهای خانواده اعم از مسائل زیستی، کنترل اجتماعی، کارکردهای حمایت عاطفی، کارکردهای آموزشی و اقتصادی.

از وظایف اختصاصی زنان، پاکدامنی و حجاب و پوشیدگی از نامحرم در فضای حقیقی و مجازی است. از مهم‌ترین وظایف مشترک که لازمه ثبات خانواده است، کنترل

نگاه، کنترل تعامل با نامحرم حتی در تفکر و خیال است. این مباحث باید از دوران کودکی نهادینه شود تا در بزرگسالی نتایج و ثمرات آن مشهود شود. خانواده‌ها باید دقت کنند که حذف جنس مخالف از زندگی و ارتباط اجتماعی امکان‌پذیر نیست، از این رو باید اصول رفتاری سالم و استاندارد اسلامی را به فرزندان آموزش دهیم تا دختر یا پسر هر کدام در مواقع لزوم بتوانند هم علم و هم رفتار خود را در جامعه به اشتراک گذاشته و زمینه رشد خود را فراهم کنند.

۸. نقش خانواده در تحقق گام دوم انقلاب از منظر آیات و روایات

ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر

حسین جلالی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۹/۳ شمسی

برگزارکننده: کمیته بانوان با همکاری

مؤسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی علیه السلام

خلاصه بیانات دکتر جلالی:

در راستای توصیه‌های مقام معظم ولایت، توصیه به سبک زندگی اسلامی شده است؛ ایشان در جهت تحقق اهداف انقلاب اشاره به تلاش‌های غرب در ترویج سبک زندگی غربی در ایران کرده‌اند، در این نشست خانواده واقعی؛ خانواده‌ای معرفی شده است که اعتقادی باشد و عوامل اعتقادی کردن خانواده را تحت پنج عنوان برشمردند.

با توجه به اشاره رهبری به وضعیت تلاش‌های غرب در خصوص خانواده‌ها در عصر حاضر، ضروری بود که جلسه‌ای با محوریت مسئله خانواده اسلامی برگزار شود و در مدت جلسه به سوالات خانم‌ها در رابطه با بحث پاسخ داده شود. این سبک از نشست نوعی نوآوری به همراه دارد و به صورت تعاملی برگزار شده است.

خانواده باید اعتقادی باشد نه احساسی. جامعه اگر یک پیکر حساب شود خانواده

به‌منزله سلول‌های این پیکر است خانواده واحد حساب می‌شود سلامت خانواده سلامت جامعه را به دنبال دارد. بر اساس روایات خانواده چیست؟ محبوبترین کانون نزد خداوند در روی زمین خانواده است. به همین جهت در بعضی روایات از خانواده تعبیر به مسجد شده، بیوتکم مساجدکم. راه داشتن خانواده اعتقادی: عامل اول اهمیت دادن به قرآن در خانه، تربیت فرزندان ۷ سال اول‌الگویی و مشاهده‌ای ست و ۷ سال دوم شناختی ست برای این‌که فرزندان ولایی شوند، بنابراین می‌توان هرروز در خانه چندآیه قرآن را در حضور بچه‌ها بخوانید با ترجمه بخوانید، دومین عامل شکرگذاری را به بچه‌ها یاد بدهید. نور قلوبکم بتلاوت القرآن. سوم ذکر نعمت‌هاست چه در جمع و چه در خلوت با بچه‌ها مثل نعمت قلب که در روز ۷۰۰۰ لیتر خون را پمپاژ می‌کند. بزاز دهان یا ۱۰۰ هزار کیلومتر شبکه خونسازی بدن است. سومین عامل داشتن خانواده اعتقادی فضاسازی دینی در خانه، زمین پاک میوه پاک می‌دهد و زمین ناپاک میوه آلوده می‌دهد. مثلاً جلسات معنوی در خانه داشته باشیم. نایب امام زمان عجل الله تعالی فرجه الکریم خودش را در ماه محرم و ایام فاطمیه بینیا از جلسات نمی‌بیند. مثلاً امام حسین علیه السلام در خانه دارید؟ هنگام ورود و خروج از منزل چه دعایی بخوانیم سفره را با چه شروع و ختم کنیم در خانه صوت قرآن پخش شود، رو به قبله نشستن خوب است.

چهارمین عامل عضویت در هیئت‌ها و تشکل‌های مذهبی، کانون‌های فرهنگی نوعی واکسیناسیون مذهبی ست. همانندسازی با خوبان. الگوگیری و فضاسازی از آثار هیئتی بودن هستند. پنجمین عامل مواجهه عبرت آموز است یعنی در محله‌های فقیر نشین رفتن به بیمارستان و خانه سالمندان و محل کودکان معلول ذهنی قبرستان‌ها و غسل‌خانه‌ها رفتن. ارتباط با خانواده‌های سالم داشتن. به صورت طبیعی و فطری اثر دارد. عامل ششم لقمه حلال

خانواده ویژگی‌هایی دارد از جمله این‌که خانواده باید اعتقادی باشد که نتیجه اعتقادی بودن، مستلزم رفتاری بودن خانواده هم خواهد بود. به عبارت دیگر همه عوامل اعتقادی شدن، باید به صورت عملی و رفتاری در خانواده انجام شوند.

۹. تحکیم بنیان خانواده در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

ارائه‌کننده: سرکارخانم مریم حضرتی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۰۹/۲۶

برگزارکننده: کمیته بانوان و مدرسه

علمیه الزهراء ع.ا.ع.

خلاصه بیانات خانم حضرتی:

نکته مهم در بیانیه گام دوم این است که اصل پیشگیری به عنوان اصل اساسی در بحث آسیب‌های اجتماعی مطرح شده است و کنترل و مقابله با این نوع آسیب‌ها با توجه به مهندسی فرهنگی و با هدف

شناسایی مکانیسم‌های تهاجمی دشمن در مرحله دوم مورد تأکید قرار گرفته است.

بر این توجه به خانواده به عنوان واحد اصلی اجتماع و تلاش در راستای تحکیم مبانی

و پایه‌های این عنصر حیاتی جامعه باید مورد دقت و عنایت ویژه قرار بگیرد.

نقش خانواده در اصلاح جامعه ضرورتی غیر قابل انکار است و تحکیم خانواده و تلاش

مستمر برای تحقق آن، از راه‌های رشد معنوی و اخلاقی جامعه و افراد است. در خانواده

متعالی با گسترش و تعمیق فرهنگ اصیل اسلامی زمینه تربیت نسل سالم، با ایمان، مسئول

و مؤثر در رشد خود و خانواده و جامعه ایجاد می‌شود.

آسیب‌های اجتماعی در جامعه مانند اعتیاد، خشونت، انحرافات اخلاقی و جنسی،

طلاق، جرایم مالی و اقتصادی مانند سرقت و رشوه، در جامعه امروزی رواج دارد. با گسترش

انقلاب صنعتی و پیشرفت جوامع انسانی برخی از این آسیب‌ها گسترش چشمگیری داشته و

برخی از آن‌ها هم که قبلاً نبودند، ایجاد شدند.

پس از این‌ها که در مورد تک تک این آسیب‌های عنوان شده باید تحقیق کرد و به تبیین

نقش خانواده در پیشگیری از این آسیب‌ها پرداخت. در خانواده مستحکم با گسترش و تعمیق فرهنگ اصیل اسلامی زمینه تربیت نسل سالم، با ایمان، مسئول و مؤثر در رشد خود و جامعه ایجاد می‌شود.

ترسیم الگوی خانواده متعادل و تبیین ویژگی‌های الگویی خانواده آرمانی در اسلام و تحکیم مبانی اعتقادی اعضای خانواده و تواناسازی آن‌ها در ابعاد شناختی و اخلاقی به منظور هدایت خانواده در مسیر الهی، توسعه آگاهی‌های اعضای خانواده نسبت به اهمیت و کارکردهای خانواده اعم از تربیت و پرورش فرزندان، انتقال فرهنگ به آن‌ها و توسعه نیروی انسانی وهم‌چنین داشتن رابطه عاطفی و نشاط روحی و افزایش رضایت‌مندی از زندگی برای جلوگیری از بروز و افزایش آسیب‌های اجتماعی ضروری است.

۱۰. نقش زن در مدیریت اقتصادی خانواده

در راستای تحقق بیانیه گام دوم انقلاب

ارائه‌کننده: دکتر مهدی منزه

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۹/۲۵

برگزارکننده: حوزه‌های علمیه سلماس،

نقده و میاندوآب

خلاصه بیانات دکتر منزه:

نشست در این جهت است که مدیریت اقتصادی زن را با تأسی از بیانیه گام دوم انقلاب بیان کند؛ چرا که زنان در تحقق اهداف بیانیه گام دوم انقلاب نقش

کلیدی دارند و در واقع بیانیه گام دوم بستر مناسبی برای شکوفایی زنان در عرصه مدیریت اقتصادی توانمند می‌باشد و فرصتی برای نقش آفرینی.

یکی از محورهای بیانیه گام دوم انقلاب، اقتصاد می‌باشد. و با توجه به این که زنان در طول تاریخ به خوبی ایفای نقش کردند و مردان غیرتمندی در جهت تحقق آرمان‌های انقلاب تحویل جامعه دادند، پس بالطبع در عرصه اقتصادی نیز با مدیریت صحیح می‌توانند نقش آفرینی کنند.

استاد در ابتدا محدوده بحث خود را در دو محور توضیح و بسط دادند؛ اول: ارائه توضیحاتی درباره بیانیه گام دوم انقلاب، با این تقریر که: این بیانیه درصدد تبیین نظریه "نظام انقلابی" است که الحمدالله تحقق پیدا کرده است. آرمان نظام انقلابی، رسیدن به تمدن نوین اسلامی است. رسیدن به پیشرفت و تعالی در سایه مدیریت جهادی، توصیه‌های رهبری در بیانیه، علم و پژوهش، اخلاق و معنویت، اقتصاد، عدالت، سبک زندگی و... می‌باشد. این بیانیه سراسر پر از روح امیدواری (امید صادق مبتنی بر واقعیت)

است. و این‌که در این بیانیه، انقلاب به دومین مرحله خودسازی، جامعه‌پردازی، تمدن‌سازی، گام نهاده است و البته توصیه می‌شود این بیانیه شریف حتماً حداقل یک بار مطالعه کامل شود.

استاد محور دوم بحث خود را در خصوص مدیریت اقتصادی زن در خانواده بر اساس گام دوم انقلاب بیان داشتند؛ با این توضیح که زن در کنار ایفای نقش مادری که یک نقش اصیل و کلیدی است، و می‌تواند در عرصه سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و... حضور داشته باشد. و دیگر این‌که مدیریت جهادی، یکی از مصادیق آزمون پس داده در نظام مقدس اسلامی است. از باب نمونه در عرصه‌های پزشکی، هسته‌ای، موشکی، نظامی و... به چشم می‌خورد.

و نیز جهت تحقق تمدن نوین اسلامی که از اهداف انقلاب است، ما به دو ابزار کلیدی نیاز داریم: تولید فکر و پرورش انسان که در این دو مورد زنان در طول تاریخ به خوبی درخشیده‌اند. و در نهایت این‌که، از توصیه‌های رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب، رسیدن و تحقق بخشیدن سبک زندگی، اقتصاد است که باز در این مورد حضور مستقیم زنان به چشم می‌خورد. و زنان می‌توانند در شکست و یا موفقیت یک ملت مؤثر باشند؛ همان‌طور که امام خمینی رحمته‌الله علیه بیان کردند: اگر زنهای انسا از ملت‌ها گرفته شوند، ملت‌ها به انحطاط و شکست می‌رسند.

ایشان ادامه دادند: حال با توجه به توضیحات ارائه شده، زن چگونه و به چه نحوی می‌تواند به مدیریت اقتصادی خانواده جهت تحقق آرمانهای گام دوم انقلاب، ایفای نقش نماید؟ ایشان جهت تحقق این مهم، نقش زن را در موارد زیر بیان کردند: تعدیل مخارج زندگی، از طریق: دوری از اسراف و پرهیز از چشم هم‌چشمی (تکاثر)، کاستن بار معیشتی از دوش همسر از طریق مدیریت صحیح، تربیت فرزندان با روحیه فناعت محوری، تأکید بر لقمه حلال و حلال زادگی در تربیت فرزند، اعتقاد داشتن به رازقیت خداوند و تقویت این اعتقاد در زندگی و... در زندگی و...

استاد در پایان و از باب نتیجه‌گیری بیان داشتند: زن در صورتی می‌تواند به مدیریت

اقتصادی خانواده کمک کند که بایستی الگوی سبک زندگی به سبک زندگی اسلامی تغییر یابد و به این واقعیت مهم دست یابیم که حضور دین در سبک زندگی اسلامی، یک حضور پررنگ و اثرگذار است.

نتیجه بحث این شد که زنان انقلاب می‌توانند با مدیریت صحیح در تمام زمینه‌ها، نقش عمده‌ای در اقتصاد خانواده داشته باشند.

۱۱. چگونگی مدیریت اقتصادی بانوان در منزل با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب

ارائه‌کننده: جناب آقای دکتر باقی زاده

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۱۲/۶

برگزارکننده: کمیته بانوان و حوزه علمیه

فاطمیه کرج

آنلاین.

خلاصه بیانات دکتر باقی زاده:

اقتصاد از ارزش‌های اسلامی می‌باشد،

که مهم‌ترین نقطه شروع زندگی خانوادگی

است در قرآن و روایات، اقتصاد سالم اهمیت ویژه‌ای دارد. تقدیر و مدیریت معیشت در روایات به معنای اندازه‌داری در زندگی مادی و به دور از اصراف و تبذیر، نقش مدیریت اقتصادی بانوان در خانواده از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است در قوانین اسلام، مباحث بسیار مبسوطی در زمینه روابط اقتصادی وجود دارد. حتی یکی از شاخه‌های فقه بحث تجارت است که در دانشگاه‌های کشور به‌عنوان گرایش فقه طی یک دوره چندین‌ساله تدریس می‌شود. در دیگر آیات قرآن نیز مکرراً به حدود و روابط تجاری بین انسان‌ها اشاره شده است. در نتیجه، قوانین مکتوب بر اساس فقه اسلامی در زمینه اقتصادی وجود دارد، اما آموزش چندانی پیرامون آن صورت نگرفته است. مثلاً امام علی علیه السلام سفارش کرده‌اند که هر کاسبی باید احکام تجارت را یاد بگیرد؛ در غیر این صورت، به حرام می‌افتد. پس در تبادل اقتصادی از فراگیری این احکام ناگزیریم. بانوان مسلمان با تأسی از آیات و روایات و الگو قرار دادن از سیره اقتصادی حضرت زهرا علیها السلام و اهل بیت علیهم السلام، سعی و همت در رفاه نسبی و شرایط مناسب اقتصادی و دور از دغدغه‌ها (بیماری، تحریم، بیکاری، درآمد اندک)، برای

اعضای خانواده فراهم کنند. و بنابر فرمایشات رهبری که فرا گرفته از آیات و روایات است، ارتقاء معاش زنان از موضوعات دیگری است که بیانیه گام دوم انقلاب به آن می‌پردازد؛ بدیهی است که اقتصاد خوب مردم را بی‌نیاز می‌کند و از نظر اسلامی ملت را از دست مستکبران مستقل خواهد کرد.

اقتصاد خانواده به معنای چگونگی ساماندهی و مدیریت منابع خانه است. خانوادسازمانی است؛ که تولید و توزیع کالاهای مورد نیاز را فراهم میسازد و زن بدون مناقشه به‌عنوان یکی از دو رکن اساسی خانواده در این سازماندهی و مدیریت، نقش اساسی را ایفا می‌کند. بانوان در بیانات گام دوم این جایگاه مادری و همسری عمده منابع مصرف را به زن می‌سپارد و انتظار می‌رود که او بتواند با سازماندهی و مدیریت صحیح بین درآمد و مصرف، توازن برقرار کند و با برنامه‌ریزی و اجرای صحیح در رشد و توسعه اقتصاد خانواده نقش مؤثر ایفا نمایند. نقش الگوهای دینی در هدایت زندگی بشر به سوی فلاح و رستگاری دنیا و آخرت زنده و پویا است.

نکته‌هایی که خانمها برای مدیریت هزینه‌های زندگی باید بدانند

اگر چه بار اصلی مدیریت اقتصادی خانواده بر دوش مرد خانه است، اما بانوی خانه هم دست‌کمی از مردش ندارد، این شما می‌بینید که حساب دخل و خرج زندگی به دستتان است و برای هر هزینه مترقبه‌ای دچار دلهره و نگرانی می‌شوید! مدیریت اقتصادی، یک هنر است و این هنرمندی چهار زیر مؤلفه دارد که عبارت است از: هنر اول برای مدیریت هزینه‌های زندگی برنامه‌ریزی است، پیشرفت در زندگی و توفیق در آینده نیازمند برنامه‌ریزی است و برنامه‌ریزی مالی، مجموعه‌ای از پیش‌بینی‌های مالی است که فرد را برای داشتن یک زندگی با آرامش و آسایش در آینده دور و نزدیک، آماده می‌کند. تعیین اهداف و تقسیم‌بندی آن‌ها به اهداف کوتاه‌مدت، میان‌مدت و درازمدت یکی از مهم‌ترین اصول برنامه‌ریزی محسوب می‌شود. یک برنامه‌ریز موفق، باید در انتخاب اهداف دقت کافی داشته باشد؛ اهداف انتخاب شده نه تنها باید قابل وصول باشد بلکه لازم است هماهنگی منطقی بین اهداف نیز

وجود داشته باشد. در یک برنامه‌ریزی مالی کامل و دقیق، وضعیت اقتصادی امروز فرد یا خانواده بررسی می‌شود و اهداف مالی فردای نزدیک و دور نیز مورد نظر قرار می‌گیرد تا با توجه به آن‌ها، روش یا روش‌های حصول این اهداف یا قابل دسترس بودن آن‌ها مورد توجه قرار گیرد. برنامه‌ریزی مالی جنبه‌های متفاوتی را در بر می‌گیرد که صرفاً شامل پس‌انداز یا سرمایه‌گذاری هنگفت در منابع سرمایه‌گذاری خاص نمی‌شود. این سرمایه‌گذاری‌ها فقط بخش کوچکی از یک برنامه‌ریزی جامع است.

هنر دوم برای مدیریت هزینه‌های زندگی بودجه‌بندی است

بعد از برنامه‌ریزی، بودجه‌بندی بسیار مهم است و شاید اولین و تنها راهی است که به کاهش هزینه نیز کمک می‌کند. با یک بودجه‌بندی درست و اصولی متوجه دخل و خرج‌ها می‌شوید و می‌توانید خرج‌ها را هم کنترل کنید. بودجه‌بندی باعث می‌شود مدیریت اقتصادی، مدیریت زندگی، مدیریت زمان و مدیریت برنامه شخصی‌تان را به دست داشته باشید و کارهایتان را طبق برنامه پیش ببرید. به دیگر سخن، کسی که برنامه‌ریزی دارد اهدافش را می‌داند و برای آن‌ها بودجه‌بندی می‌کند، هیچ‌گاه دچار بی‌نظمی نمی‌شود. با بودجه‌ریزی و عمل به آن است که می‌توانید همه نیازهای ضروری و غیرضروری‌تان را در درازمدت به دست آورید.

بنا بر آنچه ذکر شد، اقتصاد خانواده می‌تواند تأثیر شگرفی در ساختار و نظام فکری و فرهنگی حاکم بر یک جامعه داشته باشد. توسعه هر جامعه در گرو توانمندی و مشارکت اعضای آن جامعه است و به این منظور باید فرصت‌های لازم را فراهم نمود تا آحاد افراد جامعه اعم از زن و مرد بتوانند در سطوح مختلف محلی، منطقه‌ای و ملی با فرایند توسعه مرتبط گردند. اگر ساخت درونی نظام مستحکم و قوی باشد، توسعه، پیشرفت، استقلال، آزادی و بسیاری از مواهب الهی و اجتماعی نصیب کشور می‌شود، برای دستیابی به این هدف بزرگ، باید اقشار مختلف مردم مشارکت و همکاری داشته باشند، زنان می‌توانند در استحکام ساخت درونی نظام نقش مهمی داشته باشند. شناخت دیدگاه مقام معظم رهبری

در این خصوص، برای راهنمای عمل زنان ولایت مدار ضروری است از دیدگاه مقام معظم رهبری بانوان چه نقشی در استحکام درونی نظام اسلامی دارند؟ دریافتیم برای پاسخ به این سؤال، بعد از تعیین شاخص های استحکام درونی نظام از دیدگاه رهبری، با تحلیل محتوای بیانات ایشان، وظایف زنان در مشارکت در این امر استخراج می شود. یافته ها نشان می دهد از نظر معظم له زنان با اقداماتی چون تحکیم بنای خانواده، تربیت نسل آینده که مدافع ارزش های انقلاب باشند، تشویق همسر و فرزندان به دفاع از نظام، مقابله با تهاجم فرهنگی، تقویت سبک زندگی دینی، کمک به اقتصاد مقاومتی با مصرف کالاهای ایرانی، کسب علم و دانش، حضور به موقع در صحنه های مورد نیاز و... می توانند نقش مهمی در استحکام درونی نظام داشته باشند.

۱۲. نقش زن در مدیریت اقتصادی خانواده در جهت تحقق بیانیه گام دوم

ارائه کنندگان:

سرکار خانم لیلان نظری

سرکار خانم فاطمه ترابی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۱۰/۰۱

آنلاین.

برگزارکننده: مدرسه علمیه الزهراء ع

خلاصه نشست:

خانواده به عنوان واحد کوچکی از

اجتماع در پیشرفت و توسعه فرهنگی جامعه نقش اول را دارد و حتی در توسعه و رشد اقتصادی جامعه نیز نقش اساسی ایفا می‌کند تا جایی که میزان، چگونگی و نوع حضور زن در عملکرد و چرخه‌های اقتصاد کشور تأثیرگذار است.

خانواده در مصرف تابع زن خانواده است و زنان در اقتصاد خانواده بسیار مؤثرتر از مردان عمل می‌کنند تا آن جا که مقام معظم رهبری پیرامون حضور زنان در عرصه اقتصاد، چنین تأکید دارند که اقتصاد خانواده به معنای چگونگی سامان‌دهی مالی منابع خانه است؛ زنان بدون مناقشه در این سازماندهی و مدیریت اقتصادی نقش کلیدی دارند و با مدیریت صحیح آنان، توازن بین تولید و مصرف فراهم می‌آید و با برنامه‌ریزی و اجرای صحیح آن، رشد و توسعه اقتصاد خانواده محقق می‌شود.

در وضعیت کنونی که از یک سو شرایط خاص اقتصادی و از سویی دیگر شیوع ویروس کرونا و اثرات آن بر بدنه درآمدها را شاهد هستیم، نیاز است تا فرهنگ پس‌انداز، انضباط مالی، صرفه‌جویی و اصلاح الگوی مصرف بار دیگر در فضای خانواده‌ها تجلی یابد؛

موضوعی که تنها توسط زنان می‌تواند در درون خانواده‌ها نهادینه شده و به نسل‌های آینده نیز آموخته شود و حتی در قالب مشاغل خانگی، درآمدهایی را به درون خانواده بازگرداند.

پرواضح است که نقش زنان به‌عنوان پرچم‌دار اقتصاد قابل‌تأمل است و اگر احساس وظیفه حفظ سرمایه‌های کشور در زنان ایجاد شود این امر خودبه‌خود عاملی برای ایجاد الگوی مناسب مصرف برای نسل‌های بعدی خواهد بود.

با توجه به این‌که کل جهان در تلاطم هست تمام روابط‌ها به هم ریخته از این فرصت‌هایی که دستمان هست استفاده کنیم و به زندگی خودمان سامان دهیم و زن هست که اگر علم داشته باشند می‌تواند نقش اساسی را در اقتصاد خانواده بر عهده بگیرد همچنین نقشه عملی حضرت زهرا در اقتصاد خانواده نقشه راهی است برای ما ایشان عملاً در خانه کار می‌کردند جارو می‌کشیدند آرد تولید می‌کردند نان می‌پختند

زنان مسلمان با یادگرفتن سیره عملی و نظری حضرت زهرا می‌تواند خانواده را به رشد برساند در خانواده زن باید درست کند مرد باید درست کنند فرزندان باید رشد کنند نمونه بارز خانواده رشد یافته را می‌توان در زندگی حضرت زهرا علیها السلام دید.

امروز خانواده‌ها در استرس و اضطراب هستند به خاطر کرونا چون هنوز راحت راهش را پیدا نکردند چون هنوز به معرفت نرسیده‌اند جزع و فزع می‌کنند و اگر معرفت داشته باشد خود ساخته می‌شود و زنانی که دائم در یاد خدا هستند خیانت نمی‌کند اسراف نمی‌کنند اقتصاد خانواده را با وام‌ها به هم نمی‌ریزند چون وام‌ها آرامش خانواده را به هم ریختند زن می‌تواند مراقب آرامش خانواده باشد قسط‌های وام اضطراب و استرس وارد خانه می‌کند امام علی علیه السلام فرمودند هر کسی اقتصاد نداشته باشد حتماً فقیر خواهد بود باید مراقب اقتصاد و خرج خانه بود و نقش محوری دخل و خرج و پس انداز خانه را بر عهده دارد اگر زن قناعت را رعایت بکند خانواده در تشهد با خواهد بود در سیره حضرت زهرا علیها السلام نیز برای اقتصاد زمان حال و آینده فرزندان‌شان تلاش می‌کردند همین فلک برای اقتصاد آینده فرزندان‌شان بوده است یعنی زن با متوسل به سیره حضرت زهرا می‌تواند هم اقتصاد حال خانواده را تأمین کند هم

اقتصاد آینده خانواده را انشاءالله با توسل به سیره حضرت زهرا علیها السلام زنان جامعه امروز نیز بتوانند هم آرامش مادی و هم آرامش معنوی خانواده را فراهم بیاورند.

این نقش زن و مادر خانواده است که می‌تواند با فراهم نمودن فضایی مناسب و با این اعتقاد که خداوند رزاق است و به دور از هر گونه اسراف، چشم و هم چشمی و بدون فشارهای اقتصادی بر همسر و با قناعت که گنجی تمام نشدنی است در اقتصاد خانواده مؤثر باشند باشد.

۱۳. چالش‌های تربیت فرزند در جامعه معاصر با تکیه بر گام دوم انقلاب

ارائه‌کننده: سرکارخانم حاجیه شورابی

تاریخ برگزاری: ۹۹/۱۲/۱۷

برگزارکننده: کمیته بانوان و مدرسه

علمیه زینبیه علیها السلام

خلاصه بیانات خانم شورابی:

تربیت نسل آینده در جامعه انقلابی

وقرآنی در گام دوم انقلاب

تربیت دینی یکی از مهم‌ترین اصل

پیشرفت یک جامعه است اهمیت دادن وهدف قرار دادن تربیت دینی افراد یک جامعه ود واقع بیان‌گر پیشرفت وتمدن آن جامعه می‌باشد سلامت سعادت جامعه در همه ابعاد سیاسی اجتماعی اقتصادی فرهنگی در جامعه الهی تضمین می‌شودلذا برای تربیت دینی لازم است تربیت فرزند انقلابی وظیفه هر مادر است

فرزند را طبق فرمایش پیامبر صلی الله علیه و آله باید بیست سال قبل از تولد فرزند تربیت آغاز شود یعنی این‌که والدین یک کودک انسانهای تربیت یافته وتکامل یافته باشند تا بتواندفرزندى را تربیت نمایند طبق آموزه‌های اسلامی هر انسانی هنگام تولد با فطرت الهی وگرایش به خداشناسی قدم به عالم خاکی می‌گذارد ساختار وجودی انسان به گونه‌ای خلق شده است اورا به‌سوی خدا هدایت می‌کند ودر این میان بین مسلمان وغیر مسلمان فرقی نیست ولی بسیاری از عوامل بیرونی در تربیت اطرافیان اعم از والدین جامعه و... مانع مسیر کمال می‌گردند واین نشانگر این است که مرحله تربیتی یعنی در دوران کودکی ویژه وبسیار مهم را

در مسیر تربیت والدین دارند

اساس یک جامعه سالم، با تعلیم و تربیت درست شکل می‌گیرد. با تعلیم و تربیت صحیح جامعه‌ای سالم می‌گیرد که در این میان والدین و مربیان نقشی سازنده و اساسی دارند.

گرایش به اخلاق و مذهب: یکی از ابعاد مهم اجتماعی کردن، گرایش دادن به اخلاق و ارزش‌های مذهبی است. در هر دوره تاریخی خانواده‌ها کوشیده‌اند که قواعد و مقررات اخلاقی مورد قبول جامعه را به فرزندان خود منتقل کنند. هر کودکی دین و مذهب و باورهای بنیادین خود را نخستین بار در دامن خانواده فرامی‌گیرد و آن جاست که با اصول و فروع و بایده‌ونبایدهای آن آشنا می‌گردد.

در عصر حاضر کارکردهایی که برای خانواده بیان شده تا حدودی تغییر پیدا کرده است، خانواده‌ای که در جوامع سنتی واحدی تولیدکننده بود، به واحدی تنها مصرف‌کننده تبدیل شده است و با پیشرفت نهادهای مدنی در جامعه نوین و ضرورت تقسیم کار، کارکرد اجتماعی شدن. هنگامی که کودک به سن شش سالگی می‌رسد. از خانواده گرفته شده و به مدرسه واگذار گردیده است. با توجه به چالش‌های تربیتی دینی در دنیای معاصر، اعم از شکاف نسلی، ناآگاهی والدین، هجمه‌های بیرونی و... این موضوع نیازمند بازاندیشی و تحلیلی دوباره دارد تا بتوان خانواده‌ها را برای تربیت نسلی آگاه و دین‌دار و انقلابی آماده کرد.

۱۴. نقش گفتمان خانواده محور در

تمدن سازی نوین اسلامی

ارائه کننده: سرکارخانم حاتمی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۱۰/۲ ساعت ۱۰

برگزارکننده: کمیته بانوان و مدرسه

علمیه خدیجه کبری علیها السلام زنجان

خلاصه بیانات خانم حاتمی:

نقش زنان در مباحث گام دوم و در

دفاع مقدس مساله‌ای است که ارتباط

تنگاتنگی با اصول و محورهای قرآنی و

روایی جایگاه زن دارد.

نقش محوری زن در قرآن و روایات

نقش آفرینی زن به عنوان نیم جامعه و مربی گری نیم دیگر

نمونه‌های قرآنی و روایی زن می‌تواند بهترین شاخص برای نگاه تمدنی به زن باشد.

دفاع مقدس موقعیت عالی ظهور قدرت زنان

تنوع نقش آفرینی زنان در جامعه نقش‌های بیرون از خانه که متناسب با شخصیت

اوست. نقش‌های درون خانه همسری، مادری و مدیریت امور خانه

زن مسلمان با شاخصه‌های قرآنی و روایی می‌تواند از همه ابعاد در گفتمان خانواده محور

جایگاه تمدنی خود را به جهان صادر کند و خط مشی یک زن را ترسیم نماید

۱۵. نقش زن در مدیریت اقتصادی خانواده جهت تحقق بیانیه گام دوم انقلاب

ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام والمسلمین

آقای دکتر باقی زاده

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۹/۲۲، ۱۲، ۱۰:۳۰

آنلاین از طریق سامانه سیما

برگزارکننده: کمیته بانوان و مدرسه علمیه

فاطمیه ع.ا.س. رودسر استان گیلان

۷

جوانان و گام دوم انقلاب

---

۱. ویژگی‌های جوان مؤمن انقلابی مبارز

ارائه دهندگان:

نشست اول: استاد حافظی نسب
نماینده ولی فقیه در سرم‌سازی رازی و

استاد دانشگاه خوارزمی

تاریخ برگزاری: یکشنبه ۱۰/۱۱/۹۹

نشست دوم: استاد فیاض معاون

حوزه اسلامی دانشگاهیان استان البرز و

استاد دانشگاه خوارزمی

تاریخ برگزاری: یکشنبه ۱۷ اسفند ۹۹

نشست سوم: استاد امیدیان مسئول

قرارگاه خاتم الاوصیاء استان البرز و استاد دانشگاه خوارزمی

تاریخ برگزاری: سه شنبه ۱۲ اسفند ۹۹

۴. نشست چهارم: استاد نجف نیا معاون فرهنگی دادگستری استان البرز و استاد

دانشگاه خوارزمی

تاریخ برگزاری: سه شنبه ۱۹ اسفند ساعت ۱۶:۳۰

برگزارکننده: مدارس علمیه خواهران استان البرز (مدرسه علمیه فاطمیه کرج، مدرسه

علمیه فاطمه معصومه علیها السلام هشتگرد و بقیه الله گلشهر) و حوزه علوم اسلامی دانشگاهیان

استان البرز

کوئرت سامانه سیما.

خلاصه نشست‌ها:

رهبر انقلاب طی چند سال اخیر در سخنرانی‌های خود به مناسبت‌های گوناگون و برای

مخاطبان مختلف به‌ویژه جوانان دانشجو و طلبه به تفصیل درباره شاخصه‌های جوان مؤمن

انقلابی بیان نموده‌اند؛ تا جوانان با الگوی تراز جوان در جمهوری اسلامی ایران بیشتر آشنا شوند. حال با توجه به انتخابات پیش رو و ملاک جوان‌گرایی در این دوره که از تاکیدات رهبر فرزانه انقلاب در بیانیه گام دوم انقلاب و بیانات ایشان می‌باشد، از این رو پرسش‌های متعددی در خصوص جوان مؤمن انقلابی از جمله شاخصه‌ها، اخلاق اجتماعی و سبک زندگی مطرح می‌گردد.

توجه به مسئله جوان مؤمن انقلابی که گفتمان سالیان اخیر بیانات رهبری است ایجاب می‌کند یک جوان به‌عنوان طلبه یا دانشجو با ویژگی‌های جوان مؤمن انقلابی و عملکرد صحیح آن آشنا شود. زیرا در این صورت است که جوان مؤمن انقلابی می‌تواند با انگیزه‌های لازم و در جهت آرمانهای انقلاب اسلامی در این برهه حساس انتخابات پیش رو در بحران ایام شیوع کرونا، علاوه بر داشتن عملکرد مناسبی در جهت انتخاب فرد تراز انقلابی، در راستای تحقق گام دوم انقلاب حرکت کند.

نشست اول: بایسته‌های اخلاق اجتماعی جوان مؤمن انقلابی (استاد: حجت‌الاسلام والمسلمین حافظی نسب)

بحث از عنوان اخلاق اجتماعی با توجه به فرمایشات و منظومه فکری رهبری تکلیف انسان را با بعضی از موضوعات مبتلابه اخلاقی مشخص می‌نماید و دلیل آن تاریخ و آیات و روایات است، چراکه از صدر اسلام تاکنون به این موضوع کم پرداخته شده و تاکنون از این منظر به اخلاق پرداخته نشده است، به دلیل این‌که اخلاق اجتماعی مسئولیتی را به دوش آدمی می‌گذارد که باید درقبال دیگران کاری انجام دهد و این درحالی است که انسان بنا بر طبع خود همیشه از زیر بار مسئولیت فرار می‌کند.

خطابات قرانی که انسان را به سوی جمع سوق می‌دهد:

در نماز فرادا می‌خوانیم: «اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ»؛ «إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ»

و یا از صدر اسلام لعن‌ها جمعاً وارد شده: «ولعن الله امه بذلك فرضيت به» لعن

به هر امتی که صدای سید الشهداء را شنیدند و یاری نکردند.

واز موارد خسران در سرمایه عمر: «إِنَّ الْإِنْسَانَ لِفِي خَسْرٍ» عدم توصیه به حق و صبر است.

منظومه فکری رهبری در مورد مفاهیم

تقوا: به آدمی متقی گفته می‌شود که مانند غریق نجات عمل کند، کسی که شنا یاد

می‌گیرد تا دیگران را نجات دهد.

صبر: صبر به معنای تحمل و شکیبایی معنای لغوی است؛ صبر به معنای تبدیل کردن

تحدید به فرصت است.

ثمره این چنین صبوری این است که انسان با تلاش خود فضا را به نفع خود تبدیل می‌کند

و در برابر هیچ ظالمی سر خم نمی‌کند.

منظور از "إِقَامِ الصَّلَاةِ، اِقْمِ الصَّلَاةَ وَيَقِيمُونَ الصَّلَاةَ": یعنی جامعه نماز خوان شود وقتی

ذکر رکوع گفته می‌شود، می‌خواهد به جامعه بفهماند که به جز خدا در مقابل هیچ کس نباید

سر خم نمود.

«إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ»: وقتی در حمد این ذکر را می‌گویی یعنی دل‌بسته کسی جز خدا

نیستی.

"الرَّحْمَانُ الرَّحِيمُ": گفتن ۶۰ بار این ذکر در نماز یعنی جامعه‌ای که با نماز می‌خواند

نمی‌توانند با هم مهربان نباشند.

بسیاری از آیات در قرآن برای تنظیم مناسبات اجتماعی است:

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرُوا قَوْمًا مِنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ مِنْ نِسَاءِ عَسَىٰ أَنْ

يَكُنَّ خَيْرًا مِنْهُمْ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ بِئْسَ الْأَسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ الْإِيمَانِ وَمَنْ لَمْ يَتُبْ

فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ* يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبَ بَعضُكُمْ

بَعْضًا مِّمَّا أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ» (حجرات

۱۱- ۱۲)

"توحید": توحید در اسلام یعنی از بین بردن نظام طبقاتی.

علت مبارزه مشرکین با پیامبر ﷺ که می‌فرمود: "قولوا لا اله الا الله" این است که ایشان با

این سخن به جز خدا سر تعظیم نزد کسی فرود نمی‌آورد در مقابل طاغوت ایستادگی می‌نمود.

برای درک درست از مفاهیم به کتاب "طرح کلی اندیشه اسلامی" رهبری مراجعه شود. دعای حضرت زهرا علیها السلام که فرمود: "یا بنی الجار ثم الدار" نیز یادآوری مسئولیت اجتماعی است.

هلاکت اقوام پیشین در قران به صورت گروهی بود مگر کسانی از قوم که در کنار ولی خدا بودند و تکالیف اجتماعی خود از جمله امر به معروف و نهی از منکر را انجام می دادند. در روایات نیز به فرورستاندن عذاب بر قومی اشاره شده که در میان آن‌ها عابدی وجود داشته ولی به دلیل این که از منکر دیگران دردلش احساس بدی نداشت اولین نفر از عذاب شدگان واقع شد.

اهمیت اخلاق اجتماعی: "اخلاق اجتماعی مفهومش مسئولیت پذیری است"

حکمت ۳۷۴ نهج البلاغه: اهمیت امر به معروف و نهی از منکر

امیرالمؤمنین علی علیه السلام می فرماید: «فَمِنْهُمْ الْمُتَنَكِّرُ لِمُنْكَرِ بَيْدِهِ وَ لِسَانِهِ وَ قَلْبِهِ، فَذَلِكَ الْمُسْتَكْمِلُ لِحِصَالِ الْحَيْرِ؛ وَ مِنْهُمْ الْمُتَنَكِّرُ بِلِسَانِهِ وَ قَلْبِهِ وَ التَّارِكُ بَيْدِهِ، فَذَلِكَ مُتَمَسِّكٌ بِخِصْلَتَيْنِ مِنْ خِصَالِ الْحَيْرِ وَ مُضَيِّعٌ خِصْلَةً؛ وَ مِنْهُمْ الْمُتَنَكِّرُ بِقَلْبِهِ وَ التَّارِكُ بَيْدِهِ وَ لِسَانِهِ، فَذَلِكَ الَّذِي ضَيَّعَ أَشْرَفَ الْخِصْلَتَيْنِ مِنَ الثَّلَاثِ وَ تَمَسَّكَ بِوَاحِدَةٍ؛ وَ مِنْهُمْ تَارِكٌ لِإِنْكَارِ الْمُتَنَكِّرِ بِلِسَانِهِ وَ قَلْبِهِ وَ يَدِهِ، فَذَلِكَ مَيِّتُ الْأَحْيَاءِ. وَ مَا أَعْمَالُ الْبِرِّ كُلُّهَا وَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، عِنْدَ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَ التَّهْمِي عَنِ الْمُتَنَكِّرِ، إِلَّا كَنْفُتُهُ فِي جَحْرِ الْحَيِّ؛ وَ إِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَ التَّهْمِي عَنِ الْمُتَنَكِّرِ، لَا يُقَرِّبَانِ مِنْ أَجَلٍ وَ لَا يَنْقُصَانِ مِنْ رِزْقٍ؛ وَ أَفْضَلُ مِنْ ذَلِكَ كُلِّهِ كَلِمَةٌ عَدَلٍ عِنْدَ إِمَامٍ جَائِرٍ.»

مراحل امر به معروف و نهی از منکر (اخلاقی، اجتماعی، سیاسی)

«گروهی، منکر را با دست و زبان و قلب انکار می کنند، آنان تمامی خصلت های نیکو را در خود گرد آورده اند. گروهی دیگر، منکر را با زبان و قلب انکار کرده، اما دست به کاری نمی برند، پس چنین کسی دو خصلت از خصلت های نیکو را گرفته و دیگری را تباه کرده است و بعضی منکر را تنها با قلب انکار کرده، و با دست و زبان خویش اقدامی ندارند، پس دو خصلت را که شریف تر است تباه ساخته اند و یک خصلت را به دست آورده اند و بعضی

دیگر منکر را با زبان و قل و دست رها ساخته‌اند که چنین کسی از آنان، مرده‌ای میان زندگان است و تمام کارهای نیکو، و جهاد در راه خدا، برابر امر به معروف و نهی از منکر، چونان قطره‌ای بر دریای موج و پهناور است، و همانا امر به معروف و نهی از منکر، نه اجلی را نزدیک می‌کنند، و نه از مقدار روزی می‌کاهند، و از همه اینها برتر، سخن حق در پیش روی حاکمی ستمکار است.»

با توجه به این حکمت نسبت امر به معروف و نهی از منکر به تمام خوبیها "مثل یک قطره است در مقابل دریا".

نتیجه: با عدم تعهد اخلاقی نسبت به جامعه، نمی‌توان به عاقبت بخیری فردی رسید و لعن و نفرین تاریخ را بدنبال خواهد داشت.

همانطور که در تاریخ ثبت شده افرادی که اهل نماز و دعا و عبادت بودند و سید الشهداء را به طرف قتلگاه بردند و از این که امام، خود را درگیر موضوعات اجتماع نموده بود، ایشان را سرزنش می‌کردند.

علت مخالف با انبیاء الهی هم بدین خاطر بود که آنان فقط تبلیغ نمی‌نمودند، بلکه درصدد بودند جامعه را به سعادت حقیقی خود برسانند؛ به همین جهت در برابر جور ظالم ساکت نمی‌نشستند.

قرآن کریم می‌فرماید: «... وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ... و کسانی که با او هستند در برابر کفار سرسخت و شدید، و در میان خود مهربانند؛ پیوسته آن‌ها را در حال رکوع و سجود می‌بینی درحالی که همواره فضل خدا و رضای او را می‌طلبند...» (فتح/۲۹)

در این آیه اول به خصوصیت اجتماعی مومنان بعد به خصوصیت فردیشان اشاره شده است.

علی بن مهزیار وقتی علت دیر رسیدن مردم به شرفیانی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشريف را از ایشان پرسید، امام در سه نکته اشاره نمود:

۱. قطع رحم

۲. عدم توجه قدرتمندان به ضعیفان

۳. تکثر طلبی مادی

نکات پیشنهادی برای اخلاق اجتماعی

۱. طلبه ودانشجو باید در قدم اول خوب درس بخواند.

۲. تشکیل حلقه‌های مسئله محور برای دغدغه‌های انقلاب و اسلام.

۳. مطالبه صحیح علمی از حوزه‌ها و دولت.

نشست دوم: رسالت الهی (استاد: حجت الاسلام والمسلمین فیاض)

سوالات مطرح شده در مقدمه بحث:

- چه نسبتی بین کلاس درس و واقعیات زندگی وجود دارد؟

- روش تربیتی خداوند متعال چگونه است؟

- سبک تربیتی اخلاقی خداوند چگونه است؟

- کسی که علاقمند به تحصیلات حوزوی است؛ مراحل و فرایندها گذراندن دروس حوزوی

چیست؟

همانطوری که برای هرکاری فرایندی وجود دارد؛ برای تربیت هم فرایندهای تعریف شده

است و قواعد اصلی تربیت و پرورش الهی در میدان زندگی نمود پیدا می‌کند و قطعاً صرف

اطلاع یافتن و شنیدن سخن و روایت، تشبیتی را بدنبال نخواهد داشت.

(در این نشست عناوینی برای پژوهش معرفی می‌شود که در طول مطالب به رنگ بنفش

نشان داده شده است.)

رهبر انقلاب فرمود: شاگردپروری کنید، آیا صرفاً با گفتن شاگردپروری این کار محقق

می‌شود، خیر بلکه احتیاج به اقدام و عمل دارد.

تمامی آموزه‌های دین به صورت یک نسخه در اختیار انسان‌ها قرار گرفته، اما تا زمانی که

این نسخه پیچیده نشود و مورد استفاده قرار نگیرد، سلامتی بدنبال نخواهد داشت.

عنوان اول «کاربست معارف در میدان زندگی»

پس همه چیز در کلاس تمام نمی‌شود و باید بین کلاس و زندگی رابطه دوسویه وجود داشته باشد.

دایره رسالت نیز فقط خاص طلبه و مراجع و علماء و... نیست، تا عده‌ای محدود در آن جا گیرند.

بنابراین علم اگر تبدیل به عمل شود، معرفت حاصل می‌شود و گر نه علم زدگی بوجود می‌آید.

سبک و شیوه تعلیمی خداوند

تمام عالم هستی طبق قواعدی برنامه‌ریزی شده‌اند، خداوند می‌فرماید:

«وَلَتَبْلُوَنَكُمْ بِبَنِيٍّ مِنَ الْخُوفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ * الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ * أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ؛ قطعاً همه شما را با چیزی از ترس، گرسنگی، زیان مالی و جانی، و کمبود میوه‌ها آزمایش می‌کنیم و بشارت ده به استقامت‌کنندگان! * آن‌ها که هر گاه مصیبتی به آن‌ها رسد می‌گویند: ما از آن خدا هستیم و به سوی او باز می‌گردیم! * اینها همانها هستند که الطاف و رحمت خدا شامل حالشان شده و آن‌ها هستند هدایت‌یافتگان.» (بقره ۱۵۵-۱۵۷)

مضمون آیه: همه افراد به طرق مختلف آزمایش می‌شوند تا صبوری بیاموزند.

آیا صرف شنیدن آیه صبوری اتفاق می‌افتد؟!!!! آیه فقط ر مزگشایی می‌کند، اما خروجی آیه در میدان عمل است.

کلاس درس نیز فقط پرده برداری از این نسبتها می‌کند و در مرحله عمل و با مواجهه با اقتضات، درانتها نتیجه حاصل خواهد شد و در زندگی کسانی که از عملیات میدانی سربلند بیرون آیند، رحمت خداوند شامل حالشان خواهد شد.

امام باقر علیه السلام فرمود: «مَنْ عَمِلَ بِمَا يَعْلَمُ عَلَّمَهُ اللَّهُ مَا لَا يَعْلَمُ؛ هر که به آنچه می‌داند عمل

کند، خداوند به او آن بیاموزد که نمی‌داند.» (اعلام الدین/۳۰۱)

قران کریم می فرماید: «اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ...؛ خداوند، ولی و سرپرست کسانی است که ایمان آورده اند، آن‌ها را از ظلمتها، به سوی نور بیرون می برد...» (بقره/۲۵۷)

دانستن تفسیر ایمان مشخص می کند منظور آیه کار میدانی و عملی است. رهبر انقلاب بیان نمودند که اگر یک مسیر تاریک ۱۰ کیلومتری باشد و تنها یک چراغ قوه در اختیار بگذارند که تا شعاع یک متری را روش می کند، چند نفر قبول می کنند از این مسیر بگذرند؟ قطعاً کسی می پذیرد که باور دارد بعد از طی یک متر، یک متر بعدی را چراغ قوه روشن خواهد کرد.

روایاتی در این باب

۱. علی بن ابراهیم عن ابيه عن القاسم بن محمد عن المنقري عن علي بن هاشم بن البريد از پدرش نقل کرد:

«جَاءَ رَجُلٌ إِلَى عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَ فَسَأَلَهُ عَن مَسَائِلَ فَأَجَابَهُ ثُمَّ عَادَ لِيَسْأَلَ عَن مِثْلِهَا فَقَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عَ مَكْتُوبٌ فِي الْإِحْيَالِ لَا تَطْلُبُوا عِلْمَ مَا لَا تَعْلَمُونَ وَ لَمَّا تَعْمَلُوا بِمَا عِلْمُكُمْ فَإِنَّ الْعِلْمَ إِذَا لَمْ يُعْمَلْ بِهِ لَمْ يَزِدْ صَاحِبُهُ إِلَّا كُفْرًا وَ لَمْ يَزِدْ مِنَ اللَّهِ إِلَّا بُعْدًا؛ (الكافي/ج ۱/ کتاب فضل العلم) مردی خدمت علی بن الحسین علیه السلام آمد و پرسشهایی کرد و پاسخ داد و سپس برگشت از مانند آن‌ها پرسد، امام علیه السلام فرمود: در انجیل نوشته است از علم آنچه ندانید نپرسید و هنوز بدان چه دانستید عمل نکردید، زیرا علمی که بدان عمل نشود جز کفر برای عالم خود و جز دوری از خدا نیفزاید.» (مصطفوی / اصول کافی ترجمه مصطفوی / جلد ۱ / ص ۵۶)

۲. امام علی علیه السلام فرمود: «لولا التَّجَارِبُ عَمِيَّتِ الْمَذَاهِبُ وَ فِي التَّجَارِبِ عِلْمٌ مُسْتَأْنَفٌ؛ اگر تجربه‌ها نبود، راه‌ها پوشیده می ماند و در تجربه [کردن] هاست که دانش جدید به دست می آید.» (بحار الانوار/ج ۷۱/ ص ۳۴۲/ ح ۱۵)

عنوان دوم «تأثیر عمل و تجربه در رشد عملی از زیان روایات»

عنوان سوم «تاثیر خدمت جهادی و تکلیف اجتماعی در رشد معنوی و معرفتی» در طول تاریخ بشریت تا امروز در هیچ زمانی مثل امروز فرصت برای تبلیغ مومنان پیش نیامده بود که با این همه مخاطب روبه رو باشند. اما مردم به دو گروه تقسیم می‌شوند: الف) گروه اکثریت؛ کسانی که اوامر خدا را رعایت می‌کنند و وظایف فردی خود را انجام می‌دهند یعنی صالحان.

ب) گروه اقلیت: کسانی که غریق نجات و دست گیر بقیه هستند یعنی مصلحان. رمز صالح ماندن این است که انسان مصلح شود، وگرنه صلح بودنش در خطر است. «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا أَنْصَارَ اللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ...» ای کسانی که ایمان آورده‌اید یاوران خدا باشید همانگونه که عیسی بن مریم به حواریون گفت: چه کسانی در راه خدا یاوران من هستید؟ حواریون گفتند: ما یاوران خدا هستیم...» (صف/۱۴)

طلبگی شناسنامه مصلح بودن است

حتی در زیارات نیز به انصار الله سلام و احترام شده است:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَنْصَارَ دِينِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَنْصَارَ رَسُولِ اللَّهِ، سلام بر شما ای

یاوران دین خدا. سلام بر شما ای یاران رسول خدا،

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَنْصَارَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَنْصَارَ فَاطِمَةَ سَيِّدَةَ نِسَاءِ

الْعَالَمِينَ، سلام بر شما ای یاران امیرمؤمنان، سلام بر شما ای یاران فاطمه بانوی زنان جهانیان،

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَنْصَارَ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ، الْوَلِيِّ النَّاصِحِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا

أَنْصَارَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ، سلام بر شما ای یاران حضرت ابا محمد حسن بن علی؛ آن دوست

خیرخواه. سلام بر شما ای یاران حضرت ابا عبد الله

رمز مصلح ماندن مصلح نمودن دیگران است

پس هرکس شیرینی دین و محبت ائمه و معارف را چشیده است آن را به دیگران بچشاند.

پیامبر اکرم ﷺ فرمودند:

«یا علی... لَآن یَهْدِیَ اللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ عَلٰی یَدَیْكَ رَجُلًا خَیْرًا لَّكَ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَیْهِ الشَّمْسُ وَ عَزَبَتْ وَ لَكَ وِلَاؤُهُ؛ یا علی! اگر خدای عزوجل یک نفر را به دست تو هدایت کند برای تو بهتر است از آنچه خورشید بر آن می‌تابد و از آن غروب می‌کند و تو بر چنین کسی حق ولایت و سرپرستی داری.» (الکافی / ج ۵ / ص ۳۶)

قران کریم می‌فرماید: «... فَضَّلَ اللّٰهُ الْمُجَاهِدِیْنَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِیْنَ دَرَجَةً وُكُلًا وَعَدَّ اللّٰهُ الْحُسْنٰی وَفَضَّلَ اللّٰهُ الْمُجَاهِدِیْنَ عَلَى الْقَاعِدِیْنَ أَجْرًا عَظِیْمًا؛ ... خداوند مجاهدانی را که با مال و جان خود جهاد نمودند بر قاعدان برتری بخشیده و به هر یک از این دو دسته (به نسبت اعمال نیکشان) خداوند وعده پاداش نیک داده و مجاهدان را بر قاعدان برتری و پاداش عظیمی بخشیده است.» (نساء/ ۹۵)

«وَالَّذِیْنَ جَاهَدُوا فِیْنَا لَنَهْدِیَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللّٰهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِیْنَ؛ و آن‌ها که در راه ما (با خلوص نیت) جهاد کنند قطعاً هدایتشان خواهیم کرد و خدا با نیکوکاران است.» (عنکبوت/ ۶۹)

بنابراین نگاه توحیدی این است که توحید را به تمام مراحل زندگی سرایت دهیم. «له الخلق والامر» و در امتداد رسالت انبیاء قدم بگذاریم.

بالاترین رسالت انبیاء این است پرچم توحید را به قله برسانند و قدم بعدی آن‌ها «جامعه‌سازی» است.

برای جامعه‌سازی باید از محیط مناسب آغار نمود و با دانش و بینش به مرحله کنش رسید.

عنوان چهارم «تربیت خواص راهبرد جامعه‌سازی»

سپس خواص افراد دیگر را تربیت کنند و این روش ادامه یابد. «إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللّٰهِ وَالْفَتْحُ (۱) وَرَأَيْتَ النَّاسَ یَدْخُلُونَ فِی دِیْنِ اللّٰهِ أَفْوَاجًا» (نصرا - ۲)

امام خمینی نیز بیان نمود: کارخانه آدم‌سازی درست کنید.

با برداشتن قدم اول مسیر توسط نصرت الهی هموار می‌شود.

چرا باید جامعه‌سازی کنیم؟ تا انسان‌ها در پیمایش مسیر سخت گریزان و ناتوان نشوند

و بتوانند ایمان خود را محکم نگه دارند. قدم دوم بعد از تربیت خواص «ساختارسازی جامعه» است، بدین معنا که ماهیت جامعه فراتر از افراد جامعه است.

نشست سوم: شاخصه‌های جوان انقلابی مبارز (استاد: جناب آقای دکتر امیدیان)
از بیانات رهبری به جوانان: «شما افسران جوان جنگ نرم هستید و عرصه جنگ نرم بصیرتی عمارگونه و استقامتی مالک اشتروار می‌طلبید؛ با تمام وجود خود را برای این عرصه آماده کنید.»

درکلام رهبری: "بصیرت" به معنای علم و دانش و آگاهی است و "استقامت" به معنای مهارت داشتن در مبارزه جنگ نرم است.

بعد از قرون وسطا غرب به گونه‌ای عمل کرد که با عهد نامه وست فالیا مباحث دینی از قانون اساسی کشورها خارج شود و تا انقلاب اسلامی هیچ کشوری دین را به قانون اساسی خود نیاورد.

در دنیای اهل سنت وهابیت داخل شد که هیچ شباهتی به دین نداشت و در دنیای شیعه سکولاریسم وارد شد، اما نه جدای از سیاست و مردم تصور کردند هر چه مؤمن تر باشند باید گوشه گیرتر شوند.

امام فرمود: کار به جایی رسید که فرد هر چه بیچاره تر و نفهم تر شد مؤمن تر محسوب می‌شد.

امام واژه انقلابی را به ایمان بر گرداند و به دنیا فهماند دین یعنی همراهی با سیاست، اقتصاد و....

شهید مدرس نیز گام اول را برداشت و گفت: "سیاست ما عین دیانت ماست و دیانت ما عین سیاسی است."

و در نهایت امام قدم نهایی را برداشت.

ویژگی‌های فعال فرهنگی در جنگ نرم

۱. مؤمن باشد: یعنی باایمان باشد.

در گذشته مبارزات ابتدا در ائتدولوژی (بایدها و نبایدها) بود؛ سپس در مکتب (جهان بینی) و امروز در حوزه شناخت شناسی است.

برای مطالعه کتاب اسلام شناسی شهید مطهری وه ۵ جلسه صوتی شهید بهشتی در این زمینه ملاحظه شود.

ویژگی های مبارزه با غرب

الف) شناخت دین اسلام (علما و تحقیقا)

ب) انتخاب دین

ج) پا برجماندن و استقامت داشتن

۲. انقلابی بودن

انقلاب اسلامی مبانی دارد و باید در این زمینه بسته های انقلابی امام را که شامل "ولایت فقیه، خبرگان، شورای نگهبان، جمهوریت، اسلامیت و..." را بشناسیم.

محور اصلی این بسته "ولایت فقیه" است. خواجه نیز مؤمن انقلابی بودند و برای مبارزه ۱۸ ماه در رکاب علی ع در سوریه مقابل معاویه قرار گرفتند، اما تا زمانی با امام همراهی داشتند که نظر امام مخالف آن ها نبود.

و امروز در مورد کرونا نیز خیلی ها مؤمن انقلابی هستند ولی نظر خود را بر ولی فقیه ترجیح می دهند.

خواجه امروزی کسانی هستند که با دین مخالفتی ندارند اما جلو رهبری می ایستند.

ما فتنه های زیادی را پشت سر نهادیم اما امروزه با دوفتنه مواجه هستیم:

۱. فتنه خوارجی "احمدی نژادها"

۲. فتنه کربلایی "صادق شیرازی ها"

اگر حکمی در جامعه بیان می شود بنا بر ۳ اصل است: حکمت، عزت و مصلحت و

تشخیص مصالح اسلام با رهبر است.

دشمن شناسی مرحله دوم ولایت مداری

در جریان دشمن‌شناسی باید به ۳ اصل شناخت پیدا نمود:

۱. اصل وجود دشمن: این که دشمن همیشه وجود دارد، برخلاف ادعای زیبا کلام و آمریکا دشمن بزرگ ماست.

۲. انواع وجود دشمن: از جن وانس، درلباس خودی، در صفوف مختلف مثل سرباز و آخوند نماو...

۳. تنوع دشمن: با علم، با لبخند، با مذاکره، با اسلحه و...

۳. مبارزه

این که مهارت‌های لازم را یاد بگیریم:

الف) فردی (تکنیک)

ب) اجتماعی (تاکتیک) که نیاز به تشکیلات و جبهه دارد.

باید هم تشکل بسازیم (قرانی، خانوادگی، تربیتی و...); هم جبهه بسازیم (الحاق

تشکل‌ها به هم و کار قرارگاهی)

که متأسفانه در جبهه‌سازی ضعیف کار شده است.

نکات لازم در مهارت‌های فردی

۱. آمادگی و صبور بودن برای تحمل سختی‌ها؛ همان طوری که رهبری فرمود: گمان نکنید

که اگر در جبهه حق تلاش نمودید سیلی نمی‌خورید.

۲. اخلاص و ایمان فردی؛ و بیان داشتند شما مانند آب جاری تمیزی هستید که زمین را

پاک می‌کند اما خودش کثیف می‌شود پس باید به آسمان بروید و پاک شوید.

۳. سرایت دادن ایمان به جامعه؛ با دوری از زشتی‌ها و تقویت خوبیها

**کتب پیشنهادی برای مطالعه: صحیفه نور (ج ۲۰- ۲۱)؛ کتاب جدال با اسلام

**۴ نامه مهم برای مطالعه:

۱. نامه امام در سالگرد شهادت مکه (۲۹ تیر ۱۳۶۷)

۲. نامه امام به گورباچف

۳. منشور روحانیت (اسفند ۱۳۶۷)

۴. نامه خطاب به جنگ زده‌ها در نیمه شعبان (۲ فروردین ۱۳۶۸)

نشست چهارم: سبک زندگی اسلامی جوان مؤمن انقلابی (استاد: جناب آقای دکتر نجف نیا)

عرض تسلیت به مناسبت شهادت امام موسی بن جعفر علیه السلام و روایتی درابتدای جلسه از محمد بن فضل که در مورد اخباری که از برادرش توسط دوستان مورد اعتماد می‌شنید و نمی‌پسندید و از امام موسی کاظم علیه السلام پرسید. امام فرمود: گوش و چشم خود را نسبت به برادرت تکذیب کن که در غیر این صورت مشمول عذاب دردناکی خواهی شد.

سبک زندگی جوان انقلابی بر دو عنصر ایمان و انقلابی‌گری استوار است. رهبر انقلاب در تاریخ ۱۳۹۴/۳/۱۴ یکی از شاخصه‌های مهم را در این مورد اعتماد به خدا و بی‌اعتمادی به افراد استکبار معرفی نمود.

سبک جوان مؤمن انقلابی

۱. انقلابی بودن نسبت به اعتقادات دارای اصول است و حضرت آقا در مراسم ارتحال امام به آن اشاره نمود.

۲. اعتماد به وعده‌های خدا و بی‌اعتمادی به استکبارگران

جوان انقلابی باید ببیند در دو محور مختصات خود کجا ایستاده، سپس با توجه به اطلاعات نظری خود به عرصه عمل گام بگذارد.

ویژگی‌ها جوان مؤمن انقلابی

برجسته‌ترین وظایف جوان مؤمن انقلابی که مغفول مانده است:

۱. تقویت ارتباط با خدا

با حال معنوی نسبت به اطرافیان و محیط برخورد کند.

در اردیبهشت ۱۳۷۷ رهبر در پرسش دانشجویان در مورد این که از آنها چه توقعی دارد، بیان نمود: شخصیت معنوی خود را با ایمان تقویت کنید و بر مجموعه‌های پیرامون خود تأثیر

بگذارید.

- این یک مأموریت است.

- خوب درس بخواند و خوب فکر کند.

- مناجات و رابطه خود با خدا را با الگوگیری از ائمه علیهم‌السلام تقویت کند. (اشاره به نماز شب

نشسته حضرت زینب علیها‌السلام در شب عاشورا و عبادت امام کاظم علیه‌السلام در زندان)

- انس با ادعیه مأثوره

۲. امر به معروف و نهی از منکر

آقا بیان نمود: دشمن از راه اشاعه فرهنگی غلط می‌خواهد جوانان ما را بگیرد در مقابلش

بایستید.

حتی اگر با تذکر و عبور کردن باشد نباید کوتاهی کرد.

۳. خواندن تاریخ معاصر

قران کریم می‌فرماید: «... فَأَعْتَبُوا يَا أُولِي الْأَبْصَارِ» (حشر/۲)

برای فهم رفتار و تصمیم درست باید جریانات تاریخی را مرور کرد و این یکی از دغدغه‌ها

و نگرانی‌های مهم رهبری است که بارها در نماز جمعه و... به این مطلب اشاره نمودند.

۴. گسترش کار فرهنگی

رهبری در حرم امام رضا علیه‌السلام راهبردهای کلان را بیان نمود.

در مورد حاج قاسم سلیمانی در عرض یک سال ۸۳ کتاب منتشر شده است، این یعنی

کار فرهنگی.

هر جوان انقلابی می‌تواند با کار فرهنگی مجموعه اطراف خود را پوشش دهد.

۵. تحلیل نظام سلطه

پیام رهبر به تشکلات علمی: نظام سلطه با تمام ابعاد و لایحه‌ها بشناسید و اهداف

و راهبردهای آن را تحلیل کنید و از تمام ظرفیت‌ها استفاده کنید و به وعده‌های خداوند

اعتماد نمایید.

۶. کنار آمدن با مشکلات

افراد زیادی با برخورد به مشکلات از دایره انقلابی بودن خارج شدند، حال آن که باید برای امام زمان یار جمع نمود. حضرت آقا بیان نمود: در صحنه باشید؛ پیچیدگی‌ها زمانه را درک کنید و با اعتراض دیگران از کوره در نروید و عاقلانه رفتار کنید.

۷. ظلم نکردن به دیگران

افراد در این زمینه دو گونه‌اند: بعضی ظالم و برخی به ظلم کمک می‌کنند.

امام رضا علیه السلام فرموده‌اند: «هر کس از کاری راضی باشد مثل کسی است که آن را انجام داده، و اگر کسی در مشرق کشته شود و دیگری در مغرب از این قتل راضی باشد، نزد خدا با قاتل شریک خواهد بود».

صفوان بن مهران شتران زیادی داشت که از کرایه دادن آن‌ها، معیشت و زندگی خود را می‌گذراند و از همین جهت به او جمال می‌گفتند. روزی خدمت حضرت امام موسی کاظم علیه السلام رسیدم. آن حضرت علیه السلام به من فرمود: «صَفْوَانُ كُلُّ شَيْءٍ مِنْكَ حَسَنٌ جَمِيلٌ مَا خَلَا شَيْئاً وَاحِداً» ای صفوان همه چیز تو خوب و نیکو است جز یک چیز. سؤال کردم: فدایت شوم آن چیست؟ امام علیه السلام فرمود: «إِكْرَاؤُكَ جِمَالِكَ مِنْ هَذَا الرَّجُلِ يَعْنِي هَارُونَ» این که شتران خود را به این مرد (یعنی هارون خلیفه وقت) کرایه می‌دهی.

عرض کردم: «وَاللَّهِ مَا أَكْرَيْتُهُ أَشْرَأَ وَلَا بَطْرًا وَلَا لِلصَّيْدِ وَلَا لِلْهَوِ وَلَا لِكَيْتِي أَكْرَيْتُهُ هَذَا الطَّرِيقِ (يعني طريق مكة) وَلَا أَتَوَلَّاهُ بِنَفْسِي وَلَا لِكَيْتِي أَبْعَثُ مَعَهُ غِلْمَانِي» به خدا سوگند من از روی حرص و سیری و لهو چنین کاری نمی‌کنم.

چون او به راه حج می‌رود، شتران خود را به او کرایه می‌دهم. خودم هم خدمت او را نمی‌کنم و همراهش نمی‌روم، بلکه غلام خود را همراه او می‌فرستم.

امام علیه السلام فرمود: «يَا صَفْوَانُ أَيَقَعُ كِرَاؤُكَ عَلَيْهِمْ؟» آیا از او کرایه طلب داری؟ گفتم: فدایت

شوم. آری

امام علیه السلام فرمود: «أَأُحِبُّ بَقَاءَهُمْ حَتَّى يُخْرَجَ كِرَاؤُكَ» آیا دوست داری او باقی باشد تا باقی

کرایه ات را به تو برسد؟ گفتم: آری.

امام علیه السلام فرمود:

«مَنْ أَحَبَّ بَقَاءَهُمْ فَهُوَ مِنْهُمْ وَ مَنْ كَانَ مِنْهُمْ كَانَ وَرَدَ النَّارِ» کسی که دوست داشته باشد بقای آن‌ها را، از آنان خواهد بود و هر کس از آنان (دشمنان خدا) باشد، جایگاهش جهنم خواهد بود.

صفوان می‌گوید: «فَدَهَبْتُ فَبِعْتُ جِمَالِي عَنْ آخِرِهَا» بعد از این گفت‌وگو با امام کاظم علیه السلام، تمامی شتران خود را فروختم.

وقتی این خبر به هارون رسید، او مرا خواست و به من گفت: به من گزارش داده‌اند که تو شترهای خود را فروخته‌ای، چرا این کار را کرده‌ای؟ گفتم: آری فروختم. چون پیر و ناتوان شده‌ام و غلامانم از عهده این کار بر نمی‌آیند. هارون عصبانی شد و گفت:

«هَيَّاتِ هَيَّاتِ إِنِّي لَأَعْلَمُ مِنْ أَسَارِ عَلَيْنِكَ بِهَذَا أَسَارَ عَلَيْنِكَ بِهَذَا مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ» هرگز هرگز می‌دانم که تو به اشاره موسی بن جعفر علیه السلام شتران خود را فروخته‌ای

به او گفتم: «مَا لِي وَ لِمُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ؟» من را با موسی بن جعفر چکار؟

هارون گفت: «دَعْ هَذَا عَنكَ فَوَ اللَّهُ لَوْ لَا حُسْنُ صُحْبَتِكَ لَقَتَلْتُكَ» بس است دیگر؛ به خدا قسم اگر حق مصاحبت تو با من نبود، تو را می‌کشتم.

وجریان گرفتن شتران عبدالمطلب از ابرهه.

پس از جریان حق خارج نشویم تا به کسی ستم نشود، اما ظلم سکوت خواص بی‌خاصیت در جنگ فرهنگی از همه بیشتر است.

۸. بالا بردن گفتمان عدالتخواهی

شأن جوان انقلابی این است که دنبال عدالتخواهی باشد.

- مصداق‌سازی نکند؛ چون ممکن است اشتباه کند.

- کجروی سیاسی نکند.

- تا از جریانی اطلاع ندارد به نام عدالتخواهی اقدام نکند.

- مواظب باشد بت تهمت زدن در صدد عدالتخواهی نباشد.

۹. عدم زودرنجی

حضرت آقا در جمع دانشجویان شیراز عرض نمود: شما جوانید و تازه از راه رسیدید؛ اما

بی صبر.

جوان انقلابی دنبال کار باشد و به هر نقدی زود رنجیده خاطر نشود. هرچند ه نقدها هم

بهتر است در خفا باشد.

۱۰. دوست و رفیق بودن با دیگران

انقلابی بودن فقط در اشداء علی الکفار بودن نیست، رحماء بینهم هم می خواهد.

حضرت آقا عرض نمود: به برادران انقلابی توصیه می کنم که فاصله ها را بین خود کم نمایند.

- در کار فرهنگی رابطه های حسادتی ایجاد نشود.

- جوسازی بر علیه همدیگر نباشد.

- فاصله با دشمن زیاد و با دوستان کم شود.

«در آخر جلسه توسل به باب الحوائج موسی بن جعفر»

۴. روش تحقیق خود را بیان نمایید.

این سلسله نشست با همکاری سه مدرسه علمیه و حوزه علوم اسلامی دانشگاهیان

استان البرز برگزار شد. اساتید در این نشست ها محتوای ارائه شده برای هر مسئله را با روش

تحقیق نقلی و عقلی یعنی بر گرفته از آیات و روایات مرتبط با بیانات رهبری توصیف و

تحلیل نمودند.

۵. به صورت فشرده نتیجه گیری بحث خود را بیان نمایید.

اساتید سلسله نشست در نهایت تلاش نمودند تا طی مباحث ارائه شده، جوان مؤمن

انقلابی اعم از طلاب خواهر و دانشجویان را در تعیین اهداف تشکلهای اسلامی در

خصوص شناخت شاخصه ها و عملکرد صحیح در برهه حساس انتخابات پیش رو، طی

فرایند گام دوم انقلاب مطابق مبانی مطرح شده در بیانات رهبری، توانمند سازند.

۲. نقش جوانان در تحقق گام دوم انقلاب

اسلامی از دیدگاه قرآن و حدیث

ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام والمسلمین

عباس الهی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۸/۱

سامانه سیما-کوثر نت

برگزارکننده: کمیته تمدن و مدرسه علمیه

حضرت خدیجه کبری (س) زنجانی

خلاصه نشست:

جوانان به‌عنوان نیروی پیشران جامعه اسلامی و همچنین نیروی فکری جامعه می‌توانند، اصلی‌ترین گام‌ها را در عملی کردن تمدن نوین اسلامی بردارند. همچنین با رعایت اصول قرآنی و روایی و نیز با رعایت تقوا، نقش عمده‌ای در ایجاد جامعه اسلامی داشته باشند و با عملیاتی شدن اسلام از این طریق، مسیر به‌سوی تمدن نوین اسلامی به خوبی طی شود. با توجه به جایگاه فعال و پویای جوان در متن جامعه، پرهیزکاری و رعایت تقوای از سوی آنان بر افراد جامعه نیز تأثیر دارد. همچنان که در صدر اسلام نیروی جوان از مسلمانان قدم‌های بزرگی در شکل‌گیری تمدن اولیه اسلامی برداشتند، که می‌تواند نسخه عملی خوبی برای جوانان در ایجاد تمدن نوین اسلامی باشند.

محور اساسی گام دوم و جامعه مخاطب اصلی در بیانیه گام دوم انقلاب از سوی مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، جوانان می‌باشند. که نیروی مهمی در حکومت صدر اسلام بوده‌اند. لذا بایستی محوریت اصلی در حول پژوهش در بیانیه را به موضوع جوان اختصاص داد.

از ویژگی‌های بارز جوان که او را به یک عنصر مهم و اثرگذار در جامعه تبدیل می‌کند،

حقیقت‌پذیر بودن دل جوان و نزدیک بودن او به فطرت الهی و شهامت و شجاعت و خطرپذیری جوان است. لذا استفاده از این ظرفیت عظیم در کنار اتکا به منابع غنی معرفتی دین اسلام، می‌تواند بهترین راهکار عملی شدن تمدن‌سازی نوین اسلامی باشد. ضرورت این بحث زمانی آشکارتر می‌شود که میزان هجمات فرهنگ غرب بر روی جوانان و سرمایه‌گذاری آن‌ها در تغییر فکر و عمل جوانان امت اسلامی را در نظر آوریم.

۱. اصول و اجزاء بحث:

الف) اهمیت جایگاه جوان

دوران جوانی دوران اوج قوای فکری و بدنی انسان است و بهترین ظرفیت ایجاد تحول و پیشرفت را در اختیار انسان می‌گذارد و از طرفی این دوران با اوج غرائز همراه است لذا با توجه به منابع قرآنی و روایی و عمل به آن‌ها، یک جوان می‌تواند در زمان کمی به اوج ترقی مادی و معنوی نائل آید همچنان که در صدر اسلام و تاریخ انقلاب اسلامی شاهد نظایر فراوانی هستیم که همین امر در راه گام دوم انقلاب و ایجاد تمدن نوین اسلامی ضروری‌تر می‌نماید.

ب) اوصاف جوان (لوازم نقش آفرینی جوان)

رعایت تقوا، قابلیت بالای تحصیل علم و دانش، عدالت طلبی و حمایت از مظلوم تحصیل علم و دانش را زمینه ساز برای ساختن جامعه اسلامی است و اصلاح جامعه به وسیله تعلیم و تزکیه به مانند دو بال پرواز امکان‌پذیر است. همچنین عدالت طلبی و حمایت از مظلومان را امری است که جوانان می‌توانند در کنار تلاش و کوشش اجتماعی همه آحاد جامعه اسلامی، تلاش چشمگیر در این امر داشته باشند و به مطالبه عدالت و جلوگیری از تجاوز به حقوق مظلومان همت بگمارند.

عفت و پاکدامنی نیز معیاری قرآنی برای جوانان است که در واقع مویذ بر لزوم تقوا است و با توجه به این که دوره جوانی، اوج دوران غرایز است، لذا رعایت پاکدامنی در این مرحله از عمر انسان به مراتب سخت‌تر و با ارزش‌تر خواهد بود. و همچنین لزوم کنترل و هدایت شور

و احساسات جوانی و پرهیز از افراط و تفریط و...، عاملی است که جوان را در مسیر نیل به کمال و تأثیرگذاری مطلوب بر جامعه اسلامی از خطرات مصون می‌دارد.

(ج) جوان‌گرایی حکومت نبوی (صلی الله و علیه و آله)

در تمدن اولیه اسلامی یعنی دوران صدر اسلام، نقش جوانان در حکومت خاتم پیامبران صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بسیار تأثیر گذار بوده است.

به کارگیری جوانان در حکومت پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، مانند؛ مُصْعَب، نخستین نماینده پیامبر، عَتَّاب، نخستین فرماندار مکه و اسامه، فرمانده نبرد با رومیان و... نمونه‌ای از جوان‌گرایی حکومت صدر اسلام است.

۳. جوانان، تمدن نوین اسلامی گام دوم انقلاب اسلامی

ارائه‌کننده: سرکارخانم دکتر زینب

طیبی

تاریخ برگزاری: ۹۹/۱۲/۷

مکان نشست/لینک مجازی: سامانه

سیما

برگزارکننده: کمیته بانوان و دانشگاه

فرهنگیان

خلاصه بیانات دکتر طیبی:

بیانیه «گام دوم انقلاب» تجدید مطالعی

است خطاب به ملت ایران و به‌ویژه جوانان که به مثابه منشوری برای «دومین مرحله خودسازی، جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی» خواهد بود و «فصل جدید زندگی جمهوری اسلامی» را رقم خواهد زد. این گام دوم، انقلاب را به آرمان بزرگش که ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی (ارواحنا فدا هست)، نزدیک خواهد کرد. در منظومه فکری ولی امر مسلمین جهان حضرت آیت‌الله العظمی امام خامنه‌ای علیه السلام، آرمان‌های بزرگی نهفته است که دستیابی به آن‌ها، نه تنها می‌تواند، متضمن رفاه و سعادت مادی و معنوی مسلمانان در سطح جهان باشد، بلکه قطعاً محرومین و مستضعفین سایر ممالک را نیز مشمول برکات خود خواهد ساخت.

رهبر فرزانه انقلاب اسلامی در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی با مروری بر تجربیات چهل ساله انقلاب شکوهمند اسلامی ضمن بیان مشکلات و موانع کشور، از آغاز شکل‌گیری نظام اسلامی به ظرفیت‌ها و توانمندی‌ها و پیشرفت‌ها و موفقیت‌های کشور اشاره و با ترسیم چشم انداز و نقشه راه، آینده مطلوبی را پیش روی آحاد ملت ایران و جوانان این مرز و بوم قرار دادند.

رهبری معظم در این بیانیه ضمن تأکید بر جهانی بودن گام دوم برآمدگی نسل جدید و جوان و مؤمن تحصیلکرده، با انگیزه و پیرانرژی و آینده ساز که هر یک از آنان می‌توانند نوید آینده‌ای درخشان را بدهند و به مثابه موتوی پرقدرت، محرک و پیشران این حرکت و اقدام مهم و سازنده برای کشور باشند، تأکید ورزیدند. با نگاه به این بیانیه می‌توان گام دوم انقلاب اسلامی را در ابعاد ۱. علمی و پژوهشی؛ ۲- معنوی اخلاقی؛ ۳- اقتصادی ۴. عدالت جویی و مبارزه با فساد؛ ۵. استقلال و آزادی؛ ۶. عزت ملی و ۷- سبک زندگی، خلاصه نمود.

بر پایه بیانات رهبری انقلاب در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، متوجه این تأکید از سوی ایشان می‌شویم که گام دوم انقلاب اسلامی را بدون داشتن نقشه راه جامع و یکپارچه نمی‌توان طی نمود و در تنظیم و تدوین این نقشه راه بایستی از تجربه گذشته درس گرفت و آموخت و با آسیب‌شناسی جامع و احصاء نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و تهدیدات بیرونی به این مهم اقدام نمود. با توجه به رهنمودهای مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم، نقش جوانان به خصوص جوانان مؤمن و دارای روحیه انقلابی و جهادی در این امر بسیار خطیر و ویژه خواهد بود. گرچه این پیام سرشار از امید برای حرکت در گام دوم است، اما سختی‌ها و دشواری‌های زیادی بر سر راه ما قرار خواهد گرفت و آن راه را چه بسا دشوارتر، با موانع بیشتر و مستلزم صرف وقت، انرژی، استحکام، ایمان، اعتقاد و انگیزه بیشتری خواهد نمود، از این رو رهبری معظم انقلاب، جوانان را کاندید اصلی این حرکت عظیم قرار داده‌اند و بر خلاف تصور عده‌ای عناصر سست عنصر و تهی از روحیه انقلابی و جهادی، معظم له اعتقاد دارند که جوانان قادر به کشیدن این بار هستند و این نشان از اعتقاد و باور عمیق و ایمان راسخ ایشان به این نسل می‌باشد.

اعتقاد رهبری معظم انقلاب اسلامی در نقش جوانان برای تحقق تمدن نوین اسلامی، بی‌شک بر خاسته از این واقعیت است که در صحنه‌های حساس انقلاب اسلامی، چه در زمان گذشته و چه در زمان حاضر از جمله صحنه جنگ نرم، پیچیده و ترکیبی امروز و مبارزه فکری که دشمنان قسم خورده انقلاب ایجاد کرده‌اند، هر جا که جوانان ما ابتکار عمل

به خرج دادند و در صحنه حضور مؤثر داشتند، کارآمدی خود را در عمل به اثبات رساندند و اهلیت و توانمندی خود را نشان دادند و اعتماد رهبری فرزانه انقلاب را جلب کردند. رهبر انقلاب در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، جوانان را بزرگ‌ترین دستاورد جمهوری اسلامی می‌داند و می‌فرماید: «جوانان بزرگترین ثروت و دارایی انقلاب هستند». این مسئله بسیار مهمی است که از نظر ایشان، جوانان افرادی نیستند که صرفاً بایستی بار آینده را بر دوش آنان قرار داد، بلکه جوانان مهم‌ترین عامل موفقیت، اصلی‌ترین و شیرین‌ترین میوه این انقلاب بزرگ، تمدن ساز و شکوهمند هستند که قرار است بزرگ‌ترین بار از آینده درخشان ترسیمی را به عهده ایشان گذاشت.^۱

رهبر فرزانه انقلاب اسلامی در بیان الگوی جهاد علمی و نقش جوانان در تحقق اهداف انقلاب اسلامی برای تحقق تمدن نوین اسلامی، تربیت جوان مؤمن و انقلابی، فعالیت جهادی جوانان در مقابل دشمن، ترویج خود باوری در دانشگاه‌ها و حوزه‌های علمیه، توسعه فرهنگ مجاهدت در بین جوانان برای جبهه حق، پیشرفت علمی جوانان در خدمت نیازهای کشور، تلاش برای شکستن مرزهای دانش، پرورش امید در جوانان، شاگردپروری، جدی گرفتن تحقیق و پژوهش، شجاعت علمی، جلوگیری از حرکت دانشگاه‌ها به سمت مسائل پوچ را امری ضروری می‌دانند. ایشان می‌فرمایند: «ما امروز وقتی به آن گذشته نگاه می‌کنیم، می‌بینیم حرکت کشور در این زمینه‌ها، یک حرکت غیرقابل تصویری است، حرکت، خیلی خوب بوده، کار کردیم، نتیجه‌اش را هم داریم مشاهده می‌کنیم. همین رویان و این ماجرای سلول‌های بنیادی که این‌ها با امکانات کم توانستند به آن دست پیدا کنند و پیشرفتی که در این زمینه کرده‌اند، اینها یک داستان‌هایی است که واقعاً جا دارد به‌عنوان مایه‌های افتخار، جلو چشم ما باشد. ما شخصیت‌هایی از قبیل مرحوم دکتر کاظمی آشتیانی، که حالا من مقیدم از این جوان پاک باخته مؤمن فاضل کارآمد و مدیر حقیقتاً

---

۱. (امام خامنه‌ای، بیانیه «گام دوم انقلاب» خطاب به ملت ایران، ۱۳۹۷/۱۱/۲۲،

انقلابی و مؤمن اسم بیاورم، داریم و الان هم در کشور، فراوان هستند و در بخش‌های مختلف دارند کار می‌کنند و کارهای خوبی هم انجام گرفته است. وضع دانشگاه‌های ما امروز با بیست، بیست و پنج سال قبل قابل مقایسه نیست، پیشرفت‌هایمان خیلی خوب است»
(بیانات رهبری، ۹۶/۱۰/۱۴).^۱

---

۱. (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار اساتید و اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها، ۱۳۸۵/۷/۱۳، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3354>)

۴. تحول جوانانه (تبیینی از نقشه راه عملیاتی برای تحقق گام دوم انقلاب با تمرکز بر نقش طلاب حوزه‌های علمیه خواهران)

ارائه‌کننده: حجت الاسلام کمال مروتی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹ / ۹ / ۱۴

خلاصه بیانات حجت الاسلام کمال

مروتی:

نقشه راه عملیاتی و اجرایی برای تحقق گام دوم انقلاب با تمرکز بر نقش طلاب حوزه خواهران از منظر قرآنی جایگاه ویژه زنان در تمدن‌سازی و سیره بانوان

مسلمان صدر اسلام به‌ویژه حضرت زینب کبری علیها السلام

نگاه کلی به گام دوم

نیازمندی‌های آن

نقشه راه و مسیر حرکت

مثال‌های اجرایی

نتیجه آن حرکت تشکیلاتی بانوان برای تشکیل کارگروه‌های مختلف متناسب با بیانیه

گام دوم در جهت ایجاد دولت جوان انقلابی

تحول جوانانه؛ تبیینی از نقشه راه عملیاتی برای تحقق گام دوم انقلاب با تمرکز بر نقش

طلاب حوزه‌های علمیه خواهران

۸

حوزه‌های علمیه و گام دوم انقلاب

---

۱. واکاوی نقش طلاب و حوزویان در پیشبرد اهداف گام دوم انقلاب اسلامی

ارائه دهنده: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر عبدالحسین خسروپناه
تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹ / ۱۱ / ۲۱، س ۱۰ - ۱۱
به صورت مجازی
برگزارکننده: کمیته تخصصی بانوان با همکاری مدرسه علمیه حضرت آمنه علیها السلام

خلاصه بیانات دکتر خسروپناه:

شعبانی معاون پژوهش مدرسه علمیه حضرت آمنه علیها السلام، از برگزاری نشست علمی - پژوهشی در ایام الله دهه مبارک فجر انقلاب اسلامی با موضوع «واکاوی نقش طلاب و حوزویان در پیشبرد اهداف گام دوم انقلاب اسلامی» با حضور استاد پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر خسروپناه خبرداد.

در این نشست دکتر خسروپناه ضمن تبریک ایام الله دهه فجر انقلاب اسلامی و تقارن آن با میلاد حضرت زهرا علیها السلام و معمار کبیر انقلاب اسلامی و گرامی داشتن یاد و خاطره امام شهدا و همه شهدای عزیزمان به تبیین نقش طلاب و حوزویان در پیشبرد اهداف گام دوم انقلاب اسلامی پرداختند. وی خاطر نشان کرد: دورکن مهم گام دوم انقلاب، نظریه نظام انقلاب، خودسازی، جامعه‌سازی و تمدن‌سازی است.

علم و پژوهش، معنویت و اخلاق، اقتصاد، عدالت و مبارزه با فساد، استقلال و آزادی،

عزت ملی و روابط خارجی و مرزبندی با دشمن و سبک زندگی توصیه‌های هفت‌گانه رهبر معظم انقلاب در بیانیه گام دوم است.

این پژوهشگر بایان این‌که عامل پیشبرد اهداف انقلاب و گام دوم در وهله اول خودسازی است و خودسازی را به دسته خودسازی معرفتی و عملی تقسیم نمودند؛ و افزودند: محور خودسازی معرفتی، عقلانیت است و محور خودسازی عملی، معنویت است و هر دو مکمل هم هستند. طلاب عزیزی که به تکامل در هر دو مرحله نرسند وجودشان آسیب‌زا خواهد بود و به انحطاط کشیده خواهند شد که نمونه بارزی از آن را در روحانیون گذشته شاهد بوده‌ایم. وی گفت اگر طلبه‌ای مراحل خودسازی را طی نکند و پایه‌های اعتقادی خود را محکم نکند نه تنها تمدن ساز نخواهد بود بلکه تمدن سوز هم خواهد بود.

هر جا در تاریخ اسلام، رشد و بالندگی بوده منشأ وجود روحانیون فاضل، عاقل، آگاه به زمان همچون حضرت امام خمینی رحمته‌الله علیه، رهبری، شیخ طوسی و... نمایان است و هر جا انحطاط بوده از حضور روحانیون فاسد نشئت گرفته است.

این محقق دومین عامل پیشبرد اهداف گام دوم انقلاب در تمدن‌سازی را حکمت و فقاہت دانست و اینکه اولین توصیه مقام معظم رهبری به علم و پژوهش بوده است حاکی از ارزشمندی آن است و علم و پژوهش با خودسازی تنیده‌اند و بدون دانش نمی‌توان تمدن‌سازی کرد؛ و همین علم پژوهش است که به محققان توانمند ایران اسلامی کمک نموده تا به واکسن کرونای جهش یافته دست یابند. وی در ادامه گفت: وظیفه حوزویان تولید و رشد علوم انسانی اسلامی است و علم در همه زمان‌ها نیاز به بروزرسانی دارد که طلاب عزیز باید از امکانات فراوانی که امروزه در اختیار دارند نهایت استفاده را ببرند همچنان که بانوان تمدن‌سازی مانند مجتهده امین که در سخت‌ترین دوران با کمترین امکانات تولید علوم اسلامی بی‌نظیر را داشته‌اند. ایشان در پایان ولایت‌پذیری ولایت مداری طلاب و حوزویان را سومین عامل پیشبرد اهداف گام دوم و انقلاب اسلامی عنوان کردند و گفتند همان‌گونه که در جهان شاهد هستیم هرکسی ولایت‌پذیر و ولایت مدار الهی بود، پیروز شد و سربلند گردید و در

غیراین صورت به ولایت شیطان ملحق شد و نابود گشت؛ و وجود مقدس رهبرانقلاب را به عنوان زاهدترین فرد در کره زمین دانست و عاقبت به خیری همه را در تبعیت از مقام عظمای ولایت عنوان و تأکید کرد.

۲. موفقیت طلبه در معنویت جامعه طبق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر

محمد بهرامی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۱۱/۲۰

برگزارکننده: حوزه علمیه الزهراء (ع) و به

صورت مجازی

خلاصه بیانات دکتر بهرامی:

گام دوم و تلاش برای تحقق آن از مهم‌ترین

وظایف حکومت اسلامی و مردم است. حوزه‌های علمیه و طلاب در این میان نقش پیشرو باید داشته باشند. توجه به معنویت و ابعاد آن از نکات مهم و لازم در درک بیانیه گام دوم و تلاش برای تحقق آن است.

در بیانیه گام دوم که رهبر انقلاب به مناسبت چهلمین سالگرد انقلاب اسلامی این بیانیه را صادر کردند، ۷ توصیه را مطرح می‌کنند که توصیه دوم ایشان پیرامون معنویت و اخلاق است. ایشان تأکید دارند که معنویت و اخلاق باید در جامعه رشد کند؛ یعنی در این چهل سال دوم باید رشد بالایی در زمینه معنویت و اخلاق داشته باشیم؛ اگر بنا است معنویت و اخلاق رشد و گسترش پیدا کند باید به وسیله روحانیون و طلاب و اساتید و فضلا صورت گیرد؛ رهبری معظم می‌فرمایند این امر نیازمند جهاد و کوشش است.

. مباحث معنویت و اخلاق در دو جای بیانیه گام دوم مورد تأکید است. اول قسمت

برکات انقلاب قسمت سادساً و بخش توصیه‌ها توصیه دوم

. به تعریف معنویت و اخلاق در بیانیه گام دوم از نظر رهبری اشاره شد.

. ایجاد معنویت در سه سطح خودسازی، جامعه‌سازی و امت‌سازی یا تمدن‌سازی

مطرح است.

. ایجاد معنویت هدف نهایی نیست. ابزار نیست برای بندگی. باید در راستای بندگی

باشد نه موازی و رقیب بندگی

. در بخش ایجاد معنویت و اخلاق چه چیزی باید ایجاد شود؟ فهم درست از هستی و

تقابل نظام الهی و نظام استکباری، ایجاد روحیه صبر و مقاومت، ایجاد روحیه خشوع در

برابر حق و پذیرش آن، ایجاد قوه شناخت حق و... در یک کلام ایجاد قلب سلیم: قلب

امام‌شناس، قلب شیطان‌شناس.

. توجه به شناخت الگوهای قرآنی و نقش آن‌ها در جامعه.

تأکید بر باید و نبایدها: تحقق و اجرای اسلام مهم است نه بیان. بیان مقدمه است.

برای این امر پیشنهاد شد طرح‌های عملیاتی جدید ارائه شود. این کار به تولید علم نیاز

دارد. گروه‌های حدود هفت نفره برای حل مسائل مشخص، درک این طرح نیازمند مقداری

مطالعه طرح است.

نتایج دیدگاه موافق: بنابر بیانیه گام دوم طلاب رسالت در ایجاد معنویت را دارند و بنابر

پیشرفت انقلاب و دستاوردهای آن مشخص می‌شود که این رسالت خود را انجام داده‌اند و

مصادیقی برای این موضوع نام بردند مانند امام خمینی، شیخ زکراکی و امثالهم اما باید

تلاش را بیشتر کرد. و خودسازی و درست درس خواندن را شرط این موضوع دانستند

نتایج دیدگاه مخالف: درست است که طلاب باید نقش داشته باشند اما به شدت

ضعیف عمل می‌شود و این ضعف بودن عملکرد هم از جانب طلبه می‌شود زیرا مثل قبل

تهذیب ندارد و همچنین دروس مربوطه و علم لازم را ندارد و دنبال کسب آن نیست هم از

جانب حوزه علمیه می‌باشد که چارت آموزشی مناسب و تولید محتوای مناسب ندارد و مثل

قبل با اخلاق طلبه کار نمیشود، گروه منتقدین هم در جواب گروه موافقین طلابی که در

سمت مخالف کار می‌کنند نام بردند مانند آخوندهای انگلیسی مثل آقای آقا میری

شیرازی‌ها و آخوندهای لیبرال مسلک.

بنا بر بیانیه گام دوم طلاب نقش مهمی در ایجاد معنویت در جامعه را دارند و باید در این نقش اهتمام بورزند، اول خودسازی و تهذیب را داشته باشند اگرچه حوزه علمیه کاستی داشته باشد، خود طلبه باید به دنبال خودسازی باشد. دوم دروسی که برای علم طلبگی او پایه و اساس است؛ مثل: منطق، فقه، صرف و نحو، فلسفه، کلام و اصول را کامل بخواند، اگر چه صاحب نظر نباشد. سوم در جامعه تبلیغ نماید با عمل و گفتار و مانند طبیب الدوار عمل نماید.

۳. ماموریت حوزه‌های علمیه خواهران عصر انقلاب در راستای تحقق سرفصل جنبش علمی از بیانیه گام دوم

ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام والمسلمین

دکتر عابدین رستمی

زمان برگزاری: ۱۳۹۹/۹/۲۹

برگزارکننده: مرکز تخصصی الزهراء علیها السلام

خلاصه بیانات دکتر رستمی

یکی از محورهای کنگره ارائه

راهکارهای اجرایی گام دوم انقلاب اسلامی از منظر قرآن و حدیث بیان شده است از این رو هدف این نشست ارائه راهکار در جهت تحقق سرفصل جنبش علمی و نهضت تولید علم به عنوان یکی از سرفصل‌های این بیانیه است.

کشور ایران، پس از انقلاب اسلامی، فصلی نوین از حیات و جوشش خود را آغاز نموده است. بدیهی است برای عملی شدن و استمرار آرمان‌های انقلاب و تحقق اهداف آن لزوماً نیازمند ظرفیت علمی توانا، آن هم متناسب با اهداف و آرمان‌های خود هستیم. انقلاب اسلامی ایران مدعی ایجاد عدالت در ساحت‌های مختلف سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، نظامی و... آن هم در مقیاس بین‌المللی است. لازمه این ادعا طرح برنامه و سازوکار علمی و عملی کارآمد و ضرورت جنبش نرم‌افزاری برای غلبه بر درگیری اسلام و

تمدن غرب است. نهضت تولید علم از جمله موضوعاتی است که در سال‌های اخیر به طور جدی مطرح شده است و مجامع علمی، دانشگاهی و نخبگان کشور درباره آن پژوهش‌هایی انجام داده‌اند. امروز بسیاری از اندیشمندان، استمرار حیات تمدن اسلامی را به تحقق جنبش نرم‌افزاری و بهره‌گیری از روش‌های علمی برای تبیین «مفهوم‌شناسی»، «روش‌شناسی» و «فراگیرسازی» آن منوط می‌دانند و در راس این مجامع علمی حوزه‌های علمیه نقش برجسته‌تری در تحقق این مهم دارند.

بیان دستاوردهای انقلاب اسلامی:

- حرکت‌های ضد استعماری و ضد استکباری در حوزه‌های علمیه
- پرچمداری روحانیت در تحولات اجتماعی
- پرچمداری وحدت در حوزه اجتماع
- رهبری حرکت‌های انقلابی
- ایجاد نظام مبتنی بر فقه شیعه و تداوم چهل ساله
- ورود حوزه‌ها در حوزه علوم انسانی
- ارائه مدلی از حکومت جهانی حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف
- بیان راهکارها:
- تولید مبانی انقلاب اسلامی توسط حوزه‌های علمیه و ابلاغ آن به دانشگاه
- وحدت حوزه و دانشگاه

..(و)

این جلسه به مناسبت هفته پژوهش مورخ ۲۹ آذر ماه ۹۹ در مرکز تخصصی الزهراء علیها السلام برای کل طلاب سطح سه خواهران استان کردستان و طلاب سطح دو قروه و سریش آباد برگزار شد. استاد محترم جلسه جناب آقای دکتر رستمی ابتدا به بیان دستاوردهای انقلاب اسلامی در طول چهل سال گذشته پرداخت و در نهایت برای تحقق این سرفصل از بیانیه گام دوم نقش حوزه‌های علمیه را بیش از پیش دانست و راهکارهای لازم را در این زمینه بیان فرمود

۴. راهبردهای عملی وحدت حوزه و دانشگاه با تأکید بر نظر مقام معظم رهبری علیه السلام در بیانیه گام دوم انقلاب

ارائه دهندگان:

حجت‌الاسلام محمدعلی حسن زاده مدرس
دانشگاه شهید مدنی

حجت‌الاسلام سید صادق بنی فاطمه
استاد حوزه علمیه بناب

حجت‌الاسلام والمسلمین حمید محمدی راد
مدرس دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم.

برگزارکننده: حوزه علمیه خواهران بناب، با همکاری دانشگاه علوم قرآنی مراغه و دانشگاه

شهید مدنی آذربایجان

تاریخ برگزاری: روز چهارشنبه ۲۶ / ۹ / ۱۴۰۰، ساعت ۱۰ الی ۱۲ درحوزه خواهران بناب

برگزارشد.

خلاصه نشست

درابتدا استاد شمس، دبیر جلسه به معرفی سخنرانان پرداخت و بخش اول این جلسه با سخنرانی حجت‌الاسلام والمسلمین حمید محمدی راد مدرس دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم آغاز گردید.

حجت‌الاسلام والمسلمین حمید محمدی راد مدرس دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم در ابتدای این ویناربا اشاره به چگونگی و چرایی وحدت حوزه ودانشگاه افزود:

در این زمینه شاید بتوان پنج تفسیر ارائه کرد؛ تفسیر اول، وحدت به معنای همزیستی مسالمت آمیز، دوم؛ وحدت با محوریت اهداف و دغدغه‌های مشترک، سوم؛ وحدت با محوریت مأموریت‌های مشترک، چهارم؛ وحدت محتوایی، پنجم؛ وحدت مبنایی و

همزیستی مسالمت آمیز.

تفسیر اول همان است که از ابتدای انقلاب تاکنون دنبال شده است در این قسم از وحدت هر کدام از دو نهاد حوزه و دانشگاه برای خود اهداف مستقلی دارند و رسالت‌های جداگانه‌ای نیز برای هر کدام تعریف می‌شود، اما از آنجا که دشمن به دنبال ایجاد تقابل بین این دو نهاد بوده با برگزاری همایش‌ها و مناسبت‌هایی با عنوان «وحدت حوزه و دانشگاه» در کم کردن تقابل بین آن‌ها اقداماتی صورت گرفته است.

وحدت در اهداف؛ تفسیر دوم فراتر از تفسیر اول به مقوله وحدت می‌نگرد در این قسم از وحدت اهداف مشترکی برای حوزه و دانشگاه تعریف می‌شود که این اهداف مشترک همدلی بین حوزه و دانشگاه را تقویت می‌کند اهدافی مثل پیشرفت کشور، حفظ امنیت ملی، دفاع از دستاوردهای بومی و محافظت از تمامیت ارضی می‌تواند اهداف مشترک حوزه و دانشگاه باشد.

وحدت در مأموریت‌ها؛ در تفسیر سوم علاوه بر اهداف مشترک، مأموریت‌های مشترکی نیز در بعضی از بخش‌ها برای حوزه و دانشگاه تعریف می‌شود که این مأموریت‌های مشترک علاوه بر همدلی به همفکری و همگامی بین حوزه و دانشگاه نیز کمک می‌کند همانطور که چند سالی است که در حوزه علمیه قم مؤسساتی در زمینه اقتصاد اسلامی، مدیریت اسلامی، مشاوره اسلامی و مانند آن تشکیل شده که کارگروه‌های مشترکی از اساتید حوزه و دانشگاه محتوای این مؤسسات را تأمین می‌کنند و با هدف تکمیل و اصلاح علوم مربوطه و تربیت کارشناس با یکدیگر همکاری می‌کنند.

وحدت محتوایی؛ در تفسیر چهارم یعنی وحدت محتوایی، حوزه و دانشگاه با تعامل و همکاری عمیق علمی به سمت باز تولید علوم انسانی می‌روند با این توضیح که حوزه علمیه با استفاده از منابع اصیل دینی مواد خام علوم انسانی را استخراج می‌کند و دانشگاه نیز پردازش این مواد خام را بر اساس زبان علمی دنیا انجام می‌دهد و حوزه نیز بر آن نظارت می‌کند تا تحول بنیادین در علوم انسانی رخ دهد و نیازهای واقعی کشور بر اساس دانش

بومی تأمین گردد.

وحدت مبنایی؛ و اما تفسیر پنجم که می‌توان آن را مهم‌ترین جلوه وحدت حوزه و دانشگاه دانست وحدت مبنایی است، این وحدت زمانی تحقق پیدا می‌کند که فلسفه علوم مختلف با محوریت مبانی توحیدی بازتعریف شود. در این قسم از وحدت حتی حوزه دانش‌های مهندسی و تجربی هم نیاز به باز تعریف فلسفی دارند چرا که علوم وارداتی که از غرب و شرق عالم وارد کشور ما شده‌اند هیچکدام مبتنی بر فلسفه‌های الهی و توحیدی نیستند و این یعنی همان دغدغه‌ای که شهید فخری زاده به دنبال آن بود که می‌گفت حل بسیاری از مسائل فیزیک با تغییر فلسفه فیزیک مبتنی بر فلسفه توحیدی محقق می‌شود.

آری عمیق‌ترین و پایدارترین جلوه وحدت حوزه و دانشگاه را در تفسیر پنجم و چهارم باید جست‌وجو کرد که متأسفانه هنوز گام‌های جدی برای تحقق آن‌ها برداشته نشده است. در ادامه حجت‌الاسلام سید صادق بنی فاطمه استاد حوزه علمیه بناب درمورد بیانیه گام دوم نقطه تلاقی وحدت حوزه و دانشگاه افزود:

بعد از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ هوش با درایت حکیمانه امام خمینی رحمته‌الله روز شهادت دکتر مفتاح ۲۷ آذر را همه ساله به‌عنوان روز وحدت حوزه و دانشگاه معرفی نموده‌اند و در ادامه با احراز رهبری حکیم و فرزانه انقلاب می‌توان به ضرورت این وحدت بیش از پیش پی برد.

در طی سالیان گذشته از میان موافقین و مخالفین این نظریه تبادل آراء شده و نظریات متنوع و احیانا مختلفی ارائه شده است.

نگاه معتقدان که زیرساخت‌ترین نظریه در رابطه با ضرورت وحدت حوزه و دانشگاه نیل این ۲ نهاد علمی و معرفتی به یک وحدت مبانی جهان‌شناختی است.

منظور از وحدت مبانی به‌ویژه نگاه موحدانه با عالم هستی و به‌ویژه نگاه قدسی به فرایند تعلیم و تعلم و مقوله علم است با توجه به اهمیت و ارزش ذاتی علم و نگاه قدسی به آن این نظریه معتقد است که عالم و معلم بالذات فقط خداست، این خدای متعال است که با

تجلی علمی خود جان‌های تشنه را با زلال معرفت علم، سیراب و به سر منزل مقصود و کمال مطلوب هر موجودی می‌رساند، آیات و روایات متعددی را می‌توان ناظر به مطلب تبیین نمود.

از باب نمونه آیه شریفه «وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ» (بقره آیه ۳۱) اشاره نمود که صراحت در معلم بودن خدا دارد در این نگاه عرفانی و قرآنی باید توجه شود که بقیه از پیامبر (صل الله علیه اله) تا انسان‌های عادی که افتخار و مدال تعلیم و تعلم را بر سینه دارند فقط نقش مظهریت علم خدا را دارند، با این نگاه که علم از ذیل عالم تا صدر عالم هستی فقط بالذات از خدا صادر و ظاهر شده و در ماسوی الله بالتبع با تفرض قابل تفسیر است. در قالب این نگاه به مقوله قدسی علم، دانشگاه به عنوان نهاد علمی، فنی و... در جامعه بشری عهده دار بررسی فعل خدا هستند یعنی دانشگاه در حال بررسی فعل الهی و مقام تکوینی و متن عالم هستی هستند و در کنار آن حوزه به عنوان محل صدور علوم دینی و رفتار ساز، عهده دار بررسی قول خداست یعنی حوزه از قول و شریعت و قانون زندگی ساز خدا خبر می‌دهد.

فعل خدا محل تجلی اراده تکوینی خدا، و قول خدا در قالب «کتاب و سنت» محل تجلی اراده تدوینی و علمی خداست، و چون حوزه و دانشگاه عهده دار بررسی فعل و قول خدا هستند پس هر ۲ به یک اتحاد موحدانه مبانی هستی‌شناسی نائل می‌شوند و این اتحاد در مبانی هستی‌شناسی است که وحدت در اغراض، اهداف و سایر موارد وحدت را در حوزه و دانشگاه به دست می‌آورد. با این بیان می‌توان به آسیب‌شناسی متون و متولوژی حوزه و دانشگاه از حریم قدسی علم، معلم، سکولار زدایی نمود و در این صورت است که هر ناری نور، هر کوهی کوه طور و هر کشتی کشتی نوح خواهد شد.

در ادامه حجت‌الاسلام محمدعلی حسن زاده مدرس دانشگاه شهید مدنی ضمن گرامی داشت یاد و خاطره شهدای راه حق و حقیقت و فضیلت، مخصوصاً سردار شهید حاج قاسم سلیمانی و سردار شهید فخری زاده و شهید دکتر مفتاح، با اشاره به این که بیانیه

گام دوم انقلاب می‌تواند نقطه تلاقی و محل اتصال وحدت حوزه و دانشگاه باشد بیان کرد: پس از پیروزی شکوهمند انقلاب از روشن‌ترین مواضع حضرت امام، تأکید بر حفظ این وحدت و یکپارچگی بود که در مقاطع مختلف و مناسبت‌های گوناگون، امام عزیز بر آن اشاره داشتند. اما مخالفان، با تمام وجود برای نابودی آن، برای این که این اتحاد شکل نگیرد تلاش کرده، با برنامه‌های گوناگون به این امر پرداختند همین افراد با طرح این مطلب که آیا وحدت بین حوزه و دانشگاه امکان وقوعی دارد یا نه؟ و تئوریزه کردن این مطلب که «وحدت بین حوزه و دانشگاه غیر ممکن و یا حداقل غیر مفید است، سعی کردند ذهنهای دانشگاهیان را به این جهت سوق دهند که تلاش برای وحدت حوزه و دانشگاه حرکتی بی‌ثمر و بدون نتیجه خواهد بود.

بعد از امام راحل نیز مقام معظم رهبری بر این نکته تأکید دارند و در جای جای سخنانشون این مطلب رو عنوان کرده‌اند و تصریح دارند که این وحدت، شعار نیست و می‌تواند عملی بشود.

حضرت آقا در آستانه ورود انقلاب در دهه پنجم بیانیه‌ای را در روز ۲۲ بهمن صادر کردند که این سند و این بیانیه می‌تواند نقطه تلاقی وحدت حوزه و دانشگاه باشد. بیانیه‌ای که آرمانگرایی واقع بینانه هست بیانیه‌ای که در حقیقت یک مانیفست کلان راهبردی ۴۰ ساله دوم، و خطاب به جوانان بود. متأسفانه در بحث تعمق، تفکر، تحلیل این سند انتقاداتی بر حوزه و دانشگاه وارد شده است زیرا رهبری از نخبگان خواستند که جدی به آن بپردازند و آن را به گفتمان تبدیل کنند و البته در این مسئله مثل مسئله سبک زندگی که مقام معظم رهبری چندین سال پیش در بجنورد مطرح کردند، کوتاهی شد. البته کارهایی شده است اما نیاز به کار بیشتر دارد و در مورد این بیانیه هم متأسفانه کم کاری شده است و صد البته نیاز به تبیین دارد، چرا که سالیانی است که دشمنان در صدد القای ناکارآمدی نظام، سیاه نمایی، نامید کردن مردم و ایجاد حس حقارت ملی میان مردم و جوانان هستند، خطی که جریان رسانه‌ای دشمن در پیش گرفته است و بعضاً رسانه‌های داخلی و جریان

خودباخته‌ای که دل در گرو غرب نهاده، نیز در مسیر آن‌ها قرار می‌گیرند و در همان زمین بازی می‌کنند و بزرگنمایی می‌کنند مشکلات داخلی کشور را و کوچک می‌کنند مشکلات دیگران را.

این بیانیه سه ضلع دارد (دارای یک مقدمه و برکات انقلاب و توصیه‌های اساسی) و ابعاد متفاوت آن در کنار هم مکمل هم هستند و برآیند این سه ضلع یک امید آفرینی صادق هوشمندانه ایجاد می‌کند، امیدی که به حرکت ختم می‌شود.

در یک ضلع این بیانیه مقام معظم رهبری، انقلاب را به درستی تحلیل کرده‌اند، در واقع ایشان راهبرد دشمن را مهندسی معکوس کرده‌اند، دشمن بسیار تلاش می‌کند تا تحلیل و تبیین سیاهی را از مسیری که انقلاب تا به الان طی کرده ارائه کند. در بدنه نخبگان حوزه و دانشگاه نیز متأسفانه گاهی آن ادبیات امیدوارانه وجود ندارد.

این بیانیه را اگر بخواهیم خوب تبیین کنیم و خوب بشناسیم در حقیقت از جنس نامه و سخنرانی نیست از جنس فکر و اندیشه است و اعماق بسیاری داشته و لایه‌های مختلفی دارد و در حقیقت این بیانیه یک مجموعه نگاری است، این بیانیه حرکت جامعه به سمت تمدن‌سازی است. و این بیانیه در حقیقت گفتمان انقلاب اسلامی است.

اولین و مهم‌ترین گام برای تحقق این بیانیه تبیین صحیح آن است، ابعاد آن باید به درستی تشریح گردد، و این نکته رو باید در نظر بگیریم که در منشور فرمایشات مقام معظم رهبری رسالت تبیین بر دوش جامعه حوزوی گذارده شده است. حضرت آقا بارها فرموده‌اند که مهم‌ترین، اساسی‌ترین و راهبردی‌ترین رسالتی که حوزویان به دوش دارند مسئله تبیین است چه در جامعه چه در حوزه و چه در دانشگاه، و در بدنه دانشگاه این رسالت تبیین می‌تواند به وسیله نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها اجرا شود با دعوت از اساتید فن و گذاشتن کرسی‌های آزاد اندیشی و تبدیل کردن این سند به یک گفتمان در فضای دانشگاه چه در بخش اساتید که می‌شود با دوره‌های هم اندیشی این مهم رو انجام داد و چه در بخش دانشجویی که می‌توان تشکلهای رو به این طرف سوق داد و از ظرفیت

حداکثری دانشجویی که همگی جوان و مورد خطاب مقام معظم رهبری در این سند هست بهره برد.

در ضلع دوم این سند مقام معظم رهبری به هفت نکته اشاره می‌کنند که من به چند نمونه به خاطر ضیق وقت اشاره میکنم. (برکات انقلاب اسلامی)
*موتور پیشران کشور در عرصه علم و فناوری و ایجاد زیرساخت‌های حیاتی و اقتصادی و عمرانی

خوشبختانه جمهوری اسلامی ایران علی‌رغم تمامی موانع و محدودیت‌ها، در این زمینه دارای توانمندی قابل ملاحظه‌ای است. امروز با گذشت چهار دهه، به برکت انقلاب، جهشی بزرگ در حوزه علم و فناوری و پژوهش در کشور ایجاد شده است و قله‌های افتخاری که تا پیش از این، در انحصار چند کشور پیشرفته بود، در تصرف جوانان نخبه و انقلابی ایران اسلامی است.

موفقیت‌ها و پیشرفت‌های به دست آمده از دانشمندان و مراکز علمی ایران طی این چهل سال به قدری مهم و ارزشمند است که با هیچ دوره تاریخی قابل قیاس نیست. و دشمنان ما هم این را خوب می‌دانند به همین خاطر، دارند دانشمندان ما رو حذف می‌کنند از احمدی روشن تا میرسیم به شهید فخری زاده.

رشد تعداد دانشگاه‌ها و مدارس: تعداد دانشگاه‌های کشور که پیش از انقلاب حدود ۱۵ واحد دانشگاهی بود، امروز به بیش از ۲۶۴۰ واحد رسیده است

رشد بیست و پنج برابری دانشجویان: دانشمندان ایرانی برتر جهان، الحاق دانشگاه شهید مدنی آذربایجان به جمع مؤسسات یک درصد برتر پراستناد دنیا.

ما در دانشگاه صنعتی سهند دانشمند نمونه کشوری را داریم. دانشمندی که جزء دودرصد دانشمندان دنیاست و یا دانشگاه‌های دیگر.

فناوری نانو، فناوری هسته‌ای، فناوری فضایی، فناوری سلول‌های بنیادی

*به اوج رسانیدن مشارکت مردمی و مسابقه خدمت رسانی

تشکیل گروه‌های جهادی در دانشگاه علوم پزشکی تبریز با عنوان همیاران سلامت متشکل از حوزویان در بحث کرونا.

*افزایش چشمگیر معنویت و اخلاق در فضای عمومی جامعه

صف نوبت برای اعتکاف از هزاران جوان و استاد و دانشجو و زن و مرد و صف نوبت برای اردوهای جهادی نماد این عنوان هست. ما پرتعدادترین نمازهای جماعت را بعد از مشاهد مشرفه در دانشگاه‌ها می‌بینیم که این امر به همت دفتر نهاد رهبری در دانشگاه که فرزندان حوزه هستند شکل می‌گیرد. نماز و حج و روزه‌داری و پیاده‌روی زیارت و مراسم گوناگون دینی و انفاقات و صدقات واجب و مستحب در همه جا به‌ویژه میان جوانان رونق یافت و تا امروز، روزه‌روز بیشتر و باکیفیت‌تر شده است. و این‌ها همه در دورانی اتفاق افتاده که سقوط اخلاقی روزافزون غرب و پیروانش و تبلیغات پُرحجم آنان برای کشاندن مرد و زن به لجنزارهای فساد، اخلاق و معنویت را در بخش‌های عمده عالم منزوی کرده است؛ و این معجزه‌ای دیگر از انقلاب و نظام اسلامی فعال و پیشرو است.

اما ضلع سوم این بیانه، توصیه‌های مقام معظم رهبری در پایان سند

علم و پژوهش

حوزه و دانشگاه به‌عنوان دو مرکز عظیم علمی، هر کدام در جهت پیشبرد اهداف انسانی - اسلامی به یکدیگر نیازمندند و با وحدت این دو مجموعه، نیازهای هر یک توسط دیگری تأمین می‌گردد.

حوزه‌های علمیه می‌توانند با انجام یه کارهایی در کنار برادران دانشگاهی خود قرار گرفته، در جهت اعتلاء این مجموعه بزرگ علمی کوشش کنند:

۱. تأمین و تربیت اساتید مجرب و توانمند جهت تدریس در کلاس‌های معارف و دروسی که به گونه‌ای با تخصص‌های حوزوی ارتباط دارند، مانند اخلاق، تاریخ. اسلام و... (اختصاص ۱۴ واحد از دروس کارشناسی از ۱۴۰ واحد به دروس معارف) و تهیه محتوای متناسب با نیاز مخاطب.

در این زمینه فعالیت‌هایی انجام شده لیکن هم از جهت کمیت و هم از جهت کیفیت نیاز به بازنگری در عملکرد گذشته و برنامه‌ریزی برای بهبود آن می‌باشد.

۲. تأمین و تربیت اساتید صاحب‌نظر جهت طرح دیدگاه‌های اسلام در زمینه علوم انسانی مانند حقوق، اقتصاد، مدیریت، علوم سیاسی و....

۳. آماده‌سازی مبلغین توانمند جهت انجام تبلیغات دینی و پاسخ به شبهاتی که مطرح می‌شود در دانشگاه‌ها به گونه‌ای که بتوانند به تناسب آگاهی‌های مخاطبان خود مباحث دینی را طرح کرده، افکار آنان را قانع کنند.

وظائف دانشگاه

۱. تأمین اساتید مورد نیاز حوزه‌ها در زمینه علوم انسانی مانند جامعه‌شناسی روانشناسی، حقوق، مدیریت، علوم سیاسی،

۲. تدوین کتب مورد نیاز حوزه در زمینه علوم انسانی به شکلی کاربردی
سبک زندگی:

نیاز مبرم به آموزش همگانی جامعه با استفاده از ظرفیت حوزه و دانشگاه. در بحث کرونا، سبک زندگی جامعه ما تغییر کرد و این نیاز به تأمل و دقت دارد تا تمام جوانب و عواقب آن در دوران پسا کرونا بررسی شود و بر طبق آن برنامه‌ریزی شود و کارهای نرم افزاری شود.

هم حوزه هم دانشگاه می‌تواند در کنار هم با بهره‌گیری از منابع اسلامی در حوزه و منابع زیرساختی و با استفاده از علوم روز در دانشگاه، جلو آسیب‌ها را بگیرد.

۵. نقش بانوان تمدن ساز حوزوی در پیشبرد اهداف بیانیه گام دوم و تحقق تمدن نوین اسلامی

ارائه‌کننده: سرکار خانم ذوالفقاری

(پژوهشگر فقه و خانواده)

تاریخ برگزاری: ۱۴۰۰/۲/۳۰ از س ۱۰ الی ۱۲

برگزارکننده: حوزه‌های علمیه استان تهران

خلاصه بیانات خانم ذوالفقاری:

ارکان اساسی حکومت باید بر اساس منطق باشد حکام و کارگزاران باید طرح نظریه ولایت فقیه را داشته باشند ما باید چند قدم به

فرموده حضرت آقا برداریم در بیانیه گام دوم بعد از نظام اسلامی باید دولت اسلامی و مجریان این قوانین با دید اسلامی به معنای واقعی و انقلابی باشد یعنی همان نگاهی که نظام با آن تشکیل شده نه این که تاویل و تفسیر باشد.

مرحله بعد جامعه باید جامعه اسلامی باشد در واقع این نگاه را در سطح جامعه و در بین مردم داشته باشد تا به سوی تحقق جامعه اسلامی داشته باشیم در تمام این مراحل حوزه علمیه و حوزه‌ها باید انجام وظیفه کند حوزه انقلاب جزء لاینفک و جدا نشدنی هستند شروع انقلاب از حوزه‌ها کلید خورد تداوم و بقای انقلاب مربوط به حوزه است تربیت افراد که بتوانند نقش فعالی داشته باشند؛ تربیت مدرس، محقق، قاضی، رجال سیاسی بر عهده حوزه‌هاست. پس وظیفه سنگینی داریم امروز بیش از چهل سال از انقلاب اگر هنوز نتوانستیم این جامعه را تشکیل بدهیم انگشت این نشان و اتفاق به حوزه‌ها بر می‌گردد این تعبیر در رابطه با انقلاب، انقلاب یک جریان تازه است و مانند یک نهال آبیاری و مراقبت می‌شود و بزرگ و تنومند تا درختش ثمر دهد.

وقتی انقلاب کردیم تا قبل از پیروزی حوزه دوران غیبت را می‌گذرانند زمان حکومت‌های قبلی علما اظهار نظر می‌کردند در مسائل مثل جهاد برای این نبود که عمل کنند بلکه برای این بود که سلاطین را با وقایع خود آشنا کنند ولی بعد از انقلاب از حوزه باید نظریه بخواهیم که عمل کنیم یا نکنیم؟ چون نگاه سلاطین از بین رفت؟ این نگاه به جامعه اسلامی حوزه وجود دارد و نباید جدا از آن باشیم نباید مبهم و کلی بود حوزه باید درسه عنصر خود (فقه، حدیث، حکمت) دیده شود. فقه پایه حوزه است آن فقه سنتی و جواهری الان به اسم فقه پویا داریم از فقه سنتی فاصله می‌گیریم قرآن مهجور است شاید طلبه ایی تا درس خارج راهم ادامه بدهد ولی یک بار مراجعه به قرآن را ندارد. و این ضعف اوست پاسخگویی به شبهات در گرو این است که بحث فلسفه و کلام را در جامعه خوب جا بیندازیم سه گروه از افراد باید تربیت کنم گروهی مرجع شوند تا فتوا دهند، در حد مرجعیت درس خوانده باشند چه معارفی باید استخراج و عرضه شود اول به خود حوزه بعد به جامعه و مردم و گروه سوم مبلغین‌ای هستند که باید تبلیغ کنند که به تعبیر حضرت آقا زیاد قرار نیست در حد مرجعیت درس بخوانند صرف آشنایی با مبانی قرآن کفایت می‌کند باید مسلح به زبان روز نظام و جامعه و اطراف خود باشند تا این مسائل را انتقال دهند.

آفات حوزه به عقیده باید بحث و بررسی شود تا یک چشم‌اندازی پیشرو روشن بیان شود باید دید در عقبه خود چه بوده است؟ آفات حوزه حاشیه نشینی اوست.

۱. حوزه به‌عنوان یک مجموعه عظیم بعد طلاب و اساتید و افرادی که در راس امور حوزه که در متن حوادث جامعه نباشند بلکه حاشیه نشین باشند.

۲. روحانیت منهای دین است امروز بارزترین دین روحانیت که اعتقاد به انقلاب ندارد و برای این انقلاب کار نمی‌کند که عملاً هیچ است.

۳. گرایش‌هایی که در جامعه وجود دارد او پیگیری نمی‌کند زمانی که حضرت امام عجل‌الله‌فرجه به‌خاطر گرایش‌های اطراف خود درس را تعطیل کردند و کتاب کشف الاسرار را نوشتند که همان پایه نظریه ولایت فقیه شد. ازمانی مارکسیست‌ها خیلی فعالیت داشتند و علمای آن

زمان هم هم خیلی توجه داشتند ولی الان ما خودمان را به زحمت نمی‌اندازیم به دنبال گرایش‌ها برویم همیشه به دنبال این گرایش‌هایی که وجود دارد به نفع جامعه اسلامی تمام شده است

۴. در مسائل چالشی اساسی هبری بی‌طرف باشند امروزه می‌بینیم مردم غزه و کشت و کشتار تا حضرت آقا صحبتی نکنند و حرفی نزنند و توییت و یا بیانیه نزنند در محکومیت حوزه‌ها هیچ قدمی بر نمی‌دارند درحالی‌که حوزه‌ها باید خودشان صاحب قدم باشند در کشتار افغانستان، یمن، هندوستان همیشه حوزه‌ها اول بودند بعد مردم بیانیه می‌دادند نه این‌که حوزه‌ها با تاخیر وارد عمل شوند. این بحث کرونا عدم تجمع مزید بر علت هم شده است ما باید به دنبال تحول حوزه‌ها باشیم یعنی به معنای حفظ سنت‌ها نیست و این‌که فقه جوهری را کنار بگذاریم امروزه به جامعه و مرجعیت احترام قائل نمی‌شوند یعنی فعالیت خود را منطبق با نیازهای روز بکشانیم و ببینیم امروز چه نیازی در جامعه وجود دارد و پاسخگو باشیم.

بحث بعدی هم این است که خود حوزه‌ها به دنبال تحول باشند و این معنویت را در جامعه گسترش دهند این معنویت چیست؟ گرایش و احساسات انقلابی در حوزه‌ها به معنای افراطی‌گری نباشد که همه حدود و مرزها را پشت سر بگذارد تا بخواهد حرف انقلابی بزند و از انصاف به دور باشد باید نگاه او در نهایت انصاف و تعادل به معنای درست خود و اعتقادات خود را بیان کند این یک نمایی است که حوزه‌ها در رسالت خود دارند.

اما حوزه خواهران چه باید کرد؟ باید حوزه‌های خواهران مسائل خود و بانوان را حل کنند و به مسئله اجتهادی مانند دماء ثلاثه پردازند چرا که یک فقیه این دوران را درک نکرده است باید بانوان وارد شوند و حکم دهند مسیری که حضرت آقا در مسائل زنان مطالبه داشتند هم به مهجوریت به گفته ایشان می‌رسیم و هم به این نگاه می‌رسیم که چقدر کم کاری کردیم و چطور باید پاسخگو باشیم اساس رساله زنان در جامعه مربوط به گفتمان غرب است که منفعل عمل کردیم و بساط مطرح شدن و دچار شدن خطا شدیم و به جای این‌که فعال

عمل کنیم مستقل عمل کردیم نباید دفاع کنیم بلکه باید تهاجم کنیم که چرا این قدر ارزش زنان را تقلیل می‌دهید در مسائل و نظریه‌ها مانند (ارث و دیه)

نگاه بلند اسلامی چرا تلاش کردیم به صورت تهاجمی به جامعه نشان دهیم که سرشار از نگاه فمینیستی داشته باشیم ارث و دیه همان بحث انتفاع مصاحبه انتفاع بودن است، مسئله خانواده است و بدون فهمیدن مسئله خانواده است بحث خانه‌داری بزرگترین جرم این است که زن را جدا از خانواده بدانیم و زن را جداگانه بررسی کنیم حقوق ارزش جایگاه که برای گسترش جرم.

یک حدیث داریم از رسول گرامی اسلام ﷺ، المرأة سيدة اهلها (رئیس خانه است)

این حدیث خیلی عمق دارد ما باید زنها در خانواده تعریف و بررسی و نگاه کنیم این‌که بحث معاشرت زن، حدود و عدم اختلاط زن با نامحرم در راستای نگاهی است که اسلام به زن در خانواده دارد بر خلاف غربیها که زن را از خانواده جدا می‌کنند بعد برای او جایگاه قرار می‌دهند و تشویق می‌کنند. افتخار ما برای جامعه اسلامی که انقدر فعال تحصیل کرده و بانوان نویسنده داریم همان بحث زن در خانواده باید انقدر بررسی کنیم و حل مسائل زنان را به دست زنان حوزوی و نخبگان دانشگاهی که نگاه اسلامی دارند واضح بیان کنیم و خیلی قشنگ با نگاه جهانی عرضه کنیم.

زن در میان خانواده باید در جایگاه مادری تکریم و تحکیم شود، نه آن‌که تحقیر شود مادری گویا کار یک انسان بی‌کار شده فرزندآوری و تولید نسل به کمترین درصد خودش یعنی همون کمبود جمعیت رسیده چرا زنان به سمت سقط جنین رفتند؟ و فقط زن محکوم می‌شود. ما نباید نگاه موکلی داشته باشیم بلکه با نگاه سیستمی در کنار همدیگر مطرح و بررسی کنیم منع تجرد و فرزندآوری، اشتغال، پوشش، معاشرت در زمینه مسائل زنان باید فعالیت شود. آیا در این مدت در حوزه‌ها انجام شده است؟ یا خیر آیا به دست بانوان حل شده است یا خیر؟ اگر برخی حوزویان فلان کتاب را در رابطه با زنان نوشتند همگی به دست مردان بوده است و این خیلی با نویسندگی زنان متفاوت است.، وقتی کار سیستمی در کار زنان انجام شود.

در واقع سال ۹۹ مداحان خودشان نقش هویت جامعه اسلامی در منطقه را انجام دادند چیزی از حضرت فاطمه زهرا علیها السلام نقش جامعه باید کاربردی و عملیاتی‌سازی شود مادر خوب، همسر خوب، مجاهد فی سبیل الله، در عین حال عابد و بنده خدا مدیر و کدبانو باشد رسیدن به رتبه عالی عصمت باشد. پس باید این بستر را همه در کنار هم بینیم بحث رنج اختیاری و اجباری جدی است، جهاد در جایی است که برای ما سختی داشته باشد ولی این راحت طلبی است اشراف‌گری و تجمل‌گرایی را مهیا می‌کند باید روی این موارد کار شود و باید چالشی بررسی کنیم چرا که خیلی جای کار و بحث و بررسی دارد.

نقش جامعه و هویت زنان را باید خیلی جدی گرفت نمایی که در گام اول تحقق دولت و جامعه اسلامی در حوزه بانوان باید انجام دهیم این کارهاست نه این که وزیر و وکیل شویم و بدان افتخار کنیم آنچه که در اولویت است بحث خانواده مدیریتی که بانوی خانواده دارد جایگاه زنان را به معنای واقعی برگرداند. در زمینه فقهی، کلامی، حدیثی، فلسفه با همین سه رویکرد که رها شود و مطابق با نیازهای جامعه باشد مثلاً گفتمان در زمان شهید مطهری اکنون برای ما بحث مطرحیت ندارد هرچند باید کتاب‌های ایشان خوانده شود ولی خودایشان نیز می‌گویند این بحث‌های من را علما باید ادامه دهند و بیشتر مورد عنایت و بحث و بررسی قرار دهند.

گام دوم

محورهای بعد از آسیب‌شناسی و پیشرفت‌ها و عقب‌گردها و توقف‌هایی است که وجود داشته در چند زمینه توسعه دارند: ۱. علم و پژوهش ۲. معنویت و اخلاق ۳. سبک زندگی

علم و پژوهش؛ یکی از ابعادای است که برعهده بانوان حوزوی است و باید بررسی شود معنویت در بحث تحول حوزه یکی از مسائل آن عرفانی و نظری نیست و عنایتی ندارد نه این که مخالف باشند بلکه خیلی پایه ندارد اگرچه در ورطه عمل کشیده نشود افراد حوزوی اول خودشان در این مسئله معنویات باید پیشرو باشند، بعد جامعه را به همان سمت و سو

ببرند سپس صادر کنند تحقق نوین اسلامی که ارزش‌هایی مثل ایثار، گذشت، جهاد، شهادت، مجاهدت فی سبیل الله و...

هویت زنان در میدان نبرد نیست بلکه جهاد او ابتدایی است که در میدان نبرد در سنگر پشتیبانی باشد تا عرصه‌های جهاد را تبیین کنیم و زنان و بانوان را تشویق به حضور سازیم اکنون بزرگترین کار جهاد فرزندآوری است سختی‌هایی که بانوان طلبه در طول تحصیل خود در کنار ازدواج و خانواده دارند درس خواندن در حوزه یک انتخاب و وظیفه مدار است باید تلاش کنند و این با بحث معنویت هماهنگی دارد بحث اخلاقی و اساتید که مباحث اخلاقی را بیان می‌کنند هنوز جای کار وجود دارد و باید به آن شاخص برسیم یکی از چالش‌هایی که در بحث اخلاق و معنویت داریم اخلاق سکولار و بریده از احکام است در نگاه اسلام اخلاق در کنار و به دنبال احکام است فرد متشرعی که هیچ تقییدی به احکام ندارد و در عین حال اخلاق مدار باشد مورد عنایت اسلام نیست برای همین باید نگاه چالشی و عملیاتی داشته باشیم اکنون چالش روز اخلاق بریده از احکام است که به دنبال نبود نگاه ایدئولوژی و جهان‌بینی اصول دین به وجود آمده که در تبیین نگاه اصول دین باید خیلی دقیق عمل شود.

اما علمای بزرگ ما می‌گویند این همه معضلات که در جامعه وجود دارد به خاطر ضعف نگاه توحیدی در جامعه است ما نباید نگاه کل جامعه فرهنگی را به دست بگیریم بلکه همین جامعه زنان را فقط باید داشته باشیم و فعالیت کنیم که این بزرگترین مسئولیت را انجام داده‌ایم. سبک زندگی روی این خیلی کار شده است از جمله طب سنتی و طب اسلامی در سبک زندگی حلقه مفقوده بحث نگاه توحیدی امروز ضعف جامعه اسلامی و جامعه زنان نبود نگاه توحیدی است اگر بتوانیم این نگاه توحیدی را رواج دهیم یک زن در محور و مرکز خود تقویت شود قطعاً مادر و همسر خوبی است و فرزندان پرورش یافته در دامن او مسئولین هم این کشور و جامعه خواهند بود. ما در جایگاه دادن آمار نیستیم که آیا کم است یا زیاد؟ بلکه نقش بانوان در تحقق جامعه اسلامی این نیست که زنان لزوماً وزیر

شوند و یا شغل اجتماعی داشته باشند تزریق معنویت به جامعه اول خود او در جایگاه خود به عنوان یک همسر، مادر، معنویت، عبد بودن نسبت به خداوند را تقویت کنیم بعد به خانواده و جامعه تزریق کنیم چون دیگر نه در جامعه به مشکل بر می‌خوریم و بحث به جای دل زدگی‌ها از دین می‌انجامد.

امروز در جامعه ما خیلی (NGO) حمایت حقوق زنان را می‌بینیم اقبال زنان به سالن آرایشگاه‌ها، دوره‌می، گردش نشینی و مراودات دوستانه وجود دارد این مسائل بد نیست و نمی‌گوییم که نباید باشد خیر اما اکنون بانوان جامعه ما فقط و فقط همین شدن و وقتی می‌خواهیم با آنان صحبت جدی کنیم اصلاً کشش ندارند و می‌گویند تمام اینها زنگ تفریحی برای ماست که مشکلات زندگی را تحمل کنیم چه شده است که زنان این‌گونه شده‌اند؟ ما در معرفی زنان موفق در جامعه کوتاهی کرده‌ایم زنان موفق‌ای مانند مادران شهیدان، حضرت خدیجه علیها السلام، حضرت زینب علیها السلام، حضرت فاطمه علیها السلام، حضرت آسیه علیها السلام، حضرت مریم علیها السلام آنچه اکنون در جامعه وجود دارد این است که فقط این افراد را به آن‌ها معرفی می‌کنیم ولی هیچ از مادر شهیدی صحبت نمی‌شود که چه شده است این خانوم از میوه دلش می‌گذرد ولی هنوز هم حالش خوب است و دچار بن بست افسردگی و جنون نشده است؟ خوب این کوتاهی ما را نشان می‌دهد مشکل زنان چیست؟ حالا باید ببینیم خانم‌های هم ردیف و هم سن تو چه کار کردند که هم در تبیین الگوسازی و هم ارائه الگو و معرفی الگو وجود دارد و فقط ما باید آن‌ها را معرفی کنیم بخشی از آن به خاطر فقدان الگو است و بخشی به خاطر نگاه عبودیت و توحیدی است که وجود ندارد و ما باید آن را معرفی و با نگاه چالشی بحث و بررسی کنیم جامعه چگونه اینطور باشد؟ هم نگاه دقیق می‌خواهد، هم فعالیت اجتماعی زنان که چقدر بحث وجود دارد و چقدر شبه‌ها و چالش وجود دارد؟ چقدر جای فعالیت اجتماعی در جامعه ما مساوی است؟

این خانم شغل و یک حقوق و درآمد دارد پس چقدر این خانم‌ها فعال هستند یا بی‌کار؟ چقدر شغل و شأن اجتماعی را داشته باشند و منزوی‌ترین فرد در جامعه باشد به دلیل

محدودیت‌هایی که دارد موثرترین فعالیت‌هایی که دارد در بیانات حضرت امام و قرآن جوابش را داریم و آن داشتن دغدغه جامعه اسلامی این حدیث، «مَنْ أَصْبَحَ وَ لَمْ يَهْتَمَّ بِأُمُورِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيْسَ بِمُسْلِمٍ»؛ یعنی کسی که به مسائل جامعه اسلامی بگذراند و نداند که در سراسر جامعه اسلامی چه می‌گذرد.

اکنون مسئله روز جامعه ما چیست دغدغه جامعه ما چیست در قرآن از مادر حضرت موسی به عنوان فعالترین زن در عرصه اجتماعی از او یاد می‌شود و چون در این بحران و شرایط احساسات مادرانه که دوست دارد فرزند را در آغوش بگیرد ولی آن را زیر پا می‌گذارد برا تضمین حیات فرزندش که توسط فرعون کشته نشود. تا زمانی که مبارزه با طاغوت را انجام می‌دهد در زندگی او بزرگ می‌شود آیا این کار کمی است؟ همه ما مادری را تجربه کرده‌ایم این بزرگترین کاری است که بانوای وقتی فرزندش به دنیا می‌آید می‌تواند انجام دهد و بگوید من بچه ام را می‌خواهم. بچه مال تو نیست بلکه برای جامعه بشریت است و این معامله را با خداوند می‌کند و در عوض آن دوباره حضرت موسی را به او می‌دهد. این همان جهاد فی سبیل الله همان عبودیت خداست و این که در سوره ممتحنه درایه ۱۲ که مهم‌ترین سوره در راهبردی‌های سیاسی اسلام است بحث فعالیت اجتماعی و سیاسی زنان را که اصل می‌داند یک راهبرد کلامی است.

«يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يَبَايَعْنَكَ عَلَىٰ أَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ بِهَتَّانٍ يَفْتَرِيهِنَّ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعْصِيَنَّكَ فِي مَعْرُوفٍ قَبَائِعُهُنَّ وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ» (الای پیغمبر (گرامی) چون زنان مؤمن آیند که با تو بیعت کنند که دیگر هرگز شرک به خدا نیاورند و سرقت و زناکاری نکنند و اولاد خود را به قتل نرسانند و بر کسی افترا و بهتان میان دست و پای خود نبندند (یعنی فرزندی را که میان دست و پای خود پرورده و علم به آن از انعقاد نطفه او دارند به دروغ به کسی غیر پدرش نبندند) و با تو در هیچ امر معروفی مخالفت نکنند، بدین شرایط با آنها بیعت کن و بر آنان از خدا آمرزش و غفران طلب، که خدا بسیار آمرزنده و مهربان است.) یا ایها النبی بیعت و طلب آمرزش کن با زنان

سیاسی که در عرصه اجتماعی فعالیت باید تکلیفش را بین خود و خدایش روشن کند باید بیاید و در جامعه خود را مؤثر بداند اگر قرار باشد بانوی تعهد نسبت به وظایفی که در برابر خداست را نداشته باشد فعالیت اجتماعی او معنایی ندارد و این مباحث هفته ایی نیست که یک اتفاق جدیدی در جامعه ما نیفتاده باشد و این نگرانی نباشد.

اکنون بحث انتخابات پیشروی است به فرموده حضرت آقا و چیزی که عینا میبینیم این انتخابات برای ما بحث حیاتیست چون یک انقلابی در انقلاب برای ما خواهد بود و تجدید میثاق با آرمانهای ماست کسانی که خواسته و ناخواسته از روی خیانت و یا عمداً کاری را کردند ولی به هر حال دچار زاویه و چالش شدید اگر در این برهه انقلاب را از دست نا اهلان نجات دهیم و سکان لوکوموتیو قطار را به دست بگیریم و به دست اهل خودش برسانیم چون اهدافی در نظر داریم؟ که اگر به آن برسیم چیز کمی نیست اگر که اتفاق بیفتد. من به عنوان یک بانو چه کار می‌توانم بکنم وظیفه من چیست؟ چیزی که در این آیه می‌گوید اول تکلیف خود را با خود و خدای خود مشخص کنیم و جایگاه خود نسبت به احکام اسلام و شرایط درست آن را داشته باشیم در بحث انتخابات یا در بحث افغانستان، فلسطین، یمن و... هر کدام برای این که که جان بدهد کفایت اول درک درستی از شرایط داشته باشیم بعد سعی کنیم این مسائل و نگاه اصل اسلامی را هر کسی در جایگاه خود و میزان دسترسی به آن در (مسجد محل، فضای مجازی، ...) انجام وظیفه کند و درک شرایط را به اطرافیان خود بدهد بعد آن راهبرد درست را به دیگران بدهیم. که وظیفه ما حوزه خیلی سخت‌تر است چون در مسیری جای پا گذاشتیم که این وظیفه را باید به دیگران انتقال دهیم نه این که بگوییم دیگر مردم گوش نمی‌دهند و کسی در انتخابات شرکت نمی‌کند شما به عنوان یک بانوی طلبه چه کار کردید؟ دست کم این است که ما بیان کنیم نه این که از ترس سکوت کرده و چیزی را مطرح نکنیم و وظیفه خود را بدانیم که با پیگیری در مسائل زنان برخی از نامزدها گره کور حجاب، آزادی زنان و استادیوم را مطرح کردند آیا حل شد؟ آیا ما باید سکوت کنیم آیا مشکل جامعه زنان ما با بی‌حجابی حل شده است زن به جایگاه

اجتماعی خود رسیده است؟ باید به دیگران بفهمانیم که مشکل و گره کور در جای دیگری است و این نگاه، نگاه غرب‌گرایانه است چون زنان را برای التذاذ جامعه آماده می‌کنند کسی که می‌گوید من می‌خواهم سه وزیر زن داشته باشم این بزرگترین ظلم به زن را دارد می‌کند.

و السلام علیکم ورحمة الله

معاون پژوهش مدرسه نور الزهرا علیها السلام

۶. رسالت طلاب در تحقق بیانیه گام دوم

انقلاب

ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام والمسلمین

جناب آقای حامد آرمند

زمان برگزاری: ۹۹/۰۹/۲۷

برگزارکننده: مدرسه علمیه فاطمه

الزهراء علیها السلام دالاهو

مدرسه علمیه الزهراء گیلانغرب،

مدرسه علمیه فاطمه الزهراء علیها السلام اسلام آباد

خلاصه بیانات حجت‌الاسلام آرمند:

یکی از سرفصل‌های منشور جامع

انقلاب در حقیقت بحث معنویت و اخلاق است که حوزه علمیه انقلابی ما به‌عنوان پیشگام و پیشتاز عرصه‌های معنویت و اخلاق وظیفه بسیار حساس و دشواری در نهادینه کردن معنویت، فضیلت، اخلاق و مکارم اخلاق در جامعه دارد. اگر نگاهی به آیات و روایات ائمه اطهار علیهم السلام داشته باشیم خواهیم دید که ارتباط بسیار عمیقی بین مطالب درج شده در بیانیه گام دوم انقلاب با منابع دینی وجود دارد. اولین وظیفه طلاب و روحانیون، تبیین و تفسیر دین اسلام و پاسداری از آن است. همانطوری که می‌دانید وظیفه پیامبر صلی الله علیه و آله این بوده که دین را برای مردم تبیین کند، ما در قرآن می‌خوانیم «وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ»؛ قرآن را بر تو فرو فرستادیم تا برای مردم آنچه بر ایشان نازل گشته روشن سازی، یعنی وظیفه پیامبر این بوده که قرآن و دین را برای مردم تبیین کنند. در روایاتی دیگر داریم که این فقها «أَنَّ الْمُؤْمِنِينَ الْفُقَهَاءَ حُصُونُ الْإِسْلَامِ كَحِصْنِ سُورِ الْمَدِينَةِ هَذَا»؛ مؤمنان فقیه دژهای اسلام هستند، همانند دژهای شهر، یعنی همانطوری که حصار یک قلعه آن را از هجوم دشمنان محفوظ می‌دارد و مانع از نفوذ اجانب می‌شود، فقها هم همین رسالت را

نسبت به دین اسلام دارند و اینها را حفظ می‌کنند.

یکی دیگر از وظایف روحانیت تبلیغ آموزه‌های دینی است، یعنی این که پیامبر وظیفه داشت تبلیغ کند «مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ». در پیامبر ﷺ جز ابلاغ آشکار وظیفه‌ای نیست؛ یعنی وظیفه روحانیت این است که دین را تبلیغ کند. حال یا با گفتار یا با عمل. مسئله دیگر دفاع از عدالت و اجرای آن است. یکی دیگر از اهداف پیامبران در جامعه این بوده که در جامعه‌شان عدالت را اجرا و با ظلم مبارزه کنند. پیامبر ﷺ می‌فرماید: من مأمور شدم که میان شما عدالت را برپا سازم یا در آیه دیگر «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ بِالْقِسْطِ»؛ وظیفه پیامبر ﷺ این است که عدالت را در همه ابعادش در جامعه پیاده کند. طبعاً لازمه اجرای عدالت تشکیل حکومت است. بدون حکومت که نمی‌شود، عدالت را محقق کرد. این هم وظیفه دیگر عالمان است که با ظالمان مبارزه کنند و عدالت را در همه ارکانش در جامعه پیاده کنند.

وظیفه دیگر روحانیت قضاوت و حل اختلافات مردم است. انبیای الهی در حل اختلافات فکری و عقیدتی و دینی مرجعیت داشتند. قرآن کریم خطاب به حضرت داوود علیه السلام می‌فرماید: «يَا دَاوُودُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ»؛ یا داوود ما تو را خلیفه روی زمین قرار دادیم، پس در میان مردم به حق داوری کن. یا در آیه دیگر داریم: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ»؛ اگر تنازع در چیزی پیدا کردید، این را به خدا و به رسول برگردانید.

با توجه به آیات و روایاتی که فراروی ما است، پی می‌بریم عالمان حوزه‌های علمیه وارثان، جانشینان و امینان پیامبر ﷺ هستند، از پیامبر ﷺ روایت داریم که «الْفُقُهَاءُ أُمَنَاءُ الرَّسُلِ، فَقَهَا مَالَمْ يَدْخُلُو فِي الدُّنْيَا»؛ فقها تا وقتی که دنیا طلب نباشند امینان پیامبرند و یا این که امام علی علیه السلام از پیامبر ﷺ نقل می‌کند که می‌فرماید «اللَّهُمَّ ارْحَمْ خُلَفَائِي»! سؤال می‌کنند: «یا رسول الله مَنْ خُلَفَاؤُكَ؟»، «قَالَ: الَّذِينَ يَأْتُونَ مِنْ بَعْدِي وَ يَزُورُونَ أَحَادِيثِي وَ سُنَّتِي فَيَعْلَمُونَهَا النَّاسُ مِنْ بَعْدِي»، سه مرتبه پیامبر ﷺ فرمودند: خداوندا! جانشینان مرا مورد

رحمت قرار بده، گفته شد: یا رسول‌الله جانشینان تو که باشند؟ فرمودند آنان که بعد از من می‌آیند حدیث و سنت مرا روایت می‌کنند و به مردم آموزش می‌دهند.

۲. مسأله اصلی، ضرورت و نوآوری بحث را تبیین فرمایید؟

بحث پیرامون روش‌های تبلیغی در جامعه بود که عرض کردیم جهت امر خطیر تبلیغ می‌شود از این گزینه‌ها بهره بیشتری برد:

استفاده از ظرفیت‌های محلی (مساجد و بسیج محلات)

استفاده از ظرفیت پیام رسان‌ها و محیط مجازی

تنوع در کارها. (کارهای یکنواخت گاهی او خسته‌کننده می‌شوند)

انجام نظرسنجی. (گواهی اوقات برنامه‌ها باید تغییر کنند)

تبادل روش‌ها و تجربیات بین بانوان طلبه

تألیف قلوب

صبر و پشتکار

اصل ساده‌سازی و پرهیز مطالب پیچیده و کلمات قلمبه

اصل کوتاه‌سازی

اصل ملموس بودن

ظاهر مبلغ

داستان‌سازی

بهره‌گیری از احساسات

۳. اصول و اجزاء (امهات) بحث

الف) در گام اول می‌طلبد فهم و باوردقیق حداقل همین بیانیه در بدنه حوزه صورت گیرد.

ب) اساتید حوزه جهت پرچم‌داری از اندیشه متعالی امام راحل و رهبری، ترجمان

اندیشه امام راحل و دیدگاه‌های مقام معظم رهبری باشند.

ج) زندگی علمی دوران طلبگی حضرت آقا مورد مطالعه جدی طلاب جوان قرار گیرد تا

به جامعیت ایشان حتی در دوران طلبگی پی ببرند.

- به طوری که در ۱۷ سالگی درس رسائل و مکاسب و کفایه تمام شود.

- به خاطر روحیه انقلابی و مواضع با صلابت شاعر عراقی محمدمهدی جواهری
علاقمند ایشان می‌شود.

- در سن ۲۰ سالگی کتاب‌های جبران خلیل جبران را ترجمه می‌کند.

- و شهید نواب صفوی در چشم ایشان نماد قهرمانی و مقاومت اسلامی باشد.

۳. رهبری در بیانیه فرموده‌اند: «جوانان در همه میدان‌های سیاسی، اقتصادی و... باید

شانه‌های خود را زیر بار مسئولیت دهند.»

هشدار!

ولی نه این قدر خارج از اسلوب و قاعده که مدیر جوان مسئولیت چند مؤسسه و نهاد
تصمیم‌گیر را بر عهده گیرد و قدرت تفکر و خلاقیت از او سلب شود هم خود و هم مؤسسه را
دچار روزمرگی کند.

راهکار:

چهار شرط؛ علم، دلسوزی، روحیه کار جهادی و داشتن وقت کافی برای تصدی تمام
نقش‌ها مراعات شود.

۴. حوزه امروز نسبت به شباهت فرهنگی، اعتقادی و ناهنجاری‌های جامعه حالت

انفعالی دارد!

راهکار:

فارغ از فضای اداری جمعی دلسوز و خیره مسئولیت دیده‌بانی مباحث فکری و
اجتماعی همچون سند توسعه پایدار، سند ۲۰۳۰ را برعهده گیرند و پیش از ورود به فضاهای
عمومی کشور واکنش قابل قبولی نسبت به آن داشته باشند.

۵. یکی از آسیب‌هایی که بعضاً در حوزه مشاهده می‌شود مواجه شدن طلاب جوان با

نسخه‌ها و مدل‌های تربیتی مخالف مبانی تربیتی امام راحل می‌باشد.

پیشنهاد: مدرسه تربیتی امام راحل که دارای منطق و الگوی معتبر شرعی و مستند است، تدوین شود. مدرسه‌ای که خروجی آن شهدای انقلاب اسلامی و شهدای دفاع از حرم و کسانانی همچون رهبر جریان مقاومت سید حسن نصرالله است.

۶. امروز زبان فارسی، زبان انقلاب است و بقول بزرگی از بزرگان حوزه ما در انقلاب اسلامی مرثیه‌خوان زیاد داریم ولی فردوسی که حماسه‌های انقلاب را بسراید، نداریم! حوزه علمیه خود را باید مسئول این امر بداند.

۷. با این‌که زبان و ادبیات عربی تنها راه ارتباطی با تراث شیعه است، ولی متأسفانه قسمتی از ریزش‌های طلاب به خاطر ضعف در مسائل ادبی است و تا زمانی که خود انسان دچار یأس و سرخوردگی باشد کجا می‌تواند در تمدن نوین اسلامی نقش آفرینی کند؟! راهکار:

الف) نگاه مسئولین و مدیران تصمیم‌گیر حوزه نسبت به این مقوله تغییر کنند.
ب) ونگاه درس مقدماتی = استاد مقدماتی را تبدیل به درس پایه = استاد متخصص نمایند.

ج) بقول طه حسین: «انَّ قِراءَةَ الادبِ القَدیمِ عَسیرٌ و فِهٖ اعسِرٌ و تذوقه اشد عسراً»
عده‌ای متخصص و متمحص در این مقوله تربیت شوند و کرسی ادبیات در حوزه‌های علمیه احیاء شود.

۸. به همان ضرورتی که برای پیاده‌سازی سیرت انقلاب اسلامی نیاز به صورت و نظام سازی بود، برای نهادینه شدن معارف اسلامی و حوزوی در بین مردم و ارائه خدمات اجتماعی نیاز جدی به صورت‌بندی و نظام‌سازی خدمات است.

رهبر معظم انقلاب بارها تأکید داشته‌اند که جوانان و طلاب این کشور باید سرآمد و قله نشین باشند و لذا لازم است که با همت عالی در این عرصه ورود کنند و با جدیت، مطالبات حضرت آقا از بیانیه گام دوم را سر لوحه اقدامات خود قرار دهند.

آن وقت یکی از کارهایی که حوزه می‌تواند و باید آن را انجام دهد، این است که با بسیج

عمومی و استفاده از ظرفیت‌های عمومی همچون دانشجویان و عامه مردم از هر قشری، همت کنند و برای تشکیل دولت جوان حزب الهی قیام کنند.

هم در بیانات رهبر معظم انقلاب و هم در بیانیه گام دوم انقلاب ویژگی‌های دولت در تراز انقلاب مشخص است و لذا برای با موفقیت در گام دوم انقلاب باید اولین دولت بعد از صدور این بیانیه، در تراز همان بیانیه باشد.

که بحمد الله این کار نتیجه گرفت

۷. فرصت‌ها و چالش‌های پیش روی حوزه علمیه خواهران در راستای بیانیه گام دوم انقلاب

ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین جواد نظری
تاریخ برگزاری: ۹۹/۹/۱۲
آنلاین.

برگزارکننده: حوزه علمیه ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف بناب

خلاصه بیانات حجت الاسلام نظری:

بحث ما در رابطه با فرصت‌ها و چالش‌های پیش روی حوزه علمیه

خواهران در راستای بیانیه گام دوم انقلاب هست بیانیه‌ای که مبانی خود را از کلام وحی و فرمایشات اهل بیت علیهم‌السلام اخذ فرموده؛ در قرآن در آیات مختلف و همچنین روایات نسبت به این امر در ابعاد مختلف آن چه بعد فردی و عبادی و چه بعد اجتماعی و سیاسی گوشزد فرموده و بیشترین ضرر و خسارت را به خاطر از دست دادن زمان و فرصت‌ها معرفی فرموده:

«قَالُوا يَا حَسْرَتَنَا عَلَىٰ مَا فَرَقْنَا فِيهَا» (انعام/۳۱) یعنی وای و حسرت بر ما که عمرمان هدر شد.

«إِنَّ لِرَبِّكُمْ فِي أَيَّامِ دَهْرِكُمْ نَفَحَاتٍ أَلَّا فَتَعَزَّضُوا لَهَا» (بحار الأنوار، ج ۶۸، ص ۲۲۱) هر زمانی

را خداوند به شما لطف کرده است پس مراقب باشید که آن لطفها را دریابید.

لذا از نظر قرآن و روایات، راه اصلاح گذشته و آینده و راه اصلاح زندگی کنونی همگی در یک نکته خلاصه می‌شود: این که حرف را با عمل همراه کنیم و بیش از آنچه عمل می‌کنیم، حرف نزنیم. به همین سادگی می‌توانیم به افکار و حتی افکار فلسفی و حتی مواضع سیاسی عمل کنیم و در این حالت هست که از دل تهدیدها و چالش‌ها؛ فرصت‌ها و رویش‌ها نمایان خواهد شد.

مسأله اصلی: وظیفه و نقش آفرینی حوزه‌های علمیه خواهران در بیانیه گام دوم انقلاب با نگاه به نیازها و چالش‌های طلبگی در مواجهه با هویت طلبگی و وظایف فردی و اجتماعی و جهانی جهت آمادگی برای اصلاح و شروع موفق با توسل به فرصت بندگی در قدم اول و در قدم بعدی توسل به استفاده از فرصت‌ها عالم ماده و طبیعت انشاءالله میسر می‌شود.

بنابراین طلاب علوم دینی حوزه‌های علمیه خواهران با استفاده از فرصت‌ها و چالش‌های پیشرو می‌توانند به‌طور مؤثر در گام دوم انقلاب نقش آفرینی داشته باشند. و با روحیه مطالبه‌گری و نقد منصفانه این رکود و خمودی هرچند کم را از چهره حوزه‌های علمیه بزدايند و به نوعی جریان‌سازی کنند در امر گام دوم انقلاب.

ضرورت بحث: دنیا امروز از سویی بن بست‌های مادی گرای در ابعاد اجتماعی و اقتصادی و سیاسی و همچنین خلأهای موجود در زندگی خود را چشیده، بنابراین تشنگی به معارف الهی و نیاز به منجی جهانی را در خود حس نموده؛ از سوی دیگر امروز طلبگی مسوولیت جهانیست و این مسوولیت هم نیازمند استفاده از فرصت‌ها و فایق آمدن بر چالش‌های موجود و پیش رو هست؛ امروز انقلاب اسلامی داعیه دار گستراندن عدالت و آزادی و حقانیت در جهان هست بر اساس قله‌ای که در بیانیه گام دوم انقلاب توسط مقام معظم رهبری به تصویر کشیده شده که همان تمدن اسلامی هست.

نوآوری: در این بحث سعی شده موضوع، فرصت‌ها و چالش‌های پیشروی حوزه علمیه خواهران در تحقق اهداف گام دوم انقلاب با رویکرد و نگاه تمدنی و جهانی مورد بحث قرار گیرد.

۱. جایگاه زنان و به‌ویژه حوزه‌های علمیه خواهران در اوایل انقلاب:

انقلاب اسلامی ایران انقلابی مردانه نبود. زنان از نخستین سنگ بنای انقلاب در سال‌های حکومت پهلوی اول و ماجرای فرمان کشف حجاب به شکلی جدی نقش آفرینی خود را آغاز کردند زنانی که در مکتب انقلاب و در گفتمان ناب امام به زن تراز انقلاب اسلامی

ارتقا یافته بودند، در دوران دفاع مقدس اوج جایگاه زن در جامعه را به نمایش گذاشتند. بنابراین در گام اول انقلاب دستاوردهایی را در حوزه زنان داشتیم که بعدها در آن تغییر و تبدیل صورت گرفت و در گام دوم باید یک نگاه الگوبردارانه و بازگشت به گذشته برای زنی که در ابتدای انقلاب بود را داشته باشیم و یک نگاه آسیب‌شناسانه درباره زنی که بعد از دوران دفاع مقدس شکل گرفت.

۲. جایگاه زنان به‌ویژه حوزه‌های علمیه خواهران در گام دوم انقلاب:

با توجه به این که زنان در حوزه دینی اسلام سرمایه عظیم تربیتی هستند که در عصر حاضر متأسفانه دچار تغییر و تحولات اساسی و بنیادی مدل‌های غربی شده و یک زاویه جدی با اقتضائات خاص خودش پیدا کرده اند و به مدل‌های غربی حضور اجتماعی زنان نزدیک شده که عامل این تغییر و تحول هم تغییر و تحولات جهانی و رشد مدرنیته در دنیاست، بنابراین حوزه‌های علمیه خواهران باید در خط مقدم جبهه هویت بخشی زنان جامعه و بازسازی و بازنمایی جایگاه یک زن مسلمان در متن و نه در حاشیه گام دوم برعهده گیرند.

۳. اشاره به برخی از فرصت‌ها:

۱. آزادی، امنیت و تسهیلات برای تحقیقات و تبلیغات دینی: با استقرار نظام جمهوری اسلامی، حصر و اختناق نسبت به تبلیغات دینی و سرکوب نخبگان و عالمان حوزه در هم شکست و به گفته امام راحل: روحانیت از کنج زندانها بیرون آمدند. شرایط سخت فعالیت مراکز تحقیقاتی و آموزشی حوزه که فعالیتهای آن‌ها ممنوع یا تحت فشار قرار داشت، به فضای امن و اقبال اجتماعی و دولتی، و حتی برخورداری از تسهیلات، حمایتها و تشویقها دگر گشته است.

۲. افزایش تحرک و کارآمدی حوزه‌ها: پیروزی انقلاب اسلامی، با موج فزاینده دین‌خواهی مردمی، و خواسته‌های دینی حاکمیتی، حوزه را در معرض درخواستهای جدید و جدی‌تری نسبت به سابق قرار داد.

۳. تأمین نظریه‌های اسلامی به‌عنوان مبانی قوانین و برنامه‌های نظام اسلامی توسط حوزه.

۴. تأمین بخش مهمی از نیروی انسانی موردنیاز نظام توسط حوزه.

۵. حضور پرتکاپو و نقش آفرین حوزویان در صحنه‌های گوناگون خدمت و جهاد و ایثار.

۴. اشاره به برخی از چالش‌ها

۱. مرجع رسمی نبودن حوزه در عرصه علوم و معارف اسلامی کشور (علوم انسانی).

۲. ضعف کارآمدی در برنامه درسی رسمی حوزه. (من می‌خواهم عرض بکنم در همین زمینه #تحول - نظام - آموزشی، از جمله کارهایی که باید انجام بگیرد، این است که جوری نظام آموزشی باید طراحی بشود که جوان ما به تحقیق، طلبکاری در تعمیق علم و دانش علاقه‌مند بشود. حفظ محوری غلط است).

۳. متون درسی مکرر غیرکاربردی و گاه غیر نتیجه بخش در دروس پایه.

۴. تحول، یکی از اصلی‌ترین مطالبات رهبر معظم انقلاب نسبت به حوزه‌های علمیه برادران و خواهران است؛ این تحول به معنای آمادگی حوزه برای پاسخگویی به شبهات، مقابله با جریان‌های انحرافی، مکاتب و عرفان‌های دروغین و تجهیز به مباحث جدید است.

۵. توجه به خروجی‌های حوزه از امور ضروری است؛ لذا ما باید به رشته‌های موجود اکتفا نکرده و در زمینه‌های مورد نیاز، متخصص تربیت کنیم و متناسب با نیاز زمان، رشته‌ها و گرایش‌ها را گسترش دهیم؛ چرا که کار تبلیغی مؤثر در سطح بین‌المللی، مستلزم پیشقدمی و برنامه‌ریزی حوزه است. در واقع تحول باید به مطالبه جدی حوزوی‌ها تبدیل شود و برای تحقق آن مسوولان باید مسئله را پیگیری کنند.

با توجه به فرصت‌ها و چالش‌های پیش روی حوزه علمیه خواهران در راستای بیانیه گام دوم انقلاب با تکیه بر مبانی کلام وحی و فرمایشات اهل بیت علیهم‌السلام با برنامه‌های علمی و

راهبردی و عملیاتی در متن و نه در حاشیه گام دوم نسبت به ابعاد مختلف آن چه بعد فردی و عبادی و چه بعد اجتماعی و سیاسی و و بازسازی و بازنمایی جایگاه یک زن مسلمان از فرصت‌های پیش روی بهترین استفاده را کرده و بافائق آمدن بر چالش‌های پیش روی در زمینه تغییر و تحولات اساسی و ترویج بنیادی مدل‌های غربی در حوزه زنان و به ویژه بنیان خانواده نقش خود را به وجه نیکو به جای بیاورند.

۸. وظایف طلاب در راستای ماندگاری انقلاب اسلامی ایران

ارائه توسط: حجت‌الاسلام والمسلمین
سید قاسم هاشمی امین

زمان نشست: ۱۳۹۹/۱۲/۴

خلاصه بیانات آقای هاشمی:

روحانیون همچون دیگر اقشار جامعه در پیروزی انقلاب اسلامی، دفاع مقدس و دیگر مقاطع و عرصه‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی نقش مهمی را برعهده داشته‌اند. در

واقع خاکریز اول انقلاب اسلامی در دست روحانیت تربیت شده در حوزه‌های علمیه بوده است و بر این و با هدایت حضرت امام راحل و مقام معظم رهبری انقلاب اسلامی توانسته در مسیر اصلی خود گام بردارد. امروزه نیز علما و روحانیون باید از طریق منبرها و تریبون‌هایی که در اختیار دارند بخشی از سخنان خود را به تبیین بیانیه مهم گام دوم انقلاب اسلامی که رمز موفقیت ایران اسلامی در گام دوم انقلاب است، اختصاص دهند.

طلاب و روحانیون با حضور در محافل و مجالس دینی اهمیت و جایگاه انقلاب در این برهه حساس کشور را برای مردم تبیین کنند و برنامه‌های انجام شده، موفقیت‌های بزرگ انقلاب و دستاوردهای اصلی نظام را تشریح کنند.

در حقیقت بهره‌گیری از ظرفیت مناسبت‌های ملی و مذهبی در راستای ایجاد گفتمان گام دوم انقلاب در سطح جامعه ضروری است در این میان روحانیون نقش بسیار مهمی دارند.

بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی به همه اقشار جامعه ارتباط دارد باید هرکدام از ما مسئولیت خود را نسبت به آن بشناسیم و در راستای اجرای آن گام برداریم و تلاش کنیم تا این موضوع مهم به

گفتمان غالب جامعه تبدیل شود و برای تحقق آن نقش روحانیت باید بیشتر دیده شود.

منشور روحانیت، منشور گام دوم انقلاب، وصیت نامه حاج قاسم سلیمانی که خود یکی از پر محتواترین و پر بصیرت‌ترین درس و مکتب ساز انسانی است. سه اصل خطاب به طلاب و روحانیون که ما مهم‌ترین قشر در راستای انقلاب اسلامی برای این‌که در مسیر پژوهش و انجام وظایف خود نسبت به انقلاب موفق‌تر باشیم به چند ابزار نیاز داریم: یک - فهم مبانی انقلاب: باید شناخت درستی از پایه و اساس هر چیزی داشته باشیم. دو- اعتقاد و باور عمیق قلبی: باور داشته باشیم به این‌که در مسیری که قرار گرفتیم بهترین اهداف را دنبال کنیم. سه - تکلیف مشخص چهار - مجهز شدن به ابزار: خود را آماده کنیم از هر لحاظ جهت حضور در همه عرصه‌ها ۵ مقاومت در انجام تکلیف زمانی که پای در جایی گذاشتیم استقامت کنیم نه این‌که با یک مانع سست شویم با معنویت و اخلاق حسنک مانع این چیز هست می‌توانیم به همه ابعاد اثربخشی خوبی داشته باشیم همانطور که طلاب در ایجاد وجود آوردن انقلاب نقش داشتند در حفظ و نگهداری آن نیز باید نقش خود را به خوبی ایفا کنند.

آثار و نتایج انقلاب و نظام بر روی تحولات حوزه‌های علمیه، بسیار مبارک و در خور توجه است، اما خلأها و کاستی‌هایی هم وجود دارد که تأمل و تعامل عمیق‌تر نظام و حوزه‌های علمیه را برای بررسی و یافتن راهکارهای مشترک ایجاب می‌نماید. درستی جهت‌گیری‌های تحولات عمیق و ضروری جامعه ما، مشروط به هدایت و سکانداری نخبگان است و حوزه‌های علمیه در این زمینه تأثیری بی‌بدیل خواهند داشت. اگر مبانی، ارزش‌ها، الگوها و ساختارهای جامعه مطلوب اسلامی، با درک عمیق حوزه‌های علمیه از رسالت و جایگاه خود، تبیین و ترسیم نگردد، استمرار و تکامل انقلاب دچار خدشه خواهد شد. تلاش‌هایی که تاکنون انجام پذیرفته است، زمینه رشد و تعالی انقلاب و نظام را فراهم ساخته و استمرار و تقویت این تعامل، افق روشنی را پیش روی جامعه ما و جهان اسلام می‌گشاید. بصیرت و دوراندیشی، همکاری‌های سازنده و همدلی و اخلاص می‌تواند هدایت و کمک الهی را در این مسیر جلب نماید.

۹. رسالت طلبه عصر انقلاب با تأکید بر

نقش طلاب خواهر

ارائه‌کننده: دکتر یحیی جهانگیری

سهروردی

تاریخ برگزاری: ۱۴۰۰/۳/۹

برگزارکننده: ریحانه النبی ملارد

خلاصه بیانات دکتر جهانگیری:

مسئله اصلی رسالت طلبه در حوزه است و تغییراتی که در این عرصه صورت گرفته و لازم است که طلبه خود را با آن هم گام سازد و در راستای تغییرات صورت

گرفته، عملیات مناسب با آن انجام شود و خود را در دسترس مردم قرار داده و بتواند به نیازهای آن‌ها پاسخ گوید.

نتیجه بحث این‌که لازم است طلاب در این عرصه خود را به روز کنند و با جامعه انسانی ارتباط بیشتری داشته باشند و بتوانند به شبهات و سوالات مردم پاسخ گویند و زمینه را برای استقبال مردم آماده کنند.

۱۰. طلبه انقلابی، بایدها و نبایدها با

محوریت بیانیه گام دوم انقلاب

ارائه‌کننده: سرکار خانم چناخچی

استاد داور: حجت‌الاسلام والمسلمین

جناب آقای امامی

استاد منتقد: سرکار خانم دلیرا خگر

تاریخ برگزاری: ۹۸/۸/۱۹

برگزارکننده: حوزه علمیه ریحانه

الرسول ﷺ

خلاصه بیانات خانم چناخچی:

با توجه به این‌که یکی از ارکان مهم

اجرای بیانیه گام دوم انقلاب حوزه‌های

علمیه و طلاب و اساتید به شمار می‌رود ضرورت بحث از طلاب انقلابی روشن ترمی شود.

برای تحقق منویات مقام معظم رهبری در جامعه ابتدا بایست طلاب انقلابی تربیت شوند، بایدها و نبایدهای طلبه انقلابی هم باید تعریف شود تا طلبه بتواند بیانیه گام دوم را عملی کرده و تبلیغ نماید.

۱. پنج شاخص انقلابی - گری و انقلابی بودن و انقلابی ماندن از دیدگاه امام خامنه‌ای: ۱.
۲. پایبندی به مبانی و ارزش‌های اساسی اسلام و انقلاب و داشتن روحیه استکبار ستیزی.
۳. هدف‌گیری آرمان‌های انقلاب و همت بلند برای رسیدن به آن‌ها.
۴. حساسیت در برابر دشمن و نقشه دشمن و عدم تبعیت از آن.
۵. تقوای دینی و سیاسی

ایشان شاخصه‌های کلی طلبه انقلابی را در دو بعد فردی (خوب درس خواندن - بحث علم و پژوهش در بیانیه گام دوم - ولایت مداری و اخلاق و معنویت - سبک زندگی در بیانیه

گام دوم- و اجتماعی (حفظ رابطه خود با انقلاب و بصیرت دهی به مردم در مسائل مختلف نظام) بررسی کردند.

چکیده مباحث استاد منتقد: با وجود مسائل و مشکلات زیادی که کشور ما با آن روبه رو است چه نیازی است که طلاب سال‌های متمادی خود را مشغول دروس خارج فقه و اصول و... کنند. ما مسئول سیاست نیستیم که در مسائل سیاسی ورود پیدا کنیم و یا نقش بصیرت دهی به مردم داشته باشیم.

ایشان در ابتدا به سخنان مقام معظم رهبری در مورد حوزه انقلابی اشاره کرده و فرمودند: اگر بخواهیم انقلاب را بشناسیم باید منظومه فکری امام - خمینی و امام - خامنه‌ای را بشناسیم. ما امروز در جنگ احزاب فوق مدرن هستیم؛ تمام دنیای کفر از ژاپن گرفته تا آمریکا یک طرف، یک انقلاب اسلامی طرف دیگر است. دشمنان به خون ما تشنه‌اند. هدف تهاجم فرهنگی این است که ریشه اسلام را بزند، چه کسی باید از اسلام و انقلاب دفاع بکند؟ ما طلبه‌ها، ما باید از اسلام دفاع بکنیم. حوزه باید افراد مدیر سیاسی لایق را پرورش دهد.

۱۱. مصادیق وحدت حوزه و دانشگاه در تحقق گام دوم انقلاب

ارائه دهندگان: حجت‌الاسلام
والمسلمین آقای خسروی
جناب آقای دکتر شریعتی
تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۹/۲۷،
ساعت ۲۲ - ۲۰
برگزارکننده: حوزه علمیه فاطمه
الزهراء علیها السلام جنت شهر
آنلاین از طریق سامانه سیما.

۱۲. ظرفیت حوزه‌های علمیه خواهران در تمدن‌سازی اسلامی

ارائه دهندگان:

جناب آقای دکتر یحیی

جهانگیری

سرکارخانم دکتر ندا ملکی

سرکارخانم دکتر لاله افتخاری

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۹/۲۳،

۹-۱۱

جلسه live (پخش زنده)

برگزارکننده: معاونت پژوهش

حوزه علمیه خواهران استان تهران

۱۳. نقش طلاب خواهر در توسعه دانش در راستای توصیه اول بیانیه گام دوم

ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین
آقای میثم درگاهی

تاریخ برگزاری: ۱۱، ۱۳، ۲۹/۹/۱۳۹۹، ۱۰-۳۰

آنلاین از طریق سامانه سیما

برگزارکننده:

معاونت پژوهش حوزه علمیة خواهران

استان تهران

عقلانیت و گام دوم انقلاب

The poster features a blue background with a central circular graphic. At the top, a yellow banner contains the title in Persian: 'نقش عقلانیت در نظریه مقاومت با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب'. Below this, text reads 'کنگره بین المللی گام دوم انقلاب اسلامی از منظر قرآن و حدیث'. The central graphic includes the Iranian flag, the number '۲۱' (21st), and the date '۱۴:۳۰ - ۱۴:۳۰'. A portrait of Dr. Mohammad Taqi Jousfi is shown, along with his name and title: 'حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد تقی یوسفی'. At the bottom, it says 'کمیته عقلانیت و گام دوم' and provides the URL 'http://live.mou.ir/mquran'. A small logo for 'مجلس' (Majlis) is also present.

۱. نقش عقلانیت در نظریه مقاومت با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب

ارائه‌کننده: حجت الاسلام والمسلمین

دکتر محمد تقی یوسفی

استاد حوزه، دانشیار و عضو هیأت

علمی گروه فلسفه و کلام دانشگاه باقر

العلوم

تاریخ برگزاری: یکشنبه ۱۳۹۹/۱۰/۲۱

س ۱۲:۳۰

به صورت مجازی

برگزارکننده: کمیته عقلانیت کنگره

خلاصه بیانات دکتر یوسفی:

آنچه مدنظر دست اندرکاران همایش بوده این است که مبانی و مباحثی که در گام دوم به کار رفته است، از منظر قرآن و حدیث بررسی و استخراج شود. یکی از آن موضوعات " نقش عقلانیت در نظریه مقاومت با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب" است که با این پرسش آغاز می‌شود که عقلانیت چقدر در نظریه مقاومت نقش دارد؟

بر این هم نیم نگاهی به کتاب و سنت ضروری می‌نماید، هم نیم نگاهی به بیانیه گام

دوم.

مقدمه

قبل از این که وارد اصل نظریه بشوم، این را باید عرض کنم که بحث عقلانیت مقاومت در دو محور شکل می‌گیرد که موضوع بحث ما یکی از این دو محور است؛ آن دو محور عبارتند از: ۱. مبانی عقلی مقاومت: وقتی می‌گوییم نقش عقلانیت در نظریه مقاومت، منظور ما این

است که مقاومت بر چه مبانی عقلی استوار است؟ یعنی در دو حوزه نظر و عمل چه عقلانیتی، مقاومت را موجه می‌سازد؟ پس می‌خواهیم ببینیم خود نظریه مقاومت چقدر عقلانی است؟

۲. عقلانیت در میدان مقاومت: یعنی وقتی می‌خواهیم مقاومت را تحقق عینی و عملی ببخشیم، در میدان عمل بخواهیم مقاومت را پیاده کنیم، این جا تعقل چقدر نقش دارد؟ این بحث به بصیرت در میدان عمل، مبارزه، و جهاد مربوط می‌شود. آنچه مورد نظر ما است معنای نخست است؛؛ یعنی نظریه مقاومت در حوزه نظر و عمل چقدر عقلانی است و این نظریه چقدر می‌تواند موجه باشد؟ این مورد نظر است. معنای دوم فعلاً مورد نظر ما نیست.

ثانیاً ما عناوینی در این جا داریم که هر کدام از این عناوین را باید جداگانه اشاره کنیم تا محل بحث روشن بشود.

واژگان

أ) عقلانیت

عقلانیت از کلمه عقلانی درست شده است. عقلانیت یعنی منصوب به عقل یعنی متناسب با عقل. وقتی می‌گوییم یک کار و سیاستی عقلانی است و یا هر چیز دیگری را پیوست عقلانی می‌زنیم یعنی متناسب با معیارهای عقل است.

البته عقلانیت در دو حوزه مورد نظر است. حوزه نظر و حوزه عمل. در حوزه نظر باید بدانیم چه مبانی و مقدماتی می‌تواند یک رفتار یا یک سیاست را عقلانی کند؟ در حوزه عمل هم به این معناست که چه اهداف عقلانی پشت آن است که ضرورت آن را توجیه می‌کند. یعنی آنچه از مبانی نظری فهمیده می‌شود، در بخش عمل چه اهدافی را می‌تواند تأمین بکند تا آنچه را در مرتبه نظر عقلانیتش اثبات شد در مقام عمل اجرایی شود. پس برای بررسی عقلانیت هم باید در حوزه نظر بحث بکنیم و هم در حوزه عمل.

در قرآن کریم به هر دو حوزه اشاره شده است. در آیه دهم سوره فاطر خدای سبحان

می‌فرماید:

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ

کسی که خواهان عزت است (باید از خدا بخواهد) که تمام عزت برای خداست سخنان پاکیزه به سوی او صعود می‌کند و عمل صالح آن را بالا می‌برد

«مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا» اگر کسی دنبال عزت است، همه عزت پیش خداست. موضوع عزت به بحث ما هم مربوط است که در ادامه از آن سخن خواهیم گفت. ادامه آیه: «إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ» اگر می‌خواهید به خدا برسید، اگر می‌خواهید به عزتی برسید که برای خداست، دوفضا را باید در نظر داشته باشید. فضای اول فضای عقیده است؛ توضیح این که در تفسیر کلمه طیبه احتمالاتی از سوی مفسران مطرح شده است؛ گاهی گفتند کلمه لاله اله الله و گاهی گفته‌اند قرآن کلمه طیبه است و وجوه دیگری هم ذکر کرده‌اند. اما علامه طباطبائی تفسیر بسیار معقولی از این آیه ارائه می‌دهند؛ کلمه طیب یعنی اعتقاد درست در حوزه باورها و عقائد مانند مبدأ و معاد و مانند آن. «إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ» یعنی اعتقاد درست به سمت خدا می‌رود. البته منظور این است که آن کسی که صاحب یک اعتقاد درستی باشد، به سمت خدا می‌رود یعنی مقرب خدا می‌شود. هم چنان که در آیه ۳۷ سوره حج می‌فرماید:

لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُحُومَهَا وَلَا دِمَائُهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَى مِنْكُمْ

هرگز نه گوشتها و نه خونهای آنها به خدا نمی‌رسد آنچه به او می‌رسد تقوا و پرهیزگاری

شماست»

گوشت‌های قربانی به سمت خدا نمی‌رود بلکه تقوا به سمت خدا می‌رود، تقوا هم باعث صعود صاحب آن به سمت خدا است یعنی اگر شما می‌خواهید محبوب و مقرب خدا بشوید و با رضوان الهی ملاقات کنید، با تقوا بالا می‌روید و تقواست که شما را بالا می‌برد. پس آن کسی که باید بالا برود، انسان است، بنده است. آیه مورد بحث هم معنایش این است که با اعتقاد انسان بالا می‌رود و محبوب و مقرب خدا می‌شود و با رضوان الهی ملاقات می‌کند. این مربوط به حوزه نظر است. یعنی باید اعتقاد و ایمان درست باشد.

اما این اعتقاد و این ایمان به تنهایی کافی نیست؛ عمل صالح و شایسته لازم است؛ باید عمل کرد؛ باید در مقام عمل ثابت قدم بود. «وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ» آن عمل صالح است که اعتقاد درست را به سمت خدا می‌برد. یعنی اگر انسان اعتقاد درست داشته باشد، در بخش نظر مبانی اعتقایش محکم باشد و عمل صالح هم انجام بدهد بر اساس اعتقادی که دارد، می‌رسد به عزتی که عزت الهی است.؛ به تعبیر فلاسفه اسلامی با نزدیک شدن به کامل مطلق و قرب به او همه چیز برای او حاصل می‌شود، از جمله قدرت و توان.

مقاومت

کلمه مقاومت به معنای ایستادگی و پایداری و پابرجا بودن در برابر سستی و سازش و کوتاهی و نرمش است. اما از لحاظ لغوی از ماده «قَوَمَ» گرفته شده. قَامَ، يَقْوِمُ ثلاثی مجرد است که به معنای سرپا ایستاد، برپای شد، از جای بلند شد و ایستاد، آمده است. این ماده در برخی از صیغه‌های ثلاثی مزید به کار رفته است، از جمله باب مفاعله، قَاوَمَ، يُقَاوِمُ، قَوَاماً و مقاومه؛ پس مقاومه به فتح واو مصدر باب مفاعله است و در زبان فارسی به اشتباه مقاومه به کسر واو کار برد دارد. «قَاوَمَ» به سه معنا است: ۱. با همدیگر ایستادن؛ قَاوَمَ یعنی این شخص ایستاد آن شخص هم ایستاد. ۲. مقابل هم ایستادن. قَاوَمَ یعنی دو نفر یا دو گروه مقابل هم ایستادند. کوتاه سخن این که طرفینی بودن در معنای مقاومت خوابیده ولی دو معنا دارد که دومی یعنی با همدیگر ایستادن، کار بردش بیشتر است آنچه را که ما در مقاومت می‌گوییم و به درد ما می‌خورد، هر دو معنا است یعنی هم با همدیگر بایستند و پایداری بکنند و هم در برابر دشمن بایستند و پایداری کنند. ۳. تحمل و پایداری؛ مقاومت به معنای تحمل و پایداری هم به کار رفته است. ضرورت مقاومت یعنی ضرورت تحمل و شکیبایی برای رسیدن به هدف. مطلوب و معقول.؛ برای رسیدن به هدف باید سختی‌ها را به جان خرید و پایداری کرد.

معنای خاص مقاومت ایستادگی و پایداری در برابر دشمن است؛ مراد ما از مقاومت همین معنا است؛ بنابراین منظور از مقاومت همانطور که در لغت هم معنا کرده‌اند، در برابر

دشمن ایستادن، در برابر تهاجم دشمن ایستادگی کردن، است. حتی در متن بعضی از کتابهای لغت آمده ابدی الجنود بطولية المقاومة، سربازان مقاومت قهرمانانه‌ای در مقابل دشمن کرده‌اند. البته مقاومت که گاهی اوقات به صورت اضافه استفاده می‌شود، و گاهی اوقات به صورت وصفی استفاده می‌شود؛ مانند المقاومة الشعبیة، یعنی مقاومت مردمی.

نظریه مقاومت

نظریه‌ای که می‌گوید به جای سستی کردن، نرمی کردن و سازش، در برابر دشمن، پایمردی و ایستادگی کنید. بایستید، بر اهداف و مبانی خودتان تأکید کنید و در مقابل دشمن کوتاه نیایید.

البته از این نکته نباید غفلت شود که مقاومت یک سیاست راهبردی است که باید در مقابل دشمن اتخاذ کرد، حالا مبانی آن را هم عرض می‌کنیم. مقاومت کردن در فضای نظری یعنی باید به صورت جدی در مقابل دشمن مقاوم باشیم اما این مقاومت گاهی با جنگ حاصل می‌شود و گاهی به مورد دیگری به دست می‌آید، حتی ممکن است در شرایط خاصی با قرارداد صلحی باشد که در جای خودش باید بحث شود، باشد، ولی اگر اهداف مقاومت در آن صلح تأمین نشود، آن صلح را باید کنار گذاشت. پس مقاومت یک سیاست راهبردی است که ما می‌خواهیم مبانی آن را تبیین بکنیم.

یک پایه بحث قرآن کریم است، پایه دیگر بحث، بیانیه گام دوم است. بیانیه گام دوم که بعد از ۴۰ سال از آغاز انقلاب اسلامی توسط مقام معظم رهبری ارائه شد. بیانیه‌ای حاوی سیاست‌هایی راهبردی برای ادامه حرکت تکاملی انقلاب اسلامی و در راستای تشکیل تمدن نوین اسلامی؛ ابتدا سراغ قرآن می‌رویم سپس بیانیه گام دوم.

عقلانیت در قرآن کریم

در قرآن به صورت مستقیم به موضوع عقلانیت پرداخته شده است، که به عنوان نمونه به برخی از آیات اشاره می‌کنم.

وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِنَ الْجِنَّةِ وَالْإِنْسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ

لَا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَئِكَ كَأَلَا نِعَامٍ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ (الأعراف: ۱۷۹)

به طور مسلم گروه بسیاری از جن و انس را برای دوزخ آفریدیم آن‌ها یعنی آن گروه کثیر کسانی هستند که دل‌ها یعنی [عقلهائی] دارند که با آن [اندیشه نمی‌کنند و] نمی‌فهمند و چشمانی دارند که با آن نمی‌بینند و گوشهائی دارند که با آن نمی‌شنوند آن‌ها همچون چهارپایانند بلکه گمراه‌تر از آن‌ها هستند. آنان همانا غافلانند [زیرا با این که همه‌گونه امکانات هدایت دارند باز هم گمراه‌اند].

وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِنَ الْجِنَّةِ وَالْإِنْسِ بَسِيرًا از انسان‌ها و پریان، اهل جهنم‌اند، زیرا درست انتخاب نمی‌کنند، هُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا (قلب‌هایی دارند که تفکر و تفقه نمی‌کنند و درست نمی‌اندیشند. آن‌ها قوه درک باطنی را درست به کار نمی‌گیرند و اندیشه و تفکر نمی‌کنند.

وَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا چشم بینا دارند ولی با آن نمی‌بینند، البته چشم ظاهری منظور نیست. چون چشم ظاهری برای همه است، مؤمن و کافر ندارد. پس منظور چشم بصیرت و عبرت بین است. یعنی یک چشم باطنی خداوند به همه داده، بعضیا کور می‌کنند و بعضیا به اقتضای آن عمل می‌کنند و نجات پیدا می‌کنند..

وَهُمْ أَذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا، گوش دارند ولی با آن نمی‌شوند و اطاعت نمی‌کنند، یعنی گوش باطنی ندارند که بتوانند تدبیر کنند و مطیع خدا و پیامبر شوند.

أُولَئِكَ كَأَلَا نِعَامٍ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ آنان به سان چارپایان‌اند. بلکه گمراه‌تر از آنان‌اند. برای این که آن‌ها قوه تفکر را دارند و عمل نمی‌کنند، ولی این قوه را حیوان ندارد؛ بنابراین گمراه‌تر از حیوانات هستند. «أُولَئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ»، اینها غافل هستند. پس آن چیزی که در این آیه می‌آید، بحث تعقل و عقلانیت است که باید انسان به انسانیتش و به تعبیر دیگر به اقتضای این که انسان است و به تعبیر حکما انسان بما هو انسان، نه انسان بما هو حیوان. اما انسان بما هو انسان همه چیز آن به همین تعقل است، به همین عقلانیتش است که در حوزه نظر و عمل باید این را به کار بگیرد.

تعابیری دیگری هم در قرآن کریم است که مرور آن‌ها در این جا مناسب است مانند: لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ که درباره آیات الهی معمولاً آمده و در مورد منافقین و کفار آمده که آن‌ها تدبیر نمی‌کنند، چون مترین ویژگی آن‌ها کفر باطنی است، لجاجت است، که هم در کافر است و هم منافق. آن‌ها آیات الهی را می‌بینند و باز کفر می‌ورزند، بنابراین آن‌ها تفکر نمی‌کنند. تعبیر لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ و یا أَفَلَا تَعْقِلُونَ، که در آیات فروانی به کار رفته است. تعبیر بعدی هم به صورت أَفَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ آمده است، یا بعضی جاها حقیقتی را بیان می‌کند و می‌فرماید إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ، اگر تعقل بورزند. مقاومت در قرآن کریم

در قرآن از واژه استقامت استفاده شده که با مقاومت هم معناست. هر چند در موازن گوناگونی به کار رفته است به عنوان نمونه به موارد ذیل اشاره می‌شود:

۱. استقامت در اجرای پیمان و میثاق، «فَمَا اسْتَقَامُوا لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ» که در مقابل دشمنان است که اگر آن‌ها بر تحقق پیمان ایستادگی کردند، شما هم ایستادگی بکنید تا زمانی که به عهد و پیمانی که بینتان محقق شده، وفادارند ولی اگر عهد شکستند، شما نباید آن‌ها را بپذیرید و کوتاه بیایید. بلکه باید مقابله به مثل کنید: «فَمَنْ اعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ» (البقره ۱۹۴) باشید.

۲. استقامت در ابلاغ پیام الهی: خدای متعالی خطاب به حضرت موسی و هارون می‌فرماید: در ابلاغ پیام الهی استقامت و پایداری به خرج بدهید «قَالَ قَدْ أُجِيبَتِ دَعْوَتُكُمَا فَاسْتَقِيمَا وَلَا تَتَّبِعَانَّ سَبِيلَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ» (یونس ۸۹)، مبادا پیرو جاهلان شوید، بلکه باید در ابلاغ دین الهی و هدایت مردم پایداری و مقاومت کنید.

۳. استقامت در اجرای فرامین الهی: خداوند سبحان خطاب به پیامبر اکرم ﷺ می‌فرماید: «فَاسْتَقِمْ كَمَا أَمَرْتُ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطَّعُوا إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ» (هود ۱۱۲). استقامت کن، پایداری کن؛ خودت و کسانی با شما هستند. همه باید استقامت کنید؛ زیرا استقامت پیامبر بدون پایداری و استقامت پیروانش راه به جایی نمی‌برد. پیغمبر بدون پیرو، امام بدون

پیرو، نمی‌تواند کاری از پیش ببرد. بر همین اساس امیرالمومنین می‌فرمود: لا أمر لمن لا يطاع" کسی که اطاعت نشود، امیر نیست. همه باید استقامت بورزند و با همدیگر مقاومت بکنند.

۴. استقامت در میدان مبارزه با دشمن: در قرآن کریم کلمه عدو به معنای دشمن به کار رفته است. ماده ع د و که در واژه‌هایی مانند عدو، عدوان، عداوت، اعداء، اعتدا و عدو به کار رفته است به معنای تجاوز است؛ یعنی خداوند دشمنان اسلام را متجاوز می‌داند، اینها حق خدا و پیغمبر و اولیای الهی و مؤمنین تجاوز کرده‌اند، یا به کرده‌اند، پس آن‌ها متجاوز حساب می‌شوند. و باید درباره تجاوز آنان ایستادگی کنید.

عقلانیت مقاومت در بعد نظر

عقلانیت در بُعد نظری، یعنی مبانی عقلانی یک عقیده یا رفتار چیست؟ محورهای عقلانی بحث نظری در مباحث وجودشناسی همان سوالات اصلی جهان بینی، است یعنی که می‌گوییم مبدأ و منتها و هدف ما چیست؟ مبدأ و معاد واجب الوجود و خداوند متعالی است، و هدفی که بین مبدأ و معاد برای خلقت انسان است، این است که انسان به کمالش یعنی قرب به خدا، برسد که سعادت دنیوی و اخروی او است. این هدف در سایه پذیرش نبوت انبیا و سفیران الهی و پذیرش ولایت آنان و جانشینانشان شکل می‌گیرد. بر این هر پنداری و هر کرداری اگر قرار است انسان را به سعادتش برساند، باید مبتنی بر این سه باشد؛ یعنی خدا محوری، معاد محوری و ولایت محوری، اگر چنین شد عقلانیت آن در بعد نظری تأمین می‌شود.

محورهای سه‌گانه در قرآن کریم

قرآن کریم می‌فرماید: «قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَاحِدٌ فَاسْتَقِيمُوا إِلَيْهِ وَاسْتَغْفِرُوهُ وَ وَيْلٌ لِّلْمُشْرِكِينَ» (فصلت ۶)، از تعبیر فاستقیموا إليه خدا محوری استنباط می‌شود یعنی برای رسیدن به خدا استقامت کنید. بر این باید محور استقامت خدا، اجرای دین الهی و تحقق اراده الهی باشد تا معقول باشد. پس خدا محوری یکی از عناصر اساسی در عقلانیت هر چیزی از جمله مقاومت است.

باز می‌فرماید: «فَاسْتَقِمَّ كَمَا أُمِرْتَ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطَّعُوا إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ» (هود ۱۱۲). استقامت کن آن‌چنان که امر شدی؛ امر شدی برای چی؟ امر شدی برای هدایت مردم به سمت خدا و در این راه باید تحمل داشته باشی، ایستادگی داشته باشی، از جنگ و گرفتاری، تحریم اقتصادی نترسید و نه تنها تو، بلکه وَمَنْ تَابَ مَعَكَ، آن‌هایی هم که همراه تو هستند هم باید همین‌جوری باشند. آن‌ها هم باید استقامت بکنند، و الا بدون استقامت شما نمی‌توانید آنچه را خدای متعالی به شما دستور داده، اجرا بکنید. بنابراین استقامت یک محور دیگر هم دارد، محور با پیامبر و ولی بودن، با ولایت بودن. استقامت باید در کنار پیامبر و امام باشد.

نکته دیگر این‌که در آیاتی که بحث استقامت را بیان می‌کند، بحث امداد الهی را مطرح می‌کند که امداد الهی در سایه مقاومت است و باور به حیات اخروی هم در آن آیات موج می‌زند. یعنی استقامت اگر بر اساس اعتقاد به معاد و آخرت نباشد، مقاومت بی‌ارزش می‌شود. اوایل انقلاب کمونیست‌هایی که اعتقاد به خدا نداشتند، می‌گفتند که ما در راه اهداف، مکتب و ایدئولوژی مان حاضر هستیم که جان خودمان را فدا کنیم. این خیلی پارادوکسیکال است و به لحاظ عقلی هیچ پشتوانه‌ای ندارد. اتفاقاً حماقت است، چون شما جان می‌خواهی بدهی در معرکه جنگ، برای چی؟ برای نیست شدن؟ شما که اعتقادی به آخرت نداری، برای چه می‌خواهی جان خودت را بدهی؟ پس جانفشانی و پایداری و مقاومت کردن، فقط برای دنیا که حیات بعدی پشتش نباشد، حماقت است. استقامت با آخرت باوری عقلانی است.

قرآن می‌فرماید: إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخْفُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ (فصلت ۳۰) ملائکه بر این‌ها نازل می‌شوند و این‌ها را دل‌داری می‌دهند، و بشارت می‌دهند به بهشت، یعنی خداوند به شما وعده بهشت داده و گفته مرده می‌پندارید کسانی که در راه خدا کشته شده‌اند، چرا؟ برای این‌که این‌ها احیاء هستند بعد از مرگ، خب همه احیاء هستند، اما این‌ها ویژه‌اند؛ چون به رزق الهی متنعمند، آن عند رب

بودن، آن مقام به خدا رسیدن، که هم مبدأ باوری و هم معاد باوری است، آن هم در کنار انبیاء و هدایت الهی کسب می‌کنند. بنابراین از این چندتا آیه‌ای که من خیلی به اختصار مطرح کردم به راحتی می‌شود فهمید که مبانی نظری مقاومت چه چیزی است؟ خدا محوری، معاد محوری، ولایت‌پذیری.

عقلانیت مقاومت در بعد عمل در باینه گام دوم

مقام معظم ولایت در بیانیه گام دوم می‌فرمایند «انقلاب اسلامی و ایستادگی در برابر مستکبران از منطقی بسیار قوی برخوردار است.» هم در مرتبه نظر و هم در مرتبه عمل؛ در مرتبه عمل از عقلانیت برخوردار است، زیرا مبتنی بر ایمان و خدامحوری و توکل است که در بخش نظر اشاره کردیم.

در مقام عمل نیز اهداف معقولی دارد برای نیل به تعالی و پیشرفت و تحقق تمدن اسلامی باید با ایمان و اعتقاد به توان داخلی و تکیه بر «اصل ما می‌توانیم»، گام‌های اساسی برداریم. ما توانایی‌ها و سرمایه‌هایی در داخل داریم، که می‌توانیم در مقابل مستکبران عالم سر فرو نیاوریم و سربلند باشیم و استقلال‌مان را حفظ کنیم.

در جای جای این بیانیه از اهداف روشنی سخن به میان آمده که مقاومت را امری معقول می‌کند؛ این که ما دفاع از حق می‌کنیم، دفاع از مظلومین عالم می‌کنیم، در مقابل سلطه مستکبران ایستاده‌ایم، در راستای اجرای فرامین الهی، در راستای به دست آوردن استقلال که البته از برکات انقلاب ما استقلال و آزادی است که ما به دست آورده‌ایم، اینها اهداف مقاومتی است که ما داریم، بنابراین این اهداف هم کاملاً روشن است برای ما و به لحاظ عمل کار ما را در مقابل مستکبران عالم عقلانی می‌کند.

نکته مهم نتایج روشنی است که از این مقاومت گرفته و در آینده خواهیم گرفت که در بیانیه به آن پرداخته شده است. مثلاً جایی آمده که «شکست سیاست‌های آمریکا در منطقه غرب آسیا» در سایه مقاومت میسر شده هم چنان که «اصل انقلاب ما هم در سایه مقاومت» رقم خورده است این نعمتی الهی است و شکرش لازم است.؛ زیرا در سایه آن از یوغ استکبار

جهانی و آمریکا‌رها شدیم.

یکی از مهم‌ترین اهداف ما از پایداری و مقاومت شکست دشمنان در تصمیمات و نقشه‌هایی بود که در سر می‌پروراندند؛ آن‌ها از آغاز انقلاب اسلامی تصمیم گرفتند که نقشه منطقه و خاورمیانه عوض کنند، باید کشورهای منطقه، از جمله سوریه و عراق و ایران را تقسیم کنند این تفکیکی که می‌خواستند در خاورمیانه صورت بدهند و خاورمیانه جدیدی بسازند، در راستای حفظ اسرائیل و شکستن هیمنه انقلاب اسلامی و محور مقاومت در منطقه بود، اما در سایه مقاومت، در اهدافشان شکست خوردند.

باز در بیانیه اشاره شده به وعده زمین‌گیر شدن همکاران خائن آمریکا و اسرائیل در منطقه و کشورهای که به اهداف انقلاب اسلامی ما و فلسطین و اهداف قرآنی خیانت کردند. آنان برای این که بتوانند انقلاب اسلامی ایران و حزب الله لبنان و مقاومت را بشکنند از هیچ تلاشی دریغ نکرده‌اند ولی به لطف مقاومت شهدای مدافع حرم و چند میلیون نفر از ملت‌هایی که در کنار هم ایستاده‌اند و گروه‌هایی مثل فاطمیون افغانستان و سایرین که برای خدا در مقابل دشمن ایستادند، نتوانستند کاری کنند، این خیانت همه کشورهای مرتجع منطقه و کشورهای خدمتکار آمریکا بود که می‌خواستند مؤمنان را زمین‌گیر کنند و نتوانستند به نتیجه برسند بلکه خود زمین‌گیر شده‌اند.

فایده بعدی مقاومت گسترش حضور سیاسی جمهوری اسلامی در کشورهای منطقه است. اقتداری که می‌خواستند بشکنند، اما هیمنه‌ای که امروز جمهوری اسلامی دارد، با چندین سال قبل قابل مقایسه نیست. یعنی فهمیده‌اند که دیگر نمی‌شود با جمهوری اسلامی در افتاد و باید تاکتیک‌ها را عوض کرد، اینها به خاطر مقاومت است. اگر مقاومت نبود و امام امت سیاست سازشکاران، ترسوها و غرب پرستانی را در پیش می‌گرفت قطعاً این پیروزیها نصیب ما نمی‌شد. کسانی که می‌گفتند: با آمریکا مذاکره و سازش کنیم، چرا باید در سوریه بجنگیم، به ما چه ربطی دارد، نه غزه، نه لبنان، جانم فدای ایران، اگر با این تفکر و با این شعار جلومی‌رفتیم الان چه وضعی داشتیم؟

نکته مهم تر بازتاب قدرت وسیع ایران و اسلام در جهان است که به این نکته هم در بیانیه اشاره شده است. آنهایی که می‌خواستند نام ایران را حذف کنند، امروز مجبورند با نام ایران و مبارزه با گسترش نفوذ ایران در در رقابتهای انتخاباتی کشورشان برای خویش رأی جمع کنند؛ کاندیداهای ریاست جمهوری آمریکا، مهم‌ترین مسئله اشان ایران است؛ این یعنی قدرت و عظمت ایران. معلوم است که نام جمهوری اسلامی در جهان بلند است و بازتاب وسیعی دارد، همه این‌ها در سایه مقاومت به دست آمده است.

و نکته مهم دیگری نیز وجود دارد که در بیانیه گام دوم انقلاب هم به آن اشاره شده این است که مقاومت عامل گسترش بیداری اسلامی در منطقه است. این بیداری ملت‌ها قطعاً زمینه را برای سقوط دولت‌های مستکبر و دولت‌های در خدمت آن‌ها فراهم خواهد کرد و ان شاء الله زمینه ظهور را هم فراهم خواهد کرد. بر این مقام معظم ولایت به ضرورت مقاومت در همه حوزه‌ها تأکید وافر داشته، همگان را به مقاومت در برابر دسیسه‌های دشمنان که در پی شکست انقلاب اسلامی هستند دعوت می‌کند. در این میان مقاومت در عرصه اقتصاد، و به تعبیر دقیق‌تر اقتصاد مقاومتی و تکیه بر توان داخلی، راهکاری منطقی، ضروری و اجتناب‌ناپذیر است که توفیق در این عرصه مقاومت در دیگر راه‌ها میسر می‌کند و موفقیت در آن‌ها را در پی دارد.

و نکته پایانی این که در جایی از بیانیه آمده است که نباید در مقابل دشمن فریب بخوریم و مقاومت‌مان را از دست بدهیم. ایشان فرمودند مواظب باشید دشمن شما را فریب ندهد، می‌گویند شما چون مقاومت می‌کنید، تحریم می‌شوید و بعد می‌گویند تحریم‌ها مشکلات اقتصادی را به بار می‌آورد، بنابراین باید زانوزد و بوسه بر پنجه‌گرگ زد. این، آن تعبیر غلطی است که دشمن می‌کند. این همان سیاستی است که هر وقت مسئولین نظام جمهوری اسلامی در این مسیر حرکت کردند، کشور ضرر کرده است. کسانی که قراردادهای ننگینی را به خاطر ترس از پیامدهای عدم سازش با دشمن امضا کردند ناخواسته آینده کشور را تباہ کرده‌اند. از این روی مقاومت در برابر دشمن در همه عرصه‌ها کشور را بیمه و تحریم را

بی‌خاصیت می‌کند.

مقام معظم رهبری فرمودند که اگر هزینه‌های سازش را با هزینه‌های مقاومت بسنجیم، متوجه می‌شویم که هزینه‌های سازش از هزینه‌های مقاومت بیشتر است. چون با سازش استقلال کشور از دست می‌رود، بی‌خاصیت می‌شویم، سلطه بیگانگان در امور افزایش می‌یابد، سرمایه‌های کشور غارت می‌رود و تازه علاوه بر همه این خسارت‌ها هزینه حضور دشمنان را نیز باید پردازیم، اینها هزینه‌های سازش است. اما فوایدی که سازش ممکن است داشته باشد، احتمالی است. این که ما فکر کنیم با سازش راحتی می‌آید، جای بحث دارد و معلوم نیست که اتفاق بیفتد. اگر کشورهایی که در این مسیر قرار گرفته‌اند، از جمله مصر و مکزیک را بررسی کنیم، متوجه می‌شویم که چنین چیزی نیست. بعضی‌ها ژاپن را مقایسه می‌کنند، که البته درست نیست؛ زیرا مردم ژاپن در سایه سختکوشی این موفقیت‌ها را کسب کرده‌اند. حضور آمریکا نه تنها باعث پیشرفت ژاپن نشده بلکه اتفاقاً آمریکایی‌ها مانع پیشرفت آن‌ها در برخی از عرصه شده‌اند؟ ژاپن قدرت جهانی بود که آمریکایی‌ها مجبور به استفاده از بمب هسته‌ای شده‌اند؛ اگر ژاپن کشور ضعیفی بود که این‌گونه مورد حمله قرار نمی‌گرفت.

خلاصه این که اگر سازش نتایجی داشته باشد، نتایجش قطعی نیست و تجربه نشان داده که کمترین فایده را ندارد. مخصوصاً در برجام این موضوع به خوبی روشن شده است. البته هزینه‌های مقاومت سختی، فشار اقتصادی، تحریم اقتصادی و مانند آن است، ولی می‌شود آن‌ها را بی‌اثر کرد. ما باید به فکری اثر کردن تحریم‌ها باشیم. که راهش هم وجود دارد. اگر ما پیروی از ولایت بکنیم که راه معقولی است، ان شاء الله به آن جا هم خواهیم رسید.

والسلام علیکم ورحمت الله وبرکاته

۲. جایگاه عقلانیت در نظریه پیشرفت اسلامی با تأکید بر بیانیه گام دوم انقلاب

ارائه‌کننده: سرکار خانم دکتر فاطمه سادات هاشمیان

تاریخ برگزاری: چهارشنبه ۱۸/۱/۱۴۰۰ ساعت ۱۸

برگزارکننده: مدرسه علمیه ریحانه الرسول ع / ۱۸
قسم

خلاصه بیانات دکتر هاشمیان

با تمسک به بیانات رهبر معظم انقلاب در بیانیه گام دوم، شاخصه‌های عقلانیت و عرصه‌های پیشرفت مطرح و تأثیر شاخصه‌های مذکور در عرصه‌های پیشرفت تبیین گردید. طرح الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت از سوی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، مباحث مختلفی را پیرامون ضرورت و چگونگی طرح و تدوین چنین الگویی به وجود آورده است. از طرفی عقلانیت اسلامی مدل خاصی از تفکر را به دنبال دارد که پیامدهای عقلانیت مدرنیته را ندارد و می‌توان ادعا کرد که بدون تدوین عقلانیت اسلامی و بدون آسیب‌شناسی عقلانیت مدرن، نمی‌توان به الگوی صحیحی از پیشرفت دست یافت و این امر ضرورت بحث را نمایان می‌کند.

با توجه به اهمیت بالای بیانیه گام دوم انقلاب در تدوین الگوی اسلامی پیشرفت، پژوهش حاضر در پی پاسخگویی به این سؤال اساسی است که «عقلانیت چه جایگاهی در عرصه‌های الگوی پیشرفت اسلامی در بیانیه گام دوم انقلاب دارد؟» در واقع پرسش اصلی این تحقیق به بررسی جایگاه عقلانیت در الگوی پیشرفت در اسلام می‌پردازد و به دنبال کشف ارتباط این دو مقوله است و به دنبال پاسخ به این سؤال است که آیا رابطه‌ای میان عقلانیت و پیشرفت اسلامی وجود دارد؟ و آیا می‌توان ادعا کرد که مدل خاصی از عقلانیت

در تحقق پیشرفت اسلامی مؤثر است؟ بنابراین هدف اصلی بحث، بررسی شاخص‌های عقلانیت از منظر حضرت آیت‌الله خامنه‌ای و جایگاه این شاخص‌ها در عرصه‌های چهارگانه الگوی پیشرفت اسلامی با نگاه به بیانیه گام دوم انقلاب است. فرضیه این پژوهش مبتنای عرصه‌های پیشرفت بر عقلانیت اسلامی در مقابل ناکارآمدی عقلانیت مدرنیته در توسعه غربی است. بر این پیشرفت که هم به مثابه راه مطرح هست و هم به مثابه هدف، در ذیل یک الگوی صحیح می‌تواند اهداف نظام اسلامی را در خود جمع نماید و سعادت دنیوی و اخروی جامعه انسانی را تضمین نموده و زندگی گوارا و حیات طیبه انسانی را به ارمغان آورد. چنین الگویی می‌تواند منجر به پیشرفت همه‌جانبه و در همه عرصه‌ها شده و منتهی به ایجاد یک تمدن نوین اسلامی گردد.

نوآوری بحث: تا کنون مباحث متعددی در زمینه پیشرفت مطرح گردیده اما تبیین جایگاه عقلانیت در این الگو و بررسی جایگاه عقلانیت در عرصه‌های متعدد پیشرفت بر اساس بیانیه گام دوم و به روش تحلیل گفتمان مقام معظم رهبری، موضوع و روشی کاملاً بدیع و نوآورانه است.

عقلانیت یکی از مبانی اساسی گفتمان انقلاب و از پایه‌های اصلی جامعه اسلامی و در عرض ایمان، مجاهدت و عزت قرار داشته و مترادف با به حاشیه راندن عقلانیت مدرن است و دین‌محوری، تفکیک ناپذیری از معنویت و عدالت، محاسبه درست و به دور از محافظه‌کاری، عدالت خواهی، استکبارستیزی، مردم‌سالاری و اقتدار از شاخصه‌ها و مؤلفه‌های اصیل آن به شمار می‌آید که به واقعیات و وضعیت موجود توجه دارد. چنین عقلانیتی به‌عنوان یک اهرم قوی برای حرکت رو به جلو و پیشرفت است. در دیدگاه حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، الگوی پیشرفت دارای چهار عرصه اساسی است که با تحقق پیشرفت در این عرصه‌ها، پیشرفت همه‌جانبه شکل می‌گیرد و زمینه تحقق تمدن نوین اسلامی فراهم می‌آید، این چهار عرصه عبارتست از «فکر»، «علم»، «زندگی» و «معنویت». بر این مسئله اصلی این پژوهش اکتشاف جایگاه شاخصه‌های عقلانیت در عرصه‌های چهارگانه الگوی

پیشرفت اسلامی با نگاه به بیانیه گام دوم انقلاب و نشان دادن موقعیت و اثر عقلانیت در عرصه فکر، علم، استقلال، امنیت، عدالت و معنویت است.

یافته‌های بحث که مبتنی بر تحلیل بیانات، نظرات و گفتمان مقام معظم رهبری درباره شاخصه‌های عقلانیت و عرصه‌های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت است، ضرورت ابتدای این الگو بر مبنای عقلانیت اسلامی و تمایز الگوی اسلامی پیشرفت از توسعه تک بعدی غربی را اثبات می‌کند و بیان می‌نماید که عقلانیت اسلامی در مبنای و اهداف پیشرفت اسلامی مؤثر است و مدل عقلانیت جامع‌نگر اسلامی و فضیلت‌محورانه، بر تعالی و پیشرفت جامعه تأثیرگذار است و آسیب‌های عقلانیت مدرن را مرتفع می‌نماید. بنابراین رابطه مستقیمی میان عقلانیت و پیشرفت برقرار است و الگوی پیشرفت اسلامی، متغیری وابسته به عنصر عقلانیت است، چراکه عقلانیت اسلامی سیستمی است که مجموعه جامعه اسلامی را به سمت پیشرفت، تمدن‌سازی و رشد و تعالی انسانی راهبری می‌کند و می‌توان گفت عقلانیت اسلامی، گوهر تمدن نوین اسلامی است. به این ترتیب فکر و عمل عقلانی یا همان عنصری که انسان را در دو مقام ارائه طریق و ایصال به مطلوب به سعادت دنیوی و اخروی می‌رساند، دارای شاخصه‌هایی است که بر اساس آن به تولید مفاهیمی می‌پردازد که بین سعادت دنیوی و اخروی تفکیک قائل نیست؛ زیرا سعادت اخروی از مسیر دنیا و زندگی دنیوی حاصل می‌شود و این دو از همدیگر تفکیک ناپذیرند. عقلانیت اسلامی، انسان و جامعه انسانی را توأمان به سمت سعادت مطلوب اسلام نزدیک می‌کند و برای اداره جامعه و حرکت به سمت مدل مطلوب از اهمیت اساسی برخوردار و دارای عناصر و مؤلفه‌های عملی و تمدن‌ساز است و می‌توان تأثیر عقلانیت انقلاب اسلامی را در عرصه‌های مختلف پیشرفت نظاره کرد.

۳. تبیین عقلانی نظریه نظام انقلابی بر اساس ساختار وجودی انسان بانگاه به بیانیه گام دوم انقلاب

ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر مصطفی عزیزی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۱۱/۸ ساعت ۱۰ به صورت مجازی

برگزارکننده: کمیته عقلانیت کنگره خلاصه بیانات دکتر عزیزی:

یکی از روش‌های به کار رفته در علوم

انسانی بهره‌مندی از شیوه الگوبرداری و الهام‌گیری از امور فطری است. ساختار وجودی انسان می‌تواند به‌عنوان الگویی مناسب برای تبیین نظام‌های اجتماعی قرار بگیرد.

در بیانیه گام دوم تعبیر «نظریه نظام انقلابی» به کار رفته است؛ رهبر معظم انقلاب حقیقت نظام انقلابی را به گونه‌ای انسان‌وار توصیف کرده و ویژگی‌های یک انسان کمال یافته را برای آن بر می‌شمارد؛ گویا نظام انقلابی به مثابه یک انسان زنده دارای هدف، حرکت، اراده، تعادل، عقلانیت، شجاعت، استقامت، مهربانی و گذشت، جوانمردی، مروّت، صراحت، اقتدار، می‌باشد.

پژوهش پیش رو بر آن است تا در پرتو روش تحلیل عقلی نظریه نظام انقلابی را بر اساس ساختار وجودی انسان شالوده‌ریزی نماید. همان‌گونه که نفس انسانی خاستگاه آثار حیاتی اوست، و برخوردار از حرکت جوهری و تکامل ذاتی و قوای تحریکی و ادراکی است و پیوند خاصی با بدن دارد، نظام انقلابی نیز موجودی زنده و پویاست که دارای حرکت تکاملی ذاتی بوده، و دارای قوای مخصوصی با چینی‌ش شبیه چینی‌ش قوای نفس انسانی می‌باشد.

بر پایه جهان‌بینی توحیدی نفس انسانی نفخه‌ای الهی و از سنخ عالم ملکوت و تجلی

اعظم حق تعالی در هستی است؛ از این رو نفس سر چشه حیات و اراده و توانمندی‌های انسان به شمار می‌آید.

از سوی دیگر مسئله الگوبرداری و اقتباس از امور تکوینی و فطری، در راستای باز تولید نظام‌های اجتماعی و ساختار حکومت، یکی از مباحث مهمی است که همواره در کانون توجه اندیشمندان بوده است. به طور کلی دو رویکرد اساسی در تبیین نظام‌های اجتماعی و ساختارهای حکومت مطرح است؛ رویکرد واقع‌گرایانه و رویکرد غیر واقع‌گرایانه و مبتنی بر قراردادهای اجتماعی.

رویکرد واقع‌گرایانه تلاش دارد که نظام‌های اجتماعی را بر پایه واقعیت‌های عینی استوار و پایه‌ریزی کند، در مقابل گرایش اعتباری و قراردادهای اجتماعی محض برآنند که نظام‌های اجتماعی صرف جعل و اعتبار و فرض هستند و هیچ واقعیتی در پس آن‌ها جز اعتبار معتبر وجود ندارد.

تحقیق پیش رو با رویکردی واقع‌گرایانه و با الهام از ساختار وجودی انسان و ابعاد وجودی او بر آن است تا نظریه «نظام انقلابی» را بازسازی و بازتولید کند. در حکمت اسلامی میراث گران‌بهایی از معارف و آموزه‌های ناب در حوزه نفس‌شناسی و معرفت نفس برجای مانده است که می‌توان در راستای ترسیم و تحلیل نظام‌سازی اجتماعی از آن بهره برد.

شایان ذکر آن که تعبیر «نظریه نظام انقلابی» در بیانیه گام دوم و در سخنان گهربار رهبر معظم انقلاب به کار رفته و تحقیق پیش رو این اصطلاح را از این بیانیه‌گرده برداری کرده است. از نظر پیشینه بحث تا کنون پژوهش و تحقیقی پیرامون بازسازی نظام انقلابی بر اساس ساختار وجودی انسان نیافتیم. در این تحقیق نخست مفاهیم اساسی ایضاح مفهومی شده سپس مؤلفه‌ها و شاخصه‌های نظام انقلابی بر پایه شاکله و ساختار وجودی انسان تبیین شده است.

در این پژوهش تلاش شده نظریه «نظام انقلابی» بر اساس ساختار وجودی انسان ترسیم و تحلیل شود. همان‌گونه که در حقایق عینی و تکوینی نفس یا صورت نوعیه شیء منشأ آثار و

خواص و خصوصیات اوست؛ همچنین در نظام انقلابی آثار و برکات و خواص منحصر به فرد او برخاسته از نفس یا صورت نوعیه او می‌باشد. از این رو رهبر معظم در بیانیه گام دوم تصریح می‌کنند که انقلاب اسلامی همچون پدیده‌ای زنده و با اراده، همواره دارای انعطاف و آماده تصحیح خطاهای خویش است.

همچنین نفس انسانی بدان دلیل که پیوند ذاتی با بدن دارد و نحوه وجود او ارتباط و اضافه به بدن است، دارای حرکت جوهری می‌باشد. این حرکت جوهری نفس از سنخ حرکت اشتدادی است. نظام انقلابی نیز در ذات و جوهر خود دارای حرکت و پویایی و تکامل است. نظام انقلابی نیز به وزان مراتب سه‌گانه نفس انسانی دارای مرتبه طبیعی و نفسانی و عقلانی است.

اگر نظام انقلابی دارای یک نفس و صورت نوعیه خاصی است که از آن آثار و برکات وجودی ویژه‌ای صادر می‌شود، پس برای انجام کارها و کنشها و امورش نیازمند قوا می‌باشد. می‌توان به‌طور کلی قوای نظام انقلابی را به دو دسته «قوای ادراکی» و «قوای تحریکی» تقسیم نمود. قوای ادراکی قوایی است که مسئولیت قانون‌گذاری و تشریح و تقنین را بر عهده دارد. قوه مقننه به‌عنوان مظهر و تجلی قوای ادراکی فعالیت می‌کند.

قوه تحریکی قوه‌ای است که وظیفه اجرای برنامه‌ها و دستور العمل‌ها و قوانین را در کشور دارد؛ تجلی‌گاه و مظهر قوه محرکه در نظام انقلابی قوه مجریه و دولت حاکم است که سکان دار امور اجرایی و عملیاتی را دارد.

نظام انقلابی به‌عنوان موجودی زنده و پویا و دارای نفس از سوی دو آفت و آسیب مورد تهدید قرار می‌گیرد؛ یکی از جهت رسوب و نفوذ عوامل مضاد و منافی با هویتش؛ و دیگری از سوی نابود شدن و زوال یکی از علل چهارگانه فاعلی، غایی، صوری، یا مادی آن.

۴. حکیم پرووری، راهبرد جهش علمی در گام دوم انقلاب اسلامی

ارائه دهنده: حجت الاسلام دکتر سعید حسینی

استادیار دانشگاه فرهنگیان و مدرس حوزه علمیه امام خمینی (ره) اراک.

تاریخ برگزاری: ۱۴۰۰/۴/۲۳

برگزارکننده: دانشگاه فرهنگیان، حوزه علمیه اراک و کمیته عقلانیت

خلاصه بیانات دکتر حسینی:

امام خامنه‌ای، عبور از مرزهای دانش در

گام دوم انقلاب اسلامی را، نیازمند حاکمیت «اجتهاد و مدل‌سازی علمی به همراه تهذیب اخلاقی» در فضای علمی کشور می‌داند؛ و بر اساس استناد منظومه فکری ایشان به منابع اسلامی، هدف مقاله حاضر، واکاوی مستند این دیدگاه در آیات و روایات معصومین و تبیین اصول کلی و بایسته‌های تحقق آن است؛ که با واکاوی منابع مرتبط با «فضیلت حکمت»، ویژگی‌های دانش‌پژوه حکیم توصیف شده تا بر اساس تحلیل آن لوازم، اصول تعلیم حکیم پرور استخراج گردد و راهبرد جهش علمی مورد انتظار رهبر انقلاب معرفی شود. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهند، بر اساس لوازم فضیلت حکمت، دانش‌پژوه حکیم، موحد و مهذب است و با بصیرت علمی موهبتی و اکتسابی، و شجاعت، در کسب علم مجاهدت می‌کند. و اصول تعلیم حکیم‌پرور عبارتند از: توحید محوری؛ نقادانه و شجاعانه و مجاهدانه روش‌های دستیابی به گزاره‌های علمی، و حکیم بودن معلم. در نتیجه رعایت اصول تعلیم حکیم‌پرور که از متون اسلامی استنباط شده‌اند، موجب می‌شود تا تلاش‌های علمی، اجتهادی و مدل‌ساز، بادستیابی حداکثری به حقیقت دانش و با تکیه بر توحید و تهذیب

اخلاقی باشد و جهش علمی مورد انتظار رهبری در گام دوم انقلاب را محقق کند که متناسب با این اصول، روش‌های اجرایی تنظیم می‌شوند.

خلاصه‌ای از مباحث نشست:

امام خامنه‌ای در بیانیه گام دوم می‌فرماید: «این جانب همواره به دانشگاه و دانشگاهیان و مراکز پژوهش و پژوهندگان، گرم و قاطع و جدی در این باره تذکر و هشدار و فراخوان داده‌ام، ولی اینک مطالبه عمومی من از شما جوانان آن است که این راه را با احساس مسئولیت بیشتر و همچون یک جهاد در پیش گیرید. سنگ بنای یک انقلاب علمی در کشور گذاشته شده و این انقلاب، شهیدانی از قبیل شهدای هسته‌ای نیز داده است. به پا خیزید و دشمن بدخواه و کینه توز را که از جهاد علمی شما به شدت بیمناک است ناکام سازید». ایشان معتقد است، کار علمی می‌بایست عمیق، بنیانی، مجتهدانه، مستقل و نوآور، با پرهیز از تقلید و مدل‌بازی و ترجمه‌گرایی، و بر محور تهذیب اخلاقی و مکتب توحیدی اسلام باشد؛ و در مسیر تحوّل علمی، مخصوصاً در علوم انسانی و نظام تعلیم و تربیت رسمی، از متن اسلام ایده گرفته شود.

بنابراین با توجه به دستور الزامی ایشان در مورد واکاوی عوامل پیشرفت و جهش علمی از متن اسلام؛ بازخوانی اصول تعلیم و تربیت علمی، که از متون اسلامی ایده بگیرد، و هدف یاد شده را تأمین کند، دغدغه و مسئله مهم انجام پژوهش حاضر قرار گرفت.

و با توجه به جایگاه فضیلت حکمت در معارف اسلام، و حکمت آموزی و حکیم‌پروری قرآن و عترت، فرضیه تحقیق، تحلیل لوازم دستیابی به فضیلت حکمت در منابع اسلامی، به‌عنوان راهبرد دستیابی به این هدف عالی در نظر گرفته شد.

با توجه به تحلیل واژگان تربیت علمی و حکمت می‌توان گفت: مراد از «اصول تعلیم و تربیت علمی حکیم - پرور» در پژوهش حاضر، گزاره‌های تجویزی و بایسته‌های کلی است که به سبب کلی بودن، در اجرای تمام روش‌های تعلیم، می‌بایست مورد توجه قرار گرفته و به آن‌ها عمل شود. روش‌هایی که توسط «معلم حکیم - پرور» به کار گرفته می‌شوند تا برای جوشش

دانش حقیقی (صائب و نافع) در دانش پژوه که به سبب وجود بصیرت علمی، فاقد جهل مرگب است، زمینه سازی صورت گیرد.

ویژگی های اصلی دانش پژوه حکیم عبارتند از:

الف) توحید و تهذیب نفس، و بصیرت علمی موهبتی

در برخی پژوهش های معاصر، تأثیر مثبت تهذیب نفس و تحصیل ملکه تقوا و کسب فضائل اخلاقی، و همچنین خودداری از آلودگی به رذائل اخلاقی، بر ادراک انسان به اثبات رسیده است (نورانی، ۱۳۹۹: ۲۸۴-۲۸۵). در منابع حدیثی، روایات متعددی پیرامون عوامل اعطای حکمت وارد شده است. از جمله مقدمات اعطای حکمت، داشتن اخلاص در مدّت طولانی [۴۰ روز]، محبت اهل بیت، حلم و بردباری، کنترل شهوات، بی رغبتی به لذات دنیوی و زهد، انفاق، گرسنگی شکم، کم حرفی و خودداری از پرداختن به امور بیهوده و بی فایده، و متواضع بودن، ذکر شده است. (مجلسی، ۱۴۰۳: ۲۹/۷۴؛ ۱۱۵/۲۷؛ ۳۲۶/۵۳؛ حسینی زاده و مشایخی، ۱۳۹۳: ۳۳-۳۹).

در حدیث معراج می خوانیم: «ای احمد، همانا بنده من زمانی که شکمش را گرسنه نگه دارد و زبانش را کنترل کند، حکمت را به او تعلیم می کنم، که اگر کافر باشد، حکمت او حجّت علیه او و وبال او می شود، اما اگر مؤمن باشد، حکمتش برای او نور و برهان و شفاء و رحمت می شود و به همین خاطر علم پیدا می کند به آنچه نمی دانست، و تیزبین می شود به آنچه به آن دقت نداشت، که اولین چیزی که بر آن دقیق می شود عیوب اوست که او را نسبت به عیوب دیگران مشغول می سازد؛ و من او را بر مطالب دقیق علمی و ریزه - کاری ها «با بصیرت» می کنم تا شیطان بر او داخل نشود» (مجلسی، ۱۴۰۳: ۲۹/۷۴).

ب) خلّاقیت و بصیرت علمی اکتسابی

در نتیجه تحلیل نصوص اسلامی می توان گفت: یکی از شرایط اکتساب فضیلت حکمت و دستیابی حداکثری و مستحکم به حقایق، داشتن خلّاقیت است که ماهیت آن اولاً مستلزم گسترش حداکثری نسبت به معلوماتی است که پیش فرض های یادگیری های

جدید و افق‌های تازه را تشکیل می‌دهند، و ثانیاً مستلزم آگاهی بر آگاهی خویش یا همان بصیرت علمی می‌باشد. یعنی با نگاه درجه دومی و فلسفی، به منظومه گزاره‌های علمی، توجه کرده و محدوده مورد مطالعه را همراه با پیش‌فرض‌ها و قواعد فوقانی مطالعه می‌کند. از این‌جا ضرورت تبیین ماهیت این آگاهی بر آگاهی، بر اساس دسته‌بندی علوم متعارف مانند منطق، معرفت‌شناسی، متدولوژی و فلسفه‌های مضاف روشن‌تر می‌گردد.

در نتیجه یافته‌های تحقیق نشان می‌دهند، دانش‌پژوه حکیم، اولاً، موحد و مهذب است و بصیرت علمی موهبتی دارد؛ و ثانیاً، دارای تفکری خلاق و نقاد است و بصیرت علمی اکتسابی دارد. بر این، اصول تربیت علمی او عبارتند از: (۱) اصل همراهی فرایند تعلیم با توحید محوری و تهذیب اخلاقی؛ (۲) اصل همراهی فرایند تعلیم با نقادای روش‌های استنتاج یافته‌های علمی و مطالعه درجه دومی و فلسفی آن‌ها؛ (۳) اصل حکیم بودن معلّم. و با توجه به دیدگاه رهبر انقلاب در مورد ویژگی‌های جهش علمی، یعنی بنیانی بودن، مستقل و نوآور بودن و همراهی با توحید و تهذیب نفس، می‌توان گفت رعایت اصول سه‌گانه فوق جهش علمی مورد انتظار ایشان در گام دوم انقلاب را محقق می‌سازد و ایده حکیم‌پروری می‌بایست راهبرد تحوّل و جهش علمی برآمده از متن اسلام معرفی شود. البته پیشنهادات مختلفی برای رعایت این اصول قابل طرح است. به‌طور مثال استخدام استادان حکیم و تشویق آن‌ها، تولید محتوای آموزشی حکیم‌پرور و گنجاندن دورس منطق، فلسفه، شناخت‌شناسی و فلسفه علم، فلسفه مضاف به علم مورد مطالعه، و ایجاد کارگاه‌های دائمی تمرین مطالعه انتقادی در طول سالیان تحصیلات متوسطه و عالی، و همچنین توسعه کمی و کیفی تهذیب اخلاقی در فضای آموزشی کشور، از جمله توصیه‌ها در جهت رعایت اصول حکیم‌پروری و دستیابی به جهش علمی طراز انقلاب اسلامی می‌باشد.

۵. پشتوانه‌های قرآنی توصیه‌های مربوط به ساحت علم و عقل در بیانیه گام دوم

ارائه دهنده: حجت‌الاسلام والمسلمین

دکتر محمدحسین صاعد رازی

تاریخ برگزاری: روز ۵شنبه ۱۴۰۰/۱/۱۹ ساعت ۱۱.

برگزارکننده: کمیته قرآن و علوم

خلاصه بیانات دکتر صاعد رازی:

در بیانیه گام دوم ۷ توصیه وجود دارد که در سه دسته «علم و عقلانیت» و «ایمان، معنویت و اخلاق» و «عمل (اقتصاد، عدالت و مبارزه با فساد، استقلال و آزادی و عزت ملی، روابط خارجی و مرزبندی با دشمن)» قابل تقسیم است. این توصیه‌ها در قالب یک نقشه راه شایسته است با ادله قرآنی و حدیثی تقویت شده و تفسیر و تبیین گردد؛ بنابراین در هر یک از این سه دسته، دلایل و مستندات قرآنی و حدیثی ارائه می‌گردد.

هدف از این پژوهش آن است که مستندات قرآنی و حدیثی این توصیه‌ها تبیین گردد، تا از یک سو به‌طور نظری دلایل مستحکم این توصیه‌ها بیان شود و از سوی دیگر برخی راهکارهای عملی ارائه شده در آیات و روایات در تحقق هر یک از این توصیه‌ها ارائه شود.

پشتوانه‌های قرآنی توصیه‌های ناظر به عقل و علم:

الف) عقل:

قرآن کریم در بیش از سیصد آیه انسان‌ها را به تفکر و تعقل و تدبیر دعوت کرده است (علامه طباطبائی، ۱۳۹۰، ۲۵۵/۵ و ۲۵۵/۵ و مرکز فرهنگ و معارف قرآن، ۱۳۸۲، ۱/۱۸۸) و مشتقات واژه «عقل» بیش از ۴۹ بار با صیغه فعلی در قرآن کریم به کار رفته است که بیان‌گر

اهمیت و جایگاه به کار گرفتن عقل است.

آیات مربوط به تفکر و تعقل در قرآن کریم را به دودسته کلی می‌توان تقسیم کرد:

1. آیاتی که بیان‌گر ارزش و دعوت به تعقل در امور مختلف، همچون مبدأ و معاد (بقره/۲۴۲. بقره/۷۳) زنده شدن زمین بعد از مردن آن (حدید/۱۷. رعد/۴) شب و روز و خورشید و ماه و... (نحل/۱۲) آفرینش انسان (غافر/۶۷) آثار گذشتگان (یوسف/۱۰۹) اعجاز قرآن و محتوی و نزول آن (نساء/۸۲ - زخرف/۳) برتری آخرت بر دنیا (انعام/۳۲) نشانه‌های مختلف خداوند در عالم هستی (بقره/۱۶۴) پذیرش سخن حق (زمر/۱۷.۱۸) و... است.
2. آیاتی که عدم بکارگیری عقل را نکوهش کرده و به آثار عدم خردورزی مانند دوری از هدایت الهی، جدا شدن از ارزش‌های انسانی و ارتکاب گناهان، اشاره می‌کند (بقره/۱۷۰. مائده/۱۰۳. حشر/۱۴. انعام/۳۲ و...).

در قرآن کریم تعابیری همچون شعور (انعام/۱۲۳)، فقه (منافقون/۷)، درایت (طلاق/۱)، حکمت (یونس/۳۵) و بصیرت (آل عمران/۱۳. حشر/۲ و...) نیز به معنای عقلانیت به کار رفته‌اند (المیزان، ۳۷۱/۲). البته در این تعابیر واژه «بصیرت» بیشترین تکرار را در قرآن دارد. بصیرت، به معنای هوشمندی، شناخت دوست و دشمن، شناخت درست از نادرست و قدرت فهم و تحلیل است که مانع جذب انسان به جاذبه‌های دروغین می‌شود و به انسان کمک می‌کند تا گرفتار بیراهه‌ها و کج‌راهه‌ها نشود (آیت‌الله خامنه‌ای، بیانات، ۲۶/۵۱/۱۳۷۰ و ۱۹/۱۰/۱۳۹۰ و ۲۶/۰۸/۱۳۹۵) و این همان عقلانیت دینی است. از این رو انسانیت انسان به معنای واقعی با بصیرت او سنجیده می‌شود (امام خمینی، صحیفه امام، ۴۶۲/۸).

در خصوص روایات اولین فصل از کتاب کافی به بیان بخشی از روایات مربوط به عقل اختصاص یافته است. در برخی روایات عقل به عنوان حجت باطنی الهی در عرض نقل که حجت ظاهری الهی است معرفی شده است (کلینی، ۱۴۰۷، ۱، ۱۶ و ۲۵). عقل معیار درک خیر و دین‌داری انسان است (ابن شعبه حرانی، ۱۴۰۴، ۵۴ و کلینی، ۱۴۰۷، ۱، ۶) و در

برخی روایات عقل، معیار محاسبه در قیامت معرفی شده است (کلینی، ۱۴۰۷، ۱۱) و حدیث معروف به جنود عقل و جهل - به عنوان یک منشور کلی - مجموعه‌ای از صفات حسنه و سجایای اخلاقی را به عنوان لشگریان عقل معرفی می‌کند (کلینی، ۱۴۰۷، ۲۲).

در متون دینی واژه «جهل» در موارد متعدد به معنای نابخردی و در مقابل عقل به کار رفته است؛ (علامه طباطبائی، ۱۳۹۰، ۲/۲۴۷ و مکارم شیرازی، ۱۳۷۱، ۳/۳۱۳) مانند: یوسف/۳۳ و ۹؛ بقره/۶۷؛ نمل/۵۵. بر این در کتاب شریف کافی نیز عقل در برابر واژه جهل قرار گرفته است نه علم. از این رو جهالتی که در برابر بعثت پیامبران قرار گرفته است به معنای عدم علم نیست؛ بلکه به معنای نابخردی و حاکم شدن شهوت و غضب بر زندگانی بشر است (آیت الله خامنه‌ای، ۱۳۹۵/۰۲/۱۶) به طوری که اعمال و رفتار انسان تحت تأثیر قوه واهمه او قرار می‌گیرد که چنانچه تحت نظام عقلی نباشد، ذاتاً مایل به دنیا و شرور است. (امام خمینی، ۱۳۸۲، ۲۱)

ب) علم:

در تبیین نسبت اسلام با علم به معنای مطلق آگاهی، شواهد تاریخی و نقلی نشانگر دعوت اسلام به جهل‌ستیزی، تفکر و علم‌آموزی و عدم پیروی کورکورانه از تعالیم دینی، می‌باشد. اسلام به عنوان دین علم و کتابت، همواره عالمان و جویندگان علم را تشویق (هروی، کتاب و کتابخانه، ص ۳۷۳) و از آغاز ظهور و با نزول اولین آیه از قرآن به پیامبر اعظم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، ارزش والای علم‌آموزی، خواندن و نوشتن را تبیین کرده است. بر اساس تعالیم اسلام، تحصیل علم بر هر فرد مسلمان واجب بوده و محدودیت‌های زمانی و مکانی و اعتقادات صاحبان علم نباید مانع از آموختن و شاگردی مسلمانان شود (مطهری، ۱۳۹۸، ص ۱۵۸ - ۱۶۱). در آیات متعددی همچون «هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ» (زمره، آیه ۹) قرآن کریم با اشاره به فضیلت مطلق علم و برابر ندانستن عالمان و جاهلان، عالمان و خردمندان را بر جاهلان رجحان نهاده و تنها عالمان را متوجه حقایق امور معرفی می‌نماید. (طباطبائی، جلد ۱۷، صص ۳۷۰ - ۳۷۱).

علاوه بر دعوت اسلام به علم آموزی به معنای عام، تأکیدات پیشوایان دین بر پرداختن به تجربه و مشاهده عینی در فرایند علم‌اندوزی از یک سو (جعفری، ۱۳۸۳، ص ۳۰)، و اهتمام و ابتکار مسلمانان در رشته‌های تجربی علمی از سوی دیگر، موجب تولید آثار علمی با استفاده از روش‌های تجربی شد. دغدغه مسلمانان برای انجام کامل فرایض دینی و تعیین اوقات شرعی، باعث شد تا علومی مانند نجوم، ریاضی و طب، در زمره اولین علوم تجربی مورد توجه مسلمانان قرار بگیرند. در ادامه توفیقات به‌دست آمده، مسلمانان با صبر و حوصله فراوان، مسیر تحقیقات تجربی را ادامه داده و قواعد مختلف نظام خلقت را احصا و نظریه‌پردازی کردند (هونکه، برد و هابنر، ۱۹۹۴). دستاوردهای دانشمندان مسلمان همچون جابرین حیان در علم شیمی، از شاگردان مستقیم امام صادق علیه السلام و بسیاری دیگر، حکایت از ترغیب پیشوایان دین به علوم تجربی دارد (خویی، ۱۴۲۰، ج ۴، ص ۱۰).

همچنین، اسلام مبادرت به ایجاد تمایز بین علم نافع و غیرنافع کرده و معصومین علیهم السلام از جمله امیرالمومنین علی علیه السلام از علم غیرنافع، به خداوند پناه می‌برند (نهج البلاغه، نامه ۳۱). منظور از علم نافع، دانشی است که با تبدیل شدن به عمل، زمینه طی مسیر کمال را برای انسان فراهم کرده و علاوه بر عالم، برای دیگران نیز منفعت ایجاد کرده (خان‌محمدی و باقری، ۱۳۸۹) و مسائل کشور را حل نماید (بیانات در دیدار جمعی از استادان، نخبگان و پژوهشگران دانشگاه‌ها - ۱۳۹۸/۰۳/۰۸). ازاین‌رو محدودیتی در آموختن علوم مفید برای جامعه اسلامی، وجود ندارد. اسلام موافق و مشوق علم و صنعتی است که در خدمت پیشرفت و تمدن بشری قرار بگیرد؛ و نه ترویج منکرات و فحشا (موسوی خمینی، ۱۳۹۲).

۶. مبانی نظری بیانیه گام دوم از منظر قرآن و

حدیث

ارائه دهندگان:

حجت الاسلام والمسلمین شاهین با موضوع

مبانی فطری بیانیه گام دوم

حجت الاسلام والمسلمین دکتر جبرئیلی با موضوع

تحلیل مبانی حاکمیت دینی از منظر نواعترالیان

تاریخ برگزاری: پنج شنبه ۱۳۹۹/۹/۶ ساعت

۱۰:۳۰ الی ۱۲

برگزارکننده: کمیته تمدن کنگره

خلاصه بیانات دکتر جبرئیلی:

یکی از مهم‌ترین مسائل بیانیه گام دوم انقلاب تبیین درست مبانی حاکمان الهی از منظر قرآن و حدیث است. مادر این نشست به تحلیل مبانی دین‌شناسی و انسان‌شناسی جریان نواعترالیون در مغرب عربی معاصر پرداختم چراکه اصولاً مهم‌ترین چالشهای مباحث ولایت فقیه به حوزه مبانی انسان‌شناسی و دین‌شناسی برمی‌گردد به این‌که چرا باید ولایت امور جامعه باید به فقیه عادل برگردد. یعنی با تحلیلی که آن‌ها با توجه به مبانی انسان‌شناسی و دین‌شناسی دارند به نتیجه می‌رسند بحث حکومت و تدبیر امور جامعه و نظم حاکم بر آن زایده عقل خود بشر است. منشأ الهی ندارد و مسبوق به فرمان خدا نیست. این برداشت آن‌ها نشان از مبانی انسان‌شناسی و دین‌شناسی آن‌ها است.

انسان‌شناسی، عهده‌دار تحلیل و بررسی واقعیتی به نام انسان است. از آنجاکه انسان موجودی بسیار پیچیده و دارای ابعاد وجودی متنوع می‌باشد، هر شاخه از معرفت که به‌گونه‌ای به شناخت بعد و جنبه‌ای از انسان بپردازد، جریان تفسیری نواعترالیون مغرب عربی معاصر با توجه به نوع نگاهی که به قرآن و آموزه‌های دین دارند و در سایه عقل خود بنیاد و خود

محور باتوجه با مبانی دین‌شناسی و انسان‌شناسی قائل به این شدند بحث و تدبیر جامعه و نظم حاکم بر آن زایده عقل بشر است و منشا الهی ندارد و مسبوق به فرمان خدا نیست. این برداشت آن‌ها تأثیرات فراوانی به جامعه علمی در نوع نگاه آن‌ها به حاکمان الهی و بحث ولایت فقیه گذاشت این نشست به آسیب‌شناسی این جریان تفسیری در مبانی دین‌شناسی و انسان‌شناسی پرداخته است و بحث جامعه و مانعی با تطبیق بر آیات قرآن به آسیب‌شناسی این جریان پرداخته است. ولایت فقیه به عنوان یکی از نهادهای ریشه دار در فقه اسلامی همواره مورد توجه اندیشمندان و متفکران اسلامی قرار گرفته است که منشا اختلاف آن‌ها در بحث ولایت فقیه در حوزه مبانی و شاخصه‌ها در چند مبنا برمی‌گردد. نیز باید توجه داشت از منتقدان ولایت فقیه به صورت مبنایی گروهی از نواندیشان دینی بودند که بعدها به نومعتزلیان شهرت یافتند البته ریشه اصلی فکری آن‌ها به نومعتزلیان مغرب عربی معاصر مثل حسن حنفی، محمد عابد الجابری و نصر حامد ابوزید بر می‌گردد. ما این بحث را در اندیشمندان نومعتزله در مبانی انسان‌شناختی و دین‌شناختی پیگیر هستیم چراکه عمده نقد آن‌ها به تئوری ولایت فقیه در حوزه مبانی انسان‌شناختی و دین‌شناختی بر می‌گردد.

انسان‌گرایی و انسان‌محوری

اصولاً بر تأثیرپذیری مبنای انسان‌شناسی این جریان بود که انسان در قرآن، موجودی آزاد و مختار قلمداد شد برای همین بحث حاکمیت را زایده عقل خود بشر قلمداد می‌کنند. برای همین درباره منشا حاکمیت قائلند که حاکمیت به طور کلی امر غیر دینی است و منشأیی جز رأی مردم ندارد چرا که آن‌ها بر اساس تأثیرپذیری مبانی انسان‌شناختی این جریان انسان را آزاد و بدون قید و بند می‌دانند بعضی‌ها حتی منشأ حاکمیت سیاسی پیامبر را نیز مردمی می‌دانند روشن است اگر حاکمیت سیاسی پیامبر و اوصیای بر حق او مردمی محض باشد، حاکمیت سایر حاکمان غیر معصوم نیز به طریق اولی چنین است.

آسیب‌های مبانی انسان‌شناختی این جریان

تک‌ساختی دیدن انسان

تک ساحتی دیدن انسان یعنی نادیده گرفتن ابعاد متعالی وجود انسان و تقلیل ابعاد وجودی آن در ساحت مادی است.

آسیب دیگر این نگرش، انکار هر گونه مرجعیت روحانی است که بالضروره از عالم «ما فوق بشری» سرچشمه می‌گیرد

تکلیف‌گریزی و سلب مسئولیت از انسان

بر اساس مبانی نومعتزلیان، انسان آزاد و خودمختار و در نتیجه صاحب حق مطلق است و کمترین قید را در برابر آزادی، داراست لذا معتقدند باید بیشترین آزادی برای افراد فراهم شود تا بتوانند حداکثر بهره را از دنیا و لذت‌های آن ببرند و تنها قیدی که به طور طبیعی وجود دارد عدم سلب آزادی دیگران است.

مبانی دین‌شناسی

اعتقاد به جدایی دین از ساحت زندگی اجتماعی انسان:

آن‌ها به دنبال لزوم انفصال حقوقی دین از حکومت یعنی سکولاریسم سیاسی هستند به این منظور این دسته از نواندیشان کوشیده‌اند میان معانی مختلف سکولاریسم فرق قائل شده و مبانی سکولاریسم سیاسی را تبیین نمایند سپس در تبیین مفهوم سکولاریسم سیاسی مورد نظر خود می‌گویند: سکولاریسم سیاسی، یعنی انسان، نهاد دین را از نهاد دولت جدا کند و حکومت نسبت به تمام فرقه‌ها و مذاهب نگاهی یکسان داشته باشد و تکثر آن‌ها را به رسمیت بشناسد و نسبت به همه آن‌ها طرف باشد (همان) در تبیین این نظر باید گفت مدیریت جامعه نباید بر هیچ دینی بناگذاری شود؛ زیرا اگر حکومتی بر دین خاصی بنا باشد، برای پیروان آن دین حقوق ویژه‌ای قائل می‌شود و پیروان سایر ادیان نگاه تبعیض‌آمیزی خواهد داشت، بنابراین سکولاریسم سیاسی به معنی جدایی حکومت از هر ایدئولوژی تبعیض‌آور می‌باشد.

تاریخ‌مندی به قرآن و احکام حقوقی و اخلاقی آن یکی از باورهایی که نومعتزلیان مغرب عربی معاصر به عنوان مبانی دین شناختی دارند، تاریخ‌مندی احکام حقوقی اسلام است

که برگرفته از نگاه آن‌ها به تاریخ‌مند دانستن قرآن است. اعتقاد کلی نومعتزله به نسبی‌گرایی احکام و اخلاق ناشی از اعتقادشان به تاریخ‌مندی احکام دینی است.

با توجه به نظر نومعتزلیان که آورده‌اند که حکومت منشأ زمینی دارد و یک امر غیر الهی و غیر دینی است و نیز آنان تفاوتی میان حکومت پیامبر اسلام و حکومت سایرین قائل نیستند درحالی‌که منشأ الهی حاکمیت پیامبر و اوصیای او را با توجه به آیات الهی و روایات وارده خدشه‌ناپذیر است و اگر هم مسئله انتخاب حاکم را زائیده عقل خود بشر بدانیم که خداوند تدبیر امور بشر را به انسان داده است این نیز منشأ الهی بودن حاکمیت را نفی نمی‌کند در حقیقت مشروعیت الهی در حاکمیت فقیه امری مفروض در هر دو نگاه به این مسئله است. به علاوه، بادقت و تدبیر در آیات قرآن پی می‌بریم که آموزه‌های قرآن کریم با اومانیسیم و انسان‌محوری در تناقض آشکار هست.

اصل اول: مالکیت مطلق خداوند اصل دوم: ربوبیت مطلق خداوند اصل سوم: نیازمندی انسان به خداوند اصل چهارم: سعادت و رستگاری هدف انسان اصل پنجم: تکلیف الهی راه وصول به تکامل اصل ششم: عبدویت و وظیفه هر انسان؛

بنابراین با توجه به این اصول شش‌گانه اشتباه‌مبنایی آن‌ها در حوزه ولایت فقیه عیان می‌شود چراکه آن‌ها حاکمیت را امری بشری و زمینی می‌دانند و برای خداوند متعال حقی در اعطای حق حاکمیت به کسی حتی پیامبر قائل نیستند که این باطل است ادله متقن فراوانی در این بحث وارد است ولی آنچه در نگاه نومعتزلیان باید پیگیر شویم جریان نومعتزله حاکمیت را عنصر فاقد منشأ الهی می‌دانند در صورتی که باطل است چرا که جاودانگی شریعت در قرآن و روایات وجود دارد و از سوی دیگر احکام اسلام نسخ نشده و نخواهد شد.

۷. جایگاه عقلانیت در بیانیه گام دوم

انقلاب

ارائه کننده: حجت الاسلام والمسلمین

دکتر سید احمد غفاری قره باغ

تاریخ برگزاری: دوشنبه ۱۳۹۹/۰۹/۰۳

ساعت ۱۰ الی ۱۲

به صورت مجازی

برگزارکننده: کمیته عقلانیت کنگره

غرب شناسی و گام دوم

---

۱. نقش ادیان، مذاهب و فرقه‌های

انحرافی در جنگ نرم

ارائه‌کننده: جناب آقای علیرضا روز بهانی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۱۱/۲۰

برگزارکننده: حوزه علمیه خواهران کهنوج

خلاصه بیانات آقای روز بهانی:

این موضوع با بحث معنویت و اخلاق در بیانیه گام دوم ارتباط دارد، دشمنان اسلام برای این‌که ایمان مردم را به اسلام و مقدسات اسلامی کم و همچنین دین را در جامعه تضعیف کنند از طرق مختلف

مانند: اشاعه بی‌بند و باری، ترویج عرفان‌های کاذب و ترویج بهائیت و.. استفاده می‌کنند، عقاید انحرافی و متفاوت فرقه‌ها زمینه ساز بسیار مساعدی برای استکبار، در ظرفیت‌سازی درونی بر علیه انقلاب اسلامی تلقی می‌شود.

نقش ادیان، مذاهب و فرقه‌های انحرافی در جنگ نرم مسئله اصلی است و با توجه به این‌که دشمنان اسلام در تلاش هستند تا از طرق مختلف مانند: اشاعه بی‌بند و باری، ترویج عرفان‌های کاذب و ترویج بهائیت ایمان مردم را به اسلام و مقدسات اسلامی کم و همچنین دین را در جامعه تضعیف کنند. بیان این مباحث ضروری است.

تقویت فرقه‌ها متناسب با فرهنگ ویژه جهان اسلام و ایران، راهبردی اساسی برای غرب است و فرقه‌هایی که مورد حمایت قرار می‌گیرند تبدیل به قطعه‌ای از پازل دشمن شده و ابزاری برای کنترل جریان بیداری اسلامی قرار داده می‌شوند و در عرصه‌های سیاسی و اقتصادی و.. حضوری فعال و پررنگ داشته به گونه‌ای که علاوه بر تحت الشعاع قرار دادن افراد و خانواده، سلامت و ایمنی کل جامعه را تهدید می‌کنند و علاوه بر آن به دنبال جذب

بهترین نیروها و نخبگان جامعه هستند به گونه‌ای که گاهی اوقات بسیاری از افرادی که می‌توانند در خدمت تعالی جامعه باشند به سمت فعالیت تشکیلاتی فرقه‌ها کشانده می‌شوند و انرژی و علم خود را در این فرقه‌ها هدر می‌دهند.

۲. تقابل اسلام و غرب با رویکرد بیانیه گام دوم

ارائه دهندگان:

حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمدجواد اسکندرلو

با موضوع: مستندات قرآنی بیانات مقام معظم رهبری درباره تهاجم فرهنگی

حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر عباسعلی براتی

با موضوع: معیارهای معقول در روابط اسلام و غرب

تاریخ برگزاری: شنبه ۱۳۹۹/۰۹/۱۵ ساعت

۱۰ الی ۱۲

به صورت مجازی

برگزارکننده: کمیته غرب‌شناسی و شرق‌شناسی

آینده پژوهی و گام دوم انقلاب

---

۱. آینده‌پژوهی خانواده بر اساس روایات آخرالزمان و سیاست‌های تحکیم آن مبتنی بر بیانیه گام دوم انقلاب

ارائه دهندگان:

حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر رحیم

کارگر

سرکارخانم دکتر ماهروزاده

تاریخ برگزاری: چهارشنبه ۱۳۹۹/۹/۲۶

ساعت ۲۱-۲۲:۳۰

به صورت مجازی

برگزارکننده: کمیته آینده‌پژوهی با همکاری کمیته تخصصی بانوان.

خلاصه بیانات خانم ماهروزاده:

خانواده مهم‌ترین بستر پرورش فضائل اخلاقی در افراد می‌باشد. از سوی دیگر پرورش بایسته‌های اخلاقی در خانواده تأثیر بسیاری در تحکیم روابط اعضای خانواده و رشد و پرورش اعضای آن در جنبه‌های گوناگون تربیت دارد.

در آموزه‌های دینی تأکید بسیاری بر مراقبت از زبان و کنترل گفتار شده است. مراقبت از زبان در دو جنبه پیراستگی از گفتار ناشایست و آراستگی به کلام شایسته مورد تأکید است

برخی عفت کلام را به معنای نگاه داشتن سخن از کلمات زشتی که عقل و شرع آن را نمی‌پسندد دانسته‌اند. یعنی خودداری از فحش، ناسزا، سخنان رکیک، لعن و...

اما از آن جایی که در مفهوم واژه عفت، معنای اعتدال و میانه‌روی نهفته است، اکتفا به معنای پرهیز از سخنان ناشایست، تعریف جامعی نخواهد بود. زیرا عفت یعنی میانه‌روی در

بهره‌مندی از شهوات و عقیف به کسی گفته می‌شود که در حد اعتدال و در چارچوب عقل و شرع از شهوات بهره‌برد و به وادی افراط و تفریط کشیده نشود. لذا در معنای عفت کلام نیز دو معنای سلبی و ایجابی مورد نظر می‌باشد و علاوه بر پالایش کلام، آراستن کلام نیز در محدوده مفهوم عفت کلام قرار می‌گیرد.

براین اساس عفت کلام عبارت است از؛ پیراستن کلام از آنچه که در عقل و شرع ممنوع است و برای زبان آفت شمرده می‌شود. به عبارت دیگر، عفت کلام یعنی خویشتن‌داری در به‌کارگیری گفتار ناشایست، با افزودن تعریف دیگری به آن، مفهوم روشنی به دست می‌آید: «آراستن کلام با زیبایی‌های گفتاری که قرآن و سنت و عقل عرضه کرده‌اند».

در این صورت، ترکیب عفت کلام مفهوم وصفی به خود می‌گیرد. یعنی کلام پاکیزه (قول طیّب). لذا برای اعتدال در کلام باید دو شاخصه اصلی پیراستگی و آراستگی مد نظر باشد.

مفاهیم مقابل عفت کلام (فحش، دشنام، ناسزا، سب، لعن، نفرین، طعنه، قذف،

هجوی)

محبوب‌ترین بنا نزد خداوند در اسلام، بنای خانواده است. این بنای مقدّس جایگاه مهر و محبت، پایگاه انس و الفت و کانون اصلی تکوین شخصیت انسان است. برای حفظ و حراست آن از سوی شارع مقدّس اوامر و نواهی متعدّدی صادر شده است. در آموزه‌های دینی به ازدواج با افرادی که حسن خلق دارند توصیه شده است. روشن است که خوش‌گویی یکی از مصادیق خوش اخلاقی است.

همچنین خانواده بستر اولین روابط و تعاملات است. در این نهاد کوچک عمیق‌ترین ارتباطات شکل می‌گیرد که مقدّمه روابط بعدی انسان‌ها خواهد بود. برخی جامعه‌شناسان بر این عقیده‌اند که هر فردی در برقراری ارتباط، قصد، هدف و آرمانی دارد که غیر از خود ارتباط است. این قصد یا آرمان معنابخش ارتباط است؛ بنابراین معنای ارتباط یعنی مدلول ارتباط. به عبارت دیگر هرگاه افکار، دیدگاه‌ها و احساسات فردی که آن‌ها را با دیگران در

میان گذاشته است، به طور طبیعی یا قراردادی برآرمانی دلالت کند، ارتباط شکل گرفته است.

در این میان اساسی‌ترین ابزار ارتباطی زبان می‌باشد. زبان ترجمان ذهن و تفکر بشر است و کلام مخلوق زبان آدمی است. قدرت، نفوذ و تأثیر کلام بر هیچ کس پوشیده نیست. با کلام و ایجاد فرهنگ گفت‌وگو در خانواده می‌توان روند رویدادها را تغییر داد، میان اعضای خانواده انس و الفت برقرار کرد و زمینه رشد در جنبه‌های گوناگون شخصیت آدمی را فراهم کرد. همچنین بسیاری از مشکلات درون خانواده‌ها به وسیله گفتگوی فعال و ارتباط کلامی مؤثر مرتفع خواهند شد. تعالیم اسلام درباره چگونگی گفت‌وگو و مضمون آن در خانواده، توصیه‌هایی دارد که از ابتدای گفت‌وگو تا پایان را در برمی‌گیرد.

به طور کلی ارتباط کلامی در خانواده باید بر دو اصل محبت و احترام استوار باشد. رعایت این دو اصل در سه مؤلفه کلام (گوینده، شنونده، محتوا) ضروری است. با این مقدمه به آداب ارتباط کلامی در خانواده در سه مؤلفه کلام به طور جداگانه قابل پرداختن می‌باشد لکن در این نشست فقط به مؤلفه محتوا پرداخته می‌شود.

آداب گفت‌وگو در خانواده نسبت به محتوا

علاوه بر آدابی که هریک از گوینده و شنونده در ارتباط کلامی باید رعایت نمایند در آموزه‌های دینی ویژگی‌هایی برای محتوای کلام نیز مطرح شده است. زیرا اگر تمام آداب در خصوص شنونده و گوینده کلام مراعات شود اما محتوای کلام مناسب و منطبق بر آداب گفت‌وگو نباشد، فرایند ارتباط کلامی مخدوش می‌شود و نه تنها تأثیر مثبتی نخواهد داشت، بلکه تبعات جبران‌ناپذیری را در پی خواهد داشت. سپاس و ستایش مهم‌تری آداب رعایت محتوا می‌باشد که به آن پرداخته می‌شود.

سپاس و ستایش

اولین بایسته کلامی مورد توجه در محتوای کلام شامل بودن آن بر ستایش پروردگار و سپاسگزاری از افرادی است که به انسان خدمتی مبذول داشته‌اند. یکی از درخواست‌هایی

که امام سجاد 7 در دعای بیستم صحیفه سجادیه از خداوند طلب می‌فرمایند، توفیق بر سپاسگزاری در برابر نیکی می‌باشد «أَنَّ أَشْكُرَ الْحَسَنَةَ».

سپاس یعنی تشکر و قدردانی نسبت به فعل یا کلام یا هدیه‌ای که از طرف فردی به انسان می‌رسد و انسان به خاطر آن کریم و بخشنده را تکریم کرده و سپاس می‌گوید. در حقیقت تشکر و سپاسگزاری بردو نوع است؛ اول سپاس از ذات اقدس الهی که واجب است به قدر وسع خویش در برابر نعمات مادی و معنوی که به ما ارزانی داشته او را ستایش کرده و سپاس گوئیم. دوم سپاس از همنوع خویش در مواردی که ما مورد احسان و لطف دیگران قرار می‌گیریم. سپاس و قدردانی موجب تشویق کریم و بخشنده است برای کمک و خیرخواهی بیشتر و بر اساس آیه شریفه قرآن باعث افزایش نعمت خداوند نیز می‌شود. (لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ)، «اگر شکرگذاری کنید (نعمت خود را) بر شما خواهم افزود»، سوره ابراهیم، آیه ی ۷.

براین اساس سید السّاجدین 7 در فراز دیگری از دعای بیستم صحیفه سجادیّه می‌فرمایند: «خدایا به جای سخنان بیهوده و آبروریزی مردم... و دشنام حاضر و مانند آن سخن من سپاس تو باشد و ستایش تو بسیار کنم و بزرگی تو از هر جهت بگویم و شکر نعمت‌های تو گذارم و...». «وَمَا أَجْرِي عَلَى لِسَانِي مِنْ لَفْظَةٍ فُحْشٍ أَوْ هُجْرٍ أَوْ شَمِّ عَرَضٍ... أَوْ سَبِّ حَاضِرٍ وَمَا أَشْبَهَ ذَلِكَ نُظْقًا بِالْحَمْدِ لَكَ، وَ إِعْرَاقًا فِي الثَّنَاءِ عَلَيْكَ...».

در کانون خانواده این نکته بسیار با اهمیت است. لذا در آموزه‌های دینی یکی از نشانه‌های خوشبختی انسان این است که خدمتگزاری و نیکی کردنش برای افراد سپاسگزار باشد. همچنین کلام تشویقی و مرحبا گفتن برعمل شایسته دیگر اعضای خانواده نیز از جمله اعمال صالح است. در این زمینه مردان بیشتر از زنان نیازمند قدردانی همسر خویش هستند. در واقع آن گونه که زن به محبت همسر نیاز دارد، مردان به سپاسگزاری از ناحیه زن نیازمندند و در صورت عدم ارضای خواست روحی و یا واکنش متعارض با آن از سوی زن، علاقه مرد به زن آسیب می‌بیند و به تدریج این واکنش دوسویه زنجیره‌ای از گله‌گذاری و

دلخوری درونی را پدید می‌آورد و بنیان خانواده را سست می‌نماید. لذا روایات اسلامی به شدت زنان را از ناسپاسی نسبت به لطف و محبت شوهران نهی کرده‌اند. پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ می‌فرماید: «لَا يَنْظُرُ اللَّهُ إِلَى امْرَأَةٍ لَا تَشْكُرُ لِرَوْحِهَا وَ هِيَ لَا تَسْتَغْنِي عَنْهُ» «خداوند به زنی که از شوهرش سپاسگزاری نمی‌کند، با آن که از او بی‌نیاز نیست، نگاه نمی‌کند.»

همچنین فرزندان نیز باید همواره شکرگزار والدین خویش باشند. این مسئله چندان اهمیتی دارد که در قرآن کریم در کنار دستور به شکرگزاری نسبت به پروردگار، سفارش به سپاسگزاری از پدر و مادر شده است.

بنابراین بر اساس آموزه‌های دینی محتوای کلام در ارتباط کلامی میان اعضای خانواده باید آمیخته با ستایش پروردگار و سپاسگزاری نسبت به افرادی که به انسان خدمتی مبذول داشته‌اند، باشد.

۲. مهدویت و ولایت با توجه به بیانیه

گام دوم

ارائه دهنده: حجت الاسلام

والمسلمین پور اسد

تاریخ برگزاری: ۱۴۰۰/۱/۷

برگزارکننده: مدرسه علمیه خاتم

الاصیاء عَلَيْهِ السَّلَامُ وَآلِهِ

خلاصه بیانات حجت الاسلام

پور اسد:

الگو قرار دادن بیانیه گام دوم

انقلاب، زمینه‌های ولایت مهدوی را

فراهم خواهد نمود چرا که انقلاب

دستاوردهای بزرگی نظیر نظام‌سازی، دولت‌سازی، جامعه‌سازی و نهایتاً تمدن‌سازی دارد که تأثیر بسزایی در پی‌ریزی و ایجاد جامعه‌ای مهدوی دارد. بر همین اساس ضرورت پرداختن به چنین موضوعی زمانی روشن می‌شود که با تحلیل محتوای بیانیه گام دوم و تطبیق آنچه در آیات و روایات معصومین بیان شده اهمیت ولایت و تمدن‌سازی جامعه مهدوی را شفاف می‌سازد. وی هدف از برگزاری همایش را آشنایی با فرهنگ مهدویت و تخصصی‌سازی مطالعات مهدوی و ارتقاء سطح علمی و پژوهشی طلاب در عرصه مهدویت دانست.

حجت الاسلام والمسلمین پور اسد با بیان سه اصل مهم خودسازی، جامعه‌سازی و تمدن‌سازی در بیانیه گام دوم گفت: شاخصه‌های حکومت مهدوی نقاط بسیار مشترکی با بیانیه گام دوم دارد.

وی در ادامه بیان کرد. انتظار فرج گستره وسیعی دارد که اولین قدم آن تحقق آرمان

جهانی با تشکیل حکومت عدالت گستر علوی است.

مسئول تعلیم و تربیت؛ شاخصه‌های منتظر حقیقی را امام‌شناسی، ایمان به رهبری امام معصوم و پیشوای عدالت‌پیشه و عشق به عدالت‌وارزش‌های انسانی، امید به آینده روشن، تلاش برای برقراری حکومت عدل‌پیشه و عدل‌گستر و رعایت موازین و قوانین شرعی و قانونی و حقیقی و تعهد و تخصص دانست.

وی اذعان کرد: جامعه‌ای که مقدمه برای تمدن اسلامی هست علاوه بر معنویت و اخلاق، در علم و پژوهش نیز باید سرآمد باشد.

پور اسد خاطر نشان کرد. بصیرت و شناخت یکی از عواملی است که باعث حفظ ایمان و تقوا خواهد شد و راهگشا برای نجات از فضای غبار آلود شبهات است.

وی در پایان اصلاح نفس، خودسازی، جامعه‌سازی، تعهد و تخصص را که در بیانیه گام دوم نیز بر آن تأکید شده است را از نکات مهم جهت زمینه‌سازی ظهور دانست و پژوهش در حیطه مهدویت و تمدن‌سازی حکومت جهانی مهدوی و عدل‌گستر را مورد تأکید قرار داد.

۳. مستندات قرآنی مصداق‌های امیدآفرین

در بیانات امام خامنه‌ای عج

ارائه‌کننده: سرکار خانم دکتر زینب

روستایی

تاریخ برگزاری: یکشنبه ۳۰/۳/۱۴۰۰،

ساعت ۱۹.

برگزارکننده: دانشگاه علوم و معارف قرآن

شیراز

خلاصه بیانات دکتر روستایی:

مقام معظم رهبری پیش از بیان توصیه‌های هفتگانه در بیانیه گام دوم، کلید اساسی تمام قفل‌ها را امید و نگاه خوش بینانه به آینده ذکر می‌کنند و با توجه به تبلیغات گسترده رسانه‌های دشمن، برای القای روحیه یأس و ناامیدی در میان مسئولان و مردم به‌ویژه جوانان، امید را ریشه‌ای‌ترین جهاد جوانان ذکر می‌کنند. با توجه به این مهم دستیابی به مصداق‌های امیدآفرین در بیانات ایشان می‌تواند در ایجاد روحیه امید مؤثر باشد.

مهم‌ترین مسائل تحقیق این است که در منظومه فکری رهبر معظم انقلاب، امید به چه معناست؟ مهم‌ترین مصادیقی که در میان مردم و جوانان امید را بارور می‌سازد کدام است؟ مبانی و مستندات قرآنی این ابزار امیدواری چیست؟ با توجه به سیاست‌های تبلیغی و رسانه‌ای دشمن و فعال‌ترین برنامه‌های آن‌ها یعنی مایوس‌سازی مردم و حتی مسئولان و مدیران از آینده، اهمیت و ضرورت بررسی این موضوع روشن می‌شود.

مفهوم‌شناسی امید: مؤلفه‌های مفهوم امید عبارتند از درونی بودن، صادق و واقعی بودن، تلاش کردن و مهیا نمودن اسباب، رسیدن به شادی و نشاط و نیز حرکت‌آفرین بودن، که هر یک از این مؤلفه‌ها در کلام امام خامنه‌ای، به‌طور مشخص مورد اشاره قرار گرفته است.

مصادق‌های امید آفرین عبارتند از ایمان و توکل به خدا، باور به نصرت الهی، جهاد در راه خدا، وجود رهبر الهی، ایستادگی و استقامت، انتظار موعود و اصلاح نهایی به وسیله ولی مطلق حق، جوانان تحصیل کرده و فرزانه که دارای تعهد و احساس مسئولیت باشند، سلاح دعا و اخلاص همراه با تلاش که در آیات متعددی از قرآن کریم نیز به آن‌ها اشاره شده است. روش پژوهش توصیفی تحلیلی است با این توضیح که بعد از استخراج مصادق‌های امید بخش در بیانات مقام معظم رهبری، مستندات قرآنی آن‌ها ارائه شده و با استفاده از دیدگاه مفسران رابطه آن‌ها تبیین شده است.

از مهم‌ترین سیاست‌های تبلیغی دشمن در عصر حاضر، نسبت به ملت ایران و حتی مسئولان، مایوس‌سازی آن‌ها نسبت به دستاوردهای انقلاب و از آینده است؛ بر همین اساس یکی از پرکاربردترین مفاهیم در بیانات امام خامنه‌ای، امید و امیدواری به‌ویژه در میان جوانان است. امیدواری از دیدگاه ایشان، رزقی الهی و کلید اساسی همه قفل‌هاست. این امید صادق، نشاط‌آور و بزرگ‌ترین قوه محرکه انسان است. از مهم‌ترین مصادیقی که نهال امید را در دل ملت به‌ویژه جوانان پرورش می‌دهد، باور به وعده نصرت الهی است که بر اساس آیه شریفه (إِنَّ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ) (محمد: ۷) یاری دادن خداوند، نصرت و امداد الهی را در پی دارد. ایمان و توکل به خدای متعال نیز از مهم‌ترین مایه‌های امید است؛ چرا که آیه می‌فرماید: (إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخْفُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشُرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ) (فصلت: ۳۰). ایستادگی و استقامت در مسیر حق بر اساس آیه (إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ) (احقاف: ۱۳)، اعتقاد به مهدویت و انتظار موعود مطابق با آیه (وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ) (نور: ۵۵)، وجود رهبر الهی به تصریح آیه (لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا) (احزاب: ۲۲)، حضور جوانان مؤمن و تحصیل کرده با عنایت به این که نخستین گروه فعال در

هر انقلابی، جوانان هستند، چنان‌که آیه (فَمَا آمَنَ لِمُوسَىٰ إِلَّا ذُرِّيَّتَهُ مِنْ قَوْمِهِ عَلَىٰ خَوْفٍ مِنْ فِرْعَوْنَ وَ مَلَائِهِمْ أَن يُقْتِلَهُمْ وَإِنَّ فِرْعَوْنَ لَعَالٍ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّهُ لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ) (یونس: ۸۳) اشاره دارد به این‌که نخستین ایمان آورندگان به موسی جوانان بودند، جهاد در راه خدا به تصریح آیه (إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ يَرْجُونَ رَحْمَتَ اللَّهِ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ) (بقره: ۲۱۸)، اخلاص و رزیدن به همراه تلاش بر اساس آیه (...فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا) (کهف: ۱۱۰) و بهره‌گیری از سلاح دعا و راز و نیاز به درگاه الهی مطابق با روایات و آیات متعددی مثل (وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ) (بقره: ۱۸۶) از دیگر مصادیقی است که در بیانات رهبر معظم، امیدآفرین دانسته شده است و چنان‌که گذشت تمامی این موارد برگرفته از آیات قرآن و مستند به کلام شریف الهی است.

۴. آینده پژوهی در بیانیه گام دوم از منظر قرآن و حدیث

ارائه دهندگان:

دکتر بهروزی لک

دکتر رحمانی

دکتر شراهی

دکتر کوهی

دکتر عیوضی.

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۹/۳

به صورت مجازی

برگزارکننده: کمیته آینده پژوهی کنگره

پیش نشست آینده پژوهی در بیانیه
گام دوم از منظر قرآن و حدیث

آنلاین

دوشنبه ۳ آذر
ساعت ۱۳ الی ۱۵

مخبرگان

اساتید: حجه الاسلام والمسلمین دکتر بهروزی لک
رئیس کمیته آینده پژوهی کنگره

دکتر رحمانی، دکتر شراهی، دکتر کوهی و دکتر عیوضی

لینک نشست: <https://engage.shatel.com/74e-3wb-0y4-eba>

این نشست به صورت آنلاین برگزار می‌گردد
کمیته آینده پژوهی برگزار می‌نماید

۵. تحلیل آینده نگارانه بیانیه گام دوم

انقلاب اسلامی

ارائه کننده: حجت الاسلام والمسلمین

جناب آقای مهدی قهرمان

تاریخ برگزاری: یکشنبه ۲۹ / ۱ / ۱۴۰۰

ساعت ۱۱ صبح.

برگزارکننده: کمیته علمی بانوان

۱۲

سیاست و گام دوم

---

۱. پیش‌نیازها و الزامات بیانیه گام دوم

ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر ولی‌الله نقی پور فر

تاریخ برگزاری: پنج‌شنبه ۱۰/۴/۱۴۰۰، ساعت ۱۸.

برگزارکننده: انجمن مدیریت اسلامی حوزه علمیه قم و دانشگاه قم

خلاصه بیانات دکتر نقی پور فر:

مقدمه: منابع انسانی سرنوشت ساز - جوانان:

قوی‌ترین نیروی اجتماعی مستعد در پیروی از ارزشهای الهی تا سرحد شهادت‌پذیری: و ما آمن لموسی الا ذریه من قومه علی خوف من فرعون و ملأئهم (یونس ۸۳) زنان: محور سلامت خانواده و جامعه بشری: «... و من آیاته ... لتسکنوا الیها» مدیران: محور صلاح و فساد جامعه: «صنفان اذا صلحا صلحت الامه و اذا فسدا فسدت الامه... العلماء و الامراء» • فقرا و مساکین: تکریم روانی و اقتصادی آنان، پیشنهاد و شرط حل مشکلات نظام. ابعاد محورهای تحول و ارتقاء روشی: تحقق و ارتقاء نظام اجتهاد جامع قرآن محور حکومت نگر، در استنباط احکام اجتماعی حکومتی. بینشی: استخراج و تبیین کلان نظریه اسلامی حاکم بر تدبیر نظامات اسلامی (اهداف، برنامه ریزی‌ها و عملکردهای نظامات) • تقنینی: استخراج نظام‌های گزینش کارگزاران، و فقه مدیران و صاحب منصبان • ساختاری: تحول در ساختار نظامات فرهنگی: (نظام تعلیم و تربیت رسمی، نظامات حوزوی و دانشگاهی، و...) باز تعریف

نظامات قوای سه گانه و نسبت آن‌ها با نظام ولایت فقیه پیش نیازها و الزامات روشی: تحقق و ارتقاء نظام اجتهاد جامع قرآن محور حکومت نگر، در استنباط احکام اجتماعی حکومتی • اجتهاد جامع: روشهای چهارگانه: نقلی و حیانی، عقلی، تجربی، شهودی • قرآن محوری: مرجعیت محکّمات دینی بر محور قرآن • جامع‌نگری به قرآن: مرجعیت کل قرآن در هر پژوهش اسلامی (خصوصاً در فقه و حقوق) • جامعه محوری و حکومت محوری • کارآمدی به همراه اعتبار نظری پیش نیازها و الزامات بینشی: استخراج و تبیین کلان نظریه اسلامی حاکم بر تدبیر نظامات اسلامی

(اهداف، برنامه ریزی‌ها و عملکردهای نظامات) • خانواده محوری در تدبیر نظامات اسلامی: "سیاستهای کلی خانواده"

ابلاغیه مقام معظم رهبری ۱۳/۰۶/۱۳۹۵ خانواده واحد بنیادی و سنگ بنای جامعه اسلامی و کانون رشد و تعالی انسان و پشتوانه سلامت و بالندگی و اقتدار و اعتلای معنوی کشور و نظام است و سمت و سوی حرکت نظام باید معطوف باشد به: . ایجاد جامع‌های خانواده محور و تقویت و تحکیم خانواده و کارکردهای اصلی آن بر پایه الگوی اسلامی خانواده به عنوان مرکز نشو و نما و تربیت اسلامی فرزند و کانون آرامش بخش محور قرارگرفتن خانواده در قوانین و مقررات، برنامه‌ها، سیاست‌های اجرایی و تمام نظامات آموزشی، فرهنگی اجتماعی و اقتصادی به‌ویژه نظام مسکن و شهرسازی مثلث حفظ نظام، حفظ دین، حفظ ناموس. حفظ ناموس پایه حفظ دین و نظام بیشترین و کم هزینه‌ترین تلاش دشمن، صدمه ناموسی به جامعه بیشترین غفلت و کمترین تلاش ما، حفظ ناموس پیش نیازها و الزامات بینشی: خانواده محوری در تدبیر نظامات اسلامی الف. نگرش جامع به نظام خانواده: تشکیل، تحکیم و تعالی، صیانت از گسست؛ حرمت قبل از دین خانواده در اسلام: جامعه‌ای که نکاحش از سفاح متمایز است؛ ازدواجش مشروعیت دارد و نسلش حلال زاده است اگرچه مشرک و حتی ملحد باشد کل قوم یعرفون النکاح من السفاح؛ فنکاحهم جایز/ "جامعه سالم"، مساوی است با "مجموع خانواده‌های سالم"؛ "انسان بدون

خانواده"، فاقد حداقل سلامت و تعادل روانی "طهارت ناموسی نسل" (طهارت مولد)، شرط پایه و بنیادین سلامت روانی، اجتماعی و اداری "تاهل سالم"، شرط حداقل سلامت روانی، اجتماعی و اداری قدر و قیمت ازدواج سالم، برابر نصف اول دین من تزوج فقد احرز نصف دینه اهتمام به "تشکیل، تحکیم و تعالی خانواده و صیانت از گسست آن" از اعظم رسالت حوزه‌های علمیه، ورسالت علمای بلاد، مبلغین و ائمه جمعه و جماعات، و نخبگان دانشگاهی پیش نیازها و الزامات بینشی: خانواده محوری در تدبیر نظامات اسلامی الف. نگرش جامع به نظام خانواده: تشکیل، تحکیم و تعالی، صیانت از گسست • زنان، در شأن همسری و مادری، محور سلامت و پناهگاه روانی شوهر و فرزندان، در خانواده: ... لتسکنوا الیها... مردان در شأن همسری و پدری، سرپرست و پناهگاه روانی همسر و فرزندان در جامعه: الرجال قوامون علی النساء. زنان محارم، در جایگاه همسری، مادری، فرزندی، خویشی، نیازمند حفاظت اجتماعی: (المحصنات: وزن اسم مفعولی: ... و المحصنات من المومنات... مردان، در جایگاه پدری، همسری، فرزندی، و خویشی، مسئول حفاظت اجتماعی: (محصنین: وزن اسم فاعلی: محصنین غیر مسافحین. زنان متاهل صاحب شغل همسری و مادری و صاحب ثروت و طلبکار از مرد: □ بدهکار شدن مردان با ازدواج، و نیازمند اشتغال اجتماعی! □ شغل اجتماعی زنان، شغل سوم؛ شغل اجتماعی مردان، شغل اول؛ □ ساعات رسمی اشتغال اجتماعی زنان، متناسب با اشتغال همسری و مادری در خانواده؛ □ ضرورت تکریم فرهنگی و اقتصادی زنان متاهل؛ متناسب با وسع شوهر و وسع بیت‌المال نظام اسلامی؛ □ شغل اجتماعی زنان، مختص محیط زنانه؛ شغل اجتماعی مردان، محیط مردانه + محیط مشترک

•... و موارد دیگر؛ پیش نیازها و الزامات بینشی: (خانواده محوری در تدبیر نظامات اسلامی ب. نظامات اجتماعی خانواده محور • نظامات فرهنگی خانواده محور □ نظام رسمی تعلیم و تربیت عمومی، □ نظام حوزوی □ نظام دانشگاهی، □ نظام رسانه □... • نظامات اقتصادی خانواده محور: □ نظامات عهده دار نیازهای غذایی خانواده □ نظامات

عهده دار نیازهای پوشاکی خانواده • نظامات عهده دار مسکن خانواده • نظامات عهده دار وسائل زندگی خانواده • ... پیش نیازها و الزامات تقنینی: (• تقنین نظام کلی مدیریت اوقات شبانه روزی • نظام شایسته سالاری مبتنی بر مراتب الزامات دینی:

الزامت مسلمین، مؤمنین، اهل یقین • تقنین حقوق و تکالیف اجتماعی • تقنین فقه تشکیلات • تقنین فقه مدیران و صاحبان قدرت و ثروت: • حیثیت و حرمت مدیران و منسوبین درجه ۱ • ارزیابی شدید و دقیق عملکرد مدیران و منسوبین و بازخورد مضاعف به آن • ... پیش نیازها و الزامات ساختاری: (الف. ساختار تعلیمی و تربیتی • نظام تعلیم و تربیت رسمی اسلامی: نظام چهارمقطعی • نظام هویت بخش انسانی قرآن محور: • مقطع ۶ - ۷ سال اول • مقطع ۶ - ۷ سال دوم • نظام هویت بخش حرفه‌ای خانواده محور و شغل محور • نظام هویت بخش علم محور • نظام حوزوی قران محور ساختار اجرایی توانمند و هماهنگ • ساختار نهاد رهبری: • منابع انسانی توانمند و متناسب با دستگاه رهبری

• استقرار نهاد هرمی نظارت و کنترل و ارتباطات: « ولتکن منکم امه یدعون الی الخیر و یأمرون بالمعروف و ینهون عن المنکر اولئک هم المفلحون • دعوت به خیر، امر به معروف و نهی از منکر • ارتباط با همه طبقات اجتماعی در همه عرصه‌ها • ساختار نظام مرجعیت و رابطه آن با نهاد رهبری • ساختار نظام تقنین و رابطه آن با نهاد رهبری • ساختار نظام مجریه و رابطه آن با نهاد رهبری • ساختار نظام قضا و جزا و رابطه آن با نهاد رهبری^۱.

---

۱. (امام خامنه‌ای، ابلاغ سیاست‌های کلی «خانواده»، ۱۳۹۵/۶/۱۳،

۲. سبک زندگی سیاسی در گام دوم انقلاب

ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام والمسلمین

دکتر غلامرضا بهروزی لک

تاریخ برگزاری: روز چهارشنبه ۲۶

۱۳۹۹/۹/۸ ساعت ۸

به صورت مجازی.

برگزارکننده: مدرسه علمیه فاطمیه گرمسار

و با همکاری کمیته تخصصی بانوان کنگره.

خلاصه بیانات دکتر بهروزی لک:

وقتی از مسئله سیاست بحث می‌شود

اشاره به نوعی رابطه میان قدرت حاکمه و مردم

دارد که منتج به اطاعت می‌شود. در آموزه‌های

دینی نیز سیاست مطرح شده است که چه

کسی حق حکومت و چه کسی حق پیروی دارد. مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم

شاخصه‌های سبک زندگی اعم از معنویت اخلاق عزت حکمت اقتصاد و.. را مطرح

نمودند. سبک زندگی مورد توجه مقام معظم رهبری سبک زندگی توحیدی است. توصیه

مبنی بر دستورات الهی و سیاست و فرهنگ و اقتصاد و.. در چار چوب ان. توحیدافعالی

از بعدهای مهم توحید است که باید در زندگی اصیل اسلامی سرپا یابد. توحید در افعال،

توحید در حضور خداوند است که به تعبیری همان سبک زندگی سیاسی است پس رفتار

سیاسی ما هم باید مبتنی بر اراده الهی باشد همان‌گونه که خداوند در قرآن شیوه تبعیت از

خود را به پیامبر ص آموخته است.

باتوجه به اهمیت بیانیه گام دوم انقلاب و پرداختن به ابعاد سیاسی آن، ضروری است تا با توجه به آموزه‌های دین و تطبیق بیانیه گام دوم با آن، اقتضائات جامعه انقلاب اسلامی در زمینه بعد سیاسی، ارتباطات سیاسی با جوامع دیگر، رفتار سیاسی و.. مورد توجه قرار گیرد. عقلانیت سیاسی در سبک زندگی سیاسی که باز تعریف آموزه‌های دین در بیانیه دوم است خود مشی سیاسی مؤمن متهد را روشن خواهد کرد و از خطا و گزندهایی که برخی روشنفکران در ارتباط با بیگانگان منجر با آن خواهند شد، جلوگیری خواهد کرد.

در این نشست دکتر بهروزی لک ابلاغ بیانیه گام دوم انقلاب از سوی مقام معظم رهبری را بر گرفته از ویژگی‌های برجسته چهل ساله اول ودستاوردهای آن دانست وافزود؛ مقام معظم رهبری در هفت توصیه خوداشاراتی بر سبک زندگی، عقل معاش و چگونگی زیست داشته‌اند که یکی از ابعاد آن بعد سیاسی است که به رابطه قدرت بر جامعه در مسیر حق و هدایت توجه دارد.

ایشان در ادامه ویژگی‌های سبک زندگی سیاسی را بر اساس گام دوم انقلاب برشمردند؛ توحید محوری، عقلانیت توحیدی، عزت و کرامت انسانی، اراده ومسئولیت اجتماعی، سعادت محوری، مشارکت سیاسی و متعهدانه در جامعه، قانون گرایی، نگرش جهانی و امت محور، بصیرت سیاسی و مرزبندی با دشمنان

. در بعد سیاسی سبک زندگی که به رابطه قدرت بر می‌گردد به شکل صحیح و منطقی در جامعه ما وجود دارد قدرت در مسیر حق و به معنای نظم و هدایت. با توجه به توصیه‌های رهبری در گام دوم انقلاب می‌توان این ارتباط و رفتار سیاسی امریت و اطاعت را اصلاح و تقویت کرد.

گام دوم انقلاب بعد از چهل سالگی انقلاب و تجربه فراز و نشیب‌های بیشمار از سوی رهبر فرزانه و اندیشمند ایران نقشه راهی تضمین شده و هدایت گر است که توجه به ابعاد آن باید مورد محققان و اهالی علم ونظرقرار گیرد. سبک زندگی سیاسی مجموعه‌ای از ارزشها و

شیوه‌های رفتار سیاسی مرتبط بین امر و مامور است. در حقیقت رابطه بین قدرت و مردم در جامعه محسوب می‌شود که در قرآن نیز به آن توجه شده است. رابطه متقابل قدرت سیاسی حاکم و مردم با توجه به یانیه گام دوم مشتمل بر شاخصه‌هایی است که مؤلفه‌های سبک زندگی سیاسی را تبیین می‌کند از جمله آنها: عقلانیت سیاسی که منجر به تقوای سیاسی می‌شود. عزت و کرامت انسانی و اراده مسئولیت اجتماعی در سایه سبک زندگی سیاسی که در پرتو حاکمیت توحید الهی به ثمر می‌رسد. سعادت محوری در لوای سبک زندگی سیاسی که نتیجه تمرکز صحیح قدرت حاکمه و ایجاد نظم عمومی است - مشارکت سیاسی و متعهدانه در جامعه بر اساس آیات مشیره شورا و مشارکت در امور برخلاف دنیای غرب - یکی دیگر از ویژگی‌های سبک زندگی سیاسی شهروند فعال و عمیق بودن است برخلاف شهروند منفعل و سطحی که دغدغه‌ای جز منافع خود ندارند - قانون‌گرایی چه در مقام رهبری و چه در مقام شهروندی در سبک زندگی سیاسی - نگرش جهانی و امت‌محور داشتن - بصیرت سیاسی و مرزبندی با دشمنان از دیگر ویژگی‌های سبک زندگی سیاسی در پرتو گام دوم انقلاب است.

۳. ارتباط استقلال و پیشرفت در انقلاب اسلامی ایران بر اساس بیانیه گام دوم انقلاب

ارائه‌کننده: دکتر موسی فقیه حقانی

رئیس مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر

(ایران)

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۸/۱۰/۰۲

برگزارکننده: مدرسه علمیه الزهراء علیها السلام

(تهران) کوی نصر

خلاصه بیانات دکتر حقانی

شرح خصوصیات تاریخ معاصر

و بیان ویژگی‌های انقلاب اسلامی گفتند:

برای رسیدن به پیشرفت، باید استقلال ما حفظ و تثبیت شود

وی افزود: دشمن برای از بین بردن استقلال یک کشور از چهار راهبرد استفاده می‌کند

یک: نفوذ، دو: تضعیف، سه: تجزیه، و چهار: نابودی، استاد حقانی به طلاب توصیه کردند

که بیانیه گام دوم را به دقت مطالعه کنند چون این بیانیه ارائه تصویر دقیق از "خود" است.

۴. وحدت اسلامی و گام دوم انقلاب

ارائه دهندگان:

حجت الاسلام والمسلمین دکتر سیدحیدر طباطبایی
با موضوع نقش وحدت اسلامی در بسترسازی گام دوم انقلاب و

سخنرانی

حجت الاسلام والمسلمین مهدی جهانی
با موضوع تبیین قرآنی و روایی محور وحدت از منظر مقام
معظم رهبری

تاریخ برگزاری: روز چهارشنبه ۱۳۹۹/۸/۱۴

به صورت آنلاین برگزار شد.

برگزارکننده: کمیته دانش‌های قرآنی کنگره

همکاری جامعه الزهراء ع

خلاصه بیانات حجت الاسلام جهانی:

قرآن کریم در راستای اتحاد امت اسلامی آیتی

را بیان کرده که به صورت مستقیم یا غیرمستقیم

مسلمانان را به سوی اتحاد جهت‌دهی می‌کند؛ مثلاً

دستور اعتصام به «حبل الهی»، یا جهت‌دهی

مسلمانان برای حرکت در «صراط مستقیم» و دستور

به سؤال از «اهل ذکر» و همراهی با «صادقین». در این موارد دستور و جهت‌دهی برای همه

مسلمانان در یک مسیر، با یک همراه و یک هدف است که در واقع بیان‌کننده محورهای این

اتحاد مطلوب است. احادیث تفسیری ذیل آیات، برخی بیان‌گر تفسیر و مفهوم، برخی بیان

کننده مصداق و بعضی دیگر بیان تأویل است. در همه موارد، ولایت ظهور بارز دارد و نام

پیش نشست وحدت اسلامی و گام دوم انقلاب اسلامی

چهارشنبه ۱۴ آبان ۱۳۹۹ ساعت ۱۰ تا ۱۲

سخنرانان

حجت الاسلام و المسلمین دکتر حیدر طباطبایی
با موضوع نقش وحدت امت اسلامی در بسترسازی گام دوم انقلاب

حجت الاسلام و المسلمین مهدی جهانی
با موضوع تبیین قرآنی و روایی محور وحدت از منظر مقام معظم رهبری

همکاری جامعه الزهراء ع

<http://live.moslemnews.com>

حضرت علی علیه السلام توسط مُبین اصلی قرآن یعنی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به عناوین گوناگون بیان گردیده و توسط راویان و مفسران شیعه و اهل سنت در ذیل آیات بیان شده است.

حضرت آیت الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی در سالروز میلاد حضرت علی علیه السلام در دیدار قشرهای مختلف مردم بیان داشتند.

«امیرالمؤمنین (علیه الصلاة والسلام) شخصیتی است که همه فرق اسلامی درباره عظمت، خصوصیات و شأن و منزلت والای ایشان در اسلام، با یکدیگر اتفاق نظر دارند؛ بنابراین به جرئت می‌توان گفت که علی بن ابیطالب علیه السلام، می‌تواند نقطه اشتراک و تلائم و همبستگی میان فرق اسلامی قرار بگیرد.

در همه زمان‌ها و دوره‌ها، فرقه‌های اسلامی - به جز گروه ناچیز و اندک نواصب که خارج از فرق اسلامی هستند - شأن امیرالمؤمنین علیه السلام را همان شأن والا و برجسته و ممتازی می‌دانستند که شما در کتاب‌های فریقین - چه شیعه و چه سنی - ملاحظه می‌کنید. بنابراین امیرالمؤمنین علیه السلام ملتقی و محل اشتراک فرقه‌های اسلامی است و می‌تواند منبعی برای وحدت بین مسلمین به حساب آید.

این (وحدت)، امروز برای دنیای اسلام مورد نیاز است. امروز که دشمنان اسلام - که نه طرفدار این فرقه‌اند و نه طرفدار فرقه دیگر؛ گاهی از یک فرقه‌ای به ضرر فرقه دیگر حمایت می‌کنند، گاهی هم عکس آن عمل می‌کنند - دنبال ایجاد افتراق و شکاف بین مسلمان‌ها هستند و در یک چنین دورانی که مسلمان‌ها به وحدت و یکدلی احتیاج مبرمی دارند، امیرالمؤمنین علیه السلام می‌تواند مظهر این وحدت باشد؛ نقطه‌ای باشد که همه مسلمان‌ها در مقابل آن نقطه، مدّعن و معترف و مقرّند. هیچ طرفی نمی‌تواند ادعا کند که امیرالمؤمنین (علیه الصلاة والسلام) متعلق به اوست. خب، ما شیعیان در زیارت جامعه می‌گوییم. «معروفین بتصدیقنا ایتاکم»؛ ما معروفیم به ارادت و علاقه و عشق به امیرالمؤمنین و خاندان پیغمبر؛ لکن نمی‌توانیم ادعا کنیم که امیرالمؤمنین فقط متعلق به ماست، نه. همه مسلمان‌های عالم - از فرقه‌های مختلف - درباره امیرالمؤمنین این را قائلند که این

شخصیت عظیم، این انسان بی نظیر و این مظهر کامل اسلام، ذره‌ای و لحظه‌ای از متابعت پیغمبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سرپیچی، تخلف و کوتاهی نکرد؛ از دوران کودکی تا دوران نوجوانی تا دوران ریعان شباب و تا آخر عمر، یک لحظه در راه مجاهدت برای خدا و برای اسلام و برای قرآن فروگذار نکرد.

پس این یک نکته است که ما - چه شیعه، چه سنی و چه مذاهب گوناگون بین این فرقه‌ها - بیاییم و امیرالمؤمنین (علیه الصّلاة و السّلام) را ملاک و محور وحدت قرار بدهیم.^۱

بنابراین لازم شد محورهای قرآنی اتحاد امت اسلامی جست‌وجو شود و احادیثی که در مقام تفسیر آن آیات است بررسی گردد و ارتباط آن آیات و محورها با حضرت علی عَلَيْهِ السَّلَام مورد پژوهش قرار گیرد، تا قرآنی بودن این نظریه که توسط مقام معظم رهبری رَحِمَهُ اللهُ به صورت آشکار و رسمی مطرح گردیده، روشن گردد و تأکید آن توسط احادیث فریقین آشکار شود.

نتایج

۱. عناوین «صراط مستقیم»، «حبل‌الله»، «صدق و صادقین»، «ذکر و اهل ذکر»، «نور» و «حق» که در فصل‌های بخش دوم، یاد شدند، با هدایت رابطه مستقیمی دارند. از سوی دیگر، با اتحاد امت اسلامی در ارتباط‌اند؛ بنابراین یکی از مقدمات هدایت عامه و جهانی می‌تواند اتحاد امت اسلام باشد.

۲. ایجاد و حفظ وحدت در جامعه اسلامی از مظاهر تقوای اجتماعی - سیاسی است؛ چنان‌که ایجاد تنش و درگیری برخلاف تقوای الهی است.

۳. اختلاف و درگیری هم خود نعمت و عذاب الهی است و هم نتیجه آن نعمت و عذاب الهی است. اختلاف از بدترین انواع عذاب برای جامعه انسانی است که پیامدهای

۱. (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم در سالروز میلاد حضرت علی عَلَيْهِ السَّلَام، ۱۳۸۷/۴/۲۶، <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3531>)

شوم درونی و بیرونی دارد.

4. همه صفات و عناوینی که در فصول شش‌گانه بررسی شد هم بر اهل بیت علیهم‌السلام و هم بر قرآن منطبق شده است؛ یعنی اهل بیت علیهم‌السلام و قرآن هم «صراط مستقیم» هم «حبل الله» و هم کلام «صدق» و هم «ذکر» هم «نور» و هم «حق» هستند.

5. در بسیاری از روایات یا فقط از حضرت علی علیه‌السلام نام برده شده و یا بر نام ایشان تأکید شده است که به خاطر جایگاه ویژه ایشان است؛ و هر مقامی که برای ایشان قرار داده شود که مربوط به امامت باشد برای بقیه اهل بیت علیهم‌السلام نیز ثابت است.

6. شش عنوان مطرح شده در واقع شش وجه از یک حقیقت هستند و معنای کلی که در هر فصل دنبال شده است در واقع یکی است.

7. برای حصول اتحاد در تمام مراحل محور واحد لازم است. و در قرآن در تمام مراحل محور معرفی شده است. از جهت علمی اتحاد در «اهل ذکر»، از جهت عملی اتحاد در همراهی «صادقین»، از جهت راه اتحاد در «صراط مستقیم»، از جهت راهنما (روشنگر راه) اتحاد در «نور»، از جهت هدف، اتحاد در «حق»، از جهت کمک‌کننده و یاری دهنده، اتحاد در «حبل الله» معرفی شده است. و نتیجه همه این موارد اتحاد نهایی و مطلوب است.

8. با توجه به این که برای محورهای شش‌گانه، مصادیق متعددی مطرح شده؛ ولی تاکنون با وجود این مصادیق، اتحاد امت اسلامی حاصل نشده؛ بنابراین لازم است رویکرد مسلمانان به سمتی باشد که امید حاصل شدن اتحاد به واسطه آن باشد. قبول و پیروی از ولایت اهل بیت علیهم‌السلام آن چیزی است که این خواسته دیرین را محقق می‌کند؛ که در این زمان ظهور و بروز در قبول ولایت بقیة الله الاعظم (روحی اله الفداء) دارد؛ یعنی ولایت کاملترین و تمامترین مصداق برای عناوین ذکر شده است و تنها مصداقی است که پس از پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم محور اتحاد همه مسلمانان بلکه انسان‌هاست.

9. در نهایت آنچه مقام معظم رهبری (حفظه الله) فرمودند که همه فرقه‌ای مسلمان

بیاییم و حضرت علی علیه‌السلام را به عنوان محوری برای وحدت و اتحاد و همگرایی قرار دهیم

نظریه‌ای مستند به قرآن و تأیید شده توسط روایات فریقین و راهی است برای نجات همه مسلمانان از اختلافات داخلی و رهایی از سلطه بیگانگان و مقدمه‌ای برای آماده‌سازی جهان برای حکومت آخرین انسان کامل و منجی بشریت حضرت بقیه الله الاعظم (روحی و ارواح العالمین لتراب مقدمه الفداء) که نتیجه آن نجات همه انسان‌هاست.

۵. حل مشکلات اقتصادی با تکیه بر توان داخلی یا پشتیبانی خارجی با توجه به بیانیه گام دوم

ارائه کننده: سرکار خانم دکتر شیرین سعیدی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۱۰/۰۳

خلاصه بیانات دکتر شیرین سعیدی:

ما دو جریان عمده را شاید از یکصد و پنجاه سال اخیر مشاهده می‌کنیم ۱. پذیرش مطلق غرب بود که یکسری روشنفکران غرب‌گرا و سیاستمداران غرب‌زده تمام همت خود را در جهت اجرای ارزش‌های غرب، الگوهای غرب،

نظامات غرب در حوزه‌های مختلف سیاسی اقتصادی بود به کار گرفتند که موجب خودباختگی و وابستگی ذهنی به غرب شدند. ۲. جریان اصلاح طلبی دینی با رهبری سید جمال الدین اسدآبادی، و بعد شخصیت‌های مختلفی مثل عبدالرحمان کواکبی و اقبال لاهوری و بعد حضرت امام، شهید مطهری و دیگران این جریان را ادامه می‌دهند.

اقتصاد یک نقطه کلیدی تعیین‌کننده است. اقتصاد قوی، نقطه قوت و عامل مهم سلطه‌ناپذیری و نفوذناپذیری کشور است و اقتصاد ضعیف، نقطه ضعف و زمینه‌ساز نفوذ و دخالت دشمنان است. آیت‌الله خامنه‌ای در همین چارچوب، اقتصاد کشور را دارای دو چالش مهم یعنی تحریم به‌عنوان یک چالش خارجی و عیوب ساختاری و ضعف‌های مدیریتی به‌عنوان یک مانع داخلی دانسته‌اند.

انقلاب اسلامی راه نجات از اقتصاد ضعیف و وابسته و فاسد دوران طاغوت را به ما نشان داد، ولی عملکردهای ضعیف، اقتصاد کشور را از بیرون و درون دچار چالش ساخته است. چالش بیرونی تحریم و وسوسه‌های دشمن است که در صورت اصلاح مشکل درونی،

کم‌اثر و حتی بی‌اثر خواهد شد. راه‌حلّ این مشکلات را در اجرای سیاستهای اقتصاد مقاومتی دانسته و پیگیری و اقدام برای مقاوم‌سازی اقتصاد را از دولتها خواسته‌اند. تأکید رهبری بر درون‌زایی اقتصاد کشور و برون‌گرایی با استفاده از ظرفیتهای موجود، رابطه سیاست‌های داخلی و خارجی برای برون‌رفت از مشکلات اقتصادی را مشخص نموده و ورود یک مجموعه جوان و دانا و مؤمن و مسلط بر دانسته‌های اقتصادی در درون دولت را چاره کار می‌داند.

نکته‌ای که رهبر معظم انقلاب به کرات از آن به‌عنوان دغدغه اصلی خود و نظام یاد کرده‌اند، تنها راه دفاع از حق مسلم خود در برابر بیگانگان، بی‌اثر کردن ابزار تحریم آنان است که در مرحله اول نیازمند اصلاح نگاه دولتمردان به بیرون از مرزها و اتکا به توانمندی و پتانسیل داخل کشور و تزریق خودباوری به جوانان این مرزوبوم است.

ایمان به توانمندی جوانان این مرزوبوم عامل پیشرفت بی‌منت و پله‌های ترقی کشور بوده است. پیشرفت در صنعت هسته‌ای، نظامی و موشکی به‌واسطه اعتقاد به جوانان نخبه این مرزوبوم میسر گردید که در این بخش‌ها به شکل فزاینده‌ای قدرت کشور را در چانه زنی‌های منطقه‌ای و بین‌المللی افزایش داده است.

در اجرای توصیه‌های اقتصادی بیانیه گام دوم، توجه دست‌اندرکاران سیاست خارجی به اعمال دیپلماسی اقتصادی، چه در وزارت امور خارجه و چه در دستگاه‌های دیگر، می‌تواند اهداف اقتصاد مقاومتی را محقق ساخته و در چهل سال دوم، انقلاب اسلامی را در مسیر دستیابی به دستاوردهای بزرگ اقتصادی قرار دهد.

۶. مبانی بیانیه گام دوم و مکتب حاج

قاسم

ارائه دهنده: دکتر محسن رفیعی

تاریخ برگزاری: ۱۱-۱۰-۱۳۹۹، ۵/۱۱/۱۳۹۹

به صورت مجازی

برگزارکننده: کمیته تخصصی بانوان با

همکاری دانشگاه فرهنگیان.

خلاصه بیانات دکتر رفیعی:

برای دستیابی به اهداف ولای انقلاب

شکوهمند اسلامی و تکمیل گام اول

انقلاب، نیازمند نقشه راه و منظومه‌پردازی

هستیم تا گام دوم را به سوی تمدن نوین

اسلامی و رسیدن به سوی ظهور منجی موعود عَبْدُ اللَّهِ مُحَمَّدٌ مستحکمتر برداریم. رسیدن از وضع موجود به وضع مطلوب از طریق نهادینه‌سازی، تعمیق و ملکه شدن آموزه‌های ناب گام دوم انقلاب در راستای تحقق اهداف ولای تمدن نوین اسلامی و طلیعه ظهور، با عملی‌سازی منش و رفتار حاج قاسم سلیمانی در لایه‌های مختلف زندگی امت اسلامی با اصلاح سبک زندگی، برای رسیدن به تمدن نوین اسلامی قابل تحقق است. به فرموده رهبر معظم انقلاب اسلامی، بصیرت، اخلاص، عمل به هنگام و به اندازه، دشمن‌شناسی، دانستن نقشه دشمن، شیوه مقابله با دشمن از ویژگی‌های برجسته سردار سلیمانی است. ایشان معتقد بود که دشمن، انقلاب و اثرات انقلاب را بهتر و بیشتر از ما می‌شناسد که این مقدار سرمایه گذاری می‌کند تا این انقلاب را از خاصیت بیندازد، چون این انقلاب یک شیئی بسیار باارزش است. ما معتقدیم که حاج قاسم یک فرد نیست، یک مکتب است. او از رویش‌های انقلاب و تربیت‌شده مکتب امامین انقلاب است. مکتب حاج قاسم سلیمانی یکی از

بهترین، به روزترین و دست‌یافتنی‌ترین مکاتب برای رسیدن به اهداف والای گام دوم انقلاب اسلامی و سبک زندگی وی، نیازمند واکاوی، طراحی و اجرا است. بهره‌گیری از همه ظرفیت‌ها برای ایجاد فضای علمی جهت گفتمان صاحب‌نظران جهان اسلام درباره گام دوم انقلاب باهدف الگودهی بین‌المللی؛ بهره‌گیری از همه ظرفیت‌ها برای ایجاد فضای علمی جهت گفتمان صاحب‌نظران جهان اسلام درباره مکتب حاج قاسم و ویژگی‌های او؛ تشکیل بانک اطلاعات جامع از پژوهش‌های مکتوب، کتاب، رساله، مقاله، سایت، نرم‌افزار درباره حاج قاسم، هدایت پایان‌نامه‌ها و پژوهش‌ها به‌سوی موضوع مبانی بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی و مکتب حاج قاسم و تلاش در جهت تعمیق باورها و آموزه‌های گام دوم انقلاب و مکتب حاج قاسم، از بایسته‌های تحقق بیانیه گام دوم براساس سیره سردار شهید سپهبد حاج قاسم سلیمانی است.

۷. رشد و بالندگی و پیشرفت‌های

انقلاب اسلامی در گام دوم

ارائه دهنده: جناب آقای صابر

حاجی زاده

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۱۱/۷

برگزارکننده: کمیته بانوان و حوزه

علمیه خواهران

خلاصه بیانات آقای حاجی زاده:

طبق آیه شریفه:

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْحَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ

وَأَخْرَيْنَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمْ... (۶۰)

انفال) هر نیرویی در قدرت دارید، برای مقابله با آن‌ها آماده سازید! و (همچنین) اسبهای ورزیده (برای میدان نبرد)، تا به وسیله آن، دشمن خدا و دشمن خویش را بترسانید! و (همچنین) گروه دیگری غیر از اینها را، که شما نمی‌شناسید و خدا آن‌ها را می‌شناسد! خودسازی و رشد و بالندگی در تمامی عرصه‌های مورد نیاز فردی، اجتماعی، ... باید مورد توجه قرار گرفته و قوی شود. انقلابی‌گری و ایمان و تقوا، ضمانت سعادت دنیا و آخرت ماست. ان شاء الله. کشوری که وابسته به اجانب بوده و از آن‌ها تبعیت کند، محکوم به سقوط و نابودی است. انقلابی‌گری و ضرورت تبعیت از ولایت فقیه، باید همواره مورد توجه بوده و از تشنگی و چندصدایی پرهیز شود. به روز بودن نیروهای انقلابی در تشخیص و حضور به موقع و به اندازه در میدان‌های مورد نیاز انقلاب و به کارگیری حساب شده ظرفیت‌های موجود، استفاده از متخصصین توانمند و آگاه، عامل رشد و پیشرفت می‌باشد. تمرکز بر نیروی توانمند داخلی و ارتباط سازنده با دنیا، می‌تواند تأثیر بسزایی در صدر انقلاب و

استفاده از ظرفیت سایید کشورها و ملت را در، پی داشته باشد.

۱. تلاش دشمن برای انحراف در دین و در انقلاب، به وسیله:

الف) ایجاد جریان‌های انحرافی / ب) فشار و تحریم / ج) ایجاد ناامیدی و عقب ماندگی

...و

۲. راه مقابله با دشمن:

الف) انقلابی‌گری و تبعیت از ولایت / ب) اتحاد و همدلی همه ملت / ج) پیشرفت

علمی و اخلاقی و... د) تکیه به توان داخلی و انتخاب مدیران انقلابی و جوان و مؤمن و...

نقش مؤثر ملت ایران در انتخابات‌ها و پیروی دولت و ملت و سایر قوا از ولی فقیه،

خودسازی و کسب علم و تقویت توان بدنی، عامل رشد و بالندگی و ارتقاء معنوی و مادی در

سطوح مختلف جامعه بوده و دنیا و آخرت انسان‌ها تصمیم می‌گردد.

۸. جریان تحریف در گام دوم انقلاب

ارائه‌کننده: جناب آقای امیر حسین خورشیدی اطهر

تاریخ برگزاری: چهارشنبه ۱۳/۵/۱۴۰۰، ساعت ۱۸.

خلاصه بیانات آقای خورشیدی:

تحریف یکی از ابزارهای است که دشمنان همواره از آن در تقابل با جبهه حق بهره‌جسته‌اند. با توجه به بیانیه گام دوم انقلاب و نیز با توجه به عرصه ۴۰ ساله گام اول انقلاب، شناسایی این جریان می‌تواند گامی مؤثر در خنثی‌سازی آن داشته باشد.

تأکید مقام معظم رهبری بر این نکته که حقیقت را نباید از دشمن گرفت چراکه دشمن به کتمان و وارونه‌نگاری حقیقت می‌پردازد تا روحیه امید را در جوانان کاهش دهد، نشان از ضرورت پرداختن به مسئله تحریف به‌عنوان ابزار اندیشه‌ای باطل است. در این خصوص ما به ارائه جریان تحریف در سه بعد: تحریف باورهای انقلاب، تحریف کاستی‌ها و دستاوردهای انقلاب و تحریف چشم‌انداز انقلاب پرداخته‌ایم.

ابتدا به‌عنوان مقدمه به معرفی جریان تحریف و نمونه‌هایی از اثرات این جریان در پیش و پس از اسلام پرداخته شد و سپس تحریف در انقلاب را بر اساس بیانیه گام دوم انقلاب و اندیشه‌های شهید مطهری بیان و تبیین گردید. در این خصوص در سه دسته: تحریف باورها و ارزش‌های بنیادین انقلاب، تحریف دستاوردها و کاستی‌های گام نخست و نیز تحریف چشم‌انداز پیش‌روی کشور اشاره گردید.

معرفی جریان تحریف و تبیین موضوع تحریف در گام نخست انقلاب و ارائه نظرات شهید مطهری در مورد تحریف موجب می‌شود مقالات و پژوهش‌هایی در این خصوص نوشته شده و این مقاله مبنای آن‌ها باشد.

۹. مقاومت از منظر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد امینی تهرانی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۸/۹/۷

مکان: سالن عارف الحسینی مجتمع قرآن و حدیث

برگزارکننده: دبیرخانه کنگره

خلاصه بیانات دکتر امینی تهرانی:

آیه برجسته مقاومت: «وَكَايُنْ مِنْ نَبِيِّ قَاتِلٍ مَعَهُ رَيْبُونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ * وَمَا كَانَ قَوْلُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَأَسْرَفَنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبْتَ أَقْدَامَنَا وَانصَرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ فَاتَاهُمُ اللَّهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحَسَنَ ثَوَابِ الْآخِرَةِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ » آل عمران: ۱۴۶

کلیدواژه‌های مقاومت در قرآن

استقامت

عزت = تزریق عزت الهی به رسول الله و بعد

انتقال آن به مومنان

مفاهیم مخالف:

سستی: لاتهنوا. و لاتفشلوا

نزاع و اختلاف: و لاتنازعا

تکیه بر ظالمان: و لاترکنا الی الذین ظلموا

سطوح مقاومت در قرآن

۱. مقاومت فردی

الف) مقاومت انبیاء (طرح داستان نوح در مکه، مقاومت حضرت موسی)

ب) مقاومت غیر انبیاء:

مردان مانند: سوره یس

زنان مانند آسیه

از دیدگاه بیانیه گام دوم: مقاومت مراحل دارد: گام اول و گام دوم

از خودسازی شروع به جامعه پردازی می‌رسد و بعد به تمدن سازی می‌رسد.

۲. مقاومت اجتماعی:

الف) مقاومت جوانان: جوانی یعنی بلوغ اشد و استوای در جسم و نیروها: لما بلغ اشد

و استوی

مقاومت اصحاب کهف. ربطنا علی قلوبهم

ب) مقاومت یک ملت:

داستان طالوت

یکی از مراحل مقاومت از دیدگاه بیانیه گام دوم: اول شناخت گذشته و تحلیل درست

از وضعیت گذشته و بعد برداشتن قدم‌های استوار

لوازم مقاومت:

۱. لوازم عقیدتی: الف: داشتن برنامه و مرزبندی با دشمنان و اغیار=اهدنا الصراط

المستقیم

ب) یاد نعمت‌ها = واذکروا نعمت الله علیکم

ج) توجه به امدادهای غیبی.. نصر با رعب، انزال سکینه، ازدیاد سپاه اسلام، یرونهم

مثلیهم، جنگ احزاب....

۲. لوازم معنوی و عبادی

الف) دعا برای مقاومت

رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا..... اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ

تَجِي مِّن فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ...

رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا...

..فَأَنْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ

دعای انبیاء در هنگام مشکلات و سختی‌ها

ب) استعانت از صبر و صلوه

ج) توکل در هنگام عمل

۳. نقش رهبران در مقاومت

داستان طالوت

آیه آمن الرسول و دعای پایانی آن

۴. سبک زندگی اسلامی: زهد، ایثار، مواسات، همدلی، ارتباط با ولی خدا و تربیت فرزند

.....و

مراتب مقاومت:

اول: در جنگ سخت و نظامی = جهاد اصغر (مبارزه با دشمن)

دوم: در جنگ نرم = تهاجم و شبیخون فرهنگی

۱. جهاد اکبر (جهاد با نفس)

مقاومت در مقابل عوامل فساد روح

۲. جهاد کبیر (جهاد با قرآن در زمینه فرهنگ و جامعه)

مقاومت در مقابل آسیب‌های فرهنگی و اجتماعی

نمونه موضوعات مربوط به مقاومت در بیانیه گام دوم انقلاب انقلاب:

۱. ابعاد پایداری مانند پایداری در شعارها و عدم تغییر آن‌ها، پایداری در برابر

وسوسه‌های به ظاهر غیر قابل مقاومت

۲. فطری بودن آرمان‌ها و شعارها عامل پایداری

۳. پایداری به اصول نمونه‌ای بارز از مقاومت

۴. نقش مدیریت جهادی در پایداری و مقاومت
۵. راهکارهای تقویت اراده ملی و تأثیر آن در پیشرفت جامعه
۶. نقش رهبران در پایداری جامعه
۷. مقابله با استکبار در چهل سال

۱۰. جایگاه انتخاب اصلح در گام دوم انقلاب

ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام والمسلمین
دکتر حسین علوی مهر

تاریخ برگزاری: یکشنبه ۱۴۰۰ / ۳ / ۲۳
ساعت ۱۲.

برگزارکننده: کمیته تمدن کنگره

خلاصه بیانات دکتر علوی مهر:

مباحث: اهمیت انتخابات پیش رو -
اهمیت انتخابات در نظام جمهوری
اسلامی - جایگاه و اختیارات رئیس‌جمهور

در قانون اساسی - وکالت مردم به شخصی برای اداره سیاست، اقتصاد و مسائل فرهنگی کشور.

الف) ضرورت مشارکت در انتخابات از منظر قرآن کریم

۱. إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا (النساء، ۵۸)

خداوند به شما فرمان می‌دهد که امانتها را به صاحبانش بدهید!

ما امانت دار این نظام هستیم و باید این امانت را به خوبی حفظ کنیم. انتخاب عامل حفظ و ثبات این امانت است البته به شرط انتخاب اصلح لذا باید در انتخابات شرکت کرد و نظام را به اهلش سپرد.

در عصر غیبت ما موظف به یاری امام زمان هستیم و وظیفه یاری آن حضرت با یاری ولی فقیه محقق می‌شود و امثال ولی فقیه لازم است. امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «... من کان منکم ممن قد روی حدیثنا و نظر فی حلالنا و حرامنا و عرف احکامنا فلیرضوا به حکماً فانی قد جعلته علیکم حاکماً فاذا حکم بحکمنا فلم یقبل منه فانما استخف بحکمنا و علینا رد و

الرادعلینا کالراد علی الله وهو علی حد الشکر بالله» (اصول کافی، ج ۱، ص ۶۷؛ وسائل الشیعه، ج ۱۸، ص ۹۸)

ترجمه: باید نگاه کنند ببینند از شما چه کسی است که حدیث ما را روایت کرده، و در حلال و حرام ما مطالعه نموده، و صاحب نظر شده و احکام و قوانین ما را شناخته است... بایستی او را به عنوان قاضی و داور بپذیرند، زیرا که من او را حاکم بر شما قرار داده‌ام. پس آن‌گاه که به حکم ما حکم نمود و از وی نپذیرفتند بی‌گمان حکم خدا را سبک شمرده و به ما پشت کرده‌اند و کسی به ما پشت کند به خداوند پشت کرده و این در حد شرک به خداوند است.

۲. ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُ مُعَيَّرًا نِعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَى قَوْمٍ حَتَّى يُعَيَّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ (الأنفال، ۵۳) این، به خاطر آن است که خداوند، هیچ نعمتی را که به گروهی داده، تغییر نمی‌دهد؛ جز آن‌که آن‌ها خودشان را تغییر دهند؛ و خداوند، شنوا و داناست!

إِنَّ اللَّهَ لَا يُعَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُعَيَّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ (الرعد، ۱۱)

خداوند سرنوشت هیچ قوم (و ملتی) را تغییر نمی‌دهد مگر آن‌که آنان آنچه را در خودشان است تغییر دهند!

سرنوشت انسان‌ها در هرکجا باید به دست خود انسان‌ها سپرده شود، کسی سرنوشت ملتی را نمی‌تواند تغییر دهد مگر خود ملت.

۳. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ (التوبة، ۱۱۹)

ای کسانی که ایمان آورده‌اید! از (مخالفت فرمان) خدا بپرهیزید، و با صادقان باشید! راه اجرای آیه همراهی با صادقین است، صادقین و افراد شایسته را باید انتخاب کرد، آیه از جهتی همراهی با رهبری را پیام می‌دهد و از طرفی بر ضرورت انتخاب و همراهی با انسان‌های صادق دارد.

۴. مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ أَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنْفُسِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطْئُونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ الْكُفَّارَ وَلَا

يَنَالُونَ مِنْ عَدُوِّ نِيْلًا إِلَّا كُنْتَب لَّهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ (التوبة، ۱۲۰) سزاوار نیست که اهل مدینه، و بادیهنشینیانی که اطراف آن‌ها هستند، از رسول خدا تخلف جویند؛ و برای حفظ جان خویش، از جان او چشم‌پوشند! این به‌خاطر آن است که هیچ‌تشنگی و خستگی، و گرسنگی در راه خدا به آن‌ها نمیرسد و هیچ‌گامی که موجب خشم کافران می‌شود برنمیدارند، و ضربهای از دشمن نمی‌خورند، مگر این‌که به‌خاطر آن، عمل صالحی برای آن‌ها نوشته می‌شود؛ زیرا خداوند پاداش نیکوکاران را تباه نمی‌کند!

آیه نکات فراوانی در رابطه با انتخابات دارد:

۱. نباید همراهان پیامبر پیامبرشان را در رهبری و تداوم حکومت تنها بگذارند. نباید برخلاف میل رهبر حرکت کنند. ما امروز رهبر داریم و باید پیروی کنیم.

۲. به‌گونه‌ای حرکت کنید که کفار غضب کنند و ناراحت شوند. بگذار عصبانی شوند و از این عصبانیت بمیرند.

۳. غیض کفار نعمت و ملاک راه صحیح و پیروزی است. هرجا کفار ناراحت شدند بدانید در آن‌جا موفقیت و پیروزی. راه صحیح است، امام خمینی در بسیاری از مواضع انقلاب هرجا غربی‌ها می‌خواستند عملی انجام نشود مخالفش را انجام میدادند.

۴. در این راه هر سختی از دشمن برسد (تحریم و تقبیح انتخابات توسط دشمن) خداوند در برابر تلاش ما برای ما عمل صالح ثبت می‌کند. هرگامی برای حرکت به‌سوی انتخابات که غیض دشمن است عمل صالح است و خداوند بدون اجر نمی‌گذارد.

۵. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِن تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا (النساء، ۵۹)

ای کسانی که ایمان آورده‌اید! اطاعت کنید خدا را! و اطاعت کنید پیامبر خدا و اولو الامر [= اوصیای پیامبر] را! و هرگاه در چیزی نزاع داشتید، آن را به خدا و پیامبر بازگردانید (و از آن‌ها داوری بطلبید) اگر به خدا و روز رستاخیز ایمان دارید! این (کار) برای شما بهتر، و عاقبت و پایانش نیکوتر است.

اطاعت از امام زمان امروز به چیست؟ از چه کسی اطاعت کنیم؟ در پیروی از غرب و استکبار جهانی است؟ هرگز. امام زمان خط و مشی را مشخص کرده و جانشین مشخص کرده که فقیه جامع الشرایط است که دارای ولایت و قدرت و سیاست باشد.

باید همراه با امام زمان باشیم همان طور که قرآن افرادی که با پیامبر هستند را ستایش می‌کند مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ (الفتح، ۲۹) محمد ﷺ فرستاده خداست؛ و کسانی که با او هستند در برابر کفار سرسخت و شدید، و در میان خود مهربانند.

همراهی با پیامبر فضائلی به همراه دارد، یَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَى بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ (التحریم، ۸) در آن روزی که خداوند پیامبر و کسانی را که با او ایمان آوردند خوار نمیکند؛ این در حالی است که نورشان پیشاپیش آنان و از سوی راستشان در حرکت است.

کسانی که با پیامبر هستند، دارای نورانیت هستند، عمارها، مقداها، سلمان‌ها، مالک اشترها، سردار قاسم سلیمانی‌ها، انسان‌هایی که جان خود را برای ولایت کف دست گذاشتند، برای حفظ نظام نه تنها در انتخابات شرکت کردند که جان خود را نیز فدا کردند.

این آیات برخی آیاتی بود که ضرورت حضور در انتخابات را مشخص می‌کند. مراجع تقلید نیز از نظر فتوا مشارکت در انتخابات را واجب می‌دانند. امام شرکت در انتخابات را بالاتر از تکالیف معمولی شرعی میدانستند، حفظ نظام را امام بالاتر از اصل ایجاد نظام می‌دانستند.

از نظر ملی بودن، هرکس ایرانی است و به ایران علاقه مند است باید بداند دشمنان در صدد هستند ایران را ویران کنند، وقتی از این اقدامات دست می‌کشند و قدرت از آن‌ها سلب خواهد شد که ملت در صحنه انتخابات حاضر باشند. ویکی از این صحنه‌ها انتخابات است. قدرت مردم مانع دخالت بیگانگان است. حضور مردم باعث یاس و ناامیدی دشمن است.

در چهل سال انقلاب حضور مردم باعث باس دشمن شده و در گام دوم باید حضور

قوی‌تر باشد. ضعف‌ها جبران شود و نظام الگو شود.

مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم می‌فرماید: در گام نخست، رژیم ننگین سلطنت استبدادی را به حکومت مردمی و مردم‌سالاری تبدیل کرد و عنصر اراده ملی را که جان‌مایه پیشرفت همه‌جانبه و حقیقی است در کانون مدیریت کشور وارد کرد؛ آن‌گاه جوانان را میدان دار اصلی حوادث و وارد عرصه مدیریت کرد؛ روحیه و باور «ما می‌توانیم» را به همگان منتقل کرد.

ب) ضرورت انتخاب اصلح در انتخابات از منظر قرآن کریم

انسان‌های باتقوا، انسان‌های شایسته، انسان‌های وفادار به ارزش‌ها، انسان‌های صادق در گفتار و رفتار و اعتقادات انسان‌های معتقد به انقلاب و حمایت از فقرا و پابرهنگان را باید به عرصه میدان ریاست جمهوری وارد کرد. این امر خیر و بهترین انتخاب است.

تخصص را باید در نظر داشت اما افراد مدعی تخصص در یک بعد تخصص دارند، اقتدار، ایمان، تقوا، ترس از خدا و دوری از ثروت‌اندوزی و طمع به دنیا باعث می‌شود رئیس‌جمهور و مدیر هم مقتدر باشد، هم دستبرد به بیت‌المال نزنند. این انتخاب انتخاب خیر، احسن و اصلح است.

فَبَشِّرْ عِبَادَ (الزمر، ۱۷) پس بندگان مرا بشارت ده! الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَئِكَ هُمُ الْأَلْبَابُ (الزمر، ۱۸) همان کسانی که سخنان را میشنوند و از نیکوترین آن‌ها پیروی می‌کنند؛ آنان کسانی هستند که خدا هدایتشان کرده، و آن‌ها خردمندانند.

انتخاب اصلح این است که مناظره‌ها را گوش دهیم و اشخاص را با تحقیق و تفحص بررسی کنیم و بهترین آن‌ها را انتخاب کنیم.

خداوند می‌فرماید:

فَاسْتَبِقُوا الخَيْرَاتِ (البقرة، ۱۴۸) فَاسْتَبِقُوا الخَيْرَاتِ (المائدة، ۴۸)

در نیکبها و اعمال خیر، بر یکدیگر سبقت جوید!

بهترین‌ها همین ویژگی‌ها است.

افرادی که: *يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَأُولَئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ* (آل عمران، ۱۱۴) به خدا و روز دیگر ایمان می‌آورند؛ امر به معروف و نهی از منکر می‌کنند؛ و در انجام کارهای نیک، پیشی می‌گیرند؛ و آن‌ها از صالحانند.

این‌ها ویژگی‌هایی است که رئیس‌جمهور باید داشته باشد و شایستگی یعنی این. هم در انتخابات شرکت کنیم، هم بهترین‌ها را انتخاب کنیم، هم خانوادگی شرکت کنیم.

خانواده حضرت زکریا و ابراهیم از بهترین خانواده‌هاست. خودش، همسرش حضرت یحیی و حضرت مریم بهترین خانواده‌ها هستند که در خیرات سبقت می‌گرفتند. *فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَىٰ وَأَصْلَحْنَا لَهُ زَوْجَهُ إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَعَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ* (الانبیاء، ۹۰) ما هم دعای او را پذیرفتیم، و یحیی را به او بخشیدیم؛ و همسرش را (که نازا بود) برایش آماده (بارداری) کردیم؛ چراکه آنان (خاندانی بودند که) همواره در کارهای خیر سرعت اقدام میکردند؛ و در حال بیم و امید ما را میخواندند؛ و پیوسته برای ما (خاضع و) خاشع بودند.

خانواده انبیاء سبقت در خیرات داشتند و سرعت می‌گرفتند در انتخاب بهترین‌ها.

هم شایستگی مدیریت داشتند هم در خیرات سبقت می‌گرفتند.

شرکت خانوادگی در انتخابات

آیه دیگر:

أُولَئِكَ يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَهُمْ لَهَا سَابِقُونَ (المؤمنون، ۶۱) (آری) چنین کسانی در خیرات سرعت می‌کنند و از دیگران پیشی می‌گیرند (و مشمول عنایات ما هستند).

باید در انتخابات از همدیگر پیشی بگیریم و بدانیم بهترین عمل است آیا انتخابات را

رها کنیم و حرف دشمن را بشنویم؟

أَتَدْعُونَ بَعْلًا وَتَذَرُونَ أَحْسَنَ الْخَالِقِينَ (الصافات، ۱۲۵)

آیا بت «بعل» را می‌خوانید و بهترین آفریدگاراها را رها می‌سازید!؟

آیا سراغ بت‌ها می‌روید و احسن الخالقین را رها می‌کنید کسی که امر برتر را کنار بگذارد گرفتار پست‌تر خواهد شد. قانون طبیعت است، عدم شرکت در انتخابات موجب اهمال و سستی و عدم انجام وظیفه شدیم و اگذارکردن حکومت و سرنوشت به افرادی است که نمی‌خواهیم.

درانتخاب بین بدو خوب باید سراغ خوب رفت و در انتخاب بین خوب و خوب‌تر سراغ خوب‌تر رفت

در انتخاب بین دو مساوی امام عَلَيْهِ السَّلَامُ فرموده سراغ کسی بروید که دشمنان با او مخالف هستند. و بیشتر با او مخالفت می‌کنند، ببینید دشمنان چه کسی را مورد تهاجم و دشمنی قرار می‌دهند؟ این طبق روایات جزء معیار انتخاب برتر است.

انتخاب اصلح و انتخاب شایسته‌تر امری عقلی و عرفی

وَاتَّبِعُوا أَحْسَنَ مَا أُنزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ (الزمر، ۵۵) و از بهترین دستورهای که از سوی پروردگارتان بر شما نازل شده پیروی کنید پیش از آن‌که عذاب (الهی) ناگهان به سراغ شما آید درحالی که از آن خبر ندارید!

خداوند پیام می‌دهد بهترین و نیکوترین را انتخاب کنید و خداوند پاداش می‌دهد.

ج) ضرورت تبلیغ برای مشارکت در انتخابات از منظر قرآن کریم

از آیات قرآن علاوه بر ضرورت انتخابات و انتخاب اصلح ضرورت تبلیغ برای مشارکت

در انتخابات را هم استفاده می‌کنیم

حضور در انتخابات از مصادیق امر به معروف و نهی از منکر است. وظیفه مومنان

است.

يَا مُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ (آل عمران، ۱۱۴) امر به معروف و نهی از منکر می‌کنند؛

عده‌ای باید امر به معروف کنند

رای دادن از مصادیق توأصی به حق و توأصی به صبر است.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصُوا بِالحَقِّ وَتَوَّصُوا بِالصَّبْرِ (العصر، ۳)

مگر کسانی که ایمان آورده و اعمال صالح انجام داده‌اند، و یکدیگر را به حق سفارش کرده و یکدیگر را به شکیبایی و استقامت توصیه نموده‌اند!

توأصی به رحمت پروردگارا است

خداوند پیامبران و حکومت آن‌ها را رحمت می‌داند.

ذِكْرُ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدَهُ زَكْرِيَّا (مریم، ۲)

(این) یادی است از رحمت پروردگار تو نسبت به بنده‌اش زکریا...

تبلیغ برای انتخابات توأصی به رحمت است تَوَّصُوا بِالْمَرْحَمَةِ (۱۷بلد)

باید با روش‌های مختلف مانند تلفن، فضای مجازی، تبلیغ حضوری و چهره به چهره مردم را به حضور در انتخابات دعوت کرد تا نظام با قدرت بیش از پیش پا به عرصه جهانی بگذارد و با انتخاب شایسته به مرور با برطرف کردن مشکلات نظام الگو در جهان باشد.

۱۱. شاخصه‌های رئیس‌جمهور مطلوب از منظر مقام معظم رهبری علیه‌السلام

ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمد امینی تهرانی

تاریخ برگزاری: سه شنبه ۱۴۰۰/۳/۴ ساعت ۱۷.

خلاصه بیانات دکتر امینی:

آثار بین‌المللی رای بالا و شرکت در انتخابات شامل:

- تقویت مسلمانان در سراسر دنیا

- تقویت شیعیان در سراسر دنیا

- تضعیف منافقین داخلی و خارجی

- افزایش قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران در سراسر دنیا

- به عقب راندن دشمنان در انجام حیل‌های خود

- نشان دادن الگوی استقلال و استکبار ستیزی جمهوری اسلامی ایران

- بیداری مسلمانان وابسته به جمهوری اسلامی ایران

- مدیریت منطقه

آثار رای ندادن دقیقاً برعکس آثار رای دادن می‌باشد.

هفت ویژگی بین‌المللی رئیس‌جمهور شامل «حمایت از مظلومان، حمایت از مسلمانان، معتقد به صدور انقلاب، معرفت‌شناسی نسبت به دوست و دشمن، ارتباط با همسایگان و مرزبندی صریح با منافقین داخلی و خارجی» است.

صدور انقلاب اسلامی راهکار دارد

1. علاقمندان به تشیع را از سراسر جهان جمع کنیم و تربیت کنیم

2. فرستادن مبلغ به خارج از ایران

۳. مدیریت فضای مجازی در داخل و خارج

ویژگی‌های داخلی رئیس‌جمهور از منظر مقام معظم رهبری طبق بیانات ایشان در بیانیه گام دوم شامل «خودسازی، دلسوز، ساده زیست، جامعه ساز و تمدن ساز» می‌باشد.
رئیس‌جمهور باید

- روحیه جوانی داشته باشد و به جوانان بها داده شود / در زمین دشمن بازی نکند / توکل بر خدا داشته باشد / دیریت جهادی داشته باشد / اهل تلاش باشد و امید به اسلام و مسلمانان داشته باشد. /

- آثار بین‌المللی رای بالا و شرکت حداکثری در انتخابات ریاست جمهوری

تقویت مسلمانان در سراسر دنیا

تقویت شیعیان در سراسر دنیا

تضعیف قدرت منافقین داخلی و خارجی

افزایش قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران در سراسر دنیا

به عقب راندن دشمنان در انجام حیل‌های خود علیه جمهوری اسلامی و علیه اسلام

تقویت شاخه‌های انقلاب در سراسر دنیا مثل لبنان، فلسطین، سوریه، عراق، یمن

نشان دادن الگوی موفق در سراسر دنیا.

آثار بین‌المللی انقلاب و جمهوری اسلامی

باعث تقویت روحیه مسلمانان

باعث امنیت منطقه

باعث امنیت حرمین شریفین

باعث بیداری مسلمانان

الگوی استقلال و استکبار ستیزی

آثار رای ندادن دقیقاً ضد همان آثار رای دادن است.

اوصافی که مربوط به ابعاد بین‌المللی گام دوم است

استکبار ستیزی اشداء علی الکفار. اعزه علی المومنین
حمایت از مظلومان جهان
حمایت از مسلمانان
معتقد به صدور انقلاب تعالوا الی کلمه سواء بیننا و بینکم
شناخت دوست و دشمن ان جاءکم فاسق بنبا فتبینوا.....
ارتباط با همسایگان و جهان بر اساس عزت. حکمت. مصلحت
دارای مرزبندی صریح با منافقین داخلی و خارجی
ویژگی‌های داخلی و ملی رئیس‌جمهور از منظر گام دوم
• عامل ایجاد وحدت و نه تفرقه باشد و همه یا حداقل اکثر نخبگان حاضر به کار به او
باشند.

• به آنچه می‌گوید عمل کند و ساده زیست باشد و از اشرافیت رویگردان باشد
• مردمی و در میان مردم باشد
• در زمین دشمن بازی نکند و باعث تقویت ضد انقلاب و دیدگاه‌های غرب‌گرایان
نشود.

• معتقد به خودسازی و جامعه‌سازی و تمدن‌سازی
• معتقد به توانایی‌های کشور در نیروی انسانی و توانایی علم و پژوهش
ویژگی‌های داخلی و ملی رئیس‌جمهور از منظر گام دوم
عامل ایجاد وحدت و نه تفرقه باشد و همه یا حداقل اکثر نخبگان حاضر به کار به او
باشند.

به آنچه می‌گوید عمل کند و ساده زیست باشد و از اشرافیت رویگردان باشد
مردمی و در میان مردم باشد
در زمین دشمن بازی نکند و باعث تقویت ضد انقلاب و دیدگاه‌های غرب‌گرایان نشود.
معتقد به خودسازی و جامعه‌سازی و تمدن‌سازی

معتقد به توانایی‌های کشور در نیروی انسانی و توانایی علم و پژوهش نتیجه نشست: رای دادن و ندادن هر فرد در هر جامعه‌ای آثار داخلی و خارجی و بین‌المللی برای جوامع و دولت‌ها دارد. رئیس‌جمهور مطلوب و شاخص یک سری ویژگی‌های داخلی و یک سری ویژگی‌های خارجی و بین‌المللی را باید دارا باشد. که مقام معظم رهبری در سخنرانی‌هایشان به مناسبت‌های مختلف به‌ویژه در بیانیه گام دوم برخی از این ویژگی‌ها را بیان داشته‌اند.

اهمیت حضور در انتخابات
از دیدگاه مقام معظم رهبری

معاونت پژوهش حوزه علمیه زاهدان حضرت معصومه (س)
با همکاری کمیته تخصصی بانوان

سه شنبه ۱۸:۳۰ تا ۲۱:۳۰

مجلسی

حجت الاسلام دکتر امینی

کنفرانس علمی تمام دوم انقلاب اسلامی
از منظر قرآن و حدیث

<https://b2n.ir/j09589>

۱۲. اهمیت حضور در انتخابات از دیدگاه

مقام معظم رهبری علیه السلام

ارائه‌کننده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر

محمد امینی تهرانی

تاریخ برگزاری: سه شنبه ۱۴۰۰/۳/۱۱

ساعت ۱۷.

خلاصه بیانات دکتر امینی:

با توجه به تاکیدات مقام معظم رهبری در رابطه با حضور پرشور در انتخابات در سخنانشان به‌ویژه بیانیه گام دوم ارتباط می‌باشد.

با نزدیک شدن به زمان انتخابات و حساسیت دشمن به حضور و عدم حضور مردم ایران در انتخابات ریاست جمهوری برگزاری نشست فوق ضروری به نظر می‌رسید.

حجت الاسلام دکتر محمد امینی تهرانی در مورد، آثار رای دادن و ندادن، حضور حداکثری مردم و مسئولان در صحنه انتخابات از دیدگاه مقام معظم رهبری و ویژگی‌های شخصی رئیس‌جمهور از منظر قرآن کریم مطالبی را عنوان نمودند.

سخنان کلیدی مقام معظم رهبری درباره انتخابات:

۱. کسانی هم که نظام را قبول ندارند در انتخابات شرکت کنند؛
- سود اصل انتخابات و ایجاد امنیت و آرامش به نفع آن‌ها هم است.
- سود انتخاب اصلح برای آن‌ها هم است.
۲. حضور مدیران قوی باعث جذب مردم است.
- به عمل و سابقه کاندیدان نگاه کنید.
- حرفها و برنامه‌های خوب ملاک نیست.

ویژگی‌های شخصی رئیس‌جمهور از منظر قرآن کریم:

باور به انقلاب و اهداف انقلاب در رفتار و گفتارش نمایان باشد. / ساده زیستی، مسئولان نظام اسلامی باید ساده زیست باشند. / انس با مردم و در بین مردم بودن، مسئولان نظام باید مردمی باشند و در بین مردم راه بروند؛ درد مردم را درد خودش بدانند. امانتدار و عالم به کار باشد. / مقاوم و اهل صبر باشد. / باورمند به قدرت درونی جامعه خود باشد. / ارتباط با خدا در هنگام سختی‌ها داشته باشد. / اهل مشورت و حریص بر هدایت مردمش باشد.

نتیجه نشست: رای دادن و ندادن هر فرد در هر جامعه‌ای آثار داخلی و خارجی و بین‌المللی برای جوامع و دولت‌ها دارد. رئیس‌جمهور مطلوب و شاخص یک سری ویژگی‌ها را باید دارا باشد که مقام معظم رهبری در سخنرانی‌هایشان به مناسبت‌های مختلف به‌ویژه در بیانیه گام دوم برخی از این ویژگی‌ها را بیان داشته‌اند همچنین در قرآن کریم برخی شاخصه‌ها و ویژگی‌های فرد اصلاح بیان شده است.

انتخابات در مکتب امام خمینی (ره)

پنج شنبه
13 خرداد
۱۳-۱۱۳۰

حجت الاسلام والمسلمین سید محمد حسین کوهساری
مؤلفه وراز انقلاب از منظر امام خمینی و امام خاتمی ای

مجله

حجت الاسلام والمسلمین حسین مرکزی مقدم
مشارکت در انتخابات از منظر قرآن و هدایت

کعبه لندن کنگره بین المللی امام خمینی (ره) از منظر قرآن و حدیث
لینک ورود: vc.miu.ac.ir/enghelab

۱۳. انتخابات در مکتب امام خمینی

(قدس)

ارائه‌کننده: حجت الاسلام

والمسلمین سید محمد حسین حسینی

کوهساری

باموضوع: دولت تراز انقلاب از منظر

امام خمینی (قدس) و امام خامنه‌ای ظله

حجت الاسلام

والمسلمین

دکتر حسین مرکزی مقدم

باموضوع: مشارکت در انتخابات از

منظر قرآن و حدیث

تاریخ برگزاری: پنج شنبه

۱۳/۳/۱۴۰۰ ساعت ۱۱:۳۰ - ۱۳

برگزارکننده: کمیته تمدن کنگره

خلاصه بیانات دکتر حسین مرکزی:

«انتخابات» یکی از پدیده‌های دوران مدرن است و به‌عنوان یکی از ارکان اساسی «دموکراسی» به‌شمار می‌رود. از آن جایی که ساختار اجتماع به‌گونه‌ای است که حضور همگانی در بسیاری از امور ناممکن است، در دوران مدرن روشی به‌نام «انتخابات» را برگزیدند که در آن مردم حقی از حقوق خود را به فرد یا گروهی دیگر واگذار می‌کنند. از نگاه اسلامی، «مشروعیت و حقانیت» هر حکومتی به‌خداوند متعال بازمی‌گردد و مردم نقشی در «حقانیت حاکمیت» ندارند. اما در تحقق، استقرار و ادامه یک حکومت، اساسی‌ترین نقش را مردم برعهده دارند. به‌طور طبیعی در ادبیات دینی ما عنوانی که تطبیق بر «انتخابات» داشته باشد، یافت نمی‌شود. فقط از برخی اصطلاحات - مانند «شوری»، «بیعت»، «حضور»

و... - می‌توان وجه تقارب و مرزهای مشترکی را به دست آورد. بر این، اصطلاحات دینی یاد شده، تفاوت ماهوی و واقعی با مفهوم «انتخابات» دارند. یکی از اساسی‌ترین پایه‌های نظام اسلامی «حضور و مشارکت مردم» است و مقبولیت هر حکومتی، عامل ثبات و دوام آن حکومت می‌باشد. از نگاه جامعه جهانی نیز «حضور و مشارکت مردم» در بزنگاه‌های سیاسی - اجتماعی، نشانه ایستادگی افراد جامعه نسبت به حاکمیت و آرمان‌های آن حکومت، به شمار می‌رود. دشمنان ایران، از همان ابتدای انقلاب شکوهمند اسلامی به دنبال پایین آوردن میزان مشارکت مردم در انتخابات‌ها و کم جلوه دادن حضور مردم بودند.

مبانی قرآنی ضرورت مشارکت در انتخابات

آیه «نفی سبیل»

خداوند متعال در آیه ۱۴۱ سوره «نساء» می‌فرماید: «وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا». این آیه از جمله اوامر غیر صریحه‌ای است که اخبار از تقریر حکم می‌دهد. بر این آیه بیان‌گر نکته‌ای است که در ظرف شریعت اسلامی برتری و علوی برای کفار نسبت به مسلمانان قرار داده نشده است. این عدم برتری به گونه‌ای عام بوده و دلیل آن نیز نکته‌ای ادبی است که «نکره در سیاق نفی، افاده عموم می‌کند». بر این کفار در هیچ امری نمی‌توانند مسلط بر مسلمین باشند. بر اساس این آیه اگر عدم مشارکت در انتخابات باعث هرگونه سلطه کفار بر مسلمانان شود، چنین کاری حرام است و باید از آن اجتناب کرد.

آیه «رکون»

خداوند متعال در آیه ۱۱۳ سوره «هود» می‌فرماید: «وَلَا تَرْكُنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ». این آیه که در لسان اهل قرآن به آیه «رکون» مشهور است، هرگونه اعتماد و تمایل به ظالمان را نهی می‌کند. از آنجایی که دشمنان اسلام و نظام اسلامی ظالم هستند و اعتماد و رکون به سخنان ظالمین حرام است، و دشمنان اسلام و نظام اسلامی تشویق و دعوت به عدم مشارکت در انتخابات می‌کنند. پس اعتماد و رکون به دعوت و تشویق دشمنان اسلام و نظام اسلامی برای عدم مشارکت در انتخابات حرام است.

آیه «وَلَا يَظُنُّونَ مُوْطِئًا يَغِيظُ الْكُفَّارَ... إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ»

در آیه ۱۲۰ سوره «توبه» خداوند به مجاهدان در راه خدا این وعده را می‌دهد که هر قدمی در راه خشمگین ساختن کفار برمی‌دارند، عملی صالح برای آن‌ها نگاشته می‌شود؛ «وَلَا يَظُنُّونَ مُوْطِئًا يَغِيظُ الْكُفَّارَ... إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ». پس خوار و عصبانی کردن دشمن یکی از اصولی است که انسان باید از آن در جنگ علیه کفار استفاده کند.

آیه «تعاون»

خداوند متعال در آیه ۲ سوره «مائده» می‌فرماید: «وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ». این آیه به صراحت دلالت بر محبوبیت همکاری و همیاری بر کارهای نیک و اموری که در راستای اهداف الهی است، دارد و همچنین دلالت بر مبعوضیت همکاری و همیاری بر گناهان و ظلم می‌نماید. بر اساس این آیه شریفه - حتی در صورت عدم پذیرش دلالت جمله اول بر وجوب -، اگر کاری از انسان سر بزند که باعث همیاری و همکاری در راستای انجام گناه و ظلم باشد، چنین کاری حرام است.

حدیث «الإسلامُ يعلو ولا يُعلَى عليه»

یکی از روایات مشهور و معتبری که از دیرباز علماء شیعه برای بیان نفی سلطه کافران بر مسلمانان از آن بهره برده‌اند، روایت نبوی «الإسلامُ يعلو ولا يُعلَى عليه» است.

حدیث «لا ضرر»

پس معنای «ضرر» و «ضرار»، رساندن بدی یا ایجاد ضرر است. «اقدام به امر مُضَرِّ یا مظنون الضرر حرام است»، بر این چون عدم مشارکت در انتخابات، باعث ضرر به مسلمانان است، حرام می‌باشد.

خلاصه بیانات حجت‌الاسلام کوهساری:

از آنجاکه بررسی موضوع "دولت تراز انقلاب اسلامی" وابسته به تعریف انقلاب و ماهیت آن است، لذا خوانش مجدد تعریف انقلاب و نقاط کلیدی آن از منظر امامین انقلاب ضرورتی مضاعف می‌یابد.

حضرت امام به عنوان مؤسس انقلاب، در سخنرانی‌های متعددی چه در پاریس و چه در ایران بر روی نقطه دقیقی دست گذاشته است که از دید بسیاری پنهان مانده است و به نظر می‌رسد همین نقطه، مهم‌ترین مبنا برای شروع حرکت فکری و عملی حضرت امام بوده است.

ایشان با تعریف "انسان" به عنوان عصاره خلقت که دارای ابعاد و شئون مختلف بوده و قابلیت سیر از عالم طبیعت و ماورای طبیعت تا مرتبه‌ی الوهیت را دارد، او را دارای احتیاجات و نیازهای متعددی می‌داند و معتقد است که اصولاً تمامی دعوت انبیا و کتب آسمانی برای این است که این انسان ناقص را «انسان کامل» کند و از آنجاکه ابعاد انسان متنوع و مختلف است، ادیان و اسلام برای تمامی آن‌ها احکام و برنامه جداگانه دارد که فلسفه این احکام، رفع آن احتیاجات و تربیت انسان است پس اصولاً از نظر ایشان، اسلام مکتبی است انسان‌ساز که جامع تمام جهات مادی و معنوی است که یکی از احکام آن بلکه مهم‌ترین آن بعد سیاسی و اجتماعی اسلام است که حکومت اسلامی متکفل تحقق آن است و با همین نگاه، خطر جدایی دین از سیاست را به کرات فریاد می‌کشیدند که نباید به اسلام تک بعدی نگاه کرد پس مهم‌ترین مبنا در تعریف انقلاب از منظر حضرت امام علیه السلام توجه به ظرفیت‌ها و ابعاد انسان است اما آفتی که انسان بدان متوجه شده آن است که به تعبیر حضرت امام، انسان معاصر تبدیل به "انسان غربی" شده است.

مقام معظم رهبری که دوران جدید را "دوران امام خمینی" می‌داند، اولین و اصلیت‌ترین نقطه در مبانی امام و نظرات امام را مسئله اسلام ناب محمدی می‌داند که متکی بر دو پایه اصلی سپردن کار کشور به مردم از طریق مردم‌سالاری و دیگری التزام به شریعت اسلامی است.

در نتیجه دولت تراز انقلاب دولتی است که درصدد برآورده کردن تمامی نیازهای انسان است که نسخه قطعی برای تحقق این هدف، عبارت است از اسلام ناب و تامی که برای تمامی اسن مراحل برنامه و احکام دارد.

۱۴. نقش مشارکت مردم در انتخابات در پایداری نظام مقدس جمهوری اسلامی در گام دوم انقلاب

ارائه‌کننده: سرکار خانم سمیه احمدی
طیفکانی

(معاون پژوهش حوزه علمیه خواهران
استان هرمزگان)

تاریخ برگزاری: چهارشنبه، ۱۴۰۰/۳/۲۶
ساعت: ۹ صبح.

برگزارکننده: حوزه علمیه خواهران استان

هرمزگان

خلاصه بیانات سرکار خانم سمیه احمدی طیفکانی

توجه به اسلامیت نظام و توجه به سیره معصومین علیهم‌السلام در تشکیل حکومت اسلامی و اداره جامعه اسلامی با اقبال مردمی توجه به فرمایشات رهبری در خصوص مشارکت حداکثری مردم و بصیرت‌افزایی نسبت به انتخاب کاندید اصلح برای ریاست جمهوری، در جامعه بین‌المللیز و عدم توجه به تهدیدها و کارشکنی‌های دشمنان.

الف) لزوم حضور در انتخابات به عنوان تکلیف

ب) دعوت آحاد جامعه به حضور در پای صندوق‌های رای به خاطر حربه‌های تبلیغاتی دشمنان

ج) تأسی به بیانات رهبری و رصد شکاف‌های نفوذ دشمن به منظور ایجاد اعتبار جهانی برای نظام انقلاب اسلامی ایران

د) وظیفه تبلیغ و بصیرت‌دهی طلاب به اهمیت مسئله؛ و این‌که نباید مردم از انقلاب

اسلامی و نظام ناامید شوند.

استاد محترم بر دعوت به حضور حداکثری مردم و انتخاب اصلح با معیارهای رهبری و استفاده از سیره معصومین علیهم السلام تأکید کردند و به سوالات طلاب در خصوص چرا باید در انتخابات شرکت کنیم و چگونه دعوت به حضور کنیم پاسخ دادند.

۱۵. مشارکت حداکثری، انتخاب آگاهانه، گام دوم انقلاب اسلامی
ارائه‌کننده: علی رضا رضازاده
(کارشناس مسائل سیاسی و مدیرکل سابق روابط عمومی شورای نگهبان)
تاریخ برگزاری: چهارشنبه، ۲۶/۳/۱۴۰۰، ساعت: ۱۸ عصر.
برگزارکننده: کمیته بانوان کنگره
خلاصه بیانات آقای رضا زاده:
بالا بردن آگاهی تشویق و ترغیب

مخاطبین برای شرکت در انتخابات برای تحقق بخشیدن به ورود در گام دوم انقلاب و کمک به زمینه‌سازی ظهور و رسیدن به جامعه‌ای با حاکمان اصلح و برپایی قسط و داد. مشارکت حد اکثری، انتخاب آگاهانه، برای تحقق گام دوم انقلاب اسلامی چگونه تحقق میابد؟

هر فرد باید بداند که ما نسبت به به آیندگان مسئول می‌باشند. چرا که با رای ندادن و انتخاب نکردن فرد اصلح، زندگی آنان را به خطر می‌اندازد، ولی اگر رییس جمهور توسط مردم با بینش عمیق انتخاب نشود، این منسب خالی نمی‌ماند. بلکه ممکن است فرد غیر اصلح به این کرسی بنشیند. از طرفی آن دشمنی که تحریم‌ها را علیه کشور تدارک دیده با رای ندادن مردم و مشارکت حداقلی ایشان متوجه خواهد شد که می‌تواند بر مردم ما اثر بگذارد و بار دیگر گستاختر از قبل عمل خواهد کرد.

اشاره به شرکت حداکثری مردم سوریه بعد از ویرانی‌ها و رسیدن به این نتیجه که قبل از ورود بیگانگان و خارج شدن امور از دست باید به فکر آبادانی آینده کشور بود.

استاد در ابتدای بحث به اهمیت و ضرورت انتخابات این‌گونه اشاره کرد: ما نسبت به

به آیندگان خود مسئولیم چرا که با رای ندادن و انتخاب نکردن فرد اصلح، زندگی آنان را به خطر می‌اندازیم ولی اگر ما رییس جمهور خود را انتخاب نکنیم این منسب خالی نمی‌ماند. بلکه ممکن است فرد غیر اصلح به این کرسی بنشیند. از طرفی آن دشمنی که تحریم‌ها را علیه کشور ما تدارک دیده باید با رای ندادن مردم و مشارکت حداقلی ایشان متوجه خواهد شد که می‌تواند بر مردم ما اثر بگذارد و بار دیگر گستاختر از قبل عمل خواهد کرد. مرم سوره قبلا ۴۰ درصد مشارکت داشتند در انتخابات کشورشان، الان در این ویرانی‌ها ۷۰ درصد در انتخابات شرکت کرده‌اند و قدر امنیت در کشور را حالا متوجه شده‌اند. الان شرکت در انتخابات مانند دفاع از حرم حضرت زینب علیها السلام است که حاج قاسم و یارانش انجام می‌دادند. ما با شرکت در انتخابات امنیت و اقتدار ملی را برای آیندگان خود بر جا خواهیم گذاشت آقای قرائتی می‌فرمایند: خانه‌ای که اوضاعش خرابست را خانه تکانی می‌کنند نه آن که آرا ویران کنند.

الان شرکت نکردند در انتخابات مانند همان همان ویران کردن کشور است. ما نباید انتقام دولت قبلی را از دولت آینده بگیریم. باید به این یقین برسیم که شرکت نکردن در انتخابات مساوی است با عدم قدرت و پایین آمدن سطح امنیت ملی. استاد در پایان افزود: ما نباید با دست خودمان مانع رسیدن به گام‌های انقلاب اسلامی که رهبر عزیزمان تبیین کرده‌اند باشیم بلکه باید قدرت مندانه با حضور حداکثری در این انتخابات شرکت کنیم و یک فرد اصلح را انتخاب کنیم تا بار دیگر مشیت سنگینی به دهان دشمنان نظام اسلامی علی‌الخصوص آمریکا بزنیم. و با این کار به سوی تشکیل دولت اسلامی گام برداشته‌ایم و انشاءالله بعد از تشکیل دولت اسلامی آن را به دیگر نقاط جهان نیز توسعه خواهیم داد.

ما نباید با دست خودمان مانع رسیدن به گام‌های انقلاب اسلامی که رهبر عزیزمان تبیین کرده‌اند باشیم بلکه باید قدرت مندانه با حضور حداکثری در این انتخابات شرکت کنیم و یک فرد اصلح را انتخاب کنیم تا بار دیگر مشیت سنگینی به دهان دشمنان نظام اسلامی

علی‌الخصوص آمریکا بزیم. و با این کار به سوی تشکیل دولت اسلامی گام برداشته‌ایم و انشالله بعد از تشکیل دولت اسلامی آن را به دیگر نقاط جهان نیز توسعه خواهیم داد.

با توجه به این که دشمنان انقلاب اسلامی در طی این چند دهه تمام سعی و تلاش خود را در جهت براندازی نظام مقدس جمهوری اسلامی به کار گرفته‌اند، اما بزرگترین سرمایه نظام اسلامی مردم هستند که جایگاه آنان در شعار جمهوریت انقلاب خلاصه شده است. مردم می‌توانند با انتخاب صحیح و آگاهانه خود سرنوشت خود را رقم بزنند. در طول تاریخ اسلام، هر کجا در مسیر انقلاب، انحراف صورت گرفته از عدم انتخاب اصلح بوده است. انقلاب مانند نهالی است که در طی بیش از چهار دهه روی پای خود ایستاده است. «مثلهم کمثل الزرع لا یزال الریح...»، پس از گذشت ۴۰ سال از انقلاب اسلامی، مقام معظم رهبری فرمودند: انقلاب وارد گام دوم خود شده است. بنابراین تهدید و تبلیغات دشمن نباید تاثیری بر اراده ملت ایران داشته باشد، بلکه باید با انتخاب آگاهانه خود و مشارکت حداکثری، انتخاب قوی و موثری در سازندگی ایران اسلامی داشته باشند که البته شرکت در انتخابات، از مصادیق جهاد کبیر است که در روایات به آن اشاره شده است.

۱۶. جریان‌شناسی نفوذ با رویکردی به بیانیه

گام دوم انقلاب از منظر قرآن و حدیث

ارائه‌کننده: سرکارخانم دکتر مریم شمسایی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۹/۲۳

برگزارکننده: کمیته بانوان کنگره و حوزه

علمیه فاطمه الزهراء علیها السلام

خلاصه:

در فراز دوم بیانیه رهبر معظم انقلاب اسلامی با توجه به شرایط داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی بحث مهمی را تحت عنوان

دشمن‌شناسی مطرح فرموده‌اند که تأکید ایشان بر روی بصیرت‌افزایی نسبت به نفوذ دشمنان می‌باشد. در بحثی که بنده در این رابطه مطرح کردم به نفوذی‌های طول تاریخ بشریت، در آغاز از دیدگاه قرآن و سپس در دوران حکوت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سپس در زمان ائمه اطهار علیهم السلام اشاره نموده تا به زمان انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی ختم گردید.

بیانیه گام دوم شامل مجموعه‌ای از اولویت‌ها، پیشرفت‌ها و چالش‌ها و اهداف راهبردی انقلاب اسلامی است که از سوی رهبر معظم انقلاب مطرح گردیده از این رو در این بحث سعی بر توجه به یکی از محورهای اساسی بیانیه که تأکید بر شناخت نفوذ و نفوذی‌ها و شناخت گذشته و درس گرفتن از تجربه‌ها است، می‌باشد. نفوذ بحث بسیار گسترده و مهمی است که در طول تاریخ بارها اتفاق افتاده اما اصل این که نفوذ چیست و چگونه اتفاق می‌افتد و اصلاً چنین مسئله‌ای وجود دارد یا توهم است و یا تئوری توهم توطئه است خصوصاً در کشور و منطقه ما امروزه بسیار حائز اهمیت است و از آنجایی که از کارآمدترین روشهای تربیتی که در قرآن و سیره پیشوایان دینی آمده، روش عبرت است در این راستا خداوند رحمان در جای جا قرآن به این امر مهم اشاره فرموده‌اند. حوزه‌های علمیه در خط

مقدم دفاع از حریم ولایت حضور دارند لذا در اولویت برنامه‌های تخریبی دشمن قرار دارند و این‌که حوزه‌های علمیه بازوان ولایتند و دشمن توان درگیر شدن مستقیم با مقام ولایت را ندارد بنابراین با مسئله نفوذ درصدد دسترسی به تخریب جایگاه ولایت را دارد.

مفهوم‌شناسی نفوذ

نفوذی‌ها در طول تاریخ

الف) از دیدگاه قرآن

ب) در طول حکومت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله

ج) زمان ائمه اطهار علیهم السلام

کنفرانس شیعه‌شناسی در تل‌آویو

اهداف تئوریسین‌های سران کفر (داخلی و خارجی) در رابطه با موضوع ولایت فقیه در طول تاریخ همیشه بحث نفوذ، نفوذی و نفوذپذیران وجود داشته و باید بسیار در این امر بازوان ولایت از جمله طلاب محترم حوزه‌های علمیه هوشیار عمل نمایند چرا که هدف اساسی دشمن نظام جمهوری اسلامی زیر سؤال بردن و تضعیف جایگاه ولی فقیه می‌باشد. یعنی زره مورد اشاره فوکویاما در کنفرانس شیعه‌شناسی در تل‌آویو که همان حمله به اصل ولایت فقیه و جایگاه ولایت از دو منظر می‌باشد. ۱. منظر نظری و تئوریک: زیر سؤال بردن مبانی نظری و تئوریک اصل ولایت فقیه و ایجاد شبهه در هواداران و پیروان آن. ۲. از منظر عملی یا پراکتیکال که با زیر سؤال بردن اقدامات و عملکرد ولی فقیه و ناکارآمد جلوه دادن ولی فقیه می‌باشد.

۱۷. جریان‌شناسی انتخابات ریاست جمهوری ۱۴۰۰ و تأثیر آن بر تحقق گام دوم انقلاب

ارائه‌کننده: جناب آقای دکتر سید محمد صادق کاظمی

زمان نشست: ۱۴۰۰ / ۳ / ۱۰

مجازی - سامانه سیما - کوثر نت

برگزارکننده: مدرسه علمیه خدیجه

کبری علیها السلام

خلاصه بیانات دکتر کاظمی:

مقام معظم رهبری (مدظله العالی)

در بیانیه «گام دوم انقلاب» با مرور تجربه ۴۰ ساله انقلاب اسلامی اعلام کردند: انقلاب «وارد دومین مرحله خودسازی و جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی شده است». گام دومی که باید در چارچوب «نظریه نظام انقلابی» و با «تلاش و مجاهدت جوانان ایران اسلامی» به سوی تحقق آرمان «ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی (ارواح‌نفاذ)» برداشته شود.

از طرفی مسئله انتخابات در زمانه‌ای که انقلاب اسلامی ایران گام دوم خود را آغاز کرده است، امری است که نیازمند اهتمام ویژه متفکرین و دانش پژوهان است.

بنا به فرموده رهبری انقلاب؛ اصل مطلب در مسئله انتخابات، ایجاد حماسه سیاسی است و حضور حماسی مردم در پای صندوقها است. حماسه یعنی آن کار افتخارآفرینی که با شور و هیجان انجام می‌گیرد. هر رأیی که شما به یکی از این نامزدهای محترم بدهید، رأی به جمهوری اسلامی داده‌اید. رأی به هر نامزدی، رأی به جمهوری اسلامی است؛ رأی اعتماد به نظام و سازوکار انتخابات است. در درجه دوم هم، رأی به کسی است که یا شما، یا آن

برادر و خواهر دیگر، یا بنده حقیر تشخیص داده‌ایم که برای آینده کشور مفیدتر از دیگران است. بایستی اصل مسدله انتخابات و ضرورت اجرای موفق آن در بستر گام دوم که گام ثمر دهی انقلاب است به خوبی تبیین شود.

اصول و اجزای بحث

۱. عقلانیت سیاسی در گام دوم

۲. ادبیات انتخابات در گام دوم

۳. اهمیت انتخابات ریاست جمهوری ۱۴۰۰ برای دشمن

۱. اهمیت عقلانیت سیاسی در گام دوم

یکی از محورهای بیانیه گام دوم انقلاب که مسیر را برای تحقق موفق گام دوم، بحث عقلانیت است و چیزی که واضح است، این که ما نتوانستیم در عمل عقلانیت را در دوران گام دوم انقلاب - که مورد نیاز گام دوم است - اجرا کنیم و نتوانستیم محورهای عقلانیت را در مراکز علمی و فرهنگی خود از قبیل حوزه و دانشگاه تعریف و تدوین کرده و ارائه دهیم. بطور مثال ما یک ایده منسجم درباره ساختار انتخابات کشور نداریم و این بسیار عجیب است! همچنین ما در تربیت نیروهای مورد نیاز در گام دوم دچار ضعف بوده‌ایم، نیروی‌های متناسب با مناصب مختلف از شورای شهر گرفته تا رده‌های بالا، زیرا گام دوم، گامی است که عقلانیت، پختگی و تخصص در کنار پایبندی به ارزش‌ها باید در آن وجود داشته باشد. تفاوت انتخابات در گام دوم با گام اول بایستی در پختگی سیاسی و تخصص‌گرایی باشد ولی این ضعف در انتخابات ما مشهود است و انتخابات با معیارهای گام دوم انقلاب متناسب نیست!!

۲. ادبیات انتخاباتی در گام دوم

تفاوت اصلی گام اول انقلاب و گام دوم در نوع ادبیات در قبال مردم دانسته و افزودند؛ ادبیات انتخابات در گام دوم بایستی انتخابات مطالبه‌گر نباشد. این که همواره به مردم گفته شود، حضور شما موجب ناامیدی دشمن، تقویت دولت و آثار دیگر می‌شود و یا این که

آوردن شواهد تاریخی از تنها ماندن ائمه معصومین علیهم‌السلام در مقاطع مختلف مواردی است که همیشه مطالبه‌گری از مردم را نشان می‌دهد. درحالی‌که در پاسخ به این‌که مردم در گام اول همراه انقلاب بوده‌اند و اصل نظام و ارزشهای نظام را با تحمل جنگ، تحریم اقتصادی و بحران‌های اقتصادی تأیید کرده‌اند و همراه انقلاب بوده‌اند، در گام دوم و به خصوص انتخاباتی که در این برهه صورت می‌گیرد باید پاسخگویی به مردم به صورت اصل محوری مورد توجه قرار گیرد. زیرا مردمی که اظهار بی‌رغبتی به شرکت در انتخابات می‌کنند، این بی‌رغبتی نسبت به حوزه کارآمدی نه اصل نظام.

به عبارت دیگر در گام دوم محوریت تبلیغ باید به سمت حوزه کارآمدی نظام پیش برود به این معنا که بطور مثال؛ ما نمی‌توانیم به یک کاندیدا نگاه منجی وار داشته باشیم بلکه باید از صحبت‌های ایشان کار آمدی و برنامه‌های ایشان و ایده‌ها، فکرها و مسیرهایی که می‌خواهد طی کند را استخراج کنیم.

همه جریان‌های شرکت‌کننده با الگو گرفتن از شیوه رهبری معظم انقلاب، در انتخابات با بیان فواید و آثار و نتایج انتخابات در حل مشکلات و بهبود قدرت و جایگاه در برابر دشمن و البته ارائه برنامه‌های خود در رسیدن به این نتایج، مردم را به شرکت در انتخابات ترغیب کنند.

۳. اهمیت انتخابات ریاست جمهوری ۱۴۰۰

با توجه به تصور غلط دشمن نظام سیاسی ایران در سال‌های آینده دچار بحران سیاسی خواهد شد و با این تصور غلط تصمیم دارد در زمان انتقال اساسی قدرت حذف نشده باشد و اگر نیروهای غربگرا و لیبرال در بدنه نظام نباشد، دست دشمن بسته خواهد شد. بنابراین نیروهای غربگرا و اصلاح طلب در برابر رد صلاحیت‌ها موضع تندی اتخاذ نمی‌کند تا بتواند نیروهای خود را در بدنه نظام نباشد، دست دشمن بسته خواهد بود. بنابراین نیروهای غربگرا و اصلاح طلب در برابر رد صلاحیت‌ها موضع تندی اتخاذ نمی‌کنند تا بتوانند نیروهای خود را در بدنه نظام حفظ کنند.

در انتخابات پیش رو دشمن تا حد امکان در جامعه نفرت افکنی می‌کند تا در این دوران کسب قدرت کند و نیروهای وابسته به خود را در راس نظام حفظ کند تا در آینده از قدرت سیاسی نظام بهره برداری کند.

نتیجه

در گام دوم انقلاب که اصل نظام و ارزشها از سوی ملت پذیرفته شده است، نوبت به ثمردهی و چیدن میوه‌های انقلاب مبتنی و برخاسته از ارزشهای آن است. لذا باید این ارزشها وارد ساختارهای مهم سیاسی از جمله انتخابات شده و نمودی از عقلانیت سیاسی در اسلام را به نمایش گذاشته و ادبیات پاسخگو نسبت به ولی نعمتان انقلاب یعنی مردم داشته باشد.

۱۸. اهمیت انتخابات در تحقق گام دوم انقلاب

ارائه کننده: سرکارخانم سیده زهرا رضوی

تاریخ برگزاری: ۱۴۰۰/۳/۱۰

برگزارکننده: مدرسه علمیه زینبیه ع

خلاصه بیانات خانم رضوی:

انتخابات جلوه‌ای از حیات جامعه است، نماد حضور و مشارکت با نشاط مردمی است و به تعبیر حضرت امام ع شرکت در انتخابات وظیفه الهی، ملی و انسانی است. «مقام معظم رهبری ع» چهار دهه از پیروزی انقلاب اسلامی

می‌گذرد و به گواه تاریخ، آرمان‌ها و اهداف این انقلاب با توجه به مانع تراشی از سوی استکبار جهانی، به لطف خداوند و نظر امام الزمان ع و مدیریت امام خمینی ع و رهبری مقام معظم رهبری ع، در مسیری درست قرار گرفته است و از نمونه‌های بارز این ادعا تشکیل یک نظام مردمی مبتنی بر اصول و مبانی اسلامی و درعین حال حضور آحاد ملت شریف، و مقاوم ایران در تعیین سرنوشت خود و شرکت در اداره امور کشور در تمامی عرصه هاست که نماد عینی این حضور در شرکت در بیش از ۴۰ سال درانتخابات چهار دهه گذشته می‌باشد. اینک همزمان با ورود انقلاب به پنجمین دهه خود و ناظر بر بیانیه گام دوم انقلاب، حضور در سیزدهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری اسلامی و تحقق این بیانیه ارزشمند و انتخاب فردی شایسته و اصلح جهت اداره امور کشور در حوزه‌های اقتصادی، فرهنگی و سیاسی، نقطه عطفی است بر چهار دهه مقاومت در مقابل زیاده‌خواهی استکبار جهانی. در چهلمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی و در ۲۴ بهمن‌ماه ۱۳۹۷ بیانیه رهبر

معظم انقلاب اسلامی باهدف ترسیم نقشه راه کشور با عنوان گام دوم ب انقلاب اسلامی منتشر شد که در آن تأکید به‌ویژه بر مردمی بودن جمهوری اسلامی شده و تنها انقلابی نام گرفته که چهار دهه پرافتخار را پشت سر نهاده و و به‌عنوان الگویی موفق در جهان مطرح شده است.

انقلاب اسلامی پس از ۴۰ سال اکنون وارد دومین مرحله خودسازی و جامعه پردازی و تمدن‌سازی شده است که برای تحقق راهبردها در ادامه راه باز هم حمایت هوشمندانه مردمی در کنار ارمان‌های نظام اسلامی محوریت امور را شامل می‌شود.

رهبر فرزانه انقلاب اسلامی در بیانیه گام دوم انقلاب با مقایسه شرایط کشور در قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، ضمن برشمردن برکات و دستاوردهای انقلاب، یادآور شده‌اند که کشور و ملتی مستقل، آزاد، مقتدر، باعزت، متدین، پیشرفته در علم، انباشته از تجربه‌هایی گران‌بها، مطمئن و امیدوار، دارای تأثیر اساسی در منطقه و دارای منطق قوی در مسائل جهانی در پیشرفت‌های علمی و رکورددار در رسیدن به رتبه‌های بالا در دانش‌ها و فناوری‌های مهم.

نیم‌نگاهی به بیش از ۴۰ سال گذشته نشان می‌دهد که دشمنان ایران اسلامی هرچا توانستند خدمات صورت گرفته به ملت ایران در جمهوری اسلامی را زیر سؤال برده و اقدام به سیاه‌نمایی کرده‌اند تا به ظن خود مردم را از انقلاب اسلامی دل‌سرد کنند.

دشمن در شرایط خاص امروزی با بهره‌مندی از ظرفیت شبکه‌های اجتماعی کینه‌توزی به ملت ایران اسلامی را دوچندان کرده و با مایوس کردن آنان در تلاش است تا مردم را نسبت به آینده کشور بی‌تفاوت جلوه دهد. بسیاری از رسانه‌های غربی و عربی با دخالت مستقیم در امور داخلی ایران سعی در تخریب چهره انتخابات به عناوین مختلف و دل‌سرد کردن مردم ایران از شرکت در انتخابات دارند. این در حالی است که به گفته فعالان سیاسی و رسانه‌ای انتخابات ایران سالم‌ترین و پاک‌ترین انتخابات در میان کشورهای مختلف جهان است. اهمیت این دوره از انتخابات نه‌تنها بر آینده ملت ایران که بر روی سرنوشت ملت‌های منطقه تأثیر مهم و بسزایی دارد.

۱۹. سنت الهی و انتخابات

ارائه‌کننده: سرکارخانم فائزه مصلحی

تاریخ برگزاری: ۱۴۰۰ / ۳ / ۱۰

برگزارکننده: حوزه علمیه خواهران کهنوج

خلاصه بیانات خانم مصلحی:

خداوند متعال در قرآن کریم

سنت‌های بیشماری را را ذکر کرده است،

یکی از این سنت‌ها نصرت الهی است

که خداوند به صورت عمومی و مستمر،

شامل جامعه‌ای می‌کند که آن جامعه،

آماده است برای این‌که خداوند را یاری

کند تا خداوند هم بر اساس وعده‌ای که داده است او را یاری کند. وی در ادامه افزود: ایمان، توکل به خداوند و عمل به دستورات الهی، اعتماد به وقوع وعده‌های الهی و عدم یاس، از عوامل نصرت الهی هستند، سپس با اشاره به مهم بودن بحث عدم یاس اظهار داشت: مقام معظم رهبری در فرمایشات خود؛ چندین بار به مسأله ایمان به خداوند و ایمان به آینده‌ای روشن اشاره کرده‌اند، یاس و ناامیدی چیزی است که دشمنان می‌خواهند با تزریق آن به جامعه، مردم را از ادامه راه باز دارند و آن‌ها را در ثبات قدم هایشان سست کنند، همچنین در ادامه به منظومه فکری رهبری اشاره کرد و اظهار داشت: برای گذر از دشمنی دشمنان نیاز به دو عنصر بصیرت و صبر و استقامت داریم، لازمه استمرار این دو، حلقه‌تواصی است، تواصی یعنی: ایستادگی و مقاومت در مسیر حق و مقابله با فشارهایی که از طرف دشمن متوجه جامعه است. بنا براین برای این‌که با جبهه باطل بجنگیم، بسیار مهم است که بصیرت داشته باشیم چراکه افراد بصیر سنجیده عمل می‌کنند و همان‌طور که مقام معظم رهبری می‌فرمایند: شهامت و خطرپذیری دارند، عاقبت اندیش هستند و حوادث را با چشم

دل‌رصد می‌کنند. پس در این ایام انتخابات به مشارکت مردم و نوع انتخاب آن‌ها کمک، و همدیگر را به حق و صبر توصیه، و به حفظ زنجیره توأسی کمک کنیم چرا که اگر زنجیره توأسی قطع شود ناامیدی بر جامعه ایمانی غلبه پیدا می‌کند و احساس تنهایی و ضعف در اراده به وجود می‌آید که جنگ نرم هم به دنبال همین مسئله است.

The poster features a central circular emblem with the number '۱۸' in stylized calligraphy, topped with the Iranian flag. To the left of the emblem is the word 'آنلاین' (Online) and to the right is the date '۱۸ فرورداد ۱۴۰۰' (18 Farvardin 1400) and the word 'سفرایان' (Scholars). The main title at the top reads 'انتخابات و حضور حداکثری' (Elections and Maximum Presence). Below the emblem, the text reads 'حجت الاسلام و المسلمین دکتر شجاعی' (Hajj-e-Islam and Muslim Scholar Dr. Shajaei). At the bottom, it lists the organizing institutions: 'کمیته باوقاف، کنگره بین المللی گام دوم انقلاب اسلامی از منظر قرآن و حدیث با همکاری مؤسسه آموزش عالی حوزوی حضرت فاطمه (سلام الله علیها) سامانه سیمیا حوزه علمیه خوارزم' (Committee of Endowments, International Congress of the Second Step of the Islamic Revolution from the perspective of the Quran and Hadith, in cooperation with the Faculty of Islamic Studies of Hazrat Fatima (Peace be upon her) Simiya Platform of the Islamic Seminary of Khwarazm).

۲۰. انتخابات و حضور حداکثری
ارائه‌کننده: حجت الاسلام والمسلمین
دکتر شجاعی
(نماینده مجلس شورای اسلامی)

تاریخ برگزاری: سه شنبه ۱۸ / ۳ / ۱۴۰۰
برگزارکننده: مؤسسه آموزش عالی حوزوی

حضرت فاطمه علیها السلام

۲۱. چرایی و چگونگی تحقق راهبرد مشارکت حداکثری و اصلح‌گزینی

ارائه‌کننده: جناب آقای دکتر برزکار

(تحلیل‌گر سیاسی سپاه محمد رسول... ﷺ)

تاریخ برگزاری: ۱۴۰۰/۳/۰۴

برگزارکننده: مؤسسه آموزش عالی حوزوی

حضرت فاطمه علیها السلام

۲۲. جریان شناسی گفتمان گام دوم
ارائه کننده: حجت الاسلام والمسلمین
حبیب پهلوزاده
تاریخ برگزاری: ۳۰/۹/۱۳۹۹
برگزارکننده: حوزه علمیه خواران
خلاصه بیانات حجت الاسلام پهلوزاده:
آنچه که این بحث را از دیگر
مباحث گام دوم متفاوت کرده مسئله
جریان شناسی گفتمان گام دوم انقلاب
است که تماماً بر اساس مبانی امامین
انقلاب بوده و آن‌ها هم مبتنی بر آیات و
روایات. تمام مباحث و مبانی انقلاب و

نظام انقلابی و استکبار ستیزی و دیگر مباحث ان بر اساس آیات و به خصوص نهج البلاغه
است. لذا جریان شناسی بر اساس آیات قرآن کریم متقن ترین اجتهاد سیاسی را به جوانان
ارائه می‌کند.

مسئله اصلی چیستی و چرایی و چگونگی اجرای گام دوم است که برای تحقق آن نیاز
است این سه سؤال بر اساس مبانی قرآنی پاسخ داده شود و این مباحث برای هرجوان
انقلابی لازم و ضروری است و این بحث یک بحث نو و جدید است که جریان جبهه حق و
جریان جبهه باطل بر اساس مبانی قرآنی و روایی و به صورت مصداقی از قران مطرح شده
است که می‌تواند برای همه رده‌های سنی مورد بهره برداری قرار بگیرد.

این درسنامه در ۵ فصل تدوین شده که فصل اول به جریان شناسی و مراحل ۵ گانه آن
اشاره شده و در فصل دوم به تذکرات جریانی ۴ گانه برآمده از متن گام مورد بررسی مفصل
قرار می‌گیرد و در فصل سوم نیز به نقشه جریانی نفوذ و نفاق در تغییر مبانی انقلاب بررسی

می‌کند و در فصل چهارم نقشه جریانی نفوذ و نفاق در تغییر مبانی نظام انقلابی بررسی می‌کند و فصل پنجم نیز به بررسی مفصل تقابل جریانی اسلام و استکبارمی پردازد. آنچه برای جوان گام دومی لازم است برای تحقق بخشیدن به آرمانها و ارزشهای گام دوم می‌بایست برای برون رفت از وضع موجود و تعالی بخشی جامعه؛ می‌بایست کف اجتهاد سیاسی بر اساس مبانی قرانی و روایی به جوان امروز اشراب شود تا از طوفان فتنه‌ها و حوادث آخرالزمان مصون و محفوظ بماند.

۲۳. تبیین جریانی گفتمان بیانیه گام دوم ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام والمسلمین

علیرضا منصور

تاریخ برگزاری: ۹۹ / ۸ / ۸

مکان: حوزه علمیه خواهران میبد

برگزارکننده: حوزه علمیه خواهران میبد

با همکاری کمیته تخصصی خواهران

و ۱۰ الی ۱۲ آبان ساعت ۸:۳۰

مکان: مدیریت حوزه علمیه یزد

معیارهای عدالت اجتماعی در بیانیه گام دوم انقلاب

کنگره بین‌المللی گام دوم انقلاب اسلامی از منظر قرآن و حدیث

یکشنبه ۲۱ دی ۱۴۰۰ - ۱۰-۱۲

مجازی

حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر **هادی کمال عزت**

گروه علمی قرآن و حدیث مجتمع آموزش عالی بنت الهدی
با همکاری کمیته بانوان

<http://live.mou.ir/mquran>

۲۴. معیارهای عدالت اجتماعی در بیانیه گام دوم انقلاب

ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر هادی کمال عزت

تاریخ برگزاری: یکشنبه ۱۳۹۹/۱۰/۲۱
ساعت ۱۰

به صورت مجازی

برگزارکننده: کمیته تخصصی بانوان با همکاری مجتمع آموزش عالی بنت الهدی.

تجله سیره سیاسی حضرت زهرا
در گام دوم انقلاب

کنگره بین المللی گام دوم انقلاب از منظر قرآن و حدیث

دوشنبه
۲۹ دی
۱۱ - ۱۰

مجازی

حجت الاسلام والمسلمین
دکتر سید مجتبی رحمانی

نماینده جامعه المصطفی در آشتیان با همکاری
کمیته قرآن و علوم

ورود بلی عموم آزاد است

<https://vc.miu.ac.ir/ashtian>

۲۵. تجلی سیره سیاسی حضرت زهرا ع

در گام دوم انقلاب

ارائه کننده: حجت الاسلام

والمسلمین دکتر سید مجتبی رحمانی

تاریخ برگزاری: ۲۹ / ۱۰ / ۱۳۹۹ دوشنبه

ساعت ۱۰ به صورت مجازی

برگزارکننده: کمیته قرآن و علم با

همکاری نمایندگی المصطفی در آشتیان

۲۶. تطبیق خطبه فدکیه با گام دوم

انقلاب اسلامی

ارائه‌کننده: سرکار خانم کشمیری

تاریخ برگزاری: ۹۹/۱۰/۲۴

برگزارکننده: کمیته علمی بانوان و

مدرسه علمیه ریحانه النبی علیها السلام رفسنجان

خلاصه بیانات خانم کشمیری:

انقلاب در این چهل سال با الگوگیری از مقاومت حضرت زهرا علیها السلام در برابر زورگویی و حق پوشانی حاکم وقت همچنین با تلاش فراوان، ایستادگی روز

افزون در برابر قلدران و زورگویان و مستکبران جهان داشته است.

مسئله اصلی در این نشست شیوه مبارزاتی و خستگی ناپذیری و ناامید نشدن حضرت زهرا علیها السلام در دفاع از مقام ولایت، است. با توجه به ضرورت تحقق گام دوم انقلاب در جامعه کنونی، این بحث می‌تواند کمک شایانی برای تثبیت مقام ولایت در جامعه باشد و نتیجه بعدی هم محکم شدن باورها نسبت به مقام ولایت و کمر همت بستن به تحقق منویات ایشان.

در این نشست ابتدا استاد مقدمه‌ای درمورد سیاست بیان نمودند همچنین درباره سخنان و خطبه‌های حضرت فاطمه در دفاع از ولایت و امامت امیرالمومنین و در افشاء کردن خط سقیفه و حوادث بعد از آن سخن گفتند. و در ادامه ده گامی که حضرت برای مبارزه با حزب حاکم برداشته بودند، را بیان کردند از جمله: نماینده می‌فرستند. بعد خودشان اقدام می‌کنند و خطبه می‌خوانند. یاری خواستن از تک تک مهاجرین و انصار. بعد جواب سلام مهاجر و انصار را نمی‌دهند.. پشت در قرار می‌گیرند. وقتی زنان به ملاقات ایشان می‌آیند سخنرانی می‌کنند. گریه‌های سوزناک دارند. به بلال می‌گویند اذان بگو (یعنی پیامبری که

این قدر سفارش به غدیر کرد). آخرین گام سیاسی حضرت زهرا: وصیت بود که شبانه و ناشناس دفن شوند. بنابراین: مهم‌ترین گام ایشان ارائه خطبه در بین مردم بود. استاد ابتدا آیات این خطبه را بررسی کردند و طلاب را به نوشتن تحقیق و مقاله در زمینه روش تفسیری ایشان برای تفسیر آیه به واسطه آیه ترغیب نمودند و در ادامه گفت: طلاب مستعد می‌توانند در زمینه علت پیدایش سقیفه و عامل انحراف جامعه آن روز یا حربه‌هایی که دشمن برای خنثی‌سازی مبارزات حضرت به کار می‌برد، مقالاتی بنویسند.

لذا بر همه واجب است از مقام ولایت دفاع کنند. چه خود مقام ولایت باشد یا جانشین برحق ایشان و فرقی نمی‌کند دفاع‌کننده زن باشد یا مرد، حتی آگه شرایط خیلی سختی از نظر جسمی هم داشته باشد، این‌ها هیچکدام مانع از انجام وظیفه شخصی انسان نباید باشد.

۲۷. راهکارهای تحقق بیانیه گام دوم در

حوزه اقتصاد

ارائه‌کننده: دکتر سبحانی استاد اقتصاد

دانشگاه تهران

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۱۲/۹

برگزارکننده: حوزه علمیه خوارزم

خلاصه بیانات دکتر سبحانی:

استاد باتوجه به مبانی قرآنی و روایی بیانیه گام دوم کارشناس کرسی به بیان راهکارهای

تحقق مضامین بیانیه در اقتصاد ایران پرداختند درشرایطی که اقتصادازاهم مباحث کشور

است ورهبری چندسال است که به پرداختن

به آن تأکید دارند تبیین بایسته‌های اقتصادامری ضروری مینماید

استفاده از اقتصاد دانان متخصص و متعهد و تکیه بر نیروهای جوان و توان داخلی و...

استفاده از خطی مشی ترسیم شده در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی راهگشای حل بسیاری

از مشکلات اقتصادی جامعه می‌باشد.

۱۳

نشست‌های بین‌الملل

---

۱. بیان القائده فی الخطوة الثانية للثورة ومبانی نمط الحیاة الاسلامی وفقا لسیرة السيدة الزهراء عليها السلام

ارائه‌کننده: خانم دکتر نهی قطرانی

تاریخ برگزاری: روز یکشنبه

۱۳۹۹/۱۱/۵ ساعت ۱۰.

برگزارکننده: کمیته خواهران کنگره با
همکاری دانشگاه مجازی المصطفی.

خلاصه بیانات دکتر قطرانی:

این بیانیه عبارت از خطاب رهبر به
جوانان نسل جدید با هدف دمیدن روح
جدیدی در بدن این انقلاب یک جوانی

و پر شور و شغف که به واسطه این روح می‌توان انقلاب را بسوی ساختن تمدن نوین اسلامی
و نهادینه شدن مفهوم تمدن اسلامی برای خیزش مجدد اسلام بسوی عمارت دنیا و آخرت.
تعریف واژه سبک زندگی و بررسی جایگاه این واژه در بیانیه رهبر عالی قدر، خلاصه‌اش
می‌کنیم:

سبک زندگی در لغت، و همچنین تعریفش در اسلام و در حوزه‌های علمی نوین تبیین
شداس، و همچنین یک بررسی تاریخی مختصری در ظهور این واژه.
در این بیانیه دوبار به موضوع سبک زندگی پرداخته شداس. در ضمن اشاره به جایگاه
استقلال اقتصادی و سیاسی ملت اسلامی.

و در وصایا هفت‌گانه رهبر در راستای برداشتن گام دوم انقلاب به محوریت سبک زندگی
اشاره شداس بطور مستقل با عنوان و صراحتا فرمودن که غرب با جابه‌جا کردن سبک
زندگی غربی به جای اسلامی ناب توانستن ضربه سختی بر اخلاق و اقتصاد و دین و سیاست

ملت‌های اسلامی وارد کند.

و برای نهضت مجدد نیاز به مجاهدات همگانی و هوشمندانه هست.

همچنین در مقدمه به موضوع روش اسلامی ناب برای تغییر سبک زندگی و نهادینه شدن سبک اسلامی کتمدن اسلامی نوین پرداخته شد. که می‌توان به عقلانیت و اعتدال مبتنی بر اصالة و تجدید ترسیمش کرد.

رابعاً: تبیین عوامل اصلی تعیین‌کننده سبک زندگی که شامل بز: (عقاید قلبی و دیدگاه نظری، زندگی عملی، غرایز و شهوات، محیط اجتماعی، محیط زیست و جغرافیا)

مبانی سبک اسلامی با محوریت زندگی‌نامه حضرت زهراء س

اما مبانی اسلامی در سبک زندگی با محوریت زندگی‌نامه حضرت زهرا علیها السلام ... می‌توان

خلاصش کرد به این شکل:

۱. مبنای اول: جهان‌بینی

تعریفش، اهمیتش، تاریخ ظهورش، جایگاهش در فرهنگ اسلامی، جایگاهش در هویت هر انسانی، بررسی آیات و روایات اسلامی که به این مفهوم پرداخت کردن. ویژگی‌های جهان‌بینی اسلامی ناب در قران، منعکس کردن جهان‌بینی فاطمی که از لابلاي زندگی‌نامه حضرت زهراي اطهر می‌توان استخراجش کرد. که ثابت شد اس ایه‌های آخر در سوره ال عمران که با محوریت جهان‌بینی مؤمنان و اولی‌الالباب در حق حضرت زهرا و همراهانش در راه هجرت از مکه بمدینه نازل شد.

۲. مبنای دوم: عقلانیت و مراعاة فطرت

در این نکته جایگاه عقل و فطرت در دین تبیین شد اس از منظره قران و روایات و سیره زهراي مطهر س و در خطبه فدکی حضرت.

۳. مبنای سوم: هدفمندی زندگی و آرمانگرایی

در این جا به اهمیت هدفمند بودن زندگی انسانی در قران و روایات، نتایج مهم هدفمندی شدن زندگی، مقایسه اهداف سبک زندگی غربی با اهداف سبک زندگی اسلامی، پرداخت

شداس، وثابت کردیم که یک فرد مؤمن هیچ فعلی ازش صادر نمی‌گردد مگر با هدف و ارمان اسلامی، و میبایست اهدافش در زندگی در راستای تحقق حیاة طیبه می‌باشد. وثابت کردیم که هیچ حرفی و هیچ عملی از حضرت زهرا اطهر صادر نشداس مگر با هدف و طلق ارمان قرانی، و تمام اهدافش این بود که وظایف عبادی و خانوادگی و اجتماعیش ادا گردد و علی‌الخصوص در سیره زندگیش با همسرش حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام.

۴. مبنای اعتدال و موازنه

بنا بر اهمیت هدفمند بودن زندگی انسان ظاهر شداس که زندگی در سبک ناب اسلامی میبایست در راستای تحقق اعتدال میان نیازهای روحی و مادی انسان حرکت کند... نه با افراط و نه با تفریط. وثابت کردیم که طبق آیات و روایت باید دنیا رو فتح کرد همزمان با پرداختن کامل به امور روحی و اخروی.

۵. مبنای معنویت و اخلاق

معنویت و اخلاق در سبک زندگی اسلامی از جایگاهی مهمی برخوردار دارد بطوری که می‌توان گفت در اسلام همه ابعاد زندگی فردی و اجتماعی انسان نیبایست بر مبنای معنویت و اخلاق و رحمت ساخته شود، چون اخلاقیات یک حاجت بسیار مهمی است در زندگی فردی و اجتماعی انسانیت، و در زندگینامه حضرت زهرا مطهر ثابت شداس که سوره قرانی کامل در خصوص حضرت زهرا و خانوادش که در راستای تحسین عملکرد این خانواده گرامی در نیکی کردن و رحمت ورزیدن به نیازمندان جامعه.

در خاتمه: ۱۳ تا عنوان برای نوشتن مقاله با محوریت سبک زندگی اسلامی از منظره زندگینامه حضرت زهراء با زبان عربی ارئه و پیشنهاد شد.

۲. نقش زنان در راهکارهای تحقق تمدن نوین اسلامی از منظر قرآن و حدیث

ارائه‌کننده: سرکار خانم دکتر زاهره

سادات میرجعفری

تاریخ برگزاری: پنج‌شنبه ۲/۲/۱۳۹۹

ساعت ۱۰-۱۲

برگزارکننده: معاونت پژوهش جامعه

الزهرا سلام الله علیها با همکاری کمیته

تخصصی خواهران کنگره بین‌المللی گام

دوم انقلاب اسلامی از منظر قرآن و حدیث

خلاصه بیانات دکتر میرجعفری:

Summary of the report presented by Dr. Zahreh Sadat Mirjafari

Women are a constructive element in society who, in addition to their social roles, have the task of nurturing and influencing generations. They have a great impact on their societies and can even influence the historical course of society and change its course. . The role of women in Islam is well defined according to the Qur'anic and narrative teachings, and her main task is to nurture the generation and fidelity to her husband. To achieve this, it is important to pay attention to the three components of identity, lifestyle, and taking on roles appropriate to individual and innate characteristics. There is also a two-way relationship between lifestyle and the role of women in a society. Takes over outside the home environment. This change of roles changes the lifestyle and sometimes the opposite happens and the lifestyle creates new roles for him. In the new lifestyle, part of women's activities are left to social institutions and women have more opportunities for socio-political participation. The result of this change in lifestyle appears in modern civilization and causes civilization to change. In analyzing the role of women in the construction of a new Islamic civilization, it should be noted that the

changes that occur in society create a new style that is dangerous if it deviates from the natural history of women and is not in line with human nature. The role of women in the new Islamic civilization, according to the Supreme Leader in the statement of the second step of the revolution and according to our Quranic and narrative teachings, is mainly reduced to three axes of self-improvement, otherness and community building. They showed the victory of the Islamic Revolution. A model that is neither traditional nor Western, but based on the precepts of Islam, and our women can engage in active socio-political participation after taking care of household affairs and children. The leadership of the revolution in the second step statement, focusing on both the past stages of reform and future leadership, pointed to capacities to reduce the gap between needs and realities in the second forty years of the revolution and self-construction, socialization and civilization at this stage: Islamic socialization The "introduction and background" of Islamic civilization is considered. Women due to the role and educational position in the family and also the key role in social relations; Beliefs and behaviors are effective in changing values in society and the family is one of the most important elements of the social system and active institution of community building.

زنان عنصری سازنده در جامعه‌اند که علاوه بر نقش‌های اجتماعی خود، وظیفه پرورش و تأثیر بر نسل‌ها را دارند تأثیر بسزایی بر جوامع خود می‌گذارند و حتی می‌توانند بر سیر تاریخی جامعه تأثیرگذار باشند و مسیر آن را تغییر دهند. نقش زنان در اسلام طبق آموزه‌های قرآنی و روایی به خوبی مشخص شده و وظیفه اصلی او پرورش نسل و وفاداری به همسر است. برای دستیابی به این مهم توجه به سه مؤلفه هویت، سبک زندگی، برعهده‌گیری نقشها متناسب با ویژگیهای فردی و فطری از اهمیت خاصی برخوردار است. همچنین بین سبک زندگی و نقش زن در یک جامعه یک رابطه دوسویه برقرار است، در برخی برهه‌ها نقش زن فقط محدود به داخل خانه می‌شود و زمانی هم بخشی از محیط کلان‌تر را شامل می‌شود و نقش‌های اجتماعی خارج از محیط خانه را بر عهده می‌گیرد. این تغییر نقش‌ها سبک زندگی را عوض می‌کند و گاهی هم عکس این قضیه رخ می‌دهد و سبک زندگی نقش‌های جدیدی را برای او ایجاد می‌نماید. در سبک زندگی جدید بخشی از فعالیت‌های زن به

نهادهای اجتماعی واگذار شده و زنان فرصت بیشتری برای مشارکت سیاسی اجتماعی یافته‌اند. برآیند این تغییر در سبک زندگی در تمدن نوین پدیدار و باعث می‌شود که تمدن تغییر کند. در تحلیل نقش زن در ساخت تمدن نوین اسلامی باید توجه داشت تغییرهایی که در جامعه ایجاد می‌شود، سبک جدیدی به وجود می‌آورد که اگر از سابقه فطری و سرشتی خلقت زن دورگردد و متناسب با فطرت انسانی نباشد خطر آفرین می‌گردد. نقش زنان در تمدن نوین اسلامی طبق فرموده مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب و طبق آموزه‌های قرآنی و روایی ما عمدتاً به سه محور خودسازی، دگرسازی و جامعه‌سازی خلاصه می‌گردد و بهترین الگو هم الگوی سومی است که زنان ما در پس از پیروزی انقلاب اسلامی نشان دادند. الگویی که نه سنتی است و نه غربی بلکه مبتنی بر دستورات اسلام است و زنان ما پس از رسیدگی به امورخانه و فرزندان می‌توانند به مشارکت سیاسی اجتماعی فعال خود بپردازند. رهبری انقلاب در بیانیه گام دوم با تمرکز بر هر دو مرحله اصلاح گذشته و راهبری آینده، به ظرفیتهایی در راستای کاهش فاصله باید‌ها و واقعیت‌ها در چهل ساله دوم انقلاب و خودسازی، جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی در این مرحله اشاره نموده‌اند: جامعه‌پردازی اسلامی «مقدمه و زمینه ساز» تمدن‌سازی اسلامی به شمار می‌رود. زنان به واسطه نقش و جایگاه تربیتی در خانواده و نیز نقش کلیدی در مناسبات اجتماعی؛ در تغییر ارزشها، باورها و رفتارها در جامعه مؤثر هستند و خانواده از مهم‌ترین عناصر نظام اجتماعی و نهاد فعال جامعه ساز می‌باشد.

۳. تأثیر انقلاب اسلامی بر حجاب و عفاف بانوان در آلبانی در گام دوم انقلاب

ارائه‌کننده: خانم رایمندا فزا (محقق و سخنران آلبانی)

تاریخ برگزاری: شنبه ۱۹ / ۴ / ۱۴۰۰، ساعت: ۱۸ بعد از ظهر.

به صورت مجازی.

برگزارکننده: کمیته بانوان

خلاصه بیانات خانم رایمندا:

حجاب به عنوان یکی از ارزش‌های انقلاب

اسلامی است که در سبک زندگی اسلامی مندرج در بیانیه گام دوم بیان شده است.

تأثیر انقلاب اسلامی ایران در گرایش زنان آلبانی به عفاف و حجاب اصلی‌ترین مسئله در این نشست است.

ضرورت پرداختن به این مسئله ارائه رابطه انقلاب اسلامی ایران با عفاف و حفظ حجاب است که در دین اسلام، نوعی امتیاز در مقابل زندگی در کشورهای غربی است و نوآوری بحث در این است که حجاب از منظر یک مسلمانی که در کشور غربی زندگی می‌کند در حقیقت مصونیت و حرمت را در زندگی فردی و اجتماعی به دنبال دارد.

حفظ حجاب و دین اسلام امتیاز در مقابل زندگی در کشورهای غربی است و برخلاف تصور برخی افراد حجاب تشریع شده در اسلام به مراتب از حجاب تشریع شده در دیگر ادیان راحت‌تر می‌باشد. و نباید تصور کرد که حجاب در اسلام امری خیلی سخت و دشوار است.

در ۲۱ تیرماه سال ۱۳۱۴ شمسی و همزمان با واقعه خونین مسجد گوهرشاد مشهد، اتفاق بزرگی در حوزه حجاب و عفاف در تاریخ ایران رقم زده شد تا جایی که بسیاری از مردم در حمایت و پاسداری از حرمت حجاب توسط دژخیمان پهلوی به خاک و خون کشیده

شدند.

با پیروزی انقلاب عظیم اسلامی در بهمن ماه ۵۷، حجاب به‌عنوان نماد مقاومت انقلابی شناخته شد تا جایی که این مسئله امروز نه‌تنها برای ما، بلکه برای مسلمانان آلبانی و بسیاری از انقلاب‌های جهان یک ویژگی خاص به‌شمار می‌رود. خداوند در قرآن کریم و در پنج مرحله آیات مربوط به حجاب و عفاف را نازل کرده است. خداوند موضوع حجاب را نه‌تنها به زنان، بلکه به مردان نیز توصیه و بر آن نیز تأکید داشته است. اگر امروز می‌بینیم سطح پوشش بانوان در جامعه اسلامی کاهش یافته است، بخشی از آن به عدم خودباوری برخی از آنان باز می‌گردد. بخشی نیز به مدیریت ضعیف خانواده‌ها باز می‌گردد و این مسئله یک نقطه ضعف محسوب می‌شود. ما باید در جامعه اسلامی طوری وارد این عرصه شویم که ضمن حفظ شان مردان و زنان جامعه، دختران خود را به‌عنوان مادران آینده، پرورش دهنده نسل‌هایی کنیم که آنان نیز در آینده چادر را به‌عنوان یک ارزش تلقی کنند.

نظام موجود لیبرالی غرب در سال‌های گذشته طوری برنامه‌ریزی کرد که با رواج بی‌عفتی و عفت‌گریزی، ضمن متلاشی کردن کانون خانواده‌ها، موجی از بی‌بند و باری و فعالیت‌های غیرمشروع را در جوامع اسلامی به وجود آورد، متأسفانه در بخش هویت بخشی به دختران و پسران خود تاکنون خوب عمل نکرده‌ایم و در بخش فرهنگی نیز از بسیاری برنامه‌ها غافل مانده‌ایم و باید خودباوری و ارزش‌های دینی را در بانوان ایرانی تقویت کنیم؛ چراکه چشم جهانیان به انقلاب اسلامی و ارزش‌های بانوان در عرصه‌های مختلف دوخته شده است.

در دوران پهلوی و قبل از انقلاب اسلامی ایران، به لحاظ تسلط فرهنگ غرب و نبود مکانیزم فرهنگی با محوریت اسلام، یک بافت اجتماعی خاص ایجاد شده بود و هرگونه تحرک و فعالیت سیاسی از زنان مسلمان سلب شده بود. در جامعه پیش از انقلاب، نگرش کلی در مورد نقش و جایگاه زنان به دو صورت تصور می‌شد:

۱. زن، عنصری زیبا، افسونگر، تنوع آفرین و گذراننده اوقات فراغت هوس‌بازان به‌شمار

می‌رفت.

۲. با توجه به آناتومی و وضعیت زنان، انتظار هیچ کار جدی و مهمی از او نمی‌رود. محمدرضا شاه ایران در مصاحبه باخانم اورینا فالاجی، خبرنگار ایتالیایی در سال ۱۳۵۲ درباره زن این‌گونه اظهارنظر می‌کرد: «در زندگی یک مرد زن به حساب نمی‌آید. مگر وقتی که زیبا و دلربا باشد و خصوصیات زنانه خود را حفظ کرده باشد. شما زنان هرگز یک میکلاژ یا یک باخ، نداشته‌اید یا حتی یک آشپز بزرگ، هیچ چیز بزرگی نداشته‌اید. راستی شما در طی این مصاحبه‌هایتان چند زن قادر به اداره یک کشور را دیده‌اید». از طرفی جامعه غربی با این تصور که در نقش و جایگاه زن در جامعه اسلامی، در پستوها و مخفی خانه‌های منازل بوده و از حقوق خود محروم می‌باشند، زن‌ها را به‌عنوان عناصر ناراضی در میان مسلمانان معرفی می‌کردند؛ لذا با این فکر، تصور می‌کردند اگر انقلابی با اهداف اسلامی پیدا شود و از جمله رویکردهای آن، برقراری ارزش‌های اسلامی باشد، زنان حتماً در جبهه مخالفین انقلاب قرار خواهند گرفت. اما انقلاب اسلامی به رهبری امام خمینی رحمته‌الله علیه تحولی اساسی و ژرف در وضعیت زنان جامعه ایران پدید آورده است. انقلاب اسلامی جایگاه و منزلت زنان را اعتلا بخشید و دامنه مشارکت آنان را گسترش داد. امام خمینی رحمته‌الله علیه زنان را انسان‌ساز و مربی بیان می‌کنند: «قرآن کریم انسان‌ساز است، زن‌ها نیز انسان‌ساز. وظیفه زن‌ها انسان‌سازی است. اگر زن‌های انسان‌ساز از ملت‌ها گرفته بشود، ملت‌ها به شکست و انحطاط مبدل خواهند شد، شکست خواهند خورد، منحل خواهند شد. زن‌ها هستند که ملت‌ها را تقویت می‌کنند، شجاع می‌کنند». ایشان زن را همانند مردان دانسته، از این‌رو به آن‌ها تکلیف می‌کنند که باید در عرصه‌های مختلف علمی، فرهنگی، سیاسی، با قدرت تلاش کنند. [در بُعد علمی] «شماها در تحصیل کوشش کنید که برای فضایل اخلاقی بر فضائل اعمالی مجهز شوید، شما برای آتیه مملکت ما جوانان نیرومند تربیت کنید». [در بُعد اجتماعی] «شما باید در همه صحنه‌ها و میدان‌ها آن قدر که اسلام اجازه داده وارد باشید». [در بُعد سیاسی] «همان‌طور که مردها باید در امور سیاسی

دخالت کنند و جامعه خودشان را حفظ کنند زن‌ها هم باید دخالت کنند و جامعه را حفظ کنند». [در بُعد فرهنگی] «این فرهنگ را باید زنده کرد و شما خانم‌ها همان طوری که آقایان مشغول هستند همان طوری که مردها در جبهه علمی و فرهنگی مشغول هستند، شما هم باید مشغول باشید»، لذا می‌توان مدعی بود که انقلاب اسلامی منجر به هویت بخشی و نوسازی نگاه به زن در اجتماع و زنان جهان از جمله آلبانی شد.

۴. ویژگی‌های حجت خدا در کلام

امیرالمؤمنین، علی علیه السلام

ارائه‌کننده: دکتر سید زهیر

المسیلینی (استاد و محقق تونسی)

تاریخ برگزاری: چهارشنبه ۶ / ۵ /

۱۴۰۰، ساعت: ۱۸ بعد از ظهر.

برگزارکننده: کمیته بانوان

خلاصه بیانات دکتر مسیلینی:

بی‌شک انقلاب اسلامی در سایه

عنایت حجت خدا بر زمین به

پیروزی رسیده است و پرچم این

انقلاب حضرت امام خمینی رحمته الله علیه،

انقلاب اسلامی ایران را نقطه شروع انقلاب بزرگ جهان اسلام به پرچمداری امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف دانسته و از خداوند می‌خواستند تا ظهور آن حجت خدا را در عصر حاضر قرار دهد. از این رو آشنایی با ویژگی‌های حجت خدا ضروری است. امیرالمؤمنین علی علیه السلام می‌فرماید: «اللَّهُمَّ بَلَى لَا تَخْلُو الْأَرْضَ مِنْ قَائِمٍ لِلَّهِ حُجَّةٍ إِلَّا ظَاهِرًا مَشْهُورًا وَإِمَّا خَائِفًا مَعْمُورًا، لِيَلَّا تَبْظَلَ حُجَجَ اللَّهِ وَبَيِّنَاتُهُ...» (حکمت ۱۴۷ نهج البلاغه) قبل از ورود به اصل بحث، بیان سه مقدمه ضروری است:

۱. مطابق با اعتقادات شیعه که برگرفته از روایات اهل بیت علیهم السلام است، همواره باید بر روی زمین، انسانی الهی وجود داشته باشد که به‌عنوان حجت خدا بر روی زمین باشد و زمین هیچ‌گاه از وجود حجت خدا خالی نمی‌ماند. (لو لا الحجت لساخت الارض باهلها) (لو لم يبق في الأرض إلا اثنان لكان أحدهما الحجة أو الثاني الحجة). مراد از حجت در این روایات امام معصوم است.

۲. فلسفه وجود حجت خدا، اتمام حجت بر خلق و بستن راه استدلال و بهانه‌جویی بر آن‌ها دانسته است، قرآن کریم در این فلسفه ارسال رسل نیز می‌فرماید: «رسلًا مبشّرین و منذرین لئلا یكون للناس علی الله حجة بعد الرسل و كان الله عزیزاً حکیم

۳. حکمت «۱۴۷» نهج البلاغه که به خطبه کمیل بن زیاد معروف است و مستند بحث ماست، یکی از سندهای محکم بر لزوم وجود حجت خدا در روی زمین در همه عصرها تلقی شده است، امام علی علیه السلام در این حکمت ضمن بیان ضرورت و فلسفه وجود حجت خدا بر روی زمین به شمارش ویژگی‌های معنوی حجت خدا پرداخته است.

بنابراین مضمون حکمت ۱۴۷ به لحاظ سندیت علاوه بر نهج البلاغه در کتاب‌های حدیثی شیعه و سنی آمده است و مرحوم شوشتری در کتاب «بهج الصباغه» بر آن ادعای اجماع کرده است و چنین می‌نویسد: «این سخن امام علی علیه السلام خطاب به کمیل بن زیاد، در میان اهل سنت و شیعیان متواتر است. این خبر را در اهل سنت ابن عبد ربه، ابو هلال عسکری و ابن جوزی نقل کرده‌اند. در میان عالمان شیعه نیز این حکمت مورد استناد مرحوم کلینی، شیخ صدوق، ابن ابی شعبة حرانی، شیخ مفید و ابن ابی زینب نعمانی بوده است. در خصوص راوی هم علاوه بر کمیل اشخاص دیگری نیز این حکمت را روایت کرده‌اند. بنابراین به لحاظ سندیت خبری معتبر و متواتر است و مورد اجماع فریقین است.

در مورد مفهوم حجت در لغت و اصطلاح آن باید گفت:

واژه «حجت» در لغت عرب به معنای برهان و چیزی که به وسیله آن پیروزی در مقابل خصم حاصل می‌شود و در قرآن کریم نیز در چندین جا کلمه حجت به معنای دلیل و برهان آمده است از جمله:

الف) «قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ» مقصود از حجت در این آیه برهان است،

ب) همچنین در سوره نساء درباره فلسفه بعثت انبیاء می‌فرماید: «لئلا یكون للناس علی الله حجة بعد الرسل»، اما در اصطلاح «حجّت» نیز در دو معنا به کار رفته است:

الف) حجت عقلی: که عبارت از گزاره‌هایی در دو ساحت عقل نظری و عملی است که

عقل به واسطه آن حکم می‌کند

ب) حجت نقلی (شرعی): به معنای شخص معینی است که از جانب خدا سخن می‌گوید و راستی ادعای او در سخن گفتند از جانب خدا برای ما محرز شده است. مانند انبیاء، ائمه و اولیای الهی است.

یکی از شواهد مؤید تقسیم فوق روایتی است که از امام کاظم علیه السلام به هشام می‌فرماید: «يَا هِشَامُ إِنَّ لِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حُجَّتَيْنِ حُجَّةَ ظَاهِرَةً وَ حُجَّةَ بَاطِنَةً فَأَمَّا الظَّاهِرَةُ فَالرُّسُلُ وَ الْأَنْبِيَاءُ وَ الْأُمَّةُ ع وَ أَمَّا الْبَاطِنَةُ فَالْعُقُولُ» مراد ما از حجت در این بحث، معنای دوم حجت، یعنی حجت ظاهری است و تحدیدا مراد از حجت در حکمت ۱۴۷ حضرات ائمه معصومین علیهم السلام است، یعنی کسی است که سخن و رفتار از جانب خداوند، برای مؤمنان حجت است و امیرالمومنین در آغاز حکمت ۱۴۷ یا همان خطبه کمیل ابن زیاد می‌فرماید: «اللَّهُمَّ بَلَى لَا تَخْلُو الْأَرْضَ مِنْ قَائِمٍ لِلَّهِ بِحُجَّةٍ، إِمَّا ظَاهِرًا مَشْهُورًا، وَ إِمَّا خَائِفًا مَعْمُورًا، لِئَلَّا تَبْطُلَ حُجُجُ اللَّهِ وَ بَيِّنَاتُهُ» سپس به شمارش ویژگی‌های ظاهری و معنوی می‌پردازد:

مهم‌ترین ویژگی‌های حجت خدا در کلام امیرالمومنین علیه السلام به شرح ذیل است:

اول: از لحاظ عدد محدود هستند: در حکمت ۱۴۷ نهج البلاغه صریح عبارت امیرالمومنین علیه السلام بر این است که حجج الهی افراد محدودی هستند می‌فرمود: «أُولَئِكَ وَ اللَّهُ الْأَقْلُونَ عَدَدًا» بنابراین واژه «الْأَقْلُونَ عَدَدًا» در حکمت ۱۴۷ همان‌گونه که به واسطه «عَدَدًا» تأکید شده است، ناظر به تعداد و کمیت آن‌هاست نه به کیفیت و حالات درونی آن‌ها.

در قرآن کریم نیز هیچ‌گاه کمیت و کثرت عددی ملاک حقانیت حقانیت شمارده نشده است، بلکه بیشتر به کیفیت توجه شده است، به عنوان مثال:

۱. در سوره کهف «وَلَوْلَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ إِنَّ تَرْنِ أَنَا أَقَلُّ مِنْكَ مَا لَّا

وَوَلَدًا» بنابراین تعداد مال و فرزند در برابر اعتقاد به خدا و پرستش او مهم تلقی نشده است.

۲. در سوره جن «حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ أَضَعُفٌ نَاصِرًا وَأَقَلُّ عَدَدًا»

۳. امام حسین علیه السلام در دعای عرفه: «ما ذا وَجَدَ مَنْ فَقَدَكَ؟! و ما الَّذِي فَقَدَ مَنْ وَجَدَكَ»

۴. در سوره زخرف: ۷۸ «لَقَدْ جِئْنَاكُمْ بِالْحَقِّ وَلَكِنَّ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَارِهُونَ»

۵. سوره سبأ: ۱۳ «وَقَلِيلٌ مِنْ عِبَادِيَ الشَّاكِرُونَ»

۶. علی ابن ابی طالب: «لا تستوحشوا طریق الحق لقله سالکيه»

دوم: از جهت کیفیت دارای جایگاه عظیم نزد خدا هستند: از منظر امیرالمومنین علیه السلام گرچه حجج خدا عددشان اندک است، اما نزد خداوند از منزلتی بسیار بزرگ برخوردارند «وَالْأَعْظَمُونَ عِنْدَ اللَّهِ قَدْرًا» قدر و منزلت‌شان نزد خداوند بسیار بزرگ است.

در روایتی امیرالمؤمنین علی علیه السلام معیار شناخت منزلت انسان نزد خدا را چنین معرفی می‌کند: «مَنْ أَرَادَ مِنْكُمْ أَنْ يَعْلَمَ كَيْفَ مَنْزِلَتِهِ عِنْدَ اللَّهِ فَلْيَنْظُرْ كَيْفَ مَنْزِلَتِهِ مِنَ اللَّهِ مِنْهُ عِنْدَ الذُّنُوبِ». سوم: حافظ دین خدا هستند: سومین ویژگی از ویژگی‌های حجت خدا حفظ دین است (حافظ دین) می‌فرماید: «يَحْفَظُ اللَّهُ بِهِمْ حُجَجَهُ وَبَيِّنَاتِهِ حَتَّى يُودِعُوهَا نُظْرَاءَهُمْ وَ يَزْرَعُوهَا فِي قُلُوبِ أَشْبَاهِهِمْ»

توضیح آن‌که یکی از مهم‌ترین تفاوت‌ها در نگاه شیعه به مقام امامت با نگاه اهل سنت حفظ دین توسط امام است، از نظر اهل سنت حفظ دین وظیفه امام نیست بلکه امام یک مجری توانمند و سیاست‌مدار است و حفظ دین از وظایف عالمان دین است و حتی بنابر دیدگاه برخی فرقه‌ها امام لازم نیست متخصص در دین باشد و اگر موردی پیدا شد می‌تواند از عالمان دین استفتاء و وفق نظر آن‌ها عمل کند، اما از نظر شیعه یکی از مهم‌ترین وظایف امام بعد از رحلت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله تفسیر دین و حفظ دین است، و این وظیفه برای او محفوظ است خواه برای اداره امور سیاسی و اجتماعی انتخاب شد، خواه انتخاب نشد، لذا می‌بینیم امام علی علیه السلام در خلافت خلفا هرگاه احساس خطر نسبت به دین کرد وارد شد و مشورت داد و مشکل را به گونه‌ای حل کرد، بنابراین امامت از نظر شیعه ولایت لایه‌های دارد که پایین‌ترین لایه آن نقش سیاسی و اجتماعی است، اما در کنار این ولایت، نقش تشریحی و تکوینی نیز دارد لذا، امام چه انتخاب شود چه انتخاب نشود، امام است و نقش و وظایف

خود را انجام می‌دهد. به عبارت دیگر وظایف پیامبر اکرم به عنوان رسول و صاحب رسالت بر دو نوع است

۱) برخی از وظایف و نقش‌های پیامبر ﷺ با رحلت او منقطع می‌شوند و نیاز به ادامه ندارند، مانند: دریافت و ابلاغ وحی یا پیام‌آوری از خداوند برای راهنمایی و هدایت بشر.

۲) برخی از وظایف نیاز به ادامه دارند و اگر منقطع شوند، خود رسالت زیر سؤال می‌رود و به حکمت خداوند لطمه وارد می‌شود و قطع آن حکیمانه نیست، مانند:

1. تفسیر و تبیین وحی الهی

2. بیان و توضیح احکام موضوعات جدید در حوزه وظایف و احکام فردی و اجتماعی

مسلمانان

3. پاسخ‌گویی به شبهات مخالفین اسلام و ردّ اعتراضات آنان به حقانیت آیین اسلام

4. محافظت و پاس‌داری از کیان آموزه‌های دینی و جلوگیری از وقوع تحریف و بدعت

در آنها

5. داوری و قضاوت در اختلافات و نزاع‌های بین مسلمین و تطبیق و اجرای حدود و

قوانین کلی الهی

6. حکومت‌داری و ریاست بر عامه مردم در همه مسائل اجتماعی و سیاسی

بنابراین شیعه امامیه معتقد است که تمام وظایف پیامبر اکرم ﷺ به استثنای دریافت وحی بعد از وفات پیامبر به امام معصوم واگذار می‌شود از جمله حفظ دین از تحریف و تغییر است، اما اهل سنت این وظیفه علما می‌دانند نه وظیفه امام، از نظر شیعه وجود امام مانع از اختلاف در دین است البته به شرط این‌که به امام مراجعه کنند و دینشان را از او بپرسند لذا، امیرالمؤمنین علی علیه السلام در خطبه ۸۸ تعجب می‌کند و افسوس می‌خورد که چگونه با وجود حجت باز مردم در دین خودشان اختلاف می‌کنند و می‌گوید: «فیا عجباً! و مالی لا اعجب من خطأ هذه الفرق علی اختلاف حججها فی دینها، لایقتصون اثر نبی و لا یقتدون بعمل وصی و لا یؤمنون بغیب و لا یعقون عن عیب».

حضرت اختلاف در دین را در سه عامل مهم می‌داند:

1. مراجعه نکردن به پیامبران و جانشینان آنان

2. ایمان نداشتن به غیب

3. از فعل عیب پرهیز نکردن

او در ادامه همین خطبه، افرادی را که با وجود حجت خدا باز به اختلاف در دین دامن

می‌زنند دو دسته می‌داند:

1. دسته‌ای که دین را نپذیرفتند و در مشکلات تنها به عقل خود تکیه دارند (روشن فکر)

که عقل نیز نمی‌تواند پاسخ‌گویی کاملی برای آن‌ها باشد

2. دسته‌ای دیگر دین را پذیرفتند ولی به دستورات حجت خدا عمل نکردند که اینان نیز

در مبهمات گرفتارند، زیرا برای انتخاب درست در موارد اختلافی نیازمند حجت هستند و

چون به دستورات او عمل نمی‌کنند سرگردان می‌مانند.

چهارم: دارای علم لدنی و غیر اکتسابی اند: علم آن‌ها علم الهی است نه اکتسابی،

حضرت علی علیه السلام در توصیف علم آن‌ها می‌فرماید: «هَجَمَ بِهِمُ الْعِلْمُ عَلَى حَقِيقَةِ الْبَصِيرَةِ».

مرحوم علامه مجلسی در تفسیر این جمله می‌نویسد: «تعبیر به هجوم در این جا اشاره به این

است که خداوند «علم لدنی» را نسبت به حقائق اشیا دفعتاً به آن‌ها تعلیم داده و حجاب‌ها

و پرده‌ها را کنار زده و حقایق را بر آن‌ها مکشوف ساخته است یعنی علم و دانش و بصیرت و

بینش یک‌باره رو به ایشان می‌آورد».

در روایتی که هم اهل سنت و هم شیعه نقل کردند حضرت علی علیه السلام می‌فرماید: «انَّ

رَسُولَ اللَّهِ صَ عَلَّمَنِي أَلْفَ بَابٍ مِنَ الْحَلَالِ وَالْحَرَامِ وَمَا كَانَ إِلَيَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كُلُّ بَابٍ مِنْهَا

يَفْتَحُ أَلْفَ بَابٍ فَذَلِكَ أَلْفُ أَلْفِ بَابٍ حَتَّى عَلِمْتُ عِلْمَ الْمُنَايَا وَالْبَلَايَا وَفَضَلَ الْخُطَابِ».

غزالی در رساله «العلم اللدنی» این روایت را نقل می‌کند و ضمن تأیید صحت آن

می‌گوید: «اگر این علوم را بخواهیم با تعلیم و تعلّم متعارف مقایسه کنیم، امکان ندارد.

چگونه می‌شود یک میلیون باب علم را در لحظات کوتاهی تعلیم داد؟ این تعلیم و تعلّم به

نحو متعارف و معمولی نیست» لذا، در ادامه می‌گوید: «این گستردگی و گشایش در علم، به صرف تعلیم و تعلّم حاصل نمی‌شود، بلکه این افاضه امری آسمانی و الهی و لدّتی (یعنی از جانب درگاه خداوند متعال) است».

پنجم: تحمل سختی‌ها در راه خدا؛ امیرالمومنین علیه السلام در ادامه توصیف حجت خدا به ویژگی دیگری از ویژگی‌های حجج الهی اشاره می‌کند و می‌فرماید: «وَ اسْتَلْثُوا مَا اسْتَوْعَرَهُ الْمُتْرَفُونَ وَ اَنْسُوا بِمَا اسْتَوْحَشَ مِنْهُ الْجَاهِلُونَ». بنابراین انسان‌های ناز پرورده هرگز نخواهند توانست تحمل سختی‌ها و فداکاری‌های حجج الهی را در امر دین درک کنند، زیرا آن‌ها جز دنیا و مواهب آن، چیزی را نمی‌بینند، درحالی که حجت‌های الهی به واسطه این که حقیقت عالم را به وضوح دریافتند، به آسانی این سختی‌ها را تحمل می‌کنند. آن حضرت در ادامه می‌فرماید: «وَ صَحِبُوا الدُّنْيَا بِأَبْدَانٍ أَرْوَاحُهَا مُعَلَّقَةٌ بِالْمَحَلِّ الْأَعْلَى» از نظر جسمی در این دنیا و در میان انسان‌های دیگر هستند، ولی روحشان هم‌نشین با ارواح اولیا و انبیای پیشین و فرشتگان مقرب است، به همین دلیل دنیا در نظرشان بی‌ارزش و بالاترین ارزش برای آن‌ها جلب رضای پروردگارشان است.

ششم: به مقام «خلیفه‌الله» نائل شدند؛ «أَوْلَيْتَكَ خُلَفَاءَ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ وَ الدُّعَاةُ إِلَى دِينِهِ آهٍ شَوْقًا إِلَى رُؤْيَيْهِمْ!» کسی که مستجمع ویژگی‌های فوق باشد به مقام خلافت الهی می‌رسد و حجت خدا بر خلق می‌شود.

خلیفه و مشتقات آن در قرآن کریم در دو معنای عام و خاص به کار رفته است: معنای عام: استخلاف انسان از انسان (هم خلیفه و هم مستخلف عنه انسان است) این آیات مکرر در قرآن کریم در مواردی که انسان‌ها به جای یکدیگر به کار رفته‌اند و بدون استثنا تمام آیاتی که مسئله استخلاف و جانشینی انسان از انسان را مطرح می‌کنند، در سیاقی از آیات واقع شده که صحبت از هلاکت اقوام گذشته (مستخلف عنه) است:

1 یونس: ۱۳ - ۱۴ «وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا الْقُرُونََ مِنْ قَبْلِكُمْ لَمَّا ظَلَمُوا وَجَاءَهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ وَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا كَذَلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ» جَعَلْنَاكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ مِنْ بَعْدِهِمْ لِنَنْظُرَ

كَيْفَ تَعْمَلُونَ».

2 انعام: ۱۶۵: «وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَبْلُوكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ».

2 معنای خاص: خلیفه انسان و مستخلف عنه الله است، خلافت در این آیات جعل الهی است و شأنی از شئول الهی معرفی شده است.

۱. وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً... (بقره/۳۰).

۲. (وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ

قَبْلِهِمْ) (نور/۵۵).

۳. يَا دَاوُودُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ (ص/۲۶).

بنابراین خلیفه باید توسط مستخلف عنه تعیین شود، زیرا «إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً» دال است که وصف دائمی است، پس همواره مجعولی آن چنان باید زیرا «جاعل» دال بر استمرار است چنان که کلمه «انی» دال بر این که جز حق تعالی هیچ کس حق تعیین خلیفه ندارد، . لذا فرمود: «اللهم بلی لا تخلو الارض من قائم لله بحجت اما ظاهرا مشهورا او خائفا مغمورا».

The poster is for a conference titled "تفسیر تمدنی قرآن به مثابه رویکرد نوین" (Tafsir of the Quran as a new paradigm). It is part of the "کنگره بین‌المللی گام دوم انقلاب اسلامی از منظر قرآن و حدیث" (International Conference of the Second Step of the Islamic Revolution from the perspective of the Quran and Hadith). The event is held on Sunday, 12-13/7/1400, from 10:30 to 12:00. The speaker is Dr. Seyed Ali Seyedaf, a Distinguished Professor of Islamic Studies and Hadith at the Islamic Consultative Assembly Library. The conference is held at the Islamic Consultative Assembly Library, Tehran. The poster includes a QR code and the website <https://vc.miu.ac.ir/enghelab>.

۵. تفسیر تمدنی قرآن به مثابه رویکرد نوین

ارائه‌کننده: جناب آقای دکتر سیدعلی

سیداف

تاریخ برگزاری: دوشنبه ۱۴۰۰ / ۴ / ۷

ساعت ۱۰:۳۰

دبیر علمی: حجت الاسلام والمسلمین

حرریاحی

برگزارکننده: معاونت پژوهش نمایندگی

جامعه المصطفی استان گلستان.

خلاصه بیانات دکتر سید علی سید اف:

با توجه به این‌که بیانیه گام دوم به نظر من کاملاً با رویکرد تمدنی نگارش و توصیه شده و در راستای تمدن‌سازی داره بیان می‌شود. یعنی افق روشن این بیانیه تحقق تمدن نوین است. تفسیر تمدنی نیز در همین راستا و با همین هدف داره طرح می‌شود تا مفسرین در تفسیر خود، فکر و اندیشه تمدن‌سازی راه‌هدف نهایی خود قرار دهند تا با مطالعه آن، اندیشه تمدنی شکل گیرد تا زمینه‌ای باشد جهت تحقق تمدن عظیم اسلامی

مسئله اصلی این موضوع چیستی، چرایی و چگونگی تفسیر تمدنی است که محورهای ذیل زمینه ساز این رویکرد می‌تواند باشد:

- تحولات علمی و دستاوردهای بشری در عرصه‌های مختلف
- ظهور چشم‌گیر تمدن غربی و جلوه‌های مادی و ظاهری آن در سطح جهان
- ضعف و عقب ماندگی جوامع اسلامی در عرصه‌های مختلف علمی و سیاسی و..
- ظهور اندیشه‌های اصلاحگری در قرن اخیر و ظهور جنبش‌ها و حرکت‌های دینی
- پیروزی انقلاب اسلامی در قرن اخیر و پایه‌ریزی نظام اسلامی با حاکمیت دین و

رهبری افراد شایسته و صالح

- استقلال، عزت و اقتدار نظام اسلامی و حرکت رو به جلو و فراگیر آن در عرصه‌های مختلف علمی، سیاسی و..
- شکل‌گیری گفتمان انقلاب اسلامی و تأکید بر تمدن‌سازی به‌عنوان دغدغه اصلی
- ضعف و ناکارآمدی تمدن غربی در عرصه‌های تربیتی، جوامع و توضیح حقوق آن‌ها
- ۳. اصول و اجزاء (امهات) بحث را به صورت فشرده و در قالب بندی مستقل مرقوم فرمایید.

- شناخت نگاه و رویکرد تمدنی رهبری

- چیستی و ماهیت تفسیر تمدنی

- رابطه تفسیر تمدنی با دیگر رویکردهای تفسیری

- ضرورت و چرایی تفسیر تمدنی

- چگونگی و روش تفسیر تمدنی

- حوزه‌بندی و ذکر آیات تمدنی

اساسی‌ترین هدف این جلسه، ارائه مباحث نظری و عملی تفسیر قرآن با رویکرد تمدنی به‌عنوان یک رویکرد جدید و نوین است که می‌بایست مورد بررسی و تأمل محققین قرآنی قرار گیرد. توضیح مطلب این است که تفسیر قرآن به حسب رویکرد و گرایش‌های مختلفی صورت گرفته است که برخی سنتی (قدیمی) مثل: فقهی، کلامی، ادبی و... و برخی جدید (معاصر) مثل: تربیتی، علمی - تجربی، تطبیقی، سیاسی، و.. است. در این عرصه، به دلیل تحولات اساسی، و شکل‌گیری جریانات و نهضت‌های دینی، و انقلاب اسلامی در دوران معاصر به‌خصوص در نیم قرن اخیر، به نظر می‌رسد نسبت به تفسیر قرآن، رویکردهای دیگری نیز باید در تفسیر پدید بیاید از جمله رویکرد تقریبی، رویکرد مقاصدی، رویکرد اقتصادی، رویکرد مدیریتی و به‌خصوص رویکرد تمدنی که مورد اخیر محل بحث ما است. دغدغه ما در این جلسه این است که این رویکرد جدید را یعنی رویکرد تمدنی به تفسیر قرآن را به صورت پیشنهادی از حیث نظری برای اولین بار مورد بحث قرار دهیم. معتقد هستیم

این رویکرد به صورت نظری اگرچه تا به حال نزد محققین در کتب گرایش‌های تفسیری مورد بحث قرار نگرفته است اما این رویکرد از حیث عملی کمو بیش مطرح بوده و برخی از تفاسیر و یا چهره‌های برجسته قرآنی دوران معاصر مثل سیدجمال الدین، محمد عبده، سیدقطب و... نسبت به این امر دقت نظر داشته و گام‌های نخستین را به صورت کلی برداشته‌اند. برخی از آیات و مفاهیم قرآنی را با رویکرد تمدنی تفسیر کرده‌اند. امام خمینی و مقام معظم رهبری نیز به صورت برجسته‌تری در این زمینه گام برداشته‌اند از جمله تفسیر حیات طیبه در بیانات رهبری که از نمونه و الگوی‌های روشن در این زمینه تلقی می‌شود که محل بحث ما است. نمونه‌ها و الگوهای زیادی در این زمینه در لابلای تفاسیر وجود دارد که مجال ذکرش نیست. تفسیر قرآن با رویکرد تمدنی به صورت موضوعی نیز طرح شده است اما ترتیبی آن بهتر و به مراتب مناسب‌تر است. تفسیر قرآن با رویکرد تمدنی با دیگر رویکردهای سنتی و معاصر متفاوت است.

ذکر چند نکته آغازین:

۱. تأکید و تقیید تفسیر تمدنی به «اندیشه رهبری» از باب ذکر مصداق و ارائه یک الگوی روشن در این زمینه است و الا تفسیر تمدنی نسبت به دیگر آیات و توسط دیگر شخصیت‌ها نیز ممکن است. مثل واکاوی اندیشه‌های تمدنی سیدجمال الدین، سیدقطب، محمد عبده، رشید رضا، شیخ محمود شلتوت، جواد مغنیه صاحب تفسیر الکاشف و....

۲. نگاه و رویکرد تمدنی مقام معظم رهبری از حیث نظری و اقدامات عملی در این زمینه از برجستگی خاصی برخوردار است. به همین جهت اندیشه‌های ایشان در این جلسه بیشتر مورد نظر است.

۳. مقام معظم رهبری مانند دیگر دانشمندان و فلاسفه‌ای پیشین که مدینه فاضله و یا شهر آرمانی را مطرح کرده‌اند، به عنوان یک تئوریسین تأکید بسیار زیادی بر تحقق جامعه آرمانی دارند به نام تمدن نوین اسلامی و یا حیات طیبه قرآنی.

۴. تمدن نوین اسلامی با حیات طیبه قرآنی نزد رهبری تقریباً هم معنی است الا این که یکی تعبیر قرآنی و دیگری تعبیر بشری است که هر دو در تقابل تمدن غربی قرار دارد. البته با این تفاوت که ایشان حیات طیبه را غایت، و فرجام تمدن نوین اسلامی می‌دانند.

۵. رهبری از سال ۶۸ تا کنون است که بر روی جامعه آرمانی تأکید دارند که گمان می‌کنم دغدغه رهبری، در چند سال اخیر به ثمر نشسته و به یک فکر و اندیشه عمومی تبدیل شده است.

۶. رهبری تمدن نوین اسلامی و یا حیات طیبه قرآنی را نه فقط نزد قشر خاصی بلکه برای همه اقشار جامعه مطرح کرده‌اند از جمله: نزد مردم، نزد مسولین ارشد کشور، نزد کارگزاران دولت، اساتید حوزه، اساتید دانشگاه، طلاب و دانشجویان، نزد فرماندهان، سپاهیان، کنفرانسها، کنگره‌ها، و اجلاس‌های ملی و بین‌المللی، بیانیه‌های مهم و...

۷. اندیشه تمدنی رهبری، اگرچه در حوزه دینی مطرح شده است اما قابل استفاده برای هر ملت و جامعه‌ای که به دنبال آزادی، استقلالیت آبادانی و آسایش و پیشرفت همه‌جانبه جامعه خود می‌باشد است.

۸. آنچه از رهبری در این پیش نشست گفته می‌شود از مجموع سخنرانی‌ها و بیانیه‌های ایشان است.

۶. جوان‌گرایی و تمدن نوین اسلامی

ارائه دهندگان:

خانم‌ها دکتر زینب طیبی

سرکارخانم سمیه احمدی

دکترافشین زیدی

خانم زهرا بتول

خانم رایمندافزا

خانم کنول زهرا

تاریخ برگزاری: ۱۴۰۰/۰۱/۱۷ ساعت ۱۷

برگزارکننده: کمیته بانوان

خلاصه نشست:

عضو کمیته بانوان کنگره بین‌المللی گام دوم انقلاب اسلامی در قرآن و حدیث؛ ارتباط عمیق بین اعضای محور یکی از چالش‌های تربیت دینی نسل چهارم انقلاب در پیوند اعضای خانواده را حل کرده و خانواده را درگیر منویات رهبری و مسائل تمدنی انقلاب نموده است. محور الگویی برای قرارگاه فرهنگی؛ سیاسی و اجتماعی در تحقق تمدن نوین اسلامی از مسیر نهاد خانواده است.

دکتر زینب طیبی عضو کمیته بانوان کنگره بین‌المللی گام دوم انقلاب اسلامی از حضور جوانان محور رسانه پای کار در اولین نشست بین‌المللی کمیته بانوان گام دوم انقلاب اسلامی خیرداد و گفت: در درجه اول ما باید قدردان نعمت ولایت باشیم، نشست ما با موضوع هفته نامه اجتماعی فرهنگی محور، جوان‌گرایی، تمدن نوین اسلامی و گام دوم انقلاب اسلامی برگزار شد. خدای منان را شاکریم که در نشست بین‌المللی ما جوانان پرشور و باایمان استان شهیدپرور هرمزگان نیز حضور داشتند.

طیبه عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان قم افزود: نشست جوان‌گرایی و گام دوم انقلاب اسلامی به صورت بین‌المللی و با حضور فعالان فرهنگی کشورکاندا، پاکستان و آلبانی، خانم‌ها دکتر افشین زیدی، زهرا بتول؛ رایمندا فزا و کنول زهرا، و جوانان محور رسانه پای کار برگزار شد.

طیبه بیان کرد: نشست بین‌المللی کمیته بانوان گام دوم انقلاب با حمایت و همکاری مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران استان هرمزگان، معاونت پژوهشی مدیریت حوزه علمیه مرکز استان هرمزگان. محور، رسانه پای کار در استان هرمزگان، مجتمع آموزش عالی قرآن و حدیث جامعة المصطفی العالمیه، بسیج اساتید دانشگاه فرهنگیان، امروز شنبه از ساعت ۱۷ عصر الی ۱۹:۴۵ برگزار شد.

عضو کمیته بانوان کنگره بین‌المللی گام دوم انقلاب تشریح نمود: یکی از حرکت‌های قابل توجه هفته نامه اجتماعی فرهنگی محور که می‌تواند الگوی ملی و فراملی داشته باشد ارتباط و تعاملی است که بین نسل گذشته و حال حاضر ایجاد شده، ارتباط عمیق بین اعضای محور یکی از چالش‌های تربیت دینی و انقلابی نسل چهارم انقلاب را حل کرده و همه خانواده را درگیر منویات رهبری و مسائل تمدنی انقلاب نموده است.

در ادامه افزود: وقتی اعضای خانواده درگیر دغدغه‌ای می‌شوند کل اعضا و متمرکز حل نمودن آن مسئله می‌شوند و در اصلاح مشکل، هدایت راهبرانه آن نقش می‌پذیرند و خانواده به عنوان موضوع هفته، پروژه‌ای آن موضوع را دنبال پژوهشی در قالب یک شماره از هفته نامه محور حل می‌کنند.

طیبه اضافه کرد: همه تلاش می‌کنند جهت تحقق منویات امام خامنه‌ای عنه‌السلام، تمام رده‌های سنی کودک نوجوان و جوان حاضر در محور جهت تحقق منویات رهبری به اندازه توان و بضاعت علمی و فرهنگی خود کمک می‌کنند تا انتظارات رهبری جامعه عمل یابد. متولیان هفته نامه محور در عمل نشان داده‌اند که هم خودشان و هم چند نسل را بی‌مانند مشغول دغدغه‌های رهبری و مسائل تمدنی انقلاب نموده‌اند.

محور، با این سیاست که با دور هم آمدن خانوادگی می‌توان گسست‌ها و معضلات اجتماعی را کاهش داد، اثبات کرده است یک خانواده می‌تواند یک قرارگاه بزرگ فرهنگی در پایبندی و تقویت مبانی دین مبین اسلام در تقابل با شیطنت‌های هژمونی کفر، باشد.

شما طلاب محور در هرمزگان اثبات کرده‌اید می‌توان به هر چه تمام‌تر پیوندی زیبا بین نسل دیروز و امروز و آینده ایجاد کرد.

برگزارکننده نشست گفت: محور کانونی بیانیه گام دوم انقلاب، امیدآفرینی و جهادی کار کردن است، هفته نامه اجتماعی فرهنگی محور با نقش آفرین نمودن نیروهای جوان مؤمن متعهد به عنوان موتور محرک در تمام حوادث طبق منویات امام خامنه‌ای ع، حرکت پیشران انقلاب را تمدنی طبق بیانیه گام دوم با جذب خانوادگی جوانان به پیش می‌برند.

گاه در جامعه این شائبه ایجاد می‌شود که آیا با حجم عظیم هژمونی دنیای کفر، نسل چهارم انقلاب نیز می‌توانند مانند جوانان اول انقلاب پای کار انقلاب اسلامی و تمدینی عظیم و جهانی باشند، اما جوانان ثابت کرده‌اند که می‌توانند.

حرکت هفته نامه اجتماعی فرهنگی محور پاسخ جلو دار بودن جوانان امروز پس از اعتماد و هویت بخشی به جوان را داده است. محور، چالش ارتباط برقرار کردن هدفمند نسل گذشته و حال را با اثبات عملی نقش آفرینی نسل جوان و این که با اعتماد به جوانان می‌شود گام‌های بلند با نگاه بلند داشت، را ثابت نموده است. بزرگان ما، بارها به ظرفیت و توانایی جوانان اظهار نموده‌اند؛ که اگر جلوتر نباشند عقب‌تر هم نیستند، جوانان امروز ما در شرایط بهتر، دارای حرکت پیشران‌تر، و با تقوای دارند. ما اراده کرده‌ایم تمدن اسلامی و جهانی پایه‌گذاری بکنیم شعار می‌توانیم و باور به این که می‌توانیم را دادیم. همه ما تبعیت می‌کنیم در این مسیر از ولایت فقیه امام خامنه‌ای مدظله العالی، دشمن به دنبال ناامید کردن جوانان ماست، می‌خواهند کاری بکنند ملت ایران اراده تعالی نکنند، غرب و امریکا در صددند اراده پیشرفت را از ما بگیرند و این‌گونه ما سراغ کارتمدنی نرویم، اما جوان مؤمن و انقلابی تا پای نفس پای ولایت و آرمان‌های انقلاب خواهد بود.

در این نشست میهمانان بین‌المللی با تبیین نعمت بزرگ ولایت و رهبری امام خامنه‌ای علیه السلام، بر رسالت بانوان در تربیت نسل مؤمن و انقلابی؛ تبدیل تهدیدهای مجازی به فرصت‌های رشد و بالندگی معنوی و علمی جوانان و پیوند عمیق نسل جوان با ولایت و رهبری و امیدافزایی در جوانان و رواج اخلاق و معنویت و عدالت تأکید ورزیدند.

در پایان این نشست سرکار خانم سمیه احمدی طیفکانی معاون پژوهشی حوزه علمیه مرکز استان هرمزگان و سردبیر محور از سرکارخانم دکتر زینب طیبی عضو کمیته بانوان کنگره بین‌المللی گام دوم انقلاب اسلامی بابت حسن نظر و توجه ویژه به استان هرمزگان خصوصاً اعضا محور رسانه پای کار و اختصاص یک نشست نزدیک به دو ساعت با موضوع محور، جوان‌گرایی، تمدن نوین اسلامی و گام دوم انقلاب اسلامی و میهمانان بین‌المللی نشست تقدیر و تشکر کردند.

معنویت از جمله مفاهیم واضح و روشن است که تعریف کردن آن دشوار است. معنویت منسوب به معنی یعنی حقیقی، ذاتی، مطلق، باطنی و روحانی است که در برابر مادی در کتب لغت معرفی شده است و معنویت در طول تاریخ به شکل‌های مختلف جلوه‌گر شده است حتی در درون یک سنت دینی هم این تنوع با اشکال مختلف و با آرمانها متفاوت دینی متجلی گردیده است. معنویت نه به عنوان ایده و مفهوم بلکه یک عمل است که در طول تاریخ بشر دیده می‌شود و آکنده از آرزوی بشر برای پابندگی، ابدیت، صلح، شادمانی و آرامش است.

معنویت اصیل مبتنی بر وحی است و بر اصول تغییرناپذیر استوار است و این معنویت از طریق زندگی معناداری که از راه دین حاصل می‌شود پدید می‌آید. از برخی منابع سه نوع معنویت به دست می‌آید: معنویت طبیعت‌گرا، معنویت وحدت‌گرا و معنویت خداگرا که مراد از معنویت خداگرا شناخت خدا یکتا با همان اوصاف و اسماء حسنی که در قرآن و سنت ذکر شده ایمان داشتن است و این نوع معنویت توحید محور است و عبادت تنها از آن او است و اطاعت از پیامبر و اولیاء او واجب و در دایره شریعت است و اگر منها از

شریعت باشد انحراف شمرده می‌شود. اندیشه امام خمینی رحمته‌الله علیه، باعث انقلاب استثنایی معنوی در عصر حاضر گردید و اساساً انقلاب اسلامی ایران در ذات خود هیچ شباهت با انقلاب‌های دیگر که در قرن‌ها به وقوع پیوسته نداشته است و این را باید در پیوند انفکاک ناپذیر انقلاب اسلامی و حضرت امام جست و جو کرد. دکترین سیاسی امام بر پایه مبانی ثابت و استوار مانند اعتقاد عمیق به غیب و امدادهای غیبی، ایمان خلل‌ناپذیر به تعلیمات اسلام و وحی و توکل راسخ بر قدرت لایزال الهی و تکلیف مداری مطلق و بر معنویت بوده است. آیت ۱۵ سوره احقاف «وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا وَحَمْلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً قَالَ رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ» را می‌توان یکی از مبانی بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی دانست که این انقلاب تا چهل سال نخست با همه موانع و مشکلات را پشت سر گذاشته و اکنون بعد از چهل سال به دوران باز دهی معنوی خود رسیده است و با ویژگی‌ها معنویت‌گرا مانند تجدید حیات دینی و معنوی انسان بعد از انقلاب، از بین رفتن نظریه ضد دینی، برائت جهانی از عقائد الحادی، احیاء امر به معروف و نهی از منکر، احیای حوزه‌ها علمیه و مدارس دینی و گرایش جوانان به علوم دینی و معنویت، احیاء مراسم معنوی اعتکاف، انقلاب اسلامی و رویکرد معنوی و دینی در مراکز علمی در جهان و احیای نماز جمعه و مراسم مناجات‌ها در شکل دعا عرفه، دعای کمیل... از بدو تولد این انقلاب اصیل معنوی همراه بوده و روز بروز این ویژگی‌ها در حال گسترش‌اند که بیشترین تأثیر آن در شبه قاره هند بوده است. با این‌که ورود و گسترش اسلام در شبه قاره هند توسط صوفیه و اولیاء و امام زادگان بوده است که چهار سلسله تصوف «چشتیه، سهروردیه، نقشبندیه و قادریه گیلانیه» نقش عمده در گسترش معنویت در بین مردم به‌ویژه مسلمانان داشتند با آمدن انقلاب اسلامی در ایران در عصر کنونی شاهد گسترش معنویت اصیل اسلامی در این دیار هستیم که نمونه آن را در منطقه کشمیر و گلگت بلتستان می‌توان دید که به‌عنوان ایران کوچک در سرزمین شبه قاره هند شناخته می‌شوند و حتی می‌گفت که معنویت دینی در ادیان زنده دیگر مانند هندوئیسم و

بودائیسیم و مسیحیت و به‌ویژه در بین شیعه و اهل سنت با این انقلاب زنده گردید که اکنون مراسم اعتکاف در شهرها مختلف شبه قاره مانند لاهور و کراچی در ماه مبارک رمضان دیدنی است و این انقلاب تعبیر خواب اقبال لاهوری شاعر دیار شرق زمین را محقق کرده است که وی گفته بود «طهران هوگر عالم مشرق کا جینوا ، شاید گره ارض کی تقدیر بدل جائے!» اگر تهران محور و مرکز جهان شرق شود قسمت و تقدیر جهان تغییر خواهد شد که انشا.. این تغییر در حال تحقق یافتن است که بشر به وسیله این انقلاب اصالت معنوی خود را یافته و بر مبنی آن جهان را تغییر خواهد داد.

پری سیشن انٹرنیشنل
قرآن و حدیث کا نفرنس

قرآن و حدیث کی روشنی میں
اسلامی انقلاب کے منشور پر عالمی کانفرنس

محمد عسکری ممتاز
اسلامی اسکالر
جامعۃ المدینتی العالمیہ

ڈاکٹر جواد حیدر ہاشمی
اسسٹنٹ پروفیسر
شعبہ علوم اسلامیہ جامعہ کراچی

ڈاکٹر عمیر محمود صدیقی
اسسٹنٹ پروفیسر
شعبہ علوم اسلامیہ جامعہ کراچی

ڈاکٹر محمد یعقوب بشوی
اسسٹنٹ پروفیسر
جامعۃ المدینتی العالمیہ

میزبان

قرآن طرز زندگی

قرآن اور معاشرتی
ترقی کے اسباب

قرآن اور معاشرتی
زوال کے عوامل

لینک: <http://vc.miu.ac.ir/enghelab>

تاریخ: ۱۲ اپریل ۲۰۲۱

۴:۰۰ - ۶:۰۰ بجے دوپہر

۷. قرآن اور معاشرتی ترقی کے

اسباب

ارائہ دہندگان:

ڈاکٹر عمیر محمود صدیقی

اسسٹنٹ پروفیسر

شعبہ علوم اسلامیہ جامعہ

کراچی

ڈاکٹر جواد حیدر ہاشمی

اسسٹنٹ پروفیسر

شعبہ علوم اسلامیہ جامعہ

کراچی

موضوع: قرآن طرز زندگی

موضوع: قرآن اور معاشرتی

ترقی کے اسباب

ڈاکٹر محمد یعقوب بشوی

موضوع: قرآن اور معاشرتی

زوال کی عوامل

تاریخ برگزاری: دوشنبہ ۲۳ / ۱ / ۱۴۰۰

۱۳th of April، ساعت ۱۴:۰۰ - ۱۵:۳۰ (به وقت تهران) | ۱۴:۳۰ - ۱۶:۰۰ pm (به وقت

کراچی)

برگزارکننده: کمیته تحقیقات بین الملل کنگرہ با همکاری دانشگاه کراچی پاکستان

آیاتین علمی نشست

بر صغیر کی قرآنی شخصیات کی نگاہ میں
اسلامی انقلاب کا مقام

استاد: حجت الاسلام والمسلمین ڈاکٹر غلام جابر محمدی صاحب

تاریخ: 25 ذی القعدہ 1442ھ، 06 جولائی 2021ء بروز منگل
وقت: 18:19 (بوقت ایران)

آنلاین نشست میں داخل ہونے کے لیے مندرجہ ذیل لنک پر کلک کریں:
live.mou.ir/research

المصطفیٰ ہونو پبلسرٹس
شہر قرآن و حدیث، بیہون، صفحہ نشستہ و نشست

۸. بر صغیر کی قرآنی شخصیات کی نگاہ می اسلامی انقلاب کا مقام

ارائہ دہندہ: حجت الاسلام والمسلمین
داکتر غلام جابر محمدی

تاریخ برگزاری: ۲۵ ذی قعدہ ۱۴۴۲

برگزارکننده: کمیته تحقیقات بین الملل

طلوع سحر میدیا

Tuloo-e-sahar TV

پروگرام نوائے وحی

معاشرتی تبدیلیاں قرآن کی نظر میں

مہمان: حجت الاسلام
ڈاکٹر یعقوب بشوی

میزبان: محمد حسن حسرت

TULOO-SAHAR TV 9:30 PK - PM

۹. معاشرتی تبدیلیاں قرآن کی

نظر میں

ارائہ دہندہ: حجت الاسلام

دکتر محمد یعقوب بشوی

برگزارکنندہ: کمیٹہ تحقیقات

بین الملل کنگرہ

۱۰. علل عروج و زوال جامعہ
از دیدگاہ قرآن در راستای گام
دوم انقلاب اسلامی

ارائه کننده: حجت الاسلام
والمسلمین دکتر محمد
یعقوب بشوی

تاریخ برگزاری: ۲۲ رمضان
۱۴۴۲

برگزارکننده:
کمیته تحقیقات بین الملل کنگره

۱۱. قرآن و اقتصاد در راستای گام دوم انقلاب اسلامی

ارائه کننده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر یعقوب بشوی
تاریخ برگزاری: ۲۶ رمضان ۱۴۴۲
برگزارکننده: کمیته تحقیقات بین الملل کنگرہ

رمضان کریم

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ الْكَرِيمُ
رمضان المبارک

رمضان کریم

میں قرآنی موضوعات پر خصوصی ٹرانسمیشن

پروگرام **نسیم معرفت**

مہمان:
حجۃ الاسلام ڈاکٹر یعقوب بشوی
پی ایچ ڈی قرآنیات

کیا اسلام کے پاس اپنا کوئی مالیاتی نظام بھی ہے؟
میزبان: برادر محمد یوسف روحانی

26 رمضان المبارک

9:30 PM (PAK) LIVE 7:30 PM (GULF)

مرکز طبیعت و اذیت لائبریری

شرح بیانیه گام دوم انقلاب

---

۱. تبیین بیانیه گام دوم

ارائه‌کننده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد حیدری زاد

تاریخ برگزاری: ۹۸/۳/۱۳

برگزارکننده: حوزه علمیه ریحانه

الرسول ﷺ ارومیه

خلاصه بیانات دکتر حیدری زاد:

فهم اولیه از بیانیه گام دوم انقلاب

مقدمه‌ای است برای اجرایی کردن بیانیه.

با توجه به این‌که این نشست در

آستانه رحلت جانگداز امام

خمينی رحمته الله علیه برگزار شد، سخنران محترم

در ابتدا نسبت به شخصیت امام

خمينی رحمته الله علیه مباحثی را مطرح فرمودند.

ما باید به خاطر رهبری امام و رهبری

مقام معظم رهبری شاکر خداوند باشیم. به جرات می‌توان گفت بعد از عصر معصومین علیهم‌السلام،

چنین شخصیت‌هایی در جایگاه رهبری در تاریخ نداشته‌ایم. ارکان شخصیت الهی امام از

نگاه قرآن دارای سه عنصر اصلی؛ ایمان، عمل صالح و تزکیه و تهذیب نفس است. امام

خمينی رحمته الله علیه در دوران جوانی چنان خود را ساختند که در ۲۷ سالگی کتابهای بسیار عمیق

عرفانی مانند شرح دعای سحر و... را نوشتند. ایمان، صبر، توکل، جهاد و عمل صالح امام،

همه مثال زدنی است، بر ما حوزویان واجب است نام ایشان را گرمی بداریم و در مجامع

مختلف از ایشان به بزرگی یاد کنیم.

امام رحمته الله علیه یک نظامی به نام نظام ولایی تشکیل دادند؛ در طول تاریخ اسلام سه نظام

ولایی تشکیل شده است که اولین نظام ولایی را پیامبر ﷺ تشکیل دادند و عمر آن ۱۰ سال بود و بعد از رحلت آن بزرگوار، این نظام دچار تغییراتی هم شد. دومین نظام ولایی را حضرت امیر علیه السلام تشکیل دادند که عمر آن به ۵ سال نرسید سومین نظام ولایی که بعد از نظام ولایی امیر مومنان علیه السلام در تاریخ به تحقق رسید، نظام ولایی امام خمینی رحمته الله علیه است، همان نظام جمهوری اسلامی ایران.

شاید این سؤال مطرح شود که چرا مدت زمان نظام ولایی امام علی علیه السلام بیش از ۵ سال به طول نینجامید ولی نظام ولایی امام خمینی رحمته الله علیه همچنان ادامه دارد؟ رمز آن فقط یک چیز است و آن همراهی مردم است. شکایت‌های مولا علی علیه السلام در نهج البلاغه شاهد خوبی برای اثبات بی‌وفایی و عدم همراهی مردم کوفه است.

حالا چهل سال از عمر این نظام اسلامی گذشته است. هیچ نظامی را نداریم که این تعداد دشمن داشته باشد، علت دشمنی هم فقط ماهیت نظام ولایی است؛ چون نظام ولایی درصدد است دین الهی را حاکم کند و عدالت را برپا سازد.

اگر کسی این چهل سال گذشته را مطالعه کند، شاید نظرات متفاوتی ارائه شود؛ اما اگر ما با یک تحلیل منطقی بررسی‌ای داشته باشیم به این نتیجه می‌رسیم که در برخی از جنبه‌ها خوب عمل کرده‌ایم و در برخی دیگر از جنبه‌ها ضعف داشته‌ایم. این چهل سال در بیانیه گام دوم مورد نقد رهبری است، بیانیه گام دوم، حسنی که دارد این است که رهبر این نظام، واقع بینانه و معقول می‌اندیشد و ضعف و قوت را باهم می‌بیند و این خود نشانه پیشرفت است.

ما امروز در امور دفاعی و موشکی پیشرفت فوق العاده‌ای داشته‌ایم؛ چون کسانی که در صنعت موشکی کار می‌کنند ولایی هستند ولی متاسفانه در اقتصاد، وضع‌مان خوب نیست چون برخی از اقتصادگردانان ما همسو با نظام و رهبری نیستند. هر نظامی آسیب‌هایی دارد، باید آسیب‌ها را شناخت. بیانیه گام دوم یک نگاه به گذشته دارد و یک

نگاه به آینده. رهبری در این بیانیه خطابش به جوانان است، چون همین جوانان مؤمن و انقلابی بودند که جنگ را به پیروزی رساندند.

ما حوزویان وظیفه داریم که این بیانیه را در متن زندگی مردم وارد کرده و زیبایی‌های این بیانیه را مطرح کنیم.

در پایان این جلسه چند نفر از طلاب در مورد انقلاب اسلامی و وظایف طلاب سوالاتی را مطرح کرده و سخنران محترم پاسخ فرمودند.

۲. تحلیل و شرح بیانیه گام دوم

ارائه‌کننده: حجت الاسلام جبرئیلی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۰۸/۲۵

برگزارکننده: مدرسه علمیه فاطمیه کرج.

خلاصه بیانات حجت الاسلام جبرئیلی:

بیانیه گام دوم دارای آموزه‌ای جامع و کامل است. نکته آن است که به صورت شفاف آرمان بزرگی را برای انقلاب اسلامی با عنوان «ایجاد تمدن نوین اسلامی» بیان می‌کند. ارتباط بحث از منظر قرآن و حدیث این است که کلام رهبری جدا از قرآن و عترت نیست و به عبارتی هدف

غایی انقلاب اسلامی ایران را ایجاد تمدن نوین اسلامی بیان می‌کنند. تمدن نوین اسلامی در جمله رهبر انقلاب با این تعبیر آمده است: «انقلاب اسلامی اینک وارد دومین مرحله خودسازی، جامعه پردازی و تمدن‌سازی شده است. عزیزان از انقلاب خود حراست و آن را هرچه بیشتر به آرمان بزرگش که ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی است، نزدیک کنید

بیانیه گام دوم انقلاب را به‌عنوان متنی راهبردی و مانیفیست انقلاب اسلامی در مسیر پیش رو مورد توجه نظری و عملی قرارگیرد. جوانان جهان با مطالعه و کنکاش در این بیانیه به آرمان‌هایی که برای حکومت الهی نیاز است دست می‌یابند.

نکته اول: تکریم و تعظیم ملت ایران

تکریم و تعظیم ملت ایران و حفظ کردن یک انقلاب منحرف نشده اولین نکات خردی است که به چشم می‌خورد. در پاراگراف اول بیاناتی دارند مانند این که ملت ایران چه ملتی است و کمتر اتفاق می‌افتد که ملت‌ها انقلاب کنند و از آن کمتر این که انقلاب را حفظ

کنند. مرحوم دکتر شریعتی می‌گفت انقلاب کردن مهم نیست، انقلابی ماندن مهم است.

نکته دوم: توصیف انقلاب اسلامی به عنوان یک نهضت بزرگ دینی

دومین نکته در قسمت خرد بیانیه این است که بیانیه از انقلاب به عنوان یک نهضت بزرگ دینی یاد می‌کند. انقلاب علی القاعده یک پدیده سیاسی است، ما می‌گوییم انقلاب بزرگ، انقلاب اجتماعی، انقلاب سیاسی. این رشته و تخصص بنده است ولی انقلاب اسلامی را که به قول آقایان علما و فلاسفه بالذات یک پدیده سیاسی است، به عنوان یک نهضت بزرگ دینی یاد کردن بدیع است و بیان می‌کند که چطور این نهضت بزرگ دینی در معرکه‌ای از بی‌دینی‌ها اتفاق می‌افتد، یعنی در میانه معرکه ایدئولوژی‌های چپ و راست، یعنی در معرکه نزاع یا هم‌آوردطلبی ایدئولوژی سوسیالیسم، مارکسیسم و راست لیبرالیسم، کاپیتالیسم یک‌دفعه نهضتی به نام دین اتفاق می‌افتد. این هم به لحاظ خرد پدیده بدیعی است که از انقلاب اسلامی به یک نهضت بزرگ دینی یاد می‌کند که به تعبیر بنده میان ایدئولوژی‌های چپ و راست شکل می‌گیرد و می‌ماند. به هر حال یکی از مباحث مهم انقلاب اسلامی این بود.

کته سوم: اضافه کردن شعارهای جدید به شعارهای انقلاب اسلامی

سومین نکته این است که رهبر انقلاب شعارهای انقلاب را در این جا گسترش می‌دهند؛ به تعبیری ضرب در ۲ می‌کنند، به عبارتی شعارهای انقلاب یا چهار شعار اصلی انقلاب که مبتنی بر چهار خواسته اصلی و بنیادین مردم ایران در سال ۵۷ بود، مورد تأکید قرار می‌دهند و هم بر آن چهار مورد دیگر اضافه می‌کنند که به لحاظ تخصصی جالب بود. آن چهار موردی که مردم ایران برای آن در سال ۵۷ انقلاب کردند، استقلال، آزادی، عدالت و معنویت بود. ایشان در واقع چهار بحث جدید را به آن اضافه می‌کنند که عبارتند از اخلاق، عزت، عقلانیت و برادری. این به لحاظ خرد و فنی و تخصصی جالب بود که از این هشت مورد به عنوان شعارهای انقلاب یاد می‌کنند.

نکته چهارم: انقلابی ماندن

چهارمین نکته در رویکرد خرد در این بیانیه، نظریه نظام انقلابی یا به تعبیری نظریه انقلاب دائم است. در انقلاب‌ها یک ادبیاتی وجود دارد که می‌گوید انقلابیون دو دسته می‌شوند. عده‌ای انقلاب‌گرایان دائم یا طرفداران انقلاب دائم می‌شوند یعنی انقلابی عمل کردن دائم. یک عده هم معتقدند انقلابی بودن برای یک فصلی است و وقتی انقلاب پیروز شد انقلابی عمل کردن ممکن نیست. به‌طور مثال پمپئو و تیم جدید آمریکایی یکی از اخطارهایی که به ایران دادند، این بود که ایران باید بین انقلابی بودن و یک نظام سیاسی بودن یکی را انتخاب کند. این را مطرح کردند که نمی‌شود دائماً انقلابی بود. مقام معظم رهبری از جمله کسانی هستند که بر انقلاب دائم تأکید دارند و این را در این جمله می‌گویند که انقلاب اسلامی پس از نظام‌سازی به رکود و خموشی دچار نشده و نمی‌شود و میان جوشش انقلابی و نظم سیاسی و اجتماعی تضاد و ناسازگاری نمی‌بیند. ایشان طرفدار این موضوع است و در این جا به صورت شفاف مطرح و تأکید می‌کنند.

نکته پنجم: ایجاد تمدن نوین اسلامی

پنجمین نکته آن است که به صورت شفاف آرمان بزرگی را برای انقلاب اسلامی با عنوان «ایجاد تمدن نوین اسلامی» بیان می‌کند. به عبارتی هدف غایی انقلاب اسلامی ایران را ایجاد تمدن نوین اسلامی بیان می‌کنند. تمدن نوین اسلامی در جمله رهبر انقلاب با این تعبیر آمده است: «انقلاب اسلامی اینک وارد دومین مرحله خودسازی، جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی شده است. عزیزان از انقلاب خود حراست و آن را هرچه بیشتر به آرمان بزرگش که ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی است، نزدیک کنید.

طبق نکات ذکر شده نتیجه به شرح ذیل است:

اولاً، خود باید منش و رفتار اخلاقی و معنوی داشته باشند. ثانیاً، زمینه را برای رواج آن در جامعه فراهم کنند و به نهادهای اجتماعی در این باره میدان دهند و کمک برسانند و با کانون ضد‌معنویت و اخلاق به شیوه معقول بستیزند.

۳. اقتصاد: عبارت‌های جالبی است. اقتصاد البته هدف جامعه اسلامی نیست، اما وسیله‌ای است که بدون آن نمی‌توان به هدف‌ها رسید. فقر و غنا در مادیات و معنویات بشر اثر می‌گذارد، لذا به‌خاطر همین اقتصاد می‌تواند تأثیر شگرفی بر زندگی امروز و فردای جامعه بگذارد.

۴. عدالت و مبارزه با فساد: چهارمین نکته‌ای که برای آینده جوانان توصیه می‌کنند، عدالت و مبارزه با فساد است. دقیقاً بر اساس تجربیات ۴۰ ساله بیان می‌کنند. این دو لازم و ملزوم یکدیگر و دو روی یک سکه‌اند. وسوسه مال، مقام و ریاست حتی در علوی‌ترین حکومت تاریخ (حضرت علی علیه السلام) کسانی را لرزاند، چون گاهی گفته می‌شود این همه دم زدن از حضرت علی علیه السلام، این همه آدم فاسد!

۵. استقلال و آزادی: استقلال به معنی آزادی ملت و حکومت از تحمیل و زورگویی قدرت‌های جهان است. این یک تعریف بسیار بدیع است و تعریف بسیار جالبی است، استقلال را با آزادی تعریف می‌کنند ولی نه آزادی فرد، آزادی نیز به معنای حق تصمیم‌گیری و عمل کردن و اندیشیدن برای همه افراد جامعه است. جالب‌تر از اینها گفتم مانیفست اسلام‌گرایی است، یعنی به‌عنوان شاخص‌ترین رهبر اسلام‌گرای جهان می‌خواهند بگویند که من به استقلال و آزادی این‌گونه معتقد هستم که این دو از جمله ارزش‌های جامعه اسلامی و عطیه الهی به انسان‌ها هستند و هیچ‌کدام تفضل حکومت‌ها به مردم نیستند.

۳. تبیین محورهای بیانیه گام دوم انقلاب

ارائه کننده: حجت الاسلام والمسلمین

حسین منیری

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۸/۲/۱۲

برگزارکننده: مدرسه علمیه فاطمیه ع.ا.ع.

نقده

خلاصه بیانات حجت الاسلام منیری:

عمده بحث بر روی معنویت و اخلاق

است و این بحث را معطوف بر ارزش

معلم دانستند؛ از آن جهت که معلمین

جامعه بودند که با اصول اخلاقی، حرکت

انقلابی و جهادی کردند.

از آن جهت که بحث اخلاق و معنویت را متوجه معلمین؛ خصوصاً معلمین حوزه دانستند. و لازم است معلمین با رعایت اصول اخلاقی، حرکت جهادی و انقلابی در راستای سازندگی جامعه داشته باشند.

مدیریت محترم مدرسه، سرکار خانم شیرین سعیدی از برگزاری مرحله دوم نشست پژوهشی با عنوان: تبیین محورهای گام چهارم ساله دوم انقلاب، توسط حسین منیری، استاد اخلاق خبر داد.

استاد حسین منیری عمده بحث خود را روی محور هفتم؛ یعنی معنویت و اخلاق معطوف داشتند و بحث اخلاق را با توجه به هفته معلم، با مقام و شأن معلم قرین ساختند؛ چرا که اولین اخلاقی که با روحیه انقلابی و حرکت جهادی حرکت کرد، معلمین جامعه است. معلم اگر در جامعه بایستی معنویت را ایجاد کند و نباید توخالی باشد؛ چرا که در غیر این صورت نمی تواند در مسیر توصیه دوم حرکت کند.

ایشان ادامه دادند که جهت حرکت در مسیر و محور اخلاق و معنویت باید خالصانه و عالمانه حرکت کرد و لازمه حرکت، شناخت است. امروزه متاسفانه فضای مجازی تا جایی گسترش یافته که شعاع آن زندگی ما را تحت الشعاع قرار داده و برما حاکم شده و معنویت کم رنگ شده و درواقع جامعه در شایعه زندگی می‌کند و بنابراین عالمانه نیست.

وی بیان کردند: باید در چهل سال اول نگاه موشکافانه داشته باشیم و اگر در چهل سال گذشته کم‌کاری شده باید در گام بعدی نهایت تلاش گمارده شود و این وظیفه بردوش ما معلمین حوزه است. که لازم است با لحاظ کردن تمام بند بند و تجزیه و تحلیل محورهای آن، حرکت انقلابی و جهادی در راستای سازندگی جامعه - ی خود، داشته باشیم.

ایشان در خاتمه و ضمن جمع‌بندی مطالب خود، راهکارهایی جهت افزایش معنویت، توصیه کردند که از جمله آن: خطبه شعبانیه نبی مکرم حضرت محمد مصطفی (صلی الله علیه و آله و سلم) است که بهتر است خوانده شود.

نتیجه بحث بر آن شد که تنها ذکر نظری مباحث اخلاقی و معنوی در راستای تحقق آرمانهای انقلاب، کفایت نمی‌کند، بلکه باید عملاً هم راهکارهایی جهت تحقق معنویت داشته باشیم و آن‌ها را عملاً پیاده کنیم.

۴. بررسی ابعاد بیانیه گام دوم

انقلاب اسلامی

ارائه‌کننده: خانم عذرا آب برین

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۱۱/۱۹

برگزارکننده: حوزه علمیه الزهراء علیها السلام

گرگان

خلاصه بیانات خانم آب برین:

در ابتدای این نشست خانم عذرا آب برین با اشاره به مدیریت جهادی در بیانیه گام دوم انقلاب با توجه به کلام امام علی علیه السلام گفت: «باید در راس هر کاری یک رئیس

انتخاب کنید که کارهای مهم او را مغلوب و درمانده نکند و کثرت کارها او را پریشان و خسته ننماید».

وی، مدیریت را به معنی تنظیم و تدوین تجربیات و علم مدیریت (تشکیل یک رشته مستقل علمی) و یکی از منابع قدرت تولید علوم انسانی بر مبنای فرهنگ ملی و بومی و مذهبی هرکشور دانست.

مبلغ حوزه، عدم سنخیت مدیریت با فرهنگ ملی و مذهبی بر اساس ترجمه متون علمی غرب و ارائه الگوی وارداتی به تربیت مدیران را دارای کارایی لازم ندانست و اظهار کرد: ۲۶ خرداد ۱۳۵۸ آغاز ورود مدیریت جهادی در فرهنگ مدیریت بود و شروع مدیریت جهادی با فرمان حرکت جهاد سازندگی در مناطق محروم و پیام تاریخی حضرت امام علیه السلام به وجود آمده است.

آب برین، ولایتمداری و حرکت سازمان و مجموعه نیروهای انسانی بر مدار منظومه

فکری ولی فقیه، حرکت یک سو و پراکنگیزه، تصمیم‌گیری مشارکتی افرادی که مرتبط با موضوع تصمیم بوده، انعطاف‌پذیری نیروی انسانی، برخورداری از نیروهای انسانی متعهد، متخصص با انگیزه و مدام در فرایند رشد و ارتقای علمی و تجربی، فضای باز برای ابراز نظرات که موجب بروز خلاقیت‌ها و ابتکارات می‌شود را از جمله شاخصه‌های مدیران جهادی برشمرد.

وی به کلامی از مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در بحث کار جهادی و اثرات ماندگار آن در بیانیه گام اشاره کرد و گفت: «آثار بزرگ راه‌سازی و خانه‌سازی و ایجاد مراکز صنعتی و اصلاح کشاورزی و رساندن آب و برق و مراکز درمانی و واحدهای دانشگاهی و سد و نیروگاه‌ها و امثال آن به دورترین مناطق کشور حقیقتاً افتخارآمیز است».

وی، جلوه مدیریت جهادی در عرصه هشت سال دفاع مقدس را آکنده با خون جوانان عاشق و مجاهد در دفاع از تمامی مرزهای خاکی عقیدتی و... دانست.

آب برین ادامه داد: جوانان ولایت‌مدار و مجاهد موجب تربیت و رشد مدیران مؤمن، ایثارگر و مسئولیت‌پذیر، قاطع و مبتکر شدند و رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی) در بیانیه گام دوم به روحیه این جوانان اشاره می‌فرمایند: «که مجاهدت‌های جوانان در میدان‌های سخت از جمله دفاع مقدس با ذکر و دعا و روحیه برادری و ایثار همراه شد و ماجرای صدر اسلام را زنده کرد».

وی تصریح کرد: بعد از جنگ، مدیریت جهادی در نیروهای رزمی تبدیل به یک نرم‌افزار بومی اسلامی و متناسب با فرهنگ ملی و ارزشهای اسلامی گردیده که تجربیات این نوع مدیریت عملیاتی در دانشگاه‌های دنیا در عملیات والفجر ۸ و بیت‌المقدس تدریس می‌گردد.

مبلغ حوزه، فرهنگ مدیریت جهادی را سبکی برخاسته از تفکر بومی، ملی و مقتضیات فرهنگی و دینی دانست و گفت: مدیریت جهادی نسخه بومی ایرانی و اسلامی با دو مؤلفه دانش مدیریت و نظام ارزش اسلامی است.

آب برین یادآورشد: ما باید با مدیریت‌های جهادی الهام گرفته از ایمان اسلامی و اعتقاد به اصل "ما می‌توانیم" که امام بزرگوار به همه ما آموخته ایران را به عزت و پیشرفت در همه عرصه‌ها برسانیم.

وی، علت نابسامانی در کشور را مدیریت مریض وضعیف اقتصادی کشور بر مبنای مدل‌های ترجمه شده غربی دانست و اظهار کرد: مصرف‌گرایی، اشرافی‌گری، نظام‌های اداری تکنوکراتی که مولود تفکر سرمایه‌داری است، اصول مکاتبی که در خود غرب تاریخ مصرف آن تمام شده و نتوانسته در صحنه مدیریتی پویا و با انگیزه جلوه‌گری کند و موجب اعتراضات مجموعه کارگری گردیده، دانست

مبلغ حوزه، در پایان تأکید کرد: تحول عظیم در نظام اقتصادی نیازمند به مدیریت بر اساس مکتب، عدالت، عالم، مدبر و اهل عمل بوده و مدیران با جرات و جهادی، علوم انسانی را مبتنی بر وحی و قرآن تنظیم، مدون و عملیاتی کرده تا بتواند تحول بزرگی در جامعه ایجاد کنند.

در ادامه این نشست خانم فاطمه صغری برقرار طلبه سطح چهار مرکز تخصصی الزهراء علیها السلام گرگان، مسئله اقتصاد را به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مسائل زندگی بشری دانست و گفت: اسلام به‌عنوان آخرین و کامل‌ترین کتاب الهی نگرش خاصی به آن دارد.

وی افزود: اصطلاح "اقتصاد مقاومتی" اولین بار از سوی مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در سال ۱۳۸۹ به ادبیات اقتصادی کشور وارد و در سال ۱۳۹۸ در بیانیه گام دوم انقلاب بر آن تأکید شده و این تدبیر هوشمندانه، کاهش وابستگی اقتصادی و رونق تولید داخلی را مهیا ساخته و مانع از تسلط دشمنان بر کشور می‌گردد.

طلبه سطح چهار مرکز تخصصی الزهراء علیها السلام گرگان، اصل تفکر دینی در مواجهه با مشکلات اقتصادی، اصل برخورد محتاطانه با دشمن، اصل استقامت بر آرمان‌های اسلامی، اصل مقابله به مثل برای استیفای حقوق را از جمله اصولی که خداوند متعال در قرآن برای ناکام ماندن دشمنان اسلام معرفی کرده برشمرد.

برقرار آموزه‌های اقتصاد مقاومتی در قرآن را به دو بعد فردی و اجتماعی تقسیم کرده و توضیح داد: بعد فردی، تقویت معنویت و ایمان، توانمندسازی نیروی کار و اصلاح فرهنگ مصرف از اهم آثار آن بوده و بعد اجتماعی رعایت آموزه‌های قرآنی سبب احساس همدردی با دیگران و افزایش مشارکت اجتماعی و رشد اقتصادی جامعه می‌گردد.

وی، از جمله توصیه‌های فردی اقتصاد مقاومتی قرآن را توانمندسازی نیروی کار و تقویت رقابت‌پذیری، فرهنگ‌سازی اصلاح مصرف، صبر بر مشکلات اقتصادی دانست.

کتابدار مدرسه علمیه الزهراء علیها السلام گرگان تصریح کرد: عدم وابستگی اقتصادی به مشرکان، کاهش فاصله طبقاتی، به کارگیری مسئولان شایسته و معتقد به مبانی اسلامی از جمله محورهای اجتماعی اقتصاد مقاومتی در قرآن است.

در پایان خانم آمنه شهریاری طلبه سطح سه مدرسه علمیه عالی الزهراء علیها السلام گرگان در بحث حمایت از اقشار آسیب‌پذیر با استناد به کلام معظم رهبری (مدظله العالی) در بیانیه گام دوم انقلاب گفت: «توزیع ثروت باید عادلانه باشد، اقتصادی که در کشور است اقتصاد تولید محور و درون‌زا باشد و افرادی که قدرت تولید و قدرت حمایت از اقتصاد درون‌زا را دارند مورد توجه قرار داده شوند. دل‌های مسئولان نیز باید به‌طور دائم برای رفع محرومیت‌ها بتپد و از شکاف طبقاتی به شدت بیمناک باشد».

مبلغ حوزه ادامه داد: کسب ثروت در جمهوری اسلامی جرم نبوده اما توزیع منابع عمومی و میدان دادن به‌ویژه مدارا کردن با فریب‌کاران اقتصادی که به بی‌عدالتی می‌انجامد به شدت ممنوع و غفلت از قشرهای نیازمند جامعه به هیچ وجه مورد قبول نمی‌باشد.

شهریاری در ادامه به آسیب‌های فقر و ناداری در جامعه اشاره کرده و گفت: فقر، خواری و حیرانی عقل را به وجود آورده و این کار موجب پیدایش اندوه‌ها و از دست دادن عزت نفس و ایجاد احساس متضاد در فرد می‌شود.

وی اضافه کرد: گاهی فرد دچار فقر، برای خارج شدن از این وضعیت و کم کردن فاصله اش با خط فقر به خط‌هایی مانند دزدی و اختلاس دست زده و یا حتی دچار انحرافات

اخلاقی می‌شود.

مبلغ حوزه، از دیگر آسیب‌های فقر را تحیر و پریشانی، سرکوب استعداد‌های فردی، جلوگیری از حرکت فرد به سمت کمال حقیقی و گاهی زوال خانواده دانست. شهرداری به راهکارهای مبارزه با فقر پرداخت و گفت: زکات، خمس، کفارات مالی، صدقه دادن، انفاق کردن و نحوه تقسیم ارث از جمله راهکارهایی که در قرآن کریم به آن اشاره شده است.

وی یادآور شد: کار و تلاش افراد مستعد کار نیز باعث افزایش روزی و کم شدن فقر در جامعه شده و همچنین مصرف مالیات در مسیر درست و توزیع عادلانه آن نیز در اسلام برای کاهش فقر بسیار تأکید شده است.

طلبه سطح سه مدرسه علمیه عالی الزهراء ع گرگان در پایان توصیه کرد: در زمان خدمت رسانی باید شان و کرامت انسانی حفظ و با توکل و رضای خداوند، دوری از منت گذاشتن و با تواضع خدمت رسانی انجام شود.

۵. تبیین ابعاد بیانیه گام دوم

ارائه‌کننده: جناب آقای محمد مهدی نژاد

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۸/۱۱/۲۲

برگزارکننده: حوزه علمیه تالش

خلاصه بیانات آقای مهدی نژاد:

چهل سال از انقلاب شکوهمند اسلامی به رهبری امام خمینی رحمته الله علیه و مردم می‌گذرد و اکنون همانند درخت تنومندی است که بالغ شده است و آماده به ثمر نشستن حداکثری است لکن در طول این چهار دهه با فراز و نشیب‌های فراوانی مواجهه و ضمن

پیشرفت‌های فراوان همیشه در معرض مشکلات داخلی و تهدیدهای خارجی بوده است. به همین جهت رهبر فرزانه انقلاب در ۲۲ بهمن ۹۷ چشم انداز آینده را ترسیم و مطالب و بیانات ارزشمندی تحت عنوان گام دوم انقلاب اسلامی تدوین نمودند، به همین منظور برای آشنایی هر چه بیشتر طلاب نشستی تحت عنوان گام دوم انقلاب اسلامی با حضور طلاب و استاد مهدی نژاد برگزار گردید.

استاد مهدی نژاد ضمن برشمردن ضعف‌های فرهنگی، سیاسی و معیشتی؛ تغییر نکردن ۸۰ درصد از مدیران را آفتی بزرگ دانستند و فرمودند: تکیه کردن به نقاط قوت و روی آوردن به جوانان کلید حل مشکلات است. ایشان دو تابعیتی بودن مدیران و حضور خانواده‌هایشان در خارج از کشور، دغدغه نداشتن آن‌ها نسبت به وظایفشان و جریان نفوذ در داخل کشور را مشکلاتی بزرگ عنوان کردند.

ایشان ضمن برشمردن توصیه‌های رهبری برای گام دوم انقلاب اسلامی که بر محورهای هفت‌گانه: ۱. علم و پژوهش ۲. معنویت و اخلاق ۳. اقتصاد ۴. عدالت و مبارزه با فساد ۵.

استقلال و آزادی ۶. عزت ملی، روابط خارجی و مرزبندی با دشمن ۷. سبک زندگی اسلامی استوار است به تفسیر، تشریح و تبیین این محورها پرداختند.

استاد در ضمن مباحث به کارهای انجام شده در طول چهار دهه و راه‌های طی شده من جمله رسیدن به پیشرفت‌های علمی از سلول‌های بنیادی گرفته تا پیشرفت‌های نانو و هسته‌ای، توسعه سیاسی که برای کشور مان استقلال و آزادی را به ارمغان آورد و باعث مطرح شدن نظام اسلامی در جهانی که رو به انحطاط بود، امنیت اجتماعی در نامن‌ترین منطقه جهان و برچیده شدن نظام استبدادی و طاغوت در داخل و نظام استکباری در خارج، ایجاد بستر و زمینه‌های پیشرفت علم و فناوری همانند یک موتور متحرک و ایجاد زیر ساخت‌های سیاسی، اقتصادی و عمرانی نیز اشاره کردند.

۶. تحلیل بیانیه گام دوم انقلاب

ارائه‌کننده: سرکارخانم رقیه زیب ارزانی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۸/۲/۱۱

برگزارکننده: حوزه علمیه ارومیه

خلاصه بیانات خانم زیب ارزانی:

بیانیه گام دوم که در ایام دهه فجر سال ۹۷ از سوی مقام رهبری صادر شده، پیام و پاسخی برای پیش‌بینی‌ها و برنامه ریزی‌های قبلی دشمنان مبنی بر سقوط انقلاب است. رهبر معظم انقلاب با صلابت تمام این بیانیه را صادر کردند

که این بیانیه مشت محکمی است بر دهان این یاوه‌گویان و نشان‌دهنده ثبات، صلابت و امیدواری به آینده و نگرش بسیار عمیق ایشان است.

در ادامه، سخنران محترم به جایگاه، خصوصیات و فضایل رهبری اشاره کردند؛ از جمله این‌که سیاستمداران به رهبر انقلاب لقب ابر حریف داده‌اند که با یک سخنرانی و موضع ایشان تمام رشته‌های دشمنان، پنبه می‌شود، همچنین آقای پوتین، رئیس‌جمهور روسیه بعد از برگشت از سفری که به ایران داشته‌اند؛ می‌گوید: من آنچه را درباره عیسی مسیح علیه السلام خوانده بودم، همه را در چهره رهبر ایران دیدم، حالا فهمیدم چه تدبیری کشور را اداره می‌کند و این خاطره ماندگار در من می‌ماند. آیت‌الله نوری همدانی در مورد رهبر عزیزمان فرموده‌اند: آن قدر ویژگی و شایستگی از جمله شجاعت، تدبیر، فرهنگ، فقه، زمان‌شناسی و معلومات در وجود آیت‌الله خامنه‌ای است که بعد از امام راحل هیچ کس نمی‌توانست این خلاء را پر کند.

ما باید افتخار کنیم که رهبر این جامعه فرزند پیامبر و کسی است که جوامع مسلمین را

در راستای هدایت الهی هدایت می‌کند.

در بیانیه گام دوم ابتدا رهبر عزیز به شرایطی که انقلاب در آن به وقوع پیوست اشاره کرده‌اند با این توصیف که قبل از انقلاب یک رژیم استبدادی و دیکتاتوری بر کشور مسلط بود و طوری در جامعه القاء شده بود که دین به هیچ عنوان نمی‌تواند در زندگی اجتماعی انسان نقش داشته باشد، در چنین جوی که نگرش‌ها به دین چنین بود انقلاب ما توسط یک رهبر دینی به وقوع پیوست.

ما برای این‌که بیانیه گام دوم را بفهمیم باید گذشته را بشناسیم پس گذشته‌شناسی راهی برای پیمودن آینده است.

مسئله دیگری که حضرت آقا در بیانیه اشاره می‌کنند راجع به ارزش‌های انقلاب است که مبنی بر ارزش‌های اسلام و فطرت انسانی است؛ ارزش‌هایی مانند عدالت، استقلال و آزادی.

ایشان در ادامه به آرمان‌های انقلاب پرداخته‌اند؛ آرمان‌هایی از قبیل دفاع از مظلومان و مستضعفان و پایداری در آرمان‌ها و سپس برکات انقلاب اسلامی را یادآور شده‌اند از جمله: ثبات و امنیت و حفظ تمامیت ارضی، پیشرفت‌های ایران در عرصه علم و فناوری، ارتقای بینش سیاسی مردم، افزایش معنویت و اخلاق در فضای عمومی جامعه، جریان دفاع مقدس در عرصه مدافعان حرم، ایستادگی مقتدرانه در برابر زورگویان و...

جوانان گذشته، انقلاب را به این جا رساندند و با خون خود نگذاشتند حتی یک وجب از خاک وطنمان در دست دشمن بیفتد، جوانان امروز وظیفه دارند انقلاب را که زمینه ساز انقلاب حضرت صاحب الزمان روحی له الفداء است، حفظ کنند.

۷. تبیین بیانیه گام دوم انقلاب

ارائه کنندگان:

حجت الاسلام حسینی

سرکارخانم رضیه رئیسی

تاریخ برگزاری: ۱۸ / ۲ / ۱۳۹۹

برگزارکننده: مدرسه علمیه حضرت

زینب علیها السلام یزد

خلاصه نشست:

با توجه به مبانی قرآنی بیانیه، عرصه‌های مختلف بیانیه اعم از علم و پژوهش، اقتصاد، فرهنگ و... تبیین شد تشریح و توضیح بیانیه از بیانات

مقام معظم رهبری علیه السلام و با استناد به آیات قرآن به منظور استفاده بیشتر طلاب

علم و پژوهش، معنویت و اخلاق، اقتصاد، عدالت و مبارزه با فساد و... از توصیه‌های اساسی در بیانیه گام دوم است، این ارزشها از اولویت‌های جامعه می‌باشد که هر کسی بنابر توان خود باید در این زمینه‌ها کار کند.

مقام معظم رهبری علیه السلام مهم‌ترین ظرفیت امید بخش کشور را نیروی انسانی مستعد و کارآمد با زیر بنای عمیق و اصیل ایمانی و دینی می‌دانند چرا که چنین نیروی انسانی، از نیازهای همیشگی و اصلی کشور محسوب می‌شود و به برکت موج جمعیتی که در دهه ۶۰ به وجود آمد کشور در حال حاضر از لحاظ ظرفیت نیروی انسانی از وضعیت مطلوبی برخوردار است و در دهه نود هم باید یک موج جمعیتی به وجود آید تا نتیجه آن در سی سال آینده پدیدار شود.

پیشرفت اساسی جامعه در گرو بالا رفتن سطح علمی و پژوهشی افراد می‌باشد و امید

جوانان به آینده کشور زمینه ساز فعالیت‌ها و تلاش‌ها و انگیزه برای کار در آینده می‌باشد. با توجه به این‌که دشمن به دنبال مایوس‌سازی مردم و مسئولین ما از آینده است لذا جوانان باید پیش‌گام در شکستن این محاصره تبلیغاتی باشند و با کار جهادی، ترس و نومیدی را از خود و دیگران دور کنند.

۸. تبیین محوره‌های بیانیه گام دوم انقلاب و تحلیل وارهائه راهکارهای اجرائی مناسب برای طلاب

ارائه‌کننده: جناب آقای محمد

ایزدی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۸/۹/۸

برگزارکننده: حوزه علمیه الزهراء ع.ا.ع.

شهریابک.

خلاصه بیانات آقای ایزدی:

مهم‌ترین نکته بیانیه این است که

رهبری چهل و یکمین سال انقلاب را

اصلاح مرحله دولت‌سازی و حتی

تغییر ریل سیاسی با مانیفستی جدید دانستند یعنی باید در چهل ساله دوم سه مرحله دولت‌سازی و جامعه‌سازی و تمدن‌سازی طی شود آن هم با ریل‌گذاری جدید سیاسی که نسخه‌ای دستور و حاکمیتی نیست و کلاً مردمی و از بالا به پایین است و ایشان در ادامه تأکید بر شرایط صدور بیانیه، شخص صادرکننده بیانیه، درک و تبیین بیانیه گام دوم داشت. ایشان متذکر شدند صحنه اجتماع و تاریخ با بیانیه رقم می‌خورد در نتیجه کل زندگی‌تان را بر اساس بیانیه گام دوم ویرایش کنید با توجه به روح بیانیه که امید صادق عینی است، و مبنای آن بر اساس معرفت اساسی که بقیه معارف طبق آن صورت می‌گیرد لذا دفاع ابدی از نظریه نظام انقلاب از بیانیه در شرایط صدور بیانیه فهمیده می‌شود. در پایان ابعاد بیانیه بررسی گردید و ماهیت‌های گام دوم انقلاب که شامل: ۱. ماهیت و اصول حرکت انقلاب اسلامی. ۲. اصول حاکم بر حرکت انقلاب اسلامی. ۳. روایت گذشته انقلاب اسلامی. ۴. وضعیت ظرفیت‌های کنونی انقلاب اسلامی. ۵. مسائل آینده انقلاب اسلامی

مورد بررسی قرار گرفت و همچنین بیان کردند که اگر خواهان یک راهبرد تاریخی در پیشبرد تمدن اسلامی هستید که شامل نقش آفرینی جوانان متدین و انقلابی است مسیر پیشرفت انقلاب اسلامی با واکاوی و تلاش در جهت اجرای بیانیه امری ضروری است. در انتهای نشست به راهکارهای طلاب و بررسی آنها پیرامون تحقق محورهای بیانیه گام دوم پرداخته شد.

تبيين بيانیه با رویکرد تشویق و ترغیب
طلاب جهت شرکت در کنگره گام دوم

آنلاین

۳۰ مهرماه
۱۳۹۹

سخنران

سرکار خانم مریم کاویانی

کمیته بافوان کنگره بین المللی گام دوم انقلاب
اسلامی از منظر قرآن و حدیث با همکاری
مدرسه علمیه حضرت زینب کبری سلام الله تهران
سامانه سیما حوزه علمیه خوارزم

۹. تبیین بیانیه با رویکرد تشویق و ترغیب

طلاب جهت شرکت در کنگره گام دوم

ارائه دهنده: سرکار خانم مریم کاویانی

تاریخ برگزاری: چهارشنبه ۱۳۹۹/۰۷/۳۰

آنلاین.

برگزارکننده: مدرسه علمیه حضرت

زینب کبری سلام الله تهران.

۱۵

کرسی‌های علمی - ترویجی

---

۱. زن مهندسی فرهنگی تمدن نوین

اسلامی و گام دوم انقلاب اسلامی

ارائه‌کننده: دکتر زینب طهری

ناقد: دکتر معصومه شریفی

داور: سرکار خانم زینب بهجت پور

دبیر: دکتر معصومه حافظی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۱۱/۱۶ ساعت ۱۱

به صورت مجازی

برگزارکننده: کمیته تخصصی بانوان با

همکاری دانشگاه فرهنگیان.

خلاصه بیانات دکتر طهری:

در نگاه رهبر معظم انقلاب اسلامی، با توجه به پیچیدگی‌های تمدنی عصر حاضر، تمدن نوین اسلامی از دو بُعد اساسی تشکیل می‌شود یک بُعد آن، بُعد ابزاری است که همه برنامه‌ها، ساختارها و نهادها و حتی زیرساخت‌های آنان را در بر می‌گیرد و در برخی فرمایشات معظم له، به این بخش از زیرساخت‌ها، نرم افزار اطلاق می‌شود. بُعد دوم تمدن نوین اسلامی، بُعدی است که تمام بُعد اول در آن ظاهر می‌شود و آن چیزی جز سبک زندگی عینی در جامعه نیست که بخش متنی و اصلی و اساسی است. بخش ابزاری تمدن اسلامی از منظر مقام معظم رهبری عبارت است از همین ارزش‌هایی که ما امروز به عنوان پیشرفت کشور مطرح «اصولی نام برد می‌کنیم: علم، اختراع، صنعت، سیاست، اقتصاد، اقتدار سیاسی و نظامی، اعتبار بین‌المللی، تبلیغ و ابزارهای تبلیغ. اینها همه بخش ابزاری تمدن است؛ وسیله است.

بر اساس گفته‌های رهبر معظم انقلاب، برای تحقق تمدن اسلامی، به نرم افزارهای دینی و علمی و عینی نیازمندیم. در مجموع بیانات می‌توان به سه لایه محوری این نرم افزارها اشاره

کرد که به‌عنوان سه پرونده جدی انقلاب فرهنگی نام برده می‌شود: ۱. نرم افزارهای دینی؛ ۲. نرم افزارهای علمی؛ ۳. نرم افزارهای عینی - اجرایی. یکی از عرصه‌های مهم و تأثیرگذار در باب مهندسی تمدن اسلامی، تولید نرم افزار عینی است. منظور از نرم افزارهای عینی، نرم افزارهایی است که مستقیماً در تغییر جامعه تأثیر می‌گذارند، مانند الگوهای توسعه که بر اساس آن‌ها برنامه توسعه اجتماعی پایه‌ریزی، و مقدمات عینی جامعه در راستای تحقق اهداف هزینه می‌شود. شاید بتوان گفت این عرصه، حساسترین عرصه در باب تولید نرم افزاری است؛ چراکه نمود نرم افزارهای دینی و علمی در این نرم افزار است و این نرم افزار مستقیماً با عینیت جامعه رابطه دارد. محور یترین نرم افزار عینی در مهندسی تمدن اسلامی، دستیابی به الگوهای ایرانی اسلامی پیشرفت در همه عرصه‌های حیات اجتماعی مبتنی «سیاسی، فرهنگی و اقتصادی» است؛ چراکه تمام تنظیمات اجتماعی در ابعاد گوناگون بر این الگوها و مدل‌های اجرایی صورت می‌گیرد. مهندسی فرهنگ از دیگر نرم افزارهای عینی است. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای علاوه بر ضرورت تدوین الگوی جامع پیشرفت که ناظر به همه ابعاد جامعه، اعم از سیاست و فرهنگ و اقتصاد است، به صورت اخص در حوزه فرهنگ به تفصیل وارد شده و سه مسئله اساسی مهندسی فرهنگ، مهندسی فرهنگی و پیوست فرهنگی را در راستای الگوی پیشرفت مطرح فرموده است. ایشان در گام اول معتقد است باید حوزه فرهنگ به خوبی شناخته شود تا در گام بعدی بر اساس فرهنگ مهندسی شده، کشیدگی فرهنگ در دیگر حوزه‌های اجتماعی ملاحظه گردد؛ یعنی مهندسی فرهنگ مقدم بر مهندسی فرهنگی است. برای مهندسی فرهنگی کشور، باید فرهنگ مهندسی شده‌ای، که بر اساس آن می‌خواهد کشور مهندسی شود، معین گردد. بنابراین جایگاهی که وظیفه مهندسی فرهنگی کشور را برعهده دارد باید نخست مهندسی فرهنگ انجام دهد. مهندسی فرهنگ بدین معناست که همه روابط و اجزای فرهنگ با رویکرد سیستمی ملاحظه و مشخص شود که فرهنگ ملی، فرهنگ عمومی و حرکت عظیم درونی و صیورور تبخش و کیفیت بخشی که اسمش فرهنگ است و در درون

انسان‌ها و جامعه به وجود می‌آید، چگونه باید باشد؛ فرهنگ هدف کدام است، اشکالات و نواقصش چیست؛ چگونه باید رفع شود؛ فرهنگ موجود کدام است؛ و کندی‌ها و معارضاتش کجاست. از منظر مقام معظم رهبری، مهندسی فرهنگ اولاً، نگاه کلان و برتر به مدیران فرهنگی ارائه می‌دهد و ثانیاً، در سایه آن به خوبی می‌توان فرهنگ را آسیب‌شناسی و هدایت کرد؛ ثالثاً، مانند دست محافظی برای فرهنگ است. مهندسی فرهنگی دیگر ابزار عینی در مهندسی تمدن نوین اسلامی و تحقق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی است. رهبر معظم انقلاب، در گام بعدی به کشیدگی فرهنگ در همه ساحت‌های اجتماعی توجه دارند. بنابراین معتقدند باید همه تصمیمات کلان جامعه در تمام حوزه‌ها بر مدار فرهنگ و توسعه فرهنگ اسلامی گرفته شود؛ ایشان می‌فرمایند: «فرهنگ مثل روحی است که در کالبد همه فعالیت‌های گوناگون کشور حضور و جریان دارد. فرهنگی که باید در تولید، خدمات، ساخت‌وساز، کشاورزی، صنعت، سیاست خارجی و تصمیمات امنیتی رعایت شود و حدود را معین شود». همه توجه به این نکته اساسی بیان‌گر تفاوت جوهری نظام‌های مادی (اقتصادمحور) با نظام الهی (فرهنگ محور) است. ابزار دیگر عینی مهندسی تمدن، پیوست فرهنگی است. مقام معظم رهبری افزون بر طرح مسئله مهندسی فرهنگی، به عنوان کاری اساسی و حرکتی از طرف بالا، مسئله پیوست فرهنگی برای همه طرح‌های اقتصادی، طرح‌های مالی و طرح‌های عمرانی را به عنوان حرکتی از پایین برای سامان دهی حوزه فرهنگ در دوران گذار مطرح می‌کنند. پیوست فرهنگی سندی است مشتمل بر مطالعات کارشناسی، مبتنی پی‌شبینی پیامدهای فرهنگی و اعمال الزامات و استانداردهای مربوط در هر نوع طرح، تصمیم و اقدام کلان اقتصادی، سیاسی، حقوقی - قضایی، اجتماعی و فرهنگی متناسب با مقتضیات و شرایط جامعه.

از مجموع آنچه به عنوان نرم افزارهای عینی تمدن نوین اسلامی یاد شده، مهندسی فرهنگی ضرورتی است اجتناب‌ناپذیر که مقام معظم رهبری بارها به آن اشاره فرموده و آن را از وظایف اصلی شورای عالی انقلاب فرهنگی شمرده‌اند. این امر مهم، مستلزم بررسی همه

جانبه ابعاد و مسائل مطرح در مهندسی فرهنگی است. مسایلی مانند مفهوم مهندسی فرهنگ، جایگاه مهندسی فرهنگی در تحقق تمدن نوین اسلامی و گام دوم انقلاب و جایگاه زن در مهندسی فرهنگی گام دوم انقلاب اسلامی.

برخی از مهم‌ترین دلایلی که به‌عنوان ضرورت مهندسی فرهنگی می‌توان مطرح کرد، عبارتند از: هجوم همه جانبه فرهنگ مادی به فرهنگ توحیدی؛ لزوم تحقق آرمان‌های دینی و ساماندهی آموزه‌های دینی؛ یکی از اسناد بالادستی کشور؛ مهندسی فرهنگی اساس بالندگی و پویایی؛ ایجاد زمینه مبتکرانه با ابعاد تازه تهاجم فرهنگی غرب و از همه مهم‌تر، تضمین حیات انقلاب اسلامی، به‌عنوان انقلاب عظیم فرهنگی، از دیگر وظایف عمده مهندسی فرهنگی است. بنابراین سرمایه‌گذاری مادی و معنوی جدی و سریع برای اجرای مهندسی فرهنگی، یکی از ضرورت‌های گریزناپذیر است و در این میان بررسی نقش بانوان در مدیریت راهبردی فرهنگی جامعه اسلامی برای تحقق بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی و دستیابی به تمدن نوین اسلامی ضروری است.

از منظر مقام معظم رهبری، مهندسی فرهنگی دارای ابعادی در زمینه‌های فرهنگ ملی، فرهنگ عمومی، فرهنگ تخصصی، فرهنگ سازمانی است. ایشان با اشاره به تأثیرگذاری عمیق فرهنگ در ابعاد مختلف جامعه و کشور، ابعاد مهندسی فرهنگی را در تمام زمینه‌های فردی و اجتماعی می‌دانند: «فرهنگ عمومی علاوه بر رفتارهای فردی و اجتماعی در تصمیم‌سازی‌ها و تصمیم‌گیری‌های حکومتی نیز کاملاً مؤثر است و به همین علت باید آن را به شکلی صحیح، تبیین و پیگیری کرد». در این نشست به مسأله مهندسی فرهنگی مشارکت سیاسی بانوان خواهیم پرداخت.

از منظر مقام معظم رهبری، «زن در تمام عرصه‌های اجتماعی هم می‌تواند شرکت کند، درس بخواند، درس بدهد، کسب کند، شغل اداری بگیرد، کارگری کند و تمام فعالیت‌های اجتماعی، سیاسی و مبارزاتی که مرد در جامعه انجام می‌دهد، زن هم با حجاب انجام دهد». امروز سیاست‌های کلان فرهنگی به منظور توانمندسازی زنان و جلب مشارکت آنان

در توسعه سیاسی، شاخص مهمی در فرایند توسعه پایدار جامعه محسوب می‌شود. با وجود آن‌که نیمی از جمعیت جامعه را زنان تشکیل می‌دهند، اما موقعیت زنان در جامعه فاقد ثبات است. رفع این بی‌ثباتی مستلزم مهندسی فرهنگی است که این مهندسی زمانی اهمیت و ضرورت خود را نشان می‌دهد که جامعه با مشکل فرهنگی روبه‌رو شده باشد. مهندسی فرهنگی، موجب گرایش به نهادی شدن مشارکت زنان در عرصه‌های سیاسی و اجتماعی به‌ویژه در رده‌های مدیریتی می‌شود. با وجود افزایش اشتغال زنان در سازمان‌ها، پیشرفت بانوان در مشاغل تصمیم‌سازی، تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری، مدیریت آینده و تحقق تمدن نوین اسلامی نیازمند استفاده کارا از نیروی بالقوه زنان در سطوح کلان مدیریت جامعه اسلامی است. امروز سهم کردن زنان در قدرت و توسعه سیاسی، نه تنها امری از سر اختیار، بلکه امری ضروری است. برخی راهکارها برای مهندسی فرهنگی نهادی شدن فرهنگ مشارکت سیاسی زنان عبارت است از: ایجاد تغییرات اساسی در سیاست‌های کلان و راهبردهای فرهنگی و برنامه‌ها به منظور مهندسی و پیاده‌سازی برنامه‌های کاری منعطف برای زنان در جامعه؛ ایجاد استراتژی مشاغل مشارکتی؛ سازماندهی پست‌های سازمانی به منظور مهندسی ایجاد توازن محیط خانه و کار زنان و تقویت نهاد خانواده و حل مشکلات و تعارضات ناشی از آن‌ها؛ مهندسی فرصت‌ها برای توانمندی زنان، تقویت مهارت و آموزش، تشویق زنان به خودباوری و قاطعیت در محیط و ایجاد خط مشی‌های جدید در بخش‌های مختلف سازمانی؛ طراحی مسیر شغلی متناسب، به منظور توانمندسازی زنان به تمرکز در محیط کار برای کسب هدف شغلی خاص و مهندسی خروج زنان از پراکندگی در هدف‌های شغلی؛ مهندسی فرهنگی از طریق ارتقای مهارت‌های مناسب و نهادی کردن رقابت سالم در زنان و مردان برای خروج از تصورات قالبی و پیشرفت در سطوح موقعیت اجتماعی؛ اتخاذ سیاست‌های فرهنگی به منظور تدوین راهبردهای مناسب در جهت تقویت اعتماد به نفس و اطمینان در زنان، باور به توانمندی مهارت و شایستگی مدیریت و مشارکت سیاسی زنان؛ تدوین اصول مهندسی و راهبردهای آموزش و

یادگیری مهارت سیاسی زنان، ایجاد و تقویت شناخت و یادگیری به منظور ایجاد توانمندی و علاقه‌مندی در زنان برای مشارکت در مدیریت سیاسی؛ مهندسی فرهنگی به منظور نهادینه شدن بهره‌گیری زنان از مشاوران خردمند، بهره‌گیری از مدل‌های نقش، ایجاد شبکه‌های ارتباطی و تغییر در سبک مدیریت و توانمندسازی زنان به مشارکت سیاسی.

به نظر می‌رسد راهکار عملی جایگاه زنان در مهندسی فرهنگی برای دستیابی به تمدن نوین اسلامی و تحقق منویات مقام معظم رهبری در گام دوم انقلاب اسلامی، ضرورت مطالعات نظری فرهنگ و فرهنگ‌پژوهی و لزوم تأسیس فلسفه فرهنگ، توسعه علم فرهنگ، دایر کردن رشته فرهنگ‌پژوهی در دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها و تأسیس رشته تخصصی فرهنگ‌پژوهی در حوزه‌های علمیه خواهران و ورود فضلا و اساتید دانشگاه و حوزه‌های علمیه خواهران به نظریه‌پردازی در زمینه مطالعات فرهنگی و فرهنگ‌پژوهی است. بی‌شک، هیچ تصمیم جدی و تدبیر اساسی و هیچ تحول و تکامل منطقی خودآگاه در جامعه ما رخ نخواهد داد، مگر این‌که فرهنگمان را تقدیر و تدبیر کنیم و کار بر روی فرهنگ نیز ممکن نیست جز با شناخت ماهیت، ویژگی‌ها، اجزا و مقومات فرهنگ، و شناخت قواعد حاکم بر آن و این‌همه آن‌گاه اتفاق خواهد افتاد که رشته‌هایی مانند فلسفه فرهنگ و علم فرهنگ را به صورت رشته‌های اصلی علمی آموزشی و پژوهشی در مراکز علمی حوزوی و دانشگاهی بانوان تأسیس و فعال کنیم، تا ضمن نظریه‌پردازی، تولید ادبیات، تربیت نیرو، فرایند تصرف در فرهنگ و تدبیر فرهنگی شئون مختلف کشور را علمی نماییم. به نظر می‌رسد مراجع تصمیم‌گیر در دو نظام علمی حوزوی و دانشگاهی و دستگاه‌های پژوهشی و آموزشی عالی کشور باید اهتمام خاصی در زمینه فرهنگ‌پژوهی با نگرشی فلسفی، علمی و تجربی با مشارکت گسترده‌تر بانوان داشته باشند.

باسم تعالی
کرسی علمی ترویجی
عنوان:
راه کارهای تعالی انسان در قرآن و حدیث با محوریت بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

ارائه‌دهنده:
حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمداکبری عضو هیئت علمی دانشگاه علم و معارف اسلامی قم

ناقدین:
حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید نقی موسوی عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان قم و معاون آموزشی و پژوهشی دفتر نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه فرهنگیان
دکتر محسن رفیعی عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان قم و دبیر هم اندیشی اساتید در نهاد مقام معظم رهبری دانشگاه فرهنگیان استان قم

دبیر کرسی:
حجت الاسلام والمسلمین مهدی جهانی دانش پژوه دکتری قرآن و علوم فقه و اصول و عضو دفتر حوزه کنگره بین المللی گام دوم انقلاب اسلامی در قرآن و حدیث
زمان: دوشنبه ۲۳ فروردین ۱۴۰۰ - ساعت ۱۰ صبح - لینک ورود: <https://fbn.ir/ra/4444>
(به شرکت کنندگان توصیه می‌شود از کلاس با استفاده از موبایل)

۲. راهکارهای تعالی انسان در قرآن و حدیث با محوریت بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد اکبری

(عضو هیئت علمی دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم قم)

ناقدین:

حجت الاسلام والمسلمین دکتر سید نقی موسوی

(عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان قم و معاون آموزشی و پژوهشی

دفتر نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه فرهنگیان دکتر محسن رفیعی

(عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان قم و دبیر هم اندیشی اساتید در نهاد مقام معظم رهبری در دانشگاه فرهنگیان استان قم)

دبیر:

حجت الاسلام والمسلمین مهدی جهانی (دانش پژوه دکتری قرآن و علوم و سطح ۴ فقه و اصول و عضو دبیرخانه کنگره بین المللی گام دوم انقلاب اسلامی از منظر قرآن و حدیث)

تاریخ برگزاری: دوشنبه ۲۳/۱/۱۴۰۰، ساعت ۱۰ صبح.

خلاصه

در بیانیه گام دوم موضوعاتی مانند: سبک زندگی، تمدن نوین اسلامی، آرمان‌گرایی واقع بینانه، نظام انقلابی، انقلابیگری، مؤمن انقلابی آمده و هدف نهایی و خروجی تمام این مفاهیم انسان متعالی است. در این نشست مؤلفه‌های انسان متعالی که از محورهای بیانیه گام دوم مقام معظم رهبری است از منظر قرآن و حدیث تبیین شده است. ۲. مسئله اصلی بحث نشست بیان چهار مؤلفه انسان متعالی: معرفت و آگاهی، عبادت، طهارت و جهاد بیان شده است که بدون این چهار مقدمه و چهار عنصر انسان به کمال علمی و عملی نمی‌رسد و در نتیجه جامعه و فرهنگ و تمدن اسلامی به تعالی نخواهد رسید، پس بالضروره چهار رکن اصلی انسان متعالی و جامعه متمدن و تمدن ساز معرفت و بصیرت، عبادت و بندگی و پاکی و طهارت و جهاد و دفاع همه جانبه و همیشگی است و این چهار ستون اصلی همه معارف الهی و اسلامی و نیز روح بیانیه گام دوم انقلاب توسط مقام معظم رهبری است. حقیقت مفاهیم چهارگانه معرفت، عبادت، طهارت و جهاد بیان شده و ثانیاً راه نیل و رسیدن به واقعیت و حقیقت این مفاهیم که از راه ولایت مداری دائمی و همه جانبه در حکمت نظر و حکمت عملی یعنی به حقیقت معرفت و بصیرت رسیدن. مثلاً خداشناسی انسان نائل نمی‌آید مگر از مصدر و مجرای امام معصوم به حقیقت عبادت و طهارت و جهاد. بیان این مطلب که ولایت فقیه در واقع در امتداد و دامنه تولی امام معصوم است نه در عرض آن و گام دوم و اهدافش تحقق پیدا نمی‌کند مگر از بستر و مجرای امام‌شناسی و تبعیت از ولایت فقیه و الا در مکاتب دیگر هم علم و آگاهی و جهاد و حتی عبادت هم هست اما موجب تعالی انسان نمی‌شود.

روح بیانیه گام دوم، انسان و جامعه متعالی قرآنی است و راه رسیدن به انسان و جامعه متعالی چهار راهکار اساسی معرفت، عبادت، طهارت و جهاد است. البته از بستر و مجرای امام‌شناسی و ولایت مداری و ولایت فقیه امکان‌پذیر است.

آنچه که روح این راهبرد و راهکار محسوب می‌شود راهبرد معنویت و اخلاق است.

اولین راهکار تعالی انسان در قرآن و حدیث خداشناسی و خودشناسی است. علم و معرفت الهی عامل و عنصر رشد و بالندگی انسان است. مهم‌ترین شاخص تعیین سعه وجودی و درجه تعالی انسان، کثرت و وسعت معلومات او است، هر چه معلومات بیشتر و وسعت بیشتری داشته باشد، تعالی او بالاتر است و این طبق نص آیه قرآن کریم است. در سوره مجادله آیه ۱۱ می‌فرماید: «إِيذِيعِ اللّٰهُ الَّذِيْنَ آمَنُوْا مِنْكُمْ وَالَّذِيْنَ أُوْتُوْا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ» کسانی که ایمان دارند یک درجه از تعالی و رشد را پیدا می‌کنند، اما کسانی که علم توأم با ایمان دارند آن‌ها درجاتی از تعالی و رشد را به دست آورده‌اند. معنا و مفهوم این آیه شریفه این است که کثرت و وسعت معلومات، در واقع با سعه وجودی انسان و درجه تعالی انسان ارتباط دارد. به همین منظور در آیه دیگر خدای متعال به پیامبر خود می‌فرماید: «وَقُلْ رَبِّ زِدْنِيْ عِلْمًا» این علم، این معرفت، این خداشناسی، این توحید است که به انسان عظمت می‌دهد و انسان را بزرگ می‌کند و وسعت می‌دهد و انسان را فراتر از این عالم، بلکه یک وجود لایتناها و نامتناهی و ابدی بار می‌آورد، البته لازم به ذکر است که خداشناسی خود جنبه‌های متعددی دارد. راه‌های خداشناسی آیات آفاقی، آیات انفسی، برهان صدیقین؛ عمدتاً در این سه راه کلی خلاصه می‌شود که بهترین راه خداشناسی همین برهان صدیقین است یعنی شناخت و معرفت الهی با خود خدا. «يَا مَنْ دَلَّ عَلَى ذَاتِهِ بِدَاتِهِ» که امیرالمؤمنین علی علیه السلام در دعای صباح و در دعای عرفه فرمودند: «الْهٰی عَرَفْتُكَ بِكَ عَرَفْتُكَ وَ اَنْتَ دَلَلْتَنِيْ عَلٰیكَ»؛ خدایا به خودت تو را شناختم، تو خودت دلیل و نشانه توحید و خداشناسی هستی. این بهترین راه خداشناسی است. بهترین راه خودشناسی هم باز برهان صدیقین است و بهترین راه آن شناخت موجودات و ممکنات عالم و عوالم دیگر هم باز خداشناسی است، یعنی انسان هم خدا را با خدا بشناسد هم خود را با خدا بشناسد و هم غیر خدا هر چه که است را با خدا بشناسد این عالی‌ترین درجه شناخت است. بهترین راه خداشناسی، بهترین راه خودشناسی و عالم‌شناسی عبارتست از برهان صدیقین است. امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «اغْرِفُوا اللّٰهَ بِاللّٰهِ! وَ الرَّسُوْلَ بِالرِّسَالَةِ وَ اَوَّلِيْ الْاَمْرِ بِالْاَمْرِ بِالْمَعْرُوْفِ وَ الْعَدْلِ وَ الْاِحْسَانِ». پس

یکی از راهکارها و بهترین راهبرد تعالی انسان، خداشناسی و خودشناسی است، بهترین راه خداشناسی و خودشناسی برهان صدیقین است. این که با خدا، خدا را بشناسیم، این که با خدا خود را بشناسیم، این که با خدا پیامبر را بشناسیم، با خدا امام زمان عَلَيْهِ السَّلَامُ را بشناسیم، این بهترین راه خداشناسی و خودشناسی است و این را در قالب مثال می‌شود پیاده کرد که خداشناسی انسان سالک با خود خدا به مانند این است که آینه بخواهد خودش را بشناسد. آینه اگر بخواهد خودش را بشناسد باید چکار کند؟ ۱. باید آفتابی باشد که آینه در برابر آن آفتاب قرار بگیرد ۲. این آینه قدری سرش را بیاورد پایین خم کند خودش را و به خود آینه نگاه کند بعد از این که این آینه‌ای که در برابر آفتاب قرار گرفته سرش را خم می‌کند به خودش نگاه می‌کند از آن اگر سؤالی کنیم که چه چیزی در آینه می‌بینی حتماً و قطعاً جواب می‌دهد آفتاب را می‌بینم، خورشید را می‌بینم چرا؟ چون در آینه چیزی جز آفتاب نیست و آن چه که در آینه است خورشید است، آفتاب است، آفتاب آمد دلیل آفتاب. خدای سبحان دقیقاً همین کار را با ما کرده است. خدا با برهان صدیقین با خودش خود را به ما معرفی کرده است. در آیه ۱۷۲ سوره مبارکه اعراف می‌فرماید: «وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَىٰ شَهِدْنَا أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ» خدای متعال حجت را بر انسان تمام کرده است، یعنی خود را به انسان نشان داده است. خود را به انسان معرفی کرده است. در این جا نکته مهم این است که ما از چه راهی به معرفت و خداشناسی برویم که به هدف برسیم و خدا را بندگی کنیم. بنابر کتاب و سنت، معرفت الله و اطاعت الله بدون امام‌شناسی، معرفت امام و ولایت‌مداری و تبعیت از امام محال است، محال است کسی به توحید ناب، به معرفت حضوری خدای متعال، بدون امام‌شناسی، بدون ولایت الهی نائل شود. اگر کسی بخواهد اخلاق او اخلاق الهی باشد باید به امام اخلاق اقتدا کند و اخلاق او منطبق بر امام اخلاق باشد اگر عمل کسی را خواست صالح باشد باید به امام الاعمال اقتدا کند و عمل او با امام الاعمال منطبق باشد.

مقام معظم رهبری در بیانیه گام دوم فرمودند هدف آماده‌سازی جهان برای حضور ولی

عالم حضرت بقیه الله الاعظم ولی و ارواح العالمین است. این آماده‌سازی در مراحل صورت می‌گیرد که از جمله خودسازی و ترویج دیگرسازی و جامعه‌سازی است و به این مهم با شناخت ولی خدا سریع‌تر دست می‌یابیم.

بحث تعالی انسان رشد حرکت از وضع موجود به حرکت به موضع مطلوب است. هرکسی به اندازه خودش حرکتی می‌کند و آن چیزی که حضرت آقا انتظار دارند و در پیام نوروزیشان و در شعار سال گذشته فرمودند برخی محقق شده است. ما باید امروز از حرکت دین دانی به دین‌داری برسیم. در بیانیه گام دوم حضرت آقا می‌فرمایند هدف اصلی جوانان و نخبگانند و در مباحث تمدنی و سبک زندگی، مخاطب جوانانند و انتظار از دولت آینده، دولت و مسئولانی جوان، حزب الهی و انقلابی است. تالیف معنوی حرکت صعودی و ارتقا، یعنی هر حرکتی صعودی نیست ممکن است درجا باشد. امروز خودسازی حلقه گمشده تعالی انسان در گام دوم انقلاب است.

۳. نقش تربیتی مادران در تحقق تمدن نوین اسلامی با محوریت بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

ارائه کننده: دکتر معصومه شریفی
(استادیار و عضو هیئت علمی
دانشگاه فرهنگیان قم)

ناقد اول: دکتر زینب شریفی
ناقد ۲: دکتر سلیمه سائری
دبیر علمی: سرکار خانم زینب

بهجت پور

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹ / ۱۱ / ۱۴ ساعت ۱۰ - ۱۱:۳۰

مجازی

برگزارکننده: کمیته تخصصی بانوان با همکاری دانشگاه فرهنگیان.

خلاصه:

قله تمدن نوین اسلامی، جامعه مهدوی و حکومت جهانی حضرت صاحب الامر عجل الله تعالی فرجه الشریف است، ارائه الگو و مدل تربیتی در گام دوم انقلاب برای دستیابی به تربیت فرزندان مهدوی برای دستیابی به اهداف تمدن نوین اسلامی خانواده مهدوی، اساسی ترین هدف این نشست است. از جمله دستاوردهای این نشست،

ارائه الگو و مدل مجسم در خصوص نقش تربیتی مادران، در سطح منطقه ای، ملی و بین المللی (جهان وطنی) است. زن به عنوان مخلوق خداوند متعال و نیمی از پیکره اجتماع، جایگاهی ویژه در خانواده دارد. نقش مادران در تربیت فرزندان، بی بدیل است.

گام دوم انقلاب، منطقی‌ترین، بهترین و مناسب‌ترین بستر برای دستیابی به اهداف تمدن نوین اسلامی است.

خاستگاه و انگیزه صدور گام دوم صدور هوشمندانه و حکیمانه بیانیه گام دوم انقلاب در پایان چهل سالگی نخست و در آستانه چهل سالگی دوم انقلاب درحالی که کارنامه درخشان انقلاب، انباشته از افتخارات و دستاوردهای بی‌نظیر است، اردوگاه صهیونیست و استکبار جهانی، اقدام به فضاسازی برای ناامیدی رسالت مادری است.

نقش‌آفرینی زنان در طول تاریخ ایران زمین و به‌خصوص در برهه‌های حساس و بزنگاه‌های تاریخی بر هیچ‌کس پوشیده نیست. تاریخ این سرزمین گواه حضور پرصلابت زنانی است که به شکل مستقیم و غیرمستقیم حمایت‌شان از وطن و ارزش‌های اسلامی را به اثبات رسانده‌اند. انقلاب اسلامی ایران نیز با حضور و مبارزات خستگی‌ناپذیر این نیمه‌جامعه به پیروزی رسید و فداکاری‌های زنان جامعه ما در دوران دفاع مقدس همچنان ادامه داشت؛ مادران و همسرانی که خودشان همسر و فرزندشان را راهی جبهه‌های جنگ می‌کردند. حالا هم این جهاد همچنان ادامه دارد و رویش‌های انقلاب را در نسل جوانی می‌بینیم که داوطلب حضور در جبهه‌های نبرد حق علیه باطل در آن سوی مرزهای جغرافیایی کشورند تا مرزهای اعتقادی‌شان را پاس دارند و باز هم مادران و همسران مدافع حرم با ایستادگی پرصلابت‌شان در برابر خبر شهادت یا جانبازی عزیزان‌شان خم به ابرو نمی‌آورند تا گوشه‌ای از نقش پررنگ زنان را در گام دوم انقلاب و تحقق سند الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت به منصف ظهور برسانند.

برنامه‌ریزی و بسترسازی مادران برای تربیت فرزندان مهدی باور و مهدی یاور، دو شاخصه اصلی نسلی که زمینه‌ساز حکومت مهدوی است. با توجه به هجوم سهمگین ناتوی فرهنگی از یک سو، و با توجه به پذیرا بودن نسل جوان، ضرورت تعمیق تربیت و باورهای دینی، کاملاً محسوس است. سکان دار این تربیت، مادران هستند. با توجه به همه داشته‌ها، اگر مادر منتظر تربیت نشود، نمی‌تواند منتظر پرور باشد؛ لذا دستیابی به اهداف

گام دوم، تمدن نوین اسلامی و رسیدن به حکومت جهانی معدی موعود، امکان‌پذیر نخواهد بود. تربیت نسل مهدی باور، از دغدغه‌های جدی خانواده انقلابی است؛ اما امروز والدین، با چالش‌های جدی در تربیت نسل چهارم انقلاب اسلامی روبه‌رو است. یکی از برجسته‌ترین چالش‌ها، عدم پذیرش و مقابله اردوگاه صهیونیست و استکبار جهانی با اصل دین و انقلاب شکوهمند اسلامی است که طلیعه دار حکومت جهانی مهدی عج است؛ زیرا حکومت جهانی حضرت مهدی را معارض با اهداف خویش می‌بینند. استکبار جهانی برای تقابل جدی با دین باوری و مهدی باوری، با بهره‌گیری از صنعت سینما، رسانه، هنر و تبلیغات و ماهواره، تهیه فیلم‌های هالیوودی، بازی‌های رایانه‌ای و... از یک سو، و سیطره بر اقتصاد و سیاست کل جهان از سوی دیگر، به مبارزه با اعتقاد به ظهور منجی الهی می‌پردازد. آنان به خوبی معتقدند که پرچم سرخ حسینی و پرچم سبز مهدوی، موجب خروش و امید به آینده‌ای روشن برای مقابله با ستمگران است. از این رو رسالت مادران در تقویت باورهای دینی و تربیت نسل مهدی یاور از بایسته‌های رسالت مادران در گام دوم انقلاب اسلامی است.

• دکتر زینب طیبی (استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان قم)

با عبور از ۴۰ سال نخست انقلاب و ورود به گام دوم، رهبر فرزانه انقلاب در بیانیه‌ای نقشه راه کشور را برای گام دوم انقلاب تشریح فرمودند. بیانیه‌ای که به شکلی پرنگ‌تر از همیشه بر نقش جوانان در تحقق گام دوم انقلاب و دستیابی به عنوان محور تحقق نظام پیشرفته اسلامی تأکید دارد. بدیهی است زنان نیز به عنوان نیمه فعال و تأثیرگذار جامعه در تحقق سند الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت و گام دوم انقلاب اسلامی در دستیابی به نظام پیشرفته اسلامی نقشی اساسی دارند؛ چراکه مدیریت خانواده و از آن مهم‌تر مدیریت سبک زندگی در دستان توانمند زنانی است که در نقش‌های مادری و همسری محور کانون خانواده و از این رهگذر محور جامعه‌اند. اما نقش زنان در گام دوم انقلاب اسلامی چیست و این نقش چگونه محقق می‌شود؟ نسخه عملی‌تر نقش زنان در گام دوم انقلاب را می‌توان از دل سند الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت بیرون کشید... الگوی پایه، چارچوب الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت و معرف

سیر کلی تحولات مطلوب ایران در عرصه فکر، علم، معنویت و زندگی به سوی تمدن نوین اسلامی - ایرانی در نیم قرن آینده است. این الگو با مشارکت گسترده متفکران و صاحب نظران ایرانی و بر اساس جهان بینی و اصول اسلامی و ارزش های انقلاب اسلامی و با توجه به مقتضیات اجتماعی و اقلیمی و میراث فرهنگی ایران، طبق روش های علمی و با استفاده از دستاوردهای بشری و مطالعه آینده پژوهانه تحولات جهانی طراحی شده و شامل مبانی، آرمان ها، رسالت، افق و تدابیر است. مبانی، اهم پیش فرض های اسلامی، فلسفی و علمی جهان شمول معطوف به پیشرفت را ارائه می دهد. آرمان ها، ارزش های فرا زمانی - فرامکانی و جهت بخش پیشرفت است. مبانی و آرمان ها وجه اسلامیت الگو را تضمین می کنند. رسالت، میثاق مشترک مردم و نظام جمهوری اسلامی ایران برای پیشرفت است. افق، آرمان های الگورا بر جامعه و زیست بوم ایران در نیم قرن آینده تصویر می کند و هدف های واقعی آحاد مردم، جامعه و حکومت ایران را در آن موعده معین می سازد. این الگو که در ۵۶ بند تنظیم شده، بندی اختصاصی برای زنان دارد که وظایف و نقش زنان را در تحقق الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت و گام دوم انقلاب تبیین می کند. بند ۴۱ این سند اختصاص به بانوان دارد. در این بند بر اعتلای منزلت و حقوق زنان و ارتقای جایگاه اجتماعی و فرصت های عادلانه آنان و بر نقش مقدس مادری تأکید شده است.^۱

بی تردید انتخاب واژه واژه این سند بر مبنای عقلانیت و بار معنایی هر کدام از این واژه هاست. در بند ۴۱ سند الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت تأکید بر واژه های «عادلانه» و «نقش مقدس مادری» اعتلای منزلت و حقوق زنان را از گرفتار شدن در بند ایسم های غربی می رهند و مانع شکل گیری رویکردهای افراطی در تفسیر این سند خواهد شد. به بیان دیگر همان گونه که رهبر انقلاب تأکید داشته اند تعداد نمایندگان مجلس یا وزرای زن برای ما نشان افتخار و معیاری از اعتلای منزلت و حقوق زن نیست، بلکه اگر بر مبنای تعدد کمی و آمار و ارقام

۱. (امام خامنه ای، فراخوان رهبرانقلاب برای تکمیل وارتقای الگوی پایه اسلامی ایرانی پیشرفت، ۱۳۹۷/۷/۲۲، <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=40693>)

بخواهیم اعتلای جایگاه زنان را بررسی کنیم، این مهم با تکیه بر زنان فرهیخته و صاحب فکر و اندیشه محقق می‌شود. بگذریم از این که ما مادران و همسرانی را داریم که شاید به لحاظ آکادمیک تحصیلات عالی‌ای نداشته باشند، اما ماحصل و نتیجه تربیت آنان فرزندان فرهیخته و از خودگذشته‌ای است که فرهنگ ایثار را در جامعه اسلامی تا ابد زنده نگه داشتند و امنیت و آرامش امروز جامعه مدیون حضور پرصلابت این مادران و همسران و خون پاک فرزندان آنهاست. پس شاید بتوان گفت: اصلی‌ترین محور نقش‌آفرینی زنان در گام دوم انقلاب و تحقق سند الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت بر یک محور اساسی می‌چرخد و آن چیزی نیست جز «نقش مقدس مادری»^۱

مقام معظم رهبری در بیان نقش خطیر بانوان در تحقق اسناد بالادستی نظام و تحقق تمدن نوین اسلامی تصریح می‌نمایند: در مسئله زن آنچه که در درجه اول اهمیت قرار دارد، مسئله «خانواده» است؛ نقش زن به عنوان عضوی از خانواده. به نظر من از همه نقش‌هایی که زن می‌تواند ایفا کند، این اهمیتش بیشتر است. معظم له می‌فرمایند بحث سر این نیست که زن آیا می‌تواند مسئولیتی در بیرون از منزل داشته باشد یا نه - البته که می‌تواند، شکی در این نیست؛ نگاه اسلامی مطلقاً این را نفی نمی‌کند - بحث در این است که آیا زن حق دارد به خاطر همه چیزهای مطلوب و جالب و شیرینی که در بیرون از محیط خانواده برای او ممکن است تصور شود، نقش خود را در خانواده از بین ببرد؟ نقش مادری را، نقش همسری را؟ حق دارد یا نه؟ ما روی این نقش تکیه می‌کنیم. من می‌گویم مهم‌ترین نقشی که یک زن در هر سطحی از علم و سواد و معلومات و تحقیق و معنویت می‌تواند ایفا کند، آن نقشی است که به عنوان یک مادر و به عنوان یک همسر می‌تواند ایفا کند؛ این از همه کارهای دیگر او مهم‌تر است؛ این، آن کاری است که غیر از زن، کس دیگری نمی‌تواند آن را انجام دهد. گیرم این زن مسئولیت مهم دیگری هم داشته باشد - داشته باشد - اما این مسئولیت را باید مسئولیت

---

۱. (امام خامنه‌ای، فراخوان رهبرانقلاب برای تکمیل و ارتقای الگوی پایه اسلامی ایرانی پیشرفت، ۱۳۹۷/۷/۲۲، <https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=40693>)

اول و مسئولیت اصلی خودش بداند. بقای نوع بشر و رشد و بالندگی استعدادهای درونی انسان به این وابسته است؛ حفظ سلامت روحی جامعه به این وابسته است؛ سکن و آرامش و طمأنینه در مقابل بی‌قراری‌ها و بی‌تابی‌ها و تلاطم‌ها به این وابسته است.^۱

ایشان در بیان اهمیت نقش مادری می‌فرمایند: [زن مسلمان باید] در دامن پرمهر و پرعطوفت و با سخنان پرنکته و مهرآمیزش، فرزندان سالمی را از لحاظ روانی تربیت کند؛ انسان‌های بی‌عقده، انسان‌های خوش‌روحیه، انسان‌های سالم از لحاظ روحی و اعصاب، در دامن او پرورش پیدا کنند و مردان و زنان و شخصیت‌های جامعه را به وجود آورد. مادر از هر سازنده‌ای، سازنده‌تر و باارزش‌تر است. بزرگترین دانشمندان، ممکن است مثلاً یک ابزار بسیار پیچیده الکترونیکی را به وجود آورند، موشک‌های قاره‌پیما بسازند، وسایل تسخیر فضا را اختراع کنند؛ اما هیچ یک از اینها اهمیت آن را ندارد که کسی یک انسان والا به وجود آورد. و او، مادر است.^۲

مقام معظم رهبری (مدظله العالی) راه برافراختن پرچم تمدن نوین اسلامی را بدون تردید در دست زنان مسلمان با تربیت نسل انقلابی با ویژگی‌هایی همچون شجاع، باسواد، متدین، دارای ابتکار، پیش‌گام، خودباور، غیور می‌داند. ایشان معتقدند ما به چنین نسلی لازم داریم. بایستی ایمان داشته باشد، سواد داشته باشد، غیرت داشته باشد، شجاعت داشته باشد، خودباوری داشته باشد، انگیزه کافی برای حرکت داشته باشد، توان جسمی و فکری حرکت داشته باشد، هدف را در نظر بگیرد، چشم را به اهداف دور متوجه بکند و به تعبیر امیرالمؤمنین «أَعْرِ اللَّهَ جُمُوعَتَكَ» (نهج البلاغه، خطبه: ۱۱)؛ زندگی خودش و وجود خودش را بگذارد در راه این هدف و با جدیت حرکت کند؛ در یک کلمه یعنی یک موجود

۱. (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار بانوان نخبه در آستانه سالروز میلاد حضرت زهرا، ۱۳۸۶/۴/۱۳،

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3390>)

۲. (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار جمعی از زنان، ۱۳۷۱/۹/۲۵،

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2645>)

انقلابی باشد.^۱

• دکتر سلیمه سایی (مدیرمدرسه عالی حضرت آمنه علیها السلام، قم)

زن مسلمان در خانواده می‌تواند در چهار موقعیت و جایگاه مختلف، ایفای نقش کند و تأثیرگذار باشد. نقش‌های دختری، خواهری، همسری و مادری. بنابراین ضروری است که زن مسلمان به جایگاه خود و نقش‌هایی که می‌تواند در حوزه روابط خانوادگی ایفا کند، آگاهی داشته باشد تا با علم به این موضوع بتواند در جهت سامان دادن به خانواده و روابط خانوادگی حاکم بر آن تأثیرگذار و سازنده باشد. زن عنصر کلیدی و نقش محوری در خانواده دارد. تربیت فرزندان مهم‌ترین نقش مادران بوده و مادران با تربیت صحیح فرزندان مهدی‌یاور و مهدی‌باور و ولایت‌مدار، می‌توانند در مسیر تحقق اهداف انقلاب و جامعه اسلامی پیش قدم باشند. نقش زنان در تحقق تمدن اسلامی بسیار ممتاز و بی‌بدیل است و حضرت زهرا علیها السلام نخستین بانوی تمدن ساز الگوی تمام عیار در دختری، مادری و همسری برای بانوان هستند که زنان با الگوپذیری از این عطیه الهی در تمامی ابعاد زندگی می‌توانند نقش مؤثری در تحقق تمدن نوین اسلامی داشته باشند.

بنابراین بنا بر فرمایشات رهبر فرزانه انقلاب اسلامی، در گام نخست، مهم‌ترین نقشی که اسلام برعهده زن نهاده و زن با ایفای آن می‌تواند زیربنای ساخت یک تمدن نوین اسلامی را تضمین کند، نقش تربیتی است که در واژه مقدس مادر خلاصه می‌شود. این نقش در نهاد خانواده ایفا می‌شود که در کنار نقش‌هایی همچون همسری تعریف می‌شود. معظم‌له با تأکید بر جایگاه «مادری»، آن را وظیفه اصلی و حق زن می‌داند و معتقدند جامعه غربی با محروم کردن زن از این حق به وی ظلم کرده است: «من می‌گویم مهم‌ترین نقشی که یک زن در هر سطحی از علم و سواد و معلومات و تحقیق و معنویت می‌تواند ایفا کند، آن نقشی است که به عنوان یک مادر و به عنوان یک همسر می‌تواند ایفا کند. این از همه کارهای دیگر

۱. (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار نخبگان علمی جوان، ۱۳۹۵/۷/۲۸،

او مهم‌تر است».^۱ ایشان عنصر اصلی تشکیل خانواده را وجود زنان و تربیت نسل‌های آینده را از وظایف آن‌ها می‌دانند و بیان می‌دارند: «در واقع، خانواده را زن به وجود می‌آورد و اداره می‌کند؛ این را بدانید. آن عنصر اصلی تشکیل خانواده، زن است، نه مرد. بدون مرد، ممکن است خانواده‌ای باشد. یعنی اگر فرض کنیم در خانواده‌ای، مرد خانواده حضور نداشته باشد، یا از دنیا رفته باشد، زن خانواده اگر عاقل و با تدبیر و خانه‌دار باشد، خانواده را حفظ می‌کند؛ اما اگر زن از خانواده‌ای گرفته شد، مرد نمی‌تواند خانواده را حفظ کند. بنابراین، خانواده را زن حفظ می‌کند».^۲ رهبر انقلاب با اشاره به نقش زن در خانواده بیان می‌کنند: «علّت این‌که اسلام این قدر به نقش زن در داخل خانواده اهمیت می‌دهد، همین است که زن اگر به خانواده پایبند شد، علاقه نشان داد، به تربیت فرزند اهمیت داد، به بیچه‌های خود رسید، آن‌ها را شیر داد، آن‌ها را در آغوش خود بزرگ کرد، برای آن‌ها آذوقه‌های فرهنگی قصص، احکام، حکایت‌های قرآنی، ماجراهای آموزنده فراهم کرد و در هر فرصتی به فرزندان خود مثل غذای جسمانی چشمانید، نسل‌ها در آن جامعه، بالنده و رشید خواهند شد. این، هنر زن است و منافاتی هم با درس خواندن و درس گفتن و کار کردن و ورود در سیاست و امثال این‌ها ندارد».^۳

۱. (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار بانوان نخبه در آستانه سالروز میلاد حضرت زهرا، ۱۳/۴/۱۳۸۶،

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3390>)

۲. (امام خامنه‌ای، بیانات در اجتماع زنان خوزستان، ۲۰/۱۲/۱۳۷۵،

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=7284>)

۳. (امام خامنه‌ای، بیانات در اجتماع زنان خوزستان، ۲۰/۱۲/۱۳۷۵،

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=7284>)

۴. نقش تربیتی مادران در تحقق تمدن نوین اسلامی با محوریت گام دوم انقلاب اسلامی (۲)

ارائه دهندگان: دکتر سلیمه سائیری
مدرس و مدیر مدرسه علمیه عالی
حضرت آمنه علیها السلام استان قم)
ناقدان: (۱) دکتر زینب طیبی
عضو هیئت علمی دانشگاه
فرهنگیان استان قم)
(۲) دکتر معصومه شریفی
عضو هیئت علمی دانشگاه
فرهنگیان استان قم) دبیر علمی:
سرکارخانم بهجت پور (رئیس کمیته
بانوان کنگره بین المللی گام دوم انقلاب)

تاریخ برگزاری: چهارشنبه ۱۴۰۰/۰۲/۰۸ ساعت ۱۱:۳۰ الی ۱۳:۳۰

برگزارکننده: مدرسه علمیه عالی حضرت آمنه علیها السلام با همکاری بسیج اساتید، نهاد رهبری دانشگاه فرهنگیان استان قم، کمیته بانوان کنگره بین المللی گام دوم انقلاب اسلامی، مرکز آموزش عالی حوزوی قاسم بن حسن استان تهران و مدرسه علمیه حضرت زینب علیها السلام استان هرمزگان.

خلاصه بیانات دکتر سلیمه سائیری:

هدف ملت ایران و انقلاب اسلامی، ایجاد یک تمدن نوین اسلامی است؛ این تمدن نوین دو بخش دارد: بخشی، بخش ابزاری است؛ بخش دیگر، متنی، اصلی و اساسی است. بخش حقیقی، آن چیزهایی است که متن زندگی ما را تشکیل می دهد که همان سبک زندگی است. مثل مسئله خانواده، سبک ازدواج، رفتار ما در رسانه ای که در اختیار ماست،

رفتار ما با پدر و مادر، رفتار ما با همسر، رفتار ما با فرزند و...». این تمدن نوین که باید بر مبنای الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت شکل بگیرد، دارای آرمان‌ها و هدف‌هایی مستقل از سایر تمدن‌های بشری است. بی‌تردید در این الگو باید توجه ویژه‌ای به نهاد مقدس خانواده داشت؛ چراکه خانواده، اصلی‌ترین رکن جامعه و زمینه‌ساز خوشبختی یا بدبختی انسان‌ها و امت‌ها است. خانواده مقدس‌ترین نهاد اجتماعی است که نقشی بی‌بدیل در انتقال فرهنگ‌ها و عقاید به نسل‌ها و تأثیری شگرف بر صحت روحی و روانی جامعه و پرورش سرمایه‌های انسانی دارد. بدون تردید، سلامت اجتماعی و صلابت اجتماع، مرهون سلامت خانواده است و پرداختن به این بنای مقدس و حمایت و هدایت آن به جایگاه واقعی و متعالی‌اش، همواره سبب اصلاح خانواده بزرگ انسانی و غفلت از آن، موجب دور شدن بشر از حیات حقیقی و سقوط به ورطه ضلالت و هلاکت بوده است. اسلام به‌عنوان کامل‌ترین آیین تکامل بشر، بیشترین عنایت را به تکریم، تنزیه و تعالی خانواده دارد و سعادت و شقاوت جامعه انسانی را منوط به اصلاح و فساد این بنا می‌داند و هدف از تشکیل خانواده را تأمین نیازهای مادی، عاطفی و معنوی انسان از جمله دستیابی به سکون و آرامش برمی‌شمارد. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، محبوب‌ترین بنیاد نزد خداوند، را بنیاد خانواده معرفی می‌نماید؛ چراکه زمینه آرامش را برای سایر بنیادهای اجتماعی اعم از آموزشی، اقتصادی و فرهنگی فراهم می‌کند و استحکام خانواده دربردارنده استحکام جامعه است. رابطه متقابل خانواده و جامعه باعث شده است که مخالفین برای تزلزل ساختار فرهنگی و نظام اعتقادی و مقابله با انقلاب و ارزش‌های اسلامی، کانون مقدس خانواده را هدف قرار دهند و سیاست‌ها و برنامه‌های ضد فرهنگی خویش را متوجه بنیان خانواده کنند. در این میان برای تحکیم خانواده و دوری از رخوت و تزلزل این نهاد بنیادی، نیازمند یک سلسله عواملی است که باید دست به دست هم دهند تا این بنیان بیش از پیش مستحکم‌تر و بادوام‌تر شود. در این میان نقش زن غیرقابل‌انکار است. زن مظهر خلاقیت خداوند و عنصر اساسی و کلیدی در تشکیل خانواده است، اسلام بایبان ارزش واقعی زن، خانواده را میدانی برای تجلی استعدادها،

توانمندی‌ها، عواطف و احساسات زن قرار داده درعین حال، او را به عنوان عضو مؤثر جامعه و متمم حیات انسانی در مسائل مختلف جامعه پذیرفته و در سرنوشت جامعه و خانواده شریک ساخته است.

در بیانیه گام دوم، به طور مشخص خطابی به زنان صادر نشده است. می‌توان گفت دلیل این که مقام معظم رهبری در گام دوم در هیچ کجا به طور خاص زنان را مورد خطاب قرار نداده‌اند این است که اولاً زنان در متن و نه در حاشیه گام دوم هستند و در تمام متن گام دوم نقش زنانه را باید جست‌وجو کرد. دوم نشان می‌دهد که این اعتماد، بصیرت و خودآگاهی به جامعه زنان وجود داشته که آن‌ها بدون آن که به طور مستقیم مورد خطاب قرار بگیرند می‌توانند یک خوانش زنانه از متن بیانیه داشته باشند و راه خودشان را در بیانیه گام دوم پیدا کنند و ممکن است این عمومی نباشد، اما قطعاً قشری از روشنفکران و زنان تراز گفتمان انقلاب اسلامی می‌توانند این بیانیه را بایان زنانه تفسیر کنند. بدون تردید گام دوم انقلاب، فرصت طلایی برای نقش‌آفرینی و شکوفایی زنان در عرصه‌های مختلف کشور فراهم کرده است و زنان را به عنوان نیروهای تمدن ساز و جامعه‌ساز در جهت پیشرفت جامعه به میدان عمل خواهد کشاند. زنان در جامعه اسلامی بر اساس بینش اسلامی در همه زمینه‌ها توانستند نقش‌آفرین و مؤثر بوده و به عنوان زن انقلابی و مسلمان در جامعه اسلامی حضور داشته باشند. زنان ایران اسلامی قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، در جنگ و سازندگی در عرصه‌های مختلف فعالیت کردند و در بعد از پیروزی انقلاب اسلامی نیز توانستند الگوی زن مسلمان و انقلابی بوده و به جهانیان نشان دهند که دین سرمنشاء رشد و تعالی همه‌جانبه زنان در جامعه اسلامی را فراهم آورده است.

با مطرح شدن مسئله تمدن نوین اسلامی از سوی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، پرسش‌های متعددی در باب این موضوع پیش روی محققان قرار گرفته است؛ از جمله، نقش زن مسلمان در دستیابی به تمدن نوین اسلامی؛ از آنجایی که زن به عنوان عنصری از عناصر جامعه می‌تواند در تحقق تمدن نوین اسلامی اثرگذار باشد، ضروری است به این مهم پرداخته شود. در منابع مربوط به تاریخ اسلام مانند «تاریخ طبری»، «الکامل»، «تاریخ ابن خلدون» و

غیره به طور پراکنده درباره تمدن اسلامی بحث شده است. در کتاب‌های پژوهشی مانند «تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی» تألیف جان احمدی، «فرهنگ و تمدن اسلامی» تألیف ولایتی و غیره مطالب فراوانی نوشته شده است. همچنین تاکنون پژوهش‌های زیادی در مسئله نقش بانوان در تمدن نوین اسلامی انجام شده است. از مهم‌ترین این پژوهش‌ها می‌توان به نقش زن مسلمان شیعه در اعتلای تمدن نوین اسلامی، نوشته فاطمه زهرا احسانی و نقش زنان در بیداری و تمدن نوین اسلامی، اثر فاطمه میرزاده و..... اشاره کرد. ولی بر اساس مطالعات نظام‌مند تاکنون پژوهش مستقل در این باره صورت نگرفته است. از این رو در این نشست نگاه خاص به این موضوع شده است. در بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی، بی‌اعتنایی به ذخارف دنیوی، امیدواری به اجر الهی در قبال حسن التبعل و دانستن قدر همسر مؤمن و انقلابی، تشویق و حمایت عملی از فعالیت همسر و فرزندان در عرصه اجتماع مهم‌ترین وظیفه بانوان خوانده شده است. مدیریت فضای خانواده و روحیات اعضا، فراهم کردن آرامش و آسودگی همسر در خانه، پرهیز از چشم و هم‌چشمی و تجمل‌گرایی و امانت‌دار بودن نیز از دیگر وظایف بانوان در خانواده در منظومه فکری رهبر انقلاب عنوان شده است. مهم‌ترین نقشی که از منظر اسلام بر عهده زن نهاده و زن با ایفای آن می‌تواند زیربنای ساخت یک تمدن نوین اسلامی را تضمین کند، نقش تربیتی که در واژه مقدس مادر خلاصه می‌شود که لازمه برافراختن پرچم تمدن نوین اسلامی تربیت نسلی با خصوصیتاتی مانند: شجاع، باسواد، متدین، دارای ابتکار، پیش‌گام، خودباور، غیوری که انگیزه کافی برای حرکت داشته باشد، توان جسمی و فکری حرکت داشته باشد، هدف را در نظر بگیرند، چشم را به اهداف دور متوجه بکند است که این شاخصه‌ها از توصیه‌های مؤکد مقام معظم رهبری است.

بنیان‌گذار کبیر انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی رحمته‌الله علیه درباره این نقش زن می‌فرمودند: زن باتربیت صحیح خودش انسان درست می‌کند^۱ و باتربیت ص زن در جایگاه

۱. (امام خمینی: پیام امام خمینی به مناسبت روز زن، ۱۳۵۸/۲/۲۶، صحیفه امام خمینی، ج ۷، ص ۳۳۹،

مادری، نقش قابل توجهی در رشد و شکوفایی استعداد و خلاقیت‌های وجودی فرزندان دارد تا آن‌جا که در متون دینی، یکی از عوامل سعادت و شقاوت هر انسانی درگرو اعمال، رفتار و حالات مادر خصوصاً در دوران بارداری است و آغاز نیکبختی و یا انحطاط افراد مربوط به آن دوران است و در واقع دوران بارداری، اصلی‌ترین و مهم‌ترین زمان برای آغاز سازندگی و پی‌ریزی شخصیت کودک است. تربیت صحیح برای تمدن‌سازی یعنی همان تربیتی صحیح که از فساد و مادیات فاصله دارد. با توجه به این مبادی اصول اولیه دینی، رهبر معظم انقلاب می‌فرماید: «در حقیقت از نقطه نظر فلسفه تاریخی، انقلاب اسلامی مأموریت تاریخی خود را در تمدن نوین می‌داند و این تمدن نوین اسلامی است که زمینه‌ساز ظهور حجت ابن‌الحسن عجل‌الله تعالی فرجه‌الشریف خواهد بود...»

• دکتر زینب طیبی (استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان، قم)

زنان محور هر جامعه‌ای هستند. بازخوانی تغییر رویکرد و سیاست‌های جامعه غرب به سوی نظام سرمایه‌داری نشان می‌دهد دنیای غرب برای آن‌که به هدف اصلی خود یعنی «بازار» و نظام لیبرالی دست یابد در گام نخست تلاش کرد تا زنان را از خانه و خانواده جدا کند و نگاه آنان را به مسائل تغییر دهد. موج‌های نخست جنبش فمینیسم هم سرپوشی بود که دنیای غرب برای کشاندن زن به کارخانه‌ها به عنوان نیروی کار ارزان قیمت از آن بهره گرفت. از سوی دیگر نگاه ابزاری به زن موجب شد تا وی به شکل یک کالا دربیاید و برای تبلیغ و ترغیب مردم به خرید بیشتر زنان محور تبلیغات کالاها و مصرف‌گرایی شدند. این چنین بود که دنیای غرب با خارج کردن زن از محیط خانه و خانواده هرچند توانست سیاست‌های لیبرالی‌اش را اجرایی کند و به حداکثر توسعه اقتصاد و بازار دست یابد، اما آمار و ارقام مرتبط با آسیب‌های اجتماعی ناشی از کنار زدن زنان از نقش‌های اصیل و فطری شان موجب شده تا بسیاری از متفکران دنیای غرب امروز پی به اشتباهات گذشته خود ببرند و بکوشند تا مسیر اشتباه گذشته را جبران کنند. بنا بر همین است که امروز حتی موج‌های تازه‌تر فمینیسم همچون موج چهارم بازگشت به عفاف را ترویج می‌کنند و گرایش‌های

معنوی و بازگشت به خانواده در دل دنیای غرب در حال تقویت است. با چنین پیش‌فرضی روشن است چرا امروز رسانه‌ها به دنبال تغییر فضای ذهنی زنان در کشورهای آسیایی و آفریقایی از جمله در ایران هستند و چرا برنامه‌های تغییر سبک زندگی از مجرای رسانه‌ها و به خصوص رسانه‌های جدید همگی بر محور زنان می‌چرخد. به بیان دیگر دنیای غرب به این نتیجه رسیده که برای حفظ اقتصاد لیبرالی و بازارهای جهانی‌اش آن‌هم در شرایطی که به واسطه تغییر نگاه و رویکرد به سمت جریان‌های معنوی موجب شده تا نتواند روی بازارهای داخلی‌اش حساب کند، باید به دنبال بازارهای تازه‌ای برای عرضه محصولاتش باشد در غیر این صورت چرخ کارخانه‌های تولید مواد مصرفی در دنیای غرب از گردش بازمی‌ماند. در برابر این ماجرا، اما تنها راهکار مبارزه با چنین جریانی بازگشت به سبک زندگی ایرانی - اسلامی است و زنان جامعه گردانندگان اصلی سبک زندگی در خانواده و جامعه هستند و مهم‌ترین رسالت ایشان در خانواده، مادری و همسری است. نقشی که به تعبیر مقام معظم رهبری، جایگزینی برای آن متصور نیست. معظم له می‌فرماید: « شما اگر بچه خودتان را در خانه تربیت نکردید، یا اگر بچه نیاوردید، یا اگر تارهای فوق‌العاده ظریف عواطف او را - که از نخ‌های ابریشم ظریف‌تر است - با سرانگشتان خودتان باز نکردید تا دچار عقده [عاطفی] نشود، هیچ‌کس دیگر نمی‌تواند این کار را بکند؛ نه پدرش، و نه به طریق اولی دیگران؛ فقط کار مادر است. این کارها، کار مادر است؛ اما آن شغلی که شما بیرون دارید، اگر شما نکردید، ده نفر دیگر آن جا ایستاده‌اند و آن کار را انجام خواهند داد. بنابراین اولویت با این کاری است که بدیل ندارد؛ تعیین با این است».

از منظر مقام معظم رهبری، تفاوت ماهوی در جایگاه مادر در تمدن اسلامی و غرب وجود دارد. در فرهنگ و تمدن اسلامی، مادر حتی از قبل تولد با فرزند ارتباط برقرار کرده و تلاشش را معطوف به تربیت او می‌کند، تلاشی توأم با فداکاری و ایثار و همه آرزوها و آمالش در فرزند معنا پیدا می‌کند؛ این ارتباط میان فرزند و پدر و مادر تا بعد از مرگ هم ادامه پیدا می‌کند، ولی در تمدن غرب این تعریف و شایستگی برای مادر خیلی معنا ندارد؛ بیشتر زن‌ها

«مادری» را یک آرمان و آرزو نمی‌دانند بلکه یک مزاحمت تلقی می‌کنند. سیمین دوبوواری در یکی از کتاب‌هایش تحت عنوان «جنس دوم» از جایگاه «مادری» با تحقیر یاد می‌کند و می‌گوید «مادری برای یک زن شایسته نیست، بلکه یک مزاحمت برای رشد زن است». این تئوری‌ها در رفتار مادران آن جوامع نمود پیدا کرده و مادران در قبال فرزند خود چندان مسئولیت‌پذیر نیستند و معتقدند باید از زندگی لذت ببرند و بیشتر خود و خواسته‌هایشان را محور قرار می‌دهند و این‌گونه ارتباط مادر و فرزندی فقط در به دنیا آوردن فرزند خلاصه می‌شود و سپس تربیت فرزند را به نهادهای مدنی می‌سپارند. هرچند بعضی از اندیشمندان غربی به این خلاءها توجه کرده و در بعضی از کشورهای غربی جنبشی به نام «احیای هویت مادری» شکل گرفته است. به نظر می‌رسد ما در گام دوم انقلاب، اشتغال زنان را باید به گونه‌ای مطلوب‌تر تعریف کنیم، تا بانوان قادر خواهند بود نقش‌های همسری و مادری را نیز به خوبی ایفا کنند.

یکی از بحث‌های بسیار مهم در خصوص نقش زنان در تمدن‌سازی، انتقال ارزش‌های تمدن به نسل بعد توسط آن‌ها در جایگاه مادر خانواده است و در حقیقت تربیت در تمدن یک فرایند است که مادران می‌بایست این فرایند را هوشمندانه تدبیر و با نیازهای روز تلفیق کنند و لذا بانوان در تدوین و تداوم تمدن‌ها نقش محوری دارند. به فرموده حضرت امام خمینی رحمته‌الله‌علیه مبنی بر این‌که زن مربی جامعه است، زن مربی پایه در تمدن‌سازی است و می‌تواند با الگودهی، جامعه را به سوی پیشرفت و تعالی هدایت کند؛ بنابراین در رهبری تمدن اسلامی، زنان از این جهت که نسل آینده را با امیدواری به سمت آن اهداف تمدنی سوق می‌دهند، پیشقدم هستند. زنان نقش‌های متفاوتی در خانواده و جامعه دارند و برای ایفای این نقش‌ها، آرامش و امنیت آنان بسیار مهم است و علت این‌که قوانین مترقی مثل حجاب و عفاف برای زن در نظر گرفته می‌شود، حفظ جایگاه و شایسته زن و آرامش اوست. برانگیزندگی یکی از ویژگی‌های بانوان و از نعمت‌هایی است که خداوند در وجود زن قرار داده است. زنان می‌توانند جامعه را به تحرک دریاورند؛ در انقلاب اسلامی شاهد بودیم که

وقتی زن‌ها به میدان آمدند، انقلاب به پیروزی رسید؛ در سال‌های دفاع مقدس نیز پشتیبانی زنان در پشت جبهه‌ها علاوه بر تاثیرگذاری در بعد اقتصادی، باعث امیدواری و دلگرمی رزمندگان بود. در خانواده‌ای که مادر در محور آن قرار دارد، خانواده امیدوار و پویاست و در عین این‌که همه چیز منظم در جایگاه خودش قرار دارد، مادر خانواده می‌تواند امید و نشاط را برای خانواده به ارمغان بیاورد. ویلیام گاردنر در کتاب خود با عنوان «جنگ علیه خانواده»، رویکرد جدی اندیشمندان غربی به خانواده به تاسی از نگاه انقلاب اسلامی به زن و خانواده را طرح کرده و فرانسویس نیز می‌گوید «جایگاه مادری، گمشده ما زنان غربی است و من به زن مسلمان غبطه می‌خورم که با این حد از کرامت و شخصیت به‌عنوان مادر خانواده در جامعه زندگی می‌کند و هویت دارد.»

بنابراین در منظومه فکری مقام معظم رهبری، از همه کارهای زن مهم‌تر، تربیت فرزندان و تقویت روحی شوهران برای ورود در میدانهای بزرگ است، و خدا را شکر می‌کنیم که زن ایرانی و مسلمان، در این میدان هم بیشترین هنر را نشان داده است.

• دکتر معصومه شریفی (استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان، قم)

نقش‌آفرینی زنان در طول تاریخ ایران زمین و به‌خصوص در برهه‌های حساس و بزنگاه‌های تاریخی بر هیچ‌کس پوشیده نیست. تاریخ این سرزمین گواه حضور پرصلابت زنانی است که به شکل مستقیم و غیرمستقیم حمایت‌شان از وطن و ارزش‌های اسلامی را به اثبات رسانده‌اند. انقلاب اسلامی ایران نیز با حضور و مبارزات خستگی‌ناپذیر این نیمه جامعه به پیروزی رسید و فداکاری‌های زنان جامعه ما در دوران دفاع مقدس همچنان ادامه داشت؛ مادران و همسرانی که خودشان همسر و فرزندشان را راهی جبهه‌های جنگ می‌کردند. حالا هم این جهاد همچنان ادامه دارد و رویش‌های انقلاب را در نسل جوانی می‌بینیم که داوطلب حضور در جبهه‌های نبرد حق علیه باطل در آن سوی مرزهای جغرافیایی کشورند تا مرزهای اعتقادی‌شان را پاس دارند و باز هم مادران و همسران مدافع حرم با ایستادگی پرصلابت‌شان در برابر خبر شهادت یا جانبازی عزیزان‌شان خم به ابرو

نمی‌آورند تا گوشه‌ای از نقش پررنگ زنان را در گام دوم انقلاب و تحقق سند الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت به منصفه ظهور برسانند. مقام معظم رهبری در بیان رسالت خطیر مادران در تحقق اهداف انقلاب اسلامی می‌فرمایند: مادران در دوران انقلاب و در جنگ تحمیلی، فرزندان خود را به سربازان جانباز و شجاع در راه اسلام و مسلمین تبدیل کردند و همسران در دوران انقلاب و دوران جنگ تحمیلی، شوهران خود را به انسان‌های مقاوم و مستحکم مبدل ساختند. این است نقش و تأثیر زن بر روی فرزند و شوهر. این، نقشی است که زن می‌تواند در داخل خانواده ایفا کند و جزو بزرگترین نقش‌ها است و به نظر من از همه کارهای زن مهم‌تر، همین کار است. از همه کارهای زن مهم‌تر، تربیت فرزندان و تقویت روحی شوهران برای ورود در میدان‌های بزرگ است، و خدا را شکر می‌کنیم که زن ایرانی و مسلمان، در این میدان هم بیشترین هنر را نشان داده است.

امروز نقش زنان با توجه به تحولات و جنبش‌های اخیر اسلامی و ایجاد حکومت جهانی در آخرالزمان از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. همچنین با توجه به هجمه استکبار جهانی و دشمنان قسم‌خورده بشریت در عصر حاضر که برای فروپاشی نظام اسلامی، بنیان خانواده را نشانه گرفته‌اند و هدف اصلی فروپاشی در نظام خانواده «زن» است و به معنای دقیق‌تر «مادر» به عنوان رکن اساسی و تربیت‌کننده نسل آینده جامعه را مورد هدف قرار داده‌اند. تربیت در عصر حاضر، پیچیده است؛ و نقش مادران در تربیت دینی و تعمیق باورهای ولایی و مهدوی، بسیار برجسته است. بدون بهره‌گیری از آداب و دستورات دینی، نمی‌توان فرزندان مصون از آسیب‌ها جامعه، باورمند به آموزه‌های دینی و پیشرودر مهدی‌یآوری داشت.

۵. شاخصه‌های انتخاب اصلح در نهج البلاغه و بیانات رهبر معظم انقلاب علیه السلام

ارایه‌کننده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر

علی رمضانی

تاریخ برگزاری: دوشنبه ۱۰ / ۳ / ۱۴۰۰

ساعت ۱۸.

مجازی.

برگزارکننده: کمیته خاوران

خلاصه:

انتخاب بسیار مهمی در پایان خرداد ماه ۱۴۰۰ اتفاق خواهد افتاد که شاخصه‌های انتخاب اصلح از موضوعات مهم آن است. از اهدافی که همه دلسوزان باید در این انتخابات مد نظر داشته باشند، شور انتخاباتی و حضور حداکثری اصل شرکت در انتخابات است که در بیانات امام خامنه‌ای حفظه الله بر آن تأکید شده است. امروز روحانیون و دانشجویان و قشر فرهنگی باید پاسخ‌گویی شبهات مرتبط با انتخابات باشند. برخی دانشجویان سؤال می‌کنند انتخابات برای چیست؟ چرا انتخابات؟ رییس جمهور اصلح باید چه شاخصه‌هایی داشته باشد. پاسخ این پرسش‌ها را می‌توان از متون دینی و بیانات امامین انقلاب استخراج کرد. امام رضوان الله تعالی و امام خامنه‌ای که خود جزو انتخاب‌های برتر زمانه هستند و اسلام و ابعاد انتخابات آگاه هستند، تأکید دارند که انتخابات از اسلام است، از دین است، مبنایش اسلام است. امام خامنه‌ای حفظه الله، می‌فرمایند: اول شرکت در انتخابات، بعد انتخاب اصلح. در بیانات امام سجاد علیه السلام آمده است: «منشاء همه امور خداوند متعال است همه حق‌ها منفعض از حق خداوند نشئت می‌گیرد». انتخاب اصلح برای مردم هم حق است و هم تکلیف، از این رو شرکت در

انتخابات یک وظیفه و تکلیف و حق است، همانگونه که انتخاب اصلح وظیفه و حق است. در قرآن کریم آمده است که در بحث حکومت با مردم مشورت کن. خداوند متعال در آیه ۱۵۹ سوره آل عمران به پیامبر اسلام ﷺ دستور می‌دهد در امور، با مسلمانان مشورت کند و این مسئله را از رموز پیروزی و موفقیت آن حضرت می‌داند: «فبما رحمة من الله لنت لهم ولو كنت فظاً غليظ القلب لانفضوا من حولك فاعف عنهم و استغفر لهم و شاورهم في الامر فاذا عزمت فتوكل على الله؛ به سبب رحمت الهی در برابر مومنان نرم شدی و اگر خشن و سنگدل بودی از اطرف تو پراکنده می‌شدند پس آنان را ببخش و برای آن‌ها آموزش بطلب و در کارها با آن‌ها مشورت کن، اما هنگامی که تصمیم گرفتی بر خدا توکل کن». در آیه دیگر می‌فرماید: «إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ؛ کسی که با تقواتر باشد گرامی‌تر است». از آیات متعدد قرآن و بیانات مولی‌الموحدين علی‌ه‌السلام استفاده می‌شود که شجاعت، امین بودن، تناسب میان ویژگی‌های مسئول و مسئولیت وی، حُسن سابقه، صداقت و ساده زیستی، از ویژگی‌های لازم برای اصلح لازم است.

خداوند متعال در آیه ۳۸ سوره شوری می‌فرماید: «وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ؛ آن‌ها کسانی هستند که دعوت پروردگارشان را اجابت کرده و نماز را بر پای دارند و کارهایشان بین آنان با مشورت انجام می‌شود». در مکتب امام رضوان الله علیه، مردم سالاری از متن دین بر خاسته است و از «امر هم شورای بینهم» برخاسته است و این جامعه بدون حکومت امکان‌پذیر نیست. حکومت برای اراده جامعه به قانون نیاز دارد و حکومت بدون جامعه، توان اراده شدن ندارد و قانون فقط خداوند متعال است. اجرای قانون ملاحظاتی دارد: اولاً باید درست تفسیر شود، ثانیاً تطبیق درست قانون مربوط به حادثه مربوط به خود است، ثالثاً قانون باید به درستی در جامعه اجرا شود. بر اساس بیانات مولی‌الموحدين علی‌ه‌السلام و مقام معظم رهبری، در درجه اول شایسته‌ترین فرد برای اجرای قانون کسی است که خطا و اشتباه نداشته باشد، هوا و هوس نداشته باشد و قانون را به نفع خود اجرا و تطبیق نکند، کسی که این ویژگی را داشته باشد در فرهنگ اسلامی ما معصوم است.

در عصر غیبت اجرای این قانون، با انتخاب مجریانی صالح و شایسته امکان‌پذیر است. بر اساس نامه ۵۳ نهج‌البلاغه خطاب به مالک اشتر، برخی بایسته‌های اصلح برای اجرای قانون عبارتند از: اعتنا به نظرات مردم: «وَلَا تَقُولَنَّ إِنِّي مُؤَمَّرٌ أَمْرُ فَأُطَاعُ؛ و مگوی که مرا بر شما امیر ساخته‌اند و باید فرمان من اطاعت شود»؛ تخفیف به مردم گرفتار: «ثُمَّ اللَّهُ اللَّهُ فِي الطَّبَقَةِ السُّفْلَى، خدا را خدا را (در نظر داشته باش) درباره طبقه پایین اجتماع»؛ راه نیانداختن کینه و دشمنی بین مردم: «أَطْلِقْ عَنِ النَّاسِ عُقْدَةَ كُلِّ حِقْدٍ؛ گره هر کینه‌ای را در مردم بگشای»؛ جزای مناسب درستکار و بدکار: «وَلَا يَكُونَنَّ الْمُحْسِنُ وَالْمُسِيءُ عِنْدَكَ بِمَنْزِلَةِ سَوَاءٍ؛ هرگز نیکوکار و بدکار در نظرت یکسان نباشند»؛ برخورد با مفسد اقتصادی: «فَأَمْنَعُ مِنَ الْإِحْتِكَارِ؛ پس، از احتکار کالا جلوگیری کن»؛ نظارت دقیق بر اطرافیان: «فَأَحْسِمُ مَادَّةَ أَوْلِيكَ بِقَطْعِ أَسْبَابِ تِلْكَ الْأَحْوَالِ؛ ریشه ستمکاریشان را با بریدن اسباب آن بخشکان»؛ سوء ظن به دشمن: «وَأَتَّهِمُ فِي ذَلِكَ حُسْنَ الظَّنِّ؛ و به دشمن خوش بین مباش»؛ توجه به تبحر: «ثُمَّ اسْتَوْصِ بِالتُّجَّارِ وَ ذَوِي الصِّنَاعَاتِ؛ دیگر این که نیکی به بازرگانان و صنعتگران را بر خود بپذیر»؛ توجه به معیشت نظامیان: «وَيَسْعُ مَنْ وَرَاءَهُمْ مِنْ خُلُوفِ أَهْلِهِمْ؛ به اندازه‌ای که خانواده‌هایشان در پشت جبهه، و خودشان در آسایش کامل باشند»؛ در دسترس مردم بودن: «فَلَا تُطَوِّلَنَّ احْتِجَابَكَ عَنْ رِعِيَّتِكَ؛ هیچ گاه خود را فراوان از مردم پنهان مدار»؛ نظارت بر زیردستان و شایسته‌سالاری: «ثُمَّ انظُرْ فِي أُمُورِ عَمَّا لِكَ فَاسْتَعْمِلْهُمْ اخْتِبَارًا؛ سپس در امور کارمندان بیندیش، و پس از آزمایش به کارشان بگمار».

۶. نقش انتخابات در تحقق تمدن نوین

اسلامی و بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی

ارائه دهنده: دکتر زینب طیبی (عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان و عضو کمیته علمی کنگره بین‌المللی گام دوم انقلاب اسلامی)

ناقد اول: دکتر فائزه سادات عظیم زاده اردبیلی (عضو هیئت علمی و دانشیار دانشگاه امام صادق ع)

ناقد دوم: دکتر فاطمه سادات هاشمیان (استاد حوزه و دانشگاه، دکترای مبانی نظری

اسلام)

دبیر کرسی: دکتر ندا ملکی (دکترای روانشناسی تربیتی و مجری برتر رسانه ملی در

برنامه‌های معارفی)

تاریخ برگزاری: سه شنبه ۲۵/۳/۱۴۰۰ ساعت ۱۸.

خلاصه:

کشور ما اسلامی است و نیازمند حکومت بر پایه اصول قرآنی، در کشور ما حزب معنا ندارد و امت واحد هستیم و برای هدف واحد (تشکیل حکومت جهانی مهدوی باید تلاش کنیم و باید هر لحظه آماده مقابله با دشمنان باشیم).

دنیای اکنون دنیای رسانه است و به همه امکان حضور در تعیین سرنوشت داده شده و اصول و معیارهای انتخاب اصلح بر اساس فرموده رهبری برای جامعه تبیین گردد.

الف) لزوم حضور در انتخابات به عنوان تکلیف شرعی و عرفی

ب) وظیفه ما فقط حضور نیست بلکه رسالت دعوت آحاد جامعه به حضور در پای

صندوق‌های رای نیز وجود دارد.

ج) تبیین معیارهای اصلح از دیدگاه مقام معظم رهبری
 د) گام برداشتن به سوی تمدن اسلامی با تشکیل دولت اسلامی و توجه به مسئولیت
 مدیران و مردم در اداره کشور

در این کرسی اساتید به یافته‌های تحقیقاتی و مطالعاتی خود در زمینه ضرورت وجود انتخابات در جامعه و نقش بانوان اشاره کرده و به لزوم حضور حداکثری حضور در انتخابات پرداختند. ایشان در این کرسی آزاد اندیشی طلاب را به مطالعه و رصد بیانات مدیران و به روز رهبری دعوت کردند در ادامه با تحلیل موقعیت سیاسی ایران در منطقه و حکومت اسلامی تشیع نتیجه گرفتند هر ایرانی موظف به ایفای نقش عظیم خود در تعیین سرنوشت کشور خود بوده و باید این امر برای کشورهای همسایه و دولت‌های جهانی مسلم شود که ایرانی برای مملکت خود با رهبری حکومت اسلامی بیدار است.

با توجه به آیات و روایات یکی ارکان مهم در تشکیل حکومت اسلامی پذیرش ولایت و در نبود امام معصوم پذیرش ولایت فقیه می‌باشد و قطعاً پذیرش به زمان و دور از عمل موجب تحقق بخشیدن به تمدن اسلامی نخواهد شد.

ضرورت: دو سال پیش در ۲۶ آبان ۱۳۹۷ بیانیه‌ای با هدف تدوین تشکیل تمدن اسلامی از سوی رهبر انقلاب حضرت آیت‌الله خامنه‌ای منتشر شد. مقام معظم رهبری می‌فرمایند: در حال حاضر وارد دومین مرحله خود از تمدن‌سازی شده‌ایم. برای این که درک کنیم در چه زمانی از تاریخ قرار داریم و انتخابات چه جایگاهی دارد، لازم است که در این کرسی شرکت نماییم

نظرات استاد ارائه دهنده خانم طیبی: دو سال پیش در ۲۶ آبان ۱۳۹۷ بیانیه‌ای با هدف تدوین تشکیل تمدن اسلامی از سوی رهبر انقلاب حضرت آیت‌الله خامنه‌ای منتشر شد. مقام معظم رهبری می‌فرمایند: در حال حاضر وارد دومین مرحله خود از تمدن‌سازی شده‌ایم.

خانم طیبی گفت: برای این که درک کنیم در چه زمانی از تاریخ قرار داریم و انتخابات

چه جایگاهی دارد، لازم است که در این کرسی اشاره کنیم به چند سخنرانی رهبری. مروری اجمالی بر چند مرحله که رهبر معظم انقلاب در سال‌های اخیر در سخنرانی‌ها به آن اشاره کرده‌اند عبارت است از: ما یک انقلاب اسلامی داشتیم، بعد نظام اسلامی را تشکیل دادیم، الان وارد مرحله دوم شده‌ایم. مرحله سوم یعنی دولت نو تشکیل دولت نوین و پس از آن کشور اسلامی و پس از آن ایجاد تمدن نوین اسلامی می‌باشد.

سیزدهمین دوره ریاست جمهوری در شرایط حساسی قرار گرفته است و همه باید اولین آزمون سیاسی خودمان را بعد از صدور گام دوم انقلاب را پس بدهیم اما یک سؤال اساسی مطرح است و این که امروز انتخابات ۱۴۰۰ به عنوان اولین آزمون سیاسی بعد از صدور گام دوم چطور می‌تواند محقق شود و در دستیابی به تمدن اسلامی چه نقشی دارد؟

عوامل یاری‌کننده در تمدن اسلامی و پایداری انقلاب اسلامی همان عواملی است که باعث پیدایش نظام اسلامی شده و همان عوامل مؤثر هستند در دستیابی نظام در اهداف عالی و محقق کردن بیانات رهبر معظم انقلاب در گام دوم مردمی بودن هماهنگ بودن مردم برخوردار از ولایت فقیه پایبندی به اصول اولیه و مردم به ولایت فقیه ارتباط دوسویه بین مردم و مسئولین باعث تشکیل نظام اسلامی شد. اما در بین این عوامل یک عامل در جایگاه ویژه‌ای برخوردار است و آن مردمی بودن انقلاب اسلامی است، که برخاسته از انقلاب در واژه جمهوری متجلی می‌شود مردم خودشان را متعهد به رهبری می‌دانند و مردمی هستند و خواسته‌های رهبر را بر خواسته خود مقدم می‌دانند می‌توان مردمی بودن را در شرکت در راهپیمایی‌ها و انتخابات دید، در پایداری و تحمل مشکلات دید، از جمله تحریم اقتصادی، در مقابله با توطئه‌ها، در مشارکت مردم در سازندگی دید. انتخابات یکی از جلوه‌های مردمی بودن است که می‌توان از نقش کلیدی به عنوان سرمایه اجتماعی در سومین هدف از اهداف انقلاب ایفا کند..

امام علی علیه السلام در نامه ۵۳ نهج البلاغه می‌فرمایند: این مردم ستون‌های دین هستند. در ادامه افزود: این انتخابات باعث افزایش انسجام انقلاب خواهد شد، باعث جلوگیری

از انحراف از اصول اجتماعی می‌شود، و باعث افزایش مسئولیت اجتماعی مردم می‌شود و این افزایش مسئولیت و شرکت در انتخابات باعث ارتقای سطح امنیت ملی می‌شود، چرا که به واسطه شرکت در انتخابات از شورش‌ها جلوگیری خواهد شد چراکه جلوی شکاف‌های اجتماعی گرفته خواهد شد دیگر آثار مشارکت در انتخابات افزایش و کارآمدی نظام جمهوری اسلامی است.

نظرات ناقد اول خانم دکتر عظیم زاده اردبیلی:

باید دریابیم مسئله اصلی این پژوهش چه بود؟ رابطه بین انتخابات و بیانیه گام دوم چیست؟ در آن چه اثری دارد؟ رابطه بین فرهنگ و تمدن چیست؟ تمدن اسلامی یک بحث است، تمدن نوین اسلامی یک بحث دیگر است. وقتی داریم از انتخابات صحبت می‌کنیم باید لایه‌های تمدن را واکاوی کنیم لایه اول یعنی قوانین اجتماعی بر نظام حاکم، لایه دوم رفتار من به عنوان یک شهروند، یک انسان، یک مادر، یک شاغل با مؤلفه‌های مختلف هستند وقتی در جامعه قرار می‌گیرند حق مشارکت و حق رای دارند، مسئولیت اجتماعی دارند و همانطوری که قانون به من حق می‌دهد به همان نسبت من هم نسبت به آن یک رای خودم مسئولم که درست انتخاب کنم.

در ادامه افزود: لایه سوم فرهنگ است، فرهنگ ارزش‌های یک جامعه هستند. طوری که حضور در انتخابات می‌شود تکلیف. امام رحمة الله فرمودند: که شرکت در انتخابات واجب کفایی نیست بلکه واجب عینی است. و وقتی از رهبر عزیزمان نیز همین سؤال از ایشان پرسیده شد درباره حکم شرکت در انتخابات و ایشان نیز از عان به واجب عینی بودن این امر نمودند.

خانم عظیم زاده در ادامه افزود: رئیس جمهوری باید انتخاب شود که با انتخاب او مؤلفه‌های تمدن اسلامی جریحه دار نشود و جامعه لکه دار نشود.

باید بدانیم که مردم سالاری دینی مبتنی بر حیات طیبه هرگز دست‌گدایی به سمت بیگانگان دراز نمی‌کند.

نظرات نقاد دوم خانم دکتر فاطمه سادات هاشمیان:

هدف از این نشست علمی کشف ارتباط انتخابات با تمدن نوین اسلامی است. بنده صحبت‌های خود را در سه بخش تقسیم می‌کنم بخش اول: اهمیت تمدن نوین اسلامی و گام دوم.

بخش دوم: راه‌های رسیدن به تمدن نوین اسلامی و گام سه.

بخش سوم: نقش انتخابات در تحقق تمدن نوین اسلامی

رهبر عزیزمان می‌فرماید: هدف از انقلاب اسلامی رسیدن به دولتی که سرشار از معنویات باشد، دولت‌هایی که تشکیل شده خالی از عقلانیت دینی و عدالت و معنویت است ما باید بر سلطه گران غلبه کنیم و جلوی آن‌ها را بگیریم و در برابر سیاست‌های آلوده ایشان ایستادگی کنیم. جامعه غرب با تمام توان می‌خواهد مانع رسیدن ما به تمدن اسلامی شود و به همین خاطر است که مقام معظم رهبری تأکید به بصیرت دارند.

دومین بخش، راه رسیدن چیست؟ در پنج مرحله به آن اشاره می‌کنیم سال ۱۳۴۲ این نهضت شروع شد، این گام اول، گام دوم سال ۱۳۵۷ انقلاب اسلامی پی‌ریزی شد و تشکیل دولت اسلامی که هنوز تشکیل نشده با تشکیل دولت اسلامی جامعه نیز اسلامی خواهد شد جامعه اسلامی شد تحقق تمدن اسلامی در کشور و در دنیا مستقر خواهد شد ما در مرحله سوم باقی مانده‌ایم دولت اسلامی شامل همه قوا می‌شود که باید اسلامی به معنای واقعی باشند باید فقر از بین برود، عزت ملی ایجاد شود، مردم تحقیر نشوند، در آن موقع جایگاه کشور تقویت‌مییابد. دشمن می‌داند که اگر این اتفاق برای ایران شکل بگیرد الگو برای جهانیان خواهد شد، چرا که دولت غرب نتوانسته حیات طیبه را برای مردم شکل دهد ولی چون قدرت رسانه دست آنهاست مشکلات به خارج بروز نمی‌کند. حالا اگر ما بتوانیم تمدن اسلامی را ارائه کنیم آن یک الگو خواهد شد و معرفی خواهد شد به جامعه بشریت و به همین خاطر دشمنان می‌خواهند جلوی پیشرفت تحقق تمدن اسلامی را بگیرند.

و ما باید تمام تلاشمان را برای شتاب دادن به این حرکت داشته باشیم می‌خواهیم.

بینیم انتخابات چه نقشی دارد می‌تواند عامل شتاب بخش برای رساندن به تمدن اسلامی باشد؟ دولت عامل مهم در تحقق یا عدم تحقق تمدن نوین اسلامی خواهد بود. یک انتخابات پرشور، اقتدار ملی به وجود می‌آورد و باعث اقتدار بین‌المللی خواهد شد. ویژگی که می‌تواند باعث شتاب در این حرکت شود، توجه به ویژگی‌های کسی هست که، می‌تواند به این حرکت شتاب دهند. آن شخص باید رویکرد انقلابی داشته باشد. روحیه فسادستیزی داشته باشد و مهم‌ترین نکته فردی باشد که چنین ویژگی‌ها را در کارنامه و گذشته خود به نمایش گذاشته باشد. ملت ایران احتیاج به بصیرت دارند و مردم باید درست تصمیم بگیرند که، زمینه شکل‌گیری یک دولت توانمند حاصل شود.

در پایان گفت: امید داریم به خدای سبحان که نصرت از جانب خدا هست برای برگزاری انتخابات پرشور و انتخاب اصلح.

قطعا تأثیر حضور مردم در انتخابات باعث عزت ملی در نهایت باعث عزت بین‌المللی خواهد شد.

دبیر کرسی خانم دکتر ندا ملکی:

مردم ایران در آستانه یک انتخابات مهم و سرنوشت ساز قرار دارند که باید به فضل الهی در انتخابات شرکت کنند و با سربلندی از این انتخابات بیرون بیایند انتخابات در کشور یک حرکت نمایشی نیست بلکه یکی از جدی‌ترین صحنه‌های مشارکت عمومی است که خون تازه‌ای به این نظام جمهوری اسلامی دمیده می‌شود و حضور مردم پای صندوق‌های رای بلاشک موفقیت‌های دیگری را به دنبال دارد و دوستان را قطعاً خوشحال و دشمنان را ناراحت و ناکام می‌کند پایه و اساس نظام ما انتخابات است و این مردم سالاری عامل پایداری ملت ایران است. با جمع‌بندی صحبت‌های اساتید به این جمع‌بندی رسیدیم که: شرکت در انتخابات و انتخاب اصلح می‌تواند عامل شتاب دهنده در رسیدن به دولت اسلامی شود و بسیار مهم است که شخصی را که انتخاب می‌کنیم مانعی برای پیشرفت به سوی تحقق گام سوم انقلاب یعنی تشکیل دولت اسلامی نباشد.

نتیجه: مردم ایران در آستانه یک انتخابات مهم و سرنوشت ساز قرار دارند که باید به فضل الهی در انتخابات شرکت کنند و با سربلندی از این انتخابات بیرون بیایند انتخابات در کشور یک حرکت نمایشی نیست بلکه یکی از جدی‌ترین صحنه‌های مشارکت عمومی است که خون تازه‌ای به این نظام جمهوری اسلامی دمیده می‌شود و حضور مردم پای صندوق‌های رای بلاشک موفقیت‌های دیگری را به دنبال دارد و دوستان را قطعاً خوشحال و دشمنان را ناراحت و ناکام می‌کند پایه و اساس نظام ما انتخابات است و این مردم سالاری عامل پایداری ملت ایران است. با جمع‌بندی صحبت‌های اساتید به این این جمع‌بندی رسیدیم که: شرکت در انتخابات و انتخاب اصلح می‌تواند عامل شتاب دهنده در رسیدن به دولت اسلامی شود و بسیار مهم است که شخصی را که انتخاب می‌کنیم مانعی برای پیشرفت به سوی تحقق گام سوم انقلاب یعنی تشکیل دولت اسلامی در چهل‌مین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی، در بهمن‌ماه ۱۳۹۷، بیانیه رهبر معظم انقلاب اسلامی باهدف ترسیم نقشه راه کشور در گام دوم برای تحقق آرمان‌های انقلاب منتشر شد. در این بیانیه معظم له ضمن بیان ویژگی‌های انقلاب اسلامی و تأکید بر این که انقلاب پرشکوه ملت ایران بزرگ‌ترین و مردمی‌ترین انقلاب عصر جدید و تنها انقلابی است که یک چلّه پُرافتخار را بدون خیانت به آرمان‌هایش پشت سر نهاده و در برابر همه وسوسه‌هایی که غیرقابل مقاومت به نظر می‌رسیدند، از کرامت خود و اصالت شعارهایش صیانت کرده است، خاطر نشان می‌کنند که اکنون انقلاب وارد دومین مرحله خودسازی و جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی شده است. ایشان در این بیانیه با مقایسه شرایط کشور در قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، ضمن برشمردن برکات و دستاوردهای انقلاب، یادآور می‌شوند: محصول تلاش چهل ساله، اکنون برابر چشم ما است: کشور و ملّتی مستقل، آزاد، مقتدر، باعزت، متدین، پیشرفته در علم، انباشته از تجربه‌هایی گرانبها، مطمئن و امیدوار، دارای تأثیر اساسی در منطقه و دارای منطق قوی در مسائل جهانی، رکورددار در شتاب پیشرفت‌های علمی، رکورددار در رسیدن به رتبه‌های بالا در دانش‌ها و فناوری‌های مهم از قبیل هسته‌ای و سلول‌های بنیادی و نانو و

هوافضا و امثال آن، سرآمد در گسترش خدمات اجتماعی، سرآمد در انگیزه‌های جهادی میان جوانان، سرآمد در جمعیت جوان کارآمد، و بسی ویژگی‌های افتخارآمیز دیگر که همگی محصول انقلاب و نتیجه جهت‌گیری‌های انقلابی و جهادی است. ایشان سپس با نگاهی آسیب‌شناسانه به ضعف‌ها و کاستی‌های حرکت انقلاب در چهل سال گذشته تأکید می‌کنند بدانید که اگر بی‌توجهی به شعارهای انقلاب و غفلت از جریان انقلابی در برهه‌هایی از تاریخ چهل ساله نمی‌بود - که متأسفانه بود و خسارت بار هم بود - بی‌شک دستاوردهای انقلاب از این بسی بیشتر و کشور در مسیر رسیدن به آرمان‌های بزرگ بسی جلوتر بود و بسیاری از مشکلات کنونی وجود نمی‌داشت.

رهبر انقلاب در بیانیه گام دوم با هشدار نسبت به تداوم جنگ روانی و رسانه‌ای دشمنان نظام در مسیر حرکت انقلاب ضمن برشماری توصیه‌های هفتگانه خود در عرصه‌های علم و پژوهش، معنویت و اخلاق، اقتصاد، عدالت و مبارزه با فساد، استقلال و آزادی، عزت ملی و روابط خارجی و مرزبندی با دشمن، سبک زندگی، با تأکید بر امید واقع‌بینانه به آینده و نقش بی‌بدیل جوانان در برداشتن گام بزرگ دوم به سمت آرمان‌ها، یادآور شده‌اند: انقلاب «وارد دومین مرحله خودسازی و جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی شده است». گام دومی که باید در چارچوب «نظریه نظام انقلابی» و با تلاش و مجاهدت جوانان ایران اسلامی» به سوی تحقق آرمان «ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی (ارواحنا فداه)» برداشته شود.

برای درک اهمیت شرایط این مقطع تاریخی برای تحقق تمدن نوین اسلامی در سایه انتخاباتی پرشور و آگاهانه، مروری بر مراحل پنج‌گانه‌ای که رهبر معظم انقلاب در سال‌های اخیر در چند سخنرانی خود به آن اشاره نموده‌اند، مسئولیت تاریخی مردم ایران در خرداد سال ۱۴۰۰ را روشن‌تر می‌کند. معظم له در ترسیم مراحل پنج‌گانه تحقق اهداف انقلاب اسلامی یادآور می‌شوند که «ما یک انقلاب اسلامی داشتیم، بعد نظام اسلامی تشکیل دادیم، مرحله بعد تشکیل دولت اسلامی است، مرحله بعد تشکیل کشور اسلامی است، مرحله بعد

ایجاد تمدن نوین اسلامی است». ایشان با اشاره به محقق شدن دو گام اول یعنی پیروزی انقلاب اسلامی و استقرار نظام اسلامی، «ایجاد دولت اسلامی» را سومین گام از فرایند اهداف اسلامی معرفی می‌کنند، اما اقدامات صورت گرفته در این مرحله را ناکافی دانسته و معتقدند که به علل مختلف، هنوز دولت اسلامی به معنای واقعی آن تحقق نیافته است.

رهبر معظم انقلاب درباره معنای دولت اسلامی می‌فرماید: «معنای شعار دولت اسلامی این است که ما می‌خواهیم اعمال فردی، رفتار با مردم، رفتار بین خودمان، و رفتار با نظام‌های بین‌المللی و نظام سلطه امروز جهانی را به معیارها و ضوابط اسلامی نزدیک‌تر کنیم. دولت اسلامی یعنی تشکیل منش و روش دولتمردان - یعنی ماها - اسلامی باشد».^۱ ایشان در جای دیگر تأکید می‌کنند که اسم ما دولت اسلامی باشد، کافی نیست؛ باید عمل و جهت‌گیری ما اسلامی باشد. اگر در این‌ها اختلال پیدا شد، حرکت مستمر و مداوم و پویانده‌ای که لازم است تا دولت اسلامی به صورت کامل شکل بگیرد، دچار نُکث می‌شود و طبعاً کار عقب می‌افتد. رهبر انقلاب در تشریح وضعیت فعلی دولت اسلامی می‌فرماید: امروز دولت ما، یعنی مسئولان قوه مجریه، قوه قضائیه، قوه مقننه، که مجموع این‌ها دولت اسلامی است، سهم خوبی از حقایق اسلامی و ارزش‌های اسلامی دارد، اما کافی نیست، در جای دیگر می‌فرماید: «دولت اسلامی‌ای که بتواند مقاصدی را که ملت ایران و انقلاب عظیم آن‌ها داشت تأمین کند، دولتی است که در آن رشوه نباشد، فساد اداری نباشد، ویژه‌خواری نباشد، کم‌کاری نباشد، بی‌اعتنایی به مردم نباشد، میل به اشرافی‌گری نباشد، حیف‌ومیل بیت‌المال نباشد، و دیگر چیزهایی که در یک دولت اسلامی لازم است».^۲

سیزدهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری که در ۲۸ خردادماه سال ۱۴۰۰ برگزار می‌شود، اولین انتخابات ریاست جمهوری در چله دوم انقلاب و پس از صدور بیانیه گام

۱. (امام خامنه‌ای، بیانات در دیدار کارگزاران نظام، ۱۳۷۹/۹/۱۲،

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3039>)

۲. (امام خامنه‌ای، بیانات در خطبه‌های نماز جمعه، ۱۳۸۴/۵/۲۸،

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=3302>)

دوم انقلاب است. برگزاری یک انتخابات پرشور و با مشارکت حداکثری مردم که زمینه‌ساز شکل‌گیری یک دولت توانمند، کارآمد و انقلابی بوده و بتواند در تحقق بیانیه گام دوم انقلاب و تحقق دولت اسلامی ایفای نقش کند، از اولویت‌های اصلی نظام جمهوری اسلامی در این مقطع از تاریخ انقلاب است؛ اما از آنجایی که انتخابات ۱۴۰۰ اولین انتخابات بعد از انتخابات یازدهمین دوره مجلس شورای اسلامی که در اسفندماه ۱۳۹۸ برگزار شد که طی آن میزان مشارکت مردم در آن در مقایسه با انتخابات گذشته کمتر بوده و عوامل مؤثر در کاهش مشارکت در آن انتخابات نظیر ادامه همه‌گیری ویروس کرونا، پیامدهای ناشی از تحریم همه‌جانبه دشمنان و تأثیر آن در زندگی مردم و ضعف دستگاه‌های اجرایی کماکان باقی است، بنابراین مسئولیت مردم ایران در این مقطع تاریخی چه در تحقق مشارکت پرشور و چه انتخاب یک دولت کارآمد مسئولیتی تاریخی است. شکل‌گیری دولتی کارآمد و انقلابی در امتداد پیروزی‌های جبهه مقاومت و پیروزی مردم در برابر فشار حداکثری گامی بلند برای عملی شدن بیانیه گام دوم انقلاب از بستر تشکیل دولت اسلامی و گام‌های بعدی آن تا تحقق تمدن نوین اسلامی است.

در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، مباحثی مهم به انتخابات مربوط می‌شود که از این منظر می‌توان این بیانیه گران سنگ را سندی بالادستی در این زمینه در نظر گرفت و با واکاوی در این بیانیه، مباحث انتخاباتی آن رهنمودهای روشن‌گرانه را به دست آورد. از آن جمله می‌توان به این محورها اشاره کرد: ضرورت التزام عملی - کاندیداها به آرمان‌های انقلاب اسلامی؛ دغدغه‌مندی کاندیداها در زمینه عینیت‌بخشی به اهداف انقلاب اسلامی؛ حمایت از فعالیت‌های علمی و پژوهشی؛ اهتمام بر اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی؛ استفاده از نیروهای جوان، مؤمن و بانگیزه در کارها؛ التزام به جهاد اکبر در مقابله با توطئه‌های استکبار؛ ترویج سبک زندگی اسلامی ایرانی؛ تأکید بر ضرورت مشارکت حداکثری در انتخابات؛ خودداری طرفداران کاندیداها از ایستادن در مقابل هم؛ غافل‌نشدن از توطئه دشمنان؛ پرهیز از رفتارهای یأس‌آور و مخالف با امیدافزایی؛ لزوم حفظ سلامت انتخابات

لرزم اعتماد به دستگاه‌های نظارت بر انتخابات؛ توجه به آثار و نتایج انتخابات؛ رعایت اصول اخلاقی در فعالیت‌های اقتصادی؛ در اولویت قراردادن مبارزه با فساد توسط کاندیداها؛ توجه به عزت ملی در روابط خارجی؛ حفاظت از استقلال ملی در تمام فعالیت‌های انتخاباتی و ارتقای آگاهی و تقویت اعتقادات آحاد جامعه از سوی کاندیداها ریاست جمهوری.

این انقلاب، مانند هر پدیده اجتماعی دیگر، به دلیل بروز عواملی ظهور کرده است که استمرار و پایداری آن‌ها سبب ماندگاری انقلاب اسلامی نیز خواهد شد. این عوامل به هر میزان تقویت شوند، حرکت انقلاب اسلامی نیز قدرتمندتر و پویاتر خواهد شد و توان بیشتری در مقابله با تهدیدها پیدا خواهد کرد. عوامل ماندگاری همان مواردی هستند که سبب شکل‌گیری انقلاب اسلامی شدند. مهم‌ترین عوامل ماندگاری انقلاب اسلامی عبارت است از: ۱. ریشه دینی انقلاب اسلامی و حاکمیت ارزش‌های دینی، اخلاقی و معنوی بر انقلاب؛ ۲. صدور انقلاب اسلامی و خصوصیت جهانی بودن آن؛ ۳. مردمی بودن؛ ۴. همه‌جانبه بودن انقلاب اسلامی؛ ۵. هماهنگی و تناسب با فطرت الهی انسان؛ ۶. ولایت فقیه و رهبری راهبردی؛ ۷. پایبندی رهبری، انقلابیون و مسئولان ایرانی به اصول اولیه انقلاب؛ ۸. درک عمیق و دقیق شرایط، توسط رهبری و مسئولان ارشد نظام جمهوری اسلامی و مردم ایران؛ ۹. ارتباط میان رهبری و مسئولان و همه آنان با مردم.

در انقلاب اسلامی و نهاد برخاسته از آن، یعنی جمهوری اسلامی، مردمی بودن خود را در حوزه‌های زیر نشان می‌دهد:

۱. نظارت مردم بر عملکرد مسئولان با امر به معروف و نهی از منکر؛ ۲. شرکت در

انتخابات؛ ۳. شرکت در راه پیمایی‌ها

۴. مبارزه با تهاجمات خارجی و تهدیدهای نظامی؛ ۵. پایداری و تحمل مشکلات؛ ۶.

مقابله با توطئه‌ها و درگیری‌های داخلی؛ ۷. مشارکت در سازندگی و پیشرفت کشور. انتخابات پرشور و شعور که نتیجه آن منطبق با اصول انقلاب باشد، سبب حفظ و استمرار مردمی بودن

انقلاب اسلامی و تحقق تمدن نوین اسلامی و بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی در سایه‌گسترش سرمایه اجتماعی نظام و انقلاب؛ ارتقاء اعتماد اجتماعی میان مردم و نظام؛ افزایش مشارکت اجتماعی؛ افزایش انسجام اجتماعی؛ جلوگیری از انحراف از اصول بنیادین انقلاب؛ افزایش مسئولیت و تعهد اجتماعی مردم؛ ارتقاء سطح امنیت ملی و افزایش قدرت ملی خواهد شد.

بِسْمِ اللّٰهِ
کرسی علمی ترویجی

بایسته های اصلح گزینی کارگزاران در گام دوم انقلاب اسلامی با تأکید بر آیه ۲۴۷ سوره بقره

زمان: شنبه ۸ خرداد
ساعت: ۱۸ بعداز ظهر

مکان: سامانه سیمما
لینک ورود:
<https://b2n.ir/ew051>

 دکتر کریمی کتاب: کتاب آقای علی ربیعی آیه ۲۴۷ سوره بقره موضوع: بررسی آیه ۲۴۷ سوره بقره	 دکتر کریمی کتاب: کتاب آقای علی ربیعی آیه ۲۴۷ سوره بقره موضوع: بررسی آیه ۲۴۷ سوره بقره	 دکتر کریمی کتاب: کتاب آقای علی ربیعی آیه ۲۴۷ سوره بقره موضوع: بررسی آیه ۲۴۷ سوره بقره	 دکتر کریمی کتاب: کتاب آقای علی ربیعی آیه ۲۴۷ سوره بقره موضوع: بررسی آیه ۲۴۷ سوره بقره
---	---	---	---

۱۸ ساعت

تاریخ برگزاری: شنبه ۱۴۰۰/۳/۸

برگزارکننده: کمیته بانوان و حوزه علمیه هرمزگان

۷. بایسته های اصلح گزینی کارگزاران در گام دوم انقلاب اسلامی با تأکید بر آیه ۲۴۷ سوره بقره

ارائه کننده: حجت الاسلام والمسلمین
دکتر عبدالمحمود جهانگیری
ناقد ۱: دکتر اسماعیل نیا
ناقد ۲: دکتر ابراهیمی

تاریخ برگزاری: شنبه ۱۴۰۰/۳/۸
ساعت ۱۸
برگزارکننده: کمیته بانوان و حوزه علمیه هرمزگان

۸. محور: چیستی، چرایی و چگونگی تحقق

تمدن نوین اسلامی

ارائه دهنده: جناب آقای مرتضی پیروی

منش

(مدیر مسئول هفته نامه اجتماعی فرهنگی

محور، کارشناس ارشد تحقیقات آموزشی)

ناقدین: حجت الاسلام والمسلمین دکتر

عبادی زاده (امام جمعه محترم بندرعباس

استادیار دانشگاه هرمزگان)

پروفسور دکتر احسان کامرانی (رئیس

دانشگاه آزاد اسلامی بندرعباس استاد تمام محیط زیست دریایی و دکتری حقوق بین الملل
عمومی)

دکتر محمود صباحی زاده (استادیار دانشگاه آزاد اسلامی گروه علوم تربیتی) دبیر کرسی:

حجت الاسلام والمسلمین علی ریسی (مدیر مرکز تخصصی کلام اسلامی امام صادق علیه السلام
شهرستان رودان)

زمان: شنبه ۱۳/۲۱/۱۴۰۰ س ۱۳،۳۰

خلاصه بیانات آقای پیروی:

محور به عنوان یک الگوی رسانه تراز انقلاب جهت تربیت نیروی انسانی پای کار
می تواند قدم در زمینه سازی تمدن نوین اسلامی بردارد.

شیوه تحقق تمدن نوین اسلامی توسط رسانه محور مسئله اصلی مورد بحث است. محور

با استعانت از نیروی جوان، متعهد، انقلابی، پای کار و با نگاه عملیاتی شکل گرفته است.

نقشه راه جهت تحقق تمدن نوین استفاده از الگوی اسلامی ایرانی است زیرا بدون نقشه

جامع دچار سردرگمی خواهیم شد و برای توضیح و فهم بهتر، نقشه اصلی الگوی اسلامی

ایرانی است این چارچوب و رویکرد موضوعی، بایستی سراغ نقاط ناب از منویات مقام معظم رهبری رفت. شورای فکری و علمی محور خود را مجهز به شیوه علمی استفاده از این بیانات، فهم صحیح از آن در راستای تحقق وظیفه تربیت نیروی انسانی پای کار انقلاب اسلامی، به کمک اساتید حوزه و دانشگاه، نموده است.

محور یک رسانه، ولی صرف یک مجله مکتوب نیست، استراتژی سال تولید؛ پشتیبانی‌ها مانع زدایی‌هاست. الگوی محور، زندگی محوری حضرت زهرا علیها السلام است. محور رسانه‌ای اجتماعی است، اما نگاه اجتماعی صرف ندارد، محور بُعد سیاسی دارد، ولی در این مسیر تک بُعدی نیست. محور قالب یک رسانه دارد و تمایز محور با سایر رسانه‌ها، نگاه توأمان اجتماعی به مقصد فرهنگ است. محور، در تمام ویژگی‌های خود به معنویت و اخلاق توجه دارد. محور با توجه به الگو و نقشه راه سبک زندگی ایرانی - اسلامی، شکل گرفته است. محور با این مسئله که ضعف در شناخت کار بردی نسبت به فرهنگ ناب اسلام، منجر به کاهش تقید به مبانی دینی شده است در راستای اعتلای فرهنگ جامعه گام برمی دارد، از این رو در قامت یک رسانه، ضمن تبیین شخصیت الگویی ایشان به عنوان بانوی جامع که در بز نگاه‌های تاریخ‌ساز حتی جان مبارک خویش را در دفاع از اسلام و آرمان، فدا می‌نماید؛ شاخص است.

بیانیه گام دوم سه وظیفه را پیش روی مدیریت و ذی نفعان هفته نامه محور قرار داده است؛ وظیفه اول در مواجهه با پیاده‌سازی بیانیه، معرفت و آگاهی است. وظیفه دوم گفتمان‌سازی است و وظیفه سوم شیوه‌های اجرایی کردن آن است. معرفت و آگاهی از دو بُعد درون و برون متنی، قابل بررسی است.. در بُعد درونی به فهم تعابیر، فهم اصول و قواعد، تحلیل راهبردی، شناخت ابعاد بیانیه و شناخت مسائل محوری و کانونی پرداخته می‌شود. بعد برون متنی نیز به ضرورت، اهمیت، تاریخچه، علل و زمینه‌های صدور، مبانی و اصول و جایگاه بیانیه در منظومه فکری امامین انقلاب، روش‌شناسی تدوین می‌پردازد. هر کدام از این ابعاد دارای زیر شاخه‌هایی است. گفتمان‌سازی به عنوان وظیفه دوم ایجاد تیم ذهنی،

دغدغه ذهنی و فکر رایج و پرسشگرانه و معرفت و فهم همه گیر و جریان‌سازی فکری، مطالبه‌گفتمانی و نخبگانی، شکل‌دهی رفتار تحولی را در مدیران و نخبگان، گسترش مطالبه عمومی، حرکت همگانی در مسیر بیانیه و در آخر فرهنگ‌سازی عمومی راه به دنبال دارد. وظیفه سوم که پیاده‌سازی است نیز به تکلیف‌شناسی، راهکارشناسی و طراحی عملیات، الزام‌شناسی، تهیه ابزار و ایجاد هماهنگی‌ها، اجرا، بازخوردگیری و در نهایت کادرسازی، می‌پردازد.

در مجموع، دستاورد مورد انتظار از اجرای برنامه‌ها و عملکرد محور تربیت نیروی انسانی پای کار انقلاب اسلامی است. در روش رویکرد موضوعی بیشتر برای تدوین اسناد راهبردی استفاده می‌شود و کارکرد برنامه‌ریزی دارد، پس از انتخاب موضوع مجموعه بیانات درباره آن موضوع نقش و ماموریت است.

در نقش ماموریت به سه منظر مورد مطالعه نقش ماموریت پرداخته می‌شود ابتدا از منظر معطوف به تبیین و ترسیم وضعیت موجود (موقعیت‌یابی راهبردی). دوم؛ منظر معطوف به تبیین و ترسیم وضع مطلوب (مطلوبیت‌یابی راهبردی). سوم؛ منظر معطوف به چگونگی حرکت از وضع موجود به وضع مطلوب (راهیابی راهبردی)، پرداخته می‌شود. استفاده از نیروی جوان پای کار متعهد انقلابی نیز یکی دیگر از نتایج خروجی تبیین چپستی و چگونگی و چرایی بر تمدن نوین اسلامی است.

کارگاه‌های شیوه مقاله نویسی کنگره گام دوم انقلاب

---

۱. روش‌های تحقیق در بیانیه گام دوم

ارائه دهنده: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر امینی

طهرانی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۸ / ۱۱ / ۱۲

مکان: سالن شهید صدر مجتمع قرآن و حدیث

برگزارکننده: انجمن‌های علمی المصطفی و اعضای

آن‌ها

خلاصه کارگاه:

مؤلفه‌های تحقیق درباره بیانیه گام دوم

• ضرورت تحقیق

• منبع‌شناسی (کتاب، سایت، نرم افزارها

• محورهای تحقیق

• چگونگی تطبیق‌سازی مطالب بیانیه با

قرآن و حدیث

ضرورت تحقیق درباره بیانیه گام دوم

• لبیک به ندا و دعوت ولی امر مسلمانان

• بیانیه گام دوم یعنی اصول پیشرفت یک جامعه برای رسیدن به یک تمدن اسلامی

• شناخت بهتر و عمیق جمهوری اسلامی

• معرفی جمهوری اسلامی به جهانیان

• تقویت نگاه سیاسی و اجتماعی یک طلبه

• کمک فکری به تقویت جمهوری اسلامی ایران

منابع تحقیق برای بیانیه گام دوم

- منابع عام: دسته‌بندی نرم افزارها به پایه، تخصصی، مرتبط
- منابع خاص: منابعی که به‌طور خاص درباره دیدگاه‌های رهبری و یا بیانیه گام دوم نوشته شده است:

۱۰. پایان نامه‌های المصطفی درباره دیدگاه‌های مقام معظم رهبری
  ۲۰. کتاب حجت الاسلام قرائتی
  ۳۰. کتاب دوجلدی تالیف شده زیر نظر دکتر خسروپناه
  ۴۰. انتشارات دانشگاه معارف قم روبروی دفتر مقام معظم رهبری، خیابان صفائیه
  ۵۰. متن بیانیه
  ۶۰. منابع دیگر تالیف شده درباره بیانیه یا آثار مقام معظم رهبری.....
- چگونگی تطبیق‌سازی بیانیه با قرآن و حدیث
- بررسی کلیدواژه‌های مشترک مطرح شده در سخنان رهبری
  - دسته‌بندی مطالب بیان شده در این باره توسط رهبری در بیانیه، دو نامه رهبری به اروپا و سخنرانی‌ها و کتب ایشان
  - پیدا کردن معادل موضوع در قرآن و حدیث و اصطلاحات هم خانواده و نزدیک به

موضوع

- مشخص کردن محدوده تحقیق: مدیریت، اخلاق، سیاست، جامعه‌شناسی
- جمع‌آوری مطالب مربوط به قرآن و حدیث با روش تفسیر موضوعی
- دسته‌بندی آیات
- مطالعه موردی نمونه موضوع مقاومت
- موضوعات مرتبط با علم و دانش و قرآن و حدیث در کنگره بین‌المللی گام دوم انقلاب اسلامی از منظر قرآن و حدیث
- تحلیل اوصاف اجتماعی و اقتصادی علم در آیات و روایات مانند روایت العلم سلطان

- نقش دانش در ایجاد قدرت نرم
- نقش تولید دانش در ترویج تفکر شیعی و تفکر انقلاب اسلامی
- عوامل و موانع سوء استفاده از دانش در قرآن و حدیث
- نقش استقلال کشور در توسعه علم و دانش
- نقش تحریم در توسعه علم و دانش
- راهکارهای تبدیل تهدید به فرصت
- نقش جوانان امت اسلامی در پیشبرد علمی تمدن اسلامی
- موانع و آثار و ابعاد جهاد علمی

۲. آشنایی با کنگره گام دوم و روش مقاله نویسی و تحقیق

در بیانیه

ارائه کننده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر امینی

تهرانی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۸/۴/۲۸

به صورت برخط با حضور معاونان پژوهش مدارس علمیه خواران اصفهان برگزارکننده: حوزه علمیه خواران اصفهان خلاصه کارگاه:

حجت الاسلام والمسلمین دکتر محمد امینی تهرانی دبیر علمی «کنگره بین المللی گام دوم انقلاب اسلامی از منظر قرآن و حدیث» به تبیین اجمالی محورها، موضوعات و ریز موضوعات با بیانیه گام دوم انقلاب و عناوین متناسب با موضوع کنگره پرداخت.

وی با بیا این که ۴۰۰ عنوان پژوهشی بیانیه گام دوم، از سوی کنگره بین المللی، جهت راهشگایی بهتر و بیشتر در فرایند تدوین مقالات ارائه شده است افزود: جهت پرداختن به محورها و اهداف کلی کنگره توجه به دو امر، در راستای تدوین مقالات، مورد اهتمام و توجه جدی بوده و لازم است تا پژوهشگران بر آن تمرکز داشته باشند.

حجت الاسلام والمسلمین امینی اولین قدم در راستای تدوین مقالات را استخراج

مستندات قرآنی و روایی محورهای موجود در بیانیه گام دوم بیان کرد و افزود: طلاب در هر عنوان، مستندات، تأییدات، ریشه‌ها و ابعاد بیانات را، از منظر قرآن و حدیث مورد بررسی قرار دهند.

وی دومین مورد را اجرایی کردن توصیه‌های رهبر معظم انقلاب علیه السلام در بیانیه گام دوم بیان کرد و گفت: جامه عمل پوشاندن به توصیه‌های رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی) در بیانیه، نتیجه و هدف اصلی بیانیه است که نیازمند ارائه راهکارهای عملی در این زمینه است؛ بدین منظور طلاب و پژوهشگران می‌توانند در راستای هر یک از موضوعات، اجرایی نمودن آن را نیز مورد پژوهش قرار دهند.

حجت‌الاسلام والمسلمین امینی در ادامه به رسالت خطیر طلاب و پژوهشگران حوزوی اشاره کرد و افزود: دست‌یابی به این رسالت، مستلزم توجه طلاب به نقش خود به‌عنوان «سربازان مقام معظم رهبری» است؛ از همین رو، با توجه به تأکید ایشان در بیانیه گام دوم بر حضور «جوانان» در تمام عرصه‌ها، خواهران حوزوی می‌توانند ضمن تشویق سایر طلاب و پژوهشگران به شرکت در این کنگره، با حضور گسترده خود در این عرصه، آغازگر تحقق این مهم باشند.

حجت‌الاسلام والمسلمین امینی یادآور شد: این کنگره در دی ماه ۹۹ برگزار خواهد شد؛ از طلاب، محققان، دانشجویان ایرانی و خارجی دعوت می‌شود در این کنگره بین‌المللی شرکت کنند و چکیده مقاله را تا پایان مرداد ماه و اصل مقاله را تا پایان ابان ماه سال جاری به دبیرخانه کنگره ارسال نمایند، لازم است مقالات در قالب متداول مقاله‌نویسی، نگارش یابد؛ محققان می‌توانند از نرم‌افزارهای نور چون جامع التفاسیر^۳، جامع الاحادیث و از سایت (khamenei.ir) برای نوشتن مقاله استفاده کنند.

وی در پایان اظهار کرد: طلاب، محققان، دانشجویان و پژوهشگران جهت کسب اطلاعات بیشتر به کانال اطلاع‌رسانی کنگره به نشانی <https://eitaa.com/Conferencegam2> و تارنمای <http://hamayesh.miu.ac.ir/hadith/fa> مراجعه کنند.

۳. مهارت‌های پژوهشگری درخصوص نهضت علمی و نقش جوانان در آن از منظر قرآن و حدیث

ارائه‌کننده: حجت الاسلام
والمسلمین دکتر احسان ابراهیمی
تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹ / ۱۱ / ۲۷
ساعت ۱۲

برگزارکننده: کمیته تخصصی بانوان
باهمکاری مرکز مدیریت خواهران.

خلاصه بیانات دکتر ابراهیمی:
جهاد علمی از محورهای اصلی و
بسیار مهم بیانیه گام دوم انقلاب است.

مباحث پیش روی ما در دو عرصه ارائه خواهد شد:

یکم. ابعاد و زوایای "جهاد علمی" جوانان در سخنان رهبر معظم انقلاب
بیانیه گام دوم انقلاب، به‌عنوان یک خواستگاه برای بحث ما مطرح است، اما در
فرموده‌های مقام معظم رهبری به کرات بحث جهاد علمی در سال‌های مختلف به‌ویژه
سال‌های اخیر مطرح شده است، بنابراین باید یک نگاه منظومه‌ای و کلان به سخنان مقام
معظم رهبری داشته باشیم.

دوم. تبیین مستندات قرآنی و روایی سخنان رهبر معظم انقلاب
همانطور که در عنوان نشست گفته شد، ما جهاد علمی را از منظر قرآن و حدیث مورد
بحث قرار خواهیم داد، بنابراین جهاد علمی از منظر مقام معظم رهبری به‌عنوان یکی از
چهره‌های برجسته در اندیشمندان اسلامی که سخنانشان الهام گرفته از منطق دین و آیات و
روایات است. بنابراین یکی از رسالت‌های مهم کنگره‌ای که در حال برگزاری است،

مستندسازی فرموده‌های رهبری و پیدا کردن، مبانی، ریشه‌ها و خواستگاه‌های قرآنی فرموده‌های رهبری است؛ به‌ویژه در خصوص جهاد علمی که انشاءالله بتوانیم پشتوانه دینی برای این مباحث ارائه بدهیم.

ب) تعریف جهاد و گونه علمی آن

در این جا برای مشخص شدن محل بحث باید تعریفی هم از جهاد داشته باشیم. باشنیدن واژه جهاد هرچند جنگ و مبارزه مسلحانه در ذهن تداعی می‌شود اما اصل لغت جهاد، تلاش و مبارزه با دشمن در راه خداست. در جهاد باید مبارزه با نیت خدایی باشد. در این جا به اقسام جهاد می‌پردازیم تا متوجه شویم جهاد علمیکه مد نظر ماست در کدام قسمت جای خواهد داشت.

جهاد بر دو نوع است:

یکم. جهاد اکبر

که مبارزه با دشمن درونی است.

جهاد اکبر تقسیماتی دارد:

أ) زمانی دشمن درونی ما غضب و شهوت است

ب) زمانی هم جهل و وهم است.

دوم. جهاد اصغر

که مبارزه با دشمن بیرونی است.

در منطق دین مبارزه با دشمن درونی، جهاد اکبر نام گرفته که بسیار مهم‌تر از جهاد اصغر است که دشمن بیرونی است. دشمن بیرونی آشکار و پیداست برای همین مبارزه با آن آسان‌تر است.

جهاد اصغر هم اقسامی دارد که عبارت است از:

أ) زمانی این جهاد با سلاح‌های نظامی است (مانند جنگ بین کشورها)

ب) زمانی هم این جهاد با سلاح قلم و بیان است.

مبارزه با دشمن بیرونی همیشه با شمشیر و توپ و تانک و اسلحه نیست؛ با سلاح قلم و تیغ بیان هم می‌شود با دشمن به مبارزه پرداخت. محور بحث ما از جهاد علمی مبارزه انسان یک گام با دشمن درونی یعنی جهاد و وهم خودش است و گام دیگر جهاد اصغر و دشمن بیرونی است البته با سلاح قلم و بیان.

۳. جوشش زایی مسائل پژوهشی

نخستین گام در جهاد علمی و نقش جوانان در آن، جوشش زایی مسائل پژوهشی است. مهم‌ترین دغدغه محقق در این بخش باید علاقه خود باشد زیرا قطعاً توان علمی را در این زمینه به دست خواهید آورد. یکی از مهم‌ترین محورها در انتخاب موضوع این است که موضوع جوشش پیدا کند، چون موضوعات سفارشی دیگران مثر ثمر واقع نخواهد شد. وجود این عامل سبب می‌شود که فرد به جای گریز از موضوع، گرایش به موضوع داشته باشد. در جوشش زایی مسائل باید از مسائل کلی به سمت مسائل جزئی حرکت کرد. بنابراین ما دسته بندی‌هایی در عرصه اصل پژوهش و موضوع جهاد علمی جوانان ارائه می‌دهیم.

أ) دسته بندی پژوهش به کیفی و کمی

۱- کیفی (محیطی و مطالعاتی) هدف: بنیادی و علمی / ابزار کتاب و کتابخانه

۲- کمی (میدانی یا پیمایشی) هدف: کاربردی / ابزار پرسشنامه و مصاحبه

در خصوص جهاد علمی جوانان در یک گام می‌توان پژوهش کیفی با استفاده از کتب قرآنی و حدیث و مجموع کتاب‌های اندیشه اندیشمندان اسلامی ارائه داد. در گام بعدی می‌توان از پژوهش کمی و با تهیه جامعه آماری و از طریق پرسشنامه به گردآوری اطلاعات پرداخت و با توجه به اطلاعاتی که از محیط بیرون گردآوری می‌کنید به نتایج و تحلیل‌هایی برسید.

ب) دسته بندی پژوهش به ساده و مقایسه‌ای

۱. ساده

۲. مقایسه‌ای {تطبیقی و میان رشته‌ای}

زمانی مقایسه درون دین اتفاق می‌افتد یا بین ادیان، که در این صورت در دسته پژوهش‌های مقایسه‌های تطبیقی قرار می‌گیرند. برای مثال مقایسه و تطبیق بین شیعه و اهل تسنن، بین قرآن و تورات بین مذاهب فقهی یا مذاهب کلامی و... اتفاق می‌افتد. زمانی هم پژوهش‌های میان‌رشته‌ای هستند که عرصه دین را از عرصه علوم تجربی جدا می‌کنند. در این صورت دیگر درون دین نیست بلکه بین دین و علوم است که در مقابل دین (علوم تجربی) قرار می‌گیرند. به طور مثال در همین عرصه جهاد علمی که از منظر قرآن و حدیث است، یک موضوع ساده است که اگر در همین موضوع به مقایسه دیدگاه مقام معظم رهبری با دیدگاه یکی از اندیشمندان اهل تسنن پردازیم مقایسه تطبیقی انجام داده‌ایم و زمانی که به مقایسه دیدگاه دین با محوریت مقام رهبری با دیدگاه علوم تجربی پردازیم، مقایسه میان رشته‌ای انجام شده است.

ج) دسته‌بندی علوم به تجربی و نظری

این نوع دسته‌بندی از این باب است که دسته‌بندی علوم زیر چتر جهاد علم یقین قرار می‌گیرد. باید دانست که علم چه زیر شاخه‌ها و دسته‌بندی‌هایی دارد.

۱. تجربی (بر اساس تجربه بشری و آزمون و خطاست و بر اساس عمل است) علوم تجربی به دو زیر شاخه انسانی و طبیعی تقسیم می‌شوند.

که علوم انسانی با ابعاد روحی و روانی انسان در ارتباط هستند. همانند: روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، مدیریت و...

علوم طبیعی ارتباط با جهان طبیعت دارند، با جمادات و نباتات، حیوانات و گیاهان و.... کیهان‌شناسی، زمین‌شناسی، زیست‌شناسی و.... در دسته علوم طبیعی قرار می‌گیرند.

۲. نظری (در حوزه نظر و بینش و اندیشه)

علوم نظری دارای سه زیر شاخه است

عقلی: محور بحث مباحث منطق، فلسفه و حکمت است.

نقلی: یعنی نقلی و حیانی و نقل داده‌های اسلام. محور بحث مباحث مرتبط با آیات و روایات / اخلاق اسلامی / کلامی

شهودی: زیر ساخت و ظرفیت برای پژوهش را ندارد. مکاشفات و شهود هر فردی برای خود است.

نکته: این که علوم تجربی را جزیره جداگان‌های بدانیم که علوم نظری، علوم نقلی و حیانی ما هیچ نظارتی بر روی آن ندارد صحیح نیست. ما یک ادعا داریم که در حوزه اسلام که در رأس آن قرآن کریم جامعیت دارند. یعنی در همه محورهای مرتبط با انسان و طبیعت رهنمود دارد. بنابراین ما در زمینه روانشناسی، جامعه‌شناسی، تعلیم و تربیت، مدیریت یا حتی علوم طبیعی، هم داده‌های عقلی و برهانی داریم (در فلسفه و منطق) و هم داده‌های قرآنی روایی داریم در علم کلام، اخلاق، تربیت، فقه و حقوق.

(د) دسته‌بندی جوانان

وقتی می‌خواهیم نقش جوانان را در جهاد علمی بررسی کنیم باید بینیم زیر شاخه جوانان کدامند.

جنسیت: - مردان - زنان

تحصیلات: - دانشجویان - طلاب

مذهب: - شیعه - اهل سنت

تمامی این زیر شاخه‌ها می‌توانند زیر شاخه فرعی‌تری هم داشته باشند و در این جا هدف فقط آموزش مدل و روش است تا موضوعات جزئی و ریز انتخاب شوند.

(ه) راهکار تبدیل موضوعات به مسائل

یکی از دغدغه‌های مهم ما باید تبدیل ریز موضوعات به مسائل است. موضوعات کلی قابلیت پژوهش ندارد. زیرا موضوعات کلی در قالب یک مقاله مثلاً ۳۰ صفحه‌ای نمی‌گنجد.

اگر در جهاد علمی متمرکز در علم اقتصاد شدید هنوز هدف کلی است و باید به سراغ

زیر شاخه‌ها رفت. برای نمونه جهاد علمی جوانان در زمینه اقتصاد در حوزه تولید. برای رسیدن به این هدف می‌توان از الگوی مهندسی پژوهش بهره گرفت. چيستی‌شناسی: بیان معنای لغوی و اصطلاحی وکلیدواژه‌ها، گونه و گسترده‌شناسی: بیان اقسام و مراتب کلید واژه‌ها، دیده‌شناسی: برشماری و بررسی دیدگاه‌ها و احتمالات، چرایی‌شناسی: برشماری و بررسی ادله عقلی و نقلی عقلایی، روش‌شناسی: برشماری و بررسی راهکارها و عوامل درمساله، آسیب‌شناسی: برشماری و بررسی آفت‌ها و موانع در مسئله، نمادشناسی: برشماری و بررسی نشانه‌ها و ویژگی‌های موضوع، پیامدشناسی: برشماری و بررسی آثار مثبت و منفی، نمودشناسی: برشماری و بررسی الگوهای عینی و خارجی، شبهه‌شناسی: برشماری و بررسی شبهات

دوقسمت اول الگو معمولا در بخش‌های مقدماتی مقاله بحث می‌شوند. موضوع ما با توجه به دسته‌بندی جهاد علمی در عرصه اقتصاد تولیدی است که بعد از ارائه به الگوی مهندسی پژوهش به ده مسئله پژوهشی رسیدیم که هر یک از آنها می‌توانند عنوان مقاله قرار بگیرند.

و) راهکار تخصصی کردن موضوعات

وقتی موضوعی را انتخاب و تبدیل به مسئله کردیم می‌توان این مسائل را تخصصی‌تر هم کرد. می‌توان مسئله را به صورت مقایسه‌ای کار کنیم بین دو اندیشمند دین (پژوهش مقایسه‌ای تطبیقی) و اگر ظرفیت داشته باشد، علوم تجربی را با علوم نظری و علوم دینی به صورت میان رشته‌ای مقایسه کنیم.

۴. تهیه پرونده پژوهشی و طراحی ساختار تحقیق

گام سوم در خصوص تهیه پرونده پژوهشی و طراحی ساختار تحقیق است ما در مراحل پژوهش عرض کردیم که باید بعد از این که مسئله پژوهش خودمان را انتخاب کردیم یک پرونده پژوهش ی تهیه کنیم از این موضوع و مسئله‌ای که انتخاب کردیم و بعد به سراغ طراحی ساختار و هندسه تحقیق برویم شاید به نظر شما یکی از سخت‌ترین کارها که در

زمینه طراحی یک ساختار برای مقاله بس یار دشوار باشد اما من خدمت شما این جا عرض میکنم که یکی از آسانترین کارها برای شما این است که بتوانید یک طراحی و مهندسی قابل قبولی برای مقاله خودتون ارائه بدید قطعاً کار آسانی است به شرطی که شما بتوانید دو روش این کار رو به صورت منطقی یاد بگیرید ما وارد بحث چهارم خودمان میشویم تهیه پرونده پژوهشی است که این پرونده پژوهشی در خدمت طراحی ساختار تحقیق قرار می‌گیرد.

الف) ساختار کلی مقاله علمی

خوب ما یک نیم نگاهی به ساختار مقاله علمی داشته باشیم الان در واقع ذهنیت ما اینه که شما الان یک موضوعی رو انتخاب کردید برای بحث جهاد علمی و نقش جوانان در آن می‌خواهید یک مقاله‌ای را برای کنگره بنویسید یک نگاهی به ساختار مقاله علمی داشته باشیم تا متوجه بشویم وقتی می‌گوییم ساختار مقاله علمی و طراحی هندسه مقاله مراد ما چیست در ساختار مقاله شناسنامه مقاله نام مقاله و نویسنده است که در همه مقالات مشترک است چکیده و واژگان کلیدی رو داریم که در همه مقالات مشترک است مقدمه بیان مسئله ضرورت پیشینه که باز در همه مقالات مشترک است بنابراین ساختاری که مد نظر ما است در مقاله که شما باید هنرمندی به خرج بدید و این ساختار را طراحی کنید بدنه اصلی مقاله است بدنه اصلی تشکیل شده از تیتراهای شما تیتراهای اصلی مقاله که هر کدام از این تیتراهای مقاله می‌تواند برای خودش زیر شاخه‌هایی داشته باشد بنابراین وقتی می‌گوییم ساختار مقاله مراد ما عنوان چکیده و مقدم نیست مراد ما طراحی بدنه اصلی مقاله است خوب ما در ادامه نتیجه‌گیری و فهرست منابع رو داریم.

ما باید تمام تلاشمون این باشه که در بدنه اصلی مقاله بتونیم یک ساختار منطقی و خوب و استاندارد را طراحی کنیم.

ب) چگونگی طراحی بدنه اصلی مقاله

برای طراحی ساختار در بدنه اصلی راهکار چیست تصور خیلی از محققان و پژوهشگران اینه که طراحی ساختار ساخته امان عرض میکنم که کار بس یار آسانی است

زمانی که شما با مهارت مهندس ی ساختار روشمند آشنا باشید که بتوانید این ساختار رو برای خودتون طراحی کنید دو روش متفاوت برای طراحی ساختار داریم یکم. مهندسی اولیه ساختار همینطور که میبینید ما یک مهندسی اولیه داریم بر اساس دسته بندی‌هایی که در کلمات عنوان تحقیق و مقاله به کار رفته خاطرتون هست عرض کردم پژوهش یعنی هنر دسته بندی هنر دسته بندی را ما در موضوع یابی و جوشش زائی مسائل خدمتون گفتیم این جا هم باز هنر دسته بندی به ما کمک می کند وقتی میخواهیم ابتدا به ساکن یک مقاله را آغاز کنیم می‌آییم مطالعات خودمون رو انجام میدیم متمرکز میشیم در کلماتی که در عنوان مقاله به کار رفته به این کلمات ما می‌گیم کلید واژه این کلید واژه‌ها چه دسته بندی‌هایی می‌توانند داشته باشند اگر گفتیم مثلاً نقش جوانان در جهاد علمی یا مثلاً نقش جوانان در جهاد علمی در حوزه اقتصاد تولیدی این کلماتی که در عنوان به کار رفته هر کدام از این کلمات دسته‌بندی‌هایی می‌توانند داشته باشند این دسته بندی‌ها هستند که برای شما ساختار مقاله را در مهندس ی اولیه شکل میدهند حالا من در قالب مثال قطعاً توضیح میدم اما فعلاً میخواهم اصل بحث جا بیفته شما ممکنه بگید ما نسبت به این موضوع و نسبت به اقسام و مراتب آن ممکن اطلاعاتی نداشته باشیم من عرض میکنم شما باید مطالعات اکتشافی داشته باشید در قسمت موضوع یابی مطالعات داشتید ممکنه انتخاب موضوع وقت گذاشته مطالعه کردید در ادامه برای طراحی ساختار چند ساعتی مطالعه کردید بنابراین نسبت به موضوع خالی الذهن نیستید و میتونید یک مهندس ی اولیه برای خودتون ایجاد کنید باید ببینید چه کلماتی در عنوان مقاله به کار رفته بعد ببینید هر کدام از این کلمات چه دسته بندی‌هایی می‌توانند داشته باشند این دسته بندی‌ها دقیقاً همان ساختار مقاله را برای شما در بدنه اصلی شکل میدهند این یک مدل به سراغ مثالی که میخواهم در خصوص مهندس ی اولیه و مهندس ی معکوس خدمتون عرض بکنم مهندسی اولیه ساختار: یک مثال فرضی را در تصویر شما مشاهده میفرمایید گفتیم شاخص‌های جهاد علمی جوانان از منظر رهبر انقلاب و مستندات قرآنی و روایی آن یک

موضوع کاملاً فرضیه برای مهندس اولیه گفتیم چه کار کنیم گفتیم کلمات در عنوان مقاله به ویژه کلماتی که کلیدی هستند می‌آییم آن‌ها را کشف می‌کنیم الان دقت بکنید ما یک کلمه شاخص داریم جهاد علمی را داریم و جوانان را داریم می‌خواهیم چه کار کنیم؟ بدنه اصلی را طراحی کنیم خوب شاخص چه دسته بندی‌هایی رو میتونه داشته باشه یه مقدار فکر کنیم میبینیم که ما شاخص‌های نظری داریم و شاخص‌های عملی داریم این به لحاظ فکری و نظری جهاد علمی چه شاخص‌هایی رو داره به لحاظ عملی و اجرایی جهاد علمی چه شاخص‌ها و ویژگی‌هایی رو داره دوتا تیترو اصلی در بدنه اصلی مقاله ما تولید شده بعد از چکیده و مقدمه و قسمت مفاهیم و تعاریف می‌آید می‌گید شاخصه‌های نظری جهاد علمی جوانان در تیترو بعدی می‌گید شاخصه‌های عملی اگر شما از این دسته بندی خوشتان نیامد می‌توانید متمرکز بشید در جهاد علمی جهاد علمی چه زیر شاخه‌هایی میتونه داشته باشه، علوم تجربی علوم نظری با همه این دسته بندی‌هایی که من در قسمت قبل توضیح دادم میتونید شما بیایید و بگید در بدنه اصلی به چه مقوله‌ای می‌خواهید پردازید مثلاً شاخصه‌های جهاد علمی در علوم تجربی شاخصه‌های جهاد علمی جوانان در علوم نظری یا این که متمرکز بشید بر جوانان انواع جوانان با این دسته بندی‌ها تیتروهای شما تهیه بشه اگر می‌گید شاخصه‌های جهاد علمی جوانان بعد از مقدمه، مفاهیم و تعاریف بگید ۱. شاخصه‌های علمی دانشجویان ۲ شاخصه‌های جهاد علمی طلاب عرض می‌کنم با توجه به انواع جوانانی که قبلاً شما در دسته بندی‌ها انتخاب کردید میتونید یک مهندس اولیه داشته باشی برای ساختار و بدنه اصلی مقالات

دوم. مهندسی معکوس ساختار

مدل دوم همین‌طور که در تصویر میبینید مهندس ی معکوس است و دسته بندی عنوانین یافت شده بازی عرض می‌کنم دسته بندی پژوهش یعنی هنر دسته بندی زمانی هم که شما رفتید تیتروها و عناوین زیادی رو پیدا کردید که مرتبط با موضوع خودتون است باید این تیتروها رو مهندس ی معکوس کنید ممکنه در خصوص جهاد علمی در حوزه اقتصاد

تولید ی شما ۲۰ تا تیترا پیدا کردید راهکارهای شما ۲۰ تا راه کار شده اما هیچ مقاله‌ای در بدنه اصلی ۲۰ تا تیترا ندارد تیتراهای اصلی شما نهایتاً ۳ الی ۴ تیترا است باید شما مهندسی معکوس داشته باشید و بیابید مثلاً این ۲۰ تا راه کار رو که در زمینه مثلاً اقتصاد تولیدی است دسته بندی کنید از طریق مهندس ی معکوس در دو الی سه دسته ارائه بدهید بریم مهندس ی معکوس با ذکر یک مثال: همین شاخصه‌های جهاد علمی جوانان که مثال ما بود با مهندس ی اولیه کاری نداریم می‌آیم مطالعات خودمان را گسترش میدهیم می‌آیم مهندسی معکوس میکنیم رفتیم منابع

رو دیدیم، مطالعات خودمان را افزایش دادیم، دیدیم ۱۷ الی ۱۸ تا شاخص پیدا کردیم: قصد قربت، دشمن شناسی، اعتماد بر خدا، نیکوکاری، یاد خدا، بصیرت، خیرخواهی، آینده‌نگری اینها همه شاخصه‌های جهاد علمی جوانان است خوب الان شما ۲۰ عنوان دارید مقاله شما که قطعاً بیست تا تیترا نمی‌خواه یعنی بعد از مقدمه و مفاهیم شما که نمیتوانی د ۲۰ تا تیترا بزنی د اگر شما ۲۰ تا تیترا بزنی د یعنی شما ذهن منسجمی نداشتید این جا شما باید مهندس ی معکوس کنید چه چیزی را مهندس ی معکوس کنید این تیتراهایی رو که در مطالعات تکمیلی خودتون پیدا کردید نگاه کنید که چطور مهندس ی معکوس بکنید شما سه تا سبب برای خودتان در نظر بگیرید حداقل دو تا سبب که دوتا تیترا برای شما در مقاله ایجاد کند برخی از این شاخصه‌ها رو که یک وجه مشترک با هم داشتند و این وجه مشترک شان این بود که بینشی بودن فکری بودن، اعتقادی بودن جدا کردیم شناخت دشمن، اعتماد بر خدا، بصیرت، یاد خدا، خیرخواه بودن، ارزش علم و آینده‌نگری اینها در حوزه فکر جوانان هستند اینها را داخل یک سبب قرار میدیم اسمش را می‌گذاریم شاخصه‌های بینشی یک سری از شاخصه‌ها ارزشی هستند مثل قصد قربت، تقوا، تواضع اینها در حوزه فکر نیست حوزه مسائل ارزشی و قلبی و اخلاقی است اسم اینها رو می‌گذاریم شاخصه‌های ارزشی برخی از این شاخصه‌ها هم شاخصه‌های رفتاری و کنش ی بودن مثل مطالعه، التزام عملی به عبادات، مثل نیکوکاری، پشتکار و جدیت در

عمل اینها رو مهندس ی معکوس میکنیم به جای این که ۲۰ تا تیترا در مقاله داشته باشیم سه تا تیترا خواهیم داشت مقاله مون هست شاخصه‌های علمی جوانان: چکیده، واژگان کلیدی، مقدمه، مفاهیم، بعد می‌گیم: ۱. شاخصه‌های بینشی جهاد علمی جوانان ۲. شاخصه‌های ارزشی جهاد علمی و جوانان ۳. شاخصه‌های کنشی دیگه اون قصد قربت، دشمن‌شناسی و مطالعه بحث‌هایی که پیدا کرده بودید می‌شود زیر شاخه‌های این تیتراهای اصلی ما.

۵. منبع‌یابی و تهیه پرونده علمی

گام پنجم در پژوهش، منبع‌یابی و تهیه پرونده علمی است. پیش فرض ما این است که شما یک موضوع خوب انتخاب کردید ساختار منطقی و استاندارد برایش تهیه کردید و برای این ساختار باید برید به سراغ تهیه پرونده علمی و یادداشت برداری و فیش برداری انجام بدهید. اطلاعات خام از منابع مختلف گردآوری می‌شود. در این قسمت ما با تمرکز که داریم و جهاد علمی و بیانیه گام دوم انقلاب منابع مرتبط که منابع یک گام در خصوص منابعی هستند که سخنان رهبری را برای شما معرفی می‌کنند و در خدمتتون می‌گذارند و منابع دینی را که منابع قرآنی و حدیثی هستند خدمتتان معرفی میکنیم و ترفندها و راهکارهای جست‌وجو را خدمتتان توضیح دهیم؛

أ) اقسام منابع

ما دسته بندی‌های گوناگونی را برای منابع داریم اما در یک دسته بندی مهم، منابع به لحاظ کمک رسانی که به محقق در گردآوری مطالب چند گونه هستند:

یکم. منابع اعم

به درد همه محققان و طلاب و دانشجویان می‌خورد با هر موضوعی که انتخاب می‌کنند فرهنگ نامه‌های لغوی و اصطلاحی. شما هر موضوعی که برای مقالات انتخاب کنید در هر عرصه‌ای که باشد در قسمت مفاهیم و تعاریف باید از منظر لغت و از منظر اصطلاح بگید که این کلید واژه شما یعنی چی؟؟!

جهاد به چه معناست در لغت؟ شما مراجعه می‌کنید به کتاب مثلاً لسان العرب یکی از لغت نامه‌های زبان عربی است یا مثلاً می‌گویید جوان. جوان یک کلمه فارسی است به لغت نامه دهخدا مراجعه می‌کنید شما هر موضوعی که داشته باشید این موضوع شما از کلماتی تشکیل شده و برای تعریف این کلمات به فرهنگ نامه‌های لغوی و اصطلاحی مراجعه می‌کنید اینها منابع اعم شما هستند یعنی هر محققى در هر زمینه‌ای به منابع اعم مراجعه می‌کند.

دوم. منابع عام

جامع همه موضوعات است از جمله موضوع مقاله ما؛ یعنی موضوعات بسیار مختلفی در این منابع پیدا می‌شود که از جمله موضوع ما هم در این منابع بهش اشاره شده اینها منابع عام بهش اطلاق می‌شود که در ادامه توضیح میدهم که منابع عام ما در خصوص جهاد علمی چی هست مثال بزنم مثلاً شما مراجعه می‌کنید به تفسیری مثلاً تفسیر المیزان؛ تفسیر المیزان منبع شما است بله در تفسیر المیزان فقط در مورد جهاد علمی حرف زده شده است مطلب آمده است؟ خیر. بسیاری از مباحث در تفسیر المیزان آمده است من جمله بحث جهاد علمیکه در ذیل سیری از آیات بهش پرداخته شده است ما اسمش را می‌گذاریم منابع عام ما یا منابعی سخنان رهبری را به ما میدهند آیا رهبری فقط در مورد جهاد علمی صحبت کردند؟ خیر. در خصوص بسیاری از موضوعات صحبت کردند من جمله جهاد علمی ما بهش می‌گوییم منابع عام.

سوم. منابع خاص

که ناظر بر موضوع تحقیق است موضوع تحقیق ما چیست؟ جهادی علمی؛ در خصوص جهاد علمی چه منابعی است یعنی چه کتاب‌ها یا مقالات یا پایان نامه‌ها و اثرهای پژوهشی در خصوص جهاد علمی نوشته شده است این ناظر بر موضوع تحقیق ما است اما هنوز ناظر به مسئله نیست. درست است موضوع ما جهاد علمی است اما مسئله ما چیست مسئله ما شده مثلاً شاخصه‌های جهاد علمی طلاب از منظر مقام معظم رهبری

یا راهکارهای جهاد علمی در حوزه اقتصاد تولیدی این مسئله ما است در خصوص این مسئله آیا منبع است ما اسمش را می‌گذاریم منابع اخصّ.

چهارم. منابع اخصّ

ناظر به مسئله تحقیق است که شما در پیشینه تحقیقتان باید متمرکز شوید که منابع اخصّ بنویسید اگر منابع اخصّ نبود به منابع خاصّ اشاره کنید. بنابراین ما در قسمت منبع‌یابی و گردآوری اطلاعات سراغ چه منابعی باید برویم؟ ما به منابع اعم کاری نداریم منابع اعم از دور خارج شد. ما می‌خواهیم گردآوری اطلاعات داشته باشیم در خصوص بدنه اصلی خودمان منابع اعم را شما باهاش کار دارید اما کجا برای قسمت مفاهیم و تعاریف؛ در قسمت مفاهیم و تعاریف شما معنای لغوی جهاد را می‌گویید معنای اصطلاحی جهاد را می‌گویید معنای لغوی و اصطلاحی علم را می‌گویید معنای لغوی جوان را شما ذکر می‌کنید. اما قسمت مهم مقاله شما که می‌خواهید گردآوری اطلاعات داشته باشید و یک حجم حدوداً بیست صفحه‌ای را به خودش اختصاص می‌دهد بدنه اصلی است که منابع عام و خاصّ بدرد شما می‌خورد.

منابع اخصّ هم که ناظر به مسئله شما است یعنی یک کتاب یک مقاله یا یک پایان نامه که در خصوص مثلاً راهکارهای تحقق جهاد علمیدر اقتصاد تولیدی باشد از منظر مقام معظم رهبری و مستندات قرآنی آن اگر این‌جا شما چنین کتاب یا پایان‌نامه‌ای یا مقاله‌هایی داشته باشید دیگر اصلاً این مقاله شما توجیه منطقی پیدا نمی‌کند بنابراین نباید منبع اخصّ برای مقاله پیدا شود پس ما منابع اخصّ هم خداحافظی می‌کنیم. در این قسمت از پیش‌نشست ما متمرکز می‌شویم بر منابع عام و منابع خاصّ. در منابع عام ما دو قسم منابع خدمتتان معرفی می‌کنیم:

أ) منابع عام منابعی که جامع همه سخنان رهبری است که شما آن را جست‌وجو کنید

ب) منابع قرآنی یا حدیثی که جامع همه مباحث هست از جمله جهاد علمی.

نشست ما درباره جهاد علمی است منابع عامی که همه سخنان رهبری است و ما جهاد

علمی را در آن جا جست‌وجو کنیم و منابع عامی که همه بحث‌های قرآنی و حدیثی هست تا بتوانیم ما در آن جا موضوع جهاد علمی را جست‌وجو کنیم. اما مراد ما از منابع خاص آثار پژوهشی هست در خصوص جهاد علمی. موضوع ما جهاد علمی است ما باید یک سری منابع خاص پیدا کنیم که در خصوص جهاد علمی هست اما مسئله ما چیست؟ مسئله ما راهکارهای تحقق جهاد علمی در خصوص مثلاً اقتصاد تولید این مثال فرضی ما هست دقت کنید شاید مثال شما یک مسئله دیگری باشد ما در خصوص موضوع کلی خودمان که جهاد علمی است چه منابعی می‌توانیم را داشته باشیم. بریم به سراغ معرفی منابع این جا قطعاً خیلی برای شما سودمند خواهد بود در خصوص منابع عام؛ ب. منابع سودمند در خصوص جهاد علمی

یکم. منابع عام در خصوص سخنان رهبری من عرض میکنم بهترین و پرکاربردترین منبع برای شما سایت مقام معظم رهبری است همانطور که ادرس سایت را هم در تصویر می‌توانید در سایت شما می‌توانید جست‌وجو کنید کلمات مختلف خودتان را این جا جست‌وجو کنید این جا در سایت رهبری همه بیانات رهبری هست من جمله جهاد علمیکه شما می‌توانید این جا آن را جست‌وجو کنید و با توجه به نتایج جست‌وجو بتوانید گردآوری داشته باشید.

منبع عام بعدی نرم افزار حدیث ولایت هست از سلسله محصولات مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی. نرم افزار حدیث ولایت هم یک نرم افزاری است که به شما کمک می‌کند که بیابید موضوعات مرتبط را در این قسمت شما جست‌وجو کنید جزو منابع عام شما هست اما باز من عرض میکنم با توجه به این که سایت رهبری مرتب به روز رسانی می‌شود بیشتر می‌توانید از طریق همان سایت شما کمک بگیرید.

۴. روش تحقیق با رویکرد بیانیه گام دوم

ارائه‌کننده: حجت الاسلام محمدرضا حقیقت سمنانی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۰۹/۲۷

تحقیق در لغت: رسیدن به حقیقت، بررسی، پژوهش،

تتبع، تفحص

تحقیق در اصطلاح: فرایند منظم جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل

اطلاعات برای اهدافی معین.

تحقیق فرایندی است برنامه‌ریزی

شده، هوشیارانه، نظام‌مند و قابل اعتماد

برای یافتن حقایق یا فهم عمیق مسائل

انواع تحقیق

بنیادی : کشف ناشناخته‌ها، نظریه

پردازشی، ارائه دانش نوین، آزمون نظریه‌ها

کاربردی : کاربرد عملی دانش

در زندگی و استفاده از دانش موجود در

حل مسائل و معضلات علمی

توسعه‌ای: ادامه تحقیقات قبلی و

یک معرف جامع‌تر از نتایج تحقیقات

انجام شده، گسترش دامنه مطالعات تحقیقات گذشته و تشخیص مناسب بودن یک

دانش، روش و ارزش، هدف اساسی این نوع تحقیقات، تدوین یا تهیه برنامه‌ها، طرح‌ها و

پروژه‌ها است.

تقسیم‌بندی دیگر:

تحقیق‌های موضوع محور

تمام اطلاعات موجود در مورد یک (موضوع) (جمع‌آوری و تنظیم) گردد. هدف آن جمع‌آوری اطلاعات مربوط به موضوع است

تحقیق‌های مسئله محور

در پژوهش‌های مسئله محور پژوهشگر درصدد است که یک (مشکل) (پرسش) یا (دغدغه) را مورد بررسی قرار دهد، بررسی مشکل یا پاسخ به پرسشی که تا کنون مورد تحلیل قرار نگرفته. مسئله همراه با دو مطالعه نظام‌مند است: مطالعه سابق برای طرح مسئله و مطالعه لاحق که سبب حل آن می‌گردد. از این رو باید حل مسئله به تولید علم ختم شود. تفاوت مسئله با موضوع به کلیت و عدم کلیت برمی‌گردد. از ویژگی‌های مسئله پژوهشی، جزئی و محدود بودن دامنه و قلمرو آن است.

تحقیق‌های کمی

تحقیق میدانی یا پیمایشی است، هدف کاربردی و ابزار پرسشنامه و مصاحبه است، تحقیق‌های کمی در پاسخ به پرسش‌های: چقدر؟ چه میزان؟ و... نظریه‌های علمی را می‌آزمایند و دارای متغیرهای قابل اندازه‌گیری است در این نوع تحقیقات داده‌ها به صورت عدد و رقم بیان می‌شود

تحقیق‌های کیفی

تحقیق مطالعاتی یا پشت میزی است، هدف بنیادی و علمی است، ابزار کتاب و کتابخانه و نرم افزار و اینترنت و... تحقیق‌های کیفی در پاسخ به پرسش‌های چرا؟ چگونه؟ و در راستای توسعه دانش هستند و متغیرهای آن تحقیق تفسیر پذیرند و از طریق تجربه مستقیم و مطالعه توسط محقق بیان می‌شود

نیاز به روش تحقیق:

روش یا متدولوژی تحقیق را کنترل کرده، نحوه جمع‌آوری اطلاعات را تعیین نموده و آن‌ها را بگونه‌ای پردازش می‌کند که نتایج آن‌ها منجر به گسترش دانش می‌شود. روش، زیربنا

و بستر هر پروژه تحقیقاتی است. همچنین تهیه گزارش از نتایج مطالعات و پژوهش‌های انجام شده، یکی از مهم‌ترین مراحل پژوهشگری به شمار می‌رود؛ زیرا اگر پژوهشگر نتواند دستاوردهای علمی خود را در اختیار سایر محققان قرار دهد، پژوهش او هر اندازه هم که مهم باشد، به پیشرفت علم کمکی نخواهد کرد؛ چون رشد و گسترش هر عملی از طریق ارائه و به هم پیوستن دانش فراهم آمده از سوی فرد فرد اندیشمندان آن علم تحقق می‌یابد.

ویژگی‌های کلی یک تحقیق خوب

اهمیت داشتن تحقیق:

مقاله باید یافته مهمی را در دانش گزارش نماید و دارای پیامی آشکار باشد؛ بنابراین پیش از تهیه مقاله، محقق باید از خود بپرسد که آیا مطالب او آن قدر مهم است که انتشار آن قابل توجیه باشد. آیا دیگران از آن بهره خواهند برد؟ و آیا نتایج پژوهش او، کار آن‌ها را تحت تأثیر قرار خواهد داد.

نوآوری:

تفکر، تلاش برای معلوم کردن مجهول با استفاده از علوم موجود است. بنابراین اساسی‌ترین محور محتوایی یک پژوهش علمی، آن است که مجهولی را روشن نماید. بر این، هر پژوهش علمی در پی پاسخ دادن به پرسش‌هایی است که تاکنون برای مخاطبان کشف نشده است. از این رو پژوهش علمی همیشه با طرح یک یا چند سؤال آغاز می‌شود که محقق در صدد پاسخگویی به آنهاست. از آنجاکه هدف پژوهش پاسخ دادن به سؤال‌هایی است که تا آن زمان دست کم از نظر محقق، پاسخی منطقی برای آن وجود نداشته است، هر پژوهش علمی باید از یک سو به منظور کشف دانش جدید، و از سوی دیگر، برای تکمیل دانش، صورت پذیرد. بنابراین هدف اصلی یک مقاله، کشف یا تکمیل دانش بشری است، نه تکرار دوباره آن با عبارات مختلف.

منطقی بودن:

منطق که راه درست اندیشیدن و صحیح استدلال آوردن را می‌آموزاند، ابزار ضروری یک

مقاله علمی است و محقق باید شایستگی لازم را در استدلال آوردن، تحلیل محتوا و نتیجه‌گیری داشته باشد.

قواعد تعریف، طبقه‌بندی، استنباط‌های قیاسی و استقرایی، تفکیک مدعا و دلیل و... از ویژگیهای منطقی یک مقاله علمی است که محقق باید به آن‌ها توجه داشته باشد.

انسجام و نظام‌دار بودن

مرتبط بودن اجزای مختلف مقاله با همدیگر، همچنین متناسب بودن آن‌ها با عنوان مقاله و ارتباط عناوین فرعی با همدیگر، از جمله مواردی است که به تحقیق، یکپارچگی و انسجام می‌بخشد. بر این، محقق باید عناوین فرعی مقاله خود را با نظم منطقی از یکدیگر مجزا کرده، ارتباط بخشها را مشخص نماید.

تناسب موضوع با نیازهای فعلی جامعه علمی

هر پژوهش علمی باید نیازهای اساسی جامعه علمی خود را در نظر گرفته، در صدد حل آن مسائل برآید؛ بنابراین از طرح موضوعاتی که از اولویت تحقیقی برخوردار نیستند و جامعه علمی، بدانها نیاز ندارد، باید احتراز نمود.

توضیح مطلب در حد ضرورت

از جمله مواردی که محقق در گزارش نویسی پژوهش خود باید بدان توجه کند، پرهیز از حاشیه روی و زیاده‌گویی افراطی است؛ همچنان که خلاصه‌گویی نباید به حدی باشد که به ابهام و ابهام منجر شود؛ بر این محقق باید به حدی مطالب را تبیین کند که مقصود وی برای خواننده، روشن شود.

اجتناب از کلی‌گویی: هدف نهایی علم، صورتبندی یک نظریه و تبیین کردن یکی از اصول مهم نظریه است. از این رو محقق باید بتواند مباحث علمی خود را به روشنی توضیح دهد و با زبان گویا آن را تبیین و از کلی‌گویی اجتناب نماید.

متناسب بودن با نظریه‌ها:

هر رشته علمی، متشکل از نظریه‌ها و قوانینی است که مورد اتفاق صاحب نظران آن فن

است. یافته‌های به دست آمده در تحقیقات میدانی یا توصیفی (مقالات علمی ترویجی) نباید با قوانین کلی آن رشته تخصصی منافات داشته باشد.

برخورداری از روش صحیح

تحقیق فرایندی است که از طریق آن می‌توان درباره ناشناخته‌ها به جست و جو پرداخت و از آن، شناخت لازم را کسب کرد. در این فرایند چگونگی گردآوری شواهد و تبدیل آن‌ها به یافته‌ها روش‌شناسی نامیده می‌شود. این سؤال که چگونه داده‌ها باید گردآوری شود و مورد تفسیر قرار گیرد، به طوری که ابهام حاصل از آن‌ها به حداقل ممکن کاهش یابد؟ از موارد مهم تحقیق علمی است. یک تحقیق علمی زمانی می‌تواند مطالب خود را به اثبات برساند که از روش گردآوری مناسبی برخوردار، و آن روشها در مقاله به خوبی بیان شده باشد.

فرایند تحقیق:

انتخاب موضوع یا مسئله یابی

تعیین موضوع یا مسئله مقاله اولین گام از انجام این تحقیق می‌باشد. مسئله‌یابی از این جهت که مسئله تحقیق، محور تمرکز پژوهشگر و تحقیق، اهداف و ضرورت‌ها را مشخص می‌کند، مرحله‌ای بسیار مهم و سرنوشت ساز است. بنابراین، این انتخاب راه پیش روی مقاله را مشخص می‌کند و در این مرحله پژوهشگر تعیین و مشخص می‌نماید که در این تحقیق درصدد است که چه موضوع یا مسئله را بررسی نماید. همچنین، می‌توان از طریق پایگاه‌های اینترنتی نمایه‌سازی مقالات از تکراری نبودن مسئله در (مقالات) اطمینان حاصل نمود. در ادامه برخی این پایگاه‌ها گزارش می‌شود:

نورمگز پایگاه مجلات تخصصی نور: noormags.ir / مگ ایران: magiran.com / پرتال

جامع علوم انسانی: ensani.ir

ویراساینس: virascience.com / پایگاه اطلاعات علمی کشورجهاد دانشگاهی (SID)

sid.ir / سیویلیکا: civilica.com

برخورداری از اهمیت و ضرورت

علاوه بر بر جدید بودن، میزان اهمیت و ضرورت پرداختن به مسئله یا موضوع در ثمربخشی و فرایند انجام تحقیق مؤثر است. چه بسا مسأله‌ای با وجود چنین بودن، به خاطر ضروری نبودن بررسی و پرداختن به آن، از سوی مجلات مورد استقبال و تأیید قرار نگیرد.

متناسب بودن با علایق و سطح توانایی پژوهشگر

تناسب مسئله با علاقه، سطح توانایی، تخصص و مهارت علمی، پژوهشگر، عدم توجه به این مورد موجب می‌شود که در ادامه فرایند تحقیق، پژوهشگر نسبت به انجام آن با بی‌میلی مواجه شود و این مورد، انجام تحقیق را با مشکلات جدی و متعددی مواجه سازد.

بهره‌گیری از تجارب، مطالعه و مشاوره

«مشاوره با پژوهشگران و محققان برای انتخاب موضوع» راهگشا و ضروری است. همچنین پژوهشگر بر اساس تجارب خود و مطالعه تحقیقات مربوط به موضوع مورد علاقه خود، می‌تواند به مسئله تحقیق پی ببرد.

دغدغه‌مند بودن

پیگیری دغدغه‌های ذهنی را می‌توان به عنوان یکی از بهترین اقدامات مسئله بایی پیشنهاد داد. بدیهی است که این دغدغه‌مندی نیازمند مطالعه و بررسی در تحقیقات است. چرا که ممکن است در تحقیقات پیشین به این دغدغه پرداخته شده باشد. اما پرداختن به هر دغدغه به معنی بسته بودن مسیر تحقیق در آن زمینه نیست؛ بلکه می‌توان هر دغدغه را از زوایای گوناگون مورد بررسی قرار داد.

انتخاب عنوان

عنوان، مفهوم اصلی مقاله را نشان می‌دهد و باید به طور خلاصه، مضمون اصلی پژوهش را نشان دهد. ابتدا عنوان مقاله باید جذاب باشد، یعنی به گونه‌ای انتخاب شود که نظر خوانندگان را که معمولاً فهرست عناوین مندرج در یک مجله علمی را می‌خوانند به خود جلب نماید.

همچنین عنوان باید کوتاه و گویا و تنها بیان‌گر متغیرهای اصلی پژوهش باشد. انتخاب عنوان مناسب، نیازمند مطالعه و کسب اطلاعات کافی پیرامون موضوع یا مسئله مورد نظر است. در این مورد مطالعه مقالات مرتبط با موضوع می‌تواند مفید و مؤثر باشد.

ویژگی‌های عنوان مناسب

بهتر است عنوان نه خیلی کوتاه، و نه خیلی طولانی باشد. الفاظ و اصطلاحات عنوان باید دقیق و منطبق با حیطه‌های علمی موضوع و مسئله باشد. مثلاً چنانچه موضوعی در حیطه اقتصاد است، از واژه‌ها و اصطلاحات علم اقتصاد برای عنوان استفاده شود.

تذکر: ضرورت مقید کردن و محدود کردن عنوان مثلاً به صورت پژوهش مقایسه‌ای و تطبیقی بین دو اندیشمند یا دو مکتب یا دو علم.

نمونه: آمادگی ظهور، هدف آرمانی انقلاب اسلامی در بیانیه گام دوم راهکارهای انتخاب مسئله عبارتند از: ۱. مواجهه با مشکل و موضوع؛ ۲. تبدیل موضوع به مسائل؛ در مرحله بعد باید طرح تحقیق ایجاد کرد

ایجاد طرح تحقیق

چکیده: شامل تعریف موضوع، بیان هدف، اهمیت تحقیق، روش تحقیق و اشاره به نتایج تحقیق

چکیده در حقیقت نمای کلی مقاله است و از جهات مختلفی دارای اهمیت می‌باشد؛ در داوری و بررسی مقاله، غالباً این قسمت از متن پیش از سایر بخش‌ها و مطالب ملاحظه می‌شود و در صورتی که مفید تشخیص داده شود، متن اصلی مقاله در دستور کار مطالعه و بررسی قرار می‌گیرد. همچنین، چکیده دربردارنده خلاصه تحقیق است و مخاطب با مطالعه این بخش، از مسئله روش و دستاوردهای تحقیق مطلع می‌شود. بنابراین، نگارش صحیح این بخش باعث جذب بهتر مخاطب نیز می‌شود. چکیده به

لحاظ حجم، معمولاً از ۱۰۰-۳۰۰ کلمه تشکیل شده است.

ساختار چکیده

۱. مقدمه و زمینه مسئله: اشاره به ماهیت مسئله اصلی مقاله و اهمیت آن (جهت روشن شدن هدف مقاله). معمولاً در این بخش ابتدا به «اهمیت مسئله» اشاره می‌شود، سپس «مسئله تحقیق» مطرح می‌گردد.

۲. روش: نحوه بررسی مسئله و پاسخگویی به آن (توصیفی تحلیلی - تحلیلی - انتقادی)

۳. دستاورد: نتایج، یافته‌ها یا پاسخ‌های به دست آمده برای مسئله. در این بخش مهم‌ترین نتایج به دست آمده در تحقیق، مطرح می‌شود.

۴. طرح ادعای نو و جدید، با توجه به دستاوردهای مقاله. نوشتن این بخش معمولاً الزامی نیست ولی نگارش آن، می‌تواند به عنوان امتیاز مثبت برای چکیده در نظر گرفته شود.

نمونه:

بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی که به مناسب چهلمین سال انقلاب اسلامی از قلم امام خامنه‌ای صادر گردید، رصدی است که علاوه بر گذر بر گذشته انقلاب اسلامی، نظری به آینده آن دارد. معظم‌له در این بیانیه ضمن برشمردن بسیاری از مسائل مهم و توصیه‌های اساسی، به مقوله‌ای به نام «آرمان بزرگ» اشارت کردند که از دو عنصر مهم تشکیل شده است، یکی «تمدن نوین اسلامی» و دیگری «آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی». این مقاله با عنوان آرمان بزرگ انقلاب، با محوریت عنصر دوم، تلاش دارد تا ضمن تبیین مراحل ششگانه انقلاب، به مؤلفه‌ها، شرائط و الزامات حصول این آمادگی (مسئله تحقیق)، با روش نقلی قرآنی و روایی همراه با تحلیل و توصیف دست یابد (روش تحقیق). باشد تا از یک سو مقوله «مِنْ أَيْنَ»، «فِي أَيْنَ» و «إِلَى أَيْنَ» انقلاب تبیین و از سوی دیگر به وظائف و حقوق معنوی اهالی انقلاب دست یابیم (انگیزه تحقیق). و به این نتیجه برسیم که این امر، مسئولیت خطیری است که بر دوش نسل سوم و چهارم انقلاب و در بازه زمانی چله دوم انقلاب گذارده شده است تا زمین و زمان را آماده ظهور خورشید موعود مهدوی نمایند.

(یافته تحقیق).

واژه‌های کلیدی: واژه‌ها و اصطلاحات اصلی و تخصصی مسئله که ما را در هنگام جست‌وجو به تحقیق مورد نظر راهنمایی می‌کند. معمولاً سه تا پنج کلمه یا اصطلاح. **نمونه:** کلید واژگان: بیانیه گام دوم، انقلاب اسلامی، مقام معظم رهبری، ظهور، آمادگی طلوع و قرآن.

مقدمه

مقدمه باید شامل تبیین مسئله، بیان اهمیت و ضرورت و نو بودن موضوع، روش گردآوری داده‌ها و روش تحقیق و بیان خلاصه‌ای از ساختار و چهارچوب مقاله باشد

۱. اهمیت پرداختن به این مسئله ۲. طرح مسئله به منظور روشن شدن آن برای مخاطب و خواننده ۳. طرح پیشینه علمی مسئله و دیدگاه‌های مطرح شده در مورد این مسئله (به منظور روشن شدن پیشینه تحقیق) ۴. دیدگاه‌های مطرح شده و اشاره به امکان طرح دیدگاه جدید در این مورد و نوآوری تحقیق حاضر ۵. هدف تحقیق و ابعاد مسئله.

نمونه:

آیه شریفه ۲۰۰ آل عمران مؤمنین را امر به رابطه نموده و این ارزش اجتماعی را قرین صبر و مصابره و تقوا نموده است. رابطه ایجاد پیوندهای اجتماعی در راستای جامعه‌سازی و برقرار کردن ارتباط و اتصال میان قوا، نیروها و افعال و کارهای آحاد جامعه در همه شئون زندگی است تا با برقراری این روابط همه‌جانبه و هم‌افزایی اجتماعی در ساحت فکر و عمل آحاد جامعه، جامعه‌ای منسجم زیر لوای اولیای دین بر محور قرآن و معارف دینی شکل بگیرد و جامعه به فلاح و سعادت حیات جمعی خود نائل شود.

برای رابطه مصادیق فراوان نظامی، اجتماعی و... بیان شده، مانند انتظار بعد از نمازی برای فرارسیدن وقت نماز بعدی، آمادگی و پا به رکاب بودن در راه خدا، مرزداری و محافظت از مرزها و آمادگی دائم برای صیانت از حدود و ثغور اسلامی، ایجاد رابطه با آحاد و افراد جامعه و ارتباط با اولیای دین و امامان معصوم علیهم‌السلام، امر به معروف و نهی از منکر اما مفهوم

آیه ارتباط مسلمانان بایکدیگر و همکاری‌های اجتماعی در راستای جامعه‌سازی بر محور دین است.

مفسران قرآنی از دیرباز تاکنون تبیین‌های متفاوتی از آیه شریفه داشته‌اند، علامه طباطبائی و آیت‌الله جوادی با توجه به جامعیتی که در روش تفسیری خود دارند به تبیینی اجتماعی از آیه شریفه پراخته‌اند.

باتوجه به ماهیت اجتماعی دین اسلام و تکلیفی که آیه شریفه برای عموم مؤمنین در برقراری پیوندهای اجتماعی و جامعه‌سازی دینی معین می‌کند ضرورت تفسیر آیه بانگاهی اجتماعی روشن می‌شود.

در این راستا پژوهش حاضر با روش تحلیلی توصیفی و انتقادی، رابطه در جامعه دینی از دیدگاه علامه طباطبائی و آیت‌الله جوادی آملی با تأکید بر آیه: *يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اصْبِرُوا وَ صَابِرُوا وَ رَابِطُوا* (۲۰۰ آل عمران) بررسی نموده ابتدا مفاهیم رابطه، صبر و جامعه را بررسی نموده، به مصداق‌شناسی رابطه می‌پردازد، سپس جایگاه رابطه را در ابعاد اجتماعی اسلام روشن می‌سازد و در نهایت نقش رابطه را در جامعه‌سازی دینی، و تحقق سعادت دنیوی و اخروی جامعه تبیین می‌کند.

پیشینه

• در پیشینه بر اساس سیر تاریخی منابعی را که نزدیک به موضوع مقاله است معرفی و نقاط قوت و ضعف آن را بیان نماید محقق با مرور ادبیات تحقیق، پژوهش خود را با تکیه بر تلاشهای دانشمندان پیشین آغاز می‌کند. مطالعه درست و نقادانه کارهای پیشینیان در نظریه پردازی قرآنی افزون بر فواید عام، به گردآوری آیات بیشتر کمک می‌کند. منابعی که پیشینه تحقیق به شمار می‌آیند، باید از سه جهت ذیل بررسی و گزارش شود:

• الف) از جهت حجم پوشش نسبت مسئله تحقیق؛

• ب) از جهت تفاوت رویکردها؛

• ج) از جهت قوت و ضعف.

- بسنده کردن به منابع دمدستی و درجه چندم و گزارش شناسنامه‌ای منابع که نتیجه شتابزدگی است، از آسیبهای پیشنهادی شناسی به شمار می‌آید.
- (د) منابعی که در پیشینه معرفی می‌کنید به دویخش آثار عام و آثار خاص تقسیم کنید.

مفهوم‌شناسی

- در مفهوم‌شناسی، معنای لغوی و اصطلاحی، مفاهیم بسیار کلیدی و محوری مقاله مورد بحث قرار گیرد و در معنای اصطلاحی، مفاهیم از منظر مقام معظم رهبری مورد بررسی قرار گیرد و دیدگاه‌های ایشان ذکر شود.
- گاهی اوقات مفهوم برخی از واژه‌ها یا اصطلاحات عنوان یا مسئله با ابهام و پیچیدگی همراه است بطوری که پرداختن به مفهوم آن برای تحلیل و تبیین مسئله لازم است. در این گونه مواقع در قالب بخش مفهوم‌شناسی (تعاریف) پژوهشگر، یک یا چند (مفهوم اصلی) را ارائه می‌کند.

نکته ۱

در برخی از مقالات و تحقیقات، مسئله تحقیق رویکردی میان رشته‌ای دارد. در این گونه موارد لازم است مفهوم و تعریف واژه یا اصلاح مورد بحث از منظر دو رشته تبیین گردد.

ایجاد ساختار و فصل‌بندی برای تحقیق

طراحی و تهیه ساختار مشخص کردن قسمت‌های مختلف تحقیق، جایگاه هر یک و چینش نظام‌مند عناوین است.

در تهیه ساختار فصل‌بندی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، تهیه ریز عناوین از طریق تجزیه مسئله و استخراج عناوین اصلی آن و طرح پرسش‌های متعدد درباره مسئله، دسته‌بندی و مرتب‌سازی ریز عناوین با ملاک درست و رعایت ترتب منطقی. در این راستا باید فهرست فصول را به دست آورد.

راهکارهایی برای فصل‌بندی

- فصل‌بندی بر اساس اقسام و مراتب موضوع مورد نظر
- فصل‌بندی بر اساس دیدگاه‌ها و احتمالات موضوع مورد نظر
- فصل‌بندی بر اساس کاوش ادله عقلی و نقلی عقلایی موضوع مورد نظر
- فصل‌بندی بر اساس کاوش در راهکارها و عوامل درمساله موضوع نظر
- فصل‌بندی بر اساس آفت‌ها و موانع در مسئله موضوع نظر
- فصل‌بندی بر اساس نشانه‌ها و ویژگی‌های موضوع مسئله مورد نظر
- فصل‌بندی بر اساس آثار مثبت و منفی موضوع مورد نظر
- فصل‌بندی بر اساس الگوهای عینی و خارجی موضوع مورد نظر
- فصل‌بندی بر اساس شبهات پیرامون موضوع مورد نظر
- نمونه: موضوع: مرزبندی با دشمنان؛ علل و پیامدها
- فصل‌بندی:**

۱. چرایی مرزبندی با دشمنان در نگاه قرآن (چرایی موضوع)

الف) مرزبندی با دشمنان نشانه اهل ایمان.

ب) مرزبندی عامل مصونیت از توطئه‌ها

۲. انواع مرزبندی با دشمنان در نگاه قرآن (اقسام موضوع)

الف) مرزبندی جغرافیایی

ب) مرزبندی فکری و عقیدتی

ج) مرزبندی اقتصادی و سیاسی

۳. پیامدهای عدم مرزبندی با دشمنان در نگاه قرآن (پیامدها و نتایج موضوع)

الف) عدم تشخیص مؤمن از منافق در جامعه اسلامی

ب) نفوذ دشمن در عرصه‌های فکری، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی جامعه اسلامی

گردآوری مطالب

روند عملی انجام کار با گردآوری اطلاعات، مطالب و منابع مرتبط با موضوع آغاز

می‌شود. برای انجام این مرحله پژوهشگر می‌تواند از سه منبع اصلی استفاده نماید:

۱. پایگاه‌های اینترنتی نمایه‌سازی مقالات / ۲. کتابخانه‌ها / ۳. نرم افزارها و کتابخانه‌های مجازی. / پایگاه‌های اینترنتی نمایه‌سازی مقالات / مقالات فارسی / نورمگز: noormags.ir / مگ ایران: magiran.com / پرتال جامع علوم انسانی: ensani.ir / ایران داک: irandoc.ac.ir / سلویکا: civilica.com / پایگاه اطلاعات علمی کشور (جهاد دانشگاهی): sid.ir / دانشنامه موضوعی قرآن کریم: maarefquran.org / پایگاه اینترنتی تبیان: tebyan.net / پایگاه اینترنتی حوزه نت: hawzah.net / مقالات انگلیسی / پایگاه نمایه‌سازی Science direct: Sciencedirect.com

پایگاه نمایه‌سازی: [Scirus: scirus.com](http://Scirus:scirus.com) / پایگاه‌های اینترنتی معرفی کتاب / پایگاه اطلاع رسانی کتابخانه‌های ایران: lib.ir / پایگاه اینترنتی کتابخانه ملی: nlai.ir / نرم افزارها: نرم افزار جامع التفاسیر: جهت استفاده از منابع و مصادر تفسیری / نرم افزار جامع الاحادیث: جهت استفاده از منابع و مصادر روایی / نرم افزار گنجینه نور: جهت استفاده از منابع و مصادر روایی / نرم افزار دانشنامه جامع معارف قرآن: تفسیر موضوعی و دسته‌بندی موضوعی و پیدا نمودن آیات مرتبط با موضوع مورد نظر / نرم افزار مکتبه اهل البیت (کتابخانه اهل بیت): حاوی کتب مختلف علوم اسلامی / نرم افزار المکتبه الشاملة: حاوی کتب و منابع مختلف علوم اسلامی / نرم افزار مشکات الانوار: حاوی منابع مختلف در زمینه علوم قرآنی و تفسیر پژوهی / نرم افزار کتابخانه اخلاق اسلامی: جهت دسترسی به کتب اخلاقی و تربیتی / نرم افزار المبین: جهت جست‌وجو و درج آیات در متن / کتابخانه مجازی قائمیه: جهت دانلود و مطالعه کتب حوزه‌های مختلف تفسیری، حدیثی، فقهی و نرم افزار موبایل کتابخانه شیعه: جهت دانلود کتب و مصادر شیعه در حوزه‌های تفسیر، حدیث، سیره معصومین، فقه / کتابخانه مدرسه فقاها

منبع‌یابی

منابع عام و منابع خاص

منبع عام منبعی است که موضوع پژوهش ما نیز یکی از موضوعات یا مسائلی است که

در آن منبع مطرح شده است

منبع خاص منبعی است که ناظر بر موضوع تحقیق ما و مطابق با موضوع و مسائل پژوهش ما می‌باشد.

در گردآوری مطالب پژوهشگر باید به هردو گونه منابع مراجعه و مطالب مورد نیاز را گردآوری نماید.

یادداشت برداری

پس از دسته‌بندی مطالب، نوبت به یادداشت برداری است. برای این منظور ابتدا مطالب و منابع هر بسته یا پوشه به صورت مروری بررسی می‌شوند. سپس بر اساس این مطالب و ماهیت موضوع مقاله، «بخش‌ها و زیر مجموعه‌های هر بخش تعیین و مشخص می‌شود. بعد از آن، منابع و مطالب یک به یک و با دقت بررسی می‌گردد، و مطالب مرتبط با مسئله به همراه مشخصات کامل منبع آن (کتاب یا مقاله حاوی این مطالب) یادداشت می‌شود.

پیشنهاد می‌شود به منظور صرفه جویی در وقت و امکان دسترسی بهتر به مطالب یادداشت شده از برنامه آفیس و محیط word فیش برداری انجام شود. به این شکل که یک فایل در محیط word ایجاد شود و مطالب مرتبط و مفید در آن فایل ثبت گردد.

دسته‌بندی مطالب جمع‌آوری شده

از آنجاکه مطالب جمع‌آوری شده به لحاظ ارتباط با موضوع متفاوت هستند پس از مرحله گردآوری، این مطالب بر اساس میزان ارتباط با موضوع و مباحث فصل‌ها دسته‌بندی می‌شوند.

پالایش

مطالب یادداشت شده به صورت فیش، اطلاعات اولیه و پایه‌ای برای تدوین نهایی مقاله می‌باشند. اما این مطالب نیازمند تحلیل و بررسی هستند. و بررسی این مطالب با هدف پالایش و حذف مطالب غیر مفید و استفاده از مطالب مفید انجام می‌شود.

به این شکل که مطالب یادداشت شده به عنوان فیش، به صورت فصل به فصل بررسی می‌شوند، و مطالب مفید جهت تدوین نهایی برگزیده، و سایر مطالب کنار گذاشته می‌شود. این روند بررسی تا پالایش همه مطالب یادداشت شده ادامه پیدا می‌کند.

تجزیه و تحلیل مطالب

یک فصل انتخاب می‌شود، مطالب برگزیده برای آن بخش مطالعه می‌شود و سپس با استفاده از سایر مطالب و تحلیل‌ها آن بخش تبیین و تکمیل می‌گردد، و پس از تدوین یک فصل، این عمل روی بقیه فصل‌ها و بخش‌ها اجرا می‌شود. بنابراین، لازم است ابتدا یک فصل انتخاب شود؛ مطالب برگزیده هر بخش مطالعه گردد، سپس با استفاده از مطالب برگزیده و تحلیل و شرح مطالب و مباحث، آن بخش تبیین می‌گردد. اطلاعات خام گردآوری شده باید تجزیه و تحلیل شود اطلاعات باید به شکل توصیفی و تحلیلی پردازش شود

توصیف یعنی گزارش اطلاعات.

تحلیل یعنی حل کردن مسئله و بررسی و ارزیابی مسئله

در این راستا باید به سرتیترها که سوالات فرعی تحقیق هستند به صورت علمی و مستدل پاسخ داده شود در این مرحله مدعا همراه با دلیل تبیین و توصیف شده و چنانچه آراء گوناگونی در آن مسئله باشد مدعا و دلیل آن‌ها نیز توصیف و سپس تحلیل و نقد شود، به هنگام ذکر آراء و ادله باید حتماً به منابع دست اول استناد دهی شود، آیات با تفاسیر و روایات با شرح آورده شود همچنین نویسندگان باید نویسنده باید نقل قول‌ها را مستقیم را کم کند و بیشتر با قلم خود نقل‌ها را بازگو کرده و البته ارجاع هم بدهد.

تحلیل مسئله مهم‌ترین بخش هر مقاله است. پژوهشگر در این بخش، ادله اثبات مسئله را در قالب چند بخش (جزء) ارائه می‌دهد. چگونگی ارائه این بخش‌ها به موضوع و نوع تحقیق بستگی دارد. ولی معمولاً بهترین روش برای طرح مطالب این است که مطالب و سرفصل‌های مورد نظر به دو یا سه بخش کلی تقسیم شوند. سپس هر بخش، در قالب چند

بخش جزئی (عنوان جزئی) بررسی و تبیین شود. با توجه به چند بخش بودن تحلیل مسئله، در این قسمت لازم است که بین بخش‌ها تناسب حجمی برقرار باشد. دسته بندی‌هایی که ساختار مقاله را شکل می‌دهند بر اساس اساس تقسیم‌بندی کلمات عنوان مقاله و کلیدواژه‌ها می‌توانند شکل بگیرند چنانچه زیرشاخه‌ها متعدد باشند وجه مشترکشان را پیدا نموده و عنوانی کلی برای وجه مشترک انتخاب کنید.

چنانچه تحقیق رویکرد قرنی داشته باشد:

لزوم بهره‌گیری از همه شیوه‌های جست‌وجوی آیات

در جست‌وجوی لفظی، واژه اصلی عنوان، واژگان هم خانواده، مترادف، قریب المعنی، متقابل و متضاد با آن جست‌وجومی شود که در ذیل شیوه آن بیان می‌شود:

الف) جست‌وجوی واژه اصلی عنوان. در صورت غیر عربی بودن واژه باید معادل عربی آن را در قرآن جست‌وجو کرد. اگر واژه مورد نظر چند معنا و کاربرد قرآنی داشته باشد؛ باید تنها آیاتی جمع‌آوری شود که واژه را در معنای مورد نظر به کار برده است. در صورت غیر قرآنی بودن مسئله، باید معادل قرآنی آن را پیدا کرد. مثلاً در مسئله نقش رفاه و توسعه در قرآن واژه توسعه را نمیتوان در قرآن یافت؛ ولی می‌توان واژه «بسط»، را جست‌وجو کرد که بیان‌گر گشایش در زندگی انسانی است.

۱. جست‌وجوی لفظی در آیات

ب) جست‌وجوی واژگان هم خانواده. باید واژگان هم خانواده لفظ اصلی عنوان مانند افعال، اسامی و مشتقات دیگر در قرآن جست‌وجو شود. همچنین در کنار آیات مربوط به فرد مورد نظر، آیات مربوط به تمام افراد و بر عکس را نیز باید استخراج کرد. این قاعده در مورد اسم جنس و افراد آن نیز جاری است.

ج) جست‌وجوی واژگان مترادف و قریب المعنی

جست‌وجوی واژگان متقابل و متضاد.

۲. جست‌وجوی مفهومی در آیات: در نظریه پردازی قرآنی، گردآوری آیات مرتبط لفظی

کفایت نمیکند؛ زیرا قرآن از برخی مسائل سخن گفته است، بدون این که لفظ آن را به‌کار ببرد

۳. استفاده از تمام ابزارها و منابع جست‌وجوی آیات مانند معجمهای لفظی، معاجم، فرهنگها و تصانیف موضوعی

به دست آوردن دیدگاه‌ها در مسئله

به دست آوردن دیدگاهها در مسئله به این جهت ضرورت دارد که دستاوردهای بشری در نظریه پردازی قرآنی به مثابه مصالح ارزندهای به شمار می‌آید و به فهم نظر قرآن کریم کمک شایان توجه می‌کند

نتیجه‌گیری

• نتیجه‌گیری قسمتی است که پژوهشگر در آن به تحلیل مباحث ارائه شده در تحقیق می‌پردازد. برای این منظور معمولاً ابتدا به مسئله و اهمیت آن اشاره می‌کند، سپس فرضیات یا سؤالات تحقیق مطرح می‌شود. پس از آن به تحلیل یافته‌ها و ارائه نتایج به دست آمده در تحقیق می‌پردازد. همچنین، در این بخش می‌توان به تطبیق و مقایسه یافته‌های تحقیق با سایر دیدگاه‌های مطرح شده در این مورد پرداخت و شباهت‌ها و تفاوت‌ها یا جنبه‌های نو و جدید نتایج به دست آمده را مشخص نمود.

• بنابراین، نتیجه‌گیری غالباً در بردارنده بخش‌ها و مباحث ذیل می‌باشد:

• عنوان، مسئله و اهمیت آن، فرضیات یا سؤالات تحقیق، نتایج و یافته‌ها، مقایسه نتایج این تحقیق با تحقیقات پیشین.

پی‌نوشت‌ها

معمولاً در هر تحقیق علمی، مطالب گوناگونی ارائه یا منابع متعددی معرفی می‌شود که نقل مستقیم این مطالب یا منابع در متن اصلی ضروری نیست و باعث طولانی شدن مباحث می‌شود، هرچند که مباحث به صورت غیرمستقیم تحت تأثیر این مطالب و منابع هستند و ذکر آن‌ها برای تبیین بهتر مباحث مؤثر است. در این گونه مواقع، این مطالب یا

منابع در بخش پینوشت آورده می‌شود

استناد دهی و ارجاعات

درون متنی

ارجاع‌های متن مقاله باید درون متنی و داخل کمان به صورت: (نام خانوادگی، سال انتشار، شماره جلد، صفحه)؛ مانند (طباطبائی، ۱۳۹۰: ۲۰/۱۰) باشد.

شیوه ارجاع به منابعی که بیش از دو نفر نویسنده دارند نیز به این‌گونه خواهد بود (نام خانوادگی نویسنده اول و همکاران، سال نشر، جلد، صفحه).

شیوه ارجاع به منابع اینترنتی: آدرس صفحه رویت شده به‌طور کامل درج شود مانند:

(<http://farsi.khamenei.ir/message-content?id=41673>)

برون متنی

ارجاع برون متنی (پاورقی)

داخل پرانتز: نام خانوادگی مؤلف، سال چاپ منبع، شماره جلد، شماره صفحه

فهرست منابع

دو نوع شیوه: ۱. نام خانوادگی، نام، سال انتشار، «نام مقاله»، نام مترجم، نام نشریه،

دوره یا سال شماره.

کتاب: نام خانوادگی، نام نویسنده، سال انتشار، عنوان کتاب، نام مترجم، مصحح، یا

سایر افراد، محل انتشار، شماره جلد، نوبت چاپ، نام ناشر.

منابع اینترنتی: نام خانوادگی، نام. عنوان مقاله. آدرس سایت. تاریخ دریافت مقاله از اینترنت.

۲. مشخصات کامل منبع: طباطبائی، محمدحسین. المیزان فی تفسیر القرآن، قم: دفتر

انتشارات اسلامی، چاپ پنجم، ۱۳۷۴ ش.

۵. کاربردی کردن موضوعات پژوهش در راستای تولید علم با تکیه بر بیانیه گام دوم انقلاب

ارائه دهنده: سرکار خانم دکتر طاهره سترگ

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۹/۲۵
خلاصه:

پژوهش به معنای پی جویی و یافتن حقیقت هست و رفع موانع حقیقت جویی از

قرآن صامت با توجه به بیانیه گام دوم انقلاب مد نظر این نشست بوده است.

با توجه به بیانیه گام دوم انقلاب و مسئله قرآن در آن چگونه رشد و پیشرفت و نگاه علمی داشته باشیم؟ چرا که بستر علم توقف پذیر نیست. پاسخ به این که چگونه طبق فرمایش رهبری به قله‌های بالای موفقیت برسیم؟

خلاء مبنایی در دنیای امروز؛ توسعه بی‌رویه ابزار و صنعتی است که فاقد اهداف هست. منطق فهم قرآن را باید فهمید. باور به پیشرو بودن این کتاب تا ابد و نه مغلوب....

از مختصات کتاب قرآن؛ توسعه‌یابی است.... باید موضوعات کاربردی از این آیات استخراج نمود. مثلاً بررسی حقوق معنوی از آیات الهی می‌تواند شاهد مثال خوبی باشد که سخنران به رشته تحریر درآورده بودند.... مطالبه‌گر بودن طبق **إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ** تا قرآن ما را به تمدن‌سازی برساند.

انسان مؤمن انقلابی؛ هیچ‌گاه نباید توقف داشته باشد.

باید حق کلام الله مجید را آن‌چنان که شایسته است به جا آورد و نباید به الفاظ قرآن بسنده

کرد. می‌توان از قرآن به تولید علم رسید و آن را جایگزین روش‌های تولید علم در غرب نمود.

غفلت ما مسلمانان از این آیات جای توبیخ دارد؛ چرا که موضوعات کاربردی و مفید بسیاری را می‌توان از این آیات استخراج کرد درحالی که امروز ۷۰۰۰۰ هزار موضوع از آیات الهی استنباط شده است.

تلاش علمی خود را بیشتر نموده تا به اولوالعلم و اولوالابصار و مسیر انسان‌سازی راه یابیم.

۶. موضوع‌یابی مقاله پایانی مرتبط با بیانیه گام دوم

ارائه دهنده: سرکار خانم
منظر آخوندی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۰۴/۳۰
برگزارکننده: حوزه علمیه فاطمه
الزهرا (ع) شهرستان آذرشهر

خلاصه:

با توجه به نقش مهم طلاب در پیش
برد اهداف بیانیه، خود آگاهی و آگاهی
دهی به دیگران و سپس با بررسی

آموزه‌های قرآنی این بیانیه واحد پژوهشی حوزه علمیه برآن شد تا نشست‌ها در این واحد آموزشی ضمن اهداف ذکر شده برگزار نماید تا فرصتی فراهم شود که طلاب پایه چهارم و پنجم برحسب علاقه و احساس مسئولیت در قبال عملکرد به این بیانیه با بررسی مبانی قرآنی بیانیه، موضوعات و عناوینی با این محوریت جهت تدوین مقالات پایانی خود انتخاب نمایند.

مسئله اصلی این نشست دغدغه طلاب این واحد آموزشی در خصوص آگاهی و تبیین این بیانیه با محوریت عملکرد و انتخاب عناوین مقاله جهت تدوین مقالات پایانی در این راستا و آمادگی جهت برگزاری نشست‌های علمی‌تر در این خصوص می‌باشد.

ضرورت: نقش حوزه‌های علمیه در پایداری انقلاب اسلامی کشور مسلم است. لذا در این خصوص ضروریست که تک تک طلاب و دانش‌آموختگان حوزوی با عملکردهای متفاوت نسبت به این بیانیه ایفای نقش نمایند.

نوآوری: تبیین جمیع ابعاد بیانیه گام دوم انقلاب از منظر قرآن و هدایت علاقه‌مندان

حاضر به تدوین مقاله.

بحث اصلی در نشست تبیین قرآنی بیانیه گام دوم انقلاب بود. ضمن تبیین کلی متن، ابعاد مختلف بیانیه؛ اعم از خوش بینی، ایمان به خدا و نگاه به تاریخ گذشته و امید بخشی و اعتماد به امت و محوریت قرار دادن جوانان (به کار گرفتن جوان مؤمن انقلابی متعهد) و چشم انداز آینده، تمدن سازی، توصیف واقع بینانه انقلاب اسلامی، زمان شناسی در صدور بیانیه (زمانی که جامعه به این راهبردها نیاز داشته)، توجه به سه مؤلفه خودسازی جامعه پردازی و تمدن سازی - که هر سه باید محور و مقدمه ظهور باشد - و.. مورد بررسی قرار گرفت. در این راستا ضمن بررسی ابعاد ذکر شده، کتاب مبانی قرآنی حجت الاسلام والمسلمین قرائتی با عنوان (مبانی قرآنی بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی مقام معظم رهبری علیه السلام) نیز مورد بررسی قرار گرفت. علاوه بر بررسی‌های ذکر شده منابعی جهت مطالعه طلاب علاقه مند معرفی گردید.

به حول و قوه الهی متن بیانیه به همراه آموزه‌های قرآنی مورد تبیین قرار گرفت. در این راستا، هشت کلید واژه این بیانیه از جمله؛ خوشبینی، ایمان به خدا، نگاه به تاریخ گذشته، امید بخشی و اعتماد به امت و چشم انداز به آینده و (ابعاد دیگری که در سوال سوم بدانها اشاره شد) بیش از همه شرح و مورد تبیین قرار گرفت لازم به ذکر است که نشست حاضر با پاسخ گویی به سوالات افراد حاضر در جلسه نشست و انتخاب چندین عنوان مقاله به اتمام رسید.

عناوین منتخب:

الف) ویژگی‌های تمدن اسلامی از منظر مقام معظم رهبری

ب) بررسی و ارائه راهکارهای اعتماد به جوانان

ج) ارائه راهکارهای امید بخشی به ملت ایران

د) اهداف نقل تاریخ از منظر قرآن

ه) مؤلفه‌های مؤثر گام دوم انقلاب در تحقق ظهور

و) ...

کارگاه مقاله نویسی
بر اساس بیانیه گام دوم

ارائه دهنده:
حجت الاسلام و المسلمین دکتر هادی کمال عزت
معاون پژوهش مجتمع آموزش عالی بنت الهدی

زمان: یکشنبه، ۱۳۹۹/۱۱/۱۲
ساعت: ۱۰-۱۲ صبح

لینک بخش آنلاین: <http://vc.miu.ac.ir/hoda2>

معاونت پژوهش
مجتمع آموزش عالی بنت الهدی

۷. مقاله نویسی بر اساس بیانیه گام دوم

ارائه دهنده: حجت الاسلام والمسلمین دکتر

کمال عزت

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۱۱/۱۲، ۱۰-۱۲

آنلاین.

برگزارکننده: معاونت پژوهش مجتمع آموزش

عالی بنت الهدی

۸. روش مقاله‌نویسی برای کنگره گام دوم انقلاب اسلامی

ارائه‌کننده: حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محمد

امینی تهرانی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۸/۱۱/۲

مکان: سالن شهید صدر مجتمع قرآن و حدیث

برگزارکننده: دبیرخانه کنگره

روش مقاله‌نویسی برای کنگره گام دوم انقلاب اسلامی

حضور

۲ بهمن
۱۳۹۸

سخنران

دکتر امینی تهرانی

کنگره بین‌المللی گام دوم انقلاب اسلامی از منظر
قرآن و حدیث با همکاری
دبیرخانه کنگره
مجتمع قرآن و حدیث

با سمر تعلق
کنگره بین المللی گام دوم انقلاب اسلامی از منظر قرآن و حدیث

کارگاه اصول تدوین مقالات علمی
"نقش زن در تحقق تمدن نوین اسلامی و گام دوم انقلاب اسلامی"

مجازی

ارائه دهنده:
دکتر زینب طیبی
(عضو هیات علمی دانشگاه فرهنگیان قم)

زمان: چهارشنبه ۹۹/۱۲/۲۷
ساعت: ۸:۳۰-۱۰ صبح

لینک ورود: http://croom.ir/b/z66_scr_4fy_uhd

۹. اصول تدوین مقالات علمی گام دوم

انقلاب اسلامی

ارائه دهنده: سرکار خانم دکتر طیبی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۱۲/۲۷

۱۱ کارگاه برگزار شد.

برگزار کنندگان:

۱. مدرسه علمیه حضرت آمنه با همکاری بسیج اساتید دانشگاه فرهنگیان و کمیته بانوان.
۲. مدرسه علمیه فاطمه الزهراء پارسیان استان هرمزگان با همکاری دانشگاه فرهنگیان.

۳. مدرسه علمیه کوثر لنگه استان هرمزگان با همکاری دانشگاه فرهنگیان

۴. مدرسه علمیه فاطمه الزهراء پارسیان استان هرمزگان با همکاری دانشگاه فرهنگیان.

۵. مؤسسه آموزش عالی حوزوی فاطمه معصومه بندرعباس و ریحانه الرسول قشم و حضرت زینب میناب و کوثر لنگه با همکاری بسیج اساتید دانشگاه فرهنگیان و مرکز مدیریت حوزه خواهران هرمزگان

۶. مدرسه علمیه نرجسیه رودان و زینب کبری بشارگرد هرمزگان دانشگاه فرهنگیان

۷. پردیس حضرت معصومه کانون قرآن و عترت و انجمن الهیات و دانشگاه فرهنگیان

و کمیته بانوان

۸. دانشگاه فرهنگیان و پردیس حضرت معصومه (کانون قرآن و عترت / انجمن الهیات)

با همکاری کمیته بانوان

۹. مدرسه علمیه الزهراء کیش و مرکز مدیریت حوزه خواهران استان هرمزگان و دانشگاه

فرهنگیان و بسیج اساتید

۱۰. مدرسه علمیه الزهرا بندرعباس و بسیج اساتید دانشگاه فرهنگیان و مرکز مدیریت حوزه علمیه خواهران هرمزگان.

۱۱. مدرسه علمیه آمنه با همکاری بسیج اساتید دانشگاه فرهنگیان

خلاصه:

خانم زینب طیبی در کارگاه «اصول تدوین و نشر مقالات علمی در گام دوم انقلاب اسلامی» که با حضور نزدیک به ۶۰ نفر از طلاب سراسر کشور به صورت مجازی برگزار شد، گفت: مهم‌ترین بخش یک مقاله بعد از عنوان، چکیده مقاله که بیان عصاره مطالعه خود با تأکید بر جنبه‌های مهم و جدید آن است تا خواننده را ترغیب به مطالعه متن مقاله نماید و از این نظر نیازمند دقت خاصی است.

استاد حوزه خواهران بیان کرد: اصلی‌ترین دلیل چاپ یک مقاله شناساندن آن به دنیای دانش و تحقیقات است پس در این فرایند تحقق این امر از بیشترین اهمیت برخوردار است.

خانم طیبی افزود: نویسنده مقاله باید شرایطی فراهم سازد تا مقاله در چنین پایگاه‌هایی قابل جست‌وجو باشد و برای این کار باید کلید واژگان مناسبی انتخاب کند.

عضو هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان قم به بیان نکات کلیدی نگارش مقدمه، پرداخت و تصریح کرد: مقدمه، کوتاه و در مورد موضوع مقاله باشد، یک نگاه اجمالی و مختصر بر نتایج پژوهش‌ها و تئوری‌های مرتبط با موضوع مقاله صورت گیرد.

خانم طیبی ادامه داد: تشریح هدف مقاله و توضیح مختصری از روش و توصیف پیش‌بینی‌ها و فرضیات به وجود آورنده این پیش‌بینی‌ها از نکات مهم در نگارش مقاله است.

وی با اشاره به این‌که پیشگفتار یا دیباچه توسط نویسنده نوشته می‌شود و در بخش ابتدایی کتاب قرار می‌گیرد، خاطر نشان کرد: پیشگفتار شامل دلیل نوشتن کتاب و اهمیت آن برای نویسنده، روش تحقیق، منابع و مدت زمان نگارش و دیدگاه‌هایی است که خواننده بعد از مطالعه کتاب به دست خواهد آورد و نباید وارد مباحث علمی شد.

عضو هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان قم، با استناد به اجزای مقاله، تصریح کرد: مقدمه یکی از بخش‌های یک مقاله علمی است که توسط نویسنده یا شخص دیگری نوشته می‌شود و خلاصه‌ای از طرح اولیه کتاب و هدف نویسنده از نوشتن کتاب را بیان می‌کند و قسمتی از مباحث کتاب و موضوعات فصل‌ها و ارتباط آن‌ها را بیان می‌دارد.

خانم طیبی در ادامه بیان مسئله اضافه کرد: بیان مسئله دیدی روشن درباره یک مسئله خاص است که محقق در پژوهش خود به آن می‌پردازد.

وی در پایان با بیان این که عنوان کردن مسئله، بخش اصلی یک مقاله یا کتاب و پروپوزال است، اضافه کرد: توضیح دقیق از یک موضوع، شرایط یا موقعیتی است که شما دوست دارید در آن به پژوهش بپردازید و بیان مسئله کمک می‌کند تا هدف پژوهش به صورت شفاف تعیین شود.

۱۰. اصول تدوین مقالات علمی گام

دوم انقلاب اسلامی

ارائه دهنده: سرکار خانم دکتر شریفی

(عضو هیأت علمی دانشگاه فرهنگیان)

تاریخ برگزاری کارگاه ۱: ۱۳۹۹/۱۲/۶

تاریخ برگزاری کارگاه ۲: ۱۳۹۹/۱۲/۲۰

تاریخ برگزاری کارگاه ۳: ۱۳۹۹/۱۲/۲۷

تاریخ برگزاری کارگاه ۴: ۱۳۹۹/۱۱/۲۹

تاریخ برگزاری کارگاه ۵: ۱۳۹۹/۱۲/۶

تاریخ برگزاری کارگاه ۶: ۱۴۰۰/۰۲/۰۱

تاریخ برگزاری کارگاه ۷: ۱۴۰۰/۱/۱۸

تاریخ برگزاری کارگاه ۸: ۱۴۰۰/۲/۲۲

برگزارکننده: مدرسه علمیه حضرت آمنه علیها السلام با همکاری بسیج اساتید دانشگاه فرهنگیان

۱۱. مقاله نویسی بر اساس بیانیه گام

دوم انقلاب

ارائه دهنده: سرکار خانم فاطمه

ناصری

(معاون آموزش مدرسه علمیه)

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۱۲/۲، ۸،

۳۰-۷:۳۰

برگزارکننده: مدرسه علمیه حضرت

زینب میناب با همکاری مدیریت

حوزه علمیه خواهران هرمزگان

۱۲. اصول ارزیابی و نشر مقالات کنگره گام دوم انقلاب

ارائه دهنده: سرکار خانم دکتر طیبی
تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/ ۱۲/ ۱۸ ،

۱۶- ۱۸

آنلاین

برگزارکننده: مدرسه علمیه حضرت
خدیجه علیها السلام سیریک هرمزگان و دانشگاه
فرهنگیان

کتابخانه دیجیتال
انجمن پژوهش‌های تربیتی

کارگاه اصول ارزیابی و نشر
مقالات کنگره گام دوم انقلاب

آنلاین

۲ اسفند ماه
۱۳۹۹

سجراتان

سرکار خانم دکتر زینب طیبی

کمیته بانوان کنگره بین المللی گام دوم انقلاب
اسلامی از منظر قرآن و حدیث با همکاری
مدرسه علمیه حضرت خدیجه علیها السلام (س) سیریک هرمزگان و دانشگاه فرهنگیان

۱۳. موضوع شناسی مقالات کنگره گام دوم انقلاب

ارائه دهنده: سرکار خانم دکتر زینب طیبی

تاریخ برگزاری کارگاه اول: ۱۳۹۹/۱۲/۱۶

تاریخ برگزاری کارگاه دوم: ۱۳۹۹/۱۲/۱۷

آنلاین.

برگزارکننده: مدرسۀ علمیه زینب کبری

بشارگرد و مدرسۀ علمیه فاطمه پشت رسول

جاسک هرمزگان و دانشگاه فرهنگیان.

۱۴. اصول تدوین مقالات نسل چهارم انقلاب و گام دوم انقلاب از منظر قرآن و حدیث

ارائه دهنده: سرکار خانم دکتر

زینب طیبی

تاریخ برگزاری: ۱۳۹۹/۱۲/۱۹، ۲۱،

۱۹-

آنلاین.

برگزارکننده: مدرسه علمیه نرجسیه

رودان هرمزگان و دانشگاه فرهنگیان

۱۵. روش مقاله نویسی کنگره گام دوم

(تحقیق گام به گام تا تحقق گام دوم)

ارائه کننده: سرکارخانم رقیه رزمجو

برگزارکننده: مدرسه علمیه

معصومیه تبریز

عنوان کارگاه نظری یکم:

موضوع شناسی و موضوع یابی و

موضوع گزینی، ضرورت و اهمیت،

بیان مسئله

تاریخ برگزاری کارگاه:

۱۳۹۹/۰۹/۲۶ ساعت: ۱۵ عصر

کارگاه نظری دوم: منبع شناسی و

منبع یابی و منبع گزینی، معرفی سایتهای پژوهشی و نرم افزارها

تاریخ برگزاری کارگاه: ۱۳۹۹/۰۹/۲۶ ساعت: ۱۶ عصر

کارگاه نظری سوم: پرسش شناسی و پرسش سازی) سؤالات اصلی و فرعی و مقدماتی

(فرضیه ها و پیش فرضها

تاریخ برگزاری کارگاه: ۱۳۹۹/۰۹/۲۷ ساعت: ۱۵ عصر

کارگاه نظری چهارم: روش تحقیق، پیشینه، اهداف تحقیق، تبارشناسی

تاریخ برگزاری کارگاه: ۱۳۹۹/۰۹/۲۷ ساعت: ۱۵ عصر

۱۶. شیوه نگارش چکیده برای کنگره گام دوم

ارائه دهنده: سرکارخانم اشرف
صفری

تاریخ برگزاری: چهارشنبه
۱۳۹۹/۰۸/۲۲

آنلاین.

برگزارکننده: مدرسه علمیه
حضرت زینب کبری سلام الله
تهران

نحوه نگارش چکیده برای کنگره گام دوم

آنلاین

آبان
۱۳۹۹

سخنرانان

سرکارخانم اشرف صفری

کمیته بانوان کنگره بین المللی گام دوم انقلاب
اسلامی از منظر قرآن و حدیث با همکاری
مدرسه علمیه حضرت زینب کبری سلام الله تهران
سامانه سیما حوزه علمیه خوارزم

۱۷. شیوه چکیده نویسی مقالات کنگره بین المللی گام دوم انقلاب

ارائه دهنده: سرکار خانم مریم سراجی

مدیر مؤسسه آموزش عالی
حوزوی فاطمه معصومه و استاد
حوزه و دانشگاه

تاریخ برگزاری: ۱۶/۴/۱۴۰۰، ۲۰

۱۸-

آنلاین

برگزار کنندگان: حوزه علمیه

استان هرمزگان، دانشگاه فرهنگیان و بسیج اساتید، مؤسسه آموزش عالی فاطمه معصومه بندرعباس.

کارگاه (نظری / عملی) از نگرش تا نفاذ
مقاله نویسی با رویکرد
همایش گام دوم انقلاب اسلامی

استاد ارائه دهنده
حجت الاسلام دکتر محسن قمرزاده
مدیر گروه فقه قرآن و حدیث
مرکز فقهی ائمه اطهار علیهم السلام

مرکز فقهی ائمه اطهار علیهم السلام

پنجشنبه

کارگاه

مسجد مرکز فقهی

۸ صبح

نظری

سאלن اجتماعات مرکز تخصصی تفسیر

۱۱ صبح

عملی

رعایت دستور العمل های بهداشتی الزامی می باشد

۱۸. از نگرش تا نفاذ مقاله نویسی
با رویکرد همایش گام دوم انقلاب
اسلامی

ارائه دهنده: حجت الاسلام
والمسلمین دکتر محسن قمرزاده

تاریخ برگزاری کارگاه: ۱۳۹۹/۹/۲۲

برگزارکننده: مرکز فقهی ائمه

اطهار علیهم السلام

۱۹. منبع‌یابی مقالات کنگره بین‌المللی گام دوم انقلاب اسلامی

ارائه دهنده: سرکار خانم زینب خسروی نیا

تاریخ برگزاری: ۱۱-۱۳۱۴۰۰/۵/۱۷

به صورت آنلاین

برگزارکننده: مؤسسه عالی حضرت

معصومه بندرعباس، الزهرا بندرعباس، کوثر

بندر لنگه، حضرت زینب میناب

